

1373/4

PRIMVS TOMVS
CONCIONVM
DE TEMPORE,

*Quæ à prima Dominica Aduentus vsque ad
Quadragesima initium in Ecclesia
haberi solent.*

Adiectæ sunt in fine quinque de Pœnitentia con-
ciones, quæ diebus Dominicis in Quadrage-
sima post meridiem habitæ sunt.

Auctore R. P. F. LVDOVICO GRANATENSI sacre Theo-
logia professore, monacho Dominicano.

*es del Collegio de la Compañia de
de S.iago y de la libreria*

Sandoval

VENVDANTVR PARISIIS,
Apud Adrianum Perier in Vico Belloua co.

M. D. LXXXV.

PRIMVS TOMVS
CONCIONVM
DE TEMPORIBVS

Quod si quis dixerit, quod non est
liberum, sed servum, anathema sit.

Ad hoc sunt in fine quibus de Persecutione
etiam quod dicitur Dominus in Quodam
suo post mortem suam.

VENVDICATA PARISIENSIS
Ab Adriano Perier in Vice Belloua co.

M. D. LXXV

S

pl
fo
A
eo
te
su
off
Pr
fa
an
na
ip
Q
e
n
li
p
r
t
n
b
le
c
a

SERENISSIMO PRINCIPI
HENRICO, SANCTÆ ROMANÆ
Ecclesiæ Cardinali, F. Ludouicus Granatensis,
semperternam fœlicitatem.

VICVNQVE Vigilijs suas principibus vir^{is}
dicare ac creuerunt, quò illos operum suorum
patronos facerent, hoc in primis curare soliti
sunt, vt argumenti genus quod tractant, illis
plausibile atq; incundum sit. Quod insignis quidam Philo-
sophus parù animaduertisse memoratur: qui cum Antiocho
Asia Regi librum, quem de Iustitia scripserat, obtulisset ab
eo repudiatus atque contemptus est, quòd sibi, qui aliorum
terras inuaderet, & quæ alieni iuris essent, in suam ditionem
subiungere bellando interetur, equitatis & iustitiæ leges
offerret. Ab huius autem erroris nota me modò longè abesse,
Princeps serenissime, certò scio, cum sanctitatis amanti-
simo, sanctitatis præcepta, & communis salutis studiosissimo, quæ
ad communem fidelium salutem spectant: & omnium bo-
narum artium & studiorum singulari patrono, quæ ad hæc
ipsa studia inuare nonnihil possint, hoc meo munere offero.
Quamuis enim in omnia Reip. negotia perpetuis intentus,
& ita omnibus tanquam singulis pro animi tui magnitudi-
ne consulas: studia tamen pietatis & religionis, sacrarumq;
literarum (quibus animarum salus, & Christi gloria præci-
pue continetur) omnibus alijs pro tua insigni pietate ante se-
renda putas. Olim quippe cum Eboresis Ecclesiæ clauum
teneres, dedisti gnaviter operam, vt bonos viros, & conuo-
nandi peritos vndecunq; ascisceres, quos proprijs sumpti-
bus alebas: vt in omnibus cura tua commissis Ecclesijs, cœ-
lestis doctrine pabulum ouibus tuis subministrarent. Deinde
cum intelligeres, Confessariorum ruditate atque ignorantia
animarum salutem periclitari, neque tam numerosi gregis

ministerio, peritorum ministeriorum copiam suppeterere posse animaduertes, nouo excogitato consilio (quod tibi non aliorum exemplum, sed ardens in Christum charitas, & singularis prudentia tua suggestit) idoneos sacerdotes elegisti, & ad Ecclesia tua sedem aduocasti, vt biennio ibide qua ad ministerij sui rationem pertinerent, erudirentur: quos etiam simul cum coronam preceptoribus larga & munifica manu necessariis alimentis profecurus es. Cuius rei felici successu sic generosus animus tuus, & communis salutis auidissimus incensus fuit, vt ab his paruis in tuis, ad longè maiora & vtiliora aspirans, in eadem vrbe florentissimam Academiam rebus omnibus instructissimam ab ipsis (quod dicitur) incunabilis erexeris, ornaueris, & ad summum vsque perfectionis culmen perduxeris. Quod quidem opus tale ac tantum est, vt siue gymnasiolorum structuram, splendidag, ædificia, siue omnium maximarum artium, sacrarumq, literarum preceptores, siue discipulorum frequentiam, siue eorundem modestiam & religionem, siue temporis spatium, quo hac tanta res coalescere & perfici potuit, spectare velis, facile intelliges, tantum opus non humanis viribus, sed diuino numine his cœptis aspirante, absolutum fuisse. Hac autem, serenissime Princeps, non eo consilio à me cōmemorata sunt, vt grauisimis auribus tuis hac mea oratione adularer (hoc enim & à singulari prudentia tua, & à professionis mea instituto alienissimum est) sed vt ceteri Ecclesiarum antistites (quibus salus animarum cara est) intelligerent, qua potissimum ratione earum salutem curare deberent. Sunt enim nonnulli, qui vbi Ecclesiasticis causis diligenter animum intenderint, & fideliter qua ad iustitia leges pertinent administrauerint, & in pauperes atq; egenos liberales extiterint officio suo se plenissime satisfecisse arbitrentur. At cùm precipuum pastoralis cura munus sit, homines à vitij ad virtutis & religionis studium traducere: satis apparet peritorum

Concionatorum

Concionatorum & Confessoriorum munus precipuum ad hoc opus instrumentum esse. Vt enim qui in auidus cæli ludunt, & ardeas in subline volantes insectantur, quosdam ad hoc accipit res querunt, qui prædam exagitant, quosdam verò qui illas rostro & vnguibus impetant atque interimant: ita in ea spiritali venatione (de qua Dominus apud Isaiam meminit) concionatores oportet esse, qui diuinorum eloquiorum tractatione auditorum animos commoueant: confessorios verò, qui eosdem, vbi commoti fuerint, priuatis consiliis & salutaribus præceptis ad vitæ mutationem inducât. Vt enim communes causa singularibus causis egent, quibus virtutem suam priuatis effectibus applicent: ita concionatores qui ad populum in commune loquuntur, confessoriorum opera indigent: quorum priuatis monitis, salutaris eorum doctrina, velut spiritalis quadam medicina ægris mentibus adhibeatur. Quod vtrumque, Princeps sapientissime, vt cumulatisime præstitisti, ita vberrimum consilij atque laboris tui fructum es consecutus, dum collapsam Christianæ vitæ disciplinam reparasti, & incultos multorum hominum mores ad sanctioris & honestioris vitæ studium transtulisti. Vt igitur ego tam pijs conatibus, serenissime Princeps, pro tenuitate mea inseruire aliqua in te possem, hoc primum Latini sermonis munus, primumq; (vt ita dixerim) ingenij mei fortum, celsitudini tuæ (cui, & me & omnium, si quis est in Domino, studiorum meorum fructum summo iure debeo) dicare constitui: vt habeant qui in clarissima Academia tua ad prædicationis officium erudiuntur, quo vel in hoc pietatis officio iuuari, vel certe perlectis nostris, meliora inueniendi occasionem sumere possint. Vale summum Lusitaniae tuæ, atque aded totius Christianæ Reip. decus & ornamentum singulare.

Prologus, in quo longa oratione totius operis ratio traditur, quo studiosus Lector auctoris mentem atque consilium intelligere facile queat.

QUANTA fuerit, christiane Lector, in Ecclesia utilitas & necessitas tractandi verbi Dei (si munus hoc non ad inanem ostentationem, sed ad Dei gloriam & animarum salutem tota mente referatur) notius est quam vt longa oratione indicari debeat. Hoc enim precipue instrumento diuina providentia ab origine mundi omnis generis homines ad pietatis & iustitiae studium vocare nunquam destitit. Quod nobis illa vinea parabola satis declarat: ad quam excolendam bonus pater familias a prima ad nouissimam vsque diei horam operarios conducere nunquam intermisit. Inter quos antiquissimi (quod sciamus) fuere septimus ab Adam Enoch & Noe iustitiae praeceptor, ceteriq; deinceps per omnes atatu series Patriarchae, Prophetae, Apostoli, & Euangelista, ac mox sancti Pontifices & Doctores, aliq; diuinarum eloquiorum tractatores, qui ad nostra vsque tempora consecuti sunt. Quamuis non ignorem, multum inter nostros & priores illos Patres interesse. Verus enim Salomon Christus Dominus scutis aureis Ecclesia sua templum ornauit: quibus postea ab hoste direptis, aerea pro aureis subrogata sunt. Aes namque tinnitu magis & sonitu, quam splendore: contra vero aurum longe magis fulgore, quam sonitu commendatur. Sic igitur priores illi Patres multo magis fulgore vitae, quam verborum & eloquentiae voce, ad pietatis & iustitiae cultum mentes hominum traducebant: cum nos diuersa ratione, maiori verborum apparatu, minorq; vitae luce vix ea tueri possimus, quae illi nobis summo labore parta reliquerunt. Nec ideo tamen ab hoc opere cessandum est, cum apostolus nos predicare Dei verbum, & opportune atq; importune instare precipiat.

Res enim ipsa indicat, verum esse quod Salomon ait. Vbi non sunt boues, praesepe vacuum est: vbi autem plurima sunt segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. Quibus verbis bouum nomine, quid Christiana Reip. praedicatorum copia vel inopia conferat, non obscure declarauit. Vnde inter magna diuini furoris argumenta, hoc etiam numeratur, quod in vltionem criminum immitrat Dominus non famem panis, aut sitim aquae, sed famem verbi Dei: quibus verbis piorum doctorum penuriam propter hominum scelera futuram designauit. Idemq; ob eandem causam supplicium per Isaiam comminatur, cum inter alia Reip. firmamenta atque praesidia, se etiam prudentes eloquij mystici subtracturum praedicit. Denique Azarias spiritu Dei actus, extremam populi suae miseriam his verbis vaticinatur: Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, & absque sacerdote doctore, & absque lege. Quibus verbis miro modo concionatorum extulit dignitatem, dum penè paria fecit, & sine Deo, & sine sacerdote doctore esse, quoniam reuera alterum ex altero pendet: quia cum fides qua Deum intuetur, ex auditu sit, quanam esse poterit recta fides, veraq; diuini numinis cognitio, vbi nullus fuerit de Deo sermo? Denique cum multa ac varia sint instrumenta quibus Deus hominum salutem operatur, hoc vel primum, vel certe frequentissimum est. Vnde Apostolus non ad baptizandum, sed ad euangelizandum se à Christo domino missum esse testatur, quasi plus in hoc opere vel dignitatis, vel vtilitatis, vel certe difficultatis esset. In cuius rei argumentum non grauabor Isidori Clarij episcopi Fulginatis testimonium asserre: qui initio statim voluminis eius quod super Lucam edidit, de concionum fructu & vtilitate sic ait: Quo primum tempore vobis ego, charissimi ciues, episcopus datus fui, illud in primis dedi operam, vt pro viribus praestarem, quod praecipuum est episcopi munus, vt scilicet verbum Dei vobis euangelizarem: cuius quant

Pro. 14

2. Par. 16

1. Cor. 1.

20 pif
clarus.

fit vis, cum antea crederem, nunc per hosce quinque annos
(quando maior huius quinti pars exacta iam est) ipsa expe-
rientia intellexi: vt affirmare tutò possim, si quis vna ex par-
te omnia, quacunque exercere episcopus debet, officia collo-
cet, ex altera solum munus Euangelij predicandi, hoc vnum
reliqua omnia aquare, atque adeò longo interuallo supera-
re. Vos enim ipsi locupletes esse testes potestis, quicquid boni
in hanc urbem me episcopo introductum est, in profligandis
vitiis, in tollendis qua per abusum inuicta erant, in moribus
instaurandis, id totum ab vna diuini verbi predicatione
perfectum esse. Haectenus ille. Cum igitur tanta huius officij
utilitas & necessitas sit, tamq; frequens eius in Ecclesia vsus,
vt vix vllus in orbe Christiano angulus sit, in quo non con-
cionatoris vox desideretur: hinc multi eruditi viri multis
editis voluminibus hoc studium pro virili sua iuuare conari
sunt, vt qui dum in viuis agerent, gloriam Domini concio-
nibus suis illustrarunt, defuncti etiam eandem predicarent.
Cum autem hoc argumenti genus latissime pateat, neque vl-
lus omnino noua excogitandi & inueniendi finis existat: ne-
mo mihi omniam minimo, vitia verterit, si qua quadragin-
ta fere annis (quibus in concionandi officio versatus sum) col-
legi, docui, & meditatione variaq; sanctarum scripturarum
lectione comprehendere potui, his voluminibus includerem,
& in communem concionatorum utilitatem (si quid ex te-
nuitate nostra sperari posset) conferrem. Quoa opus, fateor,
auid, tate magis iuuauit, quam spe proficiendi fretus aggressus
sum. Auiditas enim & ardens aestu erium saepe nec ratio-
nem consulit, nec vires metitur, nec operis difficultate fran-
gitur, & maiora saepe viribus audet. Quod mihi in hac par-
te euenisse via eo: qui nisi quotidianis precibus opem Domi-
ni implorarem, & hac in vno eo spes labantem animam con-
firmasset, saepe ab opere destituissem, & perficiendi quod coepe-
ram, spem prorsus abiicissem: tanto plus difficultatis in operis
progressu.

progressu, quàm in exordio deprehendi. Quod si à me difficultatis huius causam queras, cum alia multa (quas recensere nimis longum esset) tum præcipuè multiplex argumentorum varietas, qua in quotidianas conciones incurrit, esse mihi videtur. Facile enim est cuius vel mediocriter in studiis versato, vnum aliquod argumenti genus si non splendide & ornate, certè copiosè tractare. Si quis enim vel de fidei, aut charitatis, aut humilitatis, aut patientia ratione & laudibus. scribere voluerit, minimo negotio poterit eos scriptores euoluere, qui de his rebus diligentius scripserunt: omniumq; præclaris inuentis in vnum collatis, & ordine digestis, facile poterit iustum etiam volumen implere. At in totius anni concionibus tot argumentorum genera cadunt, tot Evangelia enarrantur, tot Christi mysteria, tot beatissima Virginis & reliquorum Sanctorum festa tractanda sunt, vt vix quidquam vniuersa theologia, moralisq; philosophia sinu contineatur, quod in tam variarum concionum materiam non cadat. Quis ergo aded locuples erit, qui in tam multiplici argumentorum varietate optima semper inueniat (eaque non modò selecta, sed etiam ad mores, & humana vita institutionem accommodata (ne frustra omnis dicendi labor insumatur, si quidquam dicamus, quod ad officium finemque concionatoris minimè referatur, qui animarum salutem vbique spectare debet? Vt igitur inuenias optima, legenda plane sunt multa: nec tamen omnia, mensura temporis concionibus præfinita dicere sint. Ad quam tamen legem ceteri rerum scriptores minimè astricti sunt, quibus liberum est, volumina quantum libuerit extendere, & omnia qua vel meditando, vel legendo cõprehensa tenent, effundere. Adde etiam tractandi rationem, qua multa dilatare, & ad singulares hominum actiones & officia accommodare cogimur. Adde affectus, partim lenes & blandos, partim acres & concitatos, qui per totum orationis corpus spargendi sunt: sine quibus

Aug. lib. 1.
& 4. de
do. Chr.

oratio animorum motu carer, quod non leue peccatum est: cum præcipua divedi virtus (vt D. etiam Aug. docet) in permouendis auditorū animis sita sit. Adde etiam testimonia sacrarum scripturarum, & sanctorum Patrum, & interdum quoque Gentilium philosophorū: quibus ea quæ dicimus, confirmanda & illustranda sunt. Quam curā multi eorum qui nostro seculo homilias cōscripserunt, prætermisisse videtur: partim quæ ingeniorum suorum inuentis contenti, & naturali eorum amore capti, vltèrius progredi noluerunt: partim quæ multa legendi & eligendi, & rebus quæ dicuntur accommodādi, laborem recusantes, solas pene cogitationes suas literis mandauerunt: cum tamen sterilis admodum, & per angustam humani ingenij vena sit, nisi aliorū inuentis: velut multiplici lucernarum appositione iuuetur. Vnde communes omnium ferè concionatorū querelas passim audire licet, qui in tanta scriptorum turba (qui conciones & homilias nostro seculo in lucem ediderunt) vix aliquem inueniant, qui copiosam illis scelectarum rerum segetem, & variā ad dicendum supellectilem præbeat. Quid autem nos in hoc genere profecerimus, alij iudicabunt: multum certe prodesse desiderauimus, multum laborem deuorauimus, multū vigiliarum legendo, scribendo, & scripta iterū atque iterum relegendo, atque emendādo exhaustimus. Vniuersum autem opus in quinque tomos distribuimus: quorum primus à prima Dominici aduentus Dominica, vsque ad Quadragesimæ initium porrigitur. In quo Euāgelia, quæ vel Romano vel quouis alio more leguntur, explanauimus. Secundus tomus Quadragesimæ seruit, & conciones quæ Dominicis diebus, quartis ac sextis feris habentur, continet. Tertius à Paschate ad festum vsque sacratissimi corporis Christi procedit. Quartus reliquam anni partem complectitur. Quintus præcipua sanctorum festa continet. Diebus autem Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ tres, & interdum etiam quatuor conciones assignauimus

mus

mus. Feris autem Quadragesima, vnicuique duas & nonnunquam tres conciones dedimus.

I.

Verum vt pius concionator vberiorē ex his laboribus nostris fructum capere possit, erit sane operepretium mentem atque consilium, quod in toto hoc tam vasto opere secuti sumus, explicare. Sic enim fiet, vt vbiq; quid velim, quò tendam, & qua potissimū via insistam, & quid omnibus in locis efficere velim, facile assequatur. Omnis enim ars, omniq; doctrina ad vnū aliquem siue scopum siue finem dirigitur, ad quem consequendum, praecepta omnia ceteraque artis documenta referuntur. Qui autem hoc ignorant, dum longiora scriptorū volumina euoluunt, tanquam peregrini in ignota regione versantur: neque quò tendere, & qua potissimum via insistere debeant, agnoscunt. In huius autem consilij nostri explicatione non quid ego praestiterim, sed quid cuius concionatori praestandum esse censeam, quidque ego mihi ante omnia proposuerim (quamuis id minus fuerim assecutus) quam paucissimis indicabo.

Principiò, Ecclesiastes munus suum atque officium ante oculos ponat: cuius rationem simul & dignitatem paucis Dominus apud Damielē exposuit, cum ait: Qui docti fuerint, fulgebunt tanquam splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Ex quibus verbis intelligimus concionatoris siue officij siue finem esse, ad iustitiam homines erudire. Iustitiae autem duas esse praecipuas partes, ex illo Davidis versiculo intelligimus, quo declinare à malo, & bonū facere iubet eos qui ad aeternam vitam cupiant peruenire. Eadem etiam diuisionis ratio ex diuinorum mandatorum sine (qui in charitate positus est) colligitur. Vera .n. charitas nihil magis timet quam Deum offendere, nihil magis curat quam illi placere: nihil

Dan. 12.

Psal. 37.

verò

verò illum offendit nisi peccatum, nihil nisi virtus grata est. Quocirca ad omnibus vitis abstinere, & omnia virtutum officia sectari charitas iubet. Hinc beatissimi Patres Dominicus & Franciscus eodem spiritu acti, cùm professionis suæ monachos ad hoc officium instituerent, hoc eos solum curare debere monent, vt à vitis homines dehortarentur, & ad virtutis amorem proposita sempiternæ felicitatis gloria, æternæq; supplicij pœna acriter incitarent. Sed hæc qua vniuersæ dicta, apertæ omnibus & conspicua sunt, in partes diducere incipiamus.

Quia igitur prima virtus est vitium fugere & prius euellere atque destruere, quàm plātare iubemur: aduersus vitis primum præcipueque aduersus lethale peccatū tela comparanda sunt. Vt enim ad charitatem (quæ vera & plena iustitia est) pertinet, Deum super omnia diligere, ita lethale peccatum (quod illi aduersatur) super omnia detestari. Hoc igitur ante omnia concionatori vbique propositum sit: quod quidem tantum ad salutem momenti habet, vt quisquis detestationem hanc perfectè animo conceperit, vere in charitate, ac proinde in Deo, & in statu salutis maneat. Hæc enim fixa animi destinatione ac proposito Dei lege implet, quam nemo, nisi lethaliter peccando, transgreditur. Quæ de causa frequentissimus in peccati detestatione concionator esse debet, eius grauitatem, deformitatem, & immane odium quo Deus illud prosequitur, explicando, & innumera quæ ex eo mala sequuntur, non solum enumerando, sed omni etiam ratione amplificando: quò auditores in capitale eius odium ac detestationem inducere valeat.

Quamuis autem aduersus omne lethale peccatum, & frequenti & acri oratione inuehi debeat, multo tamen & acrius & frequentius aduersus peccandi facilitatem incandescere conuenit, hoc est cõtra eos qui sine vilo, aut doloris sensu, aut conscientie pungentis aculeo, pro rebus nihili peccantes, bi-

bunt

bunt quasi aquam iniquitatē. Hi enim sunt, quos Dominus *Prou. 6.*
apud Salomonem detestatur, qui videlicet veloces pedes ha-
bent ad currendum in malum. Similiter, ratione illi quoque
accusandi sunt, qui pepigisse videntur sedus cum morte, &
cum inferno fecisse pactum: hoc est, qui obstinato animo in
sceleribus perseverant, quiq; nullis neque terroribus, neque
verberibus, neque diuinis beneficiis, aut promissis emolliri
aut flecti possunt, vt à scelerata vita resiliētes, ad meliorem
mentem redeant. In quo etiam genere sunt illi qui quotidiana
nis Ecclesia & cōcionatorum vocibus tota penē vita audien-
dis, nihil meliores euadunt, neque saluari verbi Dei medi-
cina quicquā proficiunt. Hoc enim inter cetera reprobatio-
nis signa numeratur, cum Dominus dicat. Qui ex Deo est,
verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo nō
estis. Nec his dissimiles sunt qui statim à peccatorum confes-
sione (quam semel tantum in anno faciunt) eodem pene tem-
poris momento ad solitam vitæ licentiam, & consueta flagi-
tia redeunt, atque hūc tota vita ludum ludunt: quos in om-
nibus fere Quadragesimæ cōcionibus (quo illi tempore ex Ec-
clesia præcepto confitentur) acerba oratione corripere, & pe-
riculum in quo degant, amplificare debemus. Hec enim eius
generis mala sunt, quæ non modò opportunè, sed importunè
etiam populo inculcanda sunt: quòd ea in summum salutis
discrimen miseros homines adducant. Nec timere conciona-
tor debet, ne rem eandem frequentius repetens, fastidio aut
contemptui auditoribus sit. Ne hoc enim accidat, præmuni-
tionibus vti debet, quibus exponat, se necessitate cōpulsus,
salutis eorum gratia hoc agere. Verè enim à Seneca dictum
est, Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis dicitur. *Seneca.*
Quibusdam enim remedia monstranda sunt, quibusdam in-
culcanda. Vetus autem & diuturna peccandi cōsuetudo, non
nisi frequenti ac penē quotidiana admonitione conuellitur. *chryst. ad*
Quæ causa D. Chrysostr. impulit, vt in singulis pene concionibus *pop.*

bus, quas ad populum Antiochenū habuit, aduersus prauam iurādi consuetudinē declamaret, quod inueneratū hunc morbum ab eo populo profligaret. Idemq; rursus, perversam de fato opinionem & a se sua multorum animos occupante, sex concionibus eadem de re editis, eliminare constituit. Cuius argumenti adeo frequentē tractationē hac ratione excusat: Eadē (inquit) dicere mihi quidem graue non est, vobis verò tutum, eisdem de rebus sapē audire: neque verò de ysdem solū, sed eadem etiā de ysdem. Ne grauetur igitur aliquis neque vexari à nobis se putet, si de eodē argumento eadem iterum dicamus. Si enim confidere liceret, vos semel ista audiendo, hanc animi & gritudinē deposituros, ne sic quidē ab hoc argumento recederemus: sed de ysdem rebus adhuc verba faceremus, vt stabilem ac firmā efficeremus sanitatē, & cautos vos redderemus, ne in hac facinora iterum dilaberemini. Quoniam verò quasdam huius mali reliquias in auditorum animis esse suspicamur, necessaria nobis est & rationi consentanea, assidua harum rerum pertractatio. Hactenus ille, Hac igitur vel alia simili ratione Ecclesiastes eiusdē vel argumēti, vel sententię tractationem poterit excusare.

Hic etiam locus exigit, vt frequenter aduersus eos dicamus, qui variis improbitatē suam rationibus tuentur, ne ab ea discedere cogantur. Alij enim conuersionē suam in futurum tempus, alij ad extremum vsq; vite spiritum differunt: alij spem sibi longioris vite ad agendā poenitentiam promittunt: alij diuina misericordia, Dominicęq; passionis meritis freti in sceleribus suis perseuerant. Quidam sibi de sola informi fide blandiuntur, & per eam certam sibi salutē pollicentur: cum tamen Christianam fidē retinentes, infidelium more viuunt. Alij diuinę gratię virtutem ignorantes, quę nos alacriter per diuinorum mandatorum viam currere facit, diuinę legis difficultatem & asperitatem causantur. Alij verò immoderato mundi ac terrenarum rerum amore, ceu

chry. cōc.
4. de pro-
uiden.

vinculis quibusdam cōstricti atque capti detinentur, neque
ad veram filiorum Dei libertatem aspirant. Contra hac igitur
salutis & conuersionis impedimenta frequenter cōcio-
natori dicendum est, & huiusmodi fraudes atque doli serpe-
tis antiqui detegendi. Ad hac autem omnia incredibile di- 14
ctū est, quantum momenti habeat ea consideratio, quam Ec-
clesiasticus commendat, cum ait: Memorare nouissima tua, Eccl. 7.
& in aeternum non peccabis. Hac porro nouissima, quatuor
esse memorantur: nempe, mors, quæ est vltima linea rerum:
deinde iudicium, quod post mortem instat: ac postremò a ter-
næ vitæ premium, vel gehennæ supplicium: quæ duo post hoc
iudicium sequuntur. Hac igitur Ecclesiastes frequentissimè
tractabit, quæ non modò ad peccati odium, ac timorem Do-
mini, sed ad omnia virtutis & pietatis officia mentes homi-
num vehementer accendunt. Quamuis enim alia sint, quæ
subtilius forsitan in hac causa afferri possint, nihil tamè hu-
mana pectora potētius, quàm quod ab his rationibus duci-
tur, mouere solet. Cum enim inter omnes humanos affectus
sui ipsius amor potentissimus sit, vix potest homo, nisi ferrea
gestet præcordia, tantarum rerum tractatione non commo-
ueri: cum huius amoris sit, & ea quæ maxime vtilia sunt cō-
cupiscere, & quæ sunt horribilia, vehementer extimescere.
Quid autem aeterna felicitate optabilius? quid verò morte,
iudicio Dei, & gehennæ horribilius? Curabit autem Ecce-
siastes de hisce quatuor rebus multa legere, eaq; reposita &
in promptu habere, vt ex hoc thesauro oblata oportunitate
proferat, quod diu ante sepositum & meditatū habuerit.

Vbi verò de reddenda in iudicio ratione agendum erit, 15.
meminerit nō solum de peccatis, sed multò etiam magis de
perceptis à Domino beneficiis, atque ad bene viuendū adiu-
mentis rationem esse reddendam: ac præcipue de summo re-
dēptionis nostræ beneficio, per quod innumera penè nobis ad
recte viuendum adiumenta, & charitatis incitamenta data
sunt

sunt, quæ nullis antea nationibus, nec ipsis etiam Iudæis, quibus leges Domini latae sunt, concessa unquam fuerunt. Quocirca & Iudæos ipsos, & Philosophos omnes, qui sapientiæ studio superare debemus, quanto plura & maiora ad virtutem adiumenta nacti sumus. Huius autem summi beneficii arctissimam rationem in extremo illo examine exigendam Ioan. 3. esse satis aperte illa Domini verba testantur: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.

Nec satis est peccati odiū his rationibus excitare, sed varia quoque aduersus illud remedia (si appositè ad finem huius officij dicere cupimus) tradenda sunt. Eos enim qui à vitis ad virtutum studium adhortantur nec quæ id ratione debeat Plutar. effici, ostendunt, similes iis esse Plutarchus docet, qui lucernam quidem emungunt, nec tamen oleum quo flamma sustentetur, infundunt. Quæ sint autem aduersus peccatum remedia, breuissimè numerare magis quam explicare libet. Horum 17. igitur primum est, omnes peccatorum occasiones cautè ac diligenter vitare: cum scriptum sit, Qui amat periculum, peribit in illo. Proximum est, tentationum atque malorum cogitationum principis obstare, & in ipso statim prauæ suggestionis lumine paruulum adhuc hostem ad petram Christum allidere, & Dominicæ crucis baculo caput serpentis antiqui 19. contere. Tertium est, otium fugere: cum scriptum sit, Mal- Eccl. 33. tam malitiam docuit otiositas. Quartum est prauorum hominum consortia deuotare: cum Ecclesiasticus dicat, Qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicat superbo, Eccl. 13. induet superbiam. Quintum est piorum librorum lectio, quæ miro modo, & intellectum diuinorum rerum cognitione illumina- 20. nat, & affectum etiam pro varietate sententiarum qua tractantur, variis quoque modis accendit. Vnde est illud: Mat. 118. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perissem in humilitate

humilitate mea. Sextum est diuinorum beneficiorum, ac ^{22.}
 praecipue Domini & passionis quotidiana memoria: quando
 (vt dicit Bernardus) nihil tam efficax sit ad purgandam Bern.
 mentis autem quam vulnerum Christi sedula meditatio. Vt
 enim Christi passio peccatū e mundo sustulit, ita eius deuo-
 ta cogitatio ad hoc ipsum plurimum valet. Septimū est con- ^{23.}
 fessio & Eucharistia sacramenta frequentare, quibus sa-
 cramentalis gratia conferitur, qua presentissima aduersus
 peccatum remedia sunt. Confessio namque peccatū ab ani-
 ma pellit, & hominem à peccati morte ad nouā vitam sus-
 citat: sacra autem Eucharistia, nouam hanc vitam conles-
 sionis virtute pariam, tuetur, auget, atque conseruat. O- ^{24.}
 ctauum est, assidua atque deuota oratio: qua Saluator di- ^{Man. 26.}
 scipulos suos aduersus peccatū armare voluit, cum dixit: Vi-
 gilate & orate, ne intretis in tentationem: Et regina Vates,
 Oculi, inquit, mei semper ad Dominum, quoniam ipse e- ^{Psal. 24.}
 uellet de laqueo pedes meos. Nonū est, carnis maceratio at- ^{25.}
 que ieiunium, quod non solum pro admisis sceleribus diuina
 iustitia & legibus satisfacit, sed etiā corporis robur inedia de-
 bilitans atque extenuans, robustiorem animum ad spiritua-
 lia certamina efficit. Vt enim ad corporalem pugnam cor- ^{Simile.}
 poris firmitas & robur desideratur: ita contra ad spiritua-
 lia carnis & spiritus proelia, fracta corporis vires victo-
 riam parant. Haec & his similia remedia à sanctis Patribus
 aduersus peccatum assignantur, quae nos (vt antea diximus)
 enumerando magis, quam explicando paucis attigimus: quae
 Ecclesiastes oblata opportunitate, non raro inculcanda &
 amplificanda curabit. Haec de lethali peccato, eiusque reme-
 diis in genere dicta sunt.

Proximum verò est, vt a genere ad species, hoc est, ad va- ^{26.}
 rias peccatorum formas descendamus. Ad quod perspecta
 & explorata ea vitia Ecclesiastes habere debet, quae maxi-
 me in eo populo, apud quae dicit, grassantur. Vbi quae ante pra- ^{27.}
 ua iurandi, detrahendi, male edicendi, male precandi, obloquen-
 di

di, & concupiscendi consuetudo regnat. Vbi que odia atque
 28. disidia, vbi que liuor, ambitio, & superbia dominantur. Cō-
 29. tra inhonesta quoque vitia quam fieri poterit honestissime
 dicendum: quandoquidem pestis hæc latissime in mundo re-
 30. gnat. Sic etiam execranda illorum studia sunt, qui auaritia
 igne flagrant. non Deum, sed pro Deo aurum colunt, au-
 rum adorant, & in eo congerendo dies noctesque tradūcen-
 tes animæ suæ curam prorsus negligūt. Hæc & similia vitia
 sunt: ad quæ frequenter accusanda: vbi sese tulerit occasio,
 orationis cursum flectere debemus: vt vterum Prophetarum
 morem imitemur: quorum omnis penè oratio in accusandis
 hominum sceleribus versatur. Videntur autem animis etiam
 scriptoribus, suum cuique morem: sui, que argumeti genus
 familiare & proprium fuisse. Paulus vbi que Christi gloria
 predicat & Mosaica legis carminas premit. Ioannes Euan-
 gelista in commendanda charitate suæ Christi in nos: siue
 nostra in Christum, frequentissimus est. At Prophetarum
 assiduum studium fuit: scelera hominum insectari: quos Ec-
 clesiastes sibi ad imitandum proponet: quandoquidem eorū
 fungitur officio. Multus igitur ac vehemens in peccatorum
 detestatione esse debet: cum Dominus per Esaiam dicat: Cla-
 mane cesses: annuncia populo meo scelera eorum: & domui
 Iacob peccata eorum.

Esai. 48.

II.

Sequitur deinde altera iustitia pars: que postquã à malo
 declinauit benefacere suadet. Quæ etiam pars (que admodū
 1. vitiorum) bipartita est. Nam & ad virtutum stadium at-
 que amorem in commune adhortamur, & ad singularium
 2. etiam virtutum officia cōmendanda descenimus. Ad prius
 autem illud: omnia quæ aduersus peccatum valere diximus:
 simili ratione valent. Cū enim nisi virtutum ope vitia non
 fugentur quacunque nos contra vitia muniant: eadem etiã
 virtutum studiosos & amantes faciunt: ideoque reperere illa
 3. non est necesse. Ad hoc etiam diuinorum beneficiorum: ac
 præcipue redemptionis nostræ: pietatio plurimum iuuat:

qua nimirum carbones ignis congregat supra caput nostrum.
 Quia verò homines multo magis presentium bonorum fru- 4
 ctu, quam spe futurorum permouetur, ea bona quæ virtutis
 amantes in hac vita comitantur, frequenter & commemo-
 randa & amplificanda sunt. Non erit autem alienum, non
 nulla eorum hoc in loco enumerare. Primum igitur est pa- 5
 ternæ cura & providentia, quâ Dominus eorum gerit, quos
 in filios adoptavit. Secundum est gratia celestis beneficiû, 6
 quo iidem donantur, & ad omnia iustitiæ & pietatis officia
 per virtutes quæ ab ea manant, roborantur. Tertium est 7
 celeste lumen, & interna doctrina: qua filios suos ad pietat-
 em & iustitiam Dominus erudit: iuxta illud: Intellectum
 tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris. Quartû 8
 est paraclæti spiritus solatium, miris & incognitis deliciis pio-
 rum mentes reficientis & consolantis. Quintum est pacata 9
 conscientia tranquillitas quæ nos à verme illo improborum
 mentes exedente atque excarnificante liberat. Sextum est 10
 vera libertas, quæ à carnis & cupiditatum eius tyrânide at-
 que impotenti dominatu Christi beneficio liberamur: atque
 in seruitutem redigimus. Septimum est pax illa exuperans 11
 omnem sensum: quæ ex edomita & cõpressa cupiditate na-
 scitur: quam solus Christus, non mundus donare potest.

Octauû est orationû, quas pijs fundunt, efficaciam: de quibus
 scriptum est: Oculi Domini super iustos, & aures eius in pre- 12.
 ces eorum. Et, Voluntatem timentium se faciet, & depre- P sal. 37.
 cationem eorum exaudiet, & saluos faciet illos. Nonum est P sal. 144.
 protectio Dei in calamitatibus, quæ in turbido huius vitæ pe- 13.
 ligo nunquam desunt: de qua scriptum est: Nouit Dominus 2. Pet. 2
 pios de tentatione eripere. Et, Salus autem iustorum à Do-
 mino, & protector eorum in tempore tribulationis. Deci-
 mum est: placidum & tranquillum piis vitæ exitum & mor-
 tem præbere in qua spei virtute in Deum erecti, & bonæ cõ-
 scientiæ atq; innocētis vitæ testimonio confirmati: placido &
 fidenti animo sunt: vbi scelerati homines in aliorû suorû me-

moriam, & grauissimis trepidationis & cōscientiæ aculeis lacerantur. Hæc atq; his similia sunt dona gratiæ: quibus Pios Dominus in hac vita ante futura mercedis retributionem iuuare, ditare, honestare, & spiritualibus deliciis pascere & oblectare solet. Eadēque sunt præcipua loca, quibus homines ad virtutis studium adhortari solemus.

Deinde verò à communibus ad singularia, hoc est, à genere in species (quemadmodum in tractatu vitiorum fecimus) descendere solemus. Sic homines ad charitatem, humilitatem mundi contemptum, timorem Domini, orationis studium, pauperum curam, laborum patientiam, inimicorū dilectionem, castitatis amorem, & virtutum animum aurigam prudentiam (vbicunq; sese occasio tulerit) adhortamur. Hæc idè admoneda auximus, vt concionatores non contenti communi ad virtutem exhortatione, ad singulares quoque eius species suis in locis tractandas, sermonem inclinent.

Sunt præterea varij personarum status, qui ad singularia quædam virtutū officia præstanda tenentur. Sunt enim parentes & filij, viri & vxores, domini ac serui, diuites & pauperes, Quos Ecclesiasticus doctor erudire ex officio suo Apostoli exemplo debet, qui in extrema ferè epistoliarum suarū parte hos omnes officij sui admonet. Sunt præterea iudices, aduocati, litigatores, mercatores, & variarum artium opifices: qui omnes admonendi sunt, vt à vitis arti & officio suo finitimis, diligenter, & studiosè caueant, & munus suum (si salui esse velint) fideliter administrent. Hæc autem idè monuimus, quoniam (vt Philosophi dicunt) quemadmodum moralis doctrina cum generatim tractatur, minus affert vtilitatis: ita plurimum prodest, cum ad singulares virtutum aut vitiorum actiones ventum est. Cum enim hæc doctrina non ad sciendum, sed ad agendum destinata sit, actiones autem non vniuersales, sed singulares sint: haud dubium, quin plurimum adiuuenti ad mores componendos afferat, qui hæc singularia virtutum aut vitiorum opera frequentius

frequentius tractat, & quasi digito quid agendum, quidue
 fugiendum sit, offendit. Subiciamus exemplum. Quando
 peccatorum fugam & virtutum studium vera contritionis
 signum & coniecturam esse dicimus, hoc modo communem
 hanc sententiam vtiliter explanare licebit. Quisquis de pœ
 nitentia tua veritate coniecturam facere cupis, diligenter to
 tius antea vite cursum considera: & quomodo te in his
 tēporibus agenda pœnitentia destinatis gesseris, perscruta
 re. Vide an modò sis idem qui semper fueris, an aliqua in
 re mutatus. Hoc est, vide si qui furabaris, furari desisti: si
 iurandi, detrahendi, maledicendi, maleprecandi, & concu
 piscendi prauam consuetudinem abscidisti: si illatas iniurias
 condonasti, si inimicitias cum aliis susceptas deseruisti, si
 iniuste ablata dominis suis reddidisti, si peccatorum laqueos
 & occasiones sustulisti, si in pauperes & egentes misericors
 fuisti, si frequentius aut orasti, aut sacramenta deuotius
 percepisti, si familia tua atque seruorum tuorum diligen
 tiorem curam & prouidentiam habuisti: si ea, inquam vi
 tia, quibus antea implicatus eras, deseruisti, & virtutes has
 colere coepisti: non leue sanè perceptæ salutis, veræq; pœni
 tentia argumentum est. At si neque dolorem vllum, nec
 mutationis indicium in te vides, qua coniectura de salute tua
 pronunciare aliquid poteris? Hac igitur singularium actio
 num enumeratione, aliquando breuius, aliquando longius
 vti poterimus, vbicunque res postulauerit. Qua etiam litera
 sancta (que nobis ad dicendum magistra esse debent) non
 rarò vti solent. Tale est illud Esaiæ; Lauamini, mudi estote, Esaiæ 1.
 auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. &c.
 qua sequuntur. Simile est & illud Ezech. 18. Vir, si fuerit
 iustus, & fecerit iudicium & iustitiam, in mortibus non co- Ezech. 18.
 mederit, & oculos suos non leuauerit ad idola domus Israel,
 & vxorem proximi sui non violauerit, &c. qua sequuntur.
 Nec ab hoc distat, quod Apostolus 2. Cor. 6. ait: In omnibus
 exhibeamus nosmetipsos in multa patientia, in tribulationi- 2. Cor. 6.

bus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, &c. Idemq; ad Rom. cap. 12. mira facundia, omnia penè virtutum officia commemorat his verbis: Habentes donationes secundum gratiam quæ data est nobis, differentes, &c. quæ sequuntur vsque ad finem capituli. His ergo atque similibus rationibus: Ecclesiastes ad singulares siue virtutum siue vitiorum actiones (quas in pròptu atque numerato habere debet) descendere poterit: vt rudis & indocta concio, quid sibi ad formandos mores conducatur: intelligere facile queat.

Sed dicet fortasse aliquis: Num semper de vitiis ac virtutibus agendum est? An non sunt (vt beatissima Virginis, & Sanctorum festa omittam) Domini Saluatoris festa plurima, in quibus de mysteriis quæ eo die celebrantur, tractandum est: nempe de incarnatione: natiuitate, circumcisione, Magorum & Simeonis adoratione: transfiguratione: pedum ablutione, passione, resurrectione, ascensione, & venerabilis Eucharistia institutione? Sunt plane: non abnuo: imò verò parum mihi probatur Ecclesiastes: qui in hisce sacris diebus non maximam concionis partem in his mysteriis oratione illustrandis & explicandis infumit. In quo genere peccat: quoniam ab enarratione lectionis Evangelica discedere nesciunt: mysteriis hisce ferè intactis: totos se moribus informandis: aut corripiendis addicunt, quæ res: quæuis per se probanda sit, quia tamen alieno loco tractatur: merito improbanda est. Nihil enim intempestiuum & alieno loco traditum: laudem meretur. Quid igitur: an mordis doctrina hisce diebus pratermittenda est, ad quam tamen totum hoc concionandi munus (vt peralò antè diximus) ceu ad finem refertur? Ne id quidem probo. Quò ergo consilium sequendum censet? Nempe? vt posteaquam de mysterio quæ dicenda videbuntur peroraueris, des operam, vt id ad mores hominum vel instruendos: vel castigandos commoda aliqua ratione inclines. Subiciamus exemplum. Disseruisti de ineffabili Christi Domini charitate: quæ in sacratissima eius passione:

passione, vel Eucharistia institutione, vel pedum ablutione,
 ceterisque similibus mysteriis mirabiliter eluxit: hinc collige-
 re facile poteris, quid nobis facto opus sit: quo tanta dile-
 ctionis beneficio respondeamus. Nam & amantem Domi-
 num ita redamare tenemur, ut quemadmodum is nos ad e-
 constantem & fortiter dilexit, ut pro nobis virum & san-
 guinem profuderit: ita nos illum his rationibus diligamus, mi-
 nisque nos huic tanta dilectioni satisfacisse putemus, quod
 diu nihil aduersum: aut molestum pro illo passi sumus. Hinc
 etiam aduersus eos inuehi possumus: qui fluxas & celeriter
 interituras res huic dilectioni antefecerunt: quando illarum
 amore de iuncti, leges ac diuina mandata contemnunt. Hinc
 etiam ad charitatem in proximos commendandam digredi
 licebit: ut eos eo modo diligamus: quo ille dilexit: qui vide-
 licet in charitate perpetua dilexit, & immeritos atque ini-
 micos gratis dilexit, & pro illis sanguinem fudit. His ergo
 aut aliis huiusmodi rationibus, quae dicimus omnia, ad mo-
 res hominum traducere possumus, cum apud rudem & indoctum
 concionem verba facimus. Quamuis enim viri docti facile
 ex diuinis mysteriis: quae ac vitae institutionem pertinent, e-
 ruere possint: tamen ut nutrices pueris infantibus, quae per atque
 neque cibum mandere, neque sumere possunt, mansum a seipsis
 in os cibum mittunt: ita spirituales animarum nutrices caelestis vi-
 ta documenta rudibus, ac tardioribus, aperte & distincte tradere
 debet, non nihilque eorum iudicio & prudentia, quae caret, relinquere.

In his igitur argumentorum generibus concionatoris ora-
 tionem omnem versari debere arbitramur. Dedimus autem
 nos quoque pro tenuitate ingenij nostri operam: ut in his etiam
 versaremur, hoc est, ut quae dicimus omnia, ad vitiorum de-
 testationem, & virtutum amorem referremus: cum hic v-
 nicus concionatorum & finis & scopus sit, a quo aberrare, est
 munus & officium suum deserere. Hinc pro eo quod nos apud Dan. 12.
 Danielem legimus: Qui ad iustitiam erudiunt multos, sal-
 gebunt quasi stella in perpetuas aeternitates: vox Hebraei

si ad verbum exprumatur, iustificatores significat: cuius verbi sententiam interpres periphrasi illa explicare voluit. Ex cuius verbi vi intelligimus, q̄ quemadmodum medici officium est, morbos corporis depellere: ita concionatoris, animas docendo iustificare, siue ad iustitiam erudire. Vt ergo cum medicus corporis morbis non medetur, medici officium non facit: ita nec Ecclesiastes, cum languentis animæ vulneribus salutaria diuini verbi pharmaca non apponit.

I I I.

Hæc in genere dicta sunt, & ad omnes concionatores in commune pertinent. Nō erit autem alienum quadam sigillatim admonere eos quæ studia sua his nostris laboribus iuuari velint. A prima igitur origine rem omnem altius repetentes, cum se Eccles. ad concionandum parat, & concionibus ad hoc nostris iuuari cupit, concionem primum non quidem cursim & properanter, sed sensim & lentè eam iterum atque iterum relegat: vt quæ insigniora in ea visa fuerint memori mente complectatur. Sic autem legat, vt nō intellectum modo, sed affectum etiam, & pios animi motus (quantum ei per Dei gratiam licuerit) lectioni aduñgat. Sic enim fiet, vt quibus ipse rebus comotus fuerit, alios etiã eadem dicendo, commouere valeat: & quod illi gratum fuit, gratum etiã apud alios efficere dicendo possit. Erunt fortasse rudiores aliqui, qui totam concionem ad verbum ediscantes, & in verbaculum sermonem transferentes, ita dicere velint, vt legunt. Quod ego studium non vbique probandum censeo: quod varia sunt hominum ingenia, dissimilifq̄ dicendi facultas ideog, non adeo facile erit, quod alterius ingenij & eloquentiæ est, ingenio suo accommodare. Hoc enim perinde erit, atque Dauidem Saulis armis (quæ alioqui comodissima erant) armare velle. Quocirca quæ ipse legit, piè & diligenter ruminare, & concipere animo curabit. Quæ res quãtum

Horatius: habeat vtilitatis, Horatianus ille versiculus indicat: Si rempotenter conceperis nec facundia dicendi, nec sermo te deseret

feret vllus. Hac igitur ratione quæ legerit, quæq; dicenda pu-
 tabit in animum suum traducet, & sua quodammodo di-
 ligenter in animo versando faciet, atque demum ea vt sua,
 non vt aliena pronuntiabit. Scitum est illud diui Hierony- Hieron.
 mi: Quæ benè scimus, benè & loquimur. Quod cum vbique
 obseruandum sit, tum vel maxime in articulis illis (quos
 Diuus Augustinus cæsa, vel incisa vocat) locum habet. præ- Aug. li.
4. de doct.
Christ.
 fertim vbi variæ verborum distributiones inueniuntur: quæ
 vt pulcherrima orationis ornamenta sunt, ita eorum imita-
 tio (nisi dicendi facultas & firma quoque memoria adsit
 difficilis est. Tale est illud D. Cyprian. Tenacibus semper ille-
 cebris necesse est (vt solebat) vinolentia inuitet, inflat su- Cypria. in
Epist.
 perbia, iracundia inflammet, r. pacitas inquietet, crudeli-
 tas stimulet, ambitio delectet, libido precipitet. Hacten-
 nus Cyprianus: qui hac dicendi figura vt frequentissime, ita
 elegantissime vtitur. Simili ratione Eucharistiæ virtutes &
 effectus enumerare hoc modo licet.

Hoc diuinum sacramentum præterit. a peccata delet, ar-
 mat contra futura, minuit tentationes, regit affectus, illu-
 minat fidem, confirmat spem, inflammat charitatem, excitat
 deuotionem, exhilarat conscientiam, reparat animæ vires,
 hominemq; meritorum Christi participem efficit. Hic est pa-
 nis, qui cor hominis cõfirmat, qui iacentes erigit, debiles con-
 fortat, consolatur afflictos, accindet tepidos: excitat pigros:
 curat egotos, ignorantesq; cœlesti luce collustrat. Vbi igitur
 similes apud nos orationes inuenerit, vix eas sine maiori stu-
 dio & facultate dicendi: poterit patrio sermone explicare.
 Ideoq; facultatis suæ habita ratione, prudenter & cautè
 fugiat quod imitari non poterit.

Vt autem quid nos in quauis concione tractemus, & quo
 ordine atq; ratione tractemus (quod per magni nosse refere)
 concionator intelligat argumenti vice, in ipsis concionũ ti-
 tulus breuiter exposamus, quod in tota concione tractamus.

Cum autem pleræq; conciones in Euangelica lectionis

explanatione versentur, non semper totam lectionem, sed id quod vel temporis: in quo dicendum est: breuitas, vel auditorum vtilitas exigit, enarramus. Aliud enim est interpretem: aliud Ecclesiastem agere. Illi enim obscura omnia explicare, hic vtilissima quaeque ad vtilitatem auditorum eligere, atque tractare debet. Sunt autem conciones nostrae his quae vulgò circumferuntur longiores: vt quoniam non omnibus ingenis omnia aliorum inuenta placent, haberet studiosus concionator, quod in magna rerum copia, instituto atque ingenio suo magis accommodatum inueniret.

Ceterum in Euangeliorum tractatione, hoc perpetuò secuti sumus, vt nihil perpetuo eodemq; tenore sequendum statueremus. Quod contra recentiorum multi faciunt, qui in dissimilibus argumentis, eandem fere tractandi rationem sequuntur. Nos igitur veteres imitati, aliquando (& id quidem frequentius) in sola lectionis Euangelicae explanatione versamur, singulis quibusq; partibus, ea quae ad illarum explanationem, & vitam nostram institutione pertinent, affigentes. Aliquando verò (quod D. Chrys. in Mattb. & Ioanne facit) Euangelica lectione explanata, in aliquo loco còmuni, paulò diutius immoramur: quod tamen neque ab Euangelica lectione, nec à verbis Thematibus abhorreat. Haec enim de causa Thematibus excogitata sunt. Aliquādo verò (sed id quidem rarius) vnicuius argumenti genus integram concionem occupat, vt cum de inimicorum dilectione, aut elemosyna, aut precationis studio, aut de salutis & redemptionis nostrae mysteriis agimus. Quod genus concionandi, quā fuerit apud veteres frequens, eorum opera testantur. Quare nemo tantum seculo suo tribuat, vt nefas esse putet id agere, quod sanctissimi Patres Spiritu Dei pleni factitarunt.

Euangelia verò aliquando sigillatim, & sensum in toto concionis corpore narramus, simul & explanamus aliquando ea summam salutationis loco breui sermone completamur: vt historiae series aperte pateat. Deinde totus sermo

In eius explicatōne consumitur. Itaque vbi studiosus concionator, lectionis euangelica initium in concionis fronte viderit, intelligat eius narrationem pro salutatione poni: vt narrationis serie perspecta, expatiari diutius in ipsa explanatione liceat.

Quia verò Euangelicam lectionem simul & narramus & explanamus (narrationi videlicet explanationem copulantes) obseruet Ecclesiastes, nos saepe Euangelica lectionis particulas narrationi nostrae inserere: non quidem vt illas explanemus (quando explanatione non egent) sed vt vnum narrationis corpus & eius & nostris verbis efficiamus. Quem ipse consilium atque ordinem sequi poterit, si sibi cōmodum iudicauerit.

Authoritates Sanctorum, atque etiam Philosophorum non raro adducimus, & eas aliquando longiores: quae tamen non ideo latino sermone (quod quidā faciunt) pronunciantur, & postea vulgari interpretanda sunt (quod & inutile, & nimis longum esset) sed vt quam continent sententiam, citatis eorum nominibus, tanquam aliquid selectum patrio sermone ad auditores perferant, Breuiores verò eorū sententias sine fastidio & cum dignitate Latino sermone dicuntur, & explicantur. Vt illa P. Mimi: Liberalis, etiam dandi causam cogitat. Et illa Senecæ: Marcet sine aduersario virtus. Et: Non fert vllum ictum illa sae felicitas. Et, Timemus omnia tanquam mortales, concupiscimus tanquam immortales. Et illa D. Bernard. Vt his qui vocantur ad opera fortium, & non aluntur cibo fortium. Et illa Euseb. Emiss. Qui ideo colitur vt misereatur, iam misertus est vt coleretur. Idemque alibi: Ferina immanitas est, Deum aestimare minorem, quia maiora contulit, vt ideo minus à se accipiat honoris, quia plus contulit dignitatis. Item Anselmus: Ne amorem diuideres inter creatorem & redemptorem, idem tibi factus est conditor & redemptor. Haec igitur breues & acutae sententiae (quas Graeci gnomas vocant) velut quaedam

Bernard.
Eus. Emiss.

per lucida gemma per totum orationis corpus spargēda sunt, quod illis cœmicantibus stellis miro modo illuminatur & ornatur oratio: quarum quopiam sibi Ecclesiastes veterum Patrum lectione comparabit, & ad manum, ac velut in prociñctū ex frequenti eorundem lectione habebit.

Nemo verò mihi vitio vertat, quod inter sanctorum Patrum sententias, Gentiliam quoque siue Regum, siue Philosophorum apophthegma, præbet ^{q₃} sententias præcipue ^{q₃} Seneca, & Plutarchi interdum admiscuerim. Hoc enim feci Diui Augustini consilium secutus, qui 2. de Doct. Christ. lib. sic ait: Philosophi autem si qua fortè vera & fidei nostra accommodata dixerunt (maximè Platonici) non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tanquam iniustus possessoribus in usum nostrum vèdicanda. Hæc ille. Adde etiam, q̄ cum maior sorte pars eorum qui audiunt, non perinde ea quæ Dei sunt sapiat sed quæ hominum, aliquid ex humanis & philosophicis literis Christi anæ doctrina admiscendum est: peritorum medicorum more, qui salutaribus grata atque suauia iungunt, vt salutarium fastidium atque horrorem agrotis adimant. Hæc enim ratione pium concionatorem & humane salutis audum, auditorum infirmitati sese accōmodare par est. Sic Apostolus cum gentilibus agens, Gentilium dictis sententiam suam confirmauit. Hoc enim modo vir diuinus omnib. omnia factus est, vt omnes faceret saluos. Vt omittam interim, quod magnam vim argumenta ab exemplis aut sententiis Gentilium ducta habent: quandoquidem vehementer indignum sit, non præstari à fidelibus, quod infidelitas præstitit.

In tractandis verò sententiis, aliquando copia, aliquando vitinur breuitate. Quædam enim latius fundimus & amplifcamus: quædam breuiter attingentes, concionatoris ingenio dilatanda relinquimus. Si enim omnia latius funderemus, nullus esset scribendi finis: si verò omnia strictim perstringeremus, arida & ieiuna esset oratio. Quocirca vtriusque rei
exemplo

exempla studiose concionatori præbere volumus, vt in altero dilatandi rationem illi ostenderemus, in altero dilatandæ materiam eidem præberemus.

Scholasticas verò quæstiones, quæ ostensionem magis ingenij, quam adificationem habent, scholis inter eruditos tractandas non populo proponendas (vt D. Aug. admonet) censeuimus, hac in re veterum Patrum (quos nobis in hoc opere imitandos proposuimus) exempla sectari: qui in concionibus quas ad populum habebant, ab huiusmodi quæstionibus abstinerunt. Scripturarum loca in margine annotauimus: aliorum verò authorum loca interdum citamus, interdum hunc laborem omisimus, quod mortalitatis nostræ meruissent, nolimus tempus (quod nobis per ætatem quàm exiguum superest) in exacta horum locorum, hoc est, numero librorum & capitulorum inquisitione conterere: quod alij fortasse quibus otij copia superet, præstare poterunt. Ceterum in sanctarum scripturarum testimonij vulgatam vbiq; editionem, iuxta sacri Concilij Tridentini decreta sequimur. In quibusuam autem Psalmorum suboscuro locis explanandis, propoſita primùm editione vulgata, alias nonnunquam interpretationes adiungimus, atque eam in primis quam D. Hier. ad Sophroniũ scripsit: vt interpretationum collatione, vel obscuro tolleretur, vel insignis aliqua emphasis, aut tropus aliquis in vno verbo latens, excuteretur. In hunc enim præcipue vsu translationum varietas lectorem minime dormitantem iuuat.

Ceterum quia concionatorum multi ad eò nominis & honoris sui studiosi sunt, vt dedecori sibi esse putent si in concionibus suis aliquid auditores percipiant, quod in libris vulgari sermone conscriptis deprehenderint: nos huic humano timori satisfacere cupientes, quantum nobis per fragilem memoriam licuit, deimus operam, nequid in concionibus nostris repeteremus, quod in libellis nostris Hispano sermone conscriptis, deprehenderetur: nisi quod in crum

quæ in illis breuiter attigimus, in concionibus latius fundimus
& explicamus. Quamuis enim necesse sit, eadem sæpe argu-
menta tractare, eisdemq; vel virtutes commendare, vel ac-
cusare vitia: alias tamen rationes, alia scripturarum san-
ctorumq; Patrum loca adducimus, quibus eadem argumen-
ta, non eiusdem rebus tractamus. Non enim quia in illis libel-
lis de penitentia, de sacra comunione, de humilitate, de cha-
ritate, de eleemosyna, de orationis studio, deq; abstinentia,
cæterisq; virtutibus traditum est, ideo huiusmodi argumen-
ta perpetuo deserenda erant, sine quibus Christiana vita con-
stare non potest. Si vero aliquid utrobique reperiatur, nequa-
quam hoc ut ingens crimen expauescendum est. Eueniet e-
tiam aliquando, ut eadem res in diuersis concionibus inue-
niatur, neque enim in tam vasto opere quid ubique dixe-
rim, meminisse potui, quamuis hac in re minus esse periculi
videbatur, cum non semper concionatores eodem in loco ad
populum sermonem habeant: ideoque citra auditorum of-
fensionem atque molestiam, alibi dicere poterunt, quod ali-
bi dixerunt: ut omittam interim, quod res eadem cum
maxime ad salutem necessaria est, frequenter auditoribus
inculcanda sit, ut pauld ante docuimus. Illud etiam studio-
sum concionatorem admonitum volo: ut quoniam illum di-
uina vox hortatur, ut annunciet populo scelera eius (ut pau-
ld ante diximus) nequam existimet omnium vitiorum ac-
cusationes his nostris concionibus contineri: nisi eorum dum-
taxat: quæ ubique dominantur. Sunt enim communia, sunt
& peculiaria quarundam nationum vitia. Alibi enim in-
uidia virus, alibi detractionis & maledicentiæ venenû: alibi
delicia virile animum eneruantes, alibi immoderatus corpo-
ris cultus, & elegãtia vestrum: alibi chartarum & aleærum
ludus: alibi hostiles factiones, & capitales inimicitia regnât.
Quid vero hic ebrietate & sædam inoltuiem, quid fastum
& luxum, quid impudicitiam, quid iners otium, quid dete-
standas hæreses: & similes pestes commemorem? Non igitur
de qui

debiui ego singularia omnium nationum vitia iraducere: ne
quod alii cui esset necessarium, alibi esset superuacaneum.
Hanc verò prouinciam concionatoribus ipsis reliqui: quorum
officiu[m] est, non modò communia cunctis mortalibus vitia
nosse: sed multos magis propria & quasi vernacula sua gētis:
vt aduersus vtraque, cum occasio tulerit: opportunè decla-
mare valeant: ne aduersus illum Dominus propheticū illud
iactare possit: Speculatores eius, cæci omnes, canes muti, non
valentes latrare. Et illud item Hier. Propheta tui viderūt
tibi falsa & stulta: & non aperiebant tibi iniquitatē tuam
vt te ad pœnitentiā prouocarent. Quod tamen ea moderati-
one agendum est, ne quos sanare volumus, ad odium con-
citemus: cum omnis oratio nostra ad sanandos, non ad irri-
tandos animorum morbos referenda sit. Is enim planè opti-
me dicit: qui quacunque dicit, appositissimè ad hunc finem
dirigit. Qua de re suo loco dictum est. Hæc studiosum con-
cionatorem præmonitum volui: vt quid ex his nostris lu-
brationibus sperare posset, paucis ostenderem. Quod si minus
huius argumenti dignitati respondere potui, conatus
tamen ipse, & assiduus multorum annorum la-
bor, si non apud homines, apud commu-
nem tamen Dominum, qui piis suo-
rum desiderijs oblectatur, non
erit, vt arbitror, in-
gratus.

*

APPROBATIO THEOLOGORVM.

EX speciali commissione atque mandato Serenissimi Cardinalis Infantis Portugalliae, Inquisitoris generalis huius Regni, perlegimus tres tomos concionum R. P. F. Ludouici Granatenfis, à prima Dominica Aduentus vsque ad festum sacratissimi corporis Christi: nihilque in eis offendimus, quod vel orthodoxae fidei, vel bonis moribus aduerfaretur. Quocirca dignissimos duximus, qui in lucem ederentur. Continent enim sanam salutaremque doctrinam, pietate ac deuotione plenissimam, eandemque perspicua & pura oratione descriptam: nec solum diuini uerbi concionatoribus, sed omnibus etiam pie in Christo uiuere uolentibus comprimis uilem & necessariam. In cuius rei fidem nomina nostra subscripsimus. Datæ Olyssipone, VIII. Calend. Decemb. M. D. LXV.

*F. Antonius de sancto
Dominico Magister.*

*F. Bartholomaeus Ferreira,
Praesentatus.*

ACcessit praeterea approbatio R. P. Alfonsi à Montoia Rectoris Collegij Complutensis ex societate Iesu: cui à Catholicae Maiestatis Senatu horum librorum examen commissum fuit.

Acessit etiam facultas Reuerendissimi Ordinarij Olyssipponensis iuxta decreta sacri Concilij Tridentini.

SERENIS-

1

DOMINICA PRIMA IN ADVENTV DOMINI, CONCIO PRIMA.

Quæ post enarratam priorem lectionis Euan-
gelicæ partem, huius sacri temporis
rationem explicat.

THEMA. *Inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet. Matth. 21.*

QUONIAM hodie Domini Aduentus mysterium Ecclesia incipit celebrare: quò sermo noster à temporis ratione non dissideat, duo in eo tractare constitui. Primum enim, priorem lect. onis Euan- gelicæ partem explanabo, deinde verò, de huius sacri temporis ratione (quod nunc incipit) pauca disseram. Ut autem vtrumque præstare pro dignitate valeam, cælestem o- pem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

In lectione sancti Euangelij fratres charissimi, ingressus Do- mini in Hierusalem cum triumphali pompa, & magna ciuium gratulatione describitur. In ingrediente enim illo urbem, post ce- leberimum illud signum, quo quatruiduanum Lazarum à mor- tuis excitauerat: plurima turba illi obviam veniens: diuino ma- gis quàm humano spiritu acta, strauit vestimenta sua in via. Alij autem ramos cædebant de arboribus & sternebant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur: clama- bant dicentes: Osanna filio David, benedictus qui venit in no- mine Domini. Cùm autem Dominus ab huiusmodi populari gloria (quandiu inter homines versatus est) semper abhorruerit, inquisitione dignum est, quidnam is hac noua & insolita rerum facie voluerit designare. Sed responsio in promptu est. Cùm is enim hoc die ad se in cruce pro nobis immolandum proficisceretur, voluit utique charitatis & lætitiæ magnitudinem

Heb. 12.

qua hoc redemptionis & salutis nostrę opus aggrediebatur hac tam solenti pompa. & communi omnium gratulatione & lætitia declarare. Quam quidem lætiam Apostolus designauit, cum de ipso loquens ait : Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucis confusione contempta. Quod verò mihi narras in morte, & crucis supplicio gaudium? Primum quidem de gloria Patris, cuius lætę maiestati ita erat crucis supplicio satisfactorius, vt magis eius gloriam obedientia sua illustraret, quam primus homo inobediencię tuę crimine deformauerat. Deinde etiam de electorum omnium salute misericenter gaudebat, quibus morte sua immortalem vitam & æternam felicitatem comparabat quorum omnium gloriam cum mentis oculis intueretur, hoc tanto gaudio perfusus est. Sicut enim cunctorum hominum peccata (pro quibus in passione sua æterno Patri satisfaciebat) singularim & apertè vidit, & pro omnibus doluit : ita electorum omnium gloriam, quibus morte sua salutis æternę causa futurus erat, simili perspicuitate cognouit. Itaque si omnes quotquot hic sumus, in electorum numero computamur (quod vtinam nobis Domini misericordie cõingat) omnes (inquam) sigillatim in sanctissimo illo pectore tuus, & huius illi gaudij materiam ministramus. Tertia verò huius gaudij causa, obedientię Christi promptitudo extitit : qui ad mortem hilaris ad crucem paratus & expeditus ex summi Patris præcepto properabat. Quod quidem præceptum ipse discipulis exposuit cum ait, Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam : sed vt cognoscat mundus quia di ego Patrem & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Hoc est, Venit demon qui huius mundi princeps esse dicitur princeps (inquam) non iure dominationis, sed vitio prauę nostrę voluntatis : venit (inquam) vt mihi, sicut ceteri Adæ filii, mortem peccati iure contractam inferat. Verum ego, non minus à mortis debito, quam à peccato im-munis sum. Cur ergo mortem oppeto? vt cognoscat mundus quia diligo Patrem : propter cuius gloriam & impetium, lætus mortem excipio : & sicut mandatum dedit mihi Pater (vt videlicet animam meam pro salute mundi ponam) sic facio, sic obtempero, sic votis omnibus omni que alacritate eius præceptis obedio. In cuius rei argumētum quantum & acclamantem populum mihi obuiam venire volui, vt summam meam erga Patrem charitatem & obedientiam mundis declararem, & perfectissimę obedientię exemplum hominibus præberem. Quisquis igitur fratres hanc sibi primam curam proposuit, vt diuinis præceptis obtemperet, hoc affectu

hac

Ioan. 14.

hac animi alacritate studeat obtemperare. Non, inquit, Apostolus, ex tristitia, aut de necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus: & quidem ita diligit, vt multò gratior illi sit hilaritas munerantis, quàm muneris amplitudo. Contrà verò maledicti sunt qui opus Dei faciunt desidiosè & negligenter. Sciunt igitur quicumque tales sunt simile quiddam facere atque Iudæi fecerunt cum Domino Saluateri vinum felle mixtum propinarunt. Cum enim bonum opus edunt, vinum quidem illi suaue porrigunt: sed cum illud lãgido & tristi animo edunt, vino pretioso, amarum fel admiscunt. Hoc ergo domini Saluatoris gaudium, hanc piissimi illius, pectoris charitatem, & alacritatem præsentis Euangelij historia representat. Ait igitur sanctus Euangelista:

I.

Cum appropinquaret Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos ex discipulis suis dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cui ea: soluite: & adducite mihi. Scitis iam fratres, per hæc duo iumenta duos populos significari: per asinam quidem iam domitam, & ferendis oneribus assuetam, populum Iudeorum, qui iam dudum diuino imperio domitus, & ferendis legis oneribus assuetus erat: per pullum autem, cui nullus hominum infederat, Gentilem populum qui nullius imperio subditus, nulli quæ Dei legibus astrictus, vagus incedebat in via cordis sui. Hoc enim impiorum proprium est, quibus planè conuenit quod in lib. Iob scriptum legimus: Vanus erigitur in superbiam: & quasi filius onagri se liberum natum putat. Talis planè erat Pharaon, qui Moyli diuina mandata perferenti respondit: Quis est Dominus, vt audiam vocem eius? Nescio Dominum, & Israel non dimittam. Tales & illi, qui in Psalmo dicunt, Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt: quis noit Dominus est? Denique hac de causa Apostolus dicit, Gentiles fuisse sine Deo in hoc mundo: quia nullo Dei metu aut religione arcebantur, quò minus in omnia flagitiorum genera prolaberentur. Tales igitur olim erant Gentilium populi, talesque modò (proh dolor) sunt & nostrorum multissimi nimirum, qui transierunt in affectum cordis, qui confringerunt iugum, rupe-runt vincula, quæ & animas suas, & fidem, fideique sacramenta in vanum acceperunt, qui que pro lege atque ratione feram sequuntur, atque indomitam cupiditatem. Illi ergo quamuis verè fideles sint, moribus tamen & impietate infideles sunt existimandi: imò verò infidelibus quodammodo deteriores,

2. Cor. 9.

Iob. 11.

Exod. 5.

Psal. 11.

Ephes. 2.

Psal. 72.

Psal. 2.

Psal. 11.

vt pote quorum scelera fides ipsa atque religio multò grauiora faciat: ideoq; certum est eos ad illorum sortem pertinere, quorum vitam imitantur. Qui etiam sine Deo esse dicuntur, quia quamuis Deum ore confiteantur, ea tamen licentia viuunt, ac si sine Deo prorsus vitam agerent. Quod vt aperte videas finge animo hominem nulla religione imbutum, nulla Dei cognitione informatum, nullisq; legibus allicitum, illiusq; mores & vitæ turpitudinem diligenter expende. nullam. n. in eo inuenies tam effusam in omni intemperantia libidinem, nullã tam effrenatam audaciam, tam immane in cœteros odium, tam cœcã atq; temerariam cupiditatem, quàm etiam in plurimis eorum qui sacrosã. ctis Christi sacramentis initiati sunt, non offendas. Sic enim plerique horum viuunt, sic in omnia flagitia præcipites ruunt, vt præter fidem & spem (quæ eorum turpitudinem inexcusabilem reddunt) vix quicquam aliud Christianæ religionis habere videantur.

Cæterum duo hæc iumenta, quæ hos duos populos, atque adedò improbos omnes iumentorum more viuentes significant, ligata esse perhibentur: quæ quidem alligatio, peccatorum vincula, & miserandam improborum hominum seruitutem appetere designat. Quia verò Dominici aduentus beneficium ab hac seruitute liberati sumus, non erit alienum hoc in loco huiusmodi seruitutem, & seruitutis remedium paucis explicare.

*De seruitute
peccati.*

Ad hoc igitur illud primò sciendum est, tot esse mala, quæ lethale peccatum consequuntur (quod homines tamen adedò facile admittunt) vt si omnium & hominum, & Angelorum linguis tota vita loqueremur, nunquam ea enumerare possemus. Inter hæc verò mala, nõ postremum locum obtinet spiritualis quædam captiuitas & seruitus, quam improbi seruiunt: tantò planè duriores quanto eius acerbiteriam, qui eam patiuntur, minus sentiunt. Neq; enim mentiri veritas potest, quæ asseueranter ait: Amen dico vobis quia quicumque facit peccatum, seruus est peccati. Huius autem seruitutis tres præcipuæ causæ numerantur: quarum prima ex originis peccato prouenit cuius demerito, sublata originali iustitia (quæ inferioris animæ nostræ partem superiori plenissimè subiciebat) cupiditas velut fera quædam repagulis soluta, aduersus rationis imperium effrenaris moribus rebellare solet, illamq; vehementer ad peccati consensum incitare. Vnde illud consecutum est, de quo Apostolus uaritur: Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Audis hic captiuitatem, quæ graui seruitute non vacat. Hæc

*Prima seruitutis causa
Joh.*

igitur

igitur prima spiritalis huius seruitutis causa est: quæ tamen in
 piosum mentibus vix locum habet, quos vnicus Dei filius in
 veram libertatem asseruit, sicut ipse ait: Si vos filius libera-
 uerit, verè liberi eritis. Ad quos autem libertatis huius gratia
 non petuenit, miseranda huius seruitutis legibus premun-
 tur.

Fit autem grauior durissima huius seruitutis lex lethali-
 criminum accessione. Quam enim seruitutem originale pec-
 catum peperit, actuale lactat, nutrit, & roborat. Huiusmodi e-
 nim peccatis non modò cœlestia atque gratuita bona auittun-
 tur, sed naturalia etiam (nempe ratio & arbitrij libertas) gra-
 uiter lauciantur. Vt enim peccatum mentem & rationem ob-
 seurat, quamuis non extinguit: quæ voluntatis libera em mi-
 nuit, quamuis non penitus adimat. His duobus peccati vinculis
 accedit interdum praua peccandi consuetudo: quæ vt seruitu-
 tem auget, ita veram minuit libertatem. Hinc Diuus Augusti-
 nus, Vina, inquit, si nundum victoriarũ consuetudine roborata
 sunt, facilius vincuntur: & cedunt: si autem vincere & imperare
 consueuerunt, laboriosa difficultate superantur. Id adeò verum
 est, vt Seneca dixerit: Ne ipsa quidem vniuersa philosophiæ
 vis licet totas in hoc vires suas aduocet, duram iam & veterem
 animæ extrahet pestem. Huius igitur accessione conficitur tan-
 dem funiculus ille triplex, qui difficilè rumpitur. Quo quidem
 funiculo se Diuus Augustinus quondam victum fuisse testatur
 his verbis: Vincens eram non ferro, sed tæca ferrea voluntate
 velle meum tenebat inimicus, & de me mihi cathenam fecerat
 atque constrinxerat. Ex voluntate quippe petuerat facta est li-
 bido: & dum libidini non resistitur, secuta est consuetudo: qua
 ceu cathena quadam victus in peccato tenebat. Hac igitur ca-
 thena, siue tristis funiculo perditii homines constructi, variis
 cupiditatibus miserabiliter seruiunt. Auarus enim dum summum
 bonum pecunia diffinit, lucris semper inhiat, lucra computat,
 lucra dies noctesque cogitat, vsque eo vt siue comedat, bibat,
 dormiat aliud nihil animo dies noctesque verset neque quen-
 quam miserum nisi pauperem, nec felicem nisi diuitem putet:
 Cuius rei gratia huiusmodi homines littere sanctæ non diu es,
 sed viros diuitiarum (nempe seruos, aut mancipia diuitiis ser-
 uientia), nuncupant. At non diuitiarum modò, sed multorum
 etiam vitiorum serui sunt. Vt enim Apostolus ait: Qui volunt
 diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, &c.
 Qui enim augendi lucu gratia meretur, fraudat, seeneratur,
 rapit, decipit, spoliat, & alienum inuito creditore detinet, an

Secunda
 causa.

Tertia
 causa.

Aug. 21.

de Ciui.

Dei.

Seneca ad

Luci.

August.

I. Tim. 6.

non is turpissimorum dominorum seruus est? Iam verò ambitonis quam graue seruitutis iugum? quæ (vt Ber. ait) quo dominetur aliis, prius seruet: quam multis enim adulari, quam multis se turpiter submittere debet, quo ad optatum honoris & dignitatis culmen perueniat. Hinc D. Cyprianus: Vides (inquit) illū, qui amictu clariore cōspicuis fulgere sibi videtur in purpura, quantis hoc sordibus emit vt fulgeat? quos arrogantiam fastus prius pertulit? quas superbas fores matutinus saluator obsedit? quot tumentium contumeliosa vestigia stipatus clientum cuneis antè præcessit, vt ipsum etiam salutantum comes postmodum pompa præcederet. Iam verò impudicorum hominum, turpi amanti seruentium quam misera seruitus est? Hanc enim apertissimè Salomon designauit cū ait: Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus veneratorum est, & sagma cor eius vincula sunt manus illius. Quid igitur his nominibus sagem, laquei, & vinculorum, nisi durissimam eius captiuitatem & seruitutem qui impuri amoris igne flagrat, insinuauit? Rectè enim Cicero: An ille, inquit, liber est, cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit iubet, vetat quod videtur? qui nihil imperanti negare potest, nihil negare audet? Poscit, dandum est: vocat, veniendum est: eiicit, abeundum est: minatur, extimescendum. Ego vero istum non modo seruum, sed nequissimum seruum, etiam si in amplissima familia natus sit appellandum puto. Quid verò hi, qui ita chartarum & alearum ludo additi sunt, vt non dies modò, sed noctes etiam infomes in eo ducant, nec vlla vel ratione, vel iactura, vel dede coris metu ab hoc turpi opere reuocari possint? An hi verè liberi, & sui iuris existimandi sunt? Quid de his qui ventri & gula turpissimis atque scædissimis dominis seruiunt? Nemo (inquit Seneca) liber est, qui corpori seruit. Hos igitur omnes, quis neget verissima ratione seruos appellari? Si enim seruus & captiuus alicuius tyranni dicitur, qui sui iuris non est, qui totus ex alieno pendet imperio, qui non sua, sed aliena, & ea quidem tyrannica voluntate ducitur: quomodo captiuus non erit, qui quæ ipse probat, non sequitur: sed quidquid vel fera libido, vel ambitio, vel auaritia, vel metus hominum, vel cupiditatis intenti perantia suadet, hoc solum amplectitur? Quæ ergo crudelior aut durior captiuitas, quam nobilissimam mentem diuina imagine informatam, carnis tyrannidi effrenatisque cupiditatibus, quodque grauius est, ipsi tenebrarum principi subiectam esse: quæ solo diuino spiritui (subdi, & ab eo agi debuisse)?

Constitute tamen Domino misericordie eius, & mirabilia eius filiis hominum: quia contriuit portas areas, & vectes ferreos confregit. Ad hoc enim Dei filius à Patre missus est, vt prædicaret captiuis indulgentiam, & clausis apertionem: ad quem idem Pater ait, Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas: vt diceres iis qui vincti sunt, exite, & iis qui in tenebris sunt, reuelamini. Ab hac igitur miseranda seruitute, morte & captiuitate (in quæ mala primus generis humani princeps vitio suo incurrit) Christus Dominus nos beneficio suo liberauit. Rectè enim D. Augustinus Erasmus, inquit, ligati in morte, eramus in seruitute, eramus in captiuitate. Vnde probamus mortem? Audi Apostolum dicentem: Regnauit mons ab Adam, vique ad Moysen, etiam in his qui non peccauerunt? Vnde probamus seruitutem? Christus ait: Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Vnde probamus captiuitatem? Vox martyrum clamat in Psalmis: Conuerte Domine captiuitatem nostram, sicut torrens in austro. Et si ista temporalis captiuitas hostium Barbarorum tam crudelis & amara est, quæ aut per fugam vitatur, aut pecunia redimitur, aut postremò morte finitur, qualis est illa æterna captiuitas quæ non finitur, sed in æternum apud inferos cruciat? Hæc igitur fratres multiformis necessitas fecit, vt Dominus Christus hoc tempore veniret ad terras. Veniendo enim in Carne nostra, abstulit mortem, reddidit vitam: abstulit seruitutem, reddidit libertatem: abstulit captiuitatem: adoptionem, & reddidit nobis adoptionem filiorum. Hæc August. Hac igitur de causa Christus Dominus patres & vindex nostræ libertatis, & humani generis assertor merito nuncupatur. Ad hoc igitur potissimum venit in mundum, & ad hoc item discipulos hodie mittit, vt muneris huius sibi ab eo committendi imaginem repræsentent. dum iumenta ligata Apostolica autoritate soluunt, & apostolicis vestibus ornata, ad illum ducunt. Quid enim aliud illa Domini verba designant, Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: nisi vt homines peccatorum vinculis alligatos in libertatem assererent filiorum Dei?

Sed ais: Rectè sanè: Agnosco virtutem clauium, quæ captiuos & ligatos soluunt, agnosco diuini spiritus virtutem, quæ clauibus coniuncta est. Sed quid ego pro vitili mea facturus sum, quo hanc assequar libertatem? Vnico verbo docet hoc idem Augustinus, Quem, inquit, deletat vera libertas ab amore mutabilium rerum liber esse appetat: Seruitutis enim huius

*De seruitutis sin-
prædicte
remedio.*

*Aug. ser-
de Nat.*

August.
Seneca.
epist. 105.

vinculum non ferrum, sed amor est. Quam D. Augustini sententiam paucis comprehensam Seneca paulo fufius ad Lucillum exponit his verbis: Sibi seruire, grauissima seruitus est. quam facile est excutere, si deseris multa te pascere. In primis enim respuenda sunt voluptates, quæ eneruant & effeminant multumque petunt, multum etiam à fortuna pendendum est. Deinde spernendæ opes, auctoramenta seruitutum. Non potest gratis cõstare libertas. Hanc si magno æstimas, omnia paruo æstimanda sunt. Denique breuiter & eleganter alibi ait: Nostri essemus, si ista nostra non essent. Hanc autem animi libertatem se assequutum fuisse, ad eundem Lucillum testatur his verbis: Vaco mi Lucilli, vaco: & vbicunq; sum, meus sum: rebus enim non me trado: sed commodo. Quæ hic verba, tot sententiæ. Eleganter verò ait, Non me trado, sed commodo. Tradere enim est, seipsum quodammodo à se alienare, & alterius seruituti addicere: commodare verò se rebus, est ad horam quantum res exigit, se illis commutato exhibere, atque protinus ad se redire, seque sibi integrum restituere. Quid autem mirabilis, quàm in ethaico homine hanc animi libertatem & sui curam cernere? Quid verò miserabilis, quàm Christianum hominem, Christi beneficio à peccati seruitute liberatum in eadem seruitute permanere? Sed quoniam malum hoc satis dignè deplorari non potest, ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

I.

Vbi enim Saluator ligata hæc iumenta (de quibus hætenus loquuti sumus) discipulis soluere præcepisset, adiecit protinus: *Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.* Hic iam profundiora mysteria attingere incipiamus. Quomodo enim verum esse poterit, rerum omnium Dominum hisce iumentis, aut vlla omnino re opus habere? Quod si ad equitandum vehiculis indiget, habetis vtrique longè nobiliora vehicula, quibus insidiat. Currus enim Dei decem millibus, multiplex millia lætantium. Et ascendit super Cherubin, & volauit, volauit super pennas ventotum. Si ergo talia sunt vehicula Dei quomodo his adeò validus iumentis se egere ait? Eget planè, non tamen sibi, sed mihi, Terreat enim olim me illa maiestas, de qua scriptum est. Terribili, & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terra. Et illud: Deus vltionum Dominus, Deus vltionum liberè egit. Huius enim vltionis atque terrors metu primus ille generis nostri parens abscondit se, nec ante tremendum Dei conspectum apparere

Psal. 67.

Psal. 13.

Psal. 75.

Psal. 93.

parere ausus est. Quia verò, idem Dominus non minus mitis & mansuetus, quàm terribilis & metuendus est, nec tam terroribus quàm lenitate cum hominibus agere decreuerat: egere se planè iumentis his dixit, quibus humiliter vectus, huius tantæ mansuetudinis & lenitatis suæ clarissimum specimen ederet. Et quoniam satis antea terroris & iustitiæ magnitudinè ostenderat, decebat planè vt lenitatis & misericordiæ suæ amplitudinem mortalibus declararet. Ad quod cerè nullus cõuenientior habitus, quique magis eius lenitatem & mansuetudinem demonstraret, assumi potuit, quemadmodum Zacharias Propheta insinuauit cum ait: Dicite filia Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium iugalis. Quibus verbis mirè Spiritus sanctus terrorem, quem ex regis nomine populus concipere poterat, ad unctio mansuetudinis & paupertatis nomine temperauit: quò nullus adeò inops & abiectus esset, qui non sibi facilem aditum ad pauperem & mansuetum regem esse putaret. Ad hanc ergo tam amabilem virtutem declarandam, verè Dominus huius iumentis indigebat. Sicut enim Reges alio habitu vestiuntur cum ad bellum, alio cum ad venandum, alio cum ad funera: alio cum ad nuptias procedunt: ita Dominus dissimilem ornatum diuersis temporibus sumit, cum ad alia atque alia opera procedit. Itaque cum orbem iudicaturus adueniet, veniet vtique in nubibus caeli, cù potestate magna & maiestate. Hæc enim species iudicantem maxime decet. Nunc verò quando non ad iudicandos, sed ad redimendos & alliciendos ad se homines venit (sicut ipse ait Non enim misit Deus filium suum in mundum vt indicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum) hoc planè humilitatis, & mansuetudinis habitu rectus venire debuit: ne si apparatu magnificentiore veniret, homines splendore magnitudinis eius perterriti, ab eo diffugerent: quemadmodum olim Iudæi in monte Sinai metu percussis fugerunt, terrorem eius & maiestatem ferre non volentes.

Sed instabis forsitan: Rectè sanè dici potest (si planum sermonis sensum spectes) Dominum his indignis iumentis. At cum secundum allegoriam per iumenta hæc peccatores iumentorum more viuente & peccatorum suorum funibus alligatos intelligi dictum sit, qua ratione dici potest, talibus iumentis Dominum indignis? Cui enim vsu peccatores Dominos esse possunt qui odium habet & impium, & impietatem eius? Fateor rerum omnium Dominum nulla omnino re indigere, quam in se non habeat, qui indeficiens bonorum omnium fons

*Simile.**Luc. 21.**Ioan. 3.**Sap. 14.*

1. Cor. I.

est. Nihilominus tamen rectè dici potest illum huiusmodi iumentis indignis. Quonam modo? Nimirum, quia eguit summa illa sapientia summa nostra stultitia: ut hac occasione sapientia suæ magnitudinem declararet. Eguit summa misericordia summa nostra miseria: quo subleuandis miseris nostris, pietatis & misericordiae suæ immensitatem ostenderet. Denique eguit (si dici fas est) summa illa bonitas summa nostra malitia: quæ declarandæ bonitati suæ materiam præberet. Sicut enim ad excellentis medici gloriam illustrandam plurimum cõfert, graues & exitiales morbos in populo grassari, quibus ille curandis artis suæ peritiã ostendat, ita summus ille animarum medicus morbis nostris quodãmodo indignis dicitur: quibus curandis, bonitatis & sapientiae suæ magnitudinem manifestaret. Hac enim ratione Lazari morbũ atque adeo mortem ad gloriam suam pertinere dixit: quia dum huic tam immedicabili morbo opem tulit, diuinitatis suæ gloriã patefecit. In quo quidem sensu canit Ecclesia: O certè necessariũ Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est. Necessarium peccatum appellauit, non quod vel in se, vel ipsi Domino necessarium esset: sed quia nulla ratione poterat diuinæ bonitatis, sapientiae, & misericordiae excellentia commodius, quàm huius morbi curatione demonstrari. Quod planè nõ in laudem cedit peccati (quod malorum omnium summum est) sed ipsius Redemptoris: cuius sapientia & bonitas tanta fuit, ut ex malorum omnium maximo, ad omnium diuinorum opetum maximum edendum occasionem arripuerit. Imò verò hoc argumento quanta sit peccati malitia, quàm lethale venenum, quàm funesta contagio maxime declaratur: quando tanta eius pestis extitit, ut nisi hoc summo & mirabili remedio curati minime potuerit.

Simile.

Ioan. II.

Quæ cum ita sint: non mirum si Dominus dicat talibus se iumentis egere: quoniam hæc illi declarandæ bonitati suæ talem materiam præbuere, ut nulla ratione potuerit ea euidentius manifestari. Si enim summa bonitas, summa sui beneficiorumque communione maxime cernitur, nunquam immensa illa & infinita bonitas se ita communicasset, nisi carnis nostræ mortalitatem ad sananda peccatorum nostrorum vulnera suscepisset. Quia ergo peccatum, huius operis occasione illi tribuit, hac ratione non omnino absurde dicitur illum quodammodo eguisse peccato: quia si illud decisset: nulla Deo suscipiendæ naturæ nostræ causa extitisset (ut cõmunis sanctorum Patrum sententia tenet) si verò naturam nostram minime suscepisset, non esset utique summo bono hæc noua ratio, sum-

mo modo se hominibus, a que ad eò rebus omnibus in homine (qui omnium instar est) communicandi.

Quod si dicas, non deerat summo bono hæc summa communio: inter diuinas siquidem personas perfectissime reperitur: ubi summus ille Pater vnigenito filio suo plenissime totam tradidit substantiam suam: rursusque Pater & Filius eadem Spiritui sancto (qui amorum nexus & amor est) communicant. Summa itaque communio in summo bono inter diuinas personas reperitur. Rectè latè: sed tamen adhuc habeo quid pro summo bono loquat. In hac enim summa beatissimæ Trinitatis communione adhuc restat quod comunicari ibi nullo modo potest. Substantia enim ibi comunicatur, persona verò comunicari nulla ratione potest. Nam si persona pariter & substantia comunicaretur, nulla esset planè in summa Trinitate personatum distinctio. Si enim quia natura comunicatur, non sunt ibi tres naturæ, sed vna natura: ita si persona comunicaretur, non iam ibi tres personæ, sed vna tantum existeret. Quamobrem persona ibidem incòmicabilis prorsus est. Qua ergo ratione fiet, vt in illo summo bono nihil omnino maneat non comunicatum? Nimirum ad hoc apertenda via est: quæ nulla alia esse potest, nisi vt creator, creaturæ comunicet personam, quam creatori comunicare non potest: vt in diuinis comunicata substantia, in humanis verò comunicata persona, nihil prorsus in summo illo bono supersit, quod non comunicetur. Quod si ita est, opus ergo Dominus habuit iumentis his, opus habuit creaturis, immo & creaturarum peccatis, quæ illi tam stupendæ bonitati declarandæ occasionem præberent.

Si quis autem eos oculos haberet, quibus velut in speculo huius tanti operis infinitam hanc & impermeabilem bonitatis abyssum aliqua saltè ex parte cerneretis profectò continere se non posset, quin totus amore flagraret, totus præ gaudio gestiret, totus in diuinas laudes efflueret, & in admirationem tantæ bonitatis raperetur. Qui hæc igitur secum dies noctesque cogitant, quo tandem gaudio cumulantur? quanta lætitiis exultant? quos dies festos agunt? quo cantu & symphonia personant? Verè enim non choris & cantibus solum est tantum hoc mysterium & beneficium celebrandum, sed etiam præ nimia lætitia (vt ita loquat) insanendum, & in summa quadam voluntate bacchandam.

III.

Hactenus de Evangelica lectione: nunc de ratione huius
facti

facri temporis (quod Ecclesia hodie incipit celebrare) pauca mihi dicenda sunt: quæ nos ad illud pro dignitate celebrandum præparent, ne in nos propheticum illud iactari merito possit: Milu⁹ in cælo cognouit tempus suum: turtur, hirundo, & ciconia cognouerunt tempus aduentus: sed populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Tutpe ergo erit (cum se aues temporum conditioni accommodare soleant, & pro eorum ratione loca subinde mutare) nos temporibus ab Ecclesia ad animarum nostrarum salutem institutis aptari nolle, vel nescite.

Quemadmodum ergo animantium corpora, ita etiam animæ suæ egent temporum vicissitudine & varietate. Variis enim virtutibus, variisq; pietatis affectibus ad profectum suum indigent: ad quos lenitos & nutriendos, varia quoque tempora necessaria sunt. Quod quidem animaduertens Ecclesia (quæ commoditatibus nostris tanquam pia mater semper inuigilat) diuersa anni tempora destinauit, non modo ut hac ipsa varietate spiritualium rerum fastidium adimeret (quæ res nocere nobis maximè potuisset) sed etiam ut variarum quoque virtutum, & piorum affectuum materiam nobis subministraret. Itaque totum illud tempus, quod à Septuagesima vsq; ad Dominicam in Passione interiectum est, generæ pœnitentiæ constituit: ab ea verò Dominica vsque ad Pascha, mœrori atq; tristitiæ Dominicæ passionis dicauit: à Pascha verò vsque ad Pentecosten, spirituali gaudio atque lætitiæ destinauit. Ea namq; mysteria his temporibus recolit, quæ his virtutibus & affectibus in gentes addunt aculeos. Quia verò nunc tempus instat Dominici aduentus, quæretis forsitan, quid potissimum hoc sacro tempore Ecclesia recolat, & quid maximè à nobis exigit? Exigit planè tempus hoc (si quod aliud) summum erga Dominum Salvatorem grati animi affectum, pietatem, amorem atque deuotæ mentis obsequium. Celebrat enim Ecclesia hoc tempore aduentum eius in mundum: in quo per viscera misericordiæ suæ

Luce 1. visitare dignatus est nos oriens ex alto. Quia enim tota salus hominis à Deo est, & miser homo ad Deum ire nolebat, misericors ad illud Deus venire dignatus est. Si quæras autem ad quid venit? Nimirum venit (ut ipse ait) quærere, & saluum facere quod perierat: venit ut illuminaret his qui in tenebris & in umbra mortis sedebant, venit ut captiuos affereret in libertatem ut errantes reduceret in viam, ut exules reuocaret ad patriam, ut mortuos suscitaret ad vitam, ut hostes & inimicos Dei Deo Patri reconciliaret, & spiritum eius adoptionis impartiens, hæredes regni sui institueret. Venit ergo ad captiuos redemptionis, ad mor-

mortuos vita, ad ægros medicina, ad errantes vias atque (vt D. Gregor. ait) carnem Deum assumens: fugitui sui vestigia sequatur. Fugiat enim a mens & cæcus homo à summo bono: ita vt nullis Prophetarum clamoribus potuerit à cæpto erroris itinere reuocari: ideo ipse Dominus in carne veniens, fugienti sit proprius, vt eum ad se per se traheret. Quod quidem Apostolus insinuauit, cum ait Christum Dominum nõ Angelos quidem, sed semen Abraham apprehendisse. Apprehendere enim dicuntur, qui aduersos insequuntur, omniaque faciunt vt fugientes occupent, & resiliens apprehendere valeant. Hoc ergo modo Saluator semen Abraham apprehendit. Denique si paucis accipere velis ad quid venerit, audi ipsum per Isaiam dicentem: Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me: ad annuncian-^{Esai. 61.} dum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, vt prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt prædicarem animum placabilem Domino, vt consolaret omnes lugentes, & ponerem fortitudinem lugeantibus Sion: & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris. Quid his verbis dulcius? quid fauuis? quid amantius? Si igitur ad hæc tanta beneficia præstanda missus est à Patre Christus, sit eius in mundum benedictus aduentus, benedictus item qui ipsum ad nos demisit, benedictus & ipse qui venit: cuius hodie beneficium pueri clamantes simili voce prædicant dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis. Quam vocem non hodie modo, sed in omne æuum resonet linguarum, voces, & ora nostra. Hoc est ergo misterium, quod Ecclesia celebrare incipit hæc die.

Celebrat etiam atque adeo repræsentat nobis clamores, gemitus, & desideria veteris testamenti Patrum, qui tanto ardore Christi aduentum desiderabant: quemadmodum ad discipulos ipse ait, Beati oculi, qui vident quæ vos videtis; Dico enim vobis, quod multi reges & Prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audite quæ additis, & non audierunt: Hi namque omnes huius tanti beneficij promissionem quidem, non possessionem acceperunt. Iuxta fidem enim (vt apostolus ait) defuncti sunt omnes hi, non acceptis promissionibus, sed eas à longè salutantes. Eleganter autem ait salu-^{Heb. 11.} lutantes: quomodo illi facere solent, qui rem aliquam valde dilectam à longè aspiciunt, ad quam tamen pertingere non possunt: ut ad eam oculos dirigentes affectu & animo saluant. Quod planè faciebat sanctus ille Patriarcha, qui tot annos ante

Simile.

mortem Christi moriens aiebat : Salutare tuum expectabo Domine: & interim tamen caro mea requiescet in spe. Qua in re veteres illi Patres similes mihi fuisse videntur eis, qui in tempesta & procellosa nocte in alto iactati, lucem à longè aspiciunt in edito loco sitam, quæ nauigans ad portum dirigit: ad eam enim frequenter oculos coniciunt, ad illam (quatenus licet) iter diriguunt, illam denique (quando aliter nequeunt) oculis atque animo complectuntur. Ad hunc modum sancti olim Patres in Christum Dominum, hoc est in veram lucem oculos conicientes (quæ erat mundi tenebras densamque caliginem splendore suo discussura) supplices manus tendebant: ad illam toto studio aspirabant, eamque accelerari votis omnibus exoptabant, cum Propheta clamantes : Cito anticipent nos misericordie tue Domine, quia pauperes facti sumus nimis. Ad quos quidem clamores diuinus vates illos hortabatur cum diceret : Qui reminiscimini Dominum, ne taceatis, & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & ponat Hierusalem laudem in terra. Ut bonus autem magister, quod ab aliis exigit, prius se præstaturum pollicetur, cum alio in loco ait : Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quietam: donec egrediatur ut splendor iustus eius, & Saluator eius ut lampas accendatur : Hoc est, propter eximiam charitatem qua Ecclesiam & cœtum fidelium diligo, non tacebo, nec quietam: sed continuis precibus diuinæ miserationis aures pullabo, donec tandem iustum illum euertis gentibus desideratum mitrat, qui, ut aurora consurgens, & splendidissima lampas mundi tenebras discussurus & candidissimam lucem, hoc est clarissimam diuinarum rerum cognitionem mortalium oculis prolaturus est. Quod verò se facturum pollicetur, planè exequutus est, cum ardentissimam illam vocem ex intis visceribus depromptam emisit : Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatür terra, & germinet Saluatorem. Quid ais, Propheta? quid postulas? Si è cœlo nubibusque emittit iustum petis quomodo terram appellas, ut ipsa germinet Saluatorem quem cœlum rorate, & nubes pluere debent? Vtrumque sanè verum: è cœlo simul atque terra venturus est: è cœlo quidem, quia filius Dei: ex terra verò, quia filius hominis: ideo cœlum & terram inuoco, ut nobis iustum illum & mundi Saluatorem proferant. Has ergo voces, hos clamores, hæc sanctorum patrum desideria nobis hoc tempore ob oculos ponit Ecclesia: nimirum ut per desideria præcedentium, gratiam ostendat subsequentium. Quod enim illi desiderabant, nos tenemus: quam

illi

illi misericordiam expectabant, nos suscepimus: quod illi à longè salutabant, nos cum beato Euangelista possidemus, & contrectamus dicentes: Quod fuit ab initio quod audiimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ obrectauerunt de verbo vitæ, hoc testamur, & annunciamus vobis, vitam æternam: quæ erat apud Patrem & apparuit nobis. Quæ cum ita sint, meritò D. Bernardus torporem temporum atque hominum nostrorum accusat, quos tantæ gratiæ tantique beneficii non promissio solum, sed exhibitio tam parum afficiat. Sic enim ait, Ardorem desiderij Patrum suspirantium in carne Christi præsentiam, frequentissimè, cogitans confundor, & compungor in memetipso, & nunc vix contineo lacrymas: ita pudet teporis torporisque miserabilium temporum horum, Cui namque nostrum tantum ingerit gaudium gratiæ huius exhibitio, quantum accenderat veteribus Sanctis desiderium sola promissio? Quorum piæ expectationis affectum, & flagrans desiderium mihi inspirat ista vox, Osculetur me osculo oris sui. Senferat nimirum in spiritu quisquis tunc spiritualis esse poterat, quanta gratia erat diffundenda in labiis illius, cupiens omnino tantæ suavitatis participatione non fraudari propterea loquens in animæ desiderio dicebat, Osculetur me osculo oris sui. Quasi diceret, Non audio iam Moysen, eo quod impeditionis linguæ mihi factus est. Esaiæ labia sunt imunda, Hieremias loqui nescit, eo quod puer est, & omnes Prophete sunt elingues: sed ipse loquatut mihi, & aperiat voluntatem patris, atque in persona, propria me erudiat: cuius gratiosa præsentia me reficiat, cuius admirandæ doctrinæ fluentia fiant in me fons aquæ salientis in vitam æternam. Hæc tenus Bern.

Videte fratres, quale quantumque mysterium Ecclesia recolat hoc tempore? Quod enim sacramentum antiquitas tot seculis ab exordio mundi desideravit: nec tenuit: nos hoc tempore & celebramus, & tenemus, & nouo quodam modo in die Natalis Domini suscepturos speramus. Videte ergo qua studio qua alacritate debeamus hoc tantum diuinæ pietatis beneficium recollere. Ad hoc igitur Ecclesia hoc sacratissimum tempus destinavit: in quo & puritati cordis, & huius tantæ beneficii considerationi fideles vacarent, & corda sua venienti Domino mundissima hospicia præpararent. Hinc facile est colligere, quid à nobis huius sacri temporis ratio exigat. Exigit enim sanctæ orationis studium, Dei laudes, gratiarum actiones, eleemosinarum largitatem, ieiunia, solitudinem, silentium, sacramentorum frequentiozem usum animique puritatem.

Quæ

i. Ioan. i.

Bernardus
in Cant.

Cant. I.

Quæ omnia hospitium in cordibus nostris venienti Domino parant, & ad illud vehementer inuitant. His enim virtutum ornamentis, Sponsa in Cant. dulcissimum ad se sponsum vocat, cum ait: Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrorum cedrina, laquearia nostra cypressina: Lectulus enim cordis eius, sanctæ enim desideriorum floribus erat ornatus, domusque mentis, odoriferis & in corruptis virtutum lignis constructa. Ad huiusmodi verò hospitium libenter declina. Sponsus, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur v. bre. Ad hæc autem mysteria pie animo recolenda, tempus aliquod singulis quibusque diebus designandum est. Quid, quæso fratres, his tam longis hyemis noctibus facitis? cur non eas cum Domino diuiditis? cur non Propheticum illud impleatis: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum? Alioqui si nihil horum præstare curamus, quid conferre nobis poterit sanctitas temporum, nisi nos quoque temporibus ipsis conformes efficiamus? Constans enim Philosophorum sententia est, omnia quæ aliquid efficiunt: in materia prius disposita ac præparata id efficere. Quemadmodum ergo siue natura, siue naturæ imitatrix ars, aptam requirit atque obsequentem materiam in qua operetur & vim suam exerat: ita planè gratia, non reluctansem animum occupat, obduratum autem deserit, Quæ quidem causa mihi esse videtur, cur tot Ecclesiæ voces, tot conaciones tam frequenter audire, tot Christi mysteria ante oculos posita, tot impensa beneficia, tot suscepta sacramenta, tot denique sacra tempora, siue Dominici aduentus, siue passionis, siue resurrectionis, siue agendæ pœnitentiæ destituata, partum aut nihil in nobis efficiant: immo verò tot ab Ecclesia ad comoditatem nostram mutatis temporibus, nos profus immobiles atque immutati persistamus. Quid igitur prodest mutari tempora, si nos cum tempore non mutamur? si nullos in virtutem processus facimus? si i dem in nobis mentis languor perseverat, eadem fœcordia, eademque salutis nostræ, & mysteriorum diuinorum obliuio atque neglectus? Quin potius demus quæso operam fratres, vt ita aduentum Domini in carne celebremus, vt ad natalem eius diem præparemur, vt illum in atriis cordis nostri thalamum nascentem excipiamus, cum pastoribus adoremus, cum Angelis collaudemus, & cum sacra Virgine horum operum nostrorum fructu lectemur. Præstante eodem Domino Iesu Christo, &c.

Simile.

In eadem prima Dominica aduentus concio secunda,
quæ post Euangelicæ lectionis enarrationem, de
beneficio Dominicæ incarnationis, & salutis nostræ
agit.

THE. *Benedictus qui venit in nomine Domini: Osanna in excelsis.*
Matth. 21.

N lectio ne sancti Euangelij: qua specie atq; habi-
tu Saluator Hierosolymam ingressus sit, & qua
alacritate à populo exceptus, Matthæus Euange-
lista describit. Quæ res typum aduentus eius in
mundum (quem hoc tempore Ecclesia repræsen-
tat) nobis ob oculos ponit. Ait igitur: *cum appropinquasset Iesus Hie-
rosolymis, & venisset Bethphage ad montem oliuarum, misit duos ex disci-
pulis suis, &c.* Locus hic, vnde Dominus Hierosolymam ingres-
sus est, vt redemptionis nostræ opus consummaret, mysterio
aptissimè quadrat. Mons enim oliuarum Dei misericordiam de-

Gene. 3.

signat. Ramum enim oliuæ deferens in oie suo post diluuium
columba, præsentem Domini misericordiam post vindictam
illam designabat. Ex hoc ergo oliuarum, id est misericordiæ
monte, Dominus Hierosolymam ingreditur: quia sola eius mi-
sericordia in causa fuit, vt in hunc mundum veniret, nosque à
sempiterna morte liberaret. Cuius misericordiæ magnitudi-
nem appositissimo verbo Zacharias expressit cum ait: *Per visce-
ra misericordiæ Dei nostri in quibus visirauit nos oriens ex
alto. Non contentus sola misericordiæ nomine, quo huius mi-
sericordiæ teneritudinem & magnitudinem insinuaret, viscera
misericordiæ dixerit. Quæ enim maior misericordia quam vt re-
rum omnium Dominus nulla sua utilitate, sed sola bonitate in-
ductus, seculorum omnium debita atq; miserias in se vnus exci-
peret, & se in lacum fœcis & miseriar nostræ coniceret: vt inde
nos (qui in eo infixi eramus) periculo suo clementer extraheret?*

Luc 2.

Ab hoc autem monte mittit duos ex discipulis suis, vt asi-
nam afferant, & pullum, quibus ipse insidens ciuitatem ingre-
diatur. Quæ causa Domino fuerit, vt his vehiculis in tam bre-
ui itinere vti voluerit, prudenter Euangelista subindicat, cum
ait: *Vt impleretur quod dictum est per Zachariam Prophetam dicentem:
Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi, &c.* Quia verò hoc Za-
chariæ vaticinium: factæ huius historiarum fundamentum est, pau-
lò diligentius verba eius à nobis excutienda sunt: atque illud
in primis quiddam sic quod his verbis annuntietur, & cui

Tom. j.

B

potissimum

potissimum nuntietur. *Dicite (inquit) filia Sion.* Est planè Sion alia quidem materialis, alia verò spiritualis. Ad vtramque autem vox hæc Propheta pertinet: sed præcipue tamen ad spiritualem. Iudæi olim Sionis nomine censebantur: non solum quòd hunc montem, & ciuitatem iuxta eum positam incolebant, sed multò magis quòd ipsorum esset adoptio, & gloria, & testamentum, & legislatio, & promissio, ac denique patres ex quibus Christus secundum carnem natus est: quibus etiam primùm (tanquam hæredibus huius gratiæ) regnũ Dei oportuit nuntari. Sed quia illud obstinato animo repulerunt, & indignos se iudicauerunt aeterna vita, à Domino quoque repudiati sunt. Itaque excisi Iudæis tanquam naturalibus ramis, nos ex oleastro insiti fuimus in bonam oliuam, & percipientes pinguedinem radicis, Deo (qui ex lapidibus potest filios Abraham suscitare) operante, facti sumus, & vera Sion, & populus Dei electus, & semen Abraham: atque (vt Petrus Apostolus ait) genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei: cui non consequuti misericordiam, nunc autem misericordiam consequuti. Quas ergo fratres gratias pro hac tanta dignitate Domino fragilitas nostra agere poterit? Nobis namque potissimum Dominus in propheta loquitur, nos ad hanc exultationem inuitat, cum ait: *Dicite filia Sion, Ecce Rex tuus venit tibi.* Nec verò pronomina hæc (tuus, & tibi) leuiter prætereunda sunt. Tibi enim ò vera Sion, nouus hic rex venit, vt te videlicet spiritu suo regat, vt sempiterno generis humani hoste defendat, vt cælestibus diuitiis cumulet, vt aeternam tibi felicitatem, & immortalitatis gloriam largiatur. Aliis quidem (quamuis eorum vitio) non rex, sed lapis offensiuus est, & petra scandali: aliis iudex & testis velox, qui intimos mentis recessus, & occulta scelera in lucem proditurus sit. Sed is tamen iudex erit, qui quam omnibus obrulit gratiam, contemptu superbo, aut inertu socordia repulerunt. Instar apis enim est, quæ mel præbet placidis, hostibus autem aculeum infigit. In præsentem ergo aduentu mel porrigit: in futuro verò pungentem exeret aculeum. In præsentem venit tibi, in futuro verò (si oblatam respuas gratiam) veniet contra te. Modò quidem piis est agnus, qui improbus postea leo futurus est. Quòd vtrumque idem Propheta subdidit, cum protinus subdidit, Iustus & Saluator: iustitiam quidem in improbos exercens, salutem verò bonis largiens. sequitur deinde: *Euntes ergo discipuli adduxerunt asinam & pullum, &c.* Hæc asina in biuio ligata erat. ab

Matth. 3.
7. Pet. 2.

Simile.

erat ab Apostolis tamen soluta, & vestimentis eorum ornata, insidente atque regente Domino, perducitur in Hierusalem. Hoc autem animal, imaginem quidem perfectæ obedientiæ, imò & consummatæ virtutis hoc loco exhibet. Hæc enim præstabat ille, qui dicebat: Ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Quibus verbis ostendit, Deum quidem sibi insidentem à se gestari: & illi se, velut iumentum propriissimum ad obediendum sine vlla tergiversatione præbere. Huius verò obedientiæ promptitudinem nullus mortalium ita præstitit, sicut ipse Dominus Iesus: qui ad hoc præcipue venit in mundum, ut obedientia sua, rebellionis & inobedientiæ antiquæ scelus expiaret. Quam quidem obedientiam, idem ipse in Psal. copiosè describit his verbis: Sacrificium & oblationem noluisti aures autem perfecisti, siue (vt Hiero. vertit) erforasti mihi. Hoc est, non vllis regis ceremoniis & institutis, sed obedientiæ & sanctitate placans. Ut igitur gratissimo sacrificio numero tuum hominum generi insensum placari posset in me summum perfectæ obedientiæ exemplum constitutum esse voluisti. Exaggerat deinde huius obedientiæ magnitudinem cum subdit: in volumine libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam. Huc legi (inquit) volumen respicit, in hunc finem omnia sanctorum hominum scripta conferuntur, hoc vnum oracula diuina suspiciunt, ut obedientiam meam laude celebrent, eamque omnibus conspiciendam & imitandam proponant. Vim autem obedientiæ continuè persequitur: Facere voluntatē tuam Deus meus volui, & lex tua in medio cordis mei. Docet non auribus tantum corporis, sed multò etiam magis intimis animi sensibus, imperium Dei accipi debere ut lex menti penitus impressa & insculpta, mentem ipsam incendat & incitet ad diuinę voluntatis studium: vsque adeò ut nihil expetat ardentius, nec in re aliqua se gerat vehementius quàm in his quę à Deo sunt imperata faciendis. Hoc est igitur vnicum illud sacrificium, quod Deus respicit, cuius magnificentia flectitur, cuius suauitate oblectatur, cuius sanctitate propitius fit, quod à solo Christo potuit ritè procurari. O verè placidam hostiam, salutarem sacrificium, admirabilem placandi numinis rationem: quæ tam excellenti obedientiæ perficit, ut ab exilio in patriam, ipsius summi Patris voce reuocati, laudes illius læti caneremus: & qui fueramus rebellionis bonis omnibus spoliati, esse nos tandem obedientiæ restituti. Videtis ergo fratres, verba illa Prophete, ut iumentum factus sum apud te (in quibus obedientiæ atque adeò totius perfectionis sum-

Psal. 72

Psal. 32.

Ex Orosio
Epist. lib.
7. de Iustitia.

ma continetur) nulli magis quam Domino Saluatori contem-
nere? Si quis ergo ad summam hanc vitæ perfectionem aspi-
rat omni studio & sedulitate contendat, ita se erga Dominum
gerere, ut iumentum ex a sefforem suum. Iumentum non sui
iuris est, non sibi seruit, non pergit quod libet, sed quocumque
dirigens & insidens voluntas tolerit. Sic ergo tu te erga Deum
gere, tibi ipsi renuntia, desine tuus esse, illi solum mihi, illi ob-
sequere; illi vive, illius voluntatem non tuam amplectere, cui-
que oblitus, illius gloriam, non tuam commoditatem ubique
intuere. Perge quocumque te Dei gubernantis voluntas legi-
bus suis impulerit, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam
& bonam famam: hoc est, per aduersa simul & prospera, nihil
in hac parte discernens, sed te totum sapientia & voluntati gu-
bernantis committens & tunc quidem iumentum hoc effectus
es. Sed quale iumentum? Nimirum qualia erant sacra illa E-
zechielis animalia: quæ ubicumque erat imperius spiritus, illic
gradiebantur, nec reuertebantur cum incederent. Vbi verò
fiebat vox è firmamento, protinus submittebant alas suas, & in
medio cursu subsistebant. Tunc enim cum Propheta verè di-
cere poteris: Ut iumentum factus sum apud te. Idem con-
siliū legimus in Viris Parrum à leniore quodā, iuniori (cū
primum monachi habitum & institutum suscepisset) datum
fuisse. Si vis (inquit) perfectus esse, fac in animum tuum indu-
cas, te, & asellum monasterij vnum atque idem esse: Sicut enim
ille oneratus non recalcitrat, venteratus non murmurat, iter
faciens non quo vult pergit, sed quò tessor impulerit, nec om-
nino sibi, sed alteri vivit: ita tu in monasterio vivere contende.
Porro autem si quartas, quodnam tali iumento præmium
sit propositum, hoc idem tibi Propheta respondet, cum subdit
Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua dedu-
xisti me, & cum gloria suscepisti me. Quid his amplius desidera-
ri potest? Fœlix planè, & nimirum fœlix, qui hoc modo iumentum
factus, à Domino regitur atque dirigitur. Quemadmodū enim
Pater paruulum filium apprehensa manu sustentat, & per ite-
nera planiora sine offensione deducit: ita Pater ille cœlestis obe-
dienter filium in via salutis dirigit, infirmum sustentat, erran-
tem docet, ægrotum curat, mœrentem consolatur, cadenti dex-
teram porrigit, & tandem peracto huius vitæ curriculo cum
gloria suscipit. Quod quidem in præsentī lectione Saluator ad
umbravit, quando iumentum, cui insidebat, ductu suo perduxit
in Hierusalem.

Simile.

Simile.

Simile.

Exod. 23.

Sed iam videamus quonam obsequio populus Dominum
iumento

itumento insidentem exceperit. *Plurima* (inquit) *urba strauerunt*
vestimenta sua in via: alij autem cedebant ramos. &c. Nemo adeo
 rarum literarū rudis erit, qui hæc omnia vel sine diuino num-
 mine gesta, vel ab Euangelista otiose conscripta putet. Quid
 igitur his populi obsequi significatur? Nimirum (vt alia præ-
 termittam) diuersi gradus virtutum, diuersaq; cælum ad eūdi-
 v:æ. Qui enim vestimenta sua conculcanda prosternebat, illi
 esse videntur qui necem sensibus afferunt, qui corpus inedia
 conficiunt, qui carnem suam cum vitis & concupiscentis cru-
 cifigunt: quemadmodum sancti illi Anachoritæ olim fecisse
 memorantur, qui Dei amore, uq; odio incensi, corpora sua in
 huius vitæ via, incredibili maceratione atque austeritate con-
 culcanda prosternebant. Qui verò ramos cadunt oliuarum, hi
 suat qui misericordix oleo cæterorū hominum miseras suble-
 uantes, misericordiam Domini tibi iugiter conciliate student,
 qui se in diuino iudicio tueantur. Quando quidem (vt Iacobus *Iacob. 2.*
 ait) super exaltat misericordia iudicium. Hoc est, gloriatur mi-
 sericordia aduersus iudicium: quod videlicet contra misericor-
 des locum non habeat. Qui verò repetitis vocibus salutem à
 Domino implorant clamantes, *Osanna in excelsis*: hi sunt qui o-
 rationis studio sedulo incumbentes, salutem & vitā à Domino
 continuo precantur: salutem (in tuam) in excelsis, hoc est non
 terrenam & caducam (qualem cultoribus suis lex olim pollice-
 batur) sed cælestem & sempiternam, de qua Isaias ait: *Israel* *Esa. 45.*
salutus est in Domino salute eterna. Habes igitur hoc in loco
 tres virtutum gradus, triplicemq; in eam eundi viam. Qui-
 cunque enim viribus & robore corporis vales, intra te habes,
 vnde Christo obsequi possis: carnem ieiunij & inedia mace-
 ra, eamque pedibus protere & conculca, spirituique repugnan-
 tem seruire compelle. Quid si minus corporis robore potes,
 præsente saltem ramos oliuarum, & sterne in via: hoc est,
 misericordix operibus alienam carnem foue, qui tuam affli-
 gere non potes: Frange esurienti panem tuum, & egenos va- *Esa. 58.*
 gosque induc in domum tuam; cum videbis nudum, operi-
 eum, & carnem tuam ne depexeris. Sed ais forsitan: Neutrum
 horum facere possum: illud quia infirmus, hoc quia egenus
 sum: & idè nec carnem ieiunij atenuare, nec proximos de-
 mosyis iuare queo, Quid ergo? Præclusa ne inhi est omnis
 ad salutem via? Nullo modo. Sperest tertium, vt cum pueris
 clames, *Osanna in excelsis*: vt excelsa atque diuina animo & co-
 gitatione voluas, & in lege Domini cum Propheta mediteris *Psal. 1.*
 die ac nocte: à quo te studio nec corporis imbecillitas, nec rei

familiaris angustia poterit auocare. Dominum igitur cum D.
August. August. his verbis alloquere: Te Domine mediter per dies si-
meditat.o ne cessatione, te sentiam per soporem in nocte, te alloquatur
 spiritus meus, tecum confabuletur mens mea. Fœlices illi, qui
 nihil præter te diligunt, nihil querunt, nihil etiã cogitare con-
 cupiscunt. Fœlices illi, quibus tu solus spes es, & omne opus eo-
 rum oratio. Hæc ille. Medicorum sententia est, corpora no-

Simile. strata tãdũ ali, quamdiu uiuant. Sicut igitur corporea vita
 corporeo indiget alimento (re naturalis calor, qui corpus sem
 per absument, omninò cõsumatur) sic planè spiritalis vita, spiri-
 tuali pabulo (quod diuinæ legis meditationem D. Hieron. esse
 ait) sustentanda est: ne charitatis calor (quo anima nostra vi-
 uit, cuique tam multa in hoc seculo aduersantur) per peccatum
 extingatur. Hactenus de euangelica lectione: nunc ad propo-
 siti thematis verba veniamus.

I.

Benedictus qui venit in nomine Domini. &c. Hæc puerorum ad-
 uentum Domini prædicantium verba fideles hodie ad eandem
 laudes & gratiarum actionem vehementer inuitant. Quamuis
 enim ea sit huius beneficij magnitudo, vt quamdiu viuimus &
 spiramus, tãdũ illud ante oculos habere debeamus: Ecclesia
 tamen hoc sacratissimũ tempus instituit, in quo mysteriũ hoc
 deuotissimè celebrare, & Redemptori nostro (quãdo aliter non
 possumus) hæc saltem ratione gratificari studeamus. Ideoque
 nihil pro huius temporis ratione commodius, quàm de huius

Simile. beneficij magnitudine tractari potest. Quæ tanta est, vt priora
 Dei beneficia (quæ & multa & maxima sunt) si cum hoc vno
 conferantur, velut exigua lucerna ante splendidissimam solis
 lucem quodammodo euanescent, & splendorem suum amitte-

Esa. 43. re videantur. Hinc per Prophetam Dominus, Ne memneris
 (inquit) priorum, & antiqua ne intueris: Ecce ego facio
 noua, & nunc orientur, vtique, cognoscetis ea. Itaque ipsi Domi-
 nus, qui tanto antea studio veterum beneficiorum memorem
 animũ exigebat, modo præcipit, vt ab illis beneficiis parum-
 per oculos auerentes, omnes cogitationes nostras in hoc vnũ
 beneficium conferamus.

Magnum planè creationis beneficium extitit: quo homi-
 nem Deus ad imaginem suam condidit, huic medio mundi
 globo tanquam mortalem quendam Deum præfecit, & omnia
 quæ sub solo sunt, illius imperio subiecit. Sed quale quæso hoc
 beneficium est, si cum redemptionis & incarnationis Do-
 minicæ beneficio conferatur. Illic enim Deus fecit hominem
 ad ima-

ad imaginem & similitudinem suam, hic Deus ipse factus est ad imaginem & similitudinem nostram, illic participes nos fecit bonorum suorum, hic participes ipse factus est malorum nostrorum: illic nos sine vilo suo labore condidit, nihilque de suo amisit (de vniuersa enim mundi fabrica dictum est. Ipse dixit & facta sunt) hic verò & dixit multa, & fecit mira, & pertulit dura: nec solum dura: sed etiam indigna: illic assumptum de imo hominem inter paradisi amœna collocauit, hic eundem hominem è profundo inferi inuocatum, ad cœlestia regna sustulit. Tunc nobis concessit, vt morte animalium victum nobis pararemus, hic verò, vt amissam corporis & animæ vitam, morte sua instauraremus. Denique: vt vno verbo finiam, illic sua nobis dedit, hic verò seipsum contulit, non tam in Dñm, quam in precium & sacrificium. Quantum ergo inter creaturas & creatorem interest: tantum hoc postremum beneficium cetera omnia antecellit. Si ergo tanti Deus prius illud beneficium æstimari voluit, vt in lege veteri septimum quemque diem, id est Sabbatum consecraret: in quo homines à ceteris operibus feriat, huius beneficij considerationi vacarent, & quiete sua quietem conditoris post mundi fabricam representaret: quid quæso pro hoc tanto beneficio à nobis exigit? Si tanti apud nos esse voluit quod naturæ dederit ornamenta, quid erit quòd summa contulit gratiæ præsidia: Si tanti est, quòd nos homines atque filios hominum fecit, quantum erit quòd in Dei filios adoptauit, & regni sui heredes instituit? Vt hanc igitur animi gratitudinem præstare aliqua saltem ex parte valeamus, duo nobis, (vt alia prætermittam) in hoc diuino pietatis opere consideranda sunt, nempe quid in eo nobis cœlestis Pater contulerit, ac deinde, quo auctore & mediatore contulerit.

II.

Atque vt id quod primo loco posui expediam: videamus diligenter, quid Saluator nobis contulit cum in mundum venit: Sed quis hoc verbis consequi possit? Ait enim Apostolus, Mihi autem Sanctorum minimo data est gratia hæc: euangelizan *Ephe. 2.* di in gentibus imperuestigabiles diuitias Christi. Si his igitur cui gratia data est has diuitias euangelizandi, imperuestigabiles appellat, quis quæso explicare audeat, quod in explicabile esse tantus Apostolus conuiteretur: tamen in eadem epistola de his cœlestibus diuitiis sic ait, Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos omni benedictione spiritali in cœlestibus Christo: Sicut elegit nos ante mundi con-

stitutionem in ipso, ut essemus sancti & immaculati. Ex quibus verbis colligimus, & salutem æternam, & omnia quæ ad eam consequendam pertinent, per Christum nobis fuisse donata. Inter quæ principem locum obtinet æterna electio, & predestinatio, quæ electis per Christum contigit. Si enim (ut Apostolus ait) elegit nos Pater ante mundi constitutionem in Christo, hoc est per Christum; & si præterea benedixit nos, omni benedictione spirituali per ipsum, & inter omnes alias benedictiones, hæc prima & summa, & omnium aliarum causa est) ea nobis utique per Christum vnicum vitæ & salutis autorem contigit: alioqui non benedixit nos Pater omni benedictione spirituali per ipsum. Deinde etiam vidit Pater in æterna illa sua sapientia, electos omnes (si sibi relinquerentur) in peccata ruituros, atque ita æternam salutem amissuros: quibus tamen, propter præuisa Christi merita, auxilium gratiæ suæ conferre decreuit: ne in peccata laberentur, & si quando prolapsi essent, veniam ipsius merito consequerentur. Huic enim Domino (ut Petrus Apostolus ait) omnes Prophetæ testimoniū perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Quisquis igitur piorum à lethaliibus peccatis immunis est, huic tanto Redemptori munus hoc acceptum ferre debet. Et quicumque talis est, vniuersum terrarū orbem oculis atque animo lustret, omniaque hominum peccata consideret: à quibus si ipse immunis est, totidem sibi à Christo beneficia impensa cognoscat: quandoquidem nullum scelus est, in quod ruat aliquis homo, in quo labi non possit alter homo: cum in si mili originis peccato conceptus sit, similiq; natura constet, in eodémque mundo versetur, qui totus in maligno positus est. Cùm ergo eadem utrobique ruina occasio sit, si altero raente, rusteteris, Christi beneficio te stare cognosce. Iam verò cùm non satis sit ad salutem abstinere à malo nisi bonū etiā facias: nec sufficere simus cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis: si quid rectè cogitamus, aut loquimur, aut molimur, id etiā beneficium Christi est cuius merito & gratia animus noster ad virtutis & pietatis cultum à cælesti spiritu incitatur. Sicut enim omnis stellarum splendor ab vno Sole proficiscitur: ita omnis piorum iustitia à Sole iustitiæ Christo, in ipsos manat. Rursusque, sicut nullus in hoc inferiori mundo motus, aut mutatio est, qui à primi orbis motu non efficiatur: ita nullus piorum, ad bonum aliquod incitatur, qui non Christi merito à Deo moueatur. Quemadmodum enim Deus per primi orbis motum corporea cuncta mouet & gubernat: ita per sacram

Christi

Apl. 10.

2. Cor. 3.

Simile.

Simile.

Simile.

Christi humanitatem spiritualia cuncta moderatur. Quam enim vim primus ille orbis habet in omnia quæ naturaliter in hoc inferiori mundo fiunt: eandem humanitas Christi habet in ea omnia, quæ spiritualiter in Ecclesia geruntur. Quod igitur Pharaon Rex dixit ad Ioseph (quem Saluatorem mundi lingua Aegyptiaca appellauit) id Christo, vero mundi Saluatori maxime conuenit: Ego (inquit) sum Pharaon: absque tuo imperio nemo mouebit manum, aut pedem in vniuersa terra Aegypti: Hanc inquam potestatem Christo homini caelestis Pater contulit, vt sine illius ope & merito, nemo manum, aut pedem mouere, hoc est per iter saluis ingredi, aut opus aliquod dignum Deo moliri & exequi possit. Itaque quoties aliquis pius & gratum Deo siue cogitas, siue lequeris siue operaris, intelligens hoc ipsum tibi Christi meritis contingere: ad illum protinus conuerus, & cordis tui genua coram illo flexens dicere debes: Per te mihi Domine donatum est, non solum vt in te credam, sed etiam vt digna fidei opera faciam. Per te mihi maxima & preciosa promissa caelestis Pater donauit, nepe vt diuinae naturae confors efficerer: Per te mihi patet aditus in caelum: per te cuius. Sanctorum & domesticus Dei decretus sum: per te à seruitute Diaboli liberatus, in fontem filiorum Dei cooperatus sum. Tu mihi factus es sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Doloribus itaque tuis & vulneribus gratias ago, quod ex eis liquor in me caelestis emanet. Hoc verò pios omnes facturos esse, Isaias olim pronunciauit, cum ait: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris (ex quibus planè plus dulcedinis quam sanguinis emanauit) & dicetis in illa die (quando videlicet suauitatem & efficaciam virtutis & bonitatis eius experti eritis) Confitemini Domino, & inuocate nomē eius, hoc est laudate eum, cuius meritis & beneficio diuinam gratiarum fluentia ad vos tam copiosè deriuata sunt. Longè enim aliter ad prædicandas Dei laudes inuitant qui eius bonitatem & suauitatem degustarunt, quam qui eandem legendo solum, atque differendo didicerunt.

Constat igitur ex his quæ breuiter dicta sunt, quàm multa se cum bona Saluator noster attulerit in mundum. Quid enim boni deesse nobis ad salutem poterat, quando ipse bonorum omnium fons ad nos venire dignatus est? Cum sponsus aliquis peregrinè ad Indos profectus, diutius ibi commoratur, literas & munuscula charissimæ sibi sponsæ inde transmittit, quibus sui amorem atque memoriam excitet: Ceterùm quando ipse ab Indis in patriam reueat, nō modò seipsum, sed omnia quo-

quæ bona sua secum affert. Sic igitur Sponsus ille cælestis, priusquam veniret in mundum, varia Ecclesiæ suæ dona & munuscula per nuntios suos destinabat. Vbi verò ipse per se ad eam venire dignatus est: omnes cælestes opes in thesauris diuini reconditas, secum pariter ad eam attulit.

Rom. 5.

Qua quidem ex re illud etiam cõsequutum est, vt mala omnia quæ per primum illum generis humani parentem in mundum inuecta sunt, per secundum tollerentur, proq̃; illis multò maiora bona concederentur: quando (vt Apostolus ait) non sicut delictum, ita & donum. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia. Quisquis igitur multiplicem redemptionis nostræ gratiã nosse cupit, in ea mala, quæ primi parentis vitio importata sunt: oculos coniciat, vt ea bona quæ Redemptoris merito nobis collata sunt, intelligere valeat: quando is ideò in hunc mundum missus à Patre est vt omnia instauraret quæ illius criminis merito collapsa erant. Vt enim Philosophi docent, alterius contrariorum cognitio, ad alterius cognitionem viam parat. Dissident autè vehementer inter se primus homo de terra terrenus, & secundus homo de cælo cælestis: ille superbus & inobediens, iste humilis, & factus obediens vsq; ad mortem: deoq; mala omnia quæ prior ille homo in mundum inuexit, iste sustulit. Per illum namq; Dei in mien facti sumus per hunc cum eo reconciliati sumus. Per illum iustitiam & gratiam amisimus, per hunc vtrumq; adopti sumus. Per illum facti sumus natura filij iræ, per hunc in filios Dei adoptati. Per illum nequissimi Spiritus potestati permisi, per hunc Spiritui sancto in disciplinam & custodiam traditi. Illius non nosti: o scelerate, peccati labè nascendo contraximus, huius virtute, nõ meritis nostris, ad iustitiam perueniamus. Illius crimine à paradiso voluptatis expulsi, huius sanctitate in patrias sedes reuocati. Per illum peccatũ mortis necessitas importata est huius officio immortalitatis opes inuectæ. Per hominem (inquit Paulus) mors, & per hominẽ resurrectio mortuorum. Denique (vt vno omnia verbo amplectar) per illũ tales affecti sumus, qualis ipse post peccatũ relictus est: per hunc verò tales, qualis ipse Dei filius est, Apost. restante qui ait, Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis: qualis terrenus, tales & terreni: qualis cælestis, tales & cælestes. Quid ergo miserabilius, quàm tales esse, qualis ille relictus est? Quid verò fœlicius, quàm tales fieri, qualis Dei filius est? Ob hanc igitur tam variã & multiplicem Christi gratiam, variis illum Apostolus nominibus appellat: modò eum Sacerdotem, modò Apostolum & Pontifi-

cem, modò Aduocatū, Mediatorē, & Reconciliatorem, modò verò Sapientiam, Iustitiā, Sanctificationem, & Redemptionem nostram: qui videlicet, per sanguinem crucis suæ pacificauit omnia, quæ in cælo & in terra sunt: eodemque chirographum peccati nostri deleuit, quod erat contrarium nobis. Tot igitur nominibus eum appellat, propter varia quæ ab ipso dona manarunt. Hic est enim cui cælestis Pater per Isaiam dicit: Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, vt aperires oculos, cæcorum, & educeres vinculum de domo carceris, sedentes in tenebris. Vides igitur fratres, quoniam modo mala omnia, quæ primus ille patens in mundum inulit, secundus sustulit, & maiora pro eis in nos bona contulit: Quàm dignum igitur est, vt tantorum bonorum auctori, dies noctesque toto studio atque affectu hymnos decantemus, & meritis pro tā: omunere gratias agamus, & cum his pueris obuiam illi prodeuntes, lætis vocibus acclamemus. *Benedictus qui venit in nomine Domini.*

III.

Nunc secundo loco perspecta doni magnitudine, donantis dignitatem excutiamus. Multum enim donantis personæ dignitas, doni dignitatem efferre solet. Potuisset ergo Dominus (cui nihil non possibile est) aut Angelorum, aut sanctissimorum hominum ministerio, infirmitati nostræ facillè subuenire: ea tamen eius charitas & bonitas extitit, vt nulli creaturæ quamlibet præstantissimæ hoc negotium delegare voluerit: sed ipse per se venire, & salutem nostram per se operari dignatus sit: ergo vt idem ipse qui genus humanum condidit, in summam miseriam prolapsum erigeret (nec enim conuenibat, vt alium libertatis atque salutis vindicem haberemus, quàm eundem ipsum, cuius benignitate conditi fueramus) voluit vnus Dei filius sanctissimæ Virginis aluo contineri, humanamque formam inducere: vt in hominis habitu delitescens, cum hominibus viueret, non modò vt pœnas quas pro nobis suscepit, iram diuinam auerteret, suoque sanguine profuso mentes nostras expiaret: sed vt exemplum nobis iustitiæ ad imitandum proponeret. Hinc ipse per *Esai. 63.* Prophetam dixit: Torcular calcavi solus, & de gentibus non *Esai. 43.* est vir mecum. Et rursus: Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Pro quo interpretes alius veritè apertius, Ego ille ipse sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Quibus verbis, hanc diuinæ personæ circumstantiam pietatis & misericordiæ plenissimam, aliùs cordibus nostris insingere voluit. Quam quidem Dei nostri dignationem, Apostolus ini-

Heb. 1.

titio scripturam eius epistolam, quam ad Hebræos scripsit, magnificis verbis explicat dicens: Multifarie, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissime diebus istis loquutus est nobis in Filio: quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Qui cum sit splendor gloriæ, & cetera quæ sequuntur. Verbis quam admirabili orationis magniloquentia, splendorem & magnificentiam personæ redimentis amplificat: ex dignitate Redemptionis, redemptionis dignitas nosceretur. Neque dissimili ratione præclarissimum hoc beneficium Iudas Propheta exaggerat, cum ait: Super montem excelsum ascende, tu qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, exalta, noli timere: die civitatibus Iudæ: Ecce Deus vester, ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse porrabit. Quod his quæso verbis mirabilis? quid magnificentius? quid clementius? Itaque vates sanctus tantum hoc beneficium, cum magnis clamoribus, & tantoque studio prædicari, & ab omnibus audiri voluit: ut Apostolis, Apostolorumque successoribus præcipiat in montem excelsum ascendere, & vocem exaltare, rursusque eadem verba repetens, Exalta (inquit) noli timere. Quod perinde est, ac si diceret: Vocem attolte quantum potes, & in tono clamore grandi, ut nullus inter mortales huius fœtissimi mundi expertus sit. Exalta (inquit) noli timere hoc est amplifica, & exaggera quantum potes præstantissimum hoc diuinæ bonitatis beneficium: contende omnino studio eius magnitudinem hominibus declarare.

Esa. 6.

Non enim verendum est, ne immodicus in amplificando sis, superat enim omnem laudem, non hominum modo, sed cunctorum etiam Angelorum dignationis huius magnitudo. Quod ut aliqua saltem ex parte intelligatis fratres, Raphaëlis Angelus beneficium, quod in Tobiam contulit, vobis ante oculos proponere volo: ut vniuersique beneficii collatione facta posterioris huius magnitudo magis conspicua sit. Is igitur humana forma specte tenus, atque figura non veritate suscepta, comitem se in via Tobie iuniori præbuit: & multis mirisque illi in itinere beneficiis afficit, incolumen tandem atque nouis opibus, nouoque matrimonio ductum ad patrem reduxit, in super oculis oborto patri visum restituit. Hæc obiecta sunt, rogat Tobias senior filium: Quod dabimus huic viro sancto, qui te neris tui comes fuit? Cui filius: Pater (inquit) quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse

*Apertissimam
figura do-
minica in
carnatione
nis.*

Tob. 12.

Quod dabimus huic viro sancto, qui te neris tui comes fuit? Cui filius: Pater (inquit) quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse

rit esse beneficiis eius? Me duxit, & reduxit sanum, pecuniam à Gabello ipse recepit, vxorem ipse me habere fecit, & Dæmonium ab ea ipse compescuit: gaudium parentibus eius auulit, me ipsum à denotari ne piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum ditari sumus:

Quid igitur illi poterimus dignum dare: Sed pero te pater mi, vt roges eum, si forte dignetur mediam partem ex omnibus que allata sunt sibi sumere. Hæc inter sese pater filiusque tractabant quando oculos suos in solum beneficium, non in beneficiæ personam coniciebant. Cæterum, vbi Angelus Domini se istis cognoscendum præbuit, & quis esset aperuit dicens: Ego sum Raphaël Angelus, vnus ex septem qui astamus ante Deum, tantus eos stupor inuasit, tum ex dignitate personæ, tum ex admiratione diuinæ bonitatis, quæ tam nouæ & insolite ratione illis consulere voluerit, vt in terram abiecti atque prostrati, trium horarum spatio immobiles ibidem, atque attoniti permanerint. Tantius enim diuinæ bonitatis, & providentiæ stupor sensus eorum peruaserat: vt toto illo spatio nec loco moueri, nec cum domesticis loqui, nec à diuinis laudibus cessare potuerint. Itaque cum ad solum beneficii fructum oculos conicerent, de retributione cogitabant. At vbi subuenientis personæ dignitas patefacta fuit, iam non de retributione cogitant, sed maius aliquid moluntur: nempe, vt præ admirationis magnitudine, tamdiu in terram prostrati velut exanimis permanentes, ipsas etiam animas in diuinæ laudis sacrificium immolarent. O fratres dilectissimi, obsecro, obtestor que vos per eum, qui tantum in nos beneficium contulit: vt hoc loco paulo attentius beneficium beneficio & personam personæ conferatis. Quanto quæso maius est, vos à gehenna, hoc est à faucibus truculentissimi illius draconis eripete, quam à deuotione piscis Tobiam liberate: quanto præstantius est, clauos animæ vestræ oculos aperire (quibus Deum agnoscere possitis) quam istos oculos corporis: quibus corpoream hanc lucem vermiculis communem cernitis, conferre: quanto nobilius est animarum vestrarum cum Deo coniugium (quod in hac vita incipitur, & in altera consummatur) quam Tobie cum vxore Sarra, quod alterius morte direptum est? Quanto maiora sunt bona tum gratiæ, tum gloriæ, que nobis Christi beneficio conferuntur: quam interitura huius seculi bona, que in Tobiam collata sunt? Si igitur illi non inueniebant qua ratione tantorum bonorum largitori satisfacere, dimidiamque eorum partem illi offerebant: quomodo autem in

Tob. 9.

tra te, aut extra te quicquam est, quod tantorum bonorum largitori non sponte offeras? S. Tobias ille Angeo di cēbat (quem Azariam æstimabat) Azaria frater, si me ipsum tibi tradam in seruum, non ero condignus prouidentia tua: qua ratione tu tantæ salutis autore præterem illo (qui tibi omnia factus est) terrenarum cupiditatum te seruituti trades? Et si illi ubi dignitatem personæ beneficientis agnouerunt, præ stuporis magnitudine in terram collapsi sunt, ibique tandiu iacuerunt: quomodo in te aut spiritus, aut halitus remanet, quando personæ redimentis dignitatem, & quos in te redimendo labores pertulit, expendis? Illi quidem Angelus, hic Angelorum Dominus est: ille ad hoc beneficium præstandum corpus sumpsit æreum (quod peracto opere in tenues euauit auras) hic veram corporis & animæ substantiam assumpsit, quam semel assumptam, nunquam dimisit. Ille breui temporis spatio, sine labore vllò munus suum obiuit: hic triginta trium annorum tempore inter homines peregrinatus, famem, sitim, algores, ætus, inopiam, vincula, flagella, spata, ac tandem acerbissimam mortem pertulit. Ille felle mortui piscis Tobie oculos aperuit: iste felle quod pro nobis hausit, & sanguine quem pro nobis fudit, à peccatis expiauit, & mentis nostræ tenebras discussit. Tu igitur ô homo, qui te à tot malis ereptum, totque ac tantis bonis ornatum & auctum vides, idque non alia ope, aut manibus aliis, quam iis, quæ prius quidem cælos formauerunt, postea verò pro te in cruce clauis perfossæ sunt, quomodo non ardentissima in illum charitate flagras? quomodo totus in lacrymas non solueris? quomodo præ admirationis magnitudine in terram stupefactus non corruis: cum tam incomparabilem erga te Dei dignationem, bonitatem, charitatem, & misericordiam contemplanis? Quod si hoc non præstas cur non saltem dies noctesque hoc tantum beneficium ante oculos gestas? Quid noctes, diesque dico? Cur non vel singulis diebus, particulam temporis aliquam huius tanti beneficii considerationi, & gratiarum actioni impendis? Cur voces tuas saltem puerorum vocibus non iungis, qui tam pio studio Saluatori præcinebant: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Quorum laudes adeo debitas & iustas obiurgantibus Pharisæis, Saluator ita confirmauit, vt diceret, Si illi tacuissent, vel ipsos etiam lapides clamaturos.

Luc. 19.

Quanto rectius antiqui illi veteris testamenti Patres, qui in promissa tantum, & necdum exhibitum beneficium irærant affecti, ita illius expectatione suspensi, vt vix aliud aut cogitari, aut loqui, aut scribere illis esset gratum adeo, vt si in
alium

alium forè sermonem incidissent; subito propofiti fui velut oblitati hoc protinus reuertentur. Sic Ifaias cùm de futuro Cyri regis imperio variaretur, quod Iudæis falutare futurum erat protinus in Saluatorem oculos coniciens, & quanto maiora ab eo populis beneficia præftanda effent animaduertens; iachatham sermonem abrumpens, subito in hanc vocem prorupit: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiantur terra, & germinet Saluatorem.* Quod perinde est, ac si diceret: Hoc ipsum quod agebamus, leuis momenti est quædò ad meritoria corporis bona pertinet: illud verò summum est perpetuæque tractandum, & votis continuis exoptandum, nempe Saluatoris de cœlo procedentis aduentus, in quo vno vera falus, & iustitia hominum fita est. Sic Iacob moriẽs, cùm de tribu Dan vaticinaretur, ab hoc vaticinio oculos auertens, & in Christum transferens ait: *Salutare tuum expectabo Domine: vel (vt alij vertunt) expectaui.* Quasi diceret: Hoc semper regi, hoc semper animo cogitaui, quod vera falus mihi, beneficio tuo Domine, post mortem contingere deberet: quia spe modo viuendi finem facio, aliam beneficio tuo nunquam finiedam vitam firmiter sperans.

Esa. 43.

Gen. 49.

Neque minori studio atque desiderio Prophetæ omnes (vt Petrus Apostolus ait) fuscitabantur à Domino, in quod vel quale tempus hæc falus mundo confetenda esset. Quibus reuelatum est, quod non sibi metipsis, nobis autem ministrabant ea quæ nunc nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizaauerunt vobis. *O nos igitur fœlices, o nos beatos, quibus tanta falus collata est: quæ talibus viris concessa non est.* Quod si tantopere illorum mentes, sola huius beneficij spes & desiderium afficiebat (hæc enim de causa exultauit sanctus ille Patriarcha Abraham, cùm diem Christi vidit) quid nos facere par est, quibus hæc tanta gratia non promissa, sed exhibita, non annunciata, sed data, non expectata, sed percepta est? Quomodo ergo præ gaudij magnitudine non defecimus, immo verò quomodo hæc tanta oblata falus, ad eò insensibiles & immoti permanemus? *O nos igitur non iam fœlices, sed planè miseros qui nihil hoc tanto beneficio profecimus: sed ita in tenebris erramus, ac si lux ista splendidissima nunquam oculos nostros perstrinxisset.* Quam multi autem ex nobis erunt fratres, quibus hoc frustra nuncietur: qui ad has Ecclesiæ voces absurdescant, qui nihil hæc diuinæ bonitatis & pietatis significatione moueantur! Non ita conuenit fratres: Hora est iam (vt Apostolus nos hodie monet) de somno surgere. Nox præterit, Rom. 13.

dies autem appropinquauit: abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die, honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, non in contentione & emulatione, non denique in priuaris odiis atque diffidiis: sed in sanctis potius præcationibus, in ieiuniis, & elemosynis tempus hoc sacratissimum trāsīgamus. Nocte quidem grassantur bestię syluæ, catulique leonum rugientes vt rapiant: orto autem sole: cum t̄mbris & caligine noctis aufugiunt, & congregantur in cubilibus suis. Iam sol iustitię Christus ortus est: fugiant ergo hæc omnia vitiorum monstra quæ in tenebris & nocte grassantur, nihilque in nobis appareat claritate diuinę lucis indignum: vt tanquam si ij lucis ambulantes, ad æternam tandem lucem peruenire mereamur: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

ARGUMENTVM Concionis sequentis.

IN hac concione, quàm fuerit ad salutem generis humani conueniens, Dei filium in mundum venire, & carnem sumere, explicatur. Summa autem totius argumenti (quo res fiat dilucidior) his quinque pronuntiatis continetur. Primum, summam hominis perfectionem in cognitione, amore, & imitatione, diuini numinis sitam esse. Secundum, hominem in statu naturę integrę, iis opibus & gratiis instructum à conditore fuisse, vt hæc tria officia commodissimè præstare posset. Tertium hominem per peccatum à Deo recedentem, in eam mentis cæcitatē & infirmitatem incidisse, vt hæc ipsa præstare per se nullo modo posset. Quartum, ad hominis reparationem necesse fuisse, vt homo iterum Deo copularetur: quo illum cognosceret, diligeret, & quatenus lieret, imitaretur. Quintum (ad quod quæ diximus omnia referuntur) conuenientissimum fuisse: vt Dei filius carnem nostram assumeret: quo homini iam propior atque similior factus, seipsum illi cognoscibilem, & amabilem, & imitabilem præberet. Ea enim opera in assumpta humanitate gessit, per quæ facilè homo diuinam bonitatem, misericordiam, & charitatem agnoscere, agnitamque diligere, atque ita demum eximia virtutum eius exempla (quæ in carne gessit) imitari posset, quibus tandem in pristinum statum & dignitatem restitueretur. Hæc quæ nos in præfenti concione latius persequimur, breuiter S. B. onauentura initio statim Breuisloquij

uiloquij, paucis quidem, sed diferus verbis complexus est.

Porro autem, si thema quod concioni præponitur, lectori minus placeat (quod ex literis sacris aliorum more desumptum non sit) poterit eiusdem fere sententiæ, illa Apottoli verba 1. *Tim.* 3. *Timoth* 3. vsurpare: Magnum est sacramentum, quod manifestatum est in carne, vel, vt alij clarius vetterunt, Deus manifestatus est in carne. Hoc enim ad concionis huius argumeatum maximè quadrat.

In eadem Dominica primæ aduentus concio tertia: quæ post explicatam sacri huius temporis ratione, sacrasque ceremonias ab Ecclesia institutas; de Dominicæ incarnationis conuenientia disserit.

THE. Per incarnati verbi noster, noua mentis nostræ oculis lux tuæ caritatis insulsit, vt dum visibiliter Deum cognoscimus, &c.

Ex Præfatione Ecclesiæ.

Sanctus hodie Propheta Zacharias in Euangelica lectione. ad spirituale gaudium nos his verbis inuitat: Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem: ecce Rex tuus venit tibi iustus, & Saluator. Zach. 6.

Nam cum exultare iubet, & satis exultare & iubilare (quod non ad animum modò, sed ad corpus etiam pertinet, quanto lætitiæ magnitudo foras erumpit) maximum à nobis lætitiæ exigere videtur. Ad hæc ergo tantam lætitiæ, Propheta nos Dominici aduentus commemoratione vocat. Quod quidem Prophetis omnibus in hac argumenti genere familiare est: qui cum prophético lumine, diuini huius beneficii magnitudinem intelligeret, vix vnquam de eo mentionem faciunt: quin in laudem & amorem Redemptionis sui incensæ, creaturas omnes ad eandem laudem & gratiarum actione hortentur. Sic Isaias, vbi mirabilem huius Dominici aduentus fructum exposuisset, protinus in affectum lætitiæ & gratitudinis erumpens: Laudate (ait) cœli, & exulta terra, iubilate montes Esa. 48. laudem quia consolatus est Dominum populum suum, & pauperum suorum miserebitur. Non contentis enim homines (quibus ea salus præstabitur) ad Redemptoris sui laudes inuitare: ipsas enim res miras & inanimas ad gaudium & gratiarum actionem vocat. Quin & Angelus ipse Dominicæ natiuitatis Lub. 2.

Tom. j.

C

nuntius;

nuntius, ad simile gaudium pastores hortatur dicens: Annuncio vobis gaudium magnum, quod erit, omni populo: quia natus est vobis, &c. Denique totum hoc mysterium ad hoc tanto gaudio Evangelij, hoc est læti nuncij nomen accepit: ut ex magnitudine lætitiæ quam à nobis Deus exigit, beneficij magnitudinem intelligere valeamus. Neque enim adeo magnum gaudium tories à nobis Dñs, nisi pro maximo & incomparabili beneficio exegisset. His ergo vocibus Zacharias Propheta hodie consonat cum ait: Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem.

Zachar. 9. Si igitur Ecclesia hodie in Evangelica lectione Prophetam inducit nos ad gaudium & lætitiæ cohortantem: cur, quæso quod verbis postulat, operibus impugnat? Prophetæ enim verbis ad lætitiæ, rebus autem ipsis ad mœrorem atque tristitiam vocat, dum hodie omnia laudis & lætitiæ adimit instrumenta. Silent iucunditatis organa, silet pulcherrima illa Ambrosij & Augustini diuinæ laudis acclamatio, silet & illa cælitus allata cantus, Gloria in excelsis Deo. Mutatus est Ecclesiæ habitus, putati incedimus omnes, cum ad sacra peragenda procedimus. Quenam igitur in hoc tam fausto atque læto nuncio, tanta in rebus ipsis mœroris atque tristitiæ significatio? Quid hoc nouo ritu & habitu innuere nobis Ecclesia voluit? Certe non aliud, quam prioris seculi squalorem, tristitiam, & miserabilem humanæ vitæ conditionem. Quæ iam motum enim medici ars atque præstantia, nisi morbi magnitudine perspecta, intelligi non potest: ita nimirum Ecclesia hoc habitu & equaliore deformata, antiqui illius morbi vim & immanitatem repræsentat, atque ita demum quid huic tanto medico cælis in terram venienti debeamus, ostendit. Quæ autem oratio miserandum illius temporis statum pro meritis explicare queat, in quo ram longè latèque huius mundi princeps imperium suum perrexerat, in quo peccatum, mors & maledictio in perniciem generis humani adeo latè grassabantur? Sed his omnibus malis impia superstitio, miseris homines actius vrgebat.

Cum enim homines sint ab ipsa natura ea religione imbuti, ut non credant vitam absque diuino præsidio sustentari: cum Deum inuestigarent, mentemque à sensibus auocare non possent, semper illis Deum querentibus corporeæ species occurrerant. Itaque principio, cum in toto cælo diffusa, atque clarissimo splendore micantia sydera viderent, illis honores diuinos instituerunt: gloriaeque Deo debitam ad opera illius transtulerunt. Deinde cum terreni corporis grauitate depressi, non possent diu fulgorem astrozum contemplari, Deosque sibi in terra

terra quarerent, tyrannis adulari, hominesque ſceleftiſſimos in Deos reponere cœperunt. Inde etiam multi eð amentia proruperunt, vt amores atque delicias ſuas religione conſecra- rent, vnde (quod vel cogitare pudor prohibet) Adrianus impe- rator philoſophia ſtudiis deditus, Antinum amaſium conſe- crauit in Deum: vt meritò Prudentius exclamarit: Quid loquat Antinum cœleſti in ſede locatum? Sic igitur factum eſt, vt animal illud regium & excelſum, ad imperium & gloriam natum, dum Patris ſummi ſalutate imperium repudiat: dum ſe- ſe per ſummum ſcelus ab illius cultu retrahit: atque libidinis & intemperantiæ ſeruus efficitur: eð tandem deductum fuerit, vt non modò ſiderum atque impuratorum hominum ſimulacris verùm etiam flagitiorum & immanium belluarum ſignis ſup- plicandum putaret. Sic euenit, vt læta exultaret improbitas, & hoſtis humani generis erectus & alacet toto orbe terrarum vo- litaret, vniuerſumque genus hominum cupiditatis atque ſce- lerum omnium vinculis alligatum, in perpetua ſeruitute con- tineret. Quod enim flagitium in mundo deeſſe poterat, cum vera religione & pietate extincta, pro vero Deo ſerpentes & monſtra colerentur? Vt enim Sapiens ait: Inſanorum ido-

Oſorius
lib. 7. de
Luſticia.

S. p. 14.

lorum cultura totius mali cauſa eſt, & initium, & ſinis. Ex- tincta enim veri numinis cognitione, mens humana cœcis cui- buſdam tenebris obfunditur, paulatimque dignitatis ſuæ obli- uiſcitur: ita vt nihil aliud cernat, nihil amet, nihil expetat, niſi quod ad corporis vſum & voluptatem referatur.

Corporis igitur cupiditatis addicta, illi tantùm miniſtrat, illi ſeruit: & omnia vitæ conſilia ad illius obſequium conferenda putat. Ergo cum religio ſcelere ſufcepta, ſcelus augetet & am- plificaret, neceſſe tandem erat exterminati pudorem, leges at- que iura perſuungi, humanitatem ſepeliri, rationem obſcurari, omnia tenebris circumfundi, ſolamque in terris tetram & im- puram libidinem, cum omnium rerum humanarum vaſtitate dominari: Quo facto, conſequens etat, animum hominis tan- tiſ monſtris obſeſſum, moleſtiis innumerabilibus implicari, curis triſtiſſimis intabefcere, vitam in cruciatu conſumere, at- que tandem in æmpiternum exitium, amentia præcipitem ferri. Hic igitur ſtatus, hæc conditio illius miſerandi tempo- ris extitit, quam nobis hoc nouo ritu, atque habitu opportunè in præſenti die ob oculos ponit Eccleſia: quo apertè videamus quid aſſertori, ac vindici libertatis noſtræ Domino Saluatori debeamus. Quis enim non videat, quantum illius temporis conſideratio, ad huius tanti medici cognitionem & amorem

faciat? Etenim quàm necessarius nobis fuerit Christi aduentus, tum demum vere intelligimus, cum quàm tristis rerum facies sine ipso in mundo fuerit, attentius consideramus. Quid sit libertate frui nemo melius nouit, quàm qui aliquando seruitute pressus est. Captiuitate autem premebamur omnes. dominabanturque nobis quatuor atrocissimi hostes. nempe dæmon, peccatum, mors, & gehenna. Graui etiã & lethali morbo laborabamus: totam enim naturam humanam languor, stupor, cæcitas, & debilitas pererrabant. Christus verò Dominus, tanquam nouus iustitiæ Sol mundo oriens tenebras discussit, morbos depulit, sanitatem restituit, iustitiam contulit, impiam superstitionem extinxit principemque huius mundi foras protulit. Coruscante enim Euangelio, euigilantes à somno vitiorum homines, templa dæmonum euerterunt, altaria deiecerunt, idola comminuerunt, & veterum parentem & conditorem suum agnoscetes, uaticinij illius ueritatem perspexerunt, Perdix fouet quæ non peperit, fecit diuitias non iniudicio: in dimidi dieum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. Quo in loco mira quadam similitudine, conuersio nem mundi uates sanctus expressit. Ut enim D. Hieron. hoc in

Hier. 27.

simile.

Hiero. su.

per Hiero.

loco ait (& multi celebres Philosophi tradunt) cum derelictis perdicum ouis aliena parens incubat, scetusque educit, ubi postea ueræ patenti uocem pulli acceperunt, mirabili quodam naturæ instinctu eam agnoscetes, alienam deserunt, ueramque sequuntur. Quod plauè hominibus contigit, qui à Deo conditi, & eius imagine informati, non tamen uerum autorem & parentem suum, sed pro illo pæmonem prioribus illis seculis conuerterunt. Qui postea Deo operante, & Euangelij uoce insonante, ueræ patenti & principis sui uocem agnoscetes è diaboli principatu, ad illum se transfulerunt: atque ita dæmon, qui tyrannica potestate alienas opes occupauerat, Christi uirtute in medio dierum spoliatus est, ipso eodem restante, qui ait:

Ioan. 12.

Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius eiecitur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Vnumque igitur Ecclesia hoc tempore, & ruinam mundi, & salutem, atque uictoriam Christi nobis spectandam proponit. Cumque illud trætoris hoc lætitiæ materiam præbeat: nihil inirum si tristitia lætis hodie permisceat: dum rebus quidem ad mortem, uerbis autem ad gaudium & lætitiâ inquit. Hæc igitur pro tempus huius ratione præfati, ad ipsius deinde mysterij translationem accingamur.

I.

Cum verò multa sint, que de tractari commodè possint, hodie de ipsius mirabili ratione & conuenientia dicere insti-
tui. Quia in te cum multæ atque mirabiles conuenientia à sanctis
Patribus assignentur, ego tamen pro huius loci ætemporis ra-
tione illam tantum explicare tentabo, quam frequenter Eccle-
sia in festis Domini Saluatoris innuere solet cum ait: Per in-
carnati verbi mysteriũ noua mentis nostræ oculis lux tuæ cla-
ritatis insultis, &c. Quæ quidem verba, non solum huius bene-
ficij magnitudinem, sed diuini etiam consilij altitudinem insi-
nuant: quorum altero ad gratiarum actionem, altero ad huius di-
uini operis admirationem accendimur.

Principio igitur illud itauendum est, totam mentis huma-
næ perfectionem, in arctissima quãdã cum diuina mente con-
iunctione, atque similitudine sitam esse. Vniuscuiusque enim
rei perfectio est, principio suo coniungi, & illius perfectionem
(quo ad fieri possit) imitari. Cum ergo Deus homines atque re-
rum omnium principium sit, consequens est, vt quo magis ad
illum accedimus, hoc est, quò magis illi assimilamur atque con-
iungimur, hoc utique perfectiores simus. Hæc autem assimila-
tio, atque coniunctio, tribus potissimum rebus perficitur: nempe
cognitione, amore, & imitatione. Hoc est, cognitione diuinæ
maiestatis, amore bonitatis, & imitatione virtutis. Quæ ita in-
ter se coherent, vt ex cognitione amor, ex amore autem imitatio
& similitudo consequatur.

1. Propo-
sitiõ.

Quia verò in huiusmodi coniunctione tota hominis per-
fectio sita est, Dei verò opera perfecta sunt (qui cuncta fecis,
non modò bona, sed etiam valde bona) idè cum primũ homi-
nem condidi, hac ipsum perfectione donauit: super naturali vir-
tute & auxilio instructus, Deum agnosceret, diligeret, & (quoad
fieri possent) imitaretur, atque ita vnum eum illo fieret, in quo om-
nis eius felicitas atque perfectio posita erat.

Secunda.

Ad hoc autem statu felicissimo homo per peccatum decidit.
Per illud enim à diuina mente recessit: hoc est, à principio sapientissimò, potentissimò, optimo. Quo factum est, vt ab il-
lo deflectens, in ignorantiam, infirmitatem, atque malitiam col-
laberetur. A sapientia enim recedens, in horrendam mentis cæ-
citatem incidit: à potentia deiectus, in infirmitatem conuertit:
à bonitate verò deuians, funestis malitiæ laqueis implicatus est.
Atque ita consequenter impotens: Atus est ad diuinam sapientiam
cognoscendam, ad bonitatem diligendam, & virtutum imi-
tandam, in quibus eius vera absolutaque perfectio sita erat.

Tertia.

Hæc itaque magna hominis miseria, hæc miseranda ruina, hæc calus summaque calamitas extirrit.

Quarta.

Ut igitur homo sanaretur, necesse erat in pristinum dignitatis gradum restitui: hoc est, ut ad Dei complexum atque venerationem rursus eleuaretur, qui in imo atque luto facis iacebat infixus. Hoc enim ad veri Seruatoris gloriam & officium pertinebat: ut quem sanandū susceperat, redintegratis iterum viribus, in pristinam mentis sanitatem & gratiam restitueret. Hæc verò sanitas, in atctissima illa cum autore suo coniunctione sita est quam per cognitionem, amorem, & imitationem esse diximus. Hæc est enim summa hominis perfectio: nec supra hæc sublimius aliquid purò homini in hac vita contingere potest.

Quinta.

Qui igitur fieri poterat, ut lapsus homo & in terra defixus, hoc est, terrenis rebus per amorem implicatus & immerfus, atque à diuinis auersus, ad cœlestia rursus erig-eretur? Necesse profectò erat, ut quando homo in infimis iacens, ad Deum per se venire non poterat, misericors ad illum Deus veniret. Hoc est, quia decumbens æger, ad medicum pergere non valebat, pius ad eum veniret medicus. Quod quantæ charitatis & dignationis fuerit, D. Fulgent. exponit his verbis: Magnum mysterium, magnum diuinæ dilectionis indicium: homo Deum contemnens, à Deo diceffit, Deus hominem diligens, ad hominem venit. Quid hac charitate sublimius? Quid mirabilius? Non enim erat, cur Dominus inaeftatis ad hominem veniret, qui nec bonotum eius indigebat & ab eo grauitèr offensus fuerat. Erat autem cur homo ad Deum iret, quia & illius leges violauerat, & sine illius ope viuere nullo modo poterat. Et tamen miser hic diuinæ opis indigus à Deo recessit: Deus autem qui nullius egebat, hominemque meritissimo iure deserere poterat, ad eum misericorditer venit. Sed in qua (oro) forma venit? Nimirum in ea, in qua æger medicum posset attingere: hoc est, in qua homo carnalissimè factus, Deum posset cognoscere, diligere & imitari, ut hoc modo visibiliter Deum cognoscens, in inuisibilem amorem raperetur. Hæc igitur ratione Dominus in carne venit, ut carnalis homo ad eius cognitionem assurgere posset.

Fulg.

Sed ais potuisset quidem homo per opera condita, hoc est, per mirabile huius mundi opificium Deum cognoscere, cognitumque diligere, & dilectum imitari. Sic enim clarissimi quidam Philosophi ad aliquam Dei cognitionem per lucti sunt. Verùm hoc philosophis utcumque licuit, qui acri ingenio & summa doctrina præditi, ex diuinis operibus Deum aliquo modo

modo cognoscere potuerunt. Sed quid rudibus & simplicibus facies (quorum maxima turba est) qui hoc modo philosophari nesciunt? Carnalis enim homo, & carnalibus rebus assuetus, nihil nisi corporeum vel cognoscere, vel diligere nouerat: adeo ut non defuerint multi, qui nihil, nisi quod oculis cerni potest, esse crederent: in qua hæresi Saducæi fuisse memorantur, qui nec spiritus nec Angelos esse putabant. Iam verò ex creaturarum cognitione, creaturis potentiam, sapientiam, & maiestatem utcumque agnoscere licet: at prouidentiam, benignitatem, misericordiam, iustitiam, charitatem, multi quidem Philosophi per ista ipsa opera assequi non potuerunt: quarum tamen rerum cognitio ad salutem nostram multo magis necessaria erat. Ex ea enim & Dei amor, & timor, & spes in Deum, & religio, hoc est, diuini numinis cultus & veneratio, cæteræque virtutes oriuntur. At incarnati verbi mysterium, velut lucerna quædam diuini pectoris fuit, quæ latentem in eo bonitatem, & plusquam paternam charitatem aperte monstrauit. Dum enim pro nobis mortalitate nostra vestiri, & pro nobis mori voluit: bonitatis, charitatis, misericordæ, & iustitiæ suæ splendorem mortalibus, antea minus notum declarauit. Hinc illa Apostoli verba manifestè magnum est pietatis sacramentum, quòd manifestatum est in carne. Quod alij sic verterunt: Deus manifestatus est in carne. Quomodo ais manifestatus? Immo verò tectus, & velatus magis sub indumento carnis fuisse videtur. Hac enim de causa Isaias ait: Verè tu es Deus absconditus Deus Israel Saluator. Rursumque alibi: Quasi absconditus (inquit) vultus eius, & despectus: vnde nec reputauimus eum. Vtrumque pianè verum est, quoniam in hoc ineffabili diuinæ incarnationis sacramento, & splendor diuinæ maiestatis absconditus, & diuinæ bonitatis & misericordæ candor patefactus est. Quoniam modo patefactus? Quia nimirum facta eius humanitas, velut speculum quoddam fuit, in quo diuina bonitas & charitas, cæteræque eius laudes, humano generi clarissimè reflexerunt. Ea enim Saluator opera in carne gessit, ea propter salutem nostram pertulit, ut nemo illa intuens, apertissimè has tantas bonitatis & misericordæ eius laudes & virtutes non miretur. Itaque cum Christus Dominus maiestatis suæ splendorem velauit, tunc vel maxime bonitatis & misericordæ suæ opes explicuit. Sunt enim quæ illuminari debent, ut videri possint: Sunt rursus quæ ad hoc oporteat obscurari. Obscura enim illustrari, lucidissima verò ut videantur, obscuranda sunt. Sol enim nube tegitur, ut videatur: qui alioqui

1. Tim. 3.

Esa. 45.

Esa. 53.

Simil.

propter excellentem claritatis suæ splendorum, infirmis oculis cerni non potest. Hoc ipsum igitur lucidissimus ille Sol iustitiæ fecit, qui se carnis nostræ nube contexit, ut à caliginosis humanae mentis oculis cerni posset. Quemadmodum autem propter visus nostri imbecillitatem, diuinus ille splendor obscuratus est: ita summa illa sapientia, propter ruditatem & infantiam nostram, non suo, sed nostro more nobiscum agere dignata est. Sic enim patres matres facere solent, quæ cum paruulis non suo, sed illorum more balbutientes loquuntur. Neque verò dissimili ratione æterna Dei sapientia (quæ plusquam materna erga nos viscera gestat) nostro more nobiscum egit, quò facilius à nobis apprehendi posset. Omni itaque ratione Dominus infirmitati se nostræ aprauit. Carne velatus est, ut à nobis videretur: nostro more loquutus est, ut à nobis intelligeretur: ad ima nostra deiectus est, ut nos, qui in imis prostrati eramus, eleuaret ad summa. Hinc D. Greg. In altitudine (inquit) sua diuinitas à nobis (ut potè paruulis) apprehendi non poterat: ideoque strauit se hominibus Deus, & quasi in iacentem ascendimus, surrexit, & erecti sumus. Qui enim more serpētum, per amorem terrenorum humi reprobamus, ad amorem cælestium huius mysterij beneficio erecti sumus.

Ex his quæ diximus facile liquet, verbum Dei, siue cùm in principio erat apud Deum, siue cùm in fine seculorum caro factum est propter hominem, utroque modo imaginem esse Dei. Verborum enim Dei Deus, imago est & figura diuinæ substantiæ, quæ se Pater Angelicis mentibus cognoscendum præbet. Verbum verò Dei carne vestitum, splendor est & imago diuinæ bonitatis, quam hac ratione hominibus cognoscendam exhibet. Vtroque igitur modo Christus Dominus verbum est & imago Patris, siue in cælo residens, siue in terra cum hominibus agens, sine carne nostra velatus, siue citra carnis velamen inspectus. In cælo enim, imago est Angelicæ diuinæ substantiæ, in terra verò, imago est hominibus diuinæ clementiæ. Per hoc ergo verbum æternus Pater se utrobique explicat atque declarat, quoniam dissimili forma. Illic enim in forma sua, tanquam dies diei eructat verbum: hic verò informa nostra, tanquam nox nocti indicat scientiam: hoc est, nouam bonitatis & misericordiæ suæ cognitionem. Quod ita futurum esse, olim Dominus per Isaiam promiserat dicens: Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar ecce adsum, Quia enim valde exiguum erat, quod homines antea de Deo per eius opera cognouerant, ideo dicit hoc tempore

Simile.

*Greg. in
Mor. 4.*

Psal. 18.

Isai. 52.

tēpore esse cognituros, quod antea minus agnoscebant: quando ipse qui antea per alios loquebatur, per se ipsum, quisnam esset non tam verbis, quàm magnificētissimis operibus declarauit. Videt s̄ ergo fratres, quomodo per incarnati uerbi mysterium, noua mentis nostræ oculis lux diuinę caritatis intulit: ut dum uisibiliter &c.

II.

Sed quoniam ea quæ uniuersè dicuntur, subobscura esse solent, operæ pretium erit, ut ad praxim à theoricæ, & ad mysticam à scholasticâ theologia transeuntes, hæc ipsa uia dixim⁹, illustremus. In hac enim philosophandi ratione, affectus intellectum, & mysticâ scholasticam theologiam per sapientię donum erudit. Videmus ergo quotidie in Ecclesia religiosas ac simplices mentes, quę in meditatione mysteriorum uitę atque passionis Domini Saluatoris religiosè uersantur: quę pio deuotionis studio sequuntur aguum, quocumque iterit: siue cum profugus pergit in Ægyptum, siue cum ieiunaturus à Spiritu ducitur in desertum, siue cum pernoctat in oratione Dei, siue cum iter facit à Iudęa in Gallilęam, uel à Gallilęa regreditur in Iudęam. In his igitur itineribus illum, quicumque iterit spiritu comitantur, illius mirifica opera contemplantur, illius suauissima uerba audiunt, illius charitate & admirate pascuntur, illum dies noctesque cogitant, illique arctissima charitate copulantur. Neque rudes modò & simplices animę in hoc studio uersantur, sed uiri etiam grauissimi atque doctissimi. Talis erat diuus Bernardus, qui fasciculum myrrhę se collegisse ait, ex omnibus laboribus: uitę Domini Saluatoris: siue quos in infantia, siue quos in uirilitate, siue quos in morte perculerat: quem semper (ut ipse ait) intra uiscera sua gestare curabat. Talis etiam D. Bonauentura sanctitate & doctrina clarus, qui tamen nascentis Domini Saluatoris presepio & obsequio a deo affectus erat, ut cum eius genitricis Maria uentus sese in famulum offerret, & ad omnia domesticę seruitutis obsequia promptissimum exhiberet: hæc tamen lege, ut ei per sacram Virginem semel tantum in die, infantuli pedes osculari liceret. Quis autem referre queat quam iucunditatem: quas lachrymas, quos æstus, quem Euangelicę paupertatis amorem, pia hæc consideratio in pectore uiri sanctissimi excitate? Jam uerò diuus Chrysostomus, eccliam se mentis pati confiteretur, dum hoc diuinę pietatis opus animo uersaret. Vehementer enim admiratur, quod Apostolus ait: nempe supernas illas Virtutes (etiam quæ Domini aduissimo di-

Bern. super
cant.Bonauent.
in Philo-
monea.Chrysostr.
tebr.

Cap. 10

gnitatis loco posita astitunt) in ministerium mitti, propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Vbi verò ipsum unicum Dei filium paternæ gloriæ splendorem, salutis quoque nostræ ministerium, & humanæ naturæ, non Angelicæ consortem factum esse considerat, excessum se mentis pati ait: hoc est, tanta admiratione & stupore affici, ut mens, & cogitatio, & affectus omnis in ipso deliceret. Itaque ait: Reuera magnum & admirabile, & stupore plenum est, carnem nostram sursum sedere, & adorari ab Angelis, & ab Archangelis, & Cherubin, & Seraphim. Hoc ergo sæpius in mente versans excessum patior, & magna de genere humano imaginor, magna quippe video. Hæc ille. Neque minori admiratione, & amore, cæteri viri sanctissimi afficiebantur, cum hoc diuinæ pietatis opus contemplerentur. Quorum plurimos legimus in ecstasim raptos, vsum quoque sensuum (dum hæc attentius cogitarent) frequenter amisisse. Cæterum ab incarnationis beneficio ad crucis mysterium transeuntes, longè magis afficiuntur. Hic enim sacratissima Christi vulnera lambunt, sanguinem sugunt, lachrymastergunt, affixos cruci pedes osculantur, à Dominoque (cum tristitiam suam producit) causam tristitiæ amanter & humi iter inquirunt: denique singulis corporis vulneribus dulcissima oscula figunt. His igitur colloquiis & meditationibus semper intenti, non modò summam Dei in genus hominum charitatem & bonitatem contemplantur, sed in eius etiam amorem mirabiliter exardescunt.

Hac igitur ratione Dominus pias mentes in sui amorem incendit, atque ita per humanitatis & benignitatis suæ opera (quæ cognitu facilia sunt) eas inescare solet, & in diuinitatis amorem allicere: ut à carne (quæ cognosci facillè potest) incipientes, paulatim in spiritu adolescant, & cum Apóstolo dicere possint: Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Qua in re, summam diuinæ bonitatis & sapientiæ consilium, ac pietatem admirari licet: quæ sic se deiecit, sic se ruditati nostræ aptauit, sic se carnalibus hominibus cognoscibilem, & amabilem præbuit, ut vnuersum ad se mundum hac ratione pertraheret. Sic videmus medicos (ubi æger fastidio laborans, salutare cibos respuit, & noxios appetit) condire frequenter ea quæ fastidit, in quæ appetit: ut ita demum, per id quod illi dulce est, accipiat quod salutare est. Hoc autem consilio diuinam sapientiam vsam fuisse d. Bern. testatur his verbis: Videns deus homines carnales esse factos tantum eis dulcedinis in carne sua exhibuit, ut durissimi cordis

2^a Cor. 5.

simile.

Bern. super
Canti.

fit, quisquis eum toto affectu non diligit. Idemq; rursus: Propter hoc inquit verbum carne vestiri voluisse, vt homines qui nihil nisi carnalia sapiebant, miras in hac carne sanctissima delicias inuenirent.

III.

Verum quæ hætenus dicta sunt, ad cognitionem & amorem diuinitatis potissimum pertinent. Superest imitatio (quam tertio loco posuimus) quæ maxime hominem Deo similem efficit, in quo summam eius perfectionem collocauimus. Ad hoc autem quid quæsi, commodius excogitari poterat, quàm vt Deus ipse non in forma sua, sed in infirmitate nostra se nobis imitandum proponeret? Aliter enim qui fieri poterat, vt homo Deum (quem non videbat, quemq; ab omni dolorum & laborum perpeffione alienum sciebat) in exemplum sibi virtutis proponere posset, quæ vel tota in laborum pepeffione potissimè sita est? Quomodo rursus purum hominè (quæ videre poterat) imitari tutò potuisset, quem vt eiusdem nature, ita eiusdè peccati erroris, & infirmitatis consortè nouerat? Conuenientissimè ergo Deus homo factus est, vt haberet homo & quæ posset vt hominè videre, & quæ tutò posset vt Deum imitari. Quod D. August. breuissimè & elegantissimè testatur his verbis: Homo sequendus nō erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Vt ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine & quem homo sequeretur, Deus homo factus est. Quem locū quoniam eleganter & copiosè prosequitur Lactantius, eius hoc in loco verba attexere non grauabor. Is igitur hominem, ad perfectum & absolutum virtutum exemplar minimè sufficere posse ait: quod nec omnia quæ ad hoc munus necessaria sunt, plenè consequatur, atque multò minus ea tem præstare atque opere perficere queat.

Neq; enim mens terrenis visceribus inclusa, & tabe corporis impedita, aut comprehendere per se potest, aut capere veritatem, nisi aliunde doceatur: & si maxime possit, summam tamen virtutem capere nequeat, & omnibus vitis resistere, quorum matetia in visceribus continetur. Eo fit, vt terrenus doctor perfectus esse non possit: At verò cælestis (cui scientiam diuinitatis, virtutem immortalitatis tribuit) in docendo quoque sicut in cæteris perfectus & consummatus sit, necesse est. At id omnino fieri non potest, nisi mortale corpus assumat. Cur autem fieri non possit, ratio clara est. Nam si veniat ad homines vt Deus (vt omittam, quòd mortales, oculi claritatem maiestatis eius conspiciere atque sustinere non poterunt) ipse certè Deus vir-

August.

Lactan.
li. 4. de di-
uin. iust.

tutem

tutem docere non poterit: quia expert corporis: non faciet que docebit: atque per hoc doctrina eius perfecta non erit. Alioquin si summa virtus est dolorem patienter pro iustitia officioque perfert: si virtus est, mortem ipsam & inenarrabilem non timere, & illatam fortiter sustinere: debet ergo doctor ille perfectus & docere ista præcipiendo & confirmare faciendo. Existet enim constans aliquis atque dicet: Tu quidem non peccas, quia liber ab hoc corpore non concupiscis: quia immortalis nihil est necessarium, mihi verò multis rebus opus est, ut tucar hanc vitam. Mortem non times, quia vivere in te non potest: dolorem contemnis, quia nullam vim pati potes. At ego mortalis utrumque timeo, quia cruciatus mihi gravissimos inferunt, quos tolerare carnis infirmitas non potest. Doctor itaque virtutis etiam hanc excusationem debuit hominibus, auferre: ne quis quid peccat, necessarii potius ascribat quam culpæ suæ. Ergo ut perfectus esse possit, nihil ei debet opponi ab eo qui docendus est: ut si fortè dixerit, impossibilia præcepit, respondeat, Ecce ipse facio. Si rursus dixerit: Ego carne indutus sum cuius est peccare proprium: Et ego carnem eandem gero & tamen peccatum in me non dominatur. Si iterum dicat: Non possum pro iustitia nec dolorem ferre, nec mortem, quia fragilis sum. Ecce & in me dolor atque mors habet potestatem, & ea ipsa que timeo, vinco, ut victorem te faciam doloris ac mortis. Prior vado per ea que sustineri non posse prætendis: si præcipientem sequi non potes, sequere antecedentem. Sublata est hoc modo omnis excusatio: & ferri hominem necesse est, culpa sua iniustum esse, qui Doctorem virtutis, & eundem ducem non sequatur. Videtis ergo quanto perfectior sit mortalis doctor quia dux esse mortali potest, quam immortalis, qui patientiam docere non potest, quia subiectus passionibus non est.

Neque hoc tamen eo pertinet, ut hominem Deo præferam sed ut ostendam, nec hominem perfecta doctrina esse posse nisi sit idem Deus, ut auctoritate cœlesti necessitatem parendi hominibus imponat: nec Deum, nisi mortali corpore induatur, ut præcepta sua factis adimplendo, cæteros parendi necessitate constringat. Hactenus **Constantius: ex**, cuius verbis colligimus perfectissimum virtutum magistrum, Deum pariter & hominem esse oportere ut in altero habeas maiestatem quam reverearis: in altero exemplum videas quod imiteris, & cuius laboribus ad simile laboris studium accendaris.

IIII.

Prætoriano. Vidistis iam fratres, quid ad salutem nostram incarnati verum
bi my

bi mysterium contulerit, & quoniam modo superna illa maiestas infirmitati nostræ se attemperauerit: vt per illum, ad illum pergeremus: dum naturæ nostræ confors factus, ad eum se nobis & cognoscibilem, & amabilem, & imitabilem præbuit. Vidistis etiam, quid nobis ad hæc summa bona consequenda faciendum sit: nempe, vt omnia humanitatis eius mysteria, quanto poterimus studio & affectu, assidue (ac præsertim hoc sacratissimo tempore) recolamus: vt hac ratione ad diuinitatis eius cognitionem, amorem, & imitationem rapiamur. Hic est enim ille Ezechiel propositus liber, scriptus intus & foris: longè planè *Ezech. 7.* alius, quàm liber ille, quem Elaias descripsit: quem nec literatus, nec illiteratus legere poterant: ille, quòd clausus esset: ite, quòd literas ignoraret. Hunc tamen coram in patibulo crucis erectum, omnes legere iam possumus: & in eo, summam Dei bonitatem, misericordiam, iustitiam, & omnia virtutum officia, & quidquid tandem ad salutem nostram pertinet, addiscere. In hoc libro Apostolus perpetuò legebat: qui nihil se aliud scire profitebatur, quàm Christum, & hunc crucifixum: cuius libri lectione vniuersum mundum erudiuit. Hunc etiam rudium & simplicium, velut supra naturalem quandam mundum, appellare licet. Nam qui per visibilia huius mundi, opera, mirabilem opificis Dei sapientiam, philosophorum more contemplari nesciunt: per sacra huius humanitatis opera, Dei misericordiam, & iustitiam, cæterasque eius laudes agnoscere facillè poterunt. Hoc est enim, quod illa Apostoli verba insinuare videntur: Quia in Dei sapientia, non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo, per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Hoc est: quia sapientes huius seculi, per huius mundi opificiũ (quod sapientissimè perfectum est) Deum non cognouerunt, aut gloriificauerunt: placuit Deo aliud opus edere quod externa specie stultum hominibus visum fuit (verbum enim crucis pereuntibus stultitia est) per quod Dei cognitionem, & salutem homines assequerentur. *1. ad Cor. 1.*

Huic autem pio studio Sponsa se vacare ostendit cùm ait: Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Desiderauerat antea Sponsa dilectissimum Sponsum videre, non inter lilia: pascentem, sed in meridie supra sydera cubantem cùm diceret: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie. Quæ quoniam paruitatis suæ oblita audaciùs hoc postulauerat, merito à Sponso proinus corripitur dicente: Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, &c. Qua Sponsi obiurgatione admonita: iam non supra, sydera cubauit,

tem,

Bern. ser-
per *Cant.*

rem, sed inter lilia pascentem videre Sponsam delectatur. Paulisper itaque à diuinitatis contemplatione semota, ad humilitatis infirma se transtulit: quemadmodum Bernardus indicat his verbis: Libentius humilia dilecti commemorat: nimirum quia exinde cepit esse dilectus, ex quo cepit & pasci. Nec solum exinde, sed inde. Nam qui in altissimis est Dominus, in imis est dilectus: super sydera regnans, & inter lilia amans. Amabat & supra sydera, quia nusquam, & nunquam potuit non amare, qui amor est: sed donec ad lilia descendit, & pasci inter lilia compertus est, nec amatus est, nec factus dilectus. Videtis ergo quantum assumpta humilitatis & humanitatis forma, in nobis Dei amorem accenderit? In hoc igitur studio versemur fratres, in hoc humanitatis Christi libro cum Apostolo semper legamus: ut in eo diuinæ bonitatis, & charitatis, magnitudinem agnoscetes, in eius amorem accendamus, & virtutum eius exempla sectantes, in eandem imaginem transformemur: quibus studiis ad illam tandem plenam & absolutam similitudinem, & coniunctionem perueniemus: quæ felices Sanctorum animæ, in futura illa atque sempiterna vita perfruuntur.

Dominica secunda in aduentu Domini concio Prima, in qua lectio Euangelica explanatur.

T H E. Tunc videbunt filium hominis vententem in nube, cum potestate magna & maiestate. **LUC. 21.**

Est, fratres charissimi, mysteriorum Christianæ fidei dignitas & maiestas, ut illa non humana voce & oratione, sed Angelica potius, aut etiam diuina explicanda essent. Quod cum de omnibus religionis nostræ mysteriis merito dici possit, tum de hoc quod nobis hodierna sancti Euangelij lectio proponit, dici maxime debet. Cuius magnitudinem cum nulla mortalis vox explicare queat, Angelica certe ad hoc necessaria erat, vel alicuius saltem qui ab inferis excitatus & periculo suo doctus, tantarum rerum nobis rationem pro dignitate aperiret. Talem diues ille epulo iater tormentorum suorum flammam ab Abraham petebat, cum Lazarum ab inferis ad suos mitti postularet: ut exposita tormentorum suorum acerbitate eos perterrefaceret, admoneretque ut sic vitam instituerent, ne in similem penam incidere cogentur. Cui cum Abraham dixisset, Habent Mosem & Prophetas, audiant illos, ille contra, Non inquit, Pater Abraham, sed si quis

quis ex mortuis ad eos ierit, pœnitentiã agent. Itaq; si vnus ex
 iis ad nos remearet, qui seueritatẽ diuinã iustitię, & accerrimo-
 rum tormentorũ vim atq; cruciatum ante oculos poneret: re-
 rumq; magnitudinem (si id quidẽ fieri posset) verbis exaqua-
 ret: fortasse multorũ obdurata corda hoc tam horrendo nuncio
 ac metu stupefacta, ad saniozem mentem redirent. Huius igitur
 veritatis ignorantia fratres, omnũ malorũ nostrorũ causa
 est. Cui quidem incõmodo Ecclesia (quatenus licet) consulere
 volens, per ministros suos vtrumq; efficere conatur quod non
 hominũ (si rei dignitatẽ difficultatẽq; consideres) sed An-
 gelorũ ministerio efficiendum esset. Satis tamen ad institutio-
 nem nostrã esse debet, quod quæ hac de re nos vobis annuncia-
 mus, non Angelorum aut Archangelorũ, sed Dei vocibus pro-
 nunciata sunt. Quocirca non hic ad humanã vocis organum,
 sed ad Deũ vos per nos admonentẽ, & extremi iudicij seueri-
 tatem, ac reproborũ dira supplicia prænunciantem, præsentĩ ac
 deuoto animo attẽdere debetis. Quippe cuius veritas adeo sta-
 bilis & firma est, vt in huius sacrę lectiõis sine idẽ Dominus
 dicat: Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transi-
 bunt. Vt igitur pari religione atque pietatis studio hæc tanta
 mysteria in animos vestros insinuare possimus, cœlestem opem
 sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

Luc. 21.

A V E M A R I A .

In hodierna sancti Euangelij lectiõne postremus articulo-
 rum nostræ fidei (qui ad sacram Domini Saluatoris humanita-
 tem pertinet) explicatur. Postquam enim Christum Dominum
 de Virgine natum, & passum, mortuum, sepultum, resurgentẽ,
 & in cœlos ascendentem confitemur, subiungimus protinus,
 inde venturum esse, vt iudicet viuos & mortuos. Quod ipsi An-
 geli discipulis ascensionem Domini mirantibus, testati sũt his
 verbis: Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus,
 qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, que madmodum
 vidistis eum ascendentem in cœlum. Hoc est, in hac eadem visi-
 bili & humana specie in hunc nostrum orbem rediturus est: in
 qua videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Con-
 spiciuus ergo & manifestus veniet vt iudicet mundum, qui ma-
 nifestus venit vt resimeret mundum. Ante cuius tribunal om-
 nes nos, hoc est, omnium ætatum, & seculorum homines mani-
 festari oportet, vt referat vnusquisque propria corporis, prout
 gessit, siue bonum, siue malum.

Ad hoc autem omnium mortalium corpora, quamuis in pul-
 verem redacta sint, diuina virtute ad vitam reuocabũtur: quod
 aliq

alio fidei articulo testamur, cum carnis resurrectionem confitemur. Dicitur autem carnis non hominis resurrectio, ne quis hoc verbo animam comprehendere putet, quæ non resurgit, cum non moriatur. Caro ergo quæ sola moritur, sola resurget. Itaque cadavera omnia, quæ modò in hac æde sacra sub pedibus nostris horrida ac deformia iacent, cæteraquæ omnia, illo die rediitua & integra in iudiciũ resurgent. Deus enim qui ineffabili potentia sua nos ex limo terræ condidit cum non essemus, poterit utique postquam fuimus, in quamvis materiam transierimus, reformare, atque renouare.

Quantum verò nostra inersit, iudicij huius conditionem ante oculos habere, declarat Euangelicæ historiæ series, quæ toties nobis eius seueritatem ante oculos ponit. Hoc enim in dicat sagena illa missa in mare, quæ omnia piscium genera conclusit: quorum boni piscatione finita in vasis conduntur, mali verò foras eiciuntur. Idem quoque decem virginum parabola insinuat, quarum quinque prudentes clamore media nocte (hoc est hora iudicij) excitato, in cælestis sponsi thalamo recipiuntur, quinque verò fatuæ foras proiciuntur. Idem etiam zizaniorum & boni seminis parabola ostendit: quæ cum simul exorta essent, messis tempore (hoc est extremi iudicij die) zizania in fasciculos alligata, in ignem coniciuntur: triticum verò in cælesti horreo conditum est. Hanc ergo doctrinam Dñs, dum apud nos ageret, frequentissimè hominibus inculcauit, eandemque Apostolis predicandam commisit, quem admodum Petrus Apostolus testatur cum ait: Ipse præcepit nobis predicare populo & testificari, quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. Simile quiddam in vita beatissimi patris nostri Vincentij legimus: nempe fuisse illi à Domino hoc officium demandatum, ut instantem iudicij diem, eiusque distinctionem hominibus nunciaret. Quo factum est, ut multa peroritarum hominum milia huius mysterij prædicatione, ve ut horribili quadam tuba ad poenitentiam excitata sint.

Nec solum in Euangelio, sed in lege etiã, atque ad eò in ipso nascentis mundi exordio ante laum legem, idem voluit humano generi declarari: ut hoc veluti freno à peccatis homines coercerentur intelligentes videlicet se iudicem habere e, cui de reto viræ cursu rationem essent reddituri. Id quod Apostolus Iudas in epistola sua testatur his verbis. Prophetavit autem de his septimus ab Adã Enoch dicens: Ecce venit Dominus cum sanctis millibus suis facere iudicium, & arguere impios de omnibus operibus impietatis, quibus impie egerunt. Quæ ex

re facillè colligere licet, quæ, quantumq; illud sit, quod ab ipso mundi exordio, per omnes ætatum series, tot modis Dominus testatum mundo esse voluit.

In quo etiam mira iudicis nostri benignitas apparet, qui volens periculo liberare reum, iubet illi toties denuñciari supplicium. Ea enim Dei benignitas est, vt non minor appareat supplicii denuñciandis, quàm beneficiis conferendis. In quo facillè declarat, quàm alienum ab eius bonitate sit, mala hominibus irrogare, nisi ad hoc eorum sceleribus adigeretur. Quod Esaias Propheta testatur, cum ait: In monte diuisionum stabit Dominus, sicut, in valle quæ est in Gabaon: irascetur, vt faciat opus suum: alienum opus eius, peregrinum opus eius ab eo. In monte diuisionum (quod 2. Regum appellatur Baalpharasim) magnam cladem pugnante David, intulit Dominus Philistæis Nec minorem aduersus Chananaeos vindictam exercuit in valle Gabaon, cum lapides grandinis aduersus eos à cælo demisit. Horum verò locorum mentionem fecit Propheta vt quàm seuerè in impios sit animaduertendum, hac præclara allusione demonstraret. Peregrinum autem hoc opus, & alienum ab eo esse ait: quoniam quid hac seueritate magis peregrinum, & alienum ab eo esse potest, qui naturali bonitate studet semper non homines insectari, sed beneficiis afficere? Quod etiam Gentiles Philosophi intellexerunt. Ait enim Seneca: Dij immortales nec volunt obesse, nec possunt. Natura enim illis mitis & placida est: tam longè remota ab aliena iniuria, quàm à sua. Ita est planè, si naturam diuinam bonitatis spectes, sceleribus tamè hominum prouocata, non potest summa illa bonitas non odisse malitiam, & illam pro meritis plectere. Hæc quasi præfati, ad Euangelicæ lectionis explanationem veniamus.

Esa. 28.

Seneca.

I.

Quod ergo Dominus antea propositis parabolis exposuerat, in præsentis lectione non iam parabolis, sed apertissima narratione declarat. Et primum quidem antecedentia iudicium signa commemorat his verbis: Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescunt in tribus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient in universo orbi. Nam virtutes cælorum mouebuntur. Hoc est, in rebus omnibus superis & inferis, cælestibus ac terrestribus signa erunt admiranda, & horrida portenta. Immutatis enim cælorum virtutibus consequens est, vt omnia deinceps quæ sub cælo sunt, & à cælesti virtute pendent, immutentur. Hoc enim ferè diuinæ prouidentia munus est, vt insignes rerum humanarum strages formi-

*2. Mac. 5.**Greg. in
homil.*

do. osis antea signis, aut Prophetarum vocibus prænunciet. Sic enim priusquam Antiochus rex horrendam illâ cladem Iudæis inuulset, quæ octuaginta hominû milia Hierosolymis tuccidauit, totidemq; captiuos duxit, & sacratissimum tēplum sacrilego furore temerare & spoliare ausus est, quadraginta dierû spatium armati exercitus in acie dimicantes, aliq; horrenda signa uisa sunt: quo factum est, ut ciues omnes metu petculsi, orarent in bonum monstra conuerti. Similia quoque periculorû imminentium signa, Iosephus De bello Iudaico ante postremâ urbis vastationem præcessisse memorat. D. autem Greg. simile quiddâ in Italia contigisse narrat. Priusquam, enim, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo uidimus acies, ipsum, qui postea effusus est, humanum sanguinem potrendentes. Si igitur hoc diuinæ prouidentie familiare est, consequens profectò erat, ut ante totius orbis excidium horrentia signa præcederent, quæ cæteris omnibus tanto essent formidabiliora quanto grauiora mala portenderent. Aliud enim est unius orbis angulum, aliud totius uniuersi machinam considere. Ideòq; illic puiata quædâ indicia, hic uerò in tota rerû uniuersitate tremenda ostenta præcurrent. Hæc autem signa, dolorû initia esse ait Sator: quia hinc reproborum pœnæ capient exordium, quando (ut Sap. 5. scribitur) Dñs armabit creaturam in uisionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Æquum enim est, ut creaturæ, quibus in iniuriâ creatoris abusi sunt, uertantur, in exitum, quæ olim datæ illis fuerant in ministerium. Quos autē inimicos nuncupauit, eosdem aptissimo nomine insensatos appellat: quæ uox in omnes improbos maxime quadrat: qui cum ad mundana omnia aded acri ingenio sint: ut sæpè pro rebus nihili sæuissime digladiantur, in iustis tamen rebus quæ ad animæ salutem spectant: omnis penè spiritalis sensus expertes sunt. Quæ res uel hoc uno argumento perspicua potest: quòd cum inter mala omnia quæ uel humana uel diuina etiam mente cogitari possunt, lethale peccatû sit infinitis partibus maius, isti innumera huiusmodi peccata passim committentes, aded nullo huius tantum mali sensu afficiuntur, ut latentur etiam cum male fecerint, & exultent in rebus pessimis, & in ipsis interit sceleribus, tanquam in re bene gesta glorietur. Immo uerò quidam eò demeritis procellerunt ut ne parum improbi cæteris uideantur, de his etiam flagitiis quæ non admiserunt, gloriantur. Num igitur hos micam cerebri aut sensus habere credendum est? Iam uerò qui fieri potest ut mentem habeat, qui pro momentanea uoluptate, aut

inani

inani lucro, pœnam negligit sempiternam: Quo modo sensum
 habet, qui (vt ait Apost. Ius) secundum duritiam tuam, & impetum
 nitens cor thesaurizat sibi iram in die iræ, & reuelationis iusti
 iudicij Dei? Si enim nihil aliud Christiani hominis professio
 exigit, quàm vt sic vitam suam & actiones omnes instruat, vt
 in illo iræ die misericordiam inuenire mereatur: quid esse de-
 mentius potest, quàm vt ipse contra totam vitam in hoc insum-
 mat, vt maiorem sibi iræ cumulum ad illum diem (quali iratum
 inops futurus sit) thesaurizet: quando (vt D. Hier. ait) ne Sancti
 quidem absque formidine (quamuis non pœnali) præsentia Dei
 videbunt? Quomodo igitur sensum habent, qui hac mente, vel
 potius amentia sunt? Aduersus hos igitur intensatos totus orbis
 terræ merito illo die pugnaturus esse dicitur. Quid autem ex his
 signis ac portendentis cõlequatur, exponit deinde Saluator, cû ait,
*Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, qua superueniet vni-
 uerso orbi.* Itaque quamuis acerbissima sint quæ tunc homines
 patientur, magis tamen eos futurorum præsentia quam præsen-
 tia malorum incommoda cruciabant. Id quod iusto Dei iudicio
 fiet: vt qui futurorû semper obliui, præsentia semper cogitabant
 nunc & præsentibus torqueantur, & futurorum metu multò ma-
 gis excrucientur. Vehementer enim indignum est, vt cum de re
 nulla magis gloriemur, quàm quod eam religionem colimus
 quæ tota in præsentium bonorum contemptu, & in fide, &
 spe futurorum posita sit, nos tamen nihil minus quàm ista cogi-
 temus. Cûque hoc sacræ litteræ perpetuo sonent: hoc
 semper Ecclesia clamet, hoc Sanctorum omnium voces, mores
 & vita prædicent, & ad hoc ipsum Dei filius è cœlo descende-
 rit, vt omnes curas & cogitationes nostras à terrenis rebus ab-
 ductas transferamus in cœlum: homo tamen serpentum mo-
 re, ita toto corpore atque animo terræ affixus est, vt terrenis
 atque præsentibus bonis inhians, cœlestia & futura contemnat,
 vt se ipsa Socraticum illud (quamuis alia significatione) testari
 videatur: Quæ supra nos, nihil ad nos. Ob hoc ergo dignum
 fuit, vt qui futurorum obliui, solatantum præsentia curabant,
 modo futurorum metu anxij, arescant, pallescant, & contremi-
 scant.

Sed quæretis forsitan, qualis eo tempore piorum animus in-
 ter tot plagas & horrida signa futurus sit? Audite quælo fra-
 tres, mirabilem piorum fœlicitatem, *His (ait Dominus) fieri inci-
 pientibus, respicite, & leuate capita vestra: quoniam appropinquat re-
 demptio vestra.* Itaque cû Sol conuerteretur in tenebras & Luna
 in sanguinem, cû Stellæ è cœlo cadere videantur, cû mare

rugiat, venti fremant: aer fulguret, terra contremiscat, montes ab ignis sedibus concutiantur, orus denique orbis quatatur, & homines tantarum rerum magnitudine stupefacti arescant: tunc iusti capita leuare, hoc est, exultare, triumphare, & feltos dies agere iubentur: quod propè sit foelicissimus ille dies, in quo ab omnibus malis redimendis, & in caelestis regni sedes transferendi sint. Quæ improbis igitur trepidationi & horrore, eadem solatio & fiducia electis erunt. Hoc est autè quod Sapiens innuere videtur, cum ait: Creatura tibi factori deseruiens, exarsescit in tormentum aduersus iniustos, & leuior fit ad beneficiendum iis qui in te confidunt. Ad hunc ergo modum, antecedentia iudicium signa improbos timore concutient, pios vero mirificè consolabuntur: quod illis exitium, istis foelicitatem suam denuntient. Quid igitur hac sorte foelicus? quid hac foelicitate beatius? Quis non eo tempore foelices lacrymas, foelices curas, foelices labores, quos propter Christum pertulit, iudicabit, quibus ad hanc foelicitatem peruenire promeruit?

II.

Improbis igitur hoc timore & expectatione perculsis, mundoque flammis absumpto, & mortuis terribili tubæ sonitu ad vitam reuocatis, iudex è caelo descendet omnibus patens atque conspicuus. Sequitur enim: *Tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate.* Et si me hæcenus fratres attentissimis animis audistis, nunc maiori vobis studio opus est, ut quæ modo dicturus sum, animis vestris mentibusq; manderis. Expositis enim præcedentibus iudicium signis, ipsum iam iudicij pelagus ingredimur. Quia in te multa & ea quidem animaduersione dignissima sese nobis offerunt. Ac in primis venientis iudicis seueritas & maiestas. Sicut enim prior ille aduentus in summa paupertate & humilitate: ita posterior hic in summa gloria & maiestate futurus est. Veniet Dominus (vt Iudas Apostolus ait) cum Sanctis milibus suis. Milia enim milium Angelorum ministrabunt ei, & decies centena milia assistent ei. Hæc namq; sunt nubes lucidæ, quibus iudex stipatus veniet, quæ vniuersum mundum quasi tot Solibus illustrabunt, quot Sanctorum agm na iudicem comitabuntur. Iam verò, minantis atque terrenis iram perferre quis poterit? Ecce, inquit Propheta, venit, & quis poterit cogitare diè aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? Si maiestatem eius (cum ad ferendam legem in montem Sinai descendisset) Iudæi ferre nequiverunt, sed perterriti ac pauore concussi fugientes, dixerunt Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Do-

bis Dominus, ne fortè moriamur: qui poterunt eius furorem sustinere, cum ad ipsius spiritus & violata legis rationem exigenda veniat? Quis enim turbinem, quis procellam diuinæ indignationis super caput impiorum venientem, sine maxima trepidatione videre poterit? Quod pectus illas diuini furoris sagittas excipere poterit, de quibus ipse ait: Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes? Quibus obsecro at: rociotibus verbis furoris diuini magnitudo potuit designari? Quis vnquam sagittas sanguine ebrias & gladium carnes deuorantem audiuit? Hæc igitur indignatio & ira, in illo die plenissimè declaranda seruetur. Constat enim Dominum omnia propter seipsum, hoc est, propter nominis sui gloriam condidisse. Constat item diuersis tum ætatibus, tum operibus diuersas laudes & virtutes suas declarasse. Potentiam enim ostendit in rerum creatione, sapientiã in earum gubernatione, misericordiam in hominis reparatione, iustitiam verò in malorum punitione hoc die declarandam reseruauit. Quòd si tantas res, tam varias Dominus effecit, vt potentiam suam manifestaret: tamque mirabilem solertiam rebus omnibus indidit, vt sapientiam suam ostenderet: & tam multa rursus ac stupenda & fecit, & pertulit, vt misericordiam suam mortalium oculis conspicuam faceret: qualia quæso editurus est, cum iustitiæ suæ magnitudinem declarare constituit? Hoc enim argumentum D. Bern. huius diei acerbitatem colligit. Sicut enim (ait) in primo aduentu misericordia apparuit supra modum, similem vtique expectare debemus iudicij distictionem. Si enim cum misericordix suæ magnitudinem ostendere voluit, ea opera designauit, quæ omnem humanæ mentis intelligentiam superant: dum in stabulo omnipotens Dei filius nasci, in præsepio decumbere, cum peccatoribus in hoc mundo conuersari, & pro peccatoribus demùm capi, vinciti, conspui, colaphis & alapis cædi, spinis coronari, purpureis vestibus illudi, crucem humeris baiulare, & in ea tandem inter facinorosos homines crucifigi. si hæc (inquam) omnia Dei filius subire dignatus est (quæ cælum & terram, Angelos & homines in admirationem stuporemque adduxerunt) quòd misericordix suæ magnitudinem declararet: quid quæso faciet, cum iustitiæ suæ magnitudinem, ad hæc vsque diem summa patientia conseruatã, patefacere plenissimè velit: Cum Antiochus rex eam cladem quam paulo superius exposuimus, Hebræis intulisset, ac deinde Apollonium ducem cum exercitu misisset, qui nouas strages veteribus adderet, atque tandem Iudæorum genus & no-

Bern. in
serm. de.
Aduent.

2 Mach. 5.

men ad internecionē excinderet. Deum (ait sacra hystoria) tūc temporis modicum aduersus populum suum fuisse iratum. Quaro igitur à vobis fratres, si cū diuina iustitia modicum irascitur, tot hominibus calamitates, tot captiuitates, tot mortes, tot Reip. strages, tot denique horrendas clades immitit, vt totum pene iudæorum genus, quod sub ipsius tutela positum erat, ad internecio: em vultauerit atque ceciderit: quid quæso faciet, cū nō modicū, sed sine modo, hoc est, extra omnē solitum modum iratus, totum iræ impetum illo die in scelestos effundet, de quo ipse per Prophetam dicit: Ignis accensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet: Hoc igitur fratres, quod ego pro dignitate & incredibili rei magnitudine explicare me posse diffido, vobis studiosè ac diligenter peruestigandum, & dies noctesq; expendendum relinquo.

Deut. 3 2. ratos effundet, de quo ipse per Prophetam dicit: Ignis accensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet: Hoc igitur fratres, quod ego pro dignitate & incredibili rei magnitudine explicare me posse diffido, vobis studiosè ac diligenter peruestigandum, & dies noctesq; expendendum relinquo.

Cū igitur impij supernum iudicem, hanc tantā iram aspectu & vultu præ se ferentem cernant, quid putas animi gerent? atque ij præsertim, qui vel Christum non agnouerunt, vel eius leges & præcepta contempserunt: Quis tunc timor eorū mentes occupabit? quis stupor eorū animos ac cogitationes peruadet, cū vniuersum orbē tanta seueritate minantem, & Christum videant tanta maiestate fulgentē, quem toties pro rebus nihil repudiarunt, contempserunt, & abiecerunt: Hoc autem quale sit, vel hoc exēplo vtrūmq; poteritis intelligere. Cū Apostolus Paulus Christum ignorans, eius Ecclesiam deuallatet, & in Damascum pergeret, vt fideles victos perduceret in Hierusalem: occurrens illi Dominus: Saule, Saule, inquit, quid me persequeris? Et ille: Quis es, inquit, Domine? Ego ait, sum Iesus, quem tu persequeris: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. At ille tremens ac stupens ait: Domine, quid me vis facere? Paucissimis verbis sanctus Lucas totum nobis Pauli animum exposuit, cū dixit: Tremens, ac stupens. Quæso vos qualis stupor ille fuit, cū ex tam densis tenebris, in tam claram lucem Apostolus emerit: vt quem tæquam flagitiosum hominem persequeretur, Deum omnipotentē agnosceret? Quid enim aut magis nouum, aut insperatū, ut incredibile, aut horrificum illi obici potuit? Quò enim longius ab hac fide alienus erat, eò maiori admiratione ac stupore percussus fuit. Quare ergo animi consternatione illa D. Aug. verba dicere potuit: Vt vè tenebris meis, in quibus tandiu iacui! Sed tamen non minor in eo tremor, quàm stupor fuit. Quomodo enim non vehem-

mentissimè omnipotentem Deum formidaret, quem tam atrociter veluti parricidâ persequebatur? Hoc ergo timore ac stupore correptus, exclamauit: Domine, quid me vis facere? Ecce paratum credere, paratû pœnitere, paratû obedire, paratum pro te mori: paratum deniq; huic tantæ iniuriæ à me illatæ, quouis supplicio satisfacere: quia ignorans feci in incredulitate mea. Nunc ad nos redeamus fratres: Si tanto stupore ac tremore concussus Apostolus fuit, cum vindicem ac Dominû agnouit, quem antea contempserat: quo quæso timore ac stupore impij concutientur, cum Christû in tanta maiestate & gloria venientem cernant, quem ipsi pro vilissimis rebus cõtempserunt? cuius seruos irriserunt? cuius minas & promissa nihil fecerunt? cuius serui nuncupari etubuerunt? cuius deniq; consilia & mandata omnia spreuerunt? Sed ô rem stupendam & admiratione dignam! ô diuinæ seueritatis maximum grauissimûq; argumentum! Quæ illa quæso fuit Domini tam horribilis & perimiscenda vox? quis tam formidabilis aspectus qui tauli animû tanto stupore percussit? Perditum scilicet hominem blandissimè compellauit: Christi gloriæ necem afferenti, vitam obtulit: minas spiranti salutem promisit: hostem immanissimum clementer excepit. Et tamè cum diuinæ vocis pondus, diuinæq; maiestatis amplitudinem ferre non posset, in terram penè exanimis omnibusq; viribus destitutus decidit. Quo igitur illi angore excruciantur? qua sollicitudine afficiuntur? quos eadem Dei maiestas non blanditijs, sed minis, nō vitæ, sed interitû, nō amicitis indicio, sed districto gladio, omnîq; ærumnarum genere excipiet? Qui clementem Dominum ferre non possunt, iratam ferent: quid pœnitentiam vocantem perhorrescunt, terroribus omnia replentem poterunt sustinere? qui nec scelerum quidè conscientiam ferre poterant, scelerum vltorem conspiciere audebunt? Quantus ergo hic spectæ maiestatis stupor erit? quâtus timor admissæ improbitatis? Planè tantus erit, vt D. Chrysost. longè acerbius esse dicat, vultum iudicis iratum cernere, quàm mille perpeti gehennas.

Quid deinde? Causæ omnîû examinabûtur, & libri exigendæ rationis proferentur. Sic enim Ioannes in Apoc. ait: Iudicium sedit, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est liber vitæ, & iudicati sunt mortui ex iis quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Mirû est, quid sibi sanctus Euangelista voluerit, cum & libros multitudinis numero, ac deinde singulari numero alium vitæ librum commemorat, cum alterutrum eorum ad rei naturam explicandam satis esset. Sed

ego tamen quantum coniectura colligere possum, in libro vitæ electos solùm descriptos esse arbitror. Sic enim Paulus quosdam ex sociis commendat, quorum ait nomina scripta esse in libro vitæ. In cæteris verò libris reprobos esse scriptos intelligo. Quia verò arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui ambulant per eam, idè vnus liber omnibus describendis sufficit. Contra verò, cùm infinitus sit numerus stultorum, & lata sit perditionis via, idè multi libri esse describantur, qui tam multorum hominum damnationem continent. Nemo tamen credat corporeosibi libros inueniri, in quibus ad verbum delicta hominum cõscripta sint. Liber enim ille est Dei sapientia cuius oculis omnia nuda & aperta sunt, qui propterea cõspector seculorum esse dicitur: de quo etiam in Psal legimus: Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrũ, hoc est, totius vitæ nostræ cursum in illuminatione vultus tui. Nos quippe multos libros euoluere necesse est, vt vnus tantum hominis delicta noscamus: at ille, simplici ac vnico intuitu omnia omnium seculorum scelera, omnia cogitata, dicta, facta vel vt in prospectu posita, clarissimè intuetur. Quæ quidè consideratio (vt nihil esset aliud) fratres, nos ab omni maleficio & impura cogitatione auocare deberet, quòd omnia in oculis agimus Dei cuncta cernentis. Hoc enim vno argumẽto incautum hominem à maleficijs detertere Sapiens nititur, cùm ait: Renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor. Vnde in cogitationibus impij interrogatio erit, & sermõnum illius auditio ad Deum veniet. Auris enim zeli audit omnia, & tumultus murmurationum (in quibus vitam omnem infumimus) non abscondetur. Itaque cùm tu aut inania aut impura, aut virulenta, aut cõumeliosa verba iactas, auris illa diuina ibidem assistens audit, notat, & recondit omnia, & in futurum (cùm tu nihil minus cogites) discutienda reseruat. Hæc igitur diuina mens liber ille est, in quo omnia mundi scelera ita descripta sunt, ac si eius oculis subiecta essent. Qui enim numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat, numerum etiam singulorum apud se retinet scelerũ. Trecenti & eò amplius anni transacti erant, cùm Dominus Sauli regi per Samuelem denũtiavit: Recensui quæ fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via, cũ ascenderet de Aegypto. Nunc ergo vade, & percutite quæso, quàm longũ temporis spatium post hoc scelus intercesserat: Dominus tamè (quasi paulò antea crimen illud admissum fuisset), tanta seueritate

1. Reg. I.

1. Reg. 15.

plecti

plecti iussit, ut quoniam saul, Agag Amalechitarum regi, gregibusque ovium pepercit, à deo proiectus, & à regni sede cum posteris suis deurbatus fuerit. Quod multis antea annis Balaã *Num. 24.* vaticinatus fuerat, cum ait: Tolle tur propter agag rex eius.

Sed non perinde mirum est, quod is qui continet omnia, scelera cuncta velut ante oculos posita videat: longe enim mirabilius est, quod quicumque in illo iudicio advenit, siue impij, siue electi, non modò propria, sed etiam omnia omnium hominum scelera apertissime cognoscet: aliter enim nequaquam æquitas iudicij omnibus conspicua esset: ad quod potissimum extremum hoc iudicium destinatum est. Caterùm, proprio criminum contemplatio, maximo tunc pudori improbis futura est: his præsertim, qui sine vilo pudoris freno in omnia flagitiarum & viciarum genera sese effuderunt. Hinc Chrysofostomus *Chrysof.* Grauilissima (inquit) poenarum pudor est, quam in iudicio futuram didicimus. Quod etiam D. Basilus testatur his verbis: Qui malis operibus inquinati fuerint, ad ignominiam & confusionem resurgent, cernentes in seipsis turpitudinem & formas peccatorum. Et fortè grauior quàm tenebrarum, & ignis æternus, hic pudor erit qui semper inhaerebit peccatoribus, ut nunquam non ob oculos habeant vestigia sceleratarum vitarum, tanquam ineluctabilis alicuius tinctura. Non convenit autem (ut idem ait) existimare quod aliqua temporis futura sit mora, ut quisque seipsum cum actionibus suis, & iudicem, & quæ sequuntur diuinum iudicium videat: mens enim inenarrabili quadam vi, vno momento imaginabitur, & omnia sibi veluti picta proponet: immò tanquam in speculo formas actionum, in principe facultate animæ conspiciet. *Basil.* *Idem.*

III.

Sequitur deinde sententia iudicis, quæ extremam huic operi manum apponit. Ad pios igitur iudex blandissimo vultu conuersus: Venite (inquit) benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Quibus verbis quid blandius? quid dulcius? quid amantius? Felices aures, quæ iucundissima hæc verba percipient, felices oculi, qui placidissimum iudicis vultum aspicient: felices animæ, quibus beatissima hæc fors parata est. Contra vero toruo ad impios vultu conuersus, tremenda illa verba fulminabit. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Quid his verbis acerbius? quid formidabilius? Perpendite quæso, quo tandem diuina potentia (quæ tam diu tanta benignitate impios tolerauit) eruperit. Ite (ait) maledicti. Electis *Mat. 25.*

Sap. 1.

antea dixerat: Venite benedicti Patris mei, modò verò Patris nomen subtraxit, cum impiis maledicit: Quod certè non temerè factum est: sed vt hac ratione pij omnes intelligerent, benedictionem quæ illis contigit, immensa illius atque paternæ bonitatis & misericordiæ esse: maledictionem verò quæ malis obrigit, non tam diuinæ voluntatis, quam ipsorum malitiæ & prauitatis fuisse. Sic enim in lib. Sapient. legimus: Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum: impij verò manibus & verbis illam accersierunt. Quòd igitur pij seruentur, gratia Dei est: quòd verò impij damnentur, culpa ipsorum est: Illi non habent, cur in se glorientur, hi verò non habent quod querantur: sed habent, cur suã sibi impudent damnationem, qui illam manibus & verbis, hoc est, prauè dictis & factis sibi accersierunt. Relegabuntur ergo impij in ignem æternum, nullo vnquam tempore extinguendũ. Triumphator namq; in Israel non parcat, nec pœnitentia flectetur: neque enim homo est, vt agat pœnitentiam. Lugebat Samuel Saulem, eò quòd Dominus proiecisset eum. Cui Dominus: Vsq; que tu, inquit, luges Saul, cū ego proiecerim eum? Si hac igitur tanta seueritate (dum adhuc veniæ tempus erat) Dominus vsus est, vt nullis Sanctorum lachrymis, semel prolata aduersus imperitum regem sententiã reuocauerit: quid illic futurum censes, vbi non iam pœnitendi, sed patiendi tempus erit?

1. Reg. 15

Bernard.

Denique lata sententia, ibunt hi in suppl. cum æternũ, iusti autem in vitam æternã. O infœlices illi, ò fœlices isti, o milites beati, quibus in tanta impiorum totiusq; mundi ruina, tã fœlix & beata fors continget! Domine (inquit Ber.) hic vre, hic fœca, vt in æternum parcas. O cui nunc scire datũ esset, an in hoc tã fœlici electorum cœtu esset numerandus! Fœlices vos Apostoli quibus ante mortem etiam contigit, certissimum huius fœlicitatis pignus habere, dicente Domino: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Fœlix tu quoque Lazare, vlcenibus licet plene, qui ab Angelis portatus in sinum Abrahæ. Fœlix etiam tu latro, vel in cruce appensus: cui idem beneficium ab eodem Domino concessum est, cum oratione tua permotus ait: Hodie mecum eris in paradiso. Scio vos fratres quotquot hic adestis, nihil magis forsitan desiderare, quàm de vestro modo salute simili argumento certiores fieri, similemq; à Domino sponsonem accipere. Sed fingamus hoc alicui nostrorum esse diuina benignitate cõcessum: quid ergo tunc faceres, si hoc certo scires? Nimirum exultarem in Domino, triumpharem, laudare, gratias illi perpetuò agerem,
meque

meque totum illius obsequio manciparem, & in medijs etiam calamitatum fluctibus (quæcunque me circumfisterent) nunquam animum, nunquam vultum deiicerem: cum certo scirem, me breuis æui spatio transacto, inter cæli ciues & Angelorum cœtus esse collocandum. Quid enim mihi, quamlibet acerba calamitas nocere poterit, si momentaneo illo labore transacto, æterna deinde requie fruiturus sim? Hæc omnia quæque nostrum facile polliceretur si hanc sibi foelici aem certosciret esse paratam. Quid igitur moraris? quid tergiverfatis? Hoc fac, & viues: hoc fac (ad quod efficiendum, nunquam tibi diuina gratia defutura est) & non minus certam foelicitatem istam tibi polliceri poteris, quam si eâ tibi Dominus viuæ vocis oraculo promississet. Is enim ista facientibus, hanc hereditatem promisit. Quamobrem si ea præstiteris, non minus certus de futura tua foelicitate esse poteris, quam modo beati ipsi sunt, qui Deo stuuntur. Sed vobiscum modo fratres paucis agere volo. Quæro enim à vobis, an hæc ipsa quæ diximus, vera esse credatis? Vera planè: imò nihil his verius credi potest. Hanc enim veritatem ipsa Veritas in huius Euâgelij fine confirmauit, cum ait: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt* Hanc eandem veritatem omnis Sanctorum vita confirmat. Multi namque illorum huius diei atque iudicij metu perculsi, omnes mundi opes & voluptes deferentes, in abdita & inculcatis deserti loca sese contulerunt, aqua pura, herbarumque radicibus vitam inter feras sustentantes, ne se vlla mundi contagione polluerent: quo ab omni scelere purgati, lætæ superni iudicij faciè videre mererentur: atque ita non verbis modo, sed vitæ innocentia huius fidei veritatem cõfessi sunt. Hanc eandem veritatem veridica Prophetarum prædictio confirmat. Sicut enim in iis quæ de priori Domini aduentu prænuuntiarunt fides inuenti sunt (quandoquidem quæ diuinitus prædixerunt, omnia ad extremum usque apicem impleta sunt) ita in iis quæ de posteriori aduentu prænuuntiarunt, non minus fideles inuenti sunt, *Greg.* quandoquidem (vt D. Greg. ait) sequentium rerum certitudo est, præteritarum exhibitio. Igitur qui promissa diuinæ misericordix opera impleta iam vidimus, non dubium, quin tremendæ iustitix temporâ inspecturi aliquando simus. Hoc eodem articulo *Ios. 23.* S. Iosue morti proximus, filios Israël in officio & religione continere voluit. Principibus enim & senioribus populi a se vocatis, in hunc modum loquutus est, En ego hodie ingredior viam vniuersæ terræ, & toto animo cognoscetis, quod

de omnibus verbis, quæ te Dominus præstiturū vobis esse pollicitus est, vnū non præterierit incassum. Sicut ergo impleuit opere quod promissit, & prospera cuncta veniunt: sic adducet super vos quicquid malorum comminatus est: donec vos auferat, atq; disperdat de terra hac optima quam tradidit vobis, si eius videlicet præcepta contempseritis. Hactenus ille. Nec minus quidem veræ hæc comminationis verba fuerunt, quàm quæ promissionis antea fuerant. Sicut enim Dominus præstitit quod promissit: ita quod comminatus fuerat impleuit: quando præuaticantes Iudæos è terra illa expulit, & æterno exilio & captiuitate damnauit. Nos ergo fratres, qui promissam Dei misericordiam iam susceptimus, certissimè sciamus iustitiæ severitatem extremo tempore referuam (si ab eius legibus & obedientia deficiamus) exercendam esse.

Quid igitur nobis faciendum censet? Paucis ad hoc D. Bernardus respondet. Demus, inquit, operam fratres, vt iudicati, non iudicandi ante horrificum illud tribunal sistamus. Hæc enim mala (vt idem ait) qui pauca, cauet: qui negligit, incidit.

Ex quibus verbis conicere vteunque licebit, ad vram piorum, aut impiorum sortem quisque pertineat. Nam qui modo harum rerum pauore tremefactus sibi prospicit, vitamq; suam ad diuinæ legis formam effingere conatur, is vtiq; hoc ingès periculum effugiet. Qui verò contemnit, & negligit, illo ipso die negligentiæ suæ atrocissimas pœnas dabit. Itaque seipsum modo quisque vestrum consideret, & cordis sui penetralia rimetur: si videlicet iis, quæ modo dicimus, auditis, trepidat, & vitam ac mores suos ad normam diuinæ legis componere decernit. Hoc enim magnum sanè diuinæ prædestinationis indicium est. Si verò ad hæc ipsa quæ dicimus, torpet & languet, nihiloque magis afficitur, quàm si hæc omnia ad illum minime pertinerent vehementissimum hoc internæ excitationis, & obdurationis, & reprobationis argumentum est. Quod quidem vel ex eo perspici potest, quòd modo, dum hæc ipsa tractamus, religiosæ & piæ mentes, quæ nihil morte dignum admiserunt, trepidant, stupent, pallent, obmutescunt: perditæ verò homines, & omni scelere contaminati, quorum capitibus hæc tantorum malorum tempestas impendet, non modò siccis oculis, sed lapideis etiam cordibus hæc ipsa quæ dicimus audiunt. Illos igitur qui ita trepidè audiunt, bene sperare iubeo: hos verò qui ita stupidi sunt, vehementer de sua salute formidare. Illorum ergo fratres timorem, sollicitudinem, studium, mores & vitam imitari studeamus, vt ad eorum tandem fœlicitatem peruenire mereamur,
Prætan:

Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

In eadem secunda Dominica aduentus Domini concio secunda: in qua extremi iudicij seueritas describitur. Quæ quidem, cum ex aliis circumstantiis tum præcipue ex iudicis integritate, deinde ex reproborum inexcusabili prauitate, ac postremò ex sententiæ grauitate colligitur.

THE. Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. Luc. 21.

Vos potissimum Domini Saluatoris aduentus valde inter se dissimiles, hoc tempore celebrat Ecclesia: alterum quidem præteritum, alterum verò futurum: alterum ad seruandos homines, alterum ad iudicandos: alterum summæ misericordie, alterum summæ iustitiæ: alterum in maxima humilitate, alterum in summa maiestate. De illo namque dicitur: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, ipse pauper & sedens super asinam, &c. de hoc verò dicitur: Tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate. Illic humili vehitur a fello, hic vehitur in nubibus cæli choris Angelorum & Sanctorum milibus stipatus. Huius autem secundi aduentus antecedentia signa & historiam, paucis Euangelista Lucas in hodierna sancti Euangelij lectione comprehendit. Interrogatus enim à Discipulis Dominus, quænam essent huius diei signa? his verbis respondit: *Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione ionius maris & fluctuum, &c.* Ex quibus verbis colligimus, ante ruinam mundi, omnes eius partes esse prius concutiendas: vt potè, quæ inieritum atque ruinam suam instare quodammodo iam præsentiant. Itaque cælum turbabitur, Sol obscurabitur, Luna sanguineo colore rubeſcet, Stellæ è cælo cadere videbuntur, aër ignitis fulguribus splendebit, nubes tonitrua emittent, mare mugiet, terra contremiscent, feræ latibulis suis relictis, fremitus horrendos edent: atque homines ipsi præ tantarum rerum metu: horrore consternabuntur. Vnde sequitur: *Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, qua superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes cælorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate.* Ne tamen pij homines

hoc

hoc venturi iudicis splendore & maiestate petterefierent, metum illis Saluator propofita germinantium arborum fimilitudine adimit, cum protinus fubdit: *His autem fieri incipientibus, refpiciete & leuate capita veftra: quoniam appropinquat redemptio veftra. Et dixit illis fimilitudinem videte ficulneam, &c.* Quia verò adeo tremenda & horrifca erant, quæ de hoc futuro iudicio dixerat, vt vix hominibus credibilia viderentur, adiecit tandem: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Cælum & terra tranfibunt, verba autem mea non tranfibunt.* Hæc funt quæ Euangelica huius die: lectio continet, ad quæ pro dignitate tractanda (fi quando alias) nunc potiffimè diuina ope indigemus: quam beatiffimæ Virginis interuentu suppliciter à Domino petamus.

A V E M A R I A.

Cum Chriftiana religio tam multis & magnis rationibus homines à vitis abducere, & ad pietatis & iuftitiæ ftudium incitare contendat: cum tam magna piis præmia, & improbis fupplicia conftituat, vt ea nulla oratio explicare, nulla meus concipere pro dignitate queat: meritò quæri potef, cur hæc ipfa prædicantibus a vobis, & quotidie ante oculos veftros proponentibus, tam pauci fic afficiantur, vt eos fcelearum fuorum, & ante actæ vitæ pœniteat. Si enim vel minima huius vitæ damna & incommoda, adeo frequenter homines angunt, vt nullum laborem propter ea vitanda recufent: quomodo tantis præmiis fuppliciumque propofitis, nihil penitus commouentur? Cuius rei tam multæ & variæ funt caufæ, illam hi vel præcipua videtur, quod hæc ipfa quæ fides & religio Chriftiana proponit, vix vnquam ad mentem reuocamus. Sunt illa quidem ad petmouendos animos potentiffima? fed fi explicentur, & diligenter excutiantur, vt quid in ipsis lateat introfpiciamus. Quid enim inter elementa omnia igne actiuofius, & ad agendum vehementius? At fi hunc ipfum furtim aliquando & celeftiter contingas, non te aduret: mora enim illi ad agendum opus eft. Sic igitur, quamuis fidei noftræ myftetia velut fpirituales quidam ignis funt, qui algentia hominum prætera poffit incendere, fi tamen eis cogitandis non immoreris, fed leuiter ea, ac velut in tranfcufu percurras, minus planè eorum vim & efficaciam fenties. Quamobrem fidei (quam omnes habemus) addere oportet considerationis motum: vt animo concipias, & ante oculos mentis hoc ipfum quod credis explices, & euoluas. Quod fi faceres, non dubito, quin cœleftis hic ignis algentem animum tuum vehementer incenderet. O vnam qui tam multas diei horas in fucibus

Simile.

libus negotiis infumimus, vel vnã saltem huius tantæ rei considerationi impenderemus! maximam certè ex hoc studio vtilitatem caperemus. Sic planè quendam ex sanctis illis Patribus facere solitum legimus: qui in quodam trium foliorum libello (vt ipse aiebat) se dies noctesque legere dicebat: quorum aliud quidem rubeum, aliud candidum, aliud nigrum esse aiebat. Et in rubro quidem Dominicam passionem, in candido beatorum gloriam, in nigro autem atrocissimas damnatorum pœnas se legere dicebat: hoc est, assiduè animo versabat. Si igitur in hoc ipso libro nos frequenter legeremus, non dubito quin longè alter vitam nostram institueremus. Vt ergo huic communi socordiae aliqua saltem ratione consulatur, extremi iudicij imaginem, quomodo eam depingere, ac mente tractare deberemus, hodie vobis ante oculos ponere constitui: si fortè idem apud nos efficiat huius mysterij explicatio, quod eius diligens consideratio efficere potuisset. Et quoniam hæc res ad concutienda obdurate corda plurimum valet, oro, obtestorque vos fratres, vt quam attentissimis animis adesse veitis. Si enim hæc tanta res nihil hodie apud vos efficiat, non video quid mihi in futurum spei rel quum sit. Hæc enim velut extremum medicamentum est, quod desperatis morbis adhiberi solet: ac veluti extrema oppugnatio, qua omnes machinas adhibemus, quibus rebelles multorum animos Christo subiiciamus. Illud tamen hoc in loco dicam, duos quorannis esse dies animarum: quorum alter defunctis hominibus alter viuus deseruit. Et ille quidè, post festum omnium Sanctorum celebratur, in quo totius Ecclesie suffragiis fidelium defunctorum animæ iuuantur, quo ab igne purgatorio emergant: alter verò hodie mihi celebrari videtur, quo Ecclesia: proposito peccatorum animabus formidabilis & magni iudicij die eas nõ ab igne putgante, sed à peccato ad inferos deprimente, extrahere conatur. Quod si hodie hoc tanto mysterio vobis ante oculos posito frustra laboramus, quo me verè prorsus ignoro: nec intelligo, qua ratione deinceps vobiscum agere debeam. Sed de his hæctenus: nunc rem ipsam aggrediamur, & futuri iudicij seueritatem vobis ante oculos proponamus.

I.

Sed quia infiniti propemodum operis esset, omnes iudicij huius partes & circumstantias explicare, tria tantum, quæ mihi præcipua esse videntur, quæque eius magnitudinem apertius declarant, paucis attingam. Primum quidem incorrupti iudicis integritatem, deinde reproborum hominum inexcusabilem

Dimissa.

bitem

bilem prauitatem, ac postremò ferendę contra eos sentēt ię grauitatem.

Prima pars
Abac. 2.
Iudex igitur primum ille est, de quo Propheta dicit: Mundi sunt oculi tui ne videant malum, & respicere ad iniquitatē non poteris. Reus autem est homo peccator, qui bibit quasi aquam iniquitatem. Cū ergo tanta sit iniquitas eius, qui iudicandus est, antea verò æquitas iudicantis, quale quāso iudicium illud erit, in quo maxima iniustitia, summis iustitię & æquitatis ponderibus libranda est? Hoc est, cū corruptissimus ab incorruptissimo, immundissimus à mundissimo, & pessimus ab optimo iudicandus erit? Hac enim de causa non sine timore Apostolus aiebat: Mihi autem pro nihilo est, ut à vobis iudicer, aut à humano die, sed nec me ipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. Quod perinde est, ac si diceret: Quia non ab hominibus, sed à Deo, hoc est, à iustissimo, incorruptissimo, & sapientissimo iudice iudicandus sum (qui longè aliter quàm homo videt) meritò iudicium eius pertimesco. Itaque si peccator peccatorem, si impius impium esset iudicaturus, non erat cur sibi improbus ab improbo nuntium timeret, qui non prius altetum quàm seipsum iudicio suo esset damnaturus. At cū huius causę iudicium ad eum spectet, qui est summa æquitas, summa sanctitas atque iustitia, summòque odio impium, & impietatem eius detestetur, contrā verò iudicandus reus omni genere flagitiorum cooperatus sit, quando ad tantam æquitatem tanta iniquitas ad tantam rectitudinem tanta obliquitas, ad tantā denique iustitiam tanta iniustitia exigenda sit, & pro meritis punienda, quis nō meritò timore concutiat? Non solū autē æquitas, sed sincerissima etiam, & certissima iudicis veritas (ut

Basil.

D. Basil. ait) maximum improbis terrorem incutiet.

Dissimile.
Cū enim improbi omnes dolis, fraudibus, & simulationib⁹ (dum hoc viuerent) ambitionem suam, auariciam, impudiciam, ceterasque animi labe occultauerint: cū videant causam suam coram eo iudice agendam esse, apud quem nihil his artibus (quibus semper vsi sunt) efficere possunt, non poterunt non vehementer exanimati. Hoc est autem quod Sap. 5. legimus: Deum videlicet illo die pro galea, iudicium certum esse acciporum. In humanis enim iudiciis sæpè veritas occultatur, & reorum crimina vel teguntur, vel dissimulantur, vel certè extenuantur: quando aut decipitur iudex, aut mentitur testis, aut reus fallit: in hoc iudicio nihil horum locum habebit: cū idem Dominus (in cuius oculis cuncta gerantur) in hac causa &

& testis, & iudex sit: qui nullo modo potest aut muneribus cor-
rumpi, aut præstigijs illudi, aut blanditijs deliniri, & à severita-
te ad gratiam flecti. Gestat enim in capite pro galea iudicium
certum: apud quem nihil doli, nihil fraudis, nihil fallax patroni
facundia, nihil testis excogitata malitia valere poterunt.

Hæc eadem incorrupti iudicis veritas & integritas facit, vt
in eo iudicio præter vnâ pietatem & iustitiam cætera omnia,
quæ pro magnis apud homines habentur, nemini quidquam
patrocinari possint. In hîminum quippe iudicijs plurimû reo-
rum dignitas, & nobilitas patrocinari solet: multumque iudices
clarorum hominum aut priuati & honor: deferunt. At in
hoc iudicio nullum prorsus splendidi generis iternitata locum
habitura sunt. Iustitia enim & iudicium præparatio, & velut
insigne sedis iudicis huius est. Opes igitur, & potentia, & quid-
quid in hac vita, plurimû valet, illic prorsus iuania erunt. Hinc
Vates regius: Ne timueris (ait) cûm diues factus fuerit homo,
& cûm multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cûm
interierit, non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius.
Hinc etiam in lib. Iob, de impiorum prosperitate & opulencia
scriptum est: Sicut tela araneorum fiducia eius. Quid autem
aranei tela fragilius? Hinc potentum huius seculi opulencia

Psal. 48.

Iob 8.

Ibidem.

comparatur. De qua rursus ait: Si ab orbuerit eum de loco
suo negabit eum, & dicet, Non noui te: siue (vt alij verterunt)
non vidi te. Adeo enim breuis & momentanea huius mundi
fœlicitas est, præsertim ad æternitatis spatium cõparata, vt ipse
fœlicitatis locus, & ipsi etiã qui fœlices illos in gloria & opulencia
sua viderint, dicere tunc meritò possit, Non vidi te. Hoc
est, non agnoui, non vidi, nõ memini, non denique fuisti, vel si
fuiisti, perinde fuisti ac si prorsus non fueris. O vana hominû
curas, ô frustra susceptos labores, ô sumptuosè magnificèq; ex-
citas domos, tapetis aureis & feticis ornatas, ô familias lon-
go ordine ponè sequentes, ô vestibula famulorum equorûque
strepitu personantia! quàm breuem temporis vsuram, quàm
fragilem firmitatem sortita estis! Hæc igitur fortunæ ludibria
adeo nihil in hoc iudicio poterunt, vt aduersus ea iudicium ip-
sum adornatum esse Isaias Propheta testetur, cûm ait: Oculi
sublimis hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo viro-
rum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa, quia dies Do-
mini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super
omnes cedros Libani sublimes & erectas, & super omnes mon-
tes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omne quod
visu pulchrum est.

Esaïa 2.

*Secunda
pars.*

Sed quoniam iudicis integritatem & veritatem vidimus, iudicandorum causas & excusationes expendamus. Et quidem in extremo illo iudicio omnes homines comparere debeat, siue illi fideles, siue infideles sint. De infidelibus autem nihil est quod nunc dicere possimus, nisi quod ipse iudex ante pronunciauit dicens: Qui non credit iam iudicatus est. Et Apostolus. Qui inquit, sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: qui autem in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Horum ergo qui per leges iudicandi sunt, allegationes videamus: quarum nonnullas Dominus in Evangelicis literis expressit. Sic enim ait: Multi dicent mihi in illa die, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos.

Rom. 2.

Math. 7.

Discedit à me omnes qui operantur iniquitatem. Rursum alio simili confidentia dicturus ait: Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Hoc est: Te Domine vltimus semper valde familiariter tuis fuimus præceptis imbuti, sacramentis initiati, nec Christiani hominis faciem vnamquam eximus. At ille, Nescio vos (inquit) unde sitis. Discedit à me operatij iniquitatis. Sunt enim permulti, qui solo Christianæ fidei nomine & externis obligationibus & ceremoniis nimium fidentes, hanc suam fidem & obseruantiam plurimum ibidem profuturam putent. Dicent enim, diuinis se frequenter laudibus interfuisse, sacras conciones audiuisse, Missarum sacrificijs statim diebus assistisse, quotannis ex Ecclesiæ præscripto diuina mysteria, & sacramenta (quibus lethalia crimina diluuntur) percepisse, venialia verò & quotidiana, frequenter aqua benedicta exuisse: ac postremo (quod caput est) fide imbutos, Christi gloriam, diuinitatem, maiestatem, & imperium magnis vocibus predicasse. Hæc fratres, si charitati, si pietati, si iustitiæ si diuinorum mandatorum obseruationi a iuncta sunt: non dubium quin horum causam firmè in iudicio aduersus omnium Dæmonum accusationes tueantur. Si verò his virtutibus destituti sunt, folia non fructus imago iustitiæ, non vera & solida iustitia sunt, quæ aouit æquissimum illum iudicem (qui non rerum imaginem, sed integritatem, non umbram, sed veritatem, non externam faciem, sed internam animi pietatem, non verba, sed corda, non denique folia, sed maturos fructus requirit) nihil valent. Quid enim aliud idem Dominus insinuauit, cum ficum

Luc. 13.

Mat. 21. *Mat. 21.* folis ornatum, fructibus autem vacuum æterna ariditate multauit, cum nondum fructuum tempus appropinquasset? Demètem enim

enim hominem iudicarem, qui lanuario mense maturos in ficulnea fructus quæretet, & quod eo tempore non inuenisset aduersus innocuam arborē indignaretur. Ita est planè. Atque hoc argumento insinuare Dominus voluit, se non cum arboribus, sed cum hominibus agere. Quæ sint autem, qui per ficulneâ foliis vernantem, & fructibus vacuam intelliguntur: nisi qui pietatis speciem verbis, & ceremoniis externis præferunt, iustitiæ verò & pietatis fructibus vacui sunt. Talis enim erat populus ille, de quo Dominus per Prophetam quæritur. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Quicumque igitur tales sunt, sciant se æterna maledictione ita plectendos, vt ex illis nullus vnquam iustitiæ fructus in posterum expectandus sit. Quoniam (vt Salomon ait) nec opus, nec ratio, nec sapientia, neque scientia erunt apud inferos, quod illi properant. Hinc ad Iudæos, qui hisce operibus confidebant, per Esaiam Dominus dixit: Ne offeratis vltà sacrificiū frustra incensum abominatio est mihi, sabbatum, & neomenia, & festiuitates alias non feram: iniqui sunt cæterus vestri. kalendas vestras odit anima mea, facta sunt mihi molestia: laboraui sustinens: videtis ergo fratres, quid ipsa etiam opera, quæ olim Dominus in lege præceperat, sine vera iustitia & charitate valeant?

Quod si ira iudicantur, qui pietatis & iustitiæ fructibus nudati sunt: quid de illis statuendum est, qui non modò pijs operibus vacui, sed omnibus sceleribus & flagitijs cooperiti sunt? Si hos certa pernicies & exitium manet, quæ spes de eorum salute erit, qui non modò ipsi peccauerunt, sed ad peccatum quoque alios induxerunt, quales ij sunt, qui scemina: um pudicitiam prauis artibus expugnare solent? Quo enim pretio Christi sanguinem quem profuderunt, dum innocetem animam illaquearunt, resarcire poterunt? Quid hos igitur expectare, nisi Propheeticum illud necesse est. Omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate ergo in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis vobis.

Præter hos autem aderunt alij, qui ad misericordiam Dei, & sanguinis Christi merita confugient: quos non tardè audire solemus hæc verba iactantes: Quid nobis desperandum est, aut timendum? Aduocatus noster, Sacerdos, & Pontifex, ipse iudex est: qui pro nobis interpellat ad patrem, qui semetipsum pro nobis dedit in prærium, redemptionem, & sanctificationem. Si ergo cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem eius, multo magis reconciliati, saluauerimus ab

ita in vita ipsius. Quis accuabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet: Noui fratres, atque vltimum competum habeo, multa huiuscemodi à nonnullis ex Scriptura quidem sacra, sed à spiritu diaboli instructis afferri, quibus hominibus timorem adimant: vt dum pacem se habere existiment, repentino præoccupentur interitu. Quis enim dubitat nihil damnationis esse iis qui sunt in Christo Iesu, eodem Paulo testante? Sed nequis impiè existimaret illos esse in Christo, qui eius nomine retento sceleratè viuunt, prudenter addidit: Qui non secundum carnem ambulant. Qui enim in carne sunt (sicut alibi idem docet Apostolus) Deo placere non possunt. Contra istos autem ego sic vicissim agam. Fateor eos pro quibus aduocatus noster apud Patrem interpellat salutem esse consecuturos: sed si idem ex aduocato iudex factus condemnet, quis pro damnatis intercedet? Electos quidem Dei nemo accusabit: sed reprobos à Deo quis excusabit? Quos Deus iustificauerit, nemo certè poterit condemnare: sed quos ille damnauerit, quis à damnatione poterit absolvere? O imprudentum hominum insaniam: qui non cogitant diuinæ misericordiæ & veniæ consequendæ tempus ad illud vsque diem pertinuisse: instare verò iam iustitiæ tempus, quo reddat vnicuique secundum opera sua iustus iudex. Cuius rei certissimum maximeque formidabile signum eo die apparebit: nempe (vt Matthæus refert) signum filii hominis in celo. Quo nomine interpretes hoc in loco, venerandum atque gloriosum Dominicæ crucis trophæum (quod tunc in celo miro splendore fulgebit) intelligunt. In quem ais vsus: Nimirum ad maximum piorum solatium & lætitiæ, maximumque contra reprobos merorem atque tristitiæ. Quam sanctus Euangelista designauit, cum protinus subdidit: Tunc plangent omnes tribus terræ. Itaque vt nubes illa, quæ in fuga ab Aegypto inter filiorum Israel & Aegyptiorum castra media intercedebat. Aegyptiis quidem tenebrosa, Itacitis verò fulgida erat, illos quidem tenebris perterrefaciens & inuoluens, hos autem splendore suo illuminans & lætificans, ita illo die Dominicæ crucis signi miris modis exhilarabit, quòd in ea salutis & iustitiæ suæ causam agnoscent reprobos verò maximo angore conficiet: quòd in ea vitæ suæ damnationem, & salutis desperationem intuebuntur. Quæ quidem res magna certè admiratione non vacat. In hac enim tanta reuentis mundi tempestate, ad hanc præcipuè anchorâ esset hominibus confugiendum, hæc veluti tabula in hoc naufragio salus & vita quaerenda: hoc est spe

Exod. 14.

est spe diuinæ bonitatis & misericordiæ fulcienda: quam nobis ad viuum Dominicæ crucis mysterium representat: in qua omnes miserationes Domini, omnesque spei nostræ causæ plenissimè continentur. Multa quidè sunt, fratres, quæ huius diei acerbitate ostendunt: sed inter hæc omnia nihil mihi magis quàm hoc signum formidabile videtur. Quod vt euidens pernoscat s. pauca mihi de horrendi huius signi virtute dicenda sunt. Olim Dominus post primi parentis lapsum, Angelum ad Paradisi ostium collocauit, gladium flammeum atque versatilem in manu gestantem: vt hac ratione hominibus Dominus insinuaret, eos ad perpetuos labores & ærumnas esse damnatos, & à quietis & felicitatis loco exclusos & exules. Et tamen ostium hoc tanta vi, ferro se licet atq; igne munitum, crucis Christi virtus expugnauit, & obserata illa ab exordio mûdi claustra ita disrupit, vt non modò iustus, sed latroni etiam aditus pateret in paradysum. Vnde quidam ex Patribus crucem Domini appellat, hebetationem flâmæ illius thomphææ, ad ostium paradisi collocatæ, quæ vim omnem atque aciem illius obtudit: vt iam nihil esset quod nobis eius loci aditum intercluderet. Fingit itaque custodem illum paradisi stupefactum fuisse, cum Dominicæ crucis virtutè cerneret: quæ tanta extitit, vt latroni etiam & facinoroso homini cælum aperiret. Itaque tunc arma sua illum è manibus proiecisse, cum homines cerneret Dominicæ crucis baculo sic armatos, vt nihil opis arma sua sibi conferrent. Hæc enim omnia crucis, & passionis, & humanitatis Christi mysterium facile perfregerat. Hinc diuus Bernardus, illam Sponsæ petitionem declarans. Reuertere, reuertere dilecte mi, similis esto capræ, ait: Sponsam futuri iudicij metu pauidam, hoc à Sponso suo poscere, vt eadem lenitatis & humanitatis specie ad eam iudicandam veniat: ne si alia occurrat, trepidationis & desperationis ei occasione præbeat. Tota enim eius spes in sacra illa humanitate posita erat: quæ cum se Dominus propter hominum salutem indutum cerneret, non posset vtique continere in ira sua misericordias suas: sed cum iratus esset, seipsum intuens, misericordiæ recordaretur. Hoc idem spei solacium Apostolis in Ascensione Domini Angelos præbuisse ait: cum stupentibus illis, & propter delictissimi magistri abcessum mærentibus, dicunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, ita veniet: Hoc est, hac eadem humanitate indutus veniet ad iudicium, qua nunc ascendit in cælum. Denique sancti Patres hac vna præcipuè ratione nos in præsentis vi-

ta consolantur, & in spem erigunt, quod illo die iudex nobis futurus sit, qui nunc aduocatus, qui sacerdos, qui redemptor est. Nunc autem hoc modo philosophari liceat fratres. Si ea in quibus hoc tempore sancti Patres præcipuum salutis nostræ presidium ponunt, illo die timoris & mœroris nobis materiam subministrabunt, quæ nobis spes reliqua salutis futura est? Si tanta est virtus crucis & passionis Christi, ut latronibus etiam aditum præbeat in paradysum, quid est quod ea conspecta plangant omnes terribis terræ (hoc est, scelerati & improbi homines) & mœroris atque timoris ex ea materiam sumant. In causa certè est quod in ea (ut dicere cœperam) aperitissimè damnationis suæ rationem, & salutis desperationem cernent. Quoniam modò Eo certè, quo David cælos ait ac terram prædicare gloriam Dei nec villas gentes ad id immanes & barbaras esse, ad quas huius tacitæ prædicationis vox non perueniat. Sicut ergo cælum & terra citra humanæ vocis usum, summi artificis sapientiam, potentiam, & prouidentiam tacendo prædicant, ita crux Christi infinitam Dei bonitatem, benignitatem, misericordiam, & charitatem erga genus hominum testatur, rationesque omnes & causas repræsentat, propter quas homines mille mortes (si ita opus esset) propter illum perpeti deberent, qui in eos adeo benignus, adeoque liberalis, & beneficus extiterit, ut morte sua eos ab æterna morte liberauerit, & salutis æternæ compotes effecerit. Præcepit olim Dominus, ut in arca fœderis simul cum legis tabulis, Manna quoque (quo

Exod. 16. Dominus quadragesimo annis populum suum aluerat in deserto) recondiderent: ut huius beneficii recordatione intelligerent homines, quæ causa & studio illius Domini legem seruare deberent, qui eos adeo mirabili annonâ tam diu sustentauit. Hoc eodem officio Dominicæ crucis signum illo die fungeret, per quam Dominus tanto maius nobis beneficium contulit, quanto plus est sanguinem è latere suo fundere, quàm manna ex aère plueret. Cùm igitur perditæ homines videant se adeo ingratos tantis beneficiis extitisse, nec vnquam huic tantæ Dei bonitati & charitati vicem rependisse, nec legem eius qui eos tanto maioribus beneficiis obstrinxerat, custodisse: an non hinc mœroris, & timoris, & desperationis grauissimam causam habebunt? Quo enim tunc animo (vniquit Eusebius) stabit desertor ante ducem suum, perditus ante pretium iuum? quæ fronte misericordiam petet, primùm de misericordie contemptu iudicandus? Eodem etiam crux, ut paupertatem, nuditatem, mundi contemptum, & vitæ aspe-

ritatem

Euseb. E-
missim
homil. de
Symbol.

titatem specie sua representat & commendat: ita contra dam-
 nat perditorem hominum auaritiam, superbiam, saltum, lu-
 xum, ambitionem, seculi amorem, vitæ voluptates, & delicias,
 quibus improbi perpetuè seruire unt. Quo argumento vitæ
 suæ maculas, & inieris errores, & mentis suæ cæcitatem intel-
 ligent: qui regia crucis via derelicta, per deuios vitiorum cal-
 les ingressi sunt. Eadem etiam ciux improborum hominum
 causam ve iniustam, ita etiam inexcusabilem ostendet: quan-
 doquidem humanæ naturæ imbecillitatem excusari iam mini-
 mè poterant, cum crucis Christi meritum robur nobis, & cæ-
 lestem spiritum, & inuictas vires ad eam confugientibus præ-
 beret: quod facillè innumera Sanctorum exempla confirmant,
 qui simili carnis fragilitate circumdati, per eius virtutem scæli-
 citer de diabolo & seculo triumpharunt. Hæc igitur omnia
 gloriosum illud Domini vexillum tacendo prædicat, cuius illi
 tunc significationem & voces ad auctoris & timoris sui cum-
 mulum intelligent, qui dum viverent, ad salutem & spem
 suam intelligere noluerunt: ideo tunc plangent omnes tribus
 terræ, & tribus ad tribus pectora ferient. Ita fiet, vt sanguis
 Christi quæ (vt Apostolus ait) melius clamabat, quàm sanguis
 Abel (hic enim iustitiam, ille misericordiam postulabat) mo-
 dò contrà, transacto iam misericordię tempore, non mise-
 ricordiam aduersus reos, sed iustitiam & vindictam postulet. Job. 20.
 Quo tempore illa eiusdem Domini peccato complebitur: Ter-
 ra, ne operas sanguinem meum, nec inueniat apud te locum
 latendi clamor meus. Non enim tunc Christi sanguis in terra
 latebit, sed maximis vocibus iustitiam Domini contra eos im-
 plorabit, qui hunc ipsum sanguinem testamenti peccando Amos 5.
 polluerunt. Hoc est autem quod Amos Propheta de hac die
 loquens, insinuate voluit cum ait: Væ desiderantibus diem
 Domini: Ad quid eam vobis? Dies Domini, tenebræ, non
 lux. Quomodo si fugiat homo à facie leonis, & occurrat ei
 vrsus: & ingrediatur domum suam & innitatur manu sua su-
 per parietem, & mordeat eum coluber. Quæ loquendi figu-
 ra designate voluit, eos improbis peccati & exitio futura, in qui-
 bus salutem se inueniuros esse sperabant. Quod planè hac die
 illis contingeret, qui si ad spem diuinæ misericordię confuge-
 rint, eius misericordię signum maiorem eis timoris caulam
 suppeditabit. Nunc ad vos fratres. Si iosa Domini ciux ter-
 ret, quis consolabitur? Si totius diuinæ pietatis & charitatis
 signum exanimat, quis vobis animum reddet? Si Christi san-
 guis contra nos vociferatus: quis quæso pro nobis illo die cla-

mabit? Si in Christi vulneribus, quæ misericordiæ visceribus affluunt, nec desunt foramina per quæ fluant, misericordiam non inuenimus, ad cuius opem cõfugiemus? Num beatissimæ Virginis (quæ misericordiæ mater est) aut Sanctorum suffragia postulabimus? Sed illorum tamen voluntas adeò diuinæ voluntati vnita, & in eam transformata est: vt illo tunc aduersus improbos irato, illi placabiles nullo modo esse queant. Alioqui (quod dictu quoque nefas est) aut Deum, aut Sanctos eius inculabimus. Si vel illum immisericordem, vel Sanctos illo clementiores iudicabimus. Nulla igitur irato Deo erit in Sanctis erga improbos clementia, sed magis de ipsorum iustissima damnatione lætitia. Lætabit enim iustus, cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Immo verò quo ardentius Dei gloriam sitiunt, eo vehementius de illorum supplicio gaudebunt, qui eius gloriam conspurcaverunt. Hinc Vates regius, Exultabunt (ait) Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei, hoc est, exultationes maximæ, & Deo dignæ in gutture eorum, & gladij ancipites (qui videlicet & corpus & animam ferire possint) in manibus eorum. Ad quid hoc? Ad faciendam vindictam in nationibus: gloria hæc est omnibus sanctis eius. Maxima enim sanctoꝝ gloria hæc est, de hostibus Domini sui supplicium sumere. Quod si inter hos liberi patres reperient eos utiq; non minori voluntate quàm exteros cædent. Adeo enim Dei gloriam sitiunt, adeo vnum cum illo per flagrantissimam charitatem effecti sunt, vt non possint non summo odio persequi, quos ille odio habet, siue patres illi, siue matres, siue liberi sint. Itaque illo die sanctus Petrus martyr, & beatus quoque Martinus Episcopus, & Barbara virgo, infideles patres à quibus orti, & paterna cura educati sunt, non minori ardore quàm ceteros omnes infideles persequentur. Videtis ergo fratres illo die spem omnem salutis & misericordiæ improbis esse modis omnibus interclusam?

III.

Tertia
pars.

Cum igitur nihil improbi habeant, quo causam suam iacti possint, iudex protinus sen tentiam pronunciat. Ad pios igitur prius placido vultu conuersus, ad cælestis patrimonij hæreditatem velut charissimos filios inuitabit his verbis: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Vos enim estis qui permanistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: vt edatis, & bibatis super mensam meam

in regno meo. O fœlices, qui in tali tantoque malorũ turbine, tam mitem blandumq; iudicem videbunt! Quibus planè mitissimus agnus erit, quem tunc reprobis velut acrem & iratum leonem experientur. Quale autem erit eo tempore exultare & triumphare: cum Sol tenebris obducitur: cœlum mœret, terra tremat, astra lugent, & improbi perarum scissuras quarunt in quibus delitescant: & montibus dicunt, Cadite super nos, & collibus. Operite nos? Vbi quæso sunt hi adeo fœlices & beati quibus hæc fors fœlicissima continget, qui in libro vitæ agni scripti sunt, & cœli ciues decreti? Quàm libenter me illorum pedibus prosternerem, quàm libenter eorum impressa humi vestigia deoscularer! Quæ enim maior fœlicitas, quàm in hoc vitæ libro inter Apostolos & Prophetas esse conscriptum? Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Tunc illud impleri videbimus, quod in lib. Iob scriptum est: Lampas contempta apud cogitationes diuitum, præparata ad tempus statutum. Tunc enim densa à prophanis iusti simplicitas, & lampas contempta apud cogitationes superbiorum (ad hunc tamen triumphalem diem præparata), splendorem, quem antea celebrabat, emittet, & in totius orbis conspectu promicabit. Tanta igitur erit piorum fœlicitas, tantaque rursus improborum infœlicitas, vt non immeritò quidam vir Sanctus mirari se dicat, quomodo in hac vita electis omnibus, terra ipsa quam calcant & omnes lapides non vertantur in spinas, vt hoc labore fœlicitatem quæ illos post mortem manet, mercari valeant. Et mirum itidem esse, quomodo improbis hæc eadè omnia non vertuntur in rosas, vt vel in hoc seculo tantisper gaudeant, quando in alio tot pœnis cruciandi sunt. Hæc igitur inuitatio, hæc leuissima sententia ad electos pertinet. Causam verò huius tantæ gloriæ, subdit iudex protinus, cum ait: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: & quæ sequuntur. O fœlicia opera, o præclara munera, quibus hoc ingens præmium constitutum est! Cur igitur pauperes fugimus? imo verò cur non eos terra marique conquiritimus, qui tantorũ nobis bonorum autores futuri sunt? Hæc igitur ad electos pertinet sententia.

Aduersus improbos autem, qui à sinistris iudicis erunt, hæc verba torquebit: Discedite à me maledicti in ignem æternum: qui paratus est Diabolo & Angelis eius. Discedite (inquit) à me maledicti, hoc est, ab æterna benedictione exclusi, & sempiternæ maledictioni addicti. Quid quæso miserentur, cum fœlici illa benedictione, quæ eis & sanguine Christi empta, & in baptisate promissa erat, perpetuò se abdicari videant? Quale

Matt. 13.

ent (inquit Esau) Deum videre, & perdere, & anre precij sui perire conspectum? Reuocemus in mentem quid Esau acciderit, cum patris benedictionem amittit. Cum is igitur lassus de agro venisset, & coctum obsonium à Iacob fratre petuisset: ille contrà, Vende mihi, ait, primogenita tua. Tum ille, En, inquit, morior, quod mihi proderunt primogenita mea? Vendidit ergo quod exigebatur, comeditque & bibit, & abiit parvipendens quod primogenita vendidisset. Post multos autem dies cum Esau coctos de venatione patris cibos inuulisset, & ab eo benedictionem primogeniti iure postulasset, seque ea tunc primum fraude clanculum surripiente, perpetuò abdicatum irrevocabili sententia intellexisset, irruit clamore magno, & consternatus ait: Benedic etiam & mihi pater. Cumque pater illi benedicere tenueret, rursus ait: Num vnam tantum benedictionem habes pater? Mihi quoque obsecro, ut benedicas. Quæ quidem verba maximo eiulatu, & summa quadam animi consternatione proferebat. Denique à benedictione exclusus, parricidali que aduersus fratrem odio incensus: Venient (inquit) dies luctus patris mei & occidâ Iacob fratrem meum. O quam aperta cæcitas & stultitia nostræ imago hoc in loco descripta est! Perpendite (quæso) fratres, quam vilem prophanus Esau primogeniti dignitatem habuerit, quam tam vili precio vendidit, & cui leuissimum edulium antetulit! At quo tempore ex sententia patris ea se priuatum intellexit, videre quibus lachrymis, quo eiulatu atque rugitu lamentatur, quod tanta ante leuitate animi flocci fecerat! Tales sumus hodie plerique, fratres, qui tam facile tot lethalia crimina committimus quibus nos æterna benedictione priuamus, nihili proorsus summam hanc incomparabilemque iacturam æstimantes. At verò cum tempus illud aduenerit, quo æterni Patris decreto amissa benedictio auferenda est, quando ille pro benedictione æternam inducet maledictionem, dicens: Discedite à me maledicti in ignem æternum: quis verbis consequi possit, quo dolore atque rugitu concutiemur, præsertim cum videamus, nec vnam tantum benedictionem nobis esse relictam? Si enim Esau tam anxie ad patrem clamabat, ut hæreditariam illam benedictionem perciperet (quam tamen is temporariam atque terrenam credebat) quid isti facient, cum se hæreditatis æternæ benedictione priuatos, æternæque maledictioni addictos, suolata in futurum, omni spe salutis, intelligunt? Qualis tunc erit impiorum rabies, quis furor, quis stupor, cum meminerint se propter tam vile ferculum voluptatis, tantæ gloriæ iacturam fecisse?

Discedite (inquit) à me. Quò quæso Domine discedent à tuo consortio relegati: ite (inquit) in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Quàm durum & acerbum erit fratres, toto corpore & anima in illo flammarum pelago cum æternis ignibus colluctari? Si enim acres huius vitæ dolores (qui futurorum malorum velu: umbræ quædam sunt) vix tolerare possumus, quomodo poterimus habitare cum ardoribus sempiternis? Si ad eò delicati sumus, vt in lecto iacentes, nec pulicis morsum, aut culicis strepitum ferre valeamus: quomodo teterimorum serpentum venenatos morsus, ardentisque flammarum globos perpetuò sustineamus? In hunc igitur ignem miseret, in hunc tetrum carcerem, in has tenebras, & flammas, quæ Diabolo paratæ sunt, & Angelis eius, deturbandi sunt. Divina quippe censura exigit, vt quoniam homo Dæmonum malitiam, inuidiam, odium, & mendacium imitatus est, eorundem etiam pœnas sustineat: vt quorum similis in culpa extitit, in supplicio quoque similis fiat. Sic enim filius Israel euenisse legitimus: qui quoniam ingressi terram à Deo sibi promissam, earum gentium (quas Dominus fuerat demolitus) abominaciones imitati sunt, idem quoque excidium atque supplicium iustissimo Dei iudicio passi sunt. Quod multò antea Dominus eisdem prænuñtauerat his verbis: Custodite leges meas atque iudicia, ne & vos euomat terra, quam intraturus estis. Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsi sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas. Quod quia ipsi non cauerunt, simile excidium pertulerunt. Eundem enim iudicem, in eadem causa, eandem proiuratorum esse sententiam, consentaneum est. Sic enim is per Ezechielem ait, In via fororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Cælum quidem (ait Chrysostr.) homini paratum erat: sicut ipse Dominus testatur: Accipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Diabolo verò æternus ignis erat destinatus, quemadmodum hoc in loco Dominus ait. Sed quia neglecto Deo, Diaboli culpam homo imitatus est, iustissimum planè fuit, vt eandem sustineat pœnam qui similem factus est culpam.

Hæc igitur lata sententia, quemadmodum Dathan & Abiron cum tentoriis suis terra dehiscente vorati sunt, viique in infernū præcipitati: ita tunc terra subito dehiscet, & viui omnes ad inferos deturbabuntur. Quid illis quæso tunc animi erit, cum videant se miseros, propter momentaneas & inanes voluptates æternis bonis abdicatos æternisq; cruciatibus addictos

O quàm.

Leuit. 20.

Ezech. 25.

Chrysostr.

Num. 16.

Prou. 5.

O quam amarus tunc erit fructus voluptatis, qui tam suavis olim videbatur! Tunc enim (ait Sanctus quidam) cognoscemus, quàm amara sit voluptas; cum re ipsa didicimus, quantæ nobis fuerit tribulationis ministra. Prouus (inquit Salomon) distillans labia meretricis, nouissima autem illius amara, quasi absinthii acuta quasi gadii biceps. Meritò planè biceps, quia nò cor pus modo, sed animam quoque leuiter leuet.

Nunc redeo ad vos fratres, & quemadmodum Apostolos magna cura anxius, ad Galatas, qui a sinceritate fidei ad Iudaicam superstitionem defecerant, ait: Velle enim esse apud vos modò, & commutare vocem meam (hoc est, in omnes me dicendi figuras transformare) quoniam confundor in vobis: ita ego nunc de salute vestra sollicitus, in ipsa cordis vestri penetralia irumpere vellem: vel inde (si fieri posset,) vestra corda extra here, & quid in eis modo ageretur intropcere. Dum hæc igitur nunc auditis, quæ & quales quæso cogitationes versantur in animo vestro? An fortè adhuc tradere vos Deo dubitatis? an timore & metu æstuatis? an memoria vos peccatorum vestrorum pungit? an veteris vitæ poenitentia tangit? an illam mutare decernitis? an stupor vos fortè & quædam mentis insensibilitas corripit? An hæc ipsa quæ diximus, vel vera, vel magna esse dubitatis, vel ad vos minimè pertinere creditis? Certè hæc tam vera sunt, vt nihil possit verius excogitari, tam magna & formidabilia, vt non videam quid formidabilius esse queat: tam vestra aures, vt nihil magis ad vos pertinere possit. Quid igitur ita torpetis? ita in vitramque aurem dormitis? ita salutis vestræ curam negligitis? ac si nihil ad vos ista pertinerent? Vbi quæso sentus? vbi iudicium? vbi ratio, quæ hominis propria est? Cur ita iacet obruta, atque penè sepulta, vt nihil omnino tam magnis excitata rebus sentiat: nihil tam multis præuenta monitis efficiat? nihil sibi in futurum opportunè provideat? Ergo dum tempus habemus fratres, dum vita manet, dum facultas suppetit, dum Ecclesiæ voces opportunè nos admonent, dum iudex ipse & patienter expectat, & assiduè vocat, & matrem iacentem percutit & veniã poenitentiam tribuit, accurramus: nec hinc temporis opportunitatem vel modò prætermittamus, quæ quidem huius vitæ momento præteruolat, nunquam reditura. Quis igitur tam ferreus, vt ad hæc tanta tonitrua penitus obfordeat? Cùm hæc ipsa Ioannes Baptista populo annuntiaret, inquit eos, qui timore percuti ad Dominum reuertebantur, ipsi quoque milites (genus hominum profligatissimum) impleret ab eo quæsierunt: Magister quid faciemus & nos? Cur ergo

Lucæ 3.

non idem vos modo queratis, quod flagitiosi homines quaerunt, cum eadem vobis ira, idem que iudicium impendat? Si hoc igitur à me nunc quereretur: ita planè respondere possem. Primum, vt antea vitam diligenter & sollicitè discutiamus: eamque deinde per sacramentum pœnitentiæ & vetè contritionis lamenta purgemus: Vita verò rectè constituta, idem sacramentum frequentemus, vt perceptam semel gratiam & iustitiam perpetuò retinere possimus. Est enim hæc medicina (vt verbis *Caieta* Cardinalis Caietani) valdè conseruatiua hominis in timore Dei. Ante omnia verò, vsque ad eò firmum non peccandi propositum animo nostro iusgere debemus, vt (si ita res ferat) prius & vitæ, & rerum omnium, quam innocentia iacturam facere parati simus. Vt autem in hac ipsa puritate diutius permanere valeamus quotidianis precibus opus est: ad quod certa diei tempora destinanda sunt in quibus conuinis à Domino clamoribus hoc vel maximè impetrare contendamus, vt extrema omnia prius petiti, quam in lethale aliquod ctimen nos incidere patiantur. Vt autem misericordiam Domini nobis conciliare possimus, preces nostras misericordia operibus cumulemus: quibus potissimum diuinæ miserationis benedictio (vt ante diximus) in extremo illo iudicio parata est: vt misericordia operibus pauperum inopiam subleuant, pro nobis ipsi apud supernum iudicem intercedant, & in æterna tabernacula recipiant. Ea enim eleemosynæ vis est, vt mendicis etiam tacentibus, ipsa pro nobis preces ad Deum fundat: causamque nostram apud elementissimum Patrem continenter agat, Recondet (ait Ecclesiasticus) eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te, perpetuamque tibi misericordiam & gratiam, ac postremò sempiternam gloriam impetrabit.

Ecc. 29.

In eadem secunda dominica auentus Domini concio tertia: in qua de magnitudine & seueritate extremi iudicij agitur: quæ ex præcipuis eius partibus & circumstantiis colligitur.

THE. *Magnus dies Domini, & quis poterit sustinere.* Ioëlis 1.

Interrogatus à discipulis Dominus, quoniam essent futuri aduentus sui, & consummationis seculi signa, hæc inter alia commemorauit, quæ in hodierna sancti Euangelij lectione referuntur.

Erunt (inquit) signa in Sole & Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris, & cætera quæ sequuntur.

AVE MARIA.

Cogitanti mihi fratres, ex altera quidem parte huius diei magnitudinem & acerbiteriam, ex altera verò communē vitæ nostræ coruptelam atq; licentiam, diligentiusq; hu us tantę cæcitatıs causam indaganti ea mihi vel præcipua vita est, quòd perperam homines (dæmone id operante) de diuina misericordia simul & iustitia sentiant. Communis enim generis humani hostis hoc semper agit, hoc curat, vt diuinam peccatoris misericordiam semper ob oculos ponat: non vt eam diligant, sed vt ab ea peccatori ansam arripiant: contrà verò diuinã iustitiam atq; iudicium ita extenuat, & à conspectu eorum ablegat, vt subleuato omni diuini timoris freno, in peccata omnia præcipientes agat. Scit enim versutus ille hostis, quòd si vel minimam partem acerbiteris iudicij huus (quod ille iam in se expertus est) intellexerimus: sine dubio ad solam iudicij & peccati appellationē, mente, & corpore concuteremur.

Hanc aitem hominum cæciteriam, homo quidam vita functus post obitum suam cuidam amico apertè declarauit. Rogatus enim ab amico, quo in statu esset, ille ingenti gemitu respondit: Nemo credit, nemo credit, nemo credit. Cumq; rursum ab eodem quæreret, quidnam illa vox toties repetita significaret, ille rursus: Nemo credit, quàm districtè iudicet Deus, & quàm seuerè puniat. Ex hac ergo perniciosissima ignorantia tanta hæc in hominibus peccandi licentia manat. Vt igitur perniciosissimi num hunc errorem (qui tantorum malorum causa est) animis vestris aliqua saltem ex parte excutiamus, extremi iudicij seueritatem (in qua maximè diuinæ iustitiæ magnitudo elucet) vobis hodie ante oculos (quatenus tenuitati meæ licet) proponere decreui. Ad quod hæc Ioëlis Prophetę verba, quę initio proposui quærq; diuini iudicij magnitudinē breuiter attingunt, explanare conserui. Vestrū autem erit fratres, quã attentissimis auribus, quã à nobis hodie de re omnium maximè formidabili dicenda sunt, accipete.

Præcipiò igitur, vt hæc prophetę verba excutere incipiamus, sciendum est. Hebręos, cum magnū aliquid significare volunt, id vel Dei, vel Domini appellatione designare. Sic enim mons Dei, exeritus Dei, & misericordia Dei apud eos pro magnis
 2 Reg. 9. accipiuntur. Vnde cum David quæreret, an superesset aliquis ex stirpe Isachar, vt faceret cum eo misericordiam Dei misericordiam magnam voluit significare. Quia enim omnia quę Dei propria sunt, auctoris sui naturam & maiestatem referunt: idè omnia quę Dei esse perhibentur, magna esse intelliguntur.
 Cum,

Cum ergo Propheta diem hunc, diem Domini appellat, magnum plane voluit significare. Et quidem verè magnus ille dies futurus est, qui in se omnia complectitur tempora, & omnes omnium seculorum dies. Quemadmodum enim qui pecunias supputant, cum ad centenarium numerum peruenierint, calculum ab aliis separatim designant, qui vnus centum calculorum vices suppleatur vnus ille dies, non centum, aut mille, sed omnes in se dies seculi comprehendit. In illo namque die, omnes homines diem omnium antea actorum rationem reddent: qualesque in eo die fuerint inuenti, tales deinceps in omni aeternitate permanenti sunt: quia (vt D. Greg. ait) in illo die homo inueniet quod in aeternum mutare non poterit. Quo magis enitendum nobis est, vt ad illam diem parati inueniamur. Vt enim Eusebius Emisenus ait, Nunc in potestate vite presentis est, vt beatum sit, quidquid perpetuum erit. Sero tunc clamore improbi dicent collibus, operite nos: & montibus, cadite super nos. Desiderabunt enim mortem, & non inuenient, qui vitam, dum inueniendi tempus fuit, desiderate noluerunt. Hæc ille.

Simile.

Greg.

Vocatur etiam alia quæ ratione dies ille, dies Domini: quia videlicet in eo Dominus de hostibus suis, deque omnibus iniuriis aduersum se commissis supplicium sumet. Ad hoc enim certa quedam dies destinata est, de qua ipse in Exodo ait: Ego autem visitabo in die ultionis & hoc peccatum eorum; peccatum videlicet adorati vituli in deserto: cuius perfecta vitio in hoc quidem mundo paucis hominum millibus interfectis coepit, in illo tandem die complenda est. Et qua ratione eius peccati vindicta in illum diem reseruatur, eadem omnium hominum, atque omnium seculorum peccata, in ipso plestenda seruantur. Quam magnus ergo erit ille dies, in quo tam multa ac varia crimina discutienda & plestenda sunt?

Exod 32.

I.

Sunt autem multa in sacris literis de hoc die memoriae prodita, per quæ formidabilem eius magnitudinem conicere vtunque licebit. Inter quæ primum locum obtinet signorum magnitudo, quæ hunc diem antecessura sunt, de quibus Dominus late differit in Euangeliis. Paulò enim ante lectionis huius exordium varia eius diei signa commemorat his verbis: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terremotus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt. Sed ante hæc omnia in ierit vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas, & custodias, &c. Hoc enim tempore apparebit ille homo peccati, & fi-

Luc. 21.

2. ad The.

huc

lius perditionis, qui exaltatur supra omne quod dicitur Deus,
 & colitur: ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit
 Deus: qui miris modis Ecclesiam vastare conabitur. Huius
 autē truculentissimæ feræ tyrannidem & potentiam latissime
 Apoc. 12. Ioannes in Apocalyp. describit his verbis: Et vidi de mari be-
 stiam ascendentem, habentē capita septem, & cornua decem,
 & supra cornua eius decem diademata, & supra capita eius no-
 mina blasphemiarum. Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pe-
 des eius sicut ursi, & os eius sicut os leonis: Et dedit illi draco
 virtutem suam, & potestatem magnam, & admirata est vniuer-
 sa terra post bestiam, & adorauerunt draconem, qui dedit po-
 testatem bestiarum, & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis si-
 milis bestiarum: & quis poterit pugnare cum ea? Et data est illi po-
 testas in omnem tribum, & populum, & lignum, & gentem.
 Ea post pauca subiungi: Et vidi aliam bestiam ascendentem
 de terra, habentem cornua duo similia agni, & loquebatur sicut
 draco, & potestatem prioris bestiarum omnem faciebat in conspe-
 ctu eius, & fecit terram, & habitantes in ea adorare bestiam
 primam. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de celo
 descenderet in terram, & seducere habitantes in terra propter
 signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiarum. Hoc in
 loco Sanctus Euangelista, per priorem bestiam, quam homi-
 nes adorauerunt propter potestatem magnam, quæ illi à dra-
 cone (id est principe dæmonum) data est, Antichristum in-
 telligit: cuius feritas & truculentia pardo, urso, & leoni, hoc
 est, tribus ferocissimis bestiis comparatur. Qui habet se-
 ptem capita, id est, innumeras nocendi artes, quibus homi-
 nes ad blasphemandum Deum inducat: propter quod su-
 per capita hæc nomina blasphemiarum habere dicitur. Habet
 verò decem cornua, quibus homines impetat & feriat: quæ
 sunt reges terræ, quos suo subdidit imperio: quorum armis at-
 que potentia Sanctorum regnū inuadet. Diademata enim qui-
 bus eius cornua insignita erant, regiam potestatem designant.
 Cæterum quoniam bestia hæc, non armis solum & potentia,
 sed fraudibus etiam ac dolis niti debet, ideo bestiam alteram
 Euangelista vidit de terra ascendentem (priorem enim è mari
 ascendisse dixerat) quæ cum mansueti atque innocentis agni
 cornua haberet, truculenti tamē draconis vocē edebat: ut hinc
 appareret, quantum ab aspectu facieque vox ipsa distaret: ut
 potè quæ vultu ipso mansuetudinem & innocentiam agni, vo-
 ce tamen & eloquio, draconis feritatem & truculentiam pre-
 ferebat: ut hoc symbolo intelligamus Antichristi regnum, non
 solum.

Solum armis & potentia, sed etiam fraudibus & simulata pseudopphetarum sanctitate esse fulciendum. Cuius etiam mores ætatis nostræ hæretici æmulantur: qui dum Euangelicam doctrinam & libertatem præse ferunt, reuera tamen lethale venenum sacrilegis vocibus vbique diffundunt. Et fortassè isti sunt Antichristi præcursores, qui sub Euangelicæ sinceritatis specie aliud Euangelium, aliâque doctrinam seminant, qua Apostolicam doctrinam temerare & conuellere nituntur.

Post hæc autem signa, alia sequentur formidabiliora, & viciniore iudicio, quæ Dominus in præsentî lectione commemorat his verbis. *Erunt signa in sole, & Luna, & Stellis, & in terris presura gentium, præ confusione sonitus maris & fluiuum, arescentibus omnibus præ amore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes calorûm mouebuntur: quibus à solito cursu & ordine recedentibus, omnia pariter miscebuntur atque confundentur.* Cuius rei causam D. Chrys. designat his verbis: Quæ admodum patrefamilias moriente, domus turbatur, familia plangit, & pulis te vestibus induit: sic humano genere (propter quod facta sunt cætera) in fine constituto, cœli ministeria lugent, & candoreposito, tenebris induuntur. Ex his igitur antecedentibus signis, quibus stupefacti homines arescent præ timore & expectatione eorum quæ superuenient vniuerso orbi, facillè colligi poterit cuiusmodi malo erunt, quæ talibus prodigiis portenduntur. Cùm ergo (vt Euseb. Em. silenus ait) talis futurus sit terror venientis, quis poterit terrorem sustinere iudicantis? Verè ergo magnus dies Domini, & quis poterit sustinere?

Chrysost.

Euseb. Em.
miss. in
homil.

II.

Deinde colligitur etiam huius diei magnitudo, ex multitudine eorum qui eo die iudicandi sunt. Visitabo (inquit Dominus) super orbis mala, & contra impios impietatem ipsorum. Vniuersus ergo mundus vocabitur ad iudicium: immo verò omnia quæ præcesserunt secula, quæque sequentur, omnesque omnium ordinum homines qui ab initio mundi ad finem vsque futuri sunt. Aderunt igitur ibi quicumque in cœlo erunt, & qui apud inferos & qui in purgatorio, & ipsi etiâ infantes qui fuerint in limbo. Quod planè D. Thom. colligit ex verbis Ioannis in Apocalyp. dicentis, Et vidi mortuos pusillos & magnos, stantes ante thronum. Pusillorum namque nomine, infantes isti significari videntur. Omnis igitur hic exercitus quasi arena maris innumerabilis, stabit ante tribunal Christi, vbi tandem propheticum illud implebitur: vivo ego (dicit Dominus) quia nihil curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua. Na-

Esa. 13.

S Thom.
Apoc. 20.

Esa. 45.

1. *Thef. 4.*

que verò animæ solùm, sed corpora etiam animabus reddita ibidem astabunt, dicente Apostolo: Nam & ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent pr. mi. Huius ergo tubæ terrifico sonitu, omnes homines excitabuntur, simulque vocabuntur, vt in illo iudicio non per vicarios, aut procuratores, sed

Chrysof.

per se ipsos seculi omni appellatione compareant. De qua voce ita D. Chrysof. ait: Verè vox magna, vox tubæ terribilis, cui omnia obediunt elementa: quæ petras scindit, inferos aperit, portas æreas, frangit, vincula mortuorum dirumpit, & de profundis abyssi ereptas animas corporibus suis assignat. Hæc autem omnia citius consummat in opere, quàm sagitta transeat in aëre dicente Apostolo: In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba. Cuius tubæ virtute, pontus, terra, aër, flumina, mers, inferi, omnia denique quæ cæli complexu continentur pectore facta, mortuorum cadauera quæ diu custodierant, restituerent: atque ita illa ipsa corpora, quæ olim vixerant, red: uiua resurgent, siue ab auibus, siue à piscibus, siue ab aliis etiam hominibus deuorata, in alienam sicut permutatâ substantiam. Vbi & lingua illa

2. *Macch.*

15.

impij Nicanonis Dominû blasphemantis, quæ Machabæi iussu in partibus dissecta, auibus proiecta est, eadem ipsa (mirabile dictu) resurget: actatas in Deum blasphemias iterum luctura. Neque hoc cuiquam incredibile videri debet. Deus enim, qui minimo seminis grano adeò mirabilem virtutem contulit, vt ex eo procera & ingens arbor surgeret, is cineribus etiâ corporis cui eam virtutem tribuet, vt iterum in pristinum

1. *ad Cor.*

15.

corpus reformetur. Hinc Apostolus ait: Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem, &c. Habet autem singularem quandam emphrasim verbum hoc, oportet: significat enim absurdissimum esse, vt qui in hoc aut illo corpore deliquisset, aut etiam pietatem coluisset, in alio factorum præmium reciperet: aut supplicium. Non ita est: Sed illi ipsi petulantes oculi, illæ rapaces manus, illa lingua dolosa, ille insatiabilis venter cæteraque membra, quæ seruiuerunt iniquitati ad iniquitatem, illa eadem meritis scelerum pœnas dabunt. Simili quoque ratione sanctorum corpora, quæ propter Dominum vigiliis, laboribus, & ieiuniis afflicta sunt, summis atque ineffabilibus deliciis, perpetuò recreanda surgent. Vtrumque autem eleganter Euf. b. Emissenus declarat his verbis: Ipsa cæro honoratur præmiis, quæ est probata supplicis: ipsa in muneribus gaudebit quæ in doloribus triumphauit: quæ ideò tolerabiliter doluit se affictam, quia fideliter se credidit reformandam.

*Euf. b.**Emissenus
homil.*

Idem.

Idemq; de reproberum corporibus, contra quosdam hereticos corporum resurrectionem impugnantes, ita dicit: Si non in ea qua vixisti carne iudicandus es, non est quod timeas, quicumque ille es, vas criminum: aperi campum flagitii, demitte freno peccatis, irru securus ad culpam: non est quod timeas, alius pro te supponitur ad poenam: non expauescas vetusta malitia noua nescio quæ pro te natura damnatur. Si ita est, quantum video, nocentibus morte succurritur, cruciatus innocenti bus præparatur Caro proprio in puluere dormiens, vitæ non sentiet delictum proprium, & quæ antè non fuerat, subitò nascetur adrimen alienum. Sed non ita est, nam de nostris loquitur Apostolica doctrina corporibus: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem. Hoc est dicere, mortale nostrum in quo nati sumus, ipsum de fauiliis ita reparandû est, ne vitæ possit morte dissolui. Hastenus ille. Quare dilectissimi fratres, si corporum vos amor ad peccandum inducit, si oculorum voluptas inuicat, si aurium dulcedo allicit, si totius corporis titillatio in feeda ac tetra flagitia impellit: eadem profectò vos magis à vitis abducere debuissent, ne tam breuis voluptatis vsuram sempiternis cruciatibus luan. Ad carnis ergo salutem, carnis amatores inuito. Ne quæso in sempiternam miseriam eadem ipsa corpora spontè coniciatis, quæ diligitis: ne dum momentaneis illa voluptatibus dei iuris, perpetuis doloribus addicatis. Breues enim illæ corporum decicie, sempiternam vobis exitium comparabunt. Si hoc igitur ita futurum est fratres, si omnia omnium corpora in vnum agmen congreganda sunt: quale (quæso) erit spectaculum illud, in quo tot hominum, atque adeò seculorum myriades congregabuntur, examinabuntur, & iudicabuntur? Cùm princeps aliquis vir prodicionis reus, ex decreto Regi capite plectendus est: vndique homines ad tantum spectaculum admirabundi confluunt, fortunæ licentiam & potestatem in præpotentes etiam homines spectaturi. Quale ergo spectaculum illud erit, in quo tot principes vitæ, tot Reges, tot Imperatores, tot Cæsares, tot orbis Monarchæ trepidi atq; nudî, sine vilo satellitio aut fastu, ante supernum illum iudicem sistentur, non capitali sententia, sed æterna morte damnandi? Quod quid esse potest formidabilius? An nõ ergo meritò Propheta clamat; Magnus dies Domini, & quis poterit sustinere?

III.

Tertio colligitur etiam huius diei magnitudo: ex ipsius diuinitæ iræ magnitudine, quæ hoc potissimû die declaranda est.

Quæ qualis futura sit, omnes omnium seculorum calamitates, pestilentia, bella, famas, inundationes, vastationes q̄; terrarum (quæ diuersis temporibus propter peccata hominum contigerunt) facillè declarant. Hæc enim omnia velut scintilla quædam sunt à furoris igne in diuino pectore latentis, exterius promicantes. Cæterum hoc die non iam exigua scintilla, sed totus diuini furoris ignis disruptis vndique claustris, in capita malorum erumpet. Qualis ergo erit ignis ille cuius tot erunt ligna, quot omnium seculorum scelera atque flagitia? Si igitur omnia hominum peccata ab initio mûdi patrata, velut ligna quædam & nutrimenta sunt, quibus ignis diuini furoris magis atque magis auctus est: quando præscriptus hic dies adueniat, in quo tantus hic ignis in vastissimo diuini pectoris sinu delitescens, per hanc mundû effundendus est, quis non pauebit? quis non obtupescet? quis non totus metu atque trepidatione liquefcet? Si enim tot sunt vel vnius tantûm facinorosi hominis flagitia, quot erunt tot perditorum hominum, immò tot seculorum scelera? quæ omnia velut ligna quædam sunt quibus hic diuini furoris ignis nutriendus, & inflammandus est? Quale ergo tunc erit, miserum homuncionem huius tantæ indignationis & furoris velut receptaculum fieri, atq; signum, ad quod

Exod. 9. omnia diuini furoris tela iaciantur? Dixit Dominus ad Pharaonem: Idcirco posui te, vt ostendam in te fortitudinẽ meam, & narretur in gentibus nomen meum: hoc est, vt plagarû magnitudine, quibus te & regnum tuum conteram, cunctis gentibus fortitudinis & potentia meæ magnitudo nota fiat. Huius ergo obstinati regis locum miserandus homuncio illo die tenebit, in cuius punitione furoris & iustitiæ suæ magnitudinem Dominus inſectis pœnis decaraturus est. Quæ cum ita sint, an non meritò Propheta clamat: Magnus dies Domini, & quis poterit sustinere?

III.

Quarò etiam non solum diuinæ iræ, sed etiam patientiæ magnitudo quæ tãdiu reprobos ad pœnitentiã, ex peccauit, & miris modis ad se trahere tentauit, huius diei magnitudinem ostendit. Alium enim scelera sceleribus perpetuò cumulantem quadraginta annis, alium quinquaginta, alium verò sexaginta, ad pœnitentiã mira patientia tolerauit. Cur enim ab utroque vitæ hominibus vita data est, nisi vt illa ipsa auctori suo militent atque deseruiant? Neque enim ob hoc, vitam is & omnia vitæ præsidia, hoc est, omnia rerum conditarum obsequia nobis contulit: vt tantorum munerum copia abutentes, largitorem ipsum

ipsum sceleribus ad iracundiam concitauerimus: siue ut gula, ventri, crapulae, ceterisque; cupiditatibus frenare xeremus? Neque enim tantarum rerum molimina bonus conuictor ad tales usus destinasset. Si ergo quinquaginta annis malè vixisti, tantundem temporis te Deus ad penitentiam præstolatus est. Quo spatio, quid non tentauit? quid non fecit ut te sanaret, & a maiorem mentem reuocaret? Quot plagis percussit? quot beneficiis allexit? quot morbis excitauit? quot propinquorum moribus imaginem tuam tibi mortalitatis expressit? quot occurrentibus inspirationibus in ipsis etiam criminibus versantem, à malis reuocate curauit? quot Ecclesie uerbis admonuit? quot peccata patientissimè tulit, ut te tandem ad se traheret, & ad penitendum prouocaret? Quo ergo diutius tolerauit, nihilque (ut te sanaret) intestatum reliquit hoc iustius contra te acriusque delinuerit. Furor enim fit, læsa sæpius patientia. Hinc ipse Dominus per Prophetam dicit: Tacui, semper filii, patiens fui, *Esa. 47.* quasi parturiens loquar. Dissipabo, & absorbebo simul, desertos faciam montes & colles, & omne gramen eorum exsiccabo. *simile.*

Aiunt Philosophi adamantem (qui inter omnes lapillos solidissimus & durissimus est: si arte aliqua dissoluatur, in minutissimas partes ita dissipari, ut cerni vix possint. Tale ergo superbi iudicis ingenium, talis natura diuini furoris est. Quid *Psal. 7.* mista videtur expressisse, cum ait: Deus iudex iustus, fortis & patiens nunquid irascitur per singulos dies? Minimè quidem. Altissimus enim est patiens redditor, sicut in Ecclesiastico legi. *Eccle. 5.* Cæterum ubi patientia eius diu multumque; impietatibus hominum læsa est: ibi summa illa lenitas & mansuetudo, in maximam soluitur iracundiam: quanto enim in ferenda culpa fuit patientior, tanto in inferenda pœna vehementior existit, ac tarditatem supplicij grauitate compensat. Qui ergo te à primo vitæ limine, ceteros verò impios ab initio mundi tot scelerum admittentes patientissimè tulit, & in hunc diem plectendos distulit: quo quæso impetu tam diu in illos seruatam, & auctam iram effundet? Merito ergo Propheta clamat: Magnus dies Domini, & quis poterit sustinere?

V.

Est & aliud quod vehementius à thuc, dei huius magnitudinem declarat: materia videlicet quæ diuino illo iudicio proposita est: quæ scelera omnia complectitur, tam nostra, quam eorum, qui nostræ fidei curæque commissi sunt, siue subditi illi sint: siue famuli, siue filij. Peccata enim quæ aut nostra negligentia ab illis suscipiuntur, aut nostra prouidentia vitari poue-

runt, nostra esse censentur. Itaque si omnes isti fidei religionif-
 que nostræ doctrinam ignorant, si impune peierant, si blasphemias
 in Deum voces iactant, si commellationibus, aut ludis vac-
 cant, si impudica consuetudine detinentur, si statis diebus di-
 uinis officiis non interfunt, hæc omnia quæ nos emendare de-
 buimus nobis imputantur. Quamuis igitur tu innocentissimè
 vixeris, aliorum tamen tibi crimina hac ratione imputanda sunt,
 aliorumq; tibi sompnus exprobrandus, atq; dicendum: quod o-
 lim dormienti Petro à Domino dictum est: Simon dormis? qui
 alios scilicet ad vigilandum excitare debuisses?

Neque verò putes velleuissimam cogitationem, vel verbum
 otiosum hoc in loco esse præmittendum: Ad diuinam quip-
 pe iustitiam spectat vt nec calix quidem aquæ frigida sine præ-
 mio, nec otiosum verbum sine debito supplicio relinquatur.
 Quòd si otiosa verba hic examinanda sunt, quomodo tot im-
 pura, perniciosa, malitiosa virulentaque verba, tot denique per-
 iuria, conuicia, mendacia discucienda, atque iudicanda erunt?

Neque verò exiitimes, quia tu forsitan scelerum tuorum obli-
 tus es, Deum quoque obliuioni illa tradidisse. Ab hoc enim er-
 rore nos Euseb. Emisenus rouocat his verbis: Perniciosa nos-
 metipos persuasione fallentes, putamus quòd mala nostra spa-
 tio temporis euaneuerint: & quia illa nos obliuati sumus, credi-
 mus quòd de memoria diuinæ seueritatis delapsa sint. Sed non
 ita est. Omnia apud illum collecta, omnia apud illum reposita
 atque signata sunt. Audiamus quod dicit beatus Iob: Si-
 gnasti quasi in sacculo delicta mea. Plus est signasse, quam ser-
 uasse. Quæ enim diligentissimè seruari volumus, non modò in
 sacculo reponimus, sed etiam obfirmamus, ne quicquam eorum
 effluat, quæ ibidè repositimus. Quo verbo innuere vir sanctus
 voluit, nullum, ne minimum quidem delictum, diuinæ sapien-
 tiæ posse vilo modo excidere. Vnde idem per Prophetam dicit:

Scrutabor Hierusalem in lucernis. Hoc autem modo adhibita
 videlicet lucerna, quærere solemus, quæ audissimè desideram?
 Quid autem est, quod lucernam illam diuinæ sapientiæ omnia
 illuminantem, a: que peruidentem, possit effugere? Rursus que
 alio in loco: Ecce (inquit) scriptum est coram me, non tacebo,
 sed reddam, & retribuam vnicuique in sinu eorum. Hoc autem
 scribendi verbo, duos diuinæ sapientiæ libros (de quibus Ioan-
 nes in Apoc. mentionem facit) designare voluit: alterum qui-
 dem vitæ, in quo omnes electi scripti sunt, alterum verò in quo
 reproborum opera descripta sunt: qui tunc aperietur, vt secun-
 dum ea quæ ibidem literis comprehensa fuerint, improbi iudi-

centur.

centur.

centur. O verè miserandam stupiditatem nostram, qui in tanta socordia degimus: cum tanta diligentia commissa nostra omnia in libris illis describantur. Et nos quidem hic otiamur: & ludimus, & latum agimus diem; cum tamen (dum hæc ita geruntur) omnia quæ hic delinquimus, in libris illis diligentissime exarantur. Ibi scriptum est quoties peierasti, quoties maledicta in alium coniecisti, quoties posuisti in cæcæm os tuum quoties iascinos oculos per illicita circumduxisti, quoties alienam famam lasisti, quoties uxorem proximi violasti, vel concupiscisti, quoties emendo, aut vendendo, siue peierasti, siue fraudasti, quoties ira efferatus, vindictam expetisti, ac postremo quoties vel otiosum verbum protulisti. Atque interim dum hæc scribuntur atque signantur, tu ridet, ludis, epularis, nihil minus cogitans, quam quæ contra te eo tempore in cancellis illa cancellaria gerantur. Quod negotium perinde agi vide-
simile:
 tur, atque ea quæ apud Christianæ fidei iudices tractari solent: apud quos dum vel dormit, vel ludit ille, qui in hæresim lapsus est, testis interim accusat, scriba diligenter exarat, iudices criminis pœnam decernere incipiunt: cum tamen miser ille criminis sui oblitus, nihil minus cogitet, quam quod eo tempore aduersus eum geratur. Absoluta verò accusatione protinus capitur, & in carcerem truditur, vel quæstionibus examinandus; vel in publicum theatrum proferendus, atque damnandus. Hac ergo ratione, nostra quoque causa coram superno iudice semper agitur: cum interim multi sint, quibus ne per somnium quidem hoc in mentem veniat. Quanto aliter beatus Iob? Sic enim vir innocentissimus cum Deo agit: Instauras testes tuos contra me, & multiplicas offensiones. Quæ nimirum verba hominis sunt in terra quidem degentis, sed quid in diuina curia de suis operibus ageretur, formidantis. Sciebat enim diuinos oculos perspicacissimos esse nostrorum operum spectatores: cum idem ipse Dominus per Prophetam dicat: Ego sum iudex, & testis, dicit Dominus. Quæ cum ita sint, quid superest, nisi vt peccatos & voluptuosos homines huiusmodi Salomonis verbis incusemus: Lætare iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quod pro his omnibus adducet te Deus in iudicium: in quo tunc vehementer amare rescet, quod nunc tibi dulce esse videtur.

VI.

Qualis verò post hoc examen sententia secutura est? Instabit enim dæmon (qui in hac causa locum tenet accusatoris) & his
 F 4 verbis

*Euseb. E-
miss. in
homil.*

verbis (vt Eusebius Emislenus ait) ante iudicem perorabit. Iustè
terum arbiter, tuus quidem erat homo per creationem, sed
meus cœpit esse per culpam: tuus per naturam, meus per inobe-
dientiam, qui maluit audite seductionem meam, quàm legem
tuam. Tibi debetur iure, mihi criminetur: tuus est opere, meus vo-
luntatè: quia potuit præceptum tuum seruare, sed noluit. Cùm
ergo ad obiecta hæc non habeant improbi quid respondeant,
iudex protinus sententiam feret. O quis tuba nunc aliqua
(cuius horribilis sonitus omnes mundi oras peruaderet) sen-
tentiam hanc proferte posset? Cùm igitur o homo, totum vitæ
tempus ad hoc tibi in penam fuerit: vt te ad hanc diem para-
res, nec parare tamen voluisti: nunc te ad audiendam senten-
tiam paratum exhibe. *Discedite* (inquit) à me maledicti in
ignem æternum: qui paratus est Diabolo & Angelis eius. O dis-
cessio, o maledictio, o ignis, o æternitas formidanda! Quid
primùm mirer? quid primùm lugeam? quid primùm amplifi-
cem? an separationem à Deo? an eius maledictionem? an igne
deuorantem? an malorum omnium nullo vnquam termino
finiendam æternitatem? Itaque cùm miseri per centena anno-
rum millia inter ardentes flammatarum globos volutati fuerint:
partim quidem vi dolorum exagitati, partim vetè tam longi
cruciatu fastidio lassati, dicere incipient: *Quosq;* tandem in
hoc flammatarum pelago cruciandi sumus? Iam per tot annorū
millia pœnas luimus: quis tandem horum incendiōrum finis fu-
turus est? Quibus tamen insultantes Dæmones respondebunt:
Citò conqueri incipitis, adhuc multum dici superest: nunc e-
nim primū vestri cruciatu incipiunt. Post multa enim annorū
millia, & centena millia iterū ad rediuiua incendia reparandi,
& in hac ipsa flammatarum rota nobiscum perpetuò volutandi
estis. Quibus illi auditis salutis suæ ac diuinæ misericordiæ de-
speratione concepta aduersus Deum fremunt: & sacrilegum os
suum in cælum ponentes, viuentem in secula seculorum bla-
sphemabunt. *Quin & parentes, qui eos genuerunt, & vbera quæ
lactauerunt, & natalem diem suum ditis omnibus perpetuò
execrabuntur.*

Quæ cùm ira sint, oro obtestorq; vos fratres per cōmunem
fidem, per vestrā salutem, per Christi sanguinem pro nobis in
cruce profusum: vt vestri ipsorū miserti, dum tempus est, vo-
bis opportune consulatis. Quid igitur (in quis) faciam? Nimi-
rum quod Propheta se facturum pollicetur, cùm ait: *Super cu-
stodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, &
considerabo quid dicatur mihi, & quid respondebo ad arguen-*

Abac. 2.

tem me. Hoc igitur agamus fratres, vt vigilantissimè deinceps mores nostros atque sensus custodiamus. Deinde diligenter inquiramus, quid tandem arguenti nos iudici respondere possimus. Arguet enim superbiam & vanitatem nostram, arguet auaritiam & impudicitiam nostram, arguet inueterata odia, lasciuos oculos, rapaces manus, impuram cor. & pedes veloces ad currendum in malum. Si ergo ista arguet, oportunè à nobis ea depellamus, ne in nobis iudex, quod arguere possit, inueniat. Malorum deinde occasiones amputemus, iram & vetera odia deponamus, aliena (si fortè sustulimus) dominis suis, quàm celeritè fieri possit, restituamus. Sed ais forsitan: Graua sunt ista, quæ precipis, & acerba. Quid igitur? an nõ multò grauior & acerbior gehenna fuerit? Magna certè dementia est, vt minora vites, incidere in maiora. Cernere quotidie licet multos homines ad eò delicatos, vt ad bellaria quæq; & opipara obsonia *Simile.* nauseant. qui tamen si grauiori a quo morbo infestentur, nullam potionem quamlibet amaram (quæ modò salutem illis afferat) recusant, & quod sani nulla ratione facerent acti morbo pressi, etiam flagitant, & auro redimunt, quò hoc cruciatu, maiorem diuturnioremque corporis cruciatum euadant. At fides catholica (cuius veritas cælo & terra firmior est) æternum mihi exitum denuntiat, nisi lachrymis & labore pœnitentiæ mala mea redimam: cur ergo non exiguo & momentaneo labore summum & immortale gehennæ redimam laborem? Quis quæso non disrumpitur, cum hæc toties auribus vestris frustra *Luc. 16.* insufurravit?

Sed rursus ais: Si aliena restituo, mendicus moriar. Quid ergo? An non satius est, mendicum mori & cum mendico Lazaro ab Angelis in cælum deportari: quàm diuitem mori, & cum epulone diuite flammis vlticibus perpetuò cruciari? Quò enim tibi diuitiæ, si diues moriens, ad inferna descendis? Quis enim dementius, quàm malè parras diuitias hic relinquere, & auaritiæ crimen tecum in gehennam cruciandæ deferre? Immo quò tibi regna, dominia, & vel totius orbis imperium, si te ipsum perdis, & detrimentum tui facias? Quomodo verò (inquit Origenes) aliena retinens, electorum sortem recipies, cum ab ea excludantur, qui sua non erogarunt? Si enim ab agnorum consortio repelluntur immisericordes, quomodo in illud recipientur alienæ substantiæ direptores? Si in ignem mittitur, qui non dedit rem propriam, quò putas mittendus erit, qui inuasit alienam? Si cum Diabolo ardet, qui nudum non vestit, quo igne arsurus est, qui etiam

*Mat 5
Origenes*

spoliavit? Quid merebitur iniustitia illata, si tanta pœna digna est pietas non impensâ? Hæc igitur sunt fratres mei, à quibus abstinere, & quæ potissimum facere debetis, vt clementem in hoc die mundi iudicem experiamini, & immortalitatis gloriâ inter fœlices piorum cœtus consequi mereamini: Præstat è Domino Iesu Christo, qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Dominica tertia Aduentus concio prima, in qua Lectio Evangelica explanatur.

THE. Cum audisset Ioann. in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Matt. xi.

simile.

ATIS profectò prima huius lectionis Euægelicæ per oduserat, vt in maxima in nos admirationem adduceret, si mundus adeò fœlix fuisset, vt nihil tale vnquam admisisset, aut hoc certè scelerum suorum postremum extitisset. Sed cùm tam familiare illi sit, pios insectari, ipsa consuetudo delinquendi minuit admirationem delicti. Sic enim videmus eos, qui iuxta rapidissima flumina commorantur, auribus vsu obsurdescentibus, molestissimum aquarum fragorem sine vlla molestia perferre. Quæ verò in huius Euangelij exordio continentur, satis certè esse deberent, vt nos ad mundi contemptum inducerent: cuius furorem & insaniam, abundè hoc tam tetra & immani facinore perspicere possimus. Constat enim inter res atrocissimas salutis & animæ nostræ hostes, mundum præcipuè numerari. Per mundum autem non pulcherrimum hoc diuinæ sapientiæ opus, sed eos homines intelligimus, qui Dei spiritu, & gratia destituti, mundi legibus, atque libidini seruiunt. Vbi autem cælestis hic spiritus non est, ibi spiritum principis huius mundi esse necesse est. Hos ergo cõmun. vocabulo mundum appellamus. Quæ autem mundus hic sit, ex operibus eius agnoscere licet. Sicut enim ex fructu arbor. ita ex operibus suis mundus agnoscitur. Cæterùm alius eius operibus omittis, hoc ipsum quod modo proposuimus expendamus. Quid igitur execrabilius, quid truculentius, quàm Ioannem Baptistam, hoc est, maximum inter natos mulierum in vincula conicere? idque non ob aliud crimen, quàm quòd impurū Regem à morte peccati, & infami adulterio eripere conabatur? Quid verò indignius, quàm summi atque diuini vni caput, in gratiam salutaris

tricularæ (cui puerili aliquo obsonio satisfieri poterat) amputandum traderet. Sed aliud huic simile mundi facinus audiamus. Cum Athalia impiissima, domum nandi cupiditate incensa, filios omnes, & nepotes suos, hoc est omne semen regium incredibili immanitate occidisset, Ioas infantulus regis filius, cum nutrice sua euasit: quem Ioiadas summus sacerdos, & defuncti regis gener intra septa templi clam educauit: & opportunitatem nactus, in iplo templo Domini, populo conspirante, & acclamante, vocit in Regem, Athalia ibidem iuxta templi fores interfecta. Post mortem vero Ioiadæ, cum Rex & principes relicto Dei cultu, idola gentium colere cœpissent, & Zacharias Ioiadæ filius & sacerdos diuino spiritu actus, Regem & principes propter hoc nefarium scelus corripisset: iussu eiusdem Regis à furente populo eodem loco lapidibus obrutus est, in quo tam ingens ab illius parte beneficium ingratus acceperat. An non igitur vel hæc duo exempla satis esse debent, quo lethalè mundi phrenesim agnoscamus, quando phreneticorum morte; iis qui eum sanare & à morte reuocare contendunt, a seò ingratus & infensus est? Hoc enim inter phrenesim & morbos alios interesse constat: quod qui sana & integra mente morbo aliquo laborant, nunquam aduersus medicum irascantur, quamuis illis ferrum adhibeat & ignem. Non enim cruciatur, sed beneficium, non dolorem suum, sed medicum animum considerant: qui non ægrotum cruciare, sed sanare cupit. At cum perturbato rationis iudicio: in phrenesim eger lapsus est, medicamenta ipsa, non beneficia, sed supplicia reputans, aduersus pium medicum insurgit, & pro beneficio maleficium rependit. Quod cum ira sit, quis iam dubitet, mundum hoc eodem phrenesim morbo laborare: quando ita aduersus eos debaccharatur, qui eum sanare, & ad meliorem mentem reuocare conantur? Quid enim aliud Prophetæ moliebantur? quid Martyres? quid Apostoli? quid denique ipse Apostolorum Dominus? An non hi omnes mundum à malis omnibus eripere, & summis afficere beneficiis nitebantur? Quod si mundus saperet, si mentis compos esset, quibus quæso beneficiis ornare eos deberet qui de illo ita benemereri studebant? Sed tantum absuit, ut eos flagitiosi homines beneficiis ornarent, ut tanquam lupi in agnos immanissimè seueuites, omni eos suppliciorum genere vexarint, laniarint, & ad extremum acerbissimè cruciatis necarint. Quod intelligens Dominus, cum discipulos suos ad prædicandum mitteret, his eos verbis præmuniuit: Ecce ego mitto vos, sicut agnos inter

4. Reg. II.

Dissimile.

Luc. 10.

lupos.

lupos. Quod perinde est, ac si diceret: Mitto quidem ego
 vos, ut mundo salutem, vitam, & immortalitatis gloriam im-
 partiat, eumque ab æterna morte vindicetis: hoc est, mitto
 vos, ut iis mundum beneficiis afficiatis, quibus nihil maius
 nihil diuinius excogitari possit. Sed mundus hoc idem benefi-
 cium adeo non agnoscat, ut in vos, tanquam in crudelissimos
 parricidas læuiat, & phrenetici more insaniat. Quod quidem
 quam verus & familiare mundo fuerit, Protomartyr Step-
 hanus declarat, qui furentibus aduersum se Iudæis ait, Dura
 cernice, & incircumcisi corde, vos semper Spiritui sancto re-
 stitisti. Quam Pro. hecitarum non persecuti sunt patres ve-
 stri? Quæ cum ita sint, quis hanc mundi dementiissimam phre-
 nesim non agnoscat? quis illius deliramenta non videat? quis
 eius insaniam & mores non perhorretcat? Quod si talem con-
 staret esse mundum, qualem hæc eius opera declarant, cur illi
 fratres tantopere fidimus? cur tam insano eius amore tene-
 mur? cur fugientem etiam sequimur? cur eius laude aut vitu-
 peratione commouemur? cur præiudicium illius iudicium &
 sententiam formidamus? Quid est autem veræ constantiæ &
 virtuti magis aduersarium, quam ex insipientissimi & infidi
 vulgi temeritate pendere? Si famulo tuo in furto aliquo aut
 mendacio deprehenso, nihil fidere, nihil vel iuranti etiam cre-
 dere soles: & si quid è domo tua furto sublatum est, illum tur-
 ripuisse iudicas, quem semel forem agnouisti: quid mundi iu-
 diciam & sententiam magni facis, quem scis tot furta atque
 fugitia commisisse, totque mendacia protulisse, tot iniquas
 sententias contra tot Christi Martyres, tot Prophetas sanctissi-
 mos, imo contra ipsum Prophetarum Dominum protulisse?
 Et tamen cum ita sit, vix quisquam oratione consequi possit,
 quanti furentis huius belluæ sententiam faciamus: quantum
 eius laudibus dilatamur, & vituperatione contrahamur: quan-
 tum denique dicitis & opinionibus eius commouemur: adeo
 ut in omnibus penè consiliis, non Dei leges, non Sanctorum
 placita, non piorum exempla; sed iudicium mundi amplectamur
 & iuxta eius leges & præscripta vitam instituamus. Quam mul-
 ti eam sumus qui plurima virtutum officia leui hominum opi-
 nione perterriti deserunt? qui ex vulgi ore ita pendunt, ut il-
 lius metu nec templa frequentare, nec pulchre orare, nec sa-
 cram Eucharistiam paulò frequentius sumere audeant. Quid
 igitur indignius, quam ut Christianus homo diuinis oraculis
 atque Evangelicis doctrinis institutus, insanæ multitudinis iu-
 dicio (quæ toties furore & libidinibus impetu fertur) aliquid tri-
 buendum

Act. 7.

Simile.

buen dum puret, & ad illius præscriptum vitam suam dirigit: Sed iam hac parte omiſſa ad beatissimum Ioannem in carcere positum redeamus.

I.

Cùm ergo vir sanctus finem sibi vitæ imminere iam cerne-
ret in carcere constitutus miſit duos ex discipulis suis ad Domi-
num dicens: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Vbi di-
ligenter obseruandum est, Græcè hoc in loco articulum apponi
qui hæc reddit orationem: Tu es ille venturus: Quod planè
emph. sim quondam non vulgarem habet, vt Theophylactus au-
thor est. Perinde enim est, ac si dicat: Tunc es ille, quem Prophe-
ta venturum prædixerunt: quem Sibyllæ cecinerunt: quem patriar-
chæ figuris adumbrarunt: quem omnia secula desiderarunt: & à
quo voo sanctorum omnium spes & vota pendeant: Tu es
ille qui venturus es ad Deum placandum, ad homines redimen-
dos, ad Angelorum sedes instaurandas, ad Dæmonum poten-
tiam comprimendam, ad clauſas cœli fores reſerandas, & infe-
rorum sedes euertendas: Tu es ille ab ipſo mundi natcentis
exodio promissus, qui caput serpentis antiqui contereres, & dia-
boli potentiam & regnum infringeres: Tu es ille cælestis vitæ
doctor, dux in cœlum, aduocatus hominum, medicus & magi-
ſter: rex simul & sacerdos, & sacrificium: Hæc enim omnia sub
illo articulo insinuantur, cum dicitur: Tu es ille venturus, an al-
lius nobis expectandus est?

Verum hoc in loco meritò quæri solet, qua ratione Ioannes
quasi dubius quærit, quod tantò ante cognouerat, ac toties
mundo denuncia: ar? Agnouit enim Christum adhuc in ter m-
terni vteri angustias constitutus: Agnouit eum super bapti *Ioan. I.*
zatum in specie columbæ Spiritum sanctum vidit, & pater-
nam vocem audiuit: Ego (inquit ille) nesciebam eum: sed
qui misit me baptizare in aqua, dixit mihi: Super quem vide-
ris Spiritum descendente, & manentem super eum, hic est
qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium per-
hibui quia hæc est filius Dei. Quis autem oraione consequi pos-
sit, qua admiratione, quo amore sanctissimus præcurſor æstua-
uit, cum in hoc mirabili spectaculo spem omnium seculorum
agnouit, & vidit, & Patris vocem audiuit, totusque Trinitatis
manifestatem in hoc mysterio per fidem contemplanus est? Si e-
nim sanctus ille Simeon sic in Domino exultauit, cum Chri-
stum in vtris accepit: quid Ioannes, qui tantò maiorem gra-
tiam adeptus erat, cum & filium, & Patrem, & Spiritum sanctum
simul in illo mysterio deprehendit? Quid verd illud An-
non

3047. 2.

non Christum agnouit, cum illum digito demonstrans, suavissima illa verba protulit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: Quis hac etiam verbis consequi possit, quo affectu sanctus Præcursor hæc aurea verba protulit, cum cæteris Christi nominibus prætermisissis, illum agnum appellauit? Satis enim eo vocabulo significauit, Christum Iesum illam esse hostiam qua omnipotens Pater hominum sceleribus prouocatus, placandus erat, atque omnia humani generis delicta expianda. Cui verò subdidit: Qui tollit peccata mundi, totam ferè Euangelicam philosophiam vno verbo complexus est. Nam & humanæ naturæ infirmitatem, & legis imbecillitatem, & gratiæ necessitatem, & sacrificiorum umbras, & Redemptoris officium [si quis diligenter attendat] apertissimè declarauit: innumerosque hæreticorum errores [qui aut naturam, aut legem attollebant, diuinam gratiam deprimebant] vno gladio confodit, rugulauit, sustulit. Quem ergo toties agnouerat, prædicauerat, ostenderat, & cuius dignitatem adeo extulerat, vt sese indignum esse clamaret, qui corrigiam calciamenti eius solueret: nunc demum quasi dubius interrogat: Tu es qui venurus es, an alium expectamus? Scio vos omnes frequenter audiuisset hæc interrogatione Ioannem non sibi, sed discipulis in fide Christi nutantibus, consilere voluisse. Erat enim morti iam proximus quo tempore solent morituri, quæ charissima habent, fidissimis amicis tuenda committere. Ille autem nihil in vita charius, aut preciosius, quam discipulos illos habebat, quos Christo lucrificerat, quos cælesti doctrina imbuerat, quos diligenter & orare, & ieiunare ante docuerat. Hos autem meliori loco relinquere non poterat, quàm si Christi fide munitos, Christo Domino commendasset. Quæ admodum enim (vt Chrostost. ait) maxima parentibus in fine vitæ cura est, tutorem optimum filijs providere, cui committant quos charissimos habent: ita Ioannes dilectissimis filijs tutorem optimum Christum deligebat: vel (vt verius loquitur) qui filiorum Christi prædagogus fuerat, vbi eos iam doctrinæ suæ lacte nutrierat, & salutibus præceptis infirmauerat, legitimo rursus parenti reddere volebat. Quo in loco per am sanctissimi viri sollicitudinem contemplari liber: cui neque carceris horror, neque ferrea vincula, nec sicca iorum & latronum inter quos vincus erat contubernia, neque nominis infamia, neque capitale Herodiadis odium, ac postremò nec ipsa mors quam sibi impendere intuligebat (quæ totam animi curam & intentionem ebibere potuissent) impedimento fuerunt. quo minus horum omnium oblitus, de discipulorum salute &

Simile.

fide præcipue solutus esset. Eadem quoque Apostolum in carcere vincitum cura sollicitabat. Vnde ait: Lab oro vsque ad vincula, quasi male operans, sed verbum Dei non est alligatum: idem omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur. Ligatis ergo ferro pedibus, soluta tamen lingua erat: qua homines peccatorum vinculis astrictos, verbi diuini virtute solueret. Simili ergo modo vincus in carcere Ioannes, coram animi sui intentionem in discipulorum suorum salute defixerat. Huic autem pro magistri consilio obstabat latens quidam discipulorum, eius liuor quo aduersus Christi scholam pro magistri gloria certabat: quem si populus Messiam credebat, quem discipuli putarent, qui propius incomparabilem illius sanctimoniam puritatem, & incredibilem vitæ austeritatem contemplantantur: quæ non tanquam alienam, sed veluti propriam tanti magistri gloriam ducebant? Cùm ergo vir sanctus animaduerteret discipulos suos Christi gloriæ subinvidere, cæcitate eorum vultus suum existmans, rationem inicit commodissimam, qua discipulis infidelitatis morbo laborantibus medicinam faceret. Mittit ergo illos ad medicum vitæ, vt illius virtute & arte sanarentur: qui omnium est artifex, omnia habens scientiam: Hic videre licet, quam sit sollicita, frater, & ingeniosa charitas: nec solum tegeatosa, sed oculo etiam misericors, vt alienam inleuitiam suam doceat, & suo illi nomine remedium quærat.

Quod vt euidentius pernoscat, non ab re fuerit, pauca vobis hoc in loco de vi & natura perfectæ charitatis commemorare. Huius igitur charitatis est, aliena omnia siue mala, siue bona propria existimare, at vt ita eius est quod Apostolus ait: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: hoc est, ita alienis bonis gaudere, vt inuis: & ita alienis malis & incommodis miserere, vt suis. Hinc de D. Exuperio Tholosanæ vrbs Episcopo D. Hieronymus refert, quod esuriens ipse alios pasceret, atque ore pallente ieiuniis, fame & iugiter queretur aliena. De D. quoque Hilario scriptum est, quod vsque ad eum inopum fame & miseris angeretur vt (quem admodum ab Atone Episcopo Treuerensi scriptum est) ipse per se contra vires suas homo genere clarus, & longe aliter educatus, rusticationem exerceuit, vt haberet quo pauperibus subueniret. Quo quidem exemplo quid dulcius, quid amantius fingi potuit? Verum hoc perfectæ charitatis officium cumulatissimè præstitit ipse Christus qui nobis idem faciendum præcepit dum omnia peccata nostra (quasi ipse ea admisisset) in seipso expianda suscepit. Vnde is in Psalm. 39.

Rom. 12.

Hieron. iii
Epist.

Psalm 39.

quem

quem totum Apostolus ad Christum refert, Comprehenderunt me ait, iniquitates meae, & non potui ut viderem. Hoc est, tam multa erant, ut vix eas numerare, atque videre possem. Has ergo omnes omnium seculorum iniquitates, innocētissimus & clementissimus agnus suas appellat, quia omnes in se diluendas atque expiandas suscepit. Quid enim aliud sibi vult, quod cum olim Dominus sacrificium illud agni paschalis populo suo indicisset (quo veri & immaculati agni sacrificium adumbrabatur, cuius merito non à Pharaonis imperio, sed à Daboli captivitate erat credentium populus liberandus) agno deficiente hædum immolari præcepit? Quid enim agno cum hædis? Agno enim innocentia, hædo peccatum figuratur. Quid ergo innocentia cum peccato? iustitia cum iniquitate ut alterum pro altero subrogari debeat? Multum sanè. Innocentissimus quippe Dominus, agnus simul & hædus est: in se quidem agnus, qui tamen propter nos hædus factus est. Eum enim qui non noverat peccatum, pro nobis cœlestis Pater peccatum fecit. In se igitur speculum est puritatis & innocentia, quod tamen pravitatis & malitia nostrae sordibus fœdatum est. Ob eximiam quippe & excellentissimam charitatem suam, vnum nobiscum ita factus est, ut delicta nostra sua esse duceret: pro quibus non solum satisfecit, sed etiam doluit: & ita doluit, ut nullius vnquam poenitentis dolor, illius dolorem æquare potuerit. Quam quidem satisfactionem in lege olim Dominus satis aperte adumbravit, cum præcepit, ut summus sacerdos Sanctuarium ingrediens, portaret iniquitates eorum quæ obtulerunt & sanctificauerunt filij Israël in cunctis muneribus & donariis suis: hoc est, ut omnia eorum qui sacrificant, scelera sacerdos portaret: nec secus à Deo veniam deprecaretur, ac si ipse eorum omnium reus ageretur. Quin & ipsius etiam sacrificij maculas expiaret, ut sacrificium Deo esset acceptum in remissionem peccatorum. Hac enim imagine Spiritus sanctus summum quendam sacerdotem venturum designabat, qui omnia peccata mundi, tanquam propria agnosceret, & in ara crucis expiaret. Quid verò Apostolus Paulus? An non eodem spiritu atque affectu aliena mala ac sua ipsius propria ducebat, cū diceret: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Quid verò beatus Cyprianus, dum lapsorum sui temporis ruinam desler. An non eodem affectu charitatis hæc verba profudit? Doleo, fratres, doleo, nec mihi ad leniendos dolores meos integritas propria, & sanitas priuata blanditur, quando plus pastor in gregis sui vulnere vulneretur.

Cum

Exod. 12.

Exod. 28

2. Cor. 11.

Cypri a.
serm. de
lapsis.

Cum plangentibus pango: cum deflentibus defleo, cum iacentibus iacere me credo. laculis illis grassantis inimici, mea membra simul percussa sunt: saui ntes gladij per mea viscera transierunt in prostratis fratribus: & me prostrauit affectus. Videis igitur his exemplis fratres, quale sit perfectæ charitatis ingenium. Quis verò in nostris moribus hæc charitatis viscera deprehendat: Quis ita alienis malis perinde ac suis vritur? Quis ita compatitur egentibus, condolet lachrymantibus, deflet ruentes, & adiuuat laborantes? Anoluit ab hoc nostro seculo charitas dominaturque pro charitate cupiditas regnat cæcus amor sui, instantque tempora illa periculosa, in quibus homines sui, rerumque suarum ardentissimo amore flagrantes, quo magis sua curant eò magis negligunt aliena. Vbi nunc pius erga inopes affectus? vbi erga miseris sollicitudo? vbi erga pupillos & viduas paterna cura & prudentia: vbi denique illa misericordiae opera quæ Dominus in iudicio prolaturus est, vt per ea æternum sibi præmium, siue supplicium hominibus inferat: Quantum nos aliena flagitia & peccata cruciant, quibus tot quotidie animæ Christi sanguine redemptæ pereunt? Hinc illud quod passim vulgo audire solemus: aliena mala ex filo pendere: At longè alia mens & charitas Ioannis erat: qui aliena mala sua reputans, alienamque infidelitatem, propriam calamitatem existimans, nomine suo discipulos rogare Dominum præcipiebat: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

I I.

Intelliges verò Dominus legationis consilium, non verbis. sed rebus id de se perhibet testimonium quod Ioannem expectere sciebat: idque multis ante oculos discipulorum eò is miraculis. Vbi diligenter aduertendum est, multis modis à Christo petita olim fuisse miracula. Herodes enim ex curiositate, Pharisei ex incredulitate, Ioannes ex charitate miracula petebant. Quia verò priores illi impiè petebant, trisque negata sunt. Propter hoc enim Pharisei audierunt: Generatio mala & adultera signum querit, & signum nõ dabitur ei. Ex quo aperte colligitur Ioannem nec ex curiositate, nec ex incredulitate signa petiuisse (alioqui idem quod illi responsum tulisset) sed ex sola charitate: ideoque libentissimè Dominus & signa edidit, & Ioannem non modò non increpauit, sed etiam miris laudibus in cælum extulit.

Math. II

An imaduerte hic etiam, quemadmodum Dominus, an esset mundi Saluator, interrogatus, non verbis respondit, sed re-

bus: quod planè tanto firmitus testimonium fuit, quanto res ver-
bis antestare solent. Ita ergo quisquis Christi cultor es, si Chri-
stum verè & ex animo Patrem ac Dominum confiteris, si te il-
lum reuereri, colere, ac diligere super omnia prædicas, rebus
ipsis, non verbis tantum id testari debebis. Sunt enim qui con-
fidentur se nosse Deum, factis autem negant. Sunt qui Domi-
num labiis honorant, cor autem eorum longè est ab eo. Sunt
etiam de quibus dicitur: Dilixerunt eum in ore suo, & lingua
sua mentiam sunt ei: cor autem eorum nec erat rectum cum eo.
Non est hæc seruitus, non hic honor, aut amor, quem Domini⁹

Psal. 77.

Zachar. 8.

exigit à te: sed ille quem ipse per Zachariam futurum vaticin-
natur, cum ait: Ero eis Dominus in iustitia & veritate. Vbi gloss.
Non, inquit, in mendacio: quomodo illi re ipsa mentiuntur, qui
Dominum vocant, nec illius tamen se seruos exhibent: qui se
illum diligere prædicant, & tamen si affuisset nummus, Deum
propter nummum deseruunt. Sicut ergo Dominus in veritate
Dominus est, hoc est in veritate seruorum suorum curam gerit,
ita nos seruorum fidelium officium præstare conuenit. Quod
quidem præstant, non qui illum Dominum appellat: sed qui ho-
nor, opibus, & vitæ suæ antefert super omnia diligunt, & in eo
spem suam tanquam in summo rerum omnium Domino posi-
tam habent.

Ad propositam ergo Ioannis nomine questionem, ita Do-
minus respondit: *Euertis renunciate Ioanni quæ audistis, & vidistis:*
Cæci vident &c. Signa profert veri Messie, quæ olim Esaias fu-
tura prædixerat: quæque non modò corporaliter, sed spiritua-
liter etiam implera erant. Sed inter hæc signa præcipuè nobis
negotium exhibet, quòd pauperes euangelizari dicuntur: hoc
est, beatificari, & Euangelicæ gratiæ particeps fieri. Valdè au-
tem nostra refert scire, quoniam sint isti pauperes, ad quos ma-
ximè Euangelicæ gratia pertinere dicitur: vt hac ratione in-
telligamus, quid nobis facto opus sit, quò huius tantæ gratiæ
participes efficiamur. Apparet enim hoc de pauperibus ad ver-
tum intelligendum esse. Nam & discipuli Domini piscatores
erant, & ex infima ferè hominum fece delecti: qui tamen Euā-
gelicæ gratiæ primitias ante omnes alios perceperunt. Idem-
que apostolus confirmare videtur, cum ait: Videte vocatio-
nem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum car-
nem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta
sunt mundi, elegit Deus vt confundat sapientes: & infirma
mundi, & ignobilia & contemptibilia, &c. At si hoc ita statuas,
quid diuitibus facies: An hos ab Euangelicæ gratia excluden-
dos

I. Cor. 1.

dos putas, præsertim si modesti & humiles corde sunt? Nullo modo. Quosnam igitur hos pauperes esse dicemus? Nimiram utroq; sed prius quidẽ humiles secundo verò loco inopes, nõ quidẽ quatenus inopes, sed quatenus inopię cõiuncta esse plerumque vera cordis humilitas solet: sicut contrã diuitiis & opulentia ferẽ semper superbia insidiatur. Aliã enim nequamquam Apostolus Timotheo scriberet: Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere. Quod nunquam Apostolus præcepisset, nisi hõc morbum diuitiis affinem esse intellexisset. Porro autem Sapienstria quẽdam vehementer sibi displicere ait: pauperem superbum, diuitem mendacem, senem fatuum & insensatum. Quibus verbis admonemur mōstro similem esse, vt senectutem fatuam, ita paupertatem superbam: contrã verò senectuti prudentiam, paupertati humilitatẽ esse propriam. Itaque quod ad præsens attinet negotium pauperum nomine hoc in loco, humiles corde intelligimus: quos potissimum dignos Dominus iud. cavit, quibus, Euangelicę gratiã opes communicaret. Ideo autem pauperum nomine humiles significantur, quia verã humilitatis radix & fundamentum est, clarissima paupertatis & nuditatis suã cognitio. Itaque pauper hoc modo est, qui nihil sibi arrogat, nihil tribuit: sed omnia quę habet, quacunque illa sint, siue naturã, siue gratiã, siue fortuita bona, id est, aliena, Dei esse cognoscit: atque ita humilis in se permanens, & Deo tuo gratus atq; deuotus existens, suppliciter illi confitetur. Domine nihil ex me sum, nihil scio, nihil habeo, nihil possum, nisi per te: nec sufficiens sum, aut velle, aut cogitare, aut moliri aliquid ex me, tanquam ex me: sed omnis sufficientia mea ex te est. Pauper est, qui ne vnum quidem capitis sui capillum, nec momentum aliquod temporis, suam omnino esse credit: idẽque ad Dominum clamat: Hoc ipsum quod sum, quod vivo, quod spiro, quod cogito, integrẽ meum non est, alienum est: tum Domine est, à quo est quicquid in mundo est. Pauper est, qui cęcus penẽ est ad bona sua peruidenda, oculatissimus autem ad mala dignoscenda: idẽque vt seipsum semper aspiciat, ab omnibus aliis oculos auertit. Pauper est, qui extremam imbecillitatem & inopiã suam non modò cognoscens, sed etiam manibus quodammodo contrectans, orus sibi displicet, sibi diffidit, & ad Dominum toto corde conuersus, illum solum intuetur, illum orat, illi accepta omnia bona sua refert: illi debitas semper gratias agit tantumque ab illo se pendere profitetur. Pauper erat hoc modo Dauid in illa maxima sua opulentia, cum diceret: Ego autem mendicus

1. Tim. 6.
Eccle. 5.

Psal. 99.

fuum & pauper, Dominus sollicitus est mei. Pauper item erat
 hoc modo publicanus ille ex Euangelio, qui paupertatem & in
Luce. 18. dignitatem suam agnoscens, à longe stans, nolebat nec oculos
 ad caelum leuare, sed percutiebat pectus tuum dicens: Deus
 propitius esto mihi peccatori. Hi certe verè pauperes spiritui e-
 rant, ut caelesti lumine illustrati, paupertatem & nuditatem
 suam clarissimè peruidebant. Diues autem erat Phariseus ille,
 qui sic orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut caele-
Apol. 3. ri hominum, &c. Diues erat & ille, quem in Apocalip. Domi-
 nus accusat his verbis: Dicis quia diues sum: & nullius ego;
 & nescis quia tu es miser, & miserabilis, pauper, & cæcus, &
 nudus. Tales ergo diuites relinquuntur inanes, quos Euan-
 gelica gratia non agnoscit: agnoscit autem hos pauperes, & e-
 surientes, quos bonis omnibus dirat. Ab hoc autem superbiæ
Augu. in spiritu longissimè D. August. aberat, qui cum Deo agens, pau-
medit. perratem & nuditatem suam his verbis deuotissimè confitetur:
 Scio Domine, & confiteor docente te, quoniam illi solum qui
 cognoscunt se pauperes, & confitentur tibi paupertatem suam, o-
 ditabuntur à te quoniam qui se diuites existimant, cum sint
 pauperes à tuis diuitis inueniuntur exclusi. Ego igitur confi-
 teor tibi Domine Deus meus paupertatè meam, & sit tibi tua
 gloria tota, quoniam tuum est omne bonum gestum per me.
 Confiteor tibi sicut docuisti me: nihil aliud sum, quàm vniuersa
 vanitas, umbra mortis, & abyssus quædam tenebrosa, & terra
 inanis & vacua quæ sine tua benedictione nihil germinat, nisi
 confusionem, peccatum, & mortem. Si quid boni vnquàm habui,
 à te habeo: si quando steri, per te steri: sed quando cecidi, per me
 cecidi: & semper in luto iacu ssem, nisi tu me erexisses. Post-
 quàm me autè erexisti, semper cecidissetem, nisi tu me sustinuis-
 ses. Sic semper Domine gratia tua & misericordia tua præuenit
 me, liberans ab omnibus malis, præcédens etià ante me laqueos
 peccatorum tollens occasiones & causas, quia nisi tu mihi hoc
 fecisses, ego omnia peccata mundi fecissem. Hætenus August.
Esa. 66. qui (vt ex hac confessione colligi potest) verè spiritu pauper e-
 rat, ideoque nòmrum, sit tantam à Domino gratiam sortitus
 est cum s per Isaiam dicat: "d quem respicam, nisi ad pau-
 perculum, & contritum spiritum, & trementem ad sermones meos?
 Videtis hic, eum qui verè humilis est, pauperculum appellari.
 Reuera enim humilitas paupertatis suæ verissima cognitio,
 sui que ipsius despectu, diffiniri rectè potest.

III.

Sequitur deinde: *Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me: hoc
 est, quem*

est, quæ externa hæc infirmitatis & humilitatis meæ specis non ita offendit, vt fidei oculis latentem sub hac humilitate maiestatem non agnoscat. Quibus verbis quanta sit Dei bonitas, quantaque rursus hominis cæcitas & improbitas, facillè intelligi potest. Constat enim verum esse, quod D. August. ait nempe omnia Dei opera & beneficia, si cum incarnationis beneficio conferantur, obscurari. & spiedorè quodammodo suum amittere. Hoc enim beneficio summus ille rerù omnium Dominus se ad infima nostra deiecit, vt nos supra cælos exaltaret: opprobriis affectus est, vt summis nos honoribus afficeret: pauper effectus est, vt cælestibus nos opibus ditaret: reprobus est, vt probabiles nos Deo redderet: factus deniq; est pro nobis male dictum, vt nos à peccato & maledicto legis eriperet. In quo quidem beneficio duo præcipue summa & maxima reperitunt: alterum, quod nobis saluator contulit: alterum, quod pro nobis pertulit. Si autem quæras quid contulit, breuiter audi: contulit nobis bona sua: si quid pertulit roges, pertulit vique mala nostra. Quis igitur tantam rerum permutationem non miretur? Quamuis enim in rum & omni gratiarù actione dignissimum sit, quod nobis cõulerit bona sua, longè tamen mirabilius est, quod pertulerit mala nostra. Diuinitatis quippe proprium atque naturale est, de omnibus benemereri: mala autè perpeti, alienum prorsus ab illa beatissima natura est. Quis igitur hæc hominem facere par erat, tam stupendis à Domino beneficiis gratuitò donatum atq; præuentum? Parum certè erat extra se rapi, absorberi, & præ amoris magnitudine lique fieri: idque eò magis, quò magis Dominum propter se deiectum & humiliatum videret. Ait enim Bernard. *Quantò minorem se exhibuit pro me vilior, tantò maiore se ostendit in charitate: & quantò Sponsus esse debet, quãdo propter eius honorem, iudiciumq; ab inuaforibus tuendam, cernit illum vulneribus confossum & fauciatum. Vulnera enim illa, quæ ex amore Sponsæ suscepta sunt, quò illum deformiorem, eò amabiliorem reddunt. Hoc igitur præstate homo in hac causa meritò debuisset. Sed ò deplorandam cæcitatem nostram atque dementiam! Ad eò multi hominum hoc non præstiterunt, vt (quod omnem superat immunitatem) id quod summæ dilectionis atque pietatis in Deum causa erat, in credulitatis & perfidiæ materiam fecerint. Vt enim D. Greg. ait, Stultum hominibus visum est, vt pro hominibus autor vitæ moreretur: atque in se contra eum homo scandalum sumpsit, vnde amplius ei debitor fieri debuit. Quod quid ex cæ-*

*Galat. 3.**Bern. in**Serm.**simile.**Greg. in**homil.*

Euseb. E- bilius dici, aut fingi potuit? Rectè planè Euseb. Emissenus: Fe-
miss. rina (inquit) immanitas est, Deum æstimare minorem, quia
homil. maiora contulit: vt propter hoc minus à te accipiat honoris,
 quia plus contulit dignitatis. Fœlices igitur, qui ab hac tanta im-
 manitate immunes fuerunt, quos planè beatos Dominus ap-
 pellat, cum ait: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.

Sequitur deinde, *Illus autem abeuntibus, cepit Iesus dicere ad iu-*
bas de Ioanne Quàm pulchrū: ab omni specie adulationis absti-
 nere! quàm decorum, non coram, sed in absentia amicū com-
 mendare! Rectè enim D. Chrysost. Vir (inquit) sapiens cum
 laudatur in facie, flagellatur in corde. Quanto aliter seculi ho-
 mines facere solent, qui corā bladiuntur, & laudant: ceterū
 vbi paululum abscesseris, vitam, genus, mores, dicta factaque ve-
 nenaris dentibus lacerant. Quorum multi, cum euifam maledi-
 centiæ confortibus, in plateis frequenter sedere solent, et de
 transeuntibus fabulam texant: & dum aliis alij succedunt: no-
 uam semper detractionis materiā reperiunt. Quid quæso aliud
 viperæ faciunt, si iuxta eas gradiaris? Tales illi profectò sunt,
 de quibus Sapiens ait: Sicut mordent serpentes in silentio, sic
 qui fratri suo occultè detrahit. Quod genus hominum ita sanctus
 David execrabatur, vt in oratione ad Dominum clama-
 ret: Exaudi Domine orationem meam dum oro ad te, dum
 extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Quid igitur
 tibi petis, quid postulas? Ne, inquit simul tradas me cum pecca-
 toribus, & cum operatibus iniquitatem ne perdas me. Sed quid
 in iis potissimum detestaris? Hanc certè pestilentem cordis vi-
 rulentiam: quòd loquantur pacem cum proximo suo, mala au-
 tem in cordibus eorum. Qua peruersitate quid execrabilius?
 Hi sunt ergo mores improborum. Proborum autem est, hanc
 Domini modestiam imitari, qui præsentibus Ioannis discipu-
 lis, virtutes eius silentio pressit, abeuntibus verò, magnificis cum
 laudibus commendauit. Hunc ergo candorē fratres, hanc Do-
 mini modestiam erga omnes seruare cœtemus: nullius famæ
 detrahentes, nemini maledicentes, nemini malè præcates, can-
 didè de omnibus & sentientes, & loquentes, viperæos dentes
 modis omnibus vitare studeamus.

Sed operæ precium est videre, quibus potissimum laudibus
 Ioannem Dominus exornauerit. *Quid, inquit, existis in desertum*
videre? Arundinem vento agnatam? Sæc quid existis videre? Hominem
molibus vestitum? &c. Inter has præclaras Ioannis laudes, primā
 est fortitudinis atque constantiæ: quam is ita præstitit, vt non
 modò eundem austeritatis & innocentæ tenorem constantis-

simè in omni vita seruauerit, sed etiam impurum & adulterum, Regem capitis periculo neglecto, audacter corripuerit. Quæ quidem eius fortitudo atque constantia, arundineam multorum hominum leuitatem & inconstantiam facile coarguit: quos velut infimas & mobiles arundines quænis cupiditatis, aut laboris aut formidinis & contumeliæ aura exagitat, & à virtutis & pietatis studio abducit. Nec hoc solum nomine, sed multis etiam aliis (quæ Euseb. Emislenus eleganter enumerat) arundinum similes sumus. Ait enim: Arundini quoque, quæ à vento mouetur, peccatrix & infidelis anima comparatur: vt potè leuis, mobilis, inquieta, infirma, fragilis, inutilium numerositate filiorum sæcunda, plena superfluis, vacua necessariis inanis grauis, nodosa peccatis, ad omnia blandimenta obnoxia, & facile cuiuslibet iniuriæ commotione quassanda, foris nitida vanitatibus, intus caua virtutibus. Quam nulla extrinsecus utilitas vestit, nulla intrinsecus fidei medulla corroborat. Quam sicut carices quæ fluuios amant, ita mundi huius præterfluentia, & celeri cursu peritura delectant. Hactenus ille. Hæc igitur lenitatem, innatitatem, & fallacem nitorem speciem, omni ratione fugere studeamus fratres, vt non iam arundines simus, qui cuiuslibet cupiditatis & vanitatis flatu agitemur: sed in Christo fundari atque solidari lignum illud simus, quod iuxta aquarum decursus firma radice plantatum, æternæ vitæ fructum & immortalitatis gloriam lagiatur.

Euseb. E. miss. in homil.

psal. 1.

In eadem dominica tertia Aduentus concio secunda: in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Quid exisitis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid exisitis videre? Hominem molibus vestitum? & c. matth. 3.

Odierna sancti Evangelii lectio, fratres charissimi, interrogationem quandam Ioannis Baptiste continet, eiusque responsionem, nec non eundem beatissimi Ioannis commendationem. Principio verò Evangelista Ioannem carcere inclusum narrat, atque pœnam flagitiosissimis hominibus debitam, vnum cunctorum mortalium innocentissimū sustinuisse commemorat. Causam verò propter quam vit sanctus in vincula coniectus fuerit, Lucas Evangelista exponit his verbis: cum corripereetur à Ioanne Herodes de Herodiade, & de omnibus malis que fecit Herodes, adiecit & hoc super omnia, & inclusit Ioannem in carce-

Ecclesi. 3.

rem. Ex quo planè intelligimus verum esse, quod in Ecclesiastico legitur. Peccator adiciet ad peccandum. Frequenter enim causa peccandi, peccatum est: quia peccatum quod per poenitentiam non diluitur, mox suo veluti pondere alia trahit: quod non in Herode solum, sed etiã in Dauide animaduertere licet: vterque enim adulterij peccatum, homicidij peccato cumulauit. Vincit ergo in carcere Ioannes, vt infidelitati atque inuidiã discipulorum suorum consuleret, qui parum prudẽtĩ zelo magistri sui gloriã studentes, saluatoris doctrinã atque miraculis subinuidebant: mittit eos ad morborum omnium medicum Dominum Iesum, qui illum eius nomine rogarent: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Cuius legationis consilium Dominus intelligens, & discipulorum morbo mederi cupiens, multis ante eos edidit miraculis, h. e. illis responsum dedit, *Eures, renuntiate Ioanni, quæ audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulauit, leprosi mundantur, &c.* Signa profert, quæ olim Isaïas de venturo Messia prædixerat: vt ignorum argumento se esse verum Messiam declararet.

Quo in loco aduertendum est, omnia quæ à Christo Domino hic referuntur, non signa modò, sed etiã beneficia hominibus exhibita esse: vt per signa quidem verum Messiam, per beneficia verò Deum agnosceremus: cuius præcipuum munus est, semper de hominibus benemereti. Qui etiam in iuuandis hominibus, miserisque subleuandis perpetuò intentus est, quis alius quàm Deus esse potest? Quid enim immensam illius bonitatem (qui non modò bonus, sed ipsa etiam bonitas est) magis deceat, quàm vt bonitatis suæ radios vbiq; diffundat, & res omnes, pro sua quamque natura, bonitatis suæ particeps efficiat? Hoc enim sensu beati illi Spiritus, quos Isaïas ante Dei conspectum vidit, cælum & terram Dei gloria, hoc est, diuinis muneribus & beneficiis plena esse perpetuò clamitant. Hoc autè potissimum argumento apud Hieremiam Dominus veram diuinitatis suæ gloriã, & factorum Deorum inanitatem apertè probat: quòd is videlicet in iuuandis hominibus, eorumque miseris subleuandis maxime versetur, ab illis verò nihil horum vel per, vel sperari possit. Sic enim de illis ait: *Hominem quidem à morte non liberant: neque infirmum à potentiore eripiunt: hominem cæcum ad visum non restituant, neque de necessitate liberabunt. Viduæ non miterentur, neque de necessitate liberabunt. Viduæ non miterentur, neque de necessitate liberabunt. Viduæ non miterentur, neque de necessitate liberabunt. Viduæ non miterentur, neque de necessitate liberabunt.* Quomodo ergo æstimandum est illos esse Deos? At verò quanto alia de vero Deo factæ literæ prædicant? Dominus (ait Propheta) soluit compedi-

*Esa. 6.**Baruch.**Psal. 145.*

pedi.

peditos, Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit elisos, Do-
 minus diligit iustos, Dominus custodit aduenas, pupillum &
 viduam suscipiet. Hæc diuinitatis officia, hæc immensa il-
 lus bonitatis & misericordiæ opera sunt. Denique ipse de se *Esa. 45.*
 ait, Deus iustus & saluus non est præter me: Conuertimini *Psal. 67.*
 ad me, & salui eritis omnes fines terræ. Et regius Propheta,
 Deus, inquit, noster, Deus saluus facienti, & Domini Domi-
 ni exitus mortis. Hoc est: singulare ac proprium diuinæ men-
 tis officium est, homines à malis omnibus vindicare, & ab
 ipso mortis aditu liberare. Hac ergo ratione his signis & be-
 nignitatis officiis vult à nobis Dominus agnosci: quia nimi-
 rum huiusmodi cognitio amorem in illum auget, fidem robo-
 rat, spem nutrit, cæterosque pios affectus excitat: qui ad pie-
 tatis & iustitiæ cultum vehementer adiuuant. Hinc etiam
 cum se idem Dominus populo suo agnoscenti præberet hanc
 primùm benignitatem & charitatem in homines intelligi vo-
 luit. Mosi enim quæreni, quo nomine vocaretur respondit Ego
 sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob: Hoc nomen
 meum in sempiternum, & hoc memoriale meum in generatio-
 ne & generatione Quid sibi vult hæc appellatio, de qua tab-
 toperè Dominus gloriatur: cum longè gloriofius esse videretur,
 se cælorum & angelorum Dominum nuncupare: Sed longè ta-
 men aliter diuina sapientia iudicauit, quæ maiore sibi glori-
 am hoc nomine peperit. Perinde est enim ac si diceret: Omnibus
 aliis titulis ac nominibus, quæ maiestatis mee gloriam decent,
 prætermissis, de hoc vno maxime gloriabor, quòd is sum, qui
 hos electos meos tuendos, iuuandos, erudiendos, amplificandos, &
 innumeris beneficiis ornandos suscepi: qui illorum Deus sum:
 hoc qui opes omnes, quas ab optimo atque amantissimo Deo
 sibi pollicerentur, sperare poterant, quotiescunque opus fuit,
 in illos contuli. Hoc igitur nomine ab omnibus hominibus ag-
 nosci, diligere, & obseruari volo: quoniã hæc de me nosse,
 maxime, tum ad nominis mei gloriam, tum ad ipsorum com- *Simile.*
 moditatem & salutem interest. Quare perinde se Dominus
 erga homines gerit, ac si Rex aliquis virtutum omnium gene-
 re cumulatus, nihil diligentius curaret, quàm vt ab omnibus be-
 neficentissimus & liberalissimus haberetur: quò hac ratione
 popularium suorum erga se animos, & beneuolentiam exci-
 tet. In hac igitur diuinæ bonitatis imaginem fratres carissimos
 coniciamus, vt talem Deum toto affectu colamus, totis visc-
 eribus diligamus, & tam spem nostram in vno eo reponamus,
 ceterosque nos ad illius obsequium conferamus, & vitam amit-

tere potius, quàm illius leges violare, firmissime statuamus. Hoc ergo Dominus renunciari Ioanni, & in illo nobis omnibus mandauit: ut sciamus illum esse, qui cæcos illuminat, claudos sanat, leprofos mundat, mortuos in vitam reuocat, & pauperes spiritu bonis omnibus ditat, perpetuoq; in uiuandis hominibus intentus est.

Sed cum hæc omnia veri Messie signa miranda sint, nõ minus mirabile est, quod pauperes potissimè euangelizari, hoc est, beati prædicari, & Euangelicæ gratiæ participes effici perhibentur. Quid enim humano iudicio magis nouum & inauditum, quàm pauperes beatos & felices appellari, cum eos mundus maxime miseris & xrumnosos iudicet: solos autem diuites ita beatos putet, ut apud Grammaticos idè & diuitis, & beati sit nomen? Verum quamuis ea sit hominum existimatio, longè tamen aliter in Christi Rep. le res habet: in qua temerariæ mortalium opiniones inuerlæ legesq; ab illis non iure & æquitate laxæ, sed temerè excogitata rescinduntur. In illa diuites ac potentes beati prædicantur, & ad illos potissimum Rep. bona defertuntur. At in Christi Rep. singularis quidam pauperibus honor tribuitur: de quorum amplitudine multa in Psalmo, qui de regno Messie potissimè agit, scribuntur. Quæle est illud: parceret pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorũ, & honorabile nomen eorum coram illo. Quòd autem propter hos potissimè uenit Christus, satis Isaias Propheta aptè declarat. Pro eo enim quod nos legimus: Ad annuncandum mansuetis misit me. Septuaginta uerterunt: Euangelizare pauperibus misit me: quorum uersionem Lucas Euangelista secutus est. Hos igitur pauperes euangelizari, hoc est, euangelicæ gratiæ participes potissimum fieri, propheticus sermo testatur. Quod si à me, quodnam sit huius gratiæ beneficium, requiratis: hoc certe cum primis memoratur: quod per eam peccati, & nefariæ cupiditatis (quæ peccatorum omnium origo est) uictoriam consequimur. Vt enim Apostolus ait: Verus homo noster (hoc est, cupiditatis immanitas) simul cum Christo crucifixus est: ut destruat corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato. Hæc ergo gratia, hoc lætum Euangelij nuntium, non superbis & elatis, sed pauperibus spiritu, hoc est, humilibus, & huius beneficij magnitudinem diuino lumine agnoscentibus exhibetur. Neque id sane mirum uideri debet: quando quidem superbi homines, & seculo seruientes, hanc Christi gratiam parvipendunt: ut potè quæ cupiditatibus suis obsequi, quàm ab eis liberari malunt. Sic enim

Psal. 71.

Esa. 61.

Rom. 6.

enim

enim pestifero cupiditatis morbo oppressi sunt, vt voluptat sil-
 lecebra delinunt, neque morbum suum agnoscant, neque ab eo
 sanari velint. Qua quidem in re vlcerosi quibusdam mendi-
 cis similes mihi esse videntur: qui cum ex vlcerum suorum o-
 stentatione stitem colligant, si salutem illi spo licearis, & me-
 dicamenta offeras, planè respuent: quoniam vlcerum occasio-
 ne alimentum sibi, & lucrum parant. Hos igitur improbi om-
 nes imitantur: qui terrenis opibus & voluptatibus incuban-
 tes, medicum salutis, qui eos à pestiferis animi morbis sanare
 cupit, reiciunt. Qui quidem duplici nomine deplorandi sunt,
 & quòd miseri sunt, & quòd esse volunt. Miseriã quippe suam
 aded non agnoscunt, vt etiam esse sub sentibus delicias com-
 putent, quando spinis curarum variarumq; cupiditatum la-
 cerari malunt, quàm ab illis tam crudelibus dominis liberari, &
 placidam atque tranquillam vitam profugata cupiditate dege-
 re. Tales autem, quidam ex sanctis Patribus velut in suburbio
 Inferorum habitare ai. Quia videlicet non assequi ex huius
 mundi bonis quod concupiscas, nec à Deo accipere quod ipse
 volentibus ac petentibus dare paratus est, quid est aliud, quàm
 in suburbio quodammodo inferorum degere? Qui enim apud
 inferos cruciantur, utroq; nomine miseri sunt: vehementer e-
 nim ea bona quæ in mundo reliquerunt, amant, atque deside-
 rant: à quibus tamen, sicut ab omnibus celestis gratiæ muoc-
 tibus iustitiæ diuinæ decreto prohibentur. Horum igitur mise-
 randam sortem improbi homines æmulantur: qui & diuina
 bona vitio suo perdididerunt, & ex mundi bonis sæpè nihil nisi
 solam spem & sitim habent: quorum vtrumque ipsos magno-
 pere cruciat, cum spes quæ differtur, affigat animam, & sitis
 non extincta multò magis torqueat illam.

Quòd si quando illis contingat voti compotes fieri, & id ad-
 sequi quod concupiscant (si verum fateri velint) nihil minus se
 quàm quod sperabant, assecutos esse fatebuntur. Qua enim
 in re quietem & pacem adepturos esse arbitrabantur, pro quie-
 te curas, pro pace bellum, pro gaudio mœrorem, & multo-
 rum dolorum materiam inuenerunt. Quoties enim felicita-
 tem & placidam vitam sibi quisque pollicetur, si aut illum ma-
 gistratum, aut illas opes, aut paternam hereditatem, aut opta-
 tas nuptias fuerit assecutus: cui tamen iisdem adeptis, nihil
 minus quàm quod sperabat se inuenisse deprehendit? Quam
 rem eleganter D. Aug. testatur his verbis, Ad quodcumque me
 conuerto, vilescit mihi adeptum, quod accēderat desideratum.

Vnde merito Seneca: Utinam, inquit, qui diuitias appetunt,

simile.

Augusti.

Seneca in

Epist.

cum

cum diuini delibere. Utinam honores perituri, cum ambitioſis ſummu adeptis dignitatis ſtatim, profecto vota mutarent. cum interim illi noua ſuſpiciunt, qui priora damnauerunt. Nemo enim eſt cui felicitas ſua, etiam ſi curſu venit, ſatisfaciat. Hæc ille. Huius modi autem hominibus illud euenire videtur quod piſcibus, qui fiſto & ſimulato cibo inefcantur.

Simile.

Cum enim eam ſe inuadere arbitrentur, in hamum vermiculis circumueſtitum incurruunt: qui quidem propeſata voluptate, amaritum inem illis atque adeo mortem inferit. Hoc igitur modo ſperata & diu quaſita felicitas mundi, miſeros amatores eludit. Hac enim pœna digni ſunt, qui relicto veræ felicitatis fonte cifternas quaerunt diſſipatas, quaſ continere, non valent aquas. Hoſ igitur Euangelica à ſe gratia excludit, quaſ nimirum pauperibus ſpiritu exhibet: qui eam & maximi faciunt, & auide ſitiunt, & pro ea impetranda continuis vocibus miſericordiam Domini deprecantur.

I.

Prolatis igitur à Domino veri Meſſiæ ſignis, adiecit protinus: *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me.* D. Hieronymus, & Chriſtoſtomus aiunt, his verbis rectè atque diſſimulanter inuidiam diſcipulorum Ioannis Dominum corripuiſſe: quaſ huic interrogationi occaſionem præbuerat: quos videlicet fama & gloria miraculorum Chriſti mordebant. Hoc igitur de cauſa ait: *Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me: hoc eſt, beatus cui neque gloria miraculorum meorum inuidia, nec humanitatis meæ abiectio incredulitatis occaſio ſit.* Vtrunque enim quamuis diſſimili ratione infirmis hominibus erat offendiculo, & gloria Chriſti, & humanitatis humilitas. Propter illud enim Phariſæi dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Propter hoc populus aiebat: *Nōne hic eſt fabri filius? nōne mater eius dicitur Maria, & fratres eius apud nos ſunt?* Et ſcandalizabantur in eo. *Beatus ergo eſt, qui neutro modo fuerit ſcandalizatus in me.* Quo in loco non negligenter obſeruandum eſt, quod Dominus tanta lenitate diſcipulorum Ioannis inuidiam ſignis tantum editis, non verbis caſtigauerit, dignitati videlicet atque honori eorum modetiſſimè patens: vt exemplo ino nos ad ſimilem modeſtiæ virtutem erudiret, cum occulta proximorum vitia emendare volumus: vt videlicet eorum famam exultationemque (quam maxime fieri poterit) integram & illibatam conſeruare ſtudeamus. Hinc enim ſit æternæ correctionis præceptum originem ducit: quod magnam nobis alienæ famæ & honoris tuendic u

ram

ram ingerit. Sunt enim qui ita homines corripunt, vt illorum vitia prodant, cum eos sanare sine famæ detrimento potuissent. Sunt etiam qui iustitiæ prætextu duci se ad aliorum correptionem prædicant: sub qua tamen specie subdola sæpè ambitionis radix occultè inest: dum aliorum se vituperatione venditant, & iustitiæ atque integritatis famam aliorum dedecore aucupantur. Hæc enim & his similia multa solet excogitare prudentia carnis: quæ non modo alios, sed suos etiam (quod periculosissimum tentationis genus est) interdum fallit auctores. A quo quidem morbo hæc Dominæ castigatio longissimè abfuit: quando & errantium saluti appositissima ratione consuluit, & ex tantorum famæ & honori pepercit.

Sequitur deinde, *Illis autem ab eis ibus, cepit Iesus dicere ad turbas de Ioanne, Quid existis in desertum videre, Arundinem vento agitam?* Non est planè Ioannes mobilis arundo: cuius tanta firmitas atque constantia extitit, vt ne mortis quidem metu potuerit ab officio & iustitiæ seueritate deceteri. Ex quibus verbis liquido apparet, nihil Ioannem (dum de aduentu Christi rogat) dubitasse: alioquin fuisset arundo: vt potè qui iam de se dederetur ab eo quod fuerat ante testatus. Inter maximas ergo sancti viri laudes ea in primis memoratur, quod non fuerit instabilis arundo. Vt enim Salomon ait, *Iustus in sapientia sua permanet vt Solus staltus vt Luna mutatur.* At verò nos miseri & infirmi velut arundines sumus, qui tam facile à virtutis proposito deflectimus, & solita vel precationum nostrarum, vel pietatis officia quavis leuissima occasione intermitimus, & cursum vitæ variamus: neque vllam in rectè constitutis constantiam retinemus, quotidie noua officia proponentes, & protinus quæ proposuimus deserentes. Arundines etiam sumus, qui circumferimus omni vento doctrinæ, vt potè qui ad quorumcunque verba nutamus, & recte cepta auræ sepè popularis metu relinquimus. Quicumque enim vel leuis tumultus increbuerit, quòd insano popularis leuitatis iudicio existimationem nostram lædere videatur, quod piè exquebatur, vel omnino desertimus, vel puerili metu, non humilitatis obtentu abscondimus & occultamus. A qua nos leuitate Sapiens reuocare contendit cum ait: *Eito firmus in via Domini, & in veritate sensus tui.* Et iterum: *Noli esse, inquit, humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris, Quo in loco vir sanctus non veram cordis humilitatem, (quæ omni laude superior est) damnat, sed immodicam ac imprudentem, quæ cuiuslibet sententiæ leuiter cedit, & a recto deducitur, & retrocedit: quæ magis*

Eccle. 29.

Eccle. 5.

Eccle. 13.

gis

gis pusillanimitas, & animi instabilitas, quam vera humilitas appellanda est. Verum hæc fortasse minora sunt. Illud verò longè grauius & acerbius est, quod arundinum instabilitatem varia & multiplici cupiditate imitamur. Quouis enim eius impulsu variè iactamur, & eo ducimur, non quo mens & consilium vocat, sed quocumque nos temeritas & cupiditatum æstus impulerit: non minus quàm arundines, quæ omni flauo cedunt, quæ vix vquam rectè consistunt, sed in assiduo motu & agitatione aëre impellente agitantur. Hinc Psalmographus improbos omnes pulueri similes esse ait, quem prouicit ventus à facie teræ. Pro puluere autem, alij glutinam, quæ adhuc stipula leuior est, transtulerunt. Quo verbo maxima quædam prauæ mentis leuitas & instabilitas insinuat, quam nulla constantia fulcit: sed variarum imperus cupiditatum miserè vexat & agitat. Quorum fateor ira me miseret, atque eorum qui vino ebrii sui iuris esse desierunt: vt potè qui non rationis imperio, sed immoderato vini potu præcipites aguntur. Nec his tantum, sed arreptitiis etiam similes esse videntur, qui sopito rationis clauo, miserimè à Dæmone agitantur. Quibus tamen adhuc isti miserabiliores sunt: quoniam qui à Dæmone impelluntur, nequaquam accusandi sunt, quando id vitio suo minimè patiuntur: illi tamen iure damnantur, qui cum ratione valeant, peccatum tamen more cupiditatis & libidinis suis se regendos permiserunt. Iam verò huius seculi diuites, ac potentes, qui exterius quidem arundinum more nitent, dum purpura amicti, vnguentis delibuti, aureis anulis & monilibus ornati, & longo familiarum atque clientum ordine stipati incedunt: cum tamen interius mente & iudicio vacui, & inani tumore inflati, & infinitis curis atque molestiis pleni sint: an non meritò arundinibus comparantur, quæ foris quidem teretæ & nitidæ, intus tamen inanes & vacuæ sunt? Quocirca non ineleganter Seneca horum fœlicitatem bracteatam appellat, & parietibus marmorum crustis nitentibus similem esse docet. Miramur, inquit, parietes tenui marmore indutos, cum sciamus quale sit quod absconditur: oculis nostris imponimus & cum auro recta perfundimus, quid aliud quàm mendacior gaudemus? Scimus enim sub illo auro fœda ligna latitare. Nec tantum parietibus aut lacunariibus ornamentum tenuè præteritur: omnium istorum, quos incedere altos vides, bracteata fœlicitas est. Inspice, & disces sub ista tenui membrana dignitatis, quantum mali lateat. Hæc ille, Omnes ergo isti nouo hypochritis genere aliud intus celant, aliud foris ostendunt. Volgates enim hypochritis sanctitatem fo-

Psalm.

Simile.

*Seneca in
Epist.*

Simile.

ris mentiunt, quatenus in totis carent: diuites autem & potentes seculi splendido apparatu & fastu felicitatis speciem pre se ferunt, cum variis tamen intra se curis & angoribus miserimè conflictentur. Quid enim infelicius quam furori & libidini parere, variisque cupiditatum pestibus agitari? Exemplo sit nobis Achab rex Israel, qui cum vineam Naboth, quam impotenti cupiditate appetebat impetrate minimè potuisset, adeo consternatus animo fuit, ut neque pedibus consistere, nec cibù capere valens, in lectum se incenatus coniecerit. Exemplo item sit Saul rex, qui adeo inuidia atque ambitionis æstu flagrabat, adeoque innocentis Davidis sanguinem sitiebat, ut quamdiu hoc assequi non potuit, quod optabat, acerbissimam atque miserissimam vitam duceret. Vnde Ziphxis illi Davidis latebras indicantibus, magnum animi sui angorem hac lamentabili oratione declarauit: Benedixit vos à Domino, quia doluistis vicem meam. Abite ergo, & diligentius præparate, & curiosius agite, & considerate locum ubi sit pes eius, vel quis viderit eum ibi vbi dixistis: recognitat enim de me quod calidè insidiet ei. Considerate & videte omnia latibula eius in quibus absconditur, & reuertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam in terra se obstruxerit, persequar eum in cunctis millibus Iuda. Quid quæso hoc homine miserius? quid hoc animo infelicius? quid è miser amplius diceret, si captiuus miserissimam inter hostes vitam ageret? Videte quibus malis ut geatur interius, qui purpura & diademate fulgebat exterius? & quos tortores sustinebat intus, qui tot stipatus adularioribus foris incèdebat? An non igitur hi arundines erant, externæ quidem specie nitorem & felicitatem promittebant, cum tamen intus vacui essent, imò vero infinitis angoribus & miseriis anxij? In huiusmodi autem arundinibus Dæmon requiescit & latitat, de quo apud Iob scriptum legitur: Sub umbra dormit in secreto calami: quia videlicet in his pessimum antiquus hostis sibi domicilium eligit, qui arundinum more exterius nitidi atque fulgentes, intus tamen virtutibus & veris bonis vacui sunt.

Ceterum quàm longè putatis ab arundinum instabilitate Ioannem abfuisse, quem nulla cupiditas à staturæ suæ rectitudine potuit abducere? qui non modo vino, sed ne vilo quidem præcipiti affectu potuit inebriari? qui non foris nitidus, & intus vacuus, sed contra foris horridus & vilis apparens, intus omnibus diuinis spiritus ornamentis & gratiis munitus, è redundabat. Hinc etiam præcipuum quoddam inter bonos malos que discrimen colligere licet. Quis enim maiorum grotia &

OSTOR

4. Reg. 21

1. Reg. 23.

Iob. 40.

nitor externus est: eorum verò intima fraudibus, angoribus, variisque cupiditatibus scætant. Contrà verò bonorum decus, & gloria ab oculis hominum abscondita, diuinis maximè luminibus conspicua est. Hinc illud ex Psalmo: Omnis gloria eius filia Regis ab intrus, in fimbriis aureis circumamicta varietate. Hinc in Psalm. 82. pro eo quod nostra editio habet: Cogitauerunt aduersus sanctos tuos: D. Hieronymus vertit: Cogitauerunt aduersus absconditos tuos. Absconditi verò appellantur, non solum quia eos Dominus præsentia vultus sui à fluctibus & turbibus seculi protegit, & abscondit: sed etiam quia illorum felicitas ab oculis carnalium hominum abscondita est, Apostolo testante, qui ait: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Qui autem status, quæ conditio, quàm beata quàm secunda & tranquilla sit eorum vita, qui pietatem colunt, nemo pietatis expers suspicari potest, ne dum intelligere. Sequitur deinde: *sed quid existis videre hominem mollibus vestitum?* Hoc in loco Dominus ex parte totum intelligens, paupertatem & austeritatem vitæ commendat, non in vestibus modò, sed in omnibus quæ ad corporis vsum pertinent (hoc est) in cibo, in lecto, in domo? in vestibus, cæterisque eiusdem generis. Hæc enim omnia in Ioanne inculca, vilia, & horrida erant. Vnde in Luca apertius dicitur: Ecce qui in veste prætiosa sunt & in deliciis in domibus regum sunt. Ab his certè omnibus immunis erat Ioannes, quæ in deliciis habentur. Quo in loco inquisitione dignum est, cur beatus Ioannes (qui certè à Spiritu sancto agebatur) & cur irem omnes ferè sancti, qui in eodem spiritu ducebantur, tantoperè paupertatem & asperitatem vitæ sectati sunt? Quis enim ad antiquorum patrum Antonij, Macharij, Irsenij, Hilarionis, aliorumque in eremo degentium Patrum abstinentiam & carnis macerationem diligenter attendens, non penitus obtupescat? Nec hi solum quos ipsa soluius necessarii ad vsum vitæ rebus destituebat, sed multi etiam ex his qui in celebritate & frequentia hominum degebant, hac virtute plurimum valuerunt: D. enim Gregorius dum in monasterio Romæ ageret, à matre sua beata Syluia crudis leguminibus pascebatur. Vnde verisimile est, eum illam stomachi crudelitatem (de qua toties quæritur) contraxisse. D. etiam Bernardi, & monachorum qui cum eo degebant, eam fuisse abstinentiæ legimus, ut non raro ex fagi folijs pulmenta conficerent. Vnde etiam consensaneum est, eam aduersa valetudine virum sanctum tota penè vita laborasse. Quid verò D. Basilium memorem, quem legendi

gendi scribendiq; perpetuum studium, & pastoralis officij cura ab hac carnis maceratione excusare meritò potuisset: qui tamen in huius virtutis laude non inferior Anachoretis extitit? Sic enim de eo legimus: Fratrem autem Basilium in victu cultuque abstinentissimum: vna tantum tunica se amiciebat, humi cubitabat, totis sæpè noctibus vigilabat. Obiit autem corpore per abstinentiam consumpto, cum ossibus tantum ac pelle superstes esset. Quid verò ille, de quo nunc sermo est, quo nemo inter natos mulierum surrexit maior? Quis eo inter omnes victu cultuque rigidior? locustas enim edebat, à vino & sicera abstinerebat, pellicea zona cingebatur, & cilicio ex comelorum pilis contexto induebatur. Quum ergo omnes ferè Sancti vsque adeò virtutis huius sectatores fuerint, meritò quæri potest: quæ res illis huius tanti laboris causa extiterit, cum præsertim Dominus nihil nisi præceptorum suorum obseruationem ab hominibus exigat, quorum vix vllum expressè hanc continet vitæ asperitatem? Ad hæc igitur respondemus, multas esse & quidem grauissimas causas, ob quas sanctissimi quique; vitæ hanc virtutem maximè coluerint, quarum nonnullas breuissimè pro ratione temporis attingemus. Inter quas illa præcipuè numeratur, quod hac ratione viri sancti hostis immanissimi (nempe carnis suæ) petulantiam comprimere nitentur, quæ inedia & abstinentia ita frangitur ac debilitatur, vt aduersus spiritum rebellare minus valeat. Quis enim hostem aduersus se instruat & armet, ac non potius, si possit, armis eum & viribus enervet & spoliat? Deinde hac eadem ratione cupiditatem (quam Apostolus malorum omnium radicem esse statuit) amputare curabant. Qui enim algere, esurire, sitire, & nudus ingredi propter Christum libenter sustinet, quò illi diuitiæ, quò sumptus, quò domesticarum rerum apparatus? quò denique aurum cupiditas, quò propter solùm vitæ luxum & fastum habetur in precio? Excisis enim morborum causis, morbos pariter amputari necesse est. At morbus est cupiditas: huius verò morbi causa superbia & indulgentia carnis existit: quibus è medio sublati, incendiij materiam cupiditati subtraxisti. His etiam adde, quòd hac eadem ratione carnem macerantes. Deo pro admisis in vita criminibus satisfacimus. Per ea enim opera quæ carni molesta sunt, pro commissis in carne sceleribus Deo maxime satisfacimus, vt quoniam (sicut D. Gregorius, ait) cæcitate nos læta traxit ad culpam, eadem afflicta reducat ad veniam. Præterea hac eadem vitæ austeritate Sancti omnes ducunt & seruatores suum Christum Dominum imitabantur, cuius tota vita inops

Psal. 37.

aspera, & innumeris laboribus agitata, atque respersa fuit. Eius enim est illa Prophetæ vox: Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Cuius rei gratia illum virum doctorem & scientem infirmitatem appellauit Isaias. Nihil autem gloriosius, quàm summo cælorum regi in paupertatis etiam & crucis acerbitate & ignominia similem fieri. Postremò, hac eadem ratione malorum omnium fontem, nempe amorem sui, contrariis actionibus expugnabant. Vt enim hic amor indulgentia carnis, & molli corporis victu atque cultu nutritur, contra asperitatem & inedia opprimitur & expugnatur. Actionem enim (vt philosophi dicunt) similes sibi habitus generare solent, quo fit, vt sicut delictis amor sui in dies augetur & crescit: ita asperitate cultus & victus quotidie minuitur & decrescit. His igitur de causis viri sancti virtutis huius studiosissimi sectatores extiterunt. Quo argumento, fratres, faciliè communem multorum hominum insaniam videre, qui omnia vitæ studia eò referunt, vt carnem blanditiis præsentium voluptatum deliniant atque corrumpant, vt quæ omni deliciarum & cupiditatis genere, atrocissimum ac domesticum contra se hostem arment & nutriant. Talis erat illius diuitis epulonis vita quem Dominus nunquam ita damnasset, neque Ioannis rursus austeritatem ita commendasset, nisi maximum illic periculum, & maximum hic virtutis præsidium & adiumentum positum esset. Quamobrem hanc vitæ pastimoniam & temperantiam inter præcipuas præcursoris sui laudes numerauit.

Hanc igitur omnes imitari contendamus fratres, vt omnes hos fructus (quos supra memorauimus) ex ea carpere possimus. Melius enim est in hoc breuis æui curriculo, cum Ioanne Baptista inedia corpus macerare, quàm cum epulone illo diuite breuissimo temporis spatio carnem saginare, postmodum verò in gehenna cruciandum, guttam aquæ perpetuò petere, nec impetrare. Neque verò quisquam hoc extenuandæ carnis officium exigui meriti esse putet, cum id inter præcipuas iusti viri laudes à Propheta numeretur. Vnde pro eo quod nos legimus. Qui iurat proximo suo & non decipit, alij verterunt: Qui iurat vt se affligat, & non mutat. Intelligens enim vir iustus quanto rationalis victima irrationali gratior Deo esset, se ipsum illi in sacrificium mactare adeò summe statuit, vt etiam voto se ad id obstringat & iureiurando firmet, quod summa etiam religione ac fide præstat. Hoc est enim quod ait, Qui iurat vt se affligat, & non mutat. Adde etiam quòd hoc ipsum opus magnum veræ charitatis argumentum est. Quò enim quisque magis Deum diligit,

Psal. 14.

diligit, hoc magis peccatum odit, dicente Propheta: Qui diligit Dominum, odite malum. Sicut enim pari affectu homo & viram diligit, & mortem odit, ita simili ratione vir iustus & Deum diligit, & peccatum detestatur: quandoquidem ista duo non minus quam vita & mors inter se dissentiant.

Quisquis verò peccatum vehementer odit, is etiam carnem suam pari penè odio prosequitur: quoniam ea peccatorum origo & seminarium est. Qui verò tali eam odio insectatur, is vtiq; abstinentia, nuditate, atque omni ratione illam attenuare, & spiritui subicere conabitur. Quàm verò sacrificium hoc Deo gratum existat, vel hoc vno argumento perspicere potest, quòd hoc sit, summum illud Patriarchæ nostri Abrahamæ sacrificium quodammodo imitari, quo is dilectissimum filium Domino immolare destinauerat. Cuius sacrificij meritum & dignitatem Dominus ostendit: qui hoc magnificentissimo elogio sancti Patriarchæ fidem ac deuotionem commendauit. Nunc ait cognoui quòd timeas Dominum, vt qui dilectissimo filio tuo, non peperceris propter me. At vnusquisq; nostrum fratres, suum habet Isaac, nempe corpus suum: quòd naturali amore ita diligit, vt non defuerint matres, quæ filiis vitam eriperent, quo proprij corporis vitam incoluenerent conseruarent. Vnde liquet, has corpora sua magis, quàm filios dilexisse. Quod si ita est, non deest vtiq; nobis materia, quæ gratissimū hoc sancti Patriarchæ sacrificium imitari quodammodo valeamus: cum simili pietate ac deuotione dilectissimum corpus nostrum rationabili obsequio Domino immolamus. Hoc est autem genus illud sacrificij quod in præcipuis solemnitatibus olim Dominus à filiis Israel exigebat, cum iis diebus animas suas affligere, hoc est, abstinentia & inedia corpora sua macerare, præcipiebat.

Cæterum, si hoc sacrificium solemnius potissimum festis exhibentur: instat nunc anniuersaria natiuitatis Dominicæ solemnitas, ad quam non solum pios precibus & meditationibus sed etiã ieiunijs, vigilijs, & afflictione corporis præparari debemus, et dignum tantæ maiestati paremus hospitium. Si enim populus Israeliticus in deserto tanto se ita io præparauit, vt Deum in montem Sinai ad leges illi ferendas venientem exciperet, quanto nos diligentius atque deuotius hoc tempore parare oportet, vt eundem ipsum Dominum excipiamus qui nunc egreditur in salutem populi sui, in salutem cum Christo suo. Quanto enim aduentus iste dignior, atque salutarior mundo exitur: Illic enim Deus venit ad ferendam legem, hic ad conferendam gratiam: illic ad præcepta legis literis deformatanda

in lapidibus. hic ad easpiritu suo in cordibus fidelium exaranda: illic ad promittenda cultoribus suis terrena bona, hic ad conferenda cœlestia: illic ut minis atq; terroribus ad se homines traheret: hic ut beneficiis prouocaret, amore incenderet, donis alliceret, arctissimoq; sibi amoris vinculo copularer. Illic fulgurans, & perterrefaciens, & procul à se homines abigens, & ad montē in quo loquebarat accedere prohibens, hoc verò omnino ad se clementer inuitās, & voces illas pietatis & lenitatis plenissimas fundēs: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos. Si ergo tanta illi cura se præparatūt, ut Dominū formidabili ad se specie venientem exciperēt: quanta nos parari debemus, ut vnigenitum Patris filium tam placido ad nos vultu venientē summusq; iuina gratiæ opibus circumfluentem, sacri & deuota mente recipiamus? Hoc autē à nobis fratres, huius temporis conditio expetit, hoc synce-a pietas requirit, hoc Ecclesia magnis quotidie vocibus efflagitat, hoc etiam utilitatis & salutis nostræ ratio deposcit: quo videlicet reuerenter & piè Dominum recipientes in vīa, b eodem, cū ex hac luce migrauerimus, misericorditer recipi mereamur in patria.

Matth. 11

In eadem dominica tertia Aduentus cōcio tertia: quæ Euangelicam lectionem explanat.

T H E. Cū audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *Mat. 11.*

Æc prima lectionis Euangelicæ verba, magnam nobis, fratres charissimi, admirationis causam afferunt. Quid enim mirabilis, quàm Ioannem Baptistam ab utero matris suæ Spiritu sancto ple-num, in vinculis & carcere cum sicariis, patri- dis, & seditionis hominibus vincit? Et quidem, si mundi mores & ingenium spectare velis, desit hoc esse mirabile: nec enim nouum, aut inauditum est, quòd pios mundus persequatur: sed mirabile tamen est, si oculos in cælum tollas, men- risque ibi sedere, qui orbem terræ iudicat in æquitate: de quo Propheta cecinit: Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Mirum enim est quòd eū n tantus hic humanarum rerum ar- biter in cælo resideat, Ioannes quidem Baptista vincitur in carcere, impurissimus autem Herodes in regali throno sedeat. Hec planè quæstio difficilis olim veteris testamenti Patribus, & frequenter agitata fuit. Hinc illa Abacuch Prophætæ ad Dominum

Psal. 88.

Apoc. 1.

Dominum

Dominum quaestio: Quare non recipis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustorem se? Et Hieremias, Iustus (non) tu es Domine, si displicem tecum: verum tamen iusta loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui prauaricantur, & iniquè agunt? Iam totus ille Psalmus A'saph, cuius est initium. Quam bonus Israel Deus: quid aliud quàm hanc quaestionem tractat? At enim: Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelui super iniquos, peccatorum videns: & cetera quæ in hanc sententiam sequuntur: vbi tandem ait: Existimabam ve cognoscerem, hoc labor est ante me. Hoc est, d' difficulter huius rei causam affequebar. Possim multa alia loca commemorare, quibus ostenderem difficilem illo tempore hanc quaestionem veteris testamenti hominibus fuisse. Cuius rei causa in promptu est. Cùm enim lex illa cultoribus suis corporis incolùmitatem, opulentiam, ceteraque terrena bona promitteret, impiis autem & prauaricatoribus legis, pestem & exitium minaretur consequens. Ille videbatur, vt cum improbos viderent secunda fortuna vti, pios verò adueris iactari vehementer: hac rerum vicissitudine commouerentur. At vbi noua legis gratia (quæ non carnalis, sed spiritalia, non terrena, sed celestia bona fidelibus pollicetur) in mundum inuenta est: vbi lator legis Christus Dominus in mundum uenit, in stabulo natus, in præsepio reclinatus in cruce mori & vitam inopem, humilem, & acerbam innumerisque tempestatibus agitatam eligere dignatus est: ita planè hac noua & inuisitata laborum electione, humilique perpessione, labores ipsos, dolores, persecutiones, mortem, ceteraque corporis incommoda in corpore suo consecravit, nobilitauit, & ad summam dignitatis & gloriæ laudem extulit. Sicut enim aqua eorum locorum saporem refert, per quos labitur, ita cum fons vitæ Christus tam multa corporis mala in se suscepit, salutarem eis vim atque summam dignitatem contulit. Simili penè argumento magus ille inter mortales philosophos Seneca, diuitias & opulentiam non esse inter bona numeranda confirmat: quod ea pessimis interdum hominibus contingant; contra verò egestatem, labores, & calamitatem ceteraque corporis incommoda, nullo modo esse inter mala collocanda; quod ea Cato (quem is diuinum hominem existimabat) pertulerit. Quod si tantum apud hunc insignem Philosophum Caronis auctoritas extiterit, vt quæ ille perpassus fuerit in honorum numero ponenda esse censeat: quanto quæso Seruatoris nostri dignitas, & auctoritas apud nos maior esse debeat,

*Hier. 12.**Psal. 72.**Simile.**Seneca lib. de prou.*

vt quæ ille pertulerit, & elegerit, in summo precio habenda sint. Hinc factum est, vt tot deinde martyres existerent, qui immania tormentorum genera ad eum non horrerent, vt vehementer etiam appetere, & alacri animo subirent. Hinc animosa illa Laurentij vox, qua tyranno varia tormentorum genera minaciter ostentanti respondit: Infelix, has epulas ego semper optavi. Hinc eiusdem ordinis & animi Vincentius, assumptus ex equuleo, & ad patibulum raptus moras carnificum arguendo, ad penam alacriter properabat. Nec in viris tantum, sed in fragili etiam feminarum sexu hanc eandem letitiam & animi robur videre licet. Vt enim alias prætermittam, beata Agatha laussimè & glorianter ibat ad carcerem: & quasi ad epulas inuitata, agonem suum precibus Domino commendabat. Quid quod in veteri testamento (in quo terrena bona legis cultoribus proposita erant) non defuerunt etiam, qui se magno animo cruciatibus & morti propter Dei gloriam offerrent? Vt enim alios omit- tam, hanc quoque fortitudinis & constantiæ laudem (quamuis mortis supplicio vacauerit) sacræ literæ tribuunt Azariæ, de quo inter cæteros sacerdotes Domini honorifica mentio fit. Vbi enim in primo libro Paralip genealogia textitur sacerdotum, post recensita multorum sacerdotum nomina, vbi ad Azariam ventum est, de eo solo subditur: Ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam adificauit Salomon in Hierusalem. Cuius rei rationem hoc in loco interpretes reddunt: quia vi Iellicet forti atque constanti animo restitit Ozia Regi: qui in superbiæ elatus, non contentus regis officio, voluit etiam sacerdotis munus inuadere, & thus Domino more sacerdotum offerre. Ad quem Azarias: Non est (inquit) tu officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, qui consecrati sunt. Quam eius fortitudinem atque constantiam ad eum Spiritus sanctus (literarum diuinarum autor) gratam habuit, vt huic vni in hac sacerdotum corona non sine magna laude nomen indiderit sacerdotis: quod ad eum se strenuè in hoc munere gesserit, vt non veritus animositatem regis, pro sacerdotij dignitate & gloria fortiter decertauerit. Quanto verò gloriosior Ioannes Baptista, qui integerrimi præcursoris ac testis grauissimi officij nactus, prius vitam amittere, quam officio suo deesse voluit. Sicut enim Azarias temerario & superbo Regi, ita hic impuro & adultero constanter ait: Non licet tibi habere vxorẽ fratris tui. Quo vno verbo & vincula, & carcerẽ, & mortẽ, & Regis atq; Reginae odiũ, & insidias sibi parati intelligebat: potius tamen hæc omnia perferri, quam ab officij sui integritate & seueritate deduci vo-
luit. Non

1. Para. 6.

1. Para. 26.

M. III. 14.

fuit. Non ergo acquiescerat, ut hac tanta gloria præcursoris sui
Dominus fraderet: sed ut ad cæteras eius laudes, æterna quo-
que martyrii & fortitudinis palma accederet.

I.

Iam verò vincula Ioannis quæ in huius lectionis exordio
commemorantur, quis pro meritis laudare queat? Quid enim
gloriosius, quàm propter Dei laudem & gloriã vincit, & ferreis
in carcere catenis inter sicarios & parricidas cõstrictum tene-
ri? Hanc nos (qui diuina luce destituti, & corporis obsequio
addicti sumus) dignitatem & gloriã ad: ò non agnosimus,
ut etiam velis remissusque fugiamus. Agnoscebat tamen Paulus,
qui cum se Christi Apostolum initio Epistolarum suarum nunc-
cuparet, ubi se propter Apostolice muneris functionem in vin-
cula coniectum vidit, suppresso Apostoli nomine, vincitum se *Philem.*
Christi Iesu appellare cœpit: gloriosius putans vincitum Chri-
sti, quàm Apostolum nominari. Sic enim regnorum proce- *simile.*
res facere solent, qui ubi ad altiore dignitatis gradum à Re-
gibus fuerint euecti, inferioris dignitatis nomine suppresso, su-
perioris nomenclaturam vsurpant. Sic ergo Paulus, non iam
Apostolum ut antea, sed vincitum se Christi Iesu ad maiorem
veræ gloriæ cumulum deinceps appellauit: cumque is in Epi-
stolis suis Apostolos, primo loco inter Ecclesiæ grad^o posuerit,
modò aliquid inuenit hac dignitate sublimius: cum se non iam
Apostolum, sed vincitum Christi nuncupauit. Quia verò pru-
dentia carnis huiusmodi laudem non agnoscit, D. Christosto-
mum, qui longè alia prudentia instructus erat, in mediũ
proferam, hanc ipsam vinculorum gloriã diuina quadã ora-
tionis amplitudine prædicãtem. Is igitur, verba illa Pauli enar-
tans: Obsecro ego vos vincit^{us} in Domino, sic ait: Vincitum esse *Chryso. ad*
propter Christum, illustrius est quàm siue Apostolum, siue do- *Eph. 4:*
ctorem, siue Euangelistam esse. Si quis Christum diligit, is no-
uit quid sit quod dico. Si quis erga Christum amore (ut ita di-
cam) insanit, & ardet, is nouit quæ sit vinculorum virtus. Hic
itaque prius habebit optione data, vincula ferre propter Chri-
stum, quàm cælos inhabitare. Istud forsam illustrius etiam est,
quàm sedere ad dexteram ipsius, honestius quàm sedere super
duodecim thronos. Etiam si nullam haberet mercedis res ista,
hoc tamen solum magnum est præmium, hæc multæ retributio,
quod ista mala propter dilectum feruntur. Quod si quis mihi
vel vniuersi cæli, vel huius catenæ copiam & optionem largitus
esset: catenam hanc ego planè elegissem. Deinde, si mihi cum
Angelis standum fuisset sursum, aut cum Paulo vincit^o in car-

cere: carcerem vti que peroptassem. Ad hæc, si quis me aut in
 numerum & ordinem caelestium Potentiarum, eorum etiam
 quæ prope Dei thronum sunt, aut talem ligatum fecisset: talis
 vti que esse maluissem. Nihil hæc catena beatius. Non ita bea-
 tum dico Paulum, quod in Paradisum raptus, atque quod in
 carcerem coniectus est. Non ita beatum existimo, quod verba
 audiuit ineffabilia, quam quod vincula sustinuit. Quod enim
 ista reliquis sint maiora, audi ipsium quomodo gloriatur. Non
 enim dicit, Hortor vos ego, qui verba ineffabilia audivi: Sed
 quid? Hortor (inquit) vos, ego vincitus in Domino. O bea-
 ta vincula, o beatas manus, quas catena illa exortavit! Non
 erant ita præclaræ Pauli manus, quando claudum illum in Ly-
 stris erigebant, atque quando vinculis etiam circumligatæ. Ad-
 miratis Paulum tum potissimum, quando nihil illi, quæ manui
 adhererat, detrimenti afferebat vipera? Nihil mireris: Cate-
 nam quippe illam verebatur: immo & vniuersum illam mare
 veneratum fuerat: nam tunc quoque vincitus erat. Quod si mi-
 hi temporibus illis esse contigisset, vincula illa complexus fuis-
 sem, inque sinus meos collocassem: neque cessassem exorsaria
 illa, quibus is pro Domino meo ligatus fuit. Quod si liberum
 mihi fuisset per curas Ecclesiasticas, & corpus habuissem vali-
 dum, nihil vti que cautatus fuisset, quominus tanta suscepta
 peregrinatione, catenas dumtaxat illas, & carcerem ubi ligatus
 fuit, videre petissem. Et paulò post: Honoratus est & Petrus
 ista catena: erat enim vincitus atque traditus militibus &
 dormiebat: ita videlicet erat hilans, a que nihil profus in mu-
 tatus, vt grauis illū haberet somnus. Venitq; ad eum Angelus,
 atque percussio latere exortavit eum. Hic si mihi quispiam di-
 xisset: Elige vtrum velis: vis esse Angelus Petrum stimulans
 ac solvens an Petrus solutus? Petrus vti que mallem esse: pro-
 pter quem & Angelus descendit, vt vinculis illis potiri libuisset.
 Hæc tenus Chrysost. Cuius charitatis plenissima verba, vti nam
 in pectore nostro eum igne accenderent, qui in facto eius pe-
 ctore flagrabat. Olim gloriæ loco ducebatur, quod in laudem
 2. Reg. 3. Abner protulit David, cum dixit: Nequaquam vt mori solent
 ignavi, mortuus est Abner. Manus tuæ non sunt ligatæ, & pe-
 des tui non sunt compedibus aggrauati: Modò compedes &
 vincula non ignominiam afferunt, sed gloria afficiunt: non de-
 decus pariuat, sed sempiternam dignitatem, egregieque ora-
 menta conciliant. Quæ cum ita sint frater, faciliè ad quæstio-
 nem paulo antè propositam responderemus: cur videlicet inno-
 centissimus Ioannes ab impio & crudei patricida in vincula
 coniectus

Act. 14.

Act. 18.

Act. 12.

coniectus sit: cum ex his quæ hæcenus dicta sunt, liquidò constet, summam dignitatem & gratiam præcursoris nostri fuisse, catenas, vincula, squalorem, carceris & meritis supplicium propter iustitiam pertulisse.

II.

Restat aliud, quod in his verbis præter vincula Ioannis honore debeamus. Nam & ex eo quod Euangelista dicit, Ioannem auditu intellexisse opera Christi, & ex tota sectionis Evangelicæ sententia intelligimus, Ioannem familiari Christi consuetudine vsu, non minime fuisse, nec more discipulorum eius illi adhaesisse. Quæ in re inquisitione dignum est, cur Ioannes, qui ita dignitatem & maiestatem Christi reuerbatur, noluerit Christum sequi & discipulorum eius numero sociari. Si enim Ioannes amicus Sponsi erat, quid illi iucundius accidere potuisset, quam iactari eius perpetuò assidentem audire vocem Sponsi, & eius diuina presentia frui? Certè post beatam illam diuinæ pulchritudinis visionem, nihil homini optabilius accidere poterat, quam Christi faciem videre, eiusque suauissima consuetudine frui. Quod ne ipse quidem Dominus tacuit, cum ad discipulos dixit: Beati oculi qui vident, quæ vos videtis, Dico enim vobis, quod multi Reges & Prophetae voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Tanta enim veritatis Christi vis atque suauitas erat, ut non sine magno affectu Petros Apostolus dixerit: Quod ibimus Domine? verba vitæ æternæ habes. Si ergo Ioannes adeo probè ista tenebat, adeoque Christum Dominum diligebat, cur hæc eius scholam deseruit: cur non se in eius disciplinâ tradidit? cur se à tam iucunda & amabili consuetudine abduxit? Ad hæc igitur respondemus: Ioannem in hoc præcipuè à Deo electum fuisse, ut testis esset atque præcursor Christi. Sic enim ait Euangelista: Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, &c. Vnde idem Euangelista, ubi ineffabile Domine incarnationis mysterium protulisset, & verbū Dei carnem assumpsisse dixisset: Ioannem protinus huius admirandi operis testem citat his verbis: Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. In quibus verbis duplicem Christi naturam, duplicemque naturam aperte declarat, alteram in tempore, alteram in æternitate: cum Christum Dominum & ante se, & post se natum testatur. Quia ergo Ioannes testimonium Christo redditurus erat, debuit planè omni suspitionis nota apud homines carere: qua iudicio illorum nõ

Ioan. I.

caruisset, si sectator eius atq; discipulus fuisset. & familiari eius consuetudine vsus esset. Hac ergo de causa sanctus præcursor optatissima Christi consuetudine caruit: satius esse iudicans, ad tempus corpore separari à Christo, quam officio & muneri suo deesse. Hæc enim prima Sanctorum cura est, ut prius quidem officij sui debito satisfaciant: deinde cætera persequantur quæ Deo grata esse intelligunt, quamuis ab eo præcepta non sint. Prima enim esse debet obedientia præceptorum, proxima consiliorum. Prius enim ea quæ à Deo præcipiuntur: deinde cætera deuotionis & pietatis nostræ obsequia exequenda sunt. Quod quidem ipsius Domini Saluatoris exemplo discimus, qui in Psal. ait: In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei. In cuius rei typum, olim Dominus in lege præcipiebat, ut nemini voluntarium sacrificium offerre liceret, nisi post oblatam matutinam atque vespertinam hostiam (quæ ex legis præscriptione quotidie offerenda erat (ut hac ratione insinuaret, nullo modo voluntaria sacrificia & bona opera necessarius anteferenda esse: sed ea priori loco, ad quæ ex iustitiæ debito tenemur: deinde verò ea quæ voluntariæ deuotionis obsequia sunt, offeramus. Hoc autem Hebraica litera aperte significare videtur pro eo enim quod nos legimus: Adolebunt ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: Hebraica lectio habet, Adolebunt ea post holocaustum, quod est super ignem. Cuius orationis sensus est: Adolebunt sacerdotes voluntaria fidelium sacrificia post holocaustum, quod quotidie de more adoletur. Ut hoc ipso ordine admoneamur (ut antè dicitur) primo loco, quæ Deus præcepit: secundo, quæ non sibi volumus, exequenda esse. Denique hoc est, quod aperte Samuel Propheta significauit cum ait: Melior est obedientia, quam victimæ: obedientia enim præcipitur, victima consulitur: illa necessaria est, ista voluntaria. Prius ergo est, ut voluntatem Dei faciamus, deinde ut nostram exequamur. Hoc animadvertant quicumque ut orationibus, aut elemosynis, aut pijs alijs operibus vacent, officio suo defunt, & status sui legibus, quibus astricti sunt, minùs plene satisfaciunt. Hoc enim est iustitiæ ordinem inuertere: hoc est, victimam obedientiæ præferre: hoc est, non Deum, sed seipsum querere, & voluntatem suam diuinae voluntati anteferre: quæ res non à spiritu Dei, sed à spiritu motis proprii, sub charitatis imagine proficiscitur. Neq; enim spiritus Dei, sibi ipsi contrarius esse potest. Si ergo ille te ad obedientiam vocat præceptorum, quomodo te eò vocare debeat

vnde

Psal. 39.

i. eunt. 3.

I. Reg. 15.

unde hæc obedientia impeditur: Atq; vtinã non esset frequen-
tissimus hic inter multos abusus: qui tanto est periculosior, quã
tò magis specie tegitur pietatis. Hęc enim velut esca esse solet
qua dæmones piis hominibus laqueos tendit. Quos enim a-
perta iniquitatis esca apprehendere nequeunt, proposita specie
pietatis illaqueant. In hanc autẽ fraudẽ suadente Diabolo con-
iiciuntur & illi, qui inuitis & reclamãtib; sine famulis, sine cre-
dito:ribu; , æs alienũ non dissolunt: cùm tamen in pauperes &
egenos liberales sint. Quod genus monstri (sic enim liceat ap-
pellare) Gentiles etiã Philosophi detestati sũt. Hinc Plutarchus
memorat Phocionem Atheniensem quibusdam a se flagitanti-
bus, vt ad sacram rem faciendam, quidpiã etiam ipse tribueret,
& diu quã daturò applaudentibus: Inuius & impudẽs (inquit)
profectò sim, si ad rem diuinam vobis desposcentibus, aliquid
dare animum induxero: huic autem Callicl (digito credito-
rem ostendens) nihil reddidero. Ab hac autem diuini ordinis
perturbatione longissimẽ Ioannes abfuit: qui se ab optatissima
Christi consuetudine subduxit, vt inunctum sibi à Deo testis
& præcursoris officium plenius administraret.

Plutar. in
Polit.

III.

Vinctus ergo idem in carcere, mittit duos discipulos ad Chri-
stum, dicens: *Tues qui venturus es, an alium expectamus?* Hoc in
loco quærri solet, cur Ioãnes interrogat, an Christus Dominus
sit Messias ille in lege promissus, quem ipsum esse baptizando,
& prædicando clamauerat: Quomodo enim ignorare poterat?
cuius præcursor ac testis à Deo electus erat? Sunt qui hoc in lo-
co dicãt, Ioannẽ ipsius Christi oraculo & voce discere voluisse,
quod diuini spiritus ostensione antè didicerat. Quę enim ma-
xima sunt, quęq; auidissimẽ desideramus, nõ semel atq; iterum,
sed millies audire gaudemus. Sic enim pater vniciũ atq; dile-
ctissimũ filium mortuum in bello existimans, vbi ab aliquo fide
digno teste viuũ esse audit & credit, gaudet tamẽ & optat alios
atq; alios vitæ nuntios id ipsum cõfirmantes audire. Cùm ergo
nulla res esset aut maior, aut optabilior, quã Domini Salua-
toris aduẽtus, e. u. s. d. m. q. certa fides & cognitio, quid miramur,
si ad eò faustum atq; lætum nuntium, quod oraculo cælesti pri-
dẽ Ioannes didicerat, ab ipsius ore veritatis, iterum atq; ite-
rum audire vellet? Si enim sola huius tanti beneficij recorda-
tio, pijs mentes ineffabili gaudio complet: quid faceret tam
illustre ab ipso ore veritatis testimonium? Neque enim minus
sancti præcursoris animum affectit testimonium Christi, quã
Spiritus sancti. Quod si Sponsus ille cælestis, Sponsa lux
amore

Cass.

amorem captus, voce in eius optat audire, cum ait: *Sone vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis: quomodo amiciis Sponsi Ioannes non optet, gaudeatque audire vocem atque testimonium eius, quem at dentissimo amore ab ipso matris utero diligebat?* Hanc ergo vocem de re omnium gratissima & maxima udire gestiens mittit discipulos suos, quibus eo querant: *Uu es qui uenturus es, an alium expectamus?* Hæc igitur illi, & quidem non absurde (ut mea fert opinio) sed communis ferè Patrum responsio est: Ioannem in uidentium atque dubitantium discipulorum suorum personam sustinere uoluisse: & illorum, non suo nomine quaestionein hanc proposuisse, ut in superiori concione à nobis dictum est.

Cæterum Dominus legationis consilium intelligens, mirabili ac planè diuino artificio, discipulorum Ioannis infirmam fidem ac sanare aggressus est: ut nec eorum uulnus proderet, & salutarem medicinam, maximèque efficacem uulnerei adhiberet. Variis enim corporum morbis in eorum conspectu profigatis, infidelitatis morbum ab eorum mentibus depellere uolens, ait prouinus ad illos: *Euntes, renunciate Ioanni quæ uariis & audistis. Cæci uident, claudi ambulant, &c.* Signa profert ueri Messias: quæ olim Isaias in aduentu eius futura prænuntiabat his uerbis: *Tunc aperentur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut feruus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Quibus uerbis diuinus Pater cælesti spiritu afflatus signa profert, quibus uerus Messias deprehendi posset. Quæ tamen signa, ita sunt ueritatis signa, ut sint etiam magna in genus hominum beneficia. Quod quidem miro diuini mentis consilio, sic ad salutem nostram institutum fuit. Cum enim omnis Scriptura facta in hoc præcipuè intenta sit, ut fidem & charitatem pectoribus nostris ingeneret, utrumque his signis effectum est. Eadem enim quatenus signa sunt, fidem excitant: quatenus uerò beneficia sunt, charitatem erga tam liberalem & munificum benefactorem incendunt. Cum autè beneficia, dico non ægrorum tantum corporum remedia (quæ uelimus, nolimus, paulo post peritura, & in puluerem redigenda sunt) sed multò magis animarum sanitates intelligo: ad quas potius uim seruandas, Christi Domini aduentus destinatus fuit. Constat enim, non minus animas iis ipsis morbis, atque multò etiam pluribus quàm corpora laborare: quos nemo nisi magnus ille, qui è cælo uenit, medicus sanare potest. Esse autem hanc curaticnem ad spiritualium sanctorum morbos diuine gratiæ beneficio depellendos referendam, non obscure idem

Vates insinuat: qui vbi verba illa protulisset, Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt &c. salutis huius causam sub illico dicens: Quia scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine. Quid hoc ad morborum depulsionem? Num torrentes aquarum cæcis visum, aut claudis gressum præbere possunt? Hæc ergo rerum inconcinnitate Propheta nos ad spiritualem sensum excitat: quæ res literis sanctis familiaris admodum est. Aquarum autem nomine, non raro idem Vates diuinæ gratiæ opes & officia intelligit. Vnde alibi quidem ait: Omnes sitientes venite ad aquas, &c. Alibi verò: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Quibus in locis certum est, non de corporeo elemento, sed de diuinæ gratiæ beneficio (quæ mentem fecundat, sitim animæ sedat, cupiditatis ardorem refrigerat) Prophetam loqui. Huius verò gratiæ præcipuum munus est, cæcas hominum menses diuinæ lucis splendore illuminare claudos sanare, peccatorum lepra delere, cæterosq; spirituales animorum morbos depellere. Quæ ex re liquido constat, Prophetam hoc in loco non de corporum curatione modò, sed multò magis de spiritualium morborum depulsionem vaticinatum fuisse: Cùm causæ redditio quam intulit ad hos magis, quàm ad illos pertineat. Est ergo sensus, Messiam tempore diuinæ gratiæ fluentem in desertum, & incultam solitudinem (hoc est, in barbaras & manes nationes, & à diuino cultu alienas) Messiam beneficio esse deriuanda: quo fiet, vt qui mente cæci, claudi, & leprosi, muti, & surdi ad res diuinas erant, nouam essent sanitatem nouosq; sensus percepturi.

Sed non ab re hoc in loco fuerit, horum malorum quibus animi nostri afficiuntur, rationem & naturam paucis aperire. Amuti ergo exordium capientes: muti sunt, qui cùm sic vitam suam instituerint, vt in eos æritò propheticum illud quadrare possit, Sepulchrum patens est guttur eorum: per quod tot intolerandi scætores, hoc est tot maledicentia, scurrilitatis, lasciuia, detractionis, mendaciorum atque peritiourum verba conuincite ter prodeant: numquam de Deo, de salute animæ suæ, de altera vita, de diuinis beneficiis & laudibus illum vquam verbum faciunt: imò verò, si quis fortè ante illos de Deo rebusq; diuinis quicquam loquutus fuerit, risu & cachinnis excipiunt. Hos autem D. August. verè mutos appetat, cùm ait: Vt tacentibus de te Domine: quoniam ipsi loquaces muti sūt, cùm non tuas laudes dicunt. Surdi autem sunt, qui cùm tot annos sacra loca frequentarint, tam multas conciones audierint, nunquam vel vnum salutare verbum, tam longo tempo-

ris spatio audierunt: quia nullum aure cordis perceperunt. Si enim percepisset, non dubium, quin aliam vivendi rationem sequuti essent. Cæci verò sunt, qui cum omnium horum mores & vitam perspectissimam habeant, & omnia quæ in Hispania, Gallia, & Italia gerantur noverint, & omnes acquirendi & nocendi artes probè teneant, & lynceos oculos ad omnia quæ carnis & mundi sunt habeant: in iis tamen rebus, quæ ad sui ipsorum cognitionem, & animæ salutem pertinent, talis ipis cæciores sint. Quam rem manifestè indicant tot lethaliū criminum præcipitia, in quæ impingunt: quod nequaquam illis eveniret, si mentis oculos haberent. Sunt inter hos etiam claudi. Quos claudos appellas? Eos nimirum, qui quamvis oculos habeant, quibus hæc omnia probè noverint, animi tamen imbecillitate impediuntur, quo minus in curriculo pietatis exerceri valeant: qui nec viribus eniti, nec cursu ad virtutum præmia tendere volunt. A: que hoc ipsum sigillatim quale sit, inspiciamus. Claudus hoc modo est, qui intelligit non esse fratri irascendum, impotenti tamen ire dominatu superatus non modo irascitur, sed etiam conuiciis maledictis, & indignis atque contumeliosis nominibus cæteros insultatur, ac dira famulis, cæterisque hominibus imprecatur, quos furis atque Dæmonibus passim deuouet. Claudus item hoc modo est qui scit verum esse quod Ioaanes ait: Qui odit fratrem suum, homicidia est, qui tamen vulnus odij & malevolentie adeò altè pectori impressum gestat, ut nullis persuasionibus, nullis diuinarum literarum terroribus aut minis, semel conceptum malevolentie virus deponere velit. Claudus præterea est, qui intelligit verum esse quod Dominus ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est in corde suo: & quod Apostolus ait: Neque fornicarij regni Dei hæreditatem consequentur: & tamen (vt Petrus Apostolus ait) oculos habet plenos adulterij & incessabilis delicti. Incessabilis inquit, quoniam multos passim reperire licet, adeo prauis cupiditatibus addictos, adeò Dei, sui que oblitos, adeò in omne vitium præcipites: vt si ab illis quæras, an oculorum suorum licentiam aliquando diuini timoris freno cohibuerint, facillè respondeant, se prorsus quod timor Domini sit, ignorare, nec se vnquam in vita cupiditatem aliquam & imperum animi, hoc metu compressisse. Horum igitur oculos plenos esse ait adulterij, & incessabilis delicti: quia nihil illis gratum oculis videre contigit, in quod non protinus libidine & cupiditate cæca ferantur. Hoc enim ferè huius vitij proprium est, vt quam mentem semel ob-

sedent,

2. Ioa. 2.

Matth. 5.

1. Cor. 6.

2. Pet. 2.

federis, ad extremam vsque ætatem prosequatur, sicut in libro Iob scriptum est. Ossa eius replebuntur vitris adolescentiæ eius Iob. 20. & cum eo in pulvere dormient. Est enim hic morbus velut leu- ta quædam phtisicorum febris, quæ intra ossium medullas hæret, quæ simul cum vita vastandi finem accipit. Quod quidem iustissimo Dei iudicio euenit, vt qui multorum animas perdidit, quas ad turpitudinis consensum excitauit, suum quoque iacturam faciant, & animam pro anima reddant. Claudii etiam sunt, qui eum sciunt verum esse quod Dominus ait: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula: tanto tamen mam- Luc. 16. monæ studio & amore tenentur, vt nihil ex suo, quo aliorum inopiam subleuent, diminutum velint. Cùmque intelligant misericordiam celsissimam esse defunctorum comitem, ipsi tamen malunt opes suas gratis hæredibus dissipandas relinquere, quàm in cælestes thesauros per manus pauperum reconde- re. Claudii præterea sunt, qui cùm sciunt proprium esse viri iusti cor suum tradere ad vigilandum diluculo ad Deum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecari, scriptumque esse, Si diluculo sustexeris ad Deum, & omnipotentem fueris de- precatus, statim erigabit ad te, & pacem reddet habita- Eccl. 39. tum iustitiæ tuæ: inertia tamen somnoque demersi atque sepulti, longissimis huius temporis noctibus lucis etiam partem addunt, quam diuinæ laudis officio præuenire deberent, & cùm Propheta diceret: In matutinis Domine meditabor in te, quia Psal. 62. fuisti adiutor meus. Res est profectò miseratione dignissima, quod cùm quatuor & viginti horas diei, perituri corporis obsequio impendamus: immortalis animæ curandæ, ne vnâ quidem tribuamus. Aduersum hos igitur omnes, qui hoc modo claudi sunt,onat sæpè Dominus & fulminat in Euangelio cū Iacob. 4. ait: Sciens bonum, & non facienti, peccatum est illi: Et, Ser- Luc. 12. uus qui scit voluntatem domini & non facit, vapulabitur multis: Et ad Phariseos, Si cæci, inquit essetis, non haberetis pec- Ioan. 9. catum: nunc autem dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. Ex quo loco patet, quanto grauius claudorum, quam cæcorum periculum sit: quando illorum peccatum, horum comparatione peccatum non esse dicitur: vsque adeo criminolium ante superni iudicis conspectum est, bonum scire, & negligere, Quod quidem periculum Christianorum magis, quam aliorum omnium est: qui fidei lumine instructi, quid honestum, quid turpe & quod vtriusque rei siue præmium, siue supplicium, constitutum sit, ipsa veritate docente tenent.

Sed ne quem hæc cogitatio pusillanimum in desperationem coniciat, sciat sibi paratum in Christo habere cōtra hæc mortifera animæ venena, præsentissimū ac salutare antidotum, si modò illum toto corde requirat. Is enim preciosi sanguinis sui medicamento omnes hos morbes sanat. Quodd enim huiusmodi claudos sanitati restituat, testatur Dauid, cum ait: *Qui perfecit pedes meos tanquā ceruicū, & super excelsa statuens me. Claudus igitur, qui ad iustitiæ opus molendum & efficiendum, se loco mouere non poterat, exiliet, & tanquam ceruus summa celeritate virtutis cursum conficiet, & ad summum & altissimum pietatis fastigium aspirabit. Idem etiam cæcorum oculos illuminat, sicut is per Esaiam pollicetur, cum ait: Et educam cæcos in viam quam nesciunt, & in semitis quas ignorant, ambulare eos faciam. Ad hoc enim Zacharias illum venisse in mundum ait: vt eos illuminaret, qui in tenebris & in vmbra mortis (hoc est in lethali peccato) sedent, quod ad æternæ morti propinquum est, vt vmbra corpori cuius est vmbra. Similiter mutis & surdis se & eloquium & auditum præbere, arcana quadam & mystica ratione ostendit cum iudum & murum in Euangelio sanauit: quem à turba secretum, digitorum tactu, oris spūto, gemitu & suspectu in cælum curauit. Ex qua quidem curandi ratione, morbi huius grauitatem intelligere licet. Cum enim constat Dominum aut simplici verbo, aut simbriæ suæ contactu cæteros morbos sanasse, rot in hoc curando ceremonias adhibere voluisse, facile morbi huius periculum & curationis difficultatem declarat. Quocirca ipsius periculi vestri magnitudo veritate, quæ in Die natalis Domini ostensa est, aperiatis. Satis hæctenus dormitum est fati carnis & mundi obsequio datum. Iam nunc tempus exigit, vt Christo Domino, immò verò anime vestræ, quod superest, tribuatis. Apostolum igitur audiamus omnes dicentem: Nox præcessit, dies autem appropinquauit: abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die honestè ambulemus: vt hac honesta specie, atque habitu ornati, præsepe nascituri infantis inuisere, brachiis illum dilectionis stringere, sacratis pedibus oscula figere, & piis lachrymis rigare, & toto illum dilectionis affectu amplecti, & in visceribus nostris perpetuò condere valeamus. Quod si à me ouisquam requirat, quid in hoc faustissimo natalis Domini die ab hoc paruulo petere debeat (quandoquidem magni principes in hisce diebus magnifica seruis suis munera largiri solent) illud respondebo, vt ab hoc infante petat, vt vel vnā tantum lachryma*

chrymulam ex iis quas multas illo die vagiens in præsepio fudit, sibi donare dignetur. Hæc enim sola satis superque erit, ad omnes præteritæ vitæ sordes abluendas: vt sic tandem ablut^o atque mundatus, pura mente & nata em Domini diem in hac vita celebrare, & in futura reuelate facie eundem non in præsepio vagientem, sed sanctorum animas beantem in gloria sua cinere mereatur.

Dominica quarta in Aduentu Domini: concio prima: in qua post Euangelicæ lectionis explanationē, de fœlicissimo Dei: cōtrāque de infœlicissimo dæmonis aduentu in animam: deinde verò de præparatio ne ad priorem illum Domini aduentum agitur.

THE. *Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Isa. 40.*

Vlgarissima Philosophorum sententia est, fratres charissimi naturalem motum, cum termino appropinquat, esse velociorem. Nos autem hoc tempore ad sacratissimum Natalis Domini diem tendimus. Quid ergo tam eximia solemnitati propiores sumus, hoc alacrius currere debemus, eoque diligentius corda nostra ad nascentis Domini gratiam præparare. Itaque in præsentī concione, de spiritali Christi aduentu in animam, deque præparatione ad illum dignè excipiendum, post Euangelicæ lectionis explanationem, pauca dicere constitui. Sed vt hoc præstantissimum argumentum pro dignitate tractare possimus, ad solita beatissimæ Virginis suffragia suppliciter confugiamus.

A V E M A R I A.

LECTIO sancti Evangelij, legationem quandam Iudæorum ad Ioannem Baptistam in litore Iordanis baptizantem continet. Erit autē operæpretium, legationis huius causam paucis exponere. Constat planè Christianæ religionis fundamentum esse fidem in Christum, Apostolo dicente: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Quia verò totius spiritalis ædificij summa ex fundamento pendet, diuina prouidentia (cuius perfecta sunt opera: & quæ nihil, quod sit modò ad salutem hominum necessarium, vllò vnquam tempore prætermisit) maxima cura

prouidit, ne circa huius fundamenti cognitioem homines aberrarent. Ideoque Prophetas antè præmisit, qui diligentissime signa omnia temporaque venturæ Christi hominibus nuntiarent. Neque prophetas modò, sed Sibyllas etiam apud Gentiles hæc eadem nuntiantes, deest: aut vt qui ad vtroque homines seruandos venturus erat, vtriusque aduentus sui testes ac indices locupletissimos mitteret. Sibyllas autem, hoc est, selectissimas virgines ex gentibus potissimum delegit, quibus hoc arcantum cœeste committeret: tum propter virgineam puritatem (qua potissimum Spiritus sanctus delectatur) tum etiam propter testimonij firmitatem & sinceritatem. Hominum enim, ac præcipuè sapientum testimonia, philosophiæ magis, ac humanæ sapientiæ tribuerentur. At rudium & indoctarum virginum elogia, non literis (quibus carebant) sed Spiritu diuino virgineo ore loquenti faciliè tribuerent. Non tamen satis fuit diuinæ prouidentię tot Prophetarum Sibylarumque testimonia venturum Christum denunciante præmisisse: sed his omnibus addidit nouum & locupletissimum testem, qui non futurum prædiceret: sed præsentem ostenderet: ne in te tanti momenti fides humana nutaret.

Is autem fuit Ioannes Baptista Christi præcursor ac testis qui in hoc ipsum à Deo, potissimum destinatus est, Euangelista

Ioan. 1. dicente: Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Sicut enim lucifer ante Solem exorietis, Solis proximum aduentum prænuntiat: ita Ioannes vt lucifer spiritualis quidam, Solis iustitiæ aduentum mundo nuntiavit. Quia verò estis integritas & innocetia ad testimonij firmitatem plurimum valet: ideo, quem Dominus tantę veritatis testem designauerat, eximia quadam & insolita sanctitatis gratia donauit: adeò, vt inter naves mulierum nullus Propheta maior illo surrexerit. Cuius sanctitatis splendor, ita intuentium oculos animosque perstrinxerat: vt non lucifer ante Solem, sed Sol ipse splendidissimus crederetur. A quo errore homines Euangelista liberat, cum ait: Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Quibus verbis populi opinionem arguit, qui Ianni Christi nomen & dignitatem tribuebant. Sic enim Lucas ait: Existimante autem populo & cogitantibus omnibus in corde suo de Ioanne, ne fortè ipse esset, Christus, &c. Cum ergo rumor hic per omnium ora volitaret grauius hac populi opinione Pharisæi commoti (qui consilium Dei spernentes, Ioannis baptismum non receperant) hanc ad eum legationem destinarunt, qua per Sacerdotes & Leuitas impieta-

impieratis suæ socios à Ioanne inquirerent. Tu quis es?

Et confessus est (ait Euangelista) & non negavit, & confessus est, quia non sum ego Christus. Quæ verba non vulgar: in em; habim; præferunt. Alioquin simpliciter respondere potuisset: Non sum ego Christus. Sed Euangelista iterum atque iterum repetit: Et confessus est, & non negavit; & confessus est, &c. vt hac loquendi figura, sollicitudinem atque timorem sancti præcursoris haud obscure declararet: cum sibi diuinos honores tribui imprudentis populi opinione cerneret. Nullus enim vir, etiam zelotypiæ *Simile.* ægritudine laborans, vsque adeò de vxoris suæ pudicitia sollicitus est, quam sancti omnes fuerunt, ne sibi quicquam diuini honoris arrogarent, aut ab alijs sibi tribui paterentur. Sic Paulus & Barnabas, cum eos Lystris ciues propter edita miracula *Act. 14.* adorare vellent, conscissis tunicis, tantæ impietati obstiterunt dicentes; Viri quid facitis? Et nos mortales sumus, &c. Neque verò contenti populum ab hac temeritate reuocasse, cursu, voce, vestitiûmque abscissione, quantus eos tremor inuassisset, satis indicarunt. Simili consilio & affectu Ioannes à se diuinos honores depulsi: vt qui probè teneret, quam immane nefas esset, hominem sibi diuinum aliquid assumere. Quo enim alio scelere & primus parens, & summus ille Angelus in barathrum deiecti sunt: nisi quod vterque diuinam sibi similitudinem usurpare præsumpsit. Illi enim dictum est; Eritis sicut Dij, hoc verò ait: Similis ero altissimo. Et tamen cum hoc ita sit, multos *Gen. 3.* passim videre licet qui quamuis nomen Dei sibi sumere non *Esai. 14.* audeant, diuinos tamen honores inuadere non verentur. Non enim dicent, Deus ego sum: ita tamen se in vita gerent, ac si Dij essent. Sic enim ad Regem Tyr: per Ezechielem Dominus ait; *Exec. 28.* O Tyre, u dixisti Deus ego sum. Quoram modo? Subdit deinde: Posuisti cor tuum quasi cor Dei. Quia videlicet sic te gessisti, quasi Deus esses, dum tibi, quod vni Deo debebarur, tribuisti. Quam multi autem hac se ratione Deos faciunt? Dic enim mihi, an non Deo diuinitatis iure debetur, vt is vltimus rerum omnium finis sit, ac proinde ipse sit super omnia diligendus, & omnia ad illum, ceu ad vltimum finem referenda: adeò, vt seipsum quoque homo, vitamque suam ad illius obsequium destinare, & propter illum si opus fuerit, morti offerre debeat? Si ergo tu te ipsum vltimum finem facis, te super omnia diligens, tibi cuncta seruire volens, te rebus omnibus antefereus, & non humana solum, sed diuina quoque omnia ad te, tuasque commoditates referens: an id diuinum tibi honorem, soli Deo debitum arrogas? Quisquis igitur hoc facis quamuis non assu-

mas tibi nomen Dei, assumis certè rem & honorem Dei: sicut is faceret, qui in Repub. nomen quidem regis non assumeret, officium tamen & dignitatem sibi Regis vindicaret.

Sunt & aliz rationes, quibus sibi homines diuinos honores quodammodo tribuunt. Qui enim inani gloriæ studeant: quique de acceptis à Deo beneficiis impudenter gloriautur, an non isti etiam gloriam, quæ soli Deo debetur, assurrantur, & sibi tribuunt, quod diuinum est? Quid si idololatram appellas eum, qui thuris vel thymiamatis sufficium, quod soli Deo litatur, idolo offert: quomodo nõ saltem spiritualem idololatram appellabis eum: qui gloriam, hoc est, thymiamatum suuissimum, & thus vni Deo debitum, sibi sumit? Neque enim minus vni Deo gloria, quàm thuris suffimenta debentur.

Ingrati quoque, qui nunquam beneficiorum Dei memores sunt, qui nunquam oculos in cælum tollunt, qui ita beneficiis Dei vtuntur, ac si illa non à Deo, sed à seipsis percepissent: atque ita viuunt, ac si seiplos ipsi condidissent, nec ab alio penderent: an non isti quoque se quodammodo Deos faciunt, dum sibi quod Dei proprium est tribuunt? Hac enim ratione Pharaonem Dominus increpauit, eum ait: Ecce ego ad te diaco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Hoc planè mente & oratione nemo vnquam sanus dicere potuit. Quis enim sanus dicat, Ego feci memetipsum? Qui enim nondum extraxit, quomodo facere quicquam potest? Re tamen & opere id multi dicunt: illi videlicet, qui diuinorum beneficiorum memoriam omnem deposuerunt, quique ita eis vtuntur, ac si ea ipsi sibi percepissent. Quo quid amentius aut impudentius fingi potest? Quis adeò stupidus est, qui nesciat, neminem aut manum, aut pedem, aut quoduis aliud membrum, sine præsentis Dei opere mouere posse? Itaque cum loqueris, Dominus ipse linguam tuam magis, quàm tu ipse, mouet: cum ambulas, pedes ipse tuos magis, quàm tu ipse, dirigit. Omnis enim creatura, instrumentum quoddam Dei est, Deus verò in omni actione principalis causæ. Vnde sicut in quouis opificio artifex magis, quàm artificis instrumentum, causa operis esse dicitur: ita cuiuscunque naturalis actionis nostræ, Deus magis, quàm nos ipsi, causa est. Cum hoc igitur non solum fides doceat, sed etiam philosophiæ ratio demonstrat: quanta quæso cæcitas, & insania est, cum his omnibus diuinis beneficiis perfruamur nunquam oculos in cælum tollere, nunquam autorem vitæ, conseruatore[m] salutis, & bonorum omnium largitore[m] suspi-

Exech. 19.

Simile.

cere

cere? nunquam vel cogitatione saltem dicere: Quis est hic, qui mihi vitam tribuit? qui membra regit? qui lucem oculis, calorem visceribus, pedibus motum, & cordi spiritum tribuit? Constat enim verum esse, quod Daniel Propheta dixit: Deum esse qui statum nostrum habeat in manu sua, sine cuius virtute ne spiritus quidem possumus. Idemque Isaias Propheta confirmat his verbis: Hæc dicit Dominus creans cælos & extendens eos, formans terram, & quæ germinant in ea, dans statum populo qui est super eam, & spiritum calcantibus eam. Præterea cum tu cœnatus alto sopore mergens, te ignorante & quiescente, ipse haustum potum & cibum in stomacho tuo concoquit: deinde in hepar per membra omnia descendendum transmittit: cum partem eorum in cor traiecit, ut inde per arterias in spiritus vitales atque calorem solvatur: indeque rursus ex corde ad cerebrum traducit, ut nobilitati adhuc forma ibidem percepta, spiritus generet, quos medici vocant animales, quibus sensum & motum membris tribuit. Quis igitur omnia hæc officia, quibus salus & vita hominum continetur, dum tu dormis ac stertis, ad te diligenter exequitur, nisi Deus ipse naturæ rector & auctor? Cui igitur dum lætus & alacer à somno excitaris, qui oneratus cibus accubasti, non illi gratias agas, non laudibus effera sis illum, qui cum tibi nihil debeat, singulis noctibus totum corpus tuum hoc est, pulcherrimum animæ domicilium perlustrat, & quidquid ad incolomitatem & salutem tuam necessarium est, te ignorante procurat? Hac enim de causa prudentissima illa seprem Machabæorum mater, filios suos ad omnia pro fide & amore in deum tormenta subeunda hortabatur: quod illos Deus in materno utero ipsa ignorante formasset. Sic enim ad filios ait, nescio qualiter in utero meo apparuistis. Neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, qui que omnium invenit originem. Si ergo sancta hæc femina non unum aliquem, sed septem filios ad atrocissima supplicia pro fide sustinenda, huius beneficii consideratione inducta hortabatur: quomodo quaeso nos, hoc unum beneficium (ut cætera taceamus) vel ad solam gratiarum actionem non incitabit.

Cum ergo Ioannes (ut ad id quod initio proposuimus redeamus) procul à se omnem dignitatis Christi suspensionem humili & aperta confessione depulisset, quærent ab eo rursus lepait: *Quid igitur Helias es tu?* Sciebant ex vaticinio Malachæ prophetæ Heliam in mundum esse venturum. Au enim Domi-

Dan. 9.

Esa. 46.

2. Mac. 7.

Malch. 4.

4. Reg. 1. nus: Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam quem propter hoc igneo curtu sublatum alicubi adseruari credebant. Vide autē quate apud populum dignitatis erat Ioannes, quē, vel ipsum Christū, vel cerē Heliam Prophetā clarissimum esse abibitabatur. Cumq; rursū & hoc quoque negasset (quia quamuis in spiritu & virtute, r tuq; videndi Helias esset, in persona tamen Helias non erat) quærent ab eo rursū: *Quid igitur? propheta es tu?* Græcē articulus appositus est, qui hic sensus reddidit: *Esne tu ille Propheta?* Vnde patet, nō eos in cōmuni de Prophete

Dent. 18. nomine ac dignitate quæsisse, sed de illo excellenti Propheta, de quo Moyses scriptum reliquerat: *Prophetam sicut tibi Dominus de fratribus tuis: illum, sicut me audietis. Et erit, quicumq; non audierit Prophetam illum, ego ultor existā.* De hoc igitur singulari & excellenti Propheta inquirunt, quem errore lapsi, alium à Christo esse existimabant. Cū ergo Ioannes se, nec Christum, nec Heliam nec Prophetā illum esse dixisset, legati consequenter quærent: *Quis ergo es? ut responsum demus in qui miserum nos? Quid dicis de te ipso?* Ege anquit, *vox clamantis in deserto. Dirigite, &c.* Non est sensus, *Ego sum vox:* sed ego is

Eesai. 40. sum, quem Ilaias Propheta in spiritu audiuit, cū dixit vocem se audire clamantis in deserto: *Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Quæ quidē verba (quoniam instituto nostro maximē quadrāt) paulo fufius in huius concionis fine explananda relinquo.*

Perquunt igitur illi, & quærent, *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus nec Helias, nec Propheta?* Respondit Ioannes, *Ego quidem baptizo vos in aqua: manus autem vestrum sicut quem vos nescitis.* Vereor fratres, ne hæc verba in nos quoq; quadrare possint, quæ aduersus Phariseos dicta sunt. Illi enim Christum, quia externa specie & habitu humilem, atque abiectum viderunt, fabri filium existimantes, non agnouerunt: nos quoque eundem in pauperibus latentem simili ratione delusi non agnoscimus. Si enim

Matth. 5. toties Dominus reperit: *Quod vni ex fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis: an nō in paupere ipso Christus est, quando quicquid in illu. n beneficij cōtuleris, in Christum confers?* Et tamen cū humili specie atque habitu pauperes cernimus, ita deludimur, ut nihil aliud in paupere, quàm pauperem esse credamus: cū tamen (quod ad præmij rationem attinet) in illo verē lateat Christus. Quod quia modō intelligere volumus, erit quando intelligamus. Nimirum, cū Domino illa eadem verba in iudicio proferente, ab eo improbi quærant: *Dominus quando te vidimus esurientem, aut sitientē, aut nudum,*
aut in

aut in carcere positum, & non ministrauimus tibi? Quibus tēspō debet. Amen dico vobis, quamdiu vni de his fratribus meis non fecistis, nec mihi fecistis.

Sequitur deinde Ioannis responsio à singulari animi submissione profecta. *cuims*, inquit, *non sum dignus soluere corrigiam calceamenti*. Marcus addit: Procumbens soluere corrigiam calceamenti: Vide quantus vir, quantum se deiecit ante pedes Christi: nec hoc se tanto munere dignum fatetur, vt vel corrigiam calceamentorum eius humi pronus dissoluat. Vt hac ratione intelligamus, sanctissimos quosque viros, quo maiori apud Deū gratia & honore fuerint, eò se modestius, ac submissius gerere & quo magis eorum puritas & dignitas augetur & crescit, eò magis sui aestimationem decretere, crescere autem timorem, humilitatem, & reuerentiam: ad eò, vt quo se maioribus à Deo beneficiis non statim vidēt, hoc maiore metu cōcutiantur, quòd se debite gratiæ referendę impares esse cognoscāt. Hinc D. G. e. *Greg.* Anima, inquit, profectibus suis quantur, & magis illuminata plus metuit. Sic sanctus Iob: Auditū, inquit, auris audiui: tunc autem oculus meus videt te, idcirco ipse nāe reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Quò igitur vir sanctus clarus Dominum agnouit, hoc apertius comparatione tantę lucis, non modo vilitatem suam, sed etiam indignitatem, & vitę deformitatem intellexit: ideoq; tunc maxime se reprehendit, & pœnitentię durioris propositum arripit. Sancti enim viri (vt idē *Greg.* ait) quo propiores luci fiunt, hoc magis quidquid impurum in eis latet agnoscunt: Sic nos in luce Solis positi, minutissimos quosdam atomos, in medio aëre volitare cernimus, quos sub maligna luce minime videbamus. Ad hunc modum sancti viri solis iustitię radiis obiecti, minima etiam *Simile:* intra se delicta, non modo vident, sed etiam plangunt, eademq; vitare diligentissimè student. Hinc de beata Paula D. Hieronymus scribit, quod minutissima peccata ita descebat, vt grauissimorum criminum ream esse putares. Hinc D. Bernardus: Spiritus, inquit, sanctus, facit hominem sollicitum ambulare eum Deo, scrutatur profunda pectorum, discretor est cogitationum & intentionum cordis: qui nec minimam paleam intra cordis quod possidet habitaculum patitur residere: sed statim igne subtilissimę circumspectionis erurit. *Qui* verò hac luce destituti sunt, non modo paleas, sed nec tiabes etiam, hoc est, grauissima peccata cernunt. Cui rei, vel illud argumento est, quòd cum semel in anno confitentur, vix vnum, aut alterum peccatum proferunt: cætera enim confessatio inquirenda, &

indaganda relinquunt. Huius autem ignotatiæ nulla alia causa est, nisi quod hoc cælesti lumine destituti, nec seipfos, nec turpissima flagitia sua (in quibus fœdissimè iacent) intuentur. At Ioannes quò magis hoc cælesti lumine perfusus erat, hoc sibi magis displicebat, seque magis ante Christi Domini pedes abiecit.

Cuius exemplo discant etiam sacerdotes, cum ad tremenda altaris mysteria accedunt, quo timore & reuerentia illo adire debeant: quando is, qui ab utero matris Spiritu sancto plenus erat indignum se esse fatetur, qui ad pedes Domini procumbens, corrigiam soluat calceamentorum eius. Videant etiam omnes hi, qui in hac proxima solemnitate intra se nascentem Dominum in sacra Eucharistia percipienturi sunt, qua reuerentia, qua humilitate, qua religione & timore excipere illum debeant, cuius calceamenta, inter natos mulierum maximus attingere non audet. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad proposita thematis verba redeamus.

Tractatio thematis.

I.

Parate, inquit, viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Quoniam his verbis præcurator Domini Ioannes, munire nos viam monet, qua vnigenitus Dei filius ad nos venire, sedemque in nobis constituere dignetur (quæ quidem admonitio ad huius sacri temporis rationem, quo nasciturum illum expectamus, maximè pertinet) duo mihi ad hanc præparationem dicenda esse videntur. Primum, quæ sit eius animæ felicitas, quam Dominus inhabitare dignatur, deinde, quid nobis factu opus sit, quo tanti hospitis præsentia digni habeamur. Quia verò contraria iuxta se posita mutuo se illustrant, quò dignitatem animæ Deum possidentis intelligamus, miseriam eius conditionem, quæ Dei gratia & præsentia destituta est, primo loco explicare debemus.

Cùm autem hoc multis rationibus perspicui possit, vnâ tamen hoc in loco afferam: quòd huiusmodi videlicet anima, quæ Deo vacua, & à Dæmone obsessa & occupata est, desertum & solitudo in literis sanctis appellatur. Hoc enim adumbrabat desertum illud & solitudo, in qua propheta prædicatam Ioannem in spiritu audierat, cùm ait: Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. De quo planè deserto atque solitudine alibi apertius dixerat: pone desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius, quasi hortum Domini. Hoc enim loco propheta non de vasta aliqua eremi solitudine, sed de spirituali (hoc est, de anima, quæ

quæ donis cælestibus, spiritualique cultura destituta est) loquutus est. Vacua enim Deo pectora & Spiritu sancto arentia, deserto squalentis eremi ac solitudini comparantur. Est autem mira Spiritus sancti philosophia, quod animam Dei gratia & præsentia destitutam, non modò solam, sed etiam solitudinem appellauit: ut hac ratione extremam eius inopiam, iudicatum, inanitatemque designaret. Quisquis igitur vno Deo vacuus, omnium aliorum bonorum compos est, nihil habet, nihil est, deserto & solitudo est, hinc D. Aug. Omnis, ait, copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. Vt enim D. Bern. ait: Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleti non potest. Capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit. Quam quidem philosophiam probè tenebat sanctissimus ille rex, qui in summa rerum opulentiâ, quasi omnium egens, ad Dominum aiebat: Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Quod perinde est, ac si diceret: Quidquid in cælo & in terra præter te est, vile mihi est: solus tu mihi charus & pretiosus es: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Tu enim solus sinum cordis mei reple, tu solus situm eius sedas, tu solus famem depellis, in te solo: velut in cætro suo animus meus acquiescit, in te curarum omnium atque malorum medicamentum inuenitur: in cæteris verò rebus, perturbationis & sollicitudinis assidue damna patitur: eademque patiuntur, quicumque extra te beati & felices esse cupiunt. Quæro enim ab istis, qui hoc præsidio destituti viuunt, quem habeant in laboribus suis adiutorem? quem in periculis defensorem? quem in rebus dubiis consiliarium? quem in doloribus consolatorum? quod in tentationibus perfugium? cuius contemplatione pascantur? cuius memoria recteentur? cuius doctrina erudiantur? cuius cõtuitu oblectentur? cuius auspiciis, quæ moliri cupiunt, aggrediantur: cum quo familiaria miscant colloquia? ad quem mentis suæ oculos attollant? quis illis adsit comedentibus, legentibus, dormientibus, excitatiis, & vigilantibus? Quid enim est, ad quod non adiuuet oculos in Deum tollere? hoc est, ad illum ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, mentis aciem eleuare?

Cæterum in deserto non modò rerum omnium ad vitam vsum pertinentium inopia est, sed magna etiam earum rerum copia, quæ nocere possunt: hoc est, ferarum, reptilium, atque serpentum. Has autem venenatas & immanes feras in ea mente domicilium habere, quæ diuino spiritu vacuata sit, non obteurè Itaias sub enesq; Babylonis imagine exprimit, cum ait:

August.
Bernard.

Romæ.

Orientur in domibus eius: pins, & viticæ, & palurus in mutationibus eius: & erit cubile draconū, & pascua struthionum, & occurrent: dæmonia, onocentaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi cubauit laetitia, & inuenit sibi requiem, ibi habuit foueam hereticus, & nutriuit catulos, & circumfodit, & fouit in umbra eius: illic congregati sunt milia alter ad alterum. Ut autem harum bestiarum ingenium & naturam certere valeamus, subiciamus oculis hominem sceleratum & impium, in cuius pectore nulla diuini timoris, aut pietatis scintilla resideat, sed à suis vbique cupiditatibus agatur. Hic iam intra cordis sui penetralia truculentissimum retinet draconem, nempe fomitem peccati, cuius tor sunt germina, tot capita, quorū in eo praua desideria vi fomitis excitantur: à quibus scelesti homines & aguntur, & anguntur, & variis modis ad peccata extumulantur. Nunc enim ad illecebras carnis, ad ludos, ad voluptates, ad superbiam, ad auaritiā, rapiuntur: nunc verò diuersa ratione ad ea quæ carni sunt molesta, incitantur: nempe ad furorem, ad iram, ad odium, ad inuidiam, ad vindictæ cupiditatem, cæterasque pestes animum variè pungentes atque lacerantes. Anima luerte quæso, inter quot ferarum agmina, nuda & inermis anima cōstituta sit: foris pugna, & irritamenta malorum, intus verò vitiosi affectus, stimuli que ad malum prouocantes. Quo animæ statu quid esse miserabilius potest? Miserandum sanè spectaculum, si quis ciuitatem videret à truculentissimis hostibus obsessam, nulloque aut murorum, aut militum præsidio cinctam. Sed quid esset, si hostes exterius quidem vrgerēt, intus verò ciues ipsi inter sese hostilibus odiis dimicarent? Quid igitur hoc spectaculo calamitosius, quid funestius? Hæc igitur est imago animæ Dei gratia destitutæ, quæ tot stimulis malorum interius, totque agminibus hostium exterius circumfessa exagitur, vexatur, & impugnatur. Cùm enim ea neque Dei gratia, nec charitatis præsidio munita sit, cū nullus in ea Dei respectus, nulla diuini timoris scintilla, nulla futurorū cogitatio, nullus diuini iudicij metus, nulla sui custodia sit: sed natura infirma, & peccati labe infecta, vna tantum informi fide ac spe relicta, quid non patiat? cui miseriam non pareat? cui hosti non succumbat? Denique in eo statu est, in quo nauis esset, quæ clauo, malo, ac gubernatore sublati, validissima tempestate iactaretur: quæ fluctibus, ac statibus cedens, huc & illic ageretur, donec scopulis illisa frangeretur. Talis ergo est anima illa misera, quæ inter illecebras blandientis seculi, & affectuum suorum status constituta: nō semel atque iterum,

Simile.

simile.

Iterum, sed millies diebus singulis scopulis peccatorum illisa, virtutis & innocentiae naufragium facit. Quoties enim qui talis est, aut peierat, aut atrociter irascitur, aut conuiliatur, aut alienae famae detrahit, aut inuidet, aut temerè iudicat, aut malè precatur, aut aliena concupiscit, aut impudicis cogitationibus oblectatur, toties animae suae nauis frangit. Quo quid esse miserabilius potest? Hic ergo status, hæc eoditio est infœlicis animae, quæ Dei gratiæ & præsentia spoliata est: propter quod desertum atq; solitudo merito nuncupatur.

II.

Sed quoniam solitudinem infœlicis huius animæ utrumq; descripsimus: operæ pretium erit, ut statum quoque eius quam Deus inhabitat, exponamus. Quod planè idè sanctus Propheta breuissima & aptissima similitudine expressit, cum ait: Ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Ex quo planè colligimus, quòd quam differentiam inter squalentis eremi solitudinem, & cultissimè horti arborum tatem assignare solemus, eandem inter animam quam Deus deserit, & quam inhabitat, constituamus oportet. Nihil enim deformius animæ, quam Deus deserit, nihil contrà speciosius ea, in qua Spiritus sanctus cõmoratur. Quibus enim virtutum floribus & plantis hunc spiritualem hortum cœlestis spiritus conferat, idem per eundem Prophetam explicat, cum ait: Poni in deserto abietem, vlmum, & buxum. Pro saliuicula ascendet abies, & pro vitica crescet myrtus. Hoc est, pro spinis ac tribulis vitiorum (quos malecõta terra olim germinabat) omnium virtutum germina pullulabunt: quando autè retulimus in sanctificationem. Quod quidem alio loco idem Propheta expressit eum ait: In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami & iunci, & erit ibi semita, & via sancta vocabitur. Impura enim anima cubile draconum est, in qua demones habitant, in qua iræ, inuidiæ, odia, rixæ, contentiones, æmulationes, ceteræq; venenatæ pestes (quas autè retulimus) commorantur: quæ ubi ad Dominum conuersa est, sic paradus deliciarum: in quo viror calami, & iunci, hoc est, virentes varietatum virtutum flores & fructus gratissimi erunt: qui sunt (vt Apostolus enumerat) charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Sed vnde quæso tanta pulchritudo? de tanta virtutum fecunditas? Causam paulò ante reddiderat, dicens: Quæ scilicet sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine

Esa. 51.

Esa. 41.

Rom. 6.

Esa. 35.

Galat. 5.

diac

dine, & quæ erat arida in stagnū, & sitiens in fontes aquarum. Hoc est, nō hoc humanæ naturæ, sed diuinæ gratiæ munus est: quæ misericorditer in terram sitientem, atque spirituale desertum per Christum effusa est. Vt enim quōdam vis aquæ ex petra profluxit, quæ non solum populi sicum extinxit, sed amœnissimam viriditatem ex illa vastitate arida & incultæ telluris elicit, totamq; illam terræ superficiem quam alluebat herbarum atque plantarum insolito cultu vestiuit: sic diuinæ gratiæ perennis quidam fons, è spirituali petra, Christo videlicet, salutis nostræ autore manabit: qui non modò sitim depellat, verum etiam mentes hominum vitiorum asperitate vastatas, a quibus in omnes partes deductis atq; deliuatis arboribus & herbis lætissimis, amœnissimisque virtutū omnium virgariis cornet Terra solibus exulta, stagnantium aquarum copia redundabit, in locis aridis atq; sitiens fontes scatebunt: vbi primū fuerant serpentium latibula, prata confestim existunt, herbarumq; nitidissimo cultu vestientur, & calami frequentes exurgent, & iunci viriditas eminebit.

Cum igitur tanta sit animæ fœlicitas quam Deus inhabitat, & tanta rursus eiusdē infœlicitas, vbi diuina gratia nudata est: merito Propheta nos ad Deum intra cordis penetralia recipiendum inuitat, cum ait: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Sed quomodo (ais) parabo? Primū quidem cunctis vitiorum sordibus animam purga: Nec enim in maleuolam animam introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sed ais, A quibus potissimū n peccatorum sordibus purgari debeo? Primū quidem à turulenta libidine, quæ non modò animam, sed corpus etiā inquinat: cum Spiritus sanctus nō habitet in corpore subdito peccatis. Omne autem peccatum (ait Apostolus) quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, atque ita diuini spiritus domicilium polluit, & contaminat. Inamque inter candida pudicitia lilia pascitur, sicut contrā spiritus nequam in libidinum cœno volutari gaudet: idēque facultatem à Domino petit porcorum gregem inuadendi. Dein de etiam à sordibus auaritiæ purgari debet: quæ amore terrenorum, ceu puluere quodam, sic mentis aciem hebetat, & animam ita fœdat, vt in ea diuinæ claritatis imago nō fulgeat. Sicut enim speculum puluere oblitum atque respersum, non redit imaginē intuentis: ita anima nostra (quæ imago Dei est) auaritiæ puluere fœdara, putam conditoris sui imaginem minime refert. Adde etiam quòd hæc pestis animam venalem ha-

Exod. 17

Sap. 1.

1. Cor. 6.

Matt. 2.

Símile.

bet, salutemque & vitam, atque ipsum rerum omnium Dominum vili precio commutat. Itaque quisquis alienum retinet, ipse à Diabolo constrictus tenetur: atque ita indignus efficitur, in quo Christus habitare dignetur. Ideoque qui rapinis, qui v-
 furis, qui fraudibus alterum læsit, curet hoc facto tempore Domino suo reddere, quod malè subripuit. Postremò à sordibus quoque odij purganda mens est: Deus enim charitas est: & sicur qui manet in charitate, & in Deo manet, Deus in eonta
 contrà qui perstat in odio, ipse in diabolo manet, & diabolus in eo. Quamobrem quisquis in hac sacra solemnitate nascentem Christum intra cordis sui hospitium excepturus est, omne ex animo suo odium, & vindictæ cupiditatem pellere debet cum cæteris quas supra diximus, pestibus. Quibus pellendis sacramentalis confessio cum melioris vitæ proposito deseruit, quæ nollis Christianorum hoc tempore prætermittenda est. Sic enim olim summus quidam Pontifex constituit, vt fideles omnes in triplici Paschate confiterentur: Eucharistiamq; perciperent alioqui indignos futuros, qui Christianorum nomine censerentur. Purgatis autem sordibus, vitiorum, protinus virtutum officii domus mentis ornanda est: nis præsertim, quæ ad hoc munus maximè conducunt: quales nimirum illæ sunt, de quibus Salomon ait: Misericordia & veritas te non deserant: circunda eas gutturi tuo, & scribe in tabulis cordis tui. Ad veritatem autem siue iustitiam pertinet, vt reddas vnicuique, quod suum est: cui timorem, timorè: cui honorem, honorem. Ad misericordiam verò, vt frangas esurienti panem tuum, & egenos inducas in domum tuam, & cum videris nudum, operias eum. Quod cum omni tempore faciendum sit, tum maximè in hac sacra solemnitate, in qua Christus in pauperibus suis nudus alget: quem æquum est, vt hoc hiemis te n-
 pote algentem & nudum vestiamus, & esurientem pascamus. Ipse namq; ait: Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc meum refrigerium. Vbi verò us virtutum floribus mentis tuæ domi- *Isa. 28.*
 cilium ornaueris, tum ad sacram Eucharistiam accede: ad quã si in hac tanta solemnitate nõ accesseris, minus profectò dignè Natalem Domini celebrasti, quando operã minimè dedisti, vt hæc saltem ratione in te Christus nasceretur.

Quocirca oro obtestorq; vos fratres, ne vos ipsos huius tantis
 hospitis beneficio fraudate velitis. Vbi enim Christus nascitur, ibi nouus homo noster renascitur: ibi deponit imaginem hominis terreni & assumit imaginem celestis: ibi in Dei filium adoptatur, ibi regni cælestis hæres efficitur, ibi in vultum Dei templum

plum consecratur, ubique simul cum Christo nascente oritur iustitia & abundantia pacis, quæ p. us homo cupiditatis immanitate compressa (quæ omnium externorum & internorum bellorum origo & seminarium est) placidam & tranquillam vitam spinosis & turbulentis curatum auctoribus libertatem degenens, ex quiete in quietem, ex otio in otium, ex gaudium in gaudium Domini sui, ac postremo ex tranquilla pace ad æternæ pacis ultionem Christo Domino ducençe perducitur.

Ad Lectorem.

N Etibi quæso candide Lector fastidio sit, quod in sequentibus concionibus, quæ Natalem Domini antecedunt, nulla de præparatione ad hoc festum pro dignitate celebrandû, & nasciturum Christum in mentibus nostris excipiendum, ubique differimus Ratio enim temporis, hæc præcipuè animi præparationem à fidelibus exigit. Itaque hæc in res, non quid delicet aures & fastidio laborantes, sed quid & pietas & utilitas, atque adeo necessitas exigebat, sequuti sumus; quippe qui non hominibus, sed Deo solum placere, & fidelibus prodesse cupimus. Cùm verò laudatissimus olim mos fuerit Ecclesiæ, ut Christi fideles ex decreto Fabiani Pontificis, in triplici Paschate sacram Eucharistiam sumerent, si inter fideles censerent, ideo in omnibus his concionibus, quæ proximè Natalem Domini diem antecedunt, ad penitentiam & sacram Eucharistiam dignè percipiendam fideles adhortamur.

In eadem Quarta dominica aduentus concio secunda: in qua de præparatione ad natalem diem Domini celebrandum agitur.

THE. Parate viam Domini. Isa. 40.

M Egimus in libr. Regum Davidem (cùm singulari certamine cum Goliath Philistæo congressus destitisset) diligenter ab iis, qui in exercitu Saulis erant quæsiuisset, quo præmio efficiendus esset, qui Philistæum illum agminibus Israëlitis insulantem occidisset. Ea enim humani ingenij natura est, ut non facile ad res arduas aggrediendas, nisi magna spe proposita: inducatur. Quam sententiam initio Concionis huius usurpauit: quod intelligam Ecclesiam hodie his quæ proposuimus verbis nos ad Natalem Domini diem celebrandum, eumque intra cordis nostri penetralia excipiendum, inuitare. Quod si quis

tacitus

racitus intra se more Davidis querat, quem ex hoc fructum re-
ferre debeat: ergo illi in præfenti convocacione, respondete pato. Ad
quod præclarissima divini huius hospitis munera, quibus, quam
mentem inhabitat, ornare solet: paulo mihi larius explicanda
sunt. Prius tamen quam rem aggrediar, lectionem sancti Evan-
gelij percurram. *Miserunt (ait Ioannes) Iudæi ab Hierosolymis sa-
cerdotes & leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum: Tu quis es? &
reliqua.*

A V E M A R I A.

Tres potissimum Domini aduentus Ecclesia celebrat hoc tem-
pore: præteritum, quo ad seruandos homines venit: futurum,
quo venturus est ad iudicandos: & præsentem sine quotidiana-
num, quo spiritualiter quotidie piorum mentes inuilere, & in
eis sedem sibi collocare dignatur. De hoc enim quotidiano ad-
uentu Dominus apud Ioannem ait: Non vos relinquam orpha-
nos, vado & venio ad vos, & gaudebit cor vestrum. Rursumque
apud eundem: Si quis, inquit, diligit me, sermonem meum ser-
uabit, & Pater meus diliget eum & ad eum veniemus, & man-
sionem apud eum faciemus. *Ioan. 14.*
ibidem. Quibus verbis non modo spiri-
tualem Domini aduentum, sed mansionem etiam in anima iusti
designauit. Quam rem non solum diuinis oraculis, sed Philo-
sophis etiam literis confirmare possumus. Certè non sine ma-
gna admiratione legi, quæ hæc de re Seneca ad Lucillum scri-
bit in hunc modum: Prope est à te Deus, tecum est, intus est.
Epist. 41. Ita dico Lucilli, sacer intra nos Spiritus sedet, malorum bono-
rumque nostrorum obseruator & custos. Hæc prout à nobis tra-
ctatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo, nemo est.
An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus, exurge-
re? Si hominem videtis interitum periculis, intactum cupi-
ditatibus, inter aduersa sæcilem, in medijs tempestatibus placi-
dum, ex superiore loco homines videntem, ex æquo Deos, non
sub te veneratio eius? Non dices, ista res maior est, altio quæ
quam vt credi similis huic, in quo est, corpusculo possit? Vis
istuc diuina descendit. Animum excellentem, moderatum, om-
nia tanquam minora transeuntem, quidquid timemus opor-
tamusque videntem, celestis potentia agit. Non potest res tanta
sine adminiculo numinis stare. Itaque maiore sui parte illic
est, vnde descendit. *Simile.* Quemadmodum radij Solis contingunt
quidem terram, sed ibi sunt, vnde mittuntur: sic animus ma-
gnus, & sacer, & in hoc demissus, vt propius quidem diuina
nossemus, conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini
suz. Hactenus ille cuius verbis nescio quid ab homine Chri-
stiano

Disiſio.

ſtiano dici potuerit ſanctius, De hoc igitur maximo diuini uo-
 minis beneficio dicturus, duo potiffimum in hac concione ex-
 plicare conſtitui: Alterum, quæ ſit felicità eius animæ, quam
 Deum inhabitat: alterum, quid nobis factò opus ſit, quò talem
 intra nos hoſpitem excipere mereamur.

*Pars prior. I.**2. Melico-
70.*

Principio igitur quarendum eſt, quonam modò in anima
 iuſti Deus eſſe dicatur. Conſtat enim non ex fide ſolum, ſed et-
 iam ex philoſophiæ doctrina, Deum omnibus in locis eſſe. Vt
 enim philoſophorum more loquamur, neceſſe eſt, vniuerſales
 rerum effectus ad cauſam maximè vniuerſalem reuocari. At ni-
 hil in vniuerſis rebus magis commune eſt, quàm ipſum eſſe: cu-
 ius nulla creatura expertus eſt. Hunc igitur aded latè patentem
 effectum, communi vniuerſorum cauſæ (nempe Deo) tribuere
 neceſſe eſt. Hæc liquidem ſola eſt, quæ immenſa atque infinita
 virtute ſua vniuerſa complectitur, omnia ſuſtinet, omnibus eſſe
 largitur, atque omnia in omnibus operatur. Porò autem cauſa
 & effectus ſimul eſſe debent, ſeque mutuò contingere. Cuius rei
 gratia Ariſtoteles inferiorem hunc mundum, ſuperiori coniu-
 ctum eſſe oportere dixit: vt ita demum cauſa efficiens (quæ ſupe-
 rior mundus eſt) & materia in quam agit (quam inferiorem
 hunc mundum eſſe conſtat) ſe mutuò contingant quò alterum
 agere in alterum contactu ſuo poſſit.

Simile.

Cùm ego Deus totius creati eſſe cauſa ſit, neceſſe eſt, vt reb⁹
 omnibus adſit, atque eas ſeipſo contingat: cùm in eo virtus &
 eſſentia minimè diſtinguantur. Quare neceſſe eſt, vbi aliqua Dei
 portio ſit, vbi totam diuinitatis naturam exiſtere, cùm ea in par-
 tes diſtrahi nequeat. Vnde colligitur rebus omnibus Deum ad-
 eſſe, qui illarum exiſtentiam ſempiterno illapſu, & præſenti nu-
 mine continet atque conſeruet. Quemadmodùm enim Solis ra-
 dij à Sole producuntur & conſeruantur, quò ſublato protinus
 interirent: ita quid in hac rerum vniuerſitate exiſtit, à Deo
 ita producitur & conſeruetur, vt ſi ſe ille rebus ſubtraheret,
 omnes proſus in nihilum, vnde prodire, redirēt. Quo quidem
 beneficio ingrati ſeſe homines excitare deberent, vt oculos
 pauſatè ad ſe ipſos ſuſtinerent. Deumque intra ſe latentem, &
 vitam eis inſpirantem & conſeruantem agnoſcerent. Vehemen-
 ter enim indignum eſt, vt cùm Deus interior homini ſit, quàm
 ipſe homo ſibi illius ſemper oblitus vitam agat. ſine quo vire-
 re omnino non poteſt. Vt meritò illi exprobrari valeat, quòd
 adueſum Iudæos in præſenti Euangelio Ioannes de Chriſto
 ait

ait: Medius vestrum sterit, quem vos nescitis: quando Deus ipse intra nos existens, & vitam largiens, à nobis ignoratur.

Sed iam ad id quod proposuimus redeamus, Cum igitur aperte constet Deum rebus omnibus adesse, immò verò intra omnia esse, quid quæso præcipuum & singulare viro iusto tribuimus, cum Deum in anima eius esse prædicamus? Hinc igitur quæstioni respondemus, Deum singulari quadam ratione in mente iusti esse: quòd singulares quosdam effectus ibidem operetur. Nam ut variè in rebus operatur, ita variè rebus inesse dicitur. Aliter enim est in rebus naturalibus, aliter in animis piorum, aliter in mentibus beatorum, quæ a videlicet lōgè dissimiles effectus in his omnibus operatur. Rebus siquidem naturalibus confert esse naturæ: iustis verò esse gratiæ, beatis autem mentibus esse gloriæ, in quo summa puri hominis perfectio sita est.

Quæ res rursus, quonam modò Deus huiusmodi esse gratiæ piorum animis conferat? Tale namque opificium (quo ad tantam felicitatem animi præparatur) dignissimum profectò est, quod summo studio indagare debeamus. Sed hoc tamen adeò difficile ad explicandum est, ut idem ipse homo in quo Deus hoc operatur, vix intelligat. Sic enim in lib. Iob scriptum est: Si venerit ad me, non videbo eum, & si abierit, non intelligam: Adeo molles tacitiq; illius immensæ bonitatis omnia collustrans aditus in animam sunt, vix ut agnosci possint. Fuerunt nonnulli, qui scite studuerunt, quonam modo apes intra alvearia fauos cellulæ commodissimè distinctos cōpingeret, & mel conficerent: quod tamen nemo hætenus affectus est. Si ergo tam exigui animalculi artem atque opificium oculis perè subiectum mens hominis non assiquitur quonam modo altissimum hoc diuinitatis opus (quo infima hominis natura, ad diuinam puritatis similitudinem attollitur) intelligere queat? Licet tamen nobis coniecturis quibusdam hæc in re philosophari: & aliqua saltem verisimili ratione attingere, quonam modo Deus in anima iusti sit, & quid ibi operetur.

Ad hoc igitur sciendum est, varios esse modos, quibus variæ res alicubi esse dicuntur. Est pastor in grege suo, rex in regno, paterfamilias in domo, magister in schola, gubernator in naui, anima in corpore. Sol in mundo: Omnia hæc autem diuersam quandam existendi rationem præferunt, quoniam in his singularis aliqua eorum operatio potissimum elucet. Cæterum quia Deus in se vno rerum omnium perfectiones plenissimè continet, his omnibus modis in anima iusti esse, & in ea operari appositissimè dicitur. Ipse enim tanquam pastor, rationales oves

pascendas, tuendas, & dirigendas summo studio & vigilantia curat: Ipse tanquam rex spiritu suo regit, atque dirigit nos, & à sempiterno generis humani hoste (qui nos immani odio prosequitur) defendit Ipse tanquam optimus paterfamilias curam nostri gerit, & omnia quæ ad vtriusque vitæ usum necessaria sunt, plenissimè atque diligentissimè suppeditat. Ipse tanquam sapientissimus magister erudit nos, & spirituali institutione quæ sunt nobis salutaria docet, sicut ipse per Prophetam dicit: Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in via qua ambulas Et rursum: Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos Quo magisterio, quid esse dignius aut felicius potest? Non enim vulgari aut paruo affectu dictum est: Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Ipse etiam velut gubernator nauis inter labentis seculi vndas, & immundorum spirituum flatus nos in hoc mari magno & spatio dirigit, ne ad variarum scopulos tentationum illisi, virtutis & innocentiæ naufragium faciamus, Ipse etiã velut anima in corpore (quãvis nullius corporis forma sit) spirituales nobis vitam, & sensum, & motum & decorem, & robur, denique omnia ad spiritualis vitæ usum necessaria largissimè donat. Postremò ipse tanquam Sol in hoc mundo interiora nostra omnia vivificat, sæcundat, accendit, & illuminat: ut potè lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hæc igitur omnia in anima iusti vnus Dominus operatur, qui omnium est artifex, omnem habens scientiam, omnia prospiciens. Hinc August. hunc Prophetæ locum enarrans. Deus meus misericordia mea, sic ait: Non inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret Deum suum, nisi misericordiam suam. O nomen sub quo nemini desperandum est: Deus meus misericordia mea. Quid est, misericordia mea? Si dicas salus mea, intelligo quia dat salutem: si dicas refugium meum, intelligo quia confugis ad eam, si dicas fortitudo mea, intelligo quia dat tibi fortitudinem. Misericordia mea quid est? Totum quidquid sum, de misericordia tua est. Hæc ille.

Ex his autem quæ breuiter attingimus, & foelicitas iustorum, & improborum infelicitas facile colligitur. Quid quæso foelicitius, quàm Deum intra se habere, tot officia exercentem, tot munera præstantem? Quid verò infelicitius quàm tali hospite sine patrefamilias domus? qualis sine doctore schola? quale sine anima corpus? qualis denique mutus hic, extincta lampade Solis? Talis ergo improborum anima est, quæ iis omnibus

ornamentis & beneficiis destituitur. Quid verò obscurius atque tristius, quàm sine Sole mundus: At Christus sol iustitiæ in anima iusti est. Quid tetius atque deformius, quàm exanime corpus? At Christus animæ nostræ velut anima est: Ideoque talis est anima sine Christo, quale sine anima corpus. Videtis igitur, quàm dispar sit iusti hominis & iniusti conditio: & quale sit animam à Deo vel inhabitari, vel desereri.

I I.

Sed inter hæc tam apposita & conuenientia Dei officia potissimum ei pastoris nomen & munus (quod primo loco posuimus) conuenit, quòdque illi frequentissimè sacra litera tribuit. *Ioan. 10.* Ipse enim de se dicit: Ego sum pastor bonus. Et rursum in *Psal. 79.* pro eo quod nos legimus: Qui regis Israel intède: D. Hiero. vertit, Pastor Israel ausculta, qui pascis velut ouem Ioseph. In quibus locis apertè videtis, nos quidem ouium, Deum verò pastoris nomen & officium retinere. Sicut enim vnica boni pastoris cura est, gregem suum pascere, à bestiarum incuribus tuens, in viam dirigere, atque in hoc vnum studium dies noctesque ab omnibus aliis feriarum incumbere: ita planè summus ille pastor omnia hæc in pios homines exercet officia, dum eos salutari cibo corporis sui pascit, aqua sapientiæ potat, baculo prudentiæ dirigit, & ab incursum atrocissimarum ferarum, hoc est, demonum tuetur: & per huius vitæ vias difficiles atque formidolosas valentes spiritu suo dirigit, vt confidenter quique illorū dicere possit: si ambulauerim medio vmbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Denique ita vni huic rei intentus est, vt quasi ab omnibus aliis feriatas, in hoc vnum tantum inuigilare & incumbere videatur.

Cæterum quia longum esset, hæc omnia pastoris officia singularim recensere, vnum tamen eorum silentio prætereundum non est. Solet frequenter bonus hic pastor oves suas miro cælestis dulcedinis pabulo, mirisque diuini spiritus delicias ita reficere: vt omnem in eis terrenarum opum atque deliciarum sitim extinguat. De his namque per Prophetam dicit: In pascuis vberibus meis, & in montibus excelsum Israel erunt: pascua eorum: ibi requiescent in herbis ierentibus. Quæ sunt autem hæc vberissima pascua, nisi fecundissima quedam gratiarum, sacramentorum, beneficiorum, donorumque celestium vbertas, quæ nobis per Christi gratiam & aduentum contigerunt? Quorum contemplatione adeò dulciter, & mirabiliter iustorum animus reficitur, inebriatur & pascitur, vt quidquid

in hoc seculo fulget, tantarum rerum comparatione sordeat. Hoc est autem, quod per Isaiã seruis suis Dominus pollicetur cum ait: Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui. Constat enim per huiusmodi altitudines terræ, non apricas rupes, aut excelsa iuga montium designari, supra quæ homo collocandus sit: sed ea quæ in mundo excelsa & summa putantur intelligi: nempe opes, honores, regna, & imperia: supra quæ omnia ineffabili quodam modo cõstituitur homo, dum ea omnia pro nihilo ducit & contemnit: atque (vt verbis vtar Cypriani) quidquid apud externos in rebus humanis sublimè ac magnum videretur, intra conscientia suam iacete gloriatur. Quo fit, vt nihil desiderare de seculo debeat qui iam seculo altior factus est. Quod planè exemplo beatissimi Anachoritæ Sylyani discimus, quem ferunt à contemplatione rerum diuinarum, ad humana redeuntem, oculos claudere solitum: quod videlicet comparatione altissimarum rerum quas fuerat contemplatus, ita ei terrena cuncta vilescerent, vt ne cernere quidè illa dignaretur. Hoc est ergo verè attolli super altitudines terræ, hoc cibi hæreditate Iacob: quæ hereditas non alia, quam ipse Deus est, quo fidelis anima in hoc etiam exilio constituta miro modo reficitur & satiatur. Qui igitur hoc cibo alitur, quid amplius querat? quid non fastidiat? cuius rei desiderio teneatur, qui à Deo pascitur? Ad hæc verò satietatem apertius explicandam, operæ pretium me facturum fratres arbitror? si vobis reconditum aliquid ex Hebræorum literis hoc in loco referam. Sunt apud Hebræos duo celeberrima Dei nomina: alterum Iehoua, alterum Saday. Iehoua significat, qui est: Saday verò, qui sufficit. Et prius quidem illud nomen (Qui est) Deo conuenit quatenus rerum omnium quæ sunt, principiu n̄ existit: alterum verò (Qui sufficit) eidem tribuitur, quatenus rerum omnium finis vltimus est. Ad rationem quippe finis pertinet, vt omnibus ad felicitatem & perfectionè solus sufficiat: quod plenissimè præstat is, in quo bona cuncta quæ desiderari possunt, plenissimè reperuntur. Vnde consequens est, vt quisque hoc summum bonũ fuerit assequutus, nihil habeat cuius desiderio teneri possit: quia in vno illo bonorum omnium summam complexus est. Quod si ita est, verè hoc vnum bonum habenti sufficit, meritoq; hoc nomen Deo tribuitur, Qui sufficit. Onomen amantissimum, nomen philosophia & vera sapientia plenissimum: melle dulcius, balsamo suauius, auro splendidius, gemmis & margaritis præciosius! In te vno enim omnis plenitudo bonorum,

Cypria.
ad Romat.

rum, omnis vitæ iucunditas & suauitas continetur: vel ipso eodem Domino testante, qui Moyfi faciem eius ardentissime cer-
nere cupienti ait: Ego ostendam tibi omne bonum. Cuius no-
minis typum gessit Manna quod Deus pluit Patribus in deser-
to, in quo omnis saporum suauitas inerat: in hoc autem nomi-
ne, non modò saporum omnium suauitas, sed etiam gaudiorum
atque bonorum omnium plenitudo continetur.

Exod. 33.

Nam. 11.

Ex hac quidem philosophia manifestè liquet, quanto errore
teneantur, qui desiderio felicitatis incensi, opes, honores, volu-
ptates, cæteraque bona terrena studiosissime quærent: quibus
satis cordis sui explere se posse confidunt, quæque homini ad
felicitatem sufficere inexhausta cupiditate testantur. Constat
enim quòd quemadmodum aptitudo ad ridendum, ita est ho-
minis propria affectio, ut nulli prorsus alteri creaturæ conue-
niat: sic planè illa Dei proprietas Sadaï nomine significata (hoc
est, qui sufficit) nulli alteri, præterquam Deo continere potest,
Vnde sicut planè stultus esset, qui risu non aut rationem extra
hominem quæretet: ita stultus est, qui felicitatem aut satis-
factionem animi extra Deum requirit. Id adeò verum est, ut si Deus
innumerabiles mundos creasset, eorumque omnium imperium
alicui homini contulisset: ne hæc quidem tantarum rerum o-
pulentia animi eius satim explere vilo modo posset. Quòd si
posset, quidquid illud esset quòd illi sufficeret, Deus utique ef-
ficeret: quia vltimi finis ratio illi haud dubiè conueniret. Esse au-
tem vltimum finem, tam Dei proprium est, quàm esse primum
principium. Sicut ergo in nullam creaturam primi principij
ratio cadere potest: ita nec vltimi finis: cui planè ex natura
conuenit, quod solus habenti sufficiat. Vnde colligimus du-
plici nomine errare eos, qui extra Deum beati felicesque esse
nituntur. Primum quia felicitatem extra Deum quærent, in
quo solo quærenda est: deinde quòd illa in creaturis quærent,
in quibus esse nullo modo potest. Quæ autem maior insania,
quàm ibi felicitatem quære, vbi non est & ibi nolle quære,
vbi verè est? Hos autem D. August. admonet his verbis. Quæ-
rite quod quæritis, sed ibi non est vbi quæritis. Beam vitam
quæritis in regione mortis, non est ibi. Quomodo enim beata
vita, vbi nec vita? Qui hoc autem faciunt, duplici ratione pec-
cant: primum quòd re ipsa creaturis diuinitatem tribuunt: quia
illis tribunt, quod Dei proprium est. Deinde quia Deo adi-
munt, quod ei propria ac singulari ratione conuenit. Vnde
quemadmodum Apostolus grauissimè accusat eos, qui sacri-
ficia & ceremonie legis iustitiam quærebant: quia hoc ipso te-

August.

ad Ga. 2.
simile.

stabatur sacrificium Christi ad iustificationem hominis non sufficere (quod in maximam Christi contumeliam cedebat) ita isti, dum nō in Deo, sed in creaturis perfectam animi quietem quarūt, Deū ipsam dedecore atq; ignominia afficiūt, quē beandis hominibus sufficere non posse, ipso opere testantur. Hæc igitur fratres tāta fœlicitas pposita nobis est, hæc tā magnifica dona sunt, quibus Deus animā dicit, quā inhabitat: vt hæc ratione apparet, quo studio, quōue animi ardore ad talem hospitem in:ra mentis nostræ claustra excipiendū, parari debeamus: quod ego primo loco explicandum susceperam.

Pars posterior. III.

Nūc superest vt queramus, qua ratione talis hospitis munificencia perfrui possimus. Quam ad rem illud primo loco querendum est (quod viam nobis huic quæstioni aperit) cur diuina Sapientia ante Christum præmiserit Ioannem? An non potuisset sine præcurforis huius officio Christus in mundum venire? Huic quæstioni Zacharias pater eius breuiter respondet

Zach. 2. cum ait: Tu puer Propheta altissimi vocaberis: præbis enim ante faciem Domini parare vias eius. Hoc est, ad hoc potissimum electus atque destinatus es, vt animas hominum fide & pœnitentia præpares, quatenus aduentantem mundi Saluatorem, & clarissima eius dona purgatis prius mentibus excipere valeant. Ad hoc igitur munus præcurfor Domini Ioannes missus fuit: deo quē prædicatio eius à pœnitentia & baptismate exordium cœpit: quæ duo ad ab uenda & purganda hominum corda conferuntur. Sic enim ad populum Ioannes clamabat: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Quasi diceret: Tempus est, vt lacrymis atque lamentis mētes vestras ablutatis, quō eas ad cœlestis regni dona percipiēda præpares.

Matth. 3. Regnum autem cœlorum (vt Paulus ait) est iustitia, pax, & gaudium in Spiritu sancto, cætera quē diuini Spiritus charismata: quæ nouus hic rex è cælo descendens, hominibus distribuenda secum affert.

Rem. 14. Mandate ergo vasa pectoris vestri: non enim decet tam magnifica dona in vasa sordida confundi. Sicut ergo ad hoc præcurfor Domini Ioannes venit, vt homines dignum Deo habitaculum doctrina suæ monitis efficerent: ita nunc Ecclesiæ voces (quibus diu noctu quē templa personant) eō spectant, vt nos ad natalem Domini diem pijs animis excipiendum & celebrādū præparent. Hinc ad Deum quotidie clamat Ecclesia: Excita Domine corda nostra ad præparandas vnigeniti tui vias, vt per eius aduentum &c. Ad nos
verō

verò clamat : Adornatum tuum sicut, & suscipe regem *Cant. 1.*
 gloriz. Quin & Saluator ipse in Cantic. propositis beneficis &
 laboribus quibus nos sibi deuinxit, amantissimis & suavissimis
 vocibus aditum sibi intra cordis nostri domum pariter postu-
 lat his verbis: Aperi mihi foras meae, amica mea, columba mee;
 quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis no- *Apoc. 1.*
 ctiis. Hoc quid aliud est, quàm quod idem ipse in Apocalyp-
 tic: Ecce ego sto ad ostium & pullo: si quis audierit vocem meam
 & aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse
 mecum. O beatum conuiuium, & expectanda ecclesia, & cele-
 stes epulae, quas non homo, sed rerum omnium Dominus re-
 gno apparatu intruit! O nimium felices quibus hanc cenam
 diuino splendore atque magnificentia dignam, expectati datum
 est: Cenabo (inquit) cum illo, & ipse mecum. Quid sibi uale
 hoc genus conuiuii? an non satis erat dicere, Cenabo cum illo
 quamuis non adderet, Et ipse mecum? Sed hoc peritudo est, ac
 si dixisset: Vterque cenam apparabimus, ille mihi de suo, ego
 illi de meo in commune feruicia iuniorabimus. Ille poeniten-
 tiam exhibebit, qua ego pascor: lacrymas, quas ego bibo: de-
 uotionem, qua ego delector: ego verò illi tribuam remissionem
 peccatorum, quam expectat: pacem quam desiderat: iusti-
 tiam, quam postulat: & gaudium in spiritu sancto, hoc est, man-
 na absconditum quod nemo scit, nisi qui accipit. Ad hoc igitur
 epulum celebrandum, amantissimis verbis aperiti, sibi pos-
 tulat: Sponsus cordis nostri ostium, in quod ingredi, in quo ha-
 bitare, & requiescere quam maxime desiderat: quandoquidem
 in deliciis suis habet filios hominum. Quod verò subdit: Quia
 caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctiis:
 partim perseuerantia uindicat pulsandi, qui tandiu in hoc per-
 stitit, ut nocturno rore & guttis noctium, caput eius aspergere-
 tur, partim verò causam indicat aperienti, dum sub his nomi-
 nibus poenas indicat peccatorum, quas innocentissimus agnus
 amoris nostri causa pertulit. Quo minus mirandum est, si tam
 ardentem intra nos postulat admitti, qui propter hoc ipsum tam
 multa dignatus est pati. Quis hic igitur non miretur, quis ad
 has Domini voces non obstupescat? Cur & candor laevis xer-
 nez, & splendor paternae gloriae, cur inquam guttis noctium
 cur his incommodis afflictiis, nisi ut tibi intra pectus nostrum
 aditum patefaciamus? Vbi quae so eras antequam mundum con-
 deres? Cerè priusquam montes fierent, aut formaretur terra
 & orbis, ueras Deus in te vno habuans, tibi solus sufficiens, &
 non beatus. Ego sum qui ex terra subsistere non valeo, qui

nisi intra te uiuete non possum, qui (quocumque me uertam) extra te semper malè habeo, intra te uero semper mihi benè est, quamuis nihil aliud habeam. Cùm ego igitur ad te venire deberem, tu ad nos non solum uenire, sed causas etiam cur te intra nos admittere debeamus, nempe dolores quos nostri causa pertulisti, referre dignaris. Vnde autem dignatio hæc, nisi ex immentia illa bonitate & plusquam paterna charitate tua prodire potuit. Sic pia mater, cum dilectissimo filio graui morbo laboranti & omnia ciborū genera fastidenti, alios ipsa cibos rursus offerret: manu sua diligentissime præparatos, simili orationis genere uti solet: illo enim & nos quoque iterum cibos repudiante, illa quos in præparatione laboris pertulerit, fumū ueliceret, & calorem ignis commemoraret: quo illum uel hac ratione ad cibum capiendū alliciat. Sic igitur celestis Sponsus animaduertens animæ nostræ salutem ex sua in nobis habitatione pendere, amore plusquam materno, omnibus his blanditijs excitat nos, ut eum tandem intra mentis nostræ domicilium excipiamus: ad quod labores, quos salus nostræ gratia in passione sua pertulit, commemorat: ne frustra tantum operæ propter nos insumpsisse uideatur. Quasi dicit: Fastidiso fili mi cibos animæ tuę salutare fastidis ueram pœnitentiam, scelerum confessionem, pietatem, castitatem, obedientiam iustitiam, cæteraque uirtutum officia, in quibus salus tua sita est. Nō uis harum rerum studio aperire mihi ianuam, ut in te habitem, in te stabilem sedem figā: ideò rogo & obsecro, Aperi mihi foros mea, amica mea, colūba mea, quia caput meum plenum est rore, & coccini mei guttis nocturnum: hoc est, quia omnes illius tristissimæ noctis iniurias idè sustinui, ut in animo tuo mihi domicilium præparares. Et quidem hæcenus miranda Sponsi bonitas & charitas, nunc autem desèda & misèranda tarditas nostra exponitur, cùm Spōse uox protinus subditur: Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos? Quibus uerbis, quid aliud significatur, quàm nostra illa tarditas ac socordia nimia, aut (ut ita dicam) morositas, qua Christo Domino ad osium cordis nostri pulsanti, difficiles nos exhibemus, inutiles trahentes moras, excusationesque friuolas prætexentes, quominus facilem illi aditum præbeamus?

IIII.

Nunc ad uos fratres, Si nullum quæso aliud præmiū à Deo expectaremus, nihilque tot eius beneficij commoueremur: an non hæc tanta diuinæ bonitatis & charitatis immensitas, ad nos ingredi, & in nobis habitare cupientis, excitare deberet, ut illius

saltem

saltem gratia salutis nostræ prospiceremus? Si quis autem hac ratione permotus quærat, quis sibi ad hoc sit faciendum: huic ego respondeo: Primum quidem necesse esse, ut impedimenta omnia, quæ cælesti Sponso aditum obstitunt, è medio tollat. Hoc certe Sponsa post illas Sponsi preces & clamores se fecisse testatur, cum ait: Pessulum ostij mei speravi dilecto meo.

Cant. 5.

Pessuli autem nomine non solum peccata omnia, quæ diuini mentis aditum præcludunt, sed etiã omnes turbulentis motus & cupiditates significatur, quarum veluti fons & seminarium inordinatus nostri amor est. Hoc est enim fortissimè pessulum, & veluti ferreus obex, quo pulsanti Sponso aditus intercluditur. Immodicus enim amor, quo erga carnem hanc mollem, & voluptatum & commodorum suorum amicam nimium afficimur facit, ut à rerum diuinarum studio abducamur, & carnis cupiditatibus tota mète seruiamus. Nam spiritus & caro veluti bitæces quædam sunt, quarum cum altera suisum agitur, altera ad imum necessariò depimitur. Quin etiam, quæcumq; alia inordinata, & à diuina lege denians affectio, qua aliquid diligimus, nec propter Deum diligimus, pessulum est, atq; repagulum, quod Sponsi impedit ingressum. Res demum omnis, quæ mentem nostram ad se immoderato amore vocat, à Christo auocat: quia ubi thesaurus noster est, ibi non solum cor, sed etiam totus homo est. Huius autè rei gratia Saluator ait: Nolite putare, quod veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare, &c. Quo in loco ea solum enumerat, quæ iuste diliguntur: quæ tamen si immo dicè diligantur, perfectæ charitatis impedimenta sunt. Hoc ergo primò pessulum à corde nostro submovendum est.

Simile.

Matt. 10.

Quo sublato domus adornanda est, in quam cælestis Sponsus ingredi & commorari debeat. Quæ sint autè hæc ornamenta, eadem Sponsa solitis inuocatis & figuris explicat, cum ait: Ferculum fecit sibi rex Salomò è lignis Libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constravit. Pro ferculo, hoc est, vehiculo regio alij verteretur palatium, siue umbraculum. Quod quidem à priorum animas pertinet, quas templum Dei siue palatium esse non semel Apostolus testatus est. Hoc autem palatium columnis argenteis, hoc est, candore & puritate vitæ fulciendum est. Frustrà enim quisq; de structura aliarum virtutum absque puritatis & innocentie fundamento sollicitus est. Ideò colunæ sunt argenteæ, quia totius spiritualis ædificij columnæ, vitæ puritas, & immunitas à peccato est. Reclinatoriũ autem in quo Spon-

Cant. 5.

sus

Ioh. 4.

sus requiescit, charitas est: quæ auri nomine significatur. Sic enim dilectus Christo discipulus ait: Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Recinationi autem ad quietem captandam potissimum destinatur. Nec enim vita in re Deus, nisi in sola charitate molliter acquiescit,

1. Cor. 13.

quia nihil illi gratum, nisi sola charitas est, aut quod charitate conditum est. Quod latè D. Paul. ad Corint. ostendit, cum ait Si linguis hominum loquar, & Angelorum, &c. De qua etiam charitate intelligendum est, quod deinde subditur: Meda (videlicet seculi huius) charitate constravit: vel ut alij vertent, intimum eius amore reatum est: hoc est, omnia interiora seculi huius amore præferunt. Quo significatur, omnia

Aug. su-

pet. 1.

Can. 10^a.

piorum officia Christi amore inspirare. Unde est illud August. Dilige, & quod vis fac. Siue taces, dilectione tace: siue loqueris, dilectione loqueris: siue parcis, dilectione parce: siue castigas, dilectione castiga. Hoc est ergo quod Sponsa ait: Intima huius siue seculi, siue palatii, amore recta atque vestita esse. Hæc igitur sunt aurea cælesti Sponso gratissima, quæ mentem nostram ad illum dignè recipiendum præparant. Et quidem charitas (quæ præcipuum palatii huius ornamentum est) facilis & dulcis est. Quid enim amore dulcis? sed ascensus tamen ad illum difficilis: quod & ascensus & purpuræ nomen, sanguineum colorem præferens, aperte declarat. Quò enim amor erga Deum in corde nostro principatù obrineat, omnis alius ad ulterius amor excludendus est: quod citra dolorem fieri non potest. Quare necesse est, ut qui ad ædificium illum atque diuinum amorem aspirat, adulterinum istum ab anima sua procol pellere contendat: hoc est enim quod antè diximus pessulum ostij amouendum esse, quo pulsanti sponso aditum præbeamus. Quia in re illud nobis non paruo solatio esse poterit, quòd ipsa etiam charitas ad quam aspiramus, non mediocri adiumento nobis est, ut illam adipiscamur. Ipsa enim sibi viam aperit, ipsa virtutum ascensum, quo ad eam peruenitur, facilem reddit.

1. Cor. 13.

Omnia quippe suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia iustinet, sicut Apostolus ait.

Sed quid ego hæc nequicquam diligenter commemoro? Quotus quisque est, qui iis audiendis mentis suæ domum nascituro Christo præparare studeat? Quàm frequenter hæc ipsa multi audierunt, qui tamen ad has voces penitus obsurduerunt. Diuturna enim consuetudo hæc eadem sine villo fructu audiendi in causa est, ut tot Ecclesiæ voces, tamque sæpè repetitæ, nihil apud eos hactenus valuerint. Itaque fabricorum ferrario-

Simile.

rum canibus similes esse videmur : qui continuis mallorum ictibus audiendus assueti, adeo à somno non excitantur, vt altius etiam eorum sonitu indormiant. Atque beatos olim Euangelij prædicatores Isaias pronuntiabat, quibus ea fors contigisset, vt ipsorum prædicatio per Christi gratiam longè fructuosior, quàm Prophetarum priorum futura esset. Postquam enim fœlicitatem huius temporis commemorasset, dixit scetq; Ecce in iustitia regnabit rex, &c. Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum: hoc velut epi, honemate sententiam clauit: Beati qui seminat super omnes aquas, immittetes pedem bouis & asini. Quod perinde est, ac si diceret: O vos fœlices & beati noui testamenti agricolæ: qui non iam in sterili solo, & in aquoso sicut nos, sed super omnes aquas, id est iuxta Euangelicæ gratiæ fontes, diuini verbi semen acietis: quibus irrigata mortalium corda velut agri pingues fructum pietatis & iustitiæ ferent cumulatissimum. Quid agis Prophetas? quid nobis gratularis? Ecce iam ad pristinam sterilitatem redacti sumus: frustra tot quotidie voces spargimus. Quotus enim quisque est qui vocibus nostris excitatus, mors suos componat, & ad meliorem mentem redeat? Magnopere vereor, ne hunc solum ex prædicationis munere fructum referamus, ne vlium ante æquissimum illum iudicem excusationis velamen prætexere valeamus: Sic enim Saluator discipulis ad prædicandum missis ait: Continget autem vobis, in testimonium illis, Vt enim Iudæis olim Dominus Hierosolymorum excidium propter inhabitantium scelera denuntiar per Prophetas voluit: quos tamen præsebat nihil hoc nuntio & prædicatione profecturos (vt hac ratione inexcusabilem eorum causam redderet) sic planè apparet, simili ratione & consilio verbum quoque Dei plerisque hodie hominibus annuntiar.

Quid igitur? An non hoc tempus gratiæ viget, qua diaboli regnum euersum? Est planè. Sed lego tamen in Apoc. diabolum virtute crucis Christi ligatum, oportere solui modico tempore. Quis autem sciat an modò Sathanas iam sit, quando tot mundus heresibus, tot monstris vitiorum, tot belorum cladibus, gentiumq; ruinis penè attritus & afflictus est? Si ergo Sathanas solutus est, quid mirum si gratia quodammodo ligata est, & in vincula coniecta, quemadmodum & Ioannes, qui gratiæ nomen tetinet, ab Herode vincus fuit? Cuius tum mihi tyannidem imitari quodammodo videris. Ille quippe ne saltatricem mœnore afficeret, Ioannem morte damnauit: tu

Esa. 32.

Luc. 21.

Apoc. 20.

tu

verò ne carnem tuam molestia afficias, Ioannem, hoc est, gratiam Domini in vincula conicis, dom gratiæ ipsius adiuveria repudias. Hoc verò quid aliud est, quàm mysticum Herodem agere: cum Ille Ioannem verum, tu mysticum interficias? Hi sunt autem qui natalem Domini diem ea tantum de causa præstolantur, ut in eo lauribus epulentur: ut gallos quos toto anno saginauerunt, inexplebili aviditate deuorent, ut festum diem in gluaci, dedecori, atque turpitudini dicatum agant: ut licentius sese delictis, iustibus, ebrietati, atque comestationibus dedant.

Deut. 26.

Hæc sunt festa multorum huius temporis Christianorum, quæ hanc carnales quidem Indæi olim celebrabant. quamvis enim largius in conuiujs suis epularentur, ex præscripto tamen legis epulabantur, dicente Domino: Epulaberis in omnibus bonis quæ dederit tibi Dominus Deus tuus, tu, & filius tuus, & ancilla tua. Nos autem non quidem ex præscripto Domini, sed ex affectu carnis & voluptatis, spiritualia festa in obsequium carnis vertimus, & ad hoc ea auide expectamus, ut in eis nos plenius & avidius ingurgitemus, nulla prorsus de spiritali refectione cura solliciti: quasi toti carnei effemus, hoc est, ex mera solaque carne constati, nec vllam spiritus sancti iam habemus. Itaque cum se totos homines hisce diebus huius tanti mysterij consideratione addicere debere, epulis magis, & carnis indulgentiæ seruiunt. Ne verò me quisquam miris seuerum

Bernard.

Serm. 2. de

Advent.

& inhumanum iudicet, qui contra receptam ab omnibus penè consuetudinem ista dicam, sanctissimum Bernardum audiat, hæc ipsa fidelibus his verbis improperantem: Quantæ infantiæ est, ut post tanti regis aduentum, alijs quibuslibet negotijs homines velint, seu audeant occupari, & non magis ommissis omnibus, soli eius cultui vacent, nec in eius præsentia cuiusquam meminerint cæterorum. Sed non omnium est quod ait Propheta: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabant, si quidem nec omnes hæc memoria pascit. Sanè nemo quod non gustauit, sed neque quod tantum gustauit, eructat. Ructus quippe non nisi de plenitudine & satietate procedit. Propterea quorū secularis est mens & vita memoriam hanc & si celebrant non eructant: sine deuotione & affectione dies istos atida quadam cōsuetudine obseruantes. Deoique quod damnabilis est, ipsa quoque inæstimabilis huius dignationis memoria datur in occasionem carnis: ut videas eos tanta sollicitudine diebus istis vestrum gloriam, ciborum varate delicias, ac si hæc & hauiusmodi querat in natiuitate sua Christus, & ibi suscipiatur dignus vbi hæc accuratius exhibentur. Sed ipsum audi dicentem: Superbo

perbo oculo & infatiabili corde, cum hoc non edebam. Quid tanta ambitione vestes paras in natalem meum? Detest. ego superbiam, non amplector. Quid tanta sollicitudine ciborum copias reponis in tempus illud? Damno ego carnis delicias, non accepto. Planè infatiabilis es corde tanta paras, & ex tam longa: nam corpori utique & pauciora sufficerent, & quæ possent opportunius inueniri. Celebrans ergo aduentum meum, labiis me honoras, sed cor tuum longè est à me. Non me colis, sed Deus tuus venter est, & gloria in confusionem tibi. Infelix omnino, qui voluptatem corporis, & secularis colit gloriæ vanitatem. Beatus autem populus cuius est Dominus Deus eius. Fratres nolite vos æmulari in malignantibus, neque zelaueritis facientes iniquitatem. Intelligite magis in nouissima eorum, & compatiimini eis ex animo, & orate pro eis, qui præoccupati sunt in delicto. Hæc enim faciunt miseri, quia ignorantiam Dei habent. Nam si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ tantæ aduersum se insania prouocarent. Hucusque Bernardus: ex cuius verbis aperte liquet, huiusmodi festa, Dæmonem non modo non reformidare, sed irridere etiam, atque desiderare. De his enim scriptum est. Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. At Ecclesia non irridet, sed luget, & cum eodem Propheta clamat: *Vix Sion lugent*, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem. Carnales enim homines non Deo, sed diabolo festa celebrant. Cum enim hoc ipso natalis Domini die mensam erigunt, & super eam taxillos, aleas, & cættas ponunt, deinde ludentes & iurant, & peierant, & effervescente vino conuittantur, litigant, & interdum sacrilegum os in calum ponunt: an non isticum sic se in hac sacra solemnitate gerunt, altare diabolo crexerunt? Hæc est ergo solemnitas ad quam carnales homines confluuunt, non ad solemnitatem Dei. Non ita decet fratres, non ita hoc festam celebrandum est, sed pia deuotione, sed lachrymis, sed laudibus, sed spirituali lætitia, sed gratiarum actionibus, tan- tique beneficij consideratione, sed hostiis spiritualibus, hoc est elemosynis hoc præcipuè tempore pauperibus erogandis: qui postea cum defeceritis (quemadmodum Saluator ait) in æterna vos tabernacula recipiant: in quibus temporalia festa in sempiterna sunt gaudia transiura.

Thren. I.

Ibidem.

IN

In eadem dominica Aquarta duētus Domini, concio
 tertia, in qua lectio Euāgelica explanatur, vbi etiā
 de spiritali Aduentu Dei in animam, sicut in præ
 cedentibus, agitur.

THE. *Dirigite viam Dōm mī. Ioannē 1.*

Um Ecclesia hoc sacratissimum tempus in hoc
 potissimum destinauerit: vt nos ad excipiendum
 intra mentes nostras nascentem Domnum Salu
 atorem, & Natalem eius deuotissime celebra
 dum præpararet: dignum profectō est, vt con
 cionatores, qui Ecclesiæ ministri, Deiq̄ (vt Apostolus ait) ad
 iutores sumus, Ecclesiæ studium, studio atq; opera nostra iuue
 mus: vosq; ipsos ad hoc pietatis officium sermonibus nostris co
 hortemur. Ad quod nos præcursoris Domini verba, quæ in his
 Euangelicis lectionibus referuntur, maximè inuitant. Cuius
 præcursoris officium fuit, præire ante Dominum, & parare illi ple
 bem perfectā: ad quod illa Isaïæ verba omnium auribus inculca
 bat: *Dirigite viam Domini, rectas tacite in solitudine semitas Dei
 nostri. Quæ quidē sententia frequenter à nobis hoc sacro tēpore
 & tractanda, & repetenda est: quandoquidē quidquid Ecclesia
 à nobis his diebus exigit, breuissimè comprehendit. Quod vt
 dignius præstare possimus, cælestem opem sacratissime Virgi
 nis interuentu solita oratione imploremus.*

A V E M A R I A.

Audistis fratres charissimi, in superiori præcedētis Domini
 cę concione Ioannem Baptistam Angelum illum fuisse de quo
 Malach. 5. Dominus per Prophetam dixit: Ecce ego mitto Angelum
 meum ante faciem tuam: qui præparabit viam tuam ante te.
 Scitis enim hanc viam, qua Christus in animam venit, fide pri
 mū n̄ stetni atq; parati: quamuis non sola, sed charitate etiam,
 pœnitentia, ceterisque virtutibus exornari. Fides namq; pri
 ma radix & initium sanctificationis nostræ est, qua mentis
 nostræ domicilium venienti Christo adornamus. Quia verò
 inter omnia quæ hominibus credenda proponuntur, maximè
 arduum & difficile erat, vt homines hominem inter homines
 versantem, & humanæ vitæ pœnis, atq; e doloribus obno
 xium, verum, & omnipotentem Deum esse crederent: idē
 locupletissimum Dominus huius rei testem Ioannem Bapti
 stam ante illum præmisit, qui huius tam arduæ veritatis fidele
 testimonium perhiberet. Et quoniam Dei opera perfecte sunt
 (vt potē

(utpotè qui omnia in numero, pondere, & mensura disponit) ideo tantam vitæ sanctitatem, tantamque sanctitatis opinionem huic testi, & Angelo suo contulit, ut quidam non solum illi testimonium de Christo perhibenti crederent, sed Christum eum esse multi existimarent: quemadmodum in superiori concione dictum est. Hac igitur de causa Iudæi stimulantibus Pharisæis (qui religionis & scientiæ nomine insignes in populo habebantur) mittunt ad Ioannem sacerdotes, & Levitas, qui ab eo quaerent: *Tu quis es?* Quam quidem interrogationem, legati qui erant ex Pharisæis, non dicendæ veritatis studio (cum ambitionis magis & avaritiæ studio addicti essent) proposuerunt: sed partim, ut ipse Ioannes vocis suæ testimonio falsam hominû de e opinionem, voceq; compesceret (quando nulla in eum veri Messæ signa cadere sciebant) partim etiam, ut ipsi quoque honorem illi deferre viderentur, cui tantum tribuerent, ut an ipse esset Christus, interrogarent. Hac nimirum ratione, honori quoque suo prospiciebant: dum illum honore prosequerentur, quem communi consensu tantopere populus extollebat. Quocirca multi eorum quibus studium erat, omnia opera sua facere, ut honorarentur ab hominibus, baptismû quoque illius (sicut Matthæus refert) receperunt, ut hac ratione autam istam popularem more suo caperent. Quod non obscure Saluator significavit, cum de Ioanne loquens dixit: Ille erat lucerna ardens & lucens: & vos voluistis ad horam exultare in luce eius. Hoc est, ille ardebat tanquam facula igne charitatis & lucebat item splendore & claritate nominis, hoc est, & verè sanctus erat, & talis ab omnibus habebatur, qualis erat. Cumque huius dignitatis & gloriæ participes quodammodo essent, qui illum sequebantur, illisque adhærebant: vos quoque huius splendoris & gloriæ consortes effici voluistis, illius doctrinâ audientes, & baptismum eius recipientes: quod tamen non perpetuò, sed ad horâ fecistis: Hoc est, quâdiu gloriæ loco ducebatur illi adhæreere tamdiu adhæristis: ubi verò Ioannes in vincula coniecitus, & regibus inuisus esse cœpit, tunc ab illo descendistis: & qui non veram solidamque virtutem, sed populatæ tantum avaram sectabimini. Hoc ingenio sunt hodie quoque multi, qui virtutem & iustitiam tantisper colunt, dum illis utilis est: si veurò eis damnum aliquod aut detrimentû inferat, protinus camdeserunt: ut qui non tam virtutem, quam suam commoditatem captabant, nec tam Deo, quam suæ cupiditati servebant. De his autem Seneca sic ait: Hæc sequimur, quamdiu aliqua illis spes in æstin contrarium transiit, si plus scelera pro-

Matth. 3.

Ioan. 3.

Seneca in
Epist.

Eccles. 2.

mittentem.

mitterent: Contra hos autem in Ecclesiast. scriptum est: Væ duplici corde, & labiis scelestis, & peccatori terram ingrediēti duabus viis. Illi autem hoc modo gradiuntur, qui verā animæ simplicitatem ignorantes, duplici corde ad Dominū accedunt, duabusque viis terrā ingrediuntur: dū externa tantū specie Deū quaerere videntur, interna tamen intentione atque animo seipsos & sua commoda quaerunt: quæ ubi non inveniūt. protinus à virtute deficiunt: quæ madmodum hac in re Pharisæos fecisse Saluator docuit: qui quædiu illis honori erat, Ioannis sanctitatem venerabantur & prædicabant: ubi verò utilitatis & honoris ratio defecit cœpit, illum protinus deseruerunt. Hoc est ergo quod ait, eos voluisse ad horam exultare in luce eius hoc est: participes fieri honoris & gloriæ eius.

Cum ergo legati à iudæis missi à Ioanne quaesissent: *Tu quis es?* intelligens ille quo animo id rogarent: *Confessus est, & non negavit: & confessus est, quia non sum ego Christus, quem videlicet vulgus communi errore deceptum arbitratur.* Responderunt illi: *Quid ergo Elias es tu?* Quoniam Ioannes asperitate cultus, & obiurgandi acrimonia morumque severitate Eliam referebat, an is Elias esset, interrogant. Quibus ille respondit: *Non sum.* Hoc in loco quaeri solet, quomodo Ioannes Eliam se esse negavit. cum Dominus interrogantibus discipulis de eo dixerit: *Si vultis scire, ipse est Elias.* Sed facilis responsio est: Ioannem in persona quidem Eliam non fuisse, in spiritu tamen & virtute fuisse. Sic enim Angelus Zachariæ patri dixit. Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: quia videlicet eam viuendi rationem quam Elias, eodem actus spiritu æmulaturus esset. Vnde sicut Elias in solitudine vitā agebat, asperrima

Matt. 11.

Luc. 2.

3 Reg. 18.

Matt. 3.

Matt. 14

in deserto habitavit, & in solitudine vitam agebat, asperrima Bæal interfecit, & impietatem suam idololatricæ regi exprobrauit: ita Ioannes eandem vitæ asperitatem sectatus eodemque religionis zelo accensus, & Pharisæos geniniora viperarum appellabat, & adultero regi facinus suum constat exprobrauit. Hac ergo de causâ Dominus ipsum esse Eliam dixit quia spiritu Eliæ donatus, vitam & zelum sectabatur Eliæ. Magis enim quisque id esse dicitur quod spiritu Dei est, quam quod spiritu proprio existit: cum longè nobilius illud sit, quod à spiritu diuino, quam quod ab humano proficiscitur. Denominatio autem à nobilitate fieri solet: ideoque cōuenientiùs ab ea re nominatur, quam supra naturæ conditionem sumpsit à Deo, quam ab ea, quam naturæ ordine & conditione traxit à patre.

Ex quibus illud primò sequitur, talem vnumquemque esse, talisque

taléque nomenfortiri, qualem spiritum habeat, qualémque vitam sequatur. Nam quisquis intra se dæmonis spiritum habet dæmonisque malitiam & prauitatem sectatur, is planè iure dæmon appellandus est. Quod quidem Dominus testimonio suo confirmat, qui cum discipulis agens: Nōne (inquit) ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Si enim Ioannes à Domino Elias appellatur, quia spiritum habebat Elæ, & eiusque vitam sectabatur: cur non diabolus appelletur, qui spiritu diaboli in se habitantis agitur, & eius opera imitatur? Hac consideratione fratres, cuiusdam penè immedicabili morbo (quo homines etiam iusti laborant) mederi poteritis: nempe vehementi cuiusdam indignationi aduersus tot mala, tot tetra facinora, tot hominum insanias, quas quotidie videmus: quarum conspectu vehementer plerumque ad superbam quandam iracundiam, & indignationem accendimur. Quæ quidem perturbatio, & indignationem sedari poterit: Si intelligamus in omnibus hominibus, in quibus non habitet Spiritus Christi, spiritum habitare diaboli: qui quidem spiritus (vt Apostolus ait) operatur in filiis diffidentie. Quod si ita est, quid mirum si is qui tali spiritu agitur, talisque capitis membrum est, teterrima opera moliatur?

Quin & illud diligentissimè prouidendum est, ne à gratia Dei per lethale peccatum excidamus. Hoc enim si fiat, homo protinus à Deo bonorum omnium autore deseritur, & à diabolo occupatur. Vbi enim spiritus Dei non est, ibi nequitie spiritum habitare necesse est, Apostolo testante: qui ait: Si quis non habet Spiritum Christi, hic non est eius. Quod si non eius, cuius quis, nisi dæmonis erit? Quod autem infelicitius, quid calamitosius, quid detestabilibus, quam tali spiritu agitari? talis capitis membrum & talis hospitis domicilium esse? Hoc ergo nomine (vt nihil esset aliud) lethale peccatum supra omnia deestandum nobis esset: quandoquidem illius demerito (quod dictu quoque horrendum est) homo diaboli & spiritum & nomen retinet, & diaboli opera sectatur, & diaboli tandem (nisi opportunè illum pœnuerit) supplicium, & consortium perpetuò sustinebit. Quis ergo hoc stipendio proposito, audeat lethale crimen committere?

Sed vt ad id vnde digressi sumus redeamus, hoc in loco duplex insurgit questio: altera, quomodo si pij omnes eundem Christi spiritum habent, non eandem etiam vitam rationem sequantur: altera, cur Ioannes, qui agnum Dei demonstraturus aduenerat, spiritu Elæ potissimum donatus fuerit: in quo magis zeli & seueritatis acrimonia, quam agni mansuetudo comm-

mandatur: Conuenientius enim videbatur vt agnus agnum manuctus mansuetum blandus blandum præcurreret: vt quem verbis demonstrabat, moribus etiam exprimeret. Ad prius illud dicendum est: quod quemadmodum lux vna Solis, quæ stellas omnes siue fixas siue errantes illuminat, variè quidem, pro variâ ipsarum natura eas afficit (quo fit, vt alæ ferentatis, alia tæmestatis, alia siccitatis, alia pluiiarum causa sint: ac denique tam multi atque varij sint stellarum effectus, quam ipse sunt variæ atque multiplices) ita planè lux illa diuini Spiritus quæ omnia prout corda illuminat, variè illa quidem, vel pro naturarum, vel etiam pro gratiarum varietate afficit, ac mouet vt omittam nterim, quod ipse Spiritus non quidem more Solis vno modo, sed variè seipsum secundum diuersa charisiorata pijs hominibus insinuat: qui propterea & vnus, & multiplex esse dicitur. Hinc tanta in ipsis electis varietas existit. Hinc Spiritus Mosem effecit mansuetissimum super omnes homi-

4. Reg. I.

2. Reg. 18.

3. Reg. 17.

nes qui morabantur in terra: idemque Eliam adeo seuerum & acrem, vt persecutores suos bis igne cœlesti consumpsit: & Prophetas Baal quadringentos super vno lapide iugularit (quod quæ omnem superat admirationem) tribus annis & sex mensibus oratione sua ombres & pluiam suspendit, vt desertorem religionis populum fame atque inedia conficeret: nec tanta quotidie pereunium multitudine (quanuis animo saucius) à seueritate ad clementiam tam diu flecterentur. Videtis ergo quanta sit ab vno eodemque Spiritu varietas.

Cæterum cur præcursor Dominus Ioannes, qui agnū demonstraturus veniebat, non magis spiritu Moïsis, quam Eliæ, hoc est, non potius mansuetudinis, quam seueritatis spiritu donatus fuerit: hoc ab ipso donatore humiliter quærat, quisquis arcanum hoc scire desiderat. Quis enim cognouit sentum Dominum aut quisei à consilijs fuit? Fortasse hanc tantam seueritatem certis illius seculi mores ex gebant: Maiora autem vulnera prioribus remedijs curanda sunt. Fortasse etiam hoc ad auctoritatem testimonij plurimum conferebat, seueritates enim magis, quam mansuetudo veritatis testimonium commendat: cum mansueti homines magis se aliorum moribus & sententijs, vdm acies & seueri accipiunt: qui nullis aliorum affectibus aut persuasionibus flect, & à se ipso deduci solent. His etiam adde quod si lex & Prophetæ vsque ad Ioannem prophetauerunt: quemadmodum Prophetarum vaticinia in illo, ita rigor quoque legis cessare debuit. Videmus autem lucernam cum iam iam materia deficiente, mori incipit, splendidiorem flammam

flammam excitare, & sic tandem emori: Sic igitur quoniam veteris legis asperitas in Ioanne finem capiebat, eodem modo erat, ut in ipso potissimum hæc virtus emineret, quæ erat in illo finienda. Post hoc autem tempus lenitas & mansuetudo Evangelicæ gratiæ consecuta est. Hoc autem indicare videtur insignis illa visio, quæ Eliæ in monte ostensa est in qua Domini adventur ingens fragor subvertens montes, & conterens petras antecessit post quem tamen sibilus auræ tenuis (in quo Dominus erat) secutus est. Per illum ergo ingentem fragorem omnia subvertentem, legis asperitas, per sibilum verò auræ tenuis, lenitas, & mansuetudo Christi (quæ in primo adventu potissimum enituit) apertissime designatur. Is namque de se ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et in Isaia de illo cœlestis Pater ait: Ecce puer meus electus, quem elegi, posui super eum spiritum meum: Non clamabit, neque contendet, nec audietur in plateis vox eius: Calamum quassatum non conteret, & linum, fumigans non extinguet. Quia enim quædam Dominus metæ, severitate atque austeritate cum hominibus egit, vix quæquam apud illos profecerat, noua modo bella, hostis est, nouam bellandam rationem excogitauit, ut lenitate & mansuetudine vinceret, quos terroribus atque minis nunquam antea subiugauerat. Lex enim severitate, Euangelium lenitate: ex timore, Euangelium amore: lex plagis & minis, Euangelium donis ac beneficiis aduersus homines decertauit. Vicit autem Euangelium: quia nimirum generosus est animus hominis, & magis ducitur, quàm trahatur.

Quia ergo Dominus legis, & Euangelij differentiam omnibus conspicuam esse voluit, idè vno eodemque tempore Ioannem & Christum in mundo simul esse voluit, ut diuersa iuxta se posita, sese mutuo illustrarent: dum Ioannes legis asperitatem Christus verò Euangelij lenitatem in personis qui que suis exprimerent. Sed ad historiam redeamus.

Cum ergo Ioannes se Eliam esse negasset, instant illi rursum; *Quid ergo? Propheta es tu?* Negat ille se esse Prophetam, videlicet illum, quem singularem inter Prophetas omnes Moyses venturum promiserat, nempe Christum. Erat Ioannes Prophetam, sed non ille, qui singulari privilegio inter Prophetas tanquam Prophetarum Dominus eminebat. Itaque cum Ioannes se nec Eliam, nec prophetam esse dixisset, quarunt illi rursum: *Quid ergo esse? ut responsum demus us qui miserunt nos? quid dicis de tempore?* Ego (inquit) vox clamantis in deserto: dirigite viam Domini, sicut dixit Isa. *Esa. 40.* *Isa. 40.* Quod perinde est, ac si diceret: Ego sum præ-

co & minister illius vocis, quam Iſaias Propheta in ſpiritu audiuit: quæ quidem vox hoc præcipuè prædicat: Dirigite viam Domini. Quia enim promiſſus olim Dominus, tam diu expectatus atque deſideratus ad vos venire dignatus eſt, nõ quidem vacuus, ſed cæleſtibus diuitiis plenus: ideò ſternite illi viam, per quam ad vos veniat, ad quod vos prophetica voce inuito: *Parate viam Domini, rectas facite ſentias Dei noſtri.* Quæ verba ſæpius Eccleſia hoc tẽpore eo conſilio repetit, vt quemadmodum Ioãnes hac oratione ætatis ſuæ homines ad excipiendũ Chriſtum in carne venientem præparabat: ita nos eadem ad ſpiritualem eius aduentum hoc tẽpore præparet. De hoc igitur ſpirituale aduentu, quando de a iis duobus in ſuperioribus conſationibus dictum eſt, ſicut polliciti ſumus, dicete incipiamus.

Tractatio thematis. 1.

Tria tamen hac de re potiſſimum mihi dicenda eſſe videtur. Primum, quo ſtudio & ardore Dominus in animas noſtras venire, & in eis requieſcere dignetur. Deinde, quid in eis potiſſimum operetur. Poſtremò, quid nobis factò opus ſit, quo tali aduentu taliq̃e hoſpiti digni habeamur.

Principiò verò, nulla oratio explicare nulla mens pro meritis concipere poteſt, quantum ſuperna illa & infinita bonitas in fidelem animam venite, & ſtabilem in ea ſedem ſigere deſideret. Neq; id quidem mirum alicui videri debet, cum anima iuſti ſit naturalis locus, & veluti centrum, in quo diuina mens requieſcit. Videmus autem res omnes quæ natura conſtant, ve hementiſſimo impetu in ſua propria & naturalia loca hoc eſt, in ſuum centrum (in quo placidiſſimè requieſcunt) ferri: Summus autem ille rerum omnium cõditor habet etiam ſuum (vt diximus) centrum, in quo quieſcit (ſi tamen ita loqui de ſumma illa maieltate licet) nec id quidem ſimplex, ſed etiã duplex; alterũ qui eſt in ſeipſo, in quo pleniſſimè requieſcit, omnibuſq; diuinitatis ſuæ deliciis fruitor: alterum in anima iuſti, quæ ſedes eſt ſapientiæ, in qua etiam mirificè oblectatur. Vnde vnigenitus ille, qui in ſinu Patris tanquam in centro ſuo placidè cubat, ſuum quoque habet in terris velut humile & exiguũ centrum, in quo delicias ſuis fruitor cum filiis hominum. Sicut enim Salomon poſt amoliſſimam domum (quam ſibi in Hieruſalem ædificauerat) aliam quoque ſolatiij domum in ſaltu libani (quæ venerationi ſeruiebat) extruxit: ita verus Salomon Chriſtus, alteram quidem domum in cæleſti Hieruſalem non manu factam habet, alteram verò in hoc inferiori mundo de-

legit, hoc

fegit, hoc est, in hac feruorem regione, in qua nobiscum habitare
 dignatur. Vtrumque autem centrum atque domicilium per
 Itaiam insinuauit, cum ait: Hac dicit sublimis & excelsus, ha-
 bitans æternitatem, & cum humili & contrito spiritu: vt viu- *Esa. 57.*
 ficet spiritum humiliū, & vultu fiet cor contritum. Vides ergo
 quàm disparia sint duo hæc Dei nostri loca, quando alter in-
 comprehensibilem comprehendit æternitatem, alter humani
 cordis angustiis continetur. Et tamen in hoc habitat Deus,
 mitisq̃ue in eo delictis inter candida lilia, candidior ipse Spon-
 sus pascitur, & oblectatur. Sed de super:æ Hierusalem deli-
 ctiis, nulla mortalis lingua eloqui dignè potest: de hac autem in
 feriori, hoc est, anima iusti per Itaiam ipse ait: Non vocaberis *Esa. 32.*
 vltà derelicta: & ciuitas tua non vocabitur amplius desolata:
 sed vocaberis voluntas mea in ea: hoc est, ciuitas voluntati meæ
 gratissima & iucundissima: in qua ad votum meum libentissi-
 mē commorabor. Hæc à me dicta sunt fratres, quò vobis in-
 sinuarem puras & castas mentes simplicitatis, & humilitatis,
 cæterarumq̃ue virtutum gemmis orneas esse, veluti centrum,
 in quo diuina mens suavissimè tanquam in loco sibi simili &
 cognato requiescat. Vnde facillè colligere licet quo studio, quo
 affectu & ardore, summus ille puritatis & innocentia: amator
 ad illas venire, & in illis habitare desideret. Si enim corpora *simila.*
 grauiata tanta velocitate in locum sibi à natura præscriptum fe-
 runtur, si aet̃ terris violenter incliusus ingentes montes à sedi-
 bus frequenter suis reuelit, & vallam terræ molem tremefa-
 cit & concutit, quo in superas oras euadat, quas sibi ad habi-
 tandum natura conditor præstitit: si denique ignis sulphureo
 puluere excitatus minutissimisq̃ue arcibus subiectus, ipsas tan-
 quam leues stipulas volitare per aera facit, quo sedem sibi in
 supremo mundi loco positam occupet: qua quæso audigates
 quo desiderio summus ille honestatis, simplicitatis, & humili-
 tatis amator & auctor in eam mentem illabi contendet, quam
 ipse sibi sedem, & veluti centrum fabricauit, propter quam
 cælum, terras, maria naturamq̃ue vniuersam condidit & ad-
 ministrat (quòdque mirabilius est) propter quam & homo
 fieri, & in crucem tolli, & sanguinem fundere non erubuit, quò
 illius putredinem roseo sanguinis tui cruore illustraret, si
 bique hac ratione gloriosam Sponsam omni macula & ruga va-
 cantem exhiberet: Hoc intelligat qui potest: qui non potest,
 ab illo Patre luminum supplicibus votis petat: vt vel sancto-
 rum hominum gestis diuiniq̃ue beneficiis perferatandis, vel
 (quòd esset multo foelicius) proptius id assequi possit experimē-

tis. Tunc enim faciliè intelliget, uanta cum ratione iusti uirum mentem, diuinæ sapientiæ sedem, & Dei centrum, ac domicilium appellemus.

Prov. 23. Quo minus mirandū est, si immensa illa & infinita bonitas, tāto iudicio hoc sibi domicilium parari, & exhiberi cupiat. Hoc enim illa eius uerba apud Salomonem testantur: Fili præbe mihi cor tuum. Ad quid obsecro cor nostrum postulas Domine? Nimirum, ut in te sedem meam constituam, in te habitem, in te quiescam, in te lucis & dilectionis meæ splendidissimos radios effundam. Ego cor tuum feci, ego iterum reficere uolo. Immo uerò quia ego illud construxi, tu uerò destruxisti, nec alius instaurare opificium potest, nisi qui formauit: rade illud formatori, ut quod tu uitio tuo deformasti, ego spiritu & uirtute mea reformem. Quia uerò infinita Dei bonitas & charitas, in hoc benefaciendi studio uelut impatiens more est, non leuato quidem gradu, sed summa celeritate ad se nos contendere hortatur: dum fidelem animam amantissimis his uocibus in

Can. 2. Cant. compellat: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Quò quæso uigere, quò properare, quò uenire præcipis Domine? Nimirum non alio, quam ad te fontem aquæ uiuæ, ut ex te reficiamur, in te acquiescamus, ex te, & in te plenissimè satiemur. Ad hoc ergo fidelem animam Dominus uocat, tantoque studio & ardore accersit, ut non semel inuitasse contentus, eadem protinus blâditias, eademque amantissima

Ibidem. uerba repetat dicens: Surge, propera amica mea, speciosa mea, & ueni: columba mea in foraminibus petrae, in cauetna macceria, hoc est, in uulneribus crucifixi. Quia in re ineffabilem Dei nostri dignationem & benignitatem contèplari licet: qui cum nostri prorsus non egeat, nostri oque commercio nihil illi possit accedere (qui in statu consistit omnium bonorum aggregatione perfectò) dignatur tamen uirò ad nos uenire, in nobis habitare, ac tot promissis, tot blanditiis, totque amantissimis uocibus nos ad hoc inuitare. Quæ quidem uerba à Spiritu sancto dictata, scripta, & consignata, dum in hoc epithalamio, id est, amoris cantico lego, uerè stupeo & nescio, utrum potius mirari debeam: an summam & inestimabilem Dei nostri bonitatem, qui talis ac tantus ad uilissimos uenire dignetur ueritulos: an summam nostram locordiam, & incredibilem stupiditatem, qui ad talem ac tantum Sponsum, sic amantem ac uocantem uenire recusamus.

II.

Nunc igitur secundo loco uideamus, quid in ea mente quam

Deus

Deus inhabitat, operetur: ac præcipuè quibus eam deliciis pascat, qua luce perfundat, qua virtute, & robore armet & muniat. Verum ad hæc explicanda, quæ vis orationis par esse queat? Non nihil tamen huic de rebus sanctus David insinuasse videtur, cum ait: Beatus populus qui fecit iubilationem: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exultabunt. Quoniam gloria virtutis cor in tu es, & in beneplacito tuo exultabit cornu nostrum. Pro iubilatione, alij aperius clangorem vertunt: quo nomine aduentantis Dei præsentia significatur. Hoc enim clangore buccinæ resonante, Deus olim ad ferendas leges Hebræis in Sinai venit. Vnde synecdochicos ex hoc insigni circumstantia tota res hoc est, Dei præsentia non incommode significatur. Est ergo sensus (vt quidè huius loci interpretatur) Beatus populus, qui intelligit Deum apud se versari, quia potes, tam iustus, tam misericors, tamque verax est: quas virtutes Vates sanctus magnificis verbis antea prædicauerat. Causam verò huius beatitudinis exponit, cum subdit: Domine in lumine vultus tui ambulabunt. Hoc est, Felices & verè fortunati, qui te Domine intra se præsentem habent: temper enim illis per has tenebras, & vias vitæ difficiles ingredientibus, splendor tui Spiritus clarissimum lumen ostendit, atque in animis eorum tam ardentes amores excitat omnium virtutum, vt nihil nisi iucundius, nihil amabilius videatur, quam pie, iuste, & asque temperanter viuere. Neque tamen isti virtutes suas admirantur, aut gaudent in seipsis: sed omnis eorum admiratio & lætitia in nominis tui cognitione versatur. Et metuo quidem. Nec enim iustitia sua, sed tua gratia extollantur: tua gratia iacentes & abiectos erigit atque ad altissimum gradum dignitatis extollit, omnia illorum peccata delens, mentes & voluntates sanans, conscientias lætas & tranquillas reddens, Spiritui sancto, regno cælesti, & vita sempiterna donans, Itaque quod cupiditate temerarias cœterent, quod timores omnes, & omnes sollicitudines perellunt, quod nec reuam aduersum ictibus franguntur, nec oppugnationibus humanæ sapientiæ de gradu pietatis deiciuntur: totum id referunt accepit misericordiam tuam: quæ amos piorum ita corroborat, & confirmat, vt eorum virtuteo excelso & illustri loco firam, quàm diu à te protegentur, nulla nec hominum, nec diaboli labefacture possit improbitas.

Quantum verò dum in hoc mortali corpore degimus, hoc cælesti præsidio, ac præsentis Dei ope indigeamus, corruptæ naturæ vitium, & vis fomitis, hoc est, maxima carnis nostræ pro-

Psal. 88.

Exod. 19.

clivitas ad malum, satis aperte declarat. Operæ precium autem
 nec facturum puto, si vitamque rem, hoc est, & naturæ huius
 corruptelæ magnitudinem, & diuinæ virtutis ac præsentæ ne-
 cessitatem, proposito aliquo exemplo vobis ante oculos propo-
 fuero. In quanto quælo periculo versaretur excellens virginis
 pulchritudo, quæ inter multorum adolescentulorum greges vi-
 tam ageret: cuius etiã lateri indiuisus semper adhæretet ger-
 manus, supra quàm dici potest ab ea dilectus, qui tamen adeò
 malo prauoque ingenio esset, vt illam semper prostituere, sem-
 per ad malum importunis adhortationibus & promissis incita-
 ret, ac penè impelleret? In simili igitur periculo versatur anima
 nostra, quam noui modò extrinsecæ rerum species sensibus obie-
 ctæ alliciunt, sed interni etiã motus, ex amica simul & corrupta
 carne pullulantes, variis suggestionibus ad malum sollicitant.
 Cuius quidem suggestiones eò sunt vehementiores, qui
 mutuis vtriusque partis amor vehementior est. Amat enim
 naturali quadam propensione anima corpus, vt potè cui suum
 ipsius esse communicat, per quod ipsum corpus existit, ideoq;
 illud perinde ac se ipsam amat. Ionathas amantissimo Dauidi,
 vestes suas & arma præ nimio amore contulit: vt anima corpori
 (cui eximio naturæ amore deuincta est) non res externas, sed
 suum esse, & cum eo vitam, pulchritudinem, motum, sensum,
 ceteraque vitæ ornamenta tribuit. Hoc ergo corpus cum ger-
 mana semper anima graditur, assidueque importunis cupidita-
 tibus ad malum miseram vrget, atque sollicitat. Ad hoc autè
 duplicibus vititur instrumentis, nimirum sensibus, & affecti-
 bus: sensibus enim extrinsecæ illi corporis bona representat: affe-
 ctibus verò ad ea quæ sensibus obiecta sunt persequenda, vehe-
 menter impellit. Itaq; si quid ei pulchrum obtulerit, ad impu-
 rum amorem extulatur: si preciosum, ad cupiditatem: si iu-
 cundum & suauè, ad inconcessam voluptatem. Hæc igitur pri-
 ma malorum nostrorum origo est. Quod ergo huic tanto in-
 comodo remedium adhibebimus? Certè non aliud commo-
 dius excogitari potest, quàm vt pro illo tetra ac pestifero malo-
 rum incensore atq; instigatore, alius intra pectus nostrum au-
 tor ad bonum semper exhortans & instigans, de cælo sufficiat:
 qui nos semper à carnalibus ad spiritualia, à terrenis ad
 cælestia, ab impuris voluptatibus ad pietatis & honestatis usum
 reuocet. Hoc autem quis vel dignior, vel sanctior, vel po-
 tentior, quàm diuinus ille Spiritus esse possit: qui maximo cæ-
 lestis Patris beneficio, & summo Christi merito fidelium menti-
 bus illapsus, intellectum illuminat, voluntatem accendit, vires
 inuictas

Simile.

Reg. 18

inuitas tribuit, quibus cunctis carnis illecebris & voluptatibus superiores esse possimus. Hoc autem esse diuini Spiritus officium, Apostolus testatur cum ait: Lex Spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Hoc est, virtus Spiritus sancti (quam is legem Spiritus appellat) me à tyrannide carnis & fominis liberauit, qui lex peccati & mortis appellatur: quod v. delictet à peccato ortus sit, & ad peccatum semper sollicitet. Simili penè consilio naturæ conditor in animalium fabrica vsus est. Quia enim animantium cor feruentissimo calore æstare oportebat, quò ceteris membris vitalem calorem largiretur, periculum quæ erat, ne nimio sui ipsius calore absumeretur, pulmonis illi flabellum mira prouidentia coniunxit: à quo calor ille ita temperatur, vt qui sine eo lethalis futurus erat, per illum vitalis fiat & salutaris. Idem igitur in piorum animas hunc caelestem Spiritum effundit: quò noxius concupiscentiæ calor ita temperatur, vt non modò nihil nobis noceat, sed etiam coronatum nobis materiam tribuat, & ipsis affectibus nostris rationis imperio moderatis, ad virtutum officia incitet & acuat. Huius enim rei gratia sub imagine nobis filios Israelin deserto præeuntis, Spiritus sanctus olim adumbratus est: qui sicut nubes Soli obiecta, estu eius & ardorem temperat: ita is in mentibus fidelium habitans, fominis & carnis nostræ incendia, refrigerantis gratiæ suæ ope moderatur ac temperat: vt non iam ignis concupiscentiæ, sed diuini amoris (vnde omnis iustitia & sanctitas manat) in anima dominetur. Hic est igitur præcipuus Dei in anima commorantis fructus, omnibus huius mundi regnis & sedibus merito præferendus.

Rom. 7.

Simile.

Cur Spiritus sanctus in nube figuratur.

III.

Cum igitur his tantis bonis potiatur ij, quorum Deus mentes inhabitat, quid superest fratres, nisi vt omnis nostra opera, omne studium in hoc præcipue incombatur, vt dignum Deo templum efficiamur, ipsiq; in mentibus nostris facilem adiutorem præbeamus? Quod cum omni tempore faciendum sit, hoc tamen quo Dominicæ natiuitatis sacramentum celebratur, maxime conandum est: vt is videlicet inuisibiliter in anima nostra oriatur, qui visibiliter in mundo nasci dignatus est. Id autem erit, si animam illi nostram præparemus, si penitentia purgemus: & bonis eam operibus exornemus. Hoc enim præcipuum præcursoris Domini munus fuit, cuius illa hodie vox auribus nostris insonuit. Dirigite viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Semitas verò nostras, quæ à virtutis tramite deuiunt, tunc rectas facimus, cum per veram penitentiam ad Domi-

num cōuertimur. Id enim est deus calles declinare, & ad iter salutis regredi. Vnde sanctus præcursor, qui nos ad has rectas semitas vocaturus veniebat, à virtute pœnitentiæ prædicationis sumpsit exordium: baptizans & prædicans baptisum pœnitentiæ in remissione peccatorum. Hoc nimirum baptismate suo virtutem pœnitentiæ declarabat: quæ ita animas à peccatis, sicut aqua corpus à sordibus mundat. Ad hæc igitur vos pœnitentiam fratres inuitamus, vt confessionis lauacro animas vestras abluentes, purissimum intra vos nascituro Christo patium exhibearis: quo omnium diuitiarum, quas secum venies in mundum affert, participes effici mereamini. Vbi rex terrenus peregrè profectus in regnum suum regreditur, qua omnium lætitia, qua populi frequentia, quo apparatu & splendore à cunctis excipitur! Ecce rex gloriæ venit in mundum, non perituris & terrenis, sed sempiternis & spiritualibus bonis redundans (secum gratiam, iustitiam peccatorum remissionem: spirituum consolatorem, veram pacem animarum salutem, & sempiternam afferens foelicitatem) quæ omnia nis liberalissimè impertitur, qui illum intra se deuotus, fideli, & puro corde recipiunt: quis ergo regem talia, tantaque secum inuenit ferentem non libentissimus amplectatur? quis hanc salutis suæ occasionem vacuam effluere patiarur? Maximum quippe opportunitas ad res gerendas momentum afferre solet. Sic milites cum opportunitas admonet, incautum hostem ferite: sic agricolæ cum tempus hortatur messes colligere: sic nauitæ cum secunda spirare aura cœperit, permittete vela ventis solent: quæ verò maior opportunitas ad diuinam gratiam impetrandam, quam dies natalis Domini, in quo non solum Deo gloria, sed etiam pax hominibus Angelicis vocibus nuntiat? Si enim terreni reges in natalibus suis solemnia conuiuia instruere, & magnifica largiti dona consueverunt: si rex Herodes (qui infœlicissimè natus est) natalis sui diem celebrans, dimidium regni sui salanti puellæ pollicetur: quas quæso diuitias, quæ dona rex ille cœlestis (qui adeo foeliciter natus est) natalis sui diem deuotè celebrantibus impatietur? Ne ergo fratres occasionem hanc prætermittite: exite obuiam Saluatori vestro, celebrate natiuitatem quo renati estis, & ad nouam vitam regenerati. Dilatate sinum cordis vestri, vt imperuestigabiles diuitias, quibus affluēs in mundum venit Christus, in eo recondere possitis: quas ille recipit, qui peccatorum sorbibus repurgatus, per sacram Eucharistiam intra mentis suæ claustra recundit. Et quoniam Dei misericordia misericordibus potissimum exhibetur, estote quæso hoc brumæ tempore erga pauperes Christi misericordes. Affertentes

*Simile.**Simile.**Luce 2.**Simile.**Matt. 14.*

gentes nudosq; vestire: vobis de agni vellere immortalitatis vestis in cælo contexta seruetur. Esurientes alite, & mittite parates iis qui non habent, vt pane Angelorū in cælesti mensa perpetuò refici mereamini. Præstante eodem Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita seculorum secula, Amen.

In eadem Dominica quarta secundum morem Romanum concio prima: in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Luc. 3.

Nno quimodecimo, &c. Familiariterum gestarum scriptoribus consuetudo est, cum res aliquā insignem narrare volunt, tempus quo ea res cōgita, diligenter adnotare, & regis nomē sub cuius imperio ea res gesta sit, & annum, & mensem, interdum etiam diem & horam commemorare. At inter omnia quæ in mundo vnquam contigerunt, nihil aut maius, aut mirabilius animo & cogitatione fingi potest, quàm quòd Deus humana carne restitus in terris apparere, & inter homines versari, & vitam cum eis agere dignatus sit. Hoc illud est inopinatum atq; mirabile quo stupefactus Propheta (vbi immensam Dei maiestatem & potentiam declarasset, & celorum ac stellarum illi imperium assignasset) hæc tandem admirandæ dignationis verba subiicit. Post hæc in æternis visus est, & cum hominibus conuersatus est. Quo quid mirabilius dici, aut cogitari potuit? Mult. tamē fidelium partim consuetudine (quæ rebus etiam maximis admiratione detrahere solet) partim malitia Diaboli iniquis hominum exæcante, huius tanti mysterij splendorem, & ineffabilem magnitudinem estimare nesciunt. At quanto aliter illi mirabar sanctus ille Euangelista, qui his tam amplis, & magnificis verbis arcanum hoc fidelibus initio statim canonicæ Epistolæ suæ credendum, atq; omni reuerentia suscipiendum proposuit. Quod fuit (inquit) ab initio, quod audiuius, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifestata est: & vidimus & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Admiratione quæ, quæ verbis idem pollentibus, iterum atq; sepè repetitis, eandem profuit leuiter, quasi oculos atque animum ab ea præ amoris & admirationis magnitudine diuellere non posset.

Baruch. 3.

1040. 1.

Cura

Cum ergo ea sit huius diuini operis excellentia, dignum profectò erat, vt sacer historiographus temporis rationem, quo hæc tanta res in mundo gesta est, diligentissimè explicaret. Vnde quis eo tempore mundi imperium teneret, quis eius imperij annus volueretur, qui principes Iudæorum Remp. in qua Christus natus est, administrarent, & qui Pontificis summo sacerdotio fungerentur, initio statim hæc huus lectionis exponit his verbis: *Anno quindodecimo imperij Tiberij Cesaris procurator Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herod. &c. quæ sequuntur.* An non igitur videtis hæc tam longa imperatorum, regum, atque pontificum serie proposita, maximum aliquid ac mirabile Euangelistam significare voluisse? Maximum plinè. Quid igitur illud est? nempe factum esse verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto commorantem: vt is ad homines prodiret, denunciarerique impletum esse iam veterum vaticiniorum tempus, appropinquasse regnum ætolorum, mundi Saluatorem, & ipsem omnium seculorum esse iam in foribus, quare penitentiam agerent, qua venienti Saluatori viam sternerent, atque pararent.

Quia verò legatio hæc tanti ponderis erat, ne indignitate legati tanq̃ rei dignitas minueretur, legatum Dominus officij magnitudini parem delegit. Is fuit Ioannes Baptista, inter natos mulierum Prophetæ maximus. Quæ autem orationis vis dignitati eius explicandæ par esse possit? Fuit enim is multo antè à Prophetis prædictus, ab Angelis annuiciatus, Dei munere atq; miraculo conceptus, nec non in ipso matris utero maiori miraculo Spiritu sancto repletus, denique mirandū in modum & natus, & nominatus & educatus. Qui quamuis in vita miraculum nullum ediderit, tota tamen eius vita, velut miraculum ingense existimanda est. In qua cum multa fuerint admiratione dignissima, tria tamen in eo maximè mirifica fuisse videntur.

Primum quidem maxima in omnibus quæ ad vsum vitæ pertinent, victus, & cultus asperitas. Desertum enim illi domus erat: vestis, cilicium: lectus, humus: mensa, locustæ, & mel siluestre: familia verò solitudo, quæ ipsi & ministra, & comes in diuidua fuit. Quod si quæras, cur Spiritus sanctus, qui huius sancti viri ductor, atque magister erat, hoc tam rigidum vitæ genus illi indixerit: hoc vel maximè in causa mihi fuisse videtur: quod illum ad prædicandum hominibus penitentiam destinarat (vt eius verba testantur) ideoque cum Dei opera perfecta sint, non mirum, si quem ad persuadendam penitentiam delegerat, talem esse voluerit, qui non modo verbis, sed factis

etiam

etiam, atque adeo toto corporis cultu & habitu pœnitentiam prædicaret. Tales enim sunt, quos Dominus eligit verbi sui ministros, qui serio hominibus persuadent, nihilque loqui, audent, nisi quod in eis effecerit Christus. Rectè enim D. Hieronymus *Hieron. in Epistol.* ad Nepotianum: Delicatus magister est, qui pleno ventre disputat de ieiuniis: Accusare auaritiam & lauro potest. Sacerdotis lingua, merces, manusque concordent. Hæc igitur vna huius tantæ asperitatis causa extitit. Altera verò fuit, vt hac ratione Dominus testi suo auctoritatem, & magnam sanctitatis opinionem consiliaret, quæ ad eius testimonij fidem comprobendam maximè faciebant. Sicut enim carnalia vitia maiorem apud homines præferunt ignominiam, atque infamix notam, quam ea quæ spiritualia nominantur: ita contra maceratio & mortificatio carnis: hominibus maximè mirabilis est, maioremque sanctitatis famam, quam ceteræ virtutes interoræ conciliant. Homines enim qui corporeis sensibus ducuntur, cum earum virtutum quæ intus in animo latent, splendorem maximè videant, eas maximè mirantur. quæ corpore exercentur: ideoque laboribus, & inedia corpus atterere, maximum quiddam esse arbitrantur, cum illi eius obsequio perpetuò addicti sint. His ergo de causis asperitimum vitæ institutum, Spiritu sancto instigante, Ioannes arripuit. Adde his etiam, quòd hac ratione vir sanctus notuam carnis petulantiam comprimebat: Quo enim magis caro nostra fuerit inedia & laboribus fracta & debilitata, hæc minora aduersus spiritum bellorum incendia suscitatur. Cuius rei typum ingens ille piscis gerit, de quo in lib. Tob. *Tob. 6.* mentio fit: qui intra fluminis slucum positus, aperto ore iubians Tobiam deuorare nitebatur: Angeli verò iussu ab aquis in aridam terram extractus, extincto penè robore palpitare cœpit. Ad hunc ergo modum caro nostra carnalibus deliciis refrigerata molliterque forata atque nutrita spiritum deuorare atque extinguere nititur: quæ tamen ieiuniis, & inedia nacerata, & veluti in arido loco posita, minora aduersus eundem bella concitat. Caro autem ad hunc modum atfecta, & ab omni noxijs humoris succo extenuata tympanum illud est, in quo toties in litteris sanctis Dominum laudare iubemur. Nec enim tenuis illa tympani membrana, sed caro nostra ab omni vitiorum humore & lasciuia defæcata, verè Dominum laudat. Atque hac ratione Ioannes non tam vocis prædicatione, quàm carnis castigatione Dominum laudabat. Hanc autem eius virtutè, non positemò loco Angelus posuit, cum ad Zachariam eius patrè dixit: Erunt magnæ oram Domino, viuũ & siccam non bibet. Quibus verbis

{et hoc

loco Euseb. Emiss. ar) abstinentiæ merita, & iter arduum mili-
Hieron. in tiæ spiritualis humano generi insinuare curauit. Sciuit quod
Epist. non sufficeret eligentis gratia, nisi collaboraret etiã vigilan-
 tis industria: & nondũ de sola Dei electione securus, nihilomi-
 nus agombus ieiuniorum, & laboribus abstinentiæ atque iusti-
 tiæ, diuina in se vota ~~seruare~~ contendit. Hæc ille. His igitur de
 causis, vt ad institutum redeamus, ad eò rigidũ vitæ institutum
 Ioannes arripuit: quamuis ab vtero matris sanctus, & cælesti
 spiritu p̄eatus fuerit. Quo in loco magna se nobis fratres, cœci-
 tate, languorem, & fœcundiã nostrã lamentandi materia offert.
 Si enim Ioannes ab ipso matris vtero cælestibus donis ad om-
 nem pietatis cultũ instructus, tanta asperitate reluctantem spi-
 ritui carnẽ subiebat, qui tamen nullũ in vita lethale fragitium
 admiserat: quã quæso fronte nos ante superni iudicis faciẽ
 apparebimus, qui tot sceleribus admissis, tot mundi laqueis re-
 retitis, ac implicitis, tot tentationum maleuada carnis stimulis
 agitati, & prauæ consuetudinis vinculis astricti, quodq; maius
 est, cælesti spiritu vacui, impuræ carnis lasciuia & petulantiam
 mollior nutriti, & delicias fouere, & saginare nunquã intermit-
 timus, & in hęc curas omnes, atq; omnia vitę studia conferim?
 Quid hoc est, nisi oleũ flammæ adicere? & arbori corpulculo
 fometa igniũ inmiscere, ac cælesti gratiæ obicem p̄onere? Quo
 quid esse periculosus potest? Ioannes Spiritu sancto plenus car-
 nis materatione indiget: & tu spiritu sancto vacuus, & in me-
 dio laqueorum positus carnem tuam mollior & blandè fouēs,
 securitatem tibi pollicens?

Nec verò Ioannes hoc solo abstinentiæ præsidio contentus,
 addidit etiã abst. nẽna, solitudinem, quæ maximè ad innocen-
 tiam tuendã conducit, & aduuar. Ad quam non in virili & ma-
 tura ætate, sed (quod inuicentius & mirabilius est) in ipsa pueri-
 tia à Spiritu sancto adductus fuit. Sic enim Lucas Eũang. ait:
 Puer autem crescebat, & cõfortabatur Spiritu, & etat in deser-
 tis vsq; ad diem ostensionis suæ in Israël. Cuius incolatus cau-
 sam verticulus ille exponit qui ait: ea de causa Ioanem sub te-
 neris adhuc annis deserti habitationem elegisse: ne leui saltem
 maculare vitã fame possit. Inter omnes enim alias cõmodi-
 tates hoc habet solitudo, quod innumeras penè præscindit oc-
 casiones peccandi: quas cõtra turba atq; frequẽtia hominũ sup-
 pediat. Tales enim ferè homines esse solent, quales ij sunt, qui
Prou. 13. hunc vrsantur. Vnde scriptũ est: Qui cũ sapientibus gradi tur,
Eccle. 13. sapiens erit: amicus stulcorum similis efficietur. Rursumque,
 Qu

Qui tangit precem, inquinabitur ab ea: & qui comunicat superbo, induet superbiam. Porro autē, si rotus mundus in maligno positus esse dicitur, quid ego nisi malitiam ex eius consuetudine discere poterō? Quid ferro durius, quod omnia domat, contunditq; metallas? At si diu in terra defossū iaceat, deposita & consumpta omni duritia in mollē terram vertitur. Si ergo durissimum & intractabile ferrum in ea degenerat quibus adiangitur, quid faciet cor carneū, cū inter carnales homines tota vita versetur, nisi carnem oculis, carnē auribus, carnem animo, & cunctis sensibus concipiat? Hęc autem, causa fuit D. Francisco in montibus degenti, & celestium rerum contemplationi vacanti, vt etiam ad docendos homines descendere trepidaret: quoniam, inquit, consuetudine Dei fiunt homines quodammodo diuinę, consuetudine verō hominum vix fieri potest, quin aliquid in se humanum atq; terrenum contrahant. Quam rem Seneca etiā, quamuis ethnicus Philosophus, sibi accidisse testatur his verbis: Auarior, ambitiosior, luxuriosior, imō verō crudelior, & inhumanior redeo, quia inter homines fui. Itaque periculo suo doctus, amicum quem instituentum suscepserat his verbis admonet: Quid tibi præcipuè vitandum existimem quæris? turbam. Nunquam illi turō te cōmiseris, nunquam à turba mores quos extuli, refero. Aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his quæ fugauit, redit: inimica est multorum conuersatio. Nemo aliquid vitium nobis nō ingerit, aut cōmodat, aut imprimit: quō maior est populus cui miscemur, hinc periculi plus est. Hactenus ille.

Quod præceptum ab insigni philosopho traditum fideles omnes, atq; ij præsertim quorum tenera vitæ est, quique paruuli adhuc in Christo sunt, in imo pectore condere debent, si innocentiam & integritatem animi tueri velint: alioquin nisi vel solitudinem amaue rint, vel perditorum hominum consuetudinem prudenter declinauerint, periculum est, ne vel ab illis irideantur, vel ipsi eorum mores imitentur. Quamobrem prudenter se ab eorum consuetudine subtrahere debent, qui eiusdem instituti ac propositi participes non fuerint, siue illi consanguinei: siue familiares, siue amici sint. Rerum enim natura (vt D. Chrysost. testatur) sic ferè habet, vt quicquid bonus malo coniungitur, non ex bono malus melior, sed ex malo bonus fiat aliquando deterior. Diuersitas enim rerum nunquam potest habere concordiam, & multos ad malum scietas nefanda sollicitat. Qui ergo Deum super omnia (vt par est) diligere constituit, omnia quæ illum in hoc charitatis studio remouantur, for-

i. Ioan. i.

Simile.

Seneca in
Epist.

Chrysost.

ti & inuicto animo à se procul ablegare debet. Neq; propter hoc offensam hominū pertimetat, modò sibi Deum propitiū habeat. Melius est enim (vt D. Hieron, inquit) Deū habere fauorem, quàm oculos hominum. Hac ergo de causa paruulum Ioannem Spiritus sanctus in eremum impulit: vt quam ab ipso gratiā, & innocentiam acceperat, non solum abstinentiæ, sed etiam solitudinis beneficio conseruaret.

Quæret fortasse aliquis, quidnam Ioannes in illa solitudine ægeret, neque enim vir sanctus otia batur. Certè neque terram vt agricola colebat, neq; philosophicis disciplinis operam dabat, aut simile quicquam exercebat: sed totus erat dies noctesq; orationis studio atque diuinarum rerum contemplationi intentus. Quod enim aliud vir ille diuinis ac Spiritu Dei plenus, & Dei amore mirabili ter incensus in solitudine faceret, nisi Angelorum officium imitari, qui semper in Dei amore, & contemplatione suspensū sunt? Si enim Dauid (quo tempore in præsidio erat, & militari vitæ seruiebat) adeo huic muneri deditus erat, vt in Psal. 62. dixerit: In terra deserta, in uia, & iniquosa, sicut in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam (Hoc est, perinde hac si in sanctuario tuo tibi assisterem: ita in hac solitudine versans, gloriam, & potentiam tuam contemtor, quam in meis quotidie periculis experior) si (inquam) Dauid in hoc statu ita diuinæ maiestatis contemplationi addictus erat, quid de Ioanne Baptista credete par est, qui plenus Spiritu sancto non tam homo quàm Angelus Dei voce appellatus est? En fratres alteram solitudinis utilitatem, quæ non solum animam purgat, sed etiam eleuat: hoc est, non solum à terrenis curis & cupiditatibus hominem explicat, sed etiam ad diuina subleuat. Cum enim homo natura ipsa anima, politicum & sociabile sit, cui natura insitum est aliis conuiuere & cū aliis colloqui: vbi homines desunt, quibuscū loquatur, Deum alloquitur & suauissima illius consuetudine frui contēdit. Quæ causa fuit initio nascentis Ecclesiæ, vt tam multa hominum millia, sese à mortalium oculis subducerent, & solitudines montium, & recondita nemorum persequerentur, vitam herbis & bacis arborum summa cum voluptate tolerantes: quo possēt ab omnibus curis & molestiis vacui, in sola Dei contemplatione conquiescere. Quod quidem ita præstabant, vt amoris æstu in dies singulos crescente, iam lucis huius usum pertæsi, iam Sponsi videndi desiderio confecti, continenter oculos & puras manus ad cæli sanctissima templa sublatas haberent, & vim lachrymarum maximam profundentes, his ad illa

vocius

vocibus aspirarent: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea desiderio domus tua! Hunc autem esse præcipuum solitudinis fructum Divus Basilius Basilius latè explicat his verbis: Mens cum ad res externas non dissipatur, nec in momentum per partes (in quibus fieri sunt sensus) diffunditur, ad se ipsum revertitur ac per se ad Dei notionem ascendit: & cum summa illa puritate circumlustratur & illuminatur ipsius quoque naturæ obliviscitur, non alimenti cura aut vestimenti animum sollicitat: sed liberata terrenis curis: omne suum studium ad comparanda bona sempiterna transfert: quo nimirum temperantiam, fortitudinem, iustitiam, prudentiam, & reliquas virtutes habeat, & exerceat. Idè etiam magnus ille solitudinis & nemorū amator Bernardus docet his verbis: Cum quo Deus est, nonquam minus est solus, què cum solus est. Tu enim liberè fruitor gaudio suo tunc ipse suus est ad fruendum Deo in se, & se in Deo: tunc in luce veritatis, & in sereno mundi cordis ultrò patet sibi pura conscientia, & ubi res se infundit de Deo memoria, & illuminatur intellectus, & bono suo fruitor affectus, vel liberè scriptum desinet humanæ fragilitatis defectus. Hactenus ille. Videtis ergo quantum ad divinarum rerum cõtemplationem, & ad omne virtutis studium solitudo conducatur? Itaq; fratres cum Ioanne nos in solitudinem conferamus, ut divinarum rerum meditatione veræ sapientiæ fructus uberrimos in tempore opportuno producamus. Siquidem teste Chryso. in Matth. ut difficile est arborem iuxta viam positam fructus usque ad maturitatem levare: sic, difficile est virum iuxta hoc mundum, vel in actibus mundi viventem iustitiam immundaculum usque ad finem tenere. Recede ergo de via, & planta te in loco secreto, ut nec mundus tecum habeat quicquam commune, nec tu cum mundo. Hactenus ille. Quid quod Philosophi animam in quiete sapientem fieri docularunt? Hæc autem quis in solitudinis otio maximè inuenitur, cuius beneficio terrenarum rerum imagines sensibus & animo subtrahuntur: quarum conspectus, in anima nostra turbulentes & irrequietos motus excitare solet. Ut enim ipse quoque truculentæ feræ (quemadmodum D. Basilius ait) sævitiam deponere: & mansuescere solent, cum nemine iritantur, vel ad iram concitantur: sic animi nostri (qui feris ipsis sæpè truculentiores & acriores sunt) quamdiu externis vararum rerum imaginibus non alliciuntur aut infestantur, quieti, & tranquillè manent: quo tempore commodissimè philosophari & sapientiam hac egregia vacatione addiscere licet. Quod idem

Chryso. simile.

Ba. fil. in Epist. simile.

*Bernardus
in Epistol.*

diuus Bernardus, vsu ipso & experientia doctus confirmat his verbis: Experto crede, aliquid plus inuenies in siluis, quàm in libris. ligna & lapides te docebunt, quod à magistris audire non potis. In hac ergo solitudinis schola, tantùm Ioannem, nō lapidum & lignorum, sed Spiritus sancti magisterio profecisse constat: vt inter omnes natos mulierum, nullus eo Propheta maior surrexerit. In hac. n. schola nullo mortali tradente, omnia Prophetarum oracula, omnia diuinæ leges præcepta atq; mystéria, totamque Euangelicæ legis philosophiam spiritu docente fœlicissimè didicit. Cuius magisterio & consuetudine, facillè defertur squalorem, sterilitatem, horrorem, solitudinem, rerum omnium penuriam, corporis nuditatem, vitæ asperitatem, ætus & frigora perferre, & omnes seculi delicias continere potuit. Quid enim non perferat, quid mortale & terrenum non facillè contemnat animus his cœlestibus dapibus saginatus, hoc cœlesti lumine illustratus? Quæ res sic animos piorum afficit, sic ebrios & sancto quodam amore incitatos agit: vt parentes, amicos, opes, honores oblitæ, solùm Deum cogitent, solùm illum suspiræt, solùm precibus & votis continentibus exposcant: & (si ita res ferat) sese pro eius nomine vinculis, & telis, & omnibus cruciatus animo læto ac præsentis offerant. Hæc igitur omnia solitudinis ac diuinæ contemplationis beneficia (quæ pij omnes pro status sui ratione quisque hauriunt) Ioannes Baptistæ supra omnes plenissimè, & abundantissimè è purissimo, limpidissimoque diuini spiritus fonte percepit atque haurit: vt potè qui à Spiritu sancto ad summum dignissimumque præcursoris Christi officium delectus erat.

II.

Vbi ergo iam triginta annorum spatio cœlestibus donis copiosissimè instructus & cumularus fuit, missus à Deo est, vt suo munere fungeretur: cuius prima illa vox fuit: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* Hoc est, aduentanti iam hoc tempore ad salutem vestram Dei filio sternite viam & omnia de ea offendicula tollite: quo ad vos rectè venire, & opum ac diuitiarum suarum participes efficere dignetur. Quis posset horum verborum emphasim pro dignitate explicare? quis eo spiritu atque affectu hanc vocem proferre posset, quo ille vniuersum ad se traxit mundum, & quo animos etiam profligatorum hominum hoc est publicanorum, militum, atque ad eò Phariseorum ita concussit, vt omnes omnium ordinum homines ad illum certatim confluerent, & ab eo, quid sibi ad parandam

parandam salutem esset agendū, inquirent. Itaq; quantū ego cogitatione consequi possum, sic mihi dicere vitus est:

Ego fratres, posteaquā ab incunte aetate ad hunc vsque diem in desertis locis hoc cultu & habitu quem cernitis, versa tus sum, nunc à Deo mitto, vt lætissimum vobis nuntium, supra omnia quæcunque ab origine mundi audita sunt, ipsius nomine afferam: nempe impletum esse promissum, misericordiarum, beneficiorum, & vaticiniorum tempus, in quo Deus, qui præteritis temporibus dimisit omnes homines ingredi vias suas, qui solius tantum Iudææ religione colebatur, reliqua orbis parte à principe huius mundi per vim, & fraudem occupata: nunc tandem mundum renouare decreuit, & instaurare omnia, quæcunque siue in cælo sunt, siue in terra, & nouos cælos, ac nouam terram condere, Diaboli regnum euertere, & ab eius tyrannide homines qui eius spiritu aguntur, eripere, & Spiritum suum in eos (à quo regantur) effundere, auferreque ab illis cor lapideum, & præbere cor carneum: vt hoc Spiritu renouati, & in nouam creaturam transformati, è Diaboli mancipiis, Dei filij ac hæredes regni eius instituantur. Vult itaque cælestem paradysum in hoc inferiori mundo plantare: vult nouam quandam Rempub. in terra, quæ cælestem imitetur, constituere: vult regnum cælorum, hoc est, cælestem vitam in terras transundere: vult denique tabernaculum & magnificentissimum templum ex viuis lapidibus extruere, & in terra cum hominibus habitare. Ad hoc autem tantum opus efficiendum, non (vt antea solitus erat) aut Angelos, aut Prophetas, aut sanctissimos Patriarchas destinare constituit: sed (quod omnem superat admirationem) ipse per se venire, non quidem in nebula, fumo, aut igne (quemadmodum ad Patres olim in Sina venit) sed in vera carnis nostræ substantia, ad diuinitatis eius consortium assumpta. Quoniam verò impletum iam tempus est, quo talia ac tanta bona ab origine mundi per omnes aetatum series adumbrata atq; promissa vos vltro ad se vocant: nullo modo committatis, vt hanc tantam salutis opportunitatē vestra socordia ac negligentia vacuam abire, imò à vobis eripi patiamini. Ad hæc ergo nuntianda vobis à Deo missus sum, ad hoc ipsum in hac vasta solitudine continenter ad omnes clamo: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* Agnoscite fratres imperuestigabiles diuinæ largitatis diuitias, quas diues in misericordia Deus super vos effundere dignatur. *Quærite, Dñm dū inueniri potest, inuocate eum dum propè est.* Hic est annus remissionis, annus

Eph. 2.

Esa. 55.

Esa. 64.

veri iubilei, annus placabilis Domino, in quo quicquid hactenus in cæl. st. bus thesauris reconditum fuerat, hominibus exhibitum & patefactum est. Quòd si harum diuitiarum magnitudinē requiritis, nihil habeo quod dicā, nisi quod à veteribus antea Prophetis pronuntiatum fuit: A seculo non audierunt, nec auribus perceperunt; oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Dilatate ergo sicut in cordis vestri, vt has tãtas opes, immò ipsum diuitiarum omnium fontem in eo excipere & recondere possitis.

Hæc fratres, quæ illi tunc populo ab Ioanne dicta sunt, nobis quoque nunc dicta esse putemus: atque vt eadem nobis exhibetur promissio, ita eadē exigitur animi præparatio. Quid igitur (ais) faciam, vt tantorum bonorum particeps fiam? Nimirum præpara te in occursum Domini tui, & omni studio contende, vt illum intra mentis tuæ domum lætus excipias atq; retineas, illum pascas, illi omne genus seruitus & obsequij deuotissimè offeras. Sed ais: Quomodo in eius occursum præparabor? Breuiter respondeo: Hoc tibi præstabit sacramentum pœnitentiæ. Quomodo illum intra me excipiam? Hoc sanè dabit sacramentum Eucharistiæ. Quomodo retineam? hoc faciet continuū orationis studium. Quomodo autem pascam? Pascas vtique misericordiæ ac pietatis operibus. Itaque dum piè & veraciter confiteris, præparas domum Christo: cum deuotè Eucharistiæ sacramentum sumis, recipis intra te Christum: dum studiosè & diligenter oras retines intra te illum, cum verò reficis pauperes, illum etiam in pauperibus suis pascis & reficis.

Sed quàm multi erunt, qui ad has voces obsurdescant? quibus hæc frustra canitur cantilena: Dic quæso mihi homo, nonne Christianus es? nonne æquum est, vt qui profiteris Deum tuum sine villo suo cōmodo propter nimiam charitatem suam de cælis ad terram, vt te visitaret, seruariet, illuminaret, & à potestate tenebrarum eriperet, descendisse, illum adeas? illum visas? illi gratias agas? & cum pastoribus dicas? Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus pro vobis, & ostendit nobis? Quid enim iustus quàm vt videre velis quod tibi ab Angelis nuntiatur est, & quod pro te verbum caro factum est? Ceterū si aliquo scelere alligatus es, quomodo nisi scelus ipsum prius per pœnitentiã deleas, poteris ante innocentiam autorem peccatis inquinatus apparere? quomodo lachrymas infantis miserit? matrem prouissimam intueri? Angelorum voces audire? pastoribus associari? & cum eis infantem adorare? Nam si in peccato es, diaboli seruus es, diabolium.

diabolumque Dei hostem in animæ penetralibus inclusum gestas : quomodo ergo tali comitatus socio, ante illud innocentia & puritatis præsepium poteris atare, nisi prius à te peccatum expellas? Præterea, si vides tanta largitate Dominum in natalis sui die sacerdotibus seipsum exhibere, ut ter eodem die ad mensam suam eos accumbere faciat, & Angelorum pane reficiat (quod in nullo alio tempore, nec in ipso etiam die cœnæ, in quo sacramentum hoc institutum est, sacerdotibus licet) quomodo huius tantæ dignitatis pia quadam invidia non morderis & pungaris, ut vel semel tantum hoc die ad cæeste epulum accumbere velis? Quàm multi erunt ex vobis fratres, quibus hoc frustra consultitur: quàm multi qui ad hanc cœnam inuitat, frivolas excusationum causas nesciant: quibus vehementer timeo ne postea illis à Domino dicatur: Amen dico *Luce 14.* vobis, quòd nullus illorum variorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Iustè enim hac animi aduersione puniuntur, qui à Domino vocati nò obaudiunt, ut ipsi quoque interdum cum *Cant. 5.* vocauerint non exaudiantur. Sic sponsa in Cant. quæ pulsanti sponso aditum præbere noluit, ubi postmodum ostium aperuit, aufugisse illum deprehendit. Sic fatuæ illæ virgines, quæ *Matt. 23.* ad præcepta dominica dum viuerunt obsurduerunt, ubi mortis iam proximæ, clamare cœperunt, Domine, Domine, aperi nobis, audire meruerunt, Amen dico vobis nescio vos. Scriptum *Prou. 28.* quippe est, Qui obdurat aurem suam ne audiat legem, oratio *Esai.* eius execrabilis. Et rursus: Cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cùm clamaueritis, non exaudiam manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Quid igitur nobis præstandum est, quò diuinæ gratiæ & misericordiæ, summi que huius beneficii participes efficiamur? Hoc planè idem Dominus exponit protinus cùm ait: Lauamini, mundi estote *Ibidem.* auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere per se, discite benefacere, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me. dicit Ihs. Hęc sunt, fratres, Christianæ philosophiæ documeta, hęc præclara iustitiæ ornamenta hęc quæ Deum placant, quæ homines sanctificant, quæ Angelos exhilarant, quæ diabolum territant, quæ mentem nostram pulcherrimum Dei tabernaculum præparat, eamque ad æternam felicitatem, & immortalitatis gloriam perducunt.

In eadem Dominica quarta secundum morem Romanum concio secunda: in qua verba in Themate proposita paulò fufius explanantur.

THE. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur. & erunt prava in directa, & aspera in vias planas: & reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro salutare Dei. Iſai. 40.

Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam: & reliqua.

A V E M A R I A .

Agg. 2.

Postquam Israeliticus populus à captiuitate Babylonica in antiquam Hierosolymam reuersus est, templum quò in ea pro tenuitate quæ tunc erat fortunarum suarum, longè humilius eo, quod prius fuerat à Salomone extructum, edificauit: volens Deus populo suo declarare, posterius hoc templum gloria, & dignitate prius illud longè multum què superaturum, Aggæum Prophetam misit, qui id populo hac ratione nunciaret: Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nunquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus, & confortare omnis populus terræ, & facite. Adhuc enim vnum modi um est, & ego commouebo cælum, terram, mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam in gloria, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius nouissimæ, plus quàm primæ. Hæc ideo à me repetita sunt fratres, quoniam hoc mihi commodissimum ad hanc concionem exordium visum est. Adhuc enim modicum (in die videlicet quæram instar natalis Domini) veniet ad nos desideratus cunctis gentibus: & implebit non vnum aliquod templum, sed omnia Ecclesiæ templa natalis suæ gloria, quam Angelicæ quidem voces in altissimis Deo canent: nobis autem pacem, hoc est, bonorum omnium plenitudinem (quam in terram veniens Dei filius secum attulit) præcibuntur.

Quia verò hic aduentus dignis Deo miraculis & beneficiis illustrandus era (quorum alterum ad venientis gloriam, alterum ad salutem nostram pertinebat) ideo non abs te me facturum esse arbitror, si quæ sint ista Domini aduentus miracula & beneficia, in præsentis concione pro ingenioli mei tenuitate explicauero

explicauero: vt hac ratione quantum clementissimo Seruatori hostro debeamus, agnoscere possimus. Hæc autem beneficia Isaias Propheta declarat: cuius verba S. Lucas Euangelista hoc in loco referenda putauit: Sic enim ait.

Omnis vallis exaltabitur & omnis mons & collis humiliatur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas: & reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini locutum est, siue (vt Euangelista retulit) salutare Dei. Quibus verbis quatuor maximè miranda opera Messiaë tempore patranda referuntur. Primùm, quòd omnis vallis exaltanda, & omnis mons, & collis humiliã dus sit. Quid igitur hoc est? D. Greg. hoc in loco, per valles, humiles, per montes verò, superbos intelligit: illi enim tanquam valles in mo sedent, seq; libenter omnibus submittūt: isti contrã velut mōtes se supra omnes efferunt, omnibus præesse, nulliq; subesse contendunt. Deniq; montes sunt, quia iudicio & opinione sua cæteris homines prudentia & virtute longè se putant antecellere. Isti igitur in aduētū Christi deiiciendi, illi verò exaltandi esse perhibentur: qui illi à gratia Euangelij excludendi, isti in eam cooptãdi sunt. Hoc autem est, quòd ipse Saluator apertissima oratione profiteretur, cū in mysteriū Euangelij à prudentibus & sapientibus seculi abscondendum, & paruulis reuelandū esse testatur. Rursumque: In iudiciū (inquit) ego veni in hunc mundū, vt qui nō vidēt, videãt, & qui vident cæci fiãt.

Deniq; beatissima virgo in Cantico illo præclarissimo potentes de sede deturbandos, & humiles exaltandos cecinit: quid aliud, quàm mōtes humiliandos, & valles exaltandas cū Propheeta pronunciauit? Superbi enim cū magnã de se opinionē conceperiat, cū se nulla re egere, sibiq; sufficere arbitrentur, nec oculos ad Deū tollunt, neque illius opē implorant: ideoq; meritò eius ope & gratia (quàm non querunt) indigni fiunt: immò verò ipso tumore & præsumptione procul à se repellunt. Sic enim quondam à se illū D. August. repellebat, sicut ipse ait: Tumore meo separabar abs te, & nimis inflata facies claudebat oculos meos. Cæterùm humiles qui nuditatem & inopiam suam ante oculos positam habent, qui se plenissimè Deo submittuunt qui de se penitus diffidentes, ac de illius sola misericordia præsumentes, eius opem continenter implorant, & ante illius conspectum animam suam velut rudem quãdam informemq; materiam, ac velut sterilem sine aqua terram (quæ nullum ex se fructum proferat) representant: dignissimi fiunt, in quos spiritus ille cælestis descendat, & in eis domiciliū non figens, Euangelicæ gratiæ participes faciat. Vnde idem Augu. O quàm

Greg.

10. in. p.

Luc. 2.

August.

August.

Bernard.
in Epist.

excellus es Domine, sed humiles corde sunt sedes tuae. In his ergo sedibus ille habitat, easque fide, spe, & charitate, cæterisque virtutibus mirabiliter exornat. Quod quidem D. Bern. in Epistola quadam testatur his verbis: Vt castitas, siue charitas datur, humilitas meretur: quoniam humilibus Deus dat gratiam: eandemque seruat acceptam, quia non requiescit spiritus eius, nisi super quietum & humilem: eandemque torsus seruatam consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur, & inimicam gratiæ, omnisque initium peccati debellat superbiam. Hactenus ille. Sed cum virtutum omnium regina sit charitas, ad hanc ita humilitas animam præparat, ut quidam ex illis sanctis eremi Patribus dixerit. Quem admodum Ioannes Christi, ita humilitas charitatis præcurior existit. Vix quisquam plura dixit maiori compendio. Quare ubi non est vera cordis humilitas, ibi neque charitatem quidem habere locum necesse est. Ex quibus facile colligimus fratres, quantum superbiam detestari, quantumque animi submissionem & humilitatem colere debeamus: quando illa Deum à se procul pellit, hæc verò ad se aduocat: quippe qui superbis resistit, humilibus autem det gratiam. Hoc ergo beneficiorum atque operum Dominici aduentus primum est.

simile.

Proximum verò est, quod deinde subditur. *Erunt praua in directa, & aspera in vias planas.* Hoc erat certè quo mundus maxime indigebat: nempe ut iter in cælum (quod scrobibus & offendiculis impeditum erat, propter quod à paucissimis terebatur) planum fieret. Hoc enim pacto qui huus asperitatis metu deterri hanc viam, quæ sola ducit ad vitam) ingredi decretabant, offendiculis iam è medio sublatis, facile per eam incederent. Vnde idem Isaias: Et hæc erit (inquit) vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. Hoc autem mirabili ratione Christus Dominus aduentu suo perfecit. Duo enim erant quæ viam mandatorum Dei ante Christi aduentum difficillimam reddebant: alterum diuinæ legis onus, alterum imbecillitas humanæ mentis. Nam & lex præceptorum multitudine onerosa erat (quod quidem manus Moyfi adumbrabant, quas graues fuisse scriptum est) & humana quoque mens propter peccati morbum, ad hoc onus ferendum ex se impar & imbecilla erat: cuius imbecillitatem lex non sanabat, quoniam & ipsi quoque imbecilla erat. Legis enim tantum est præcipere, & quasi digito viam indicare: non vires & animam ad ingrediendum præbere. Vt enim D. August. ait: Lex præcipit, sed gratia complet: quam illa (tanquam imperfecta) non dabat, Christum tamen expectabat,

stabat, per quem erat perficienda. Hoc autem idem Augustinus *Aug. con*
 contra Pelagium, tractans illud Prophetarum verbum, Erunt *tra vela-*
 homines decibiles Dei, insinuat his verbis: Qui nouit quid *gium.*
 facere debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundū gra-
 tiam, sed secundum legem, non secundum spiritum, sed secun-
 dum litteram.

Hæc ergo duo onera nempe legis grauitatem, & hominū in
 firmitatem Christus iustulit. Nam (quod ad legis onus attinet)
 adueniente luce, legalium præceptorum vniuersa euanescunt:
 atque ita tandem præceptorum omnium multitudo ad duo di-
 lectiōnis præcepta reuocata est, & ita legis onus eleuatum est.
 Si enim nihil est amore suauius, quid ea lege blandius, quæ co-
 ta in amore sita est: Hinc Moses ait: Mandatum hoc quod ego *Deut. 5.*
 præcipio tibi hodie, non supra te est, nec procul positum, nec in
 cælo situm, ut possis dicere: Quis nostrū valet ad cæcum ascen-
 dere? ut deferat illud ad nos, ut audimus, atque opere complea-
 mus? Neque trans mare positum, ut causetis & dicas: Quis è
 nobis poterit transire mare & illud ad nos vsque deferre, ut
 possimus audire, & facere quod præceptum est? Sed iuxta te est
 sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illū. Hac ergo
 ratione Dominus legis onus suaue atque leue fecit. Quod qui-
 dem ita futurum esse, atque hac ratione iustitiam esse augendā,
 Isaias longè antè pronuntiauit, cum ait: Consummatio abbrevia-
 ta inundabit iustitiam: consummatōne enim & abbreviatio- *Esa. 10.*
 nem Dominus exercitū faciet in medio omnis terræ. Quod
 verò ad imbecillitatem nostrā attinet, si planè eandē corrobora-
 uit, quando spiritum suū nobis cōtulit, & naturā per gratiam
 sanauit. Gratiam enim (præterquā quod nos Deo gratos efficit
 quod eius præcipiū minus est) virtutibus etiā quæ ab ea deri-
 uantur, naturam sanat, mentem roborat, vires atque animum
 addit, à vitis auocat, ad virtutum officia stimulat, illuminat in-
 tellectum, affectum accedit, terrena fastidire, & cælestia appe-
 tere facit, dulcia in amara, & amara vertit in dulcia: ac demum
 cælestibus donis mentem munit, atque armat, eamque (nisi
 sponte sua se hosti subiciat) inexpugnabilem facit. Denique sic
 via quæ anfractibus & offendiculis impedita erat, complanata
 est: ut idem alibi Propheta dicat: Hæc erit vobis directā via, *Esa. 35.*
 ita ut stulta non errem per eam. Quam quidem doctrinam, si
 ut Christiani homines fide tenent, ita vsu atque experimento
 tenerent: nequaquam mandatorum Dei viam tanquam asperam
 & difficilem accusarēt, & per eam ingredi reculerent. Nec
 mirum si non assequantur, quod minimè experti sunt. Hoc ta-

men illis ad faciendam huius rei fidem satis esse deberet: quod cum ad hoc Dei filius è cælo descenderit in terrâ, vt viam, quæ in cælo ducit, facilem redderet (in quo quidem opere ita desudauit, vt quò id plenius efficeret, sanguinem fuderit) qui fieri potest, vt non id perfectissimè & commotissimè fecerit? Si enim Dei perfecta sunt opera (quia videlicet imperfectio operis in deo secus redundat opificis) quonam modo hanc notam filio Dei inurere audebimus: vt quam viam ipse voluerit planâ facere, & hatibus, & præcipitiis plenâ reliquisse credamus? Quid enim indignius aduersus summam illam bonitatè, sapientiam, & potentiam dici potest: qui omnia opera sua perfectissima, & numeris omnibus absoluta efficit? Sic enim Prouerb scriptum est: *Via eius, via pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ.* Sed ais: Adhuc aspe a mihi esse videntur quæ Dominus præcepit: nempe ieiunare, orare, vigilare, linguam silentio premerere, carnè spiritui subiicere, cupiditates frenare, resecare libidines, & turbulentes animi motus rationis imperio coercere. Dura sunt hæc planè: sed duris, sed carnalibus, sed insuetis, sed his qui terrena tantum sapiunt, sed his qui spiritu Dei destituuntur, & qui nõdum quam suavis sit Dominus legustarunt. Cæterum his, qui primitias spiritus acceperunt, & gustauerunt bonum Dei verbũ virtutesq; seculi vteruntur nihil facilius, nihil suauius, nihil dulcius, quam orare, vigilare. minimum cum hominibus, plurimũ cum deo loui, & in lege eius meditari die atq; nocte. Scitum enim est illud Augustini: *Palato non sano pœna est panis: qui sano est suavis: & oculis ægris odiosus est lux, quæ putis est amabilis.* Itaque non mirum, si quod hominibus per gratiam sanatis facile atq; aded suauis est ægrotis & diuina gratia destitutis amarum sit atq; difficile. Cæterum per omnes, verissimũ esse quod his verbis prædictum est, quotidie experiuntur: nempe quæ in diuina lege erant aspera, in vias planas per Christum fuisse commutata.

I.

Psal. 18. Sequitur deinde terciũ, quod Propheta commemorat; nempe gloriam Domini in aduentu Christi esse reuelandam. Quid ais Propheta? An non antea legeras, Cæli enarrant gloriam dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum? An non creaturæ omnes conditotis sui gloriam tacendo prædicant? Quid enim aliud mare & plenitudo eius? quid cælum & luminaria eius? quid terra & pulchritudo eius? quid omnium rerum abundantia & copia, nisi artificis sui gloriam, sapientiam, & potentiam profitentur? Num igitur hæc omnia non prædi-

cant gloriam & honorem Dei: Fateor quidem omnia hæc gloriam Dei manifestare. Verùm tam varia multiplex, & magnifica gloria est quam sibi Dominus hoc summæ pietatis opere comparavit, dum pro hominibus homo fieri, & in cruce agi dignatus est: ut præ huius gloriæ amplitudine, cætera omnia gloriæ nomine indigna esse quodammodo videantur. Nam cum Propheta dicat, hoc tempore gloriam Domini mundo esse declarandam: perinde est ac si diceret, ad id vsque temporis nondum eam fuisse pro palatam. Quod enim aut eà declaratum erat (quamlibet summum & maximum fuerit) huius tamen gloriæ comparatione, minimū fuisse putandum est. Quo enim minori opera & impensa Deus mundum condidit, quàm redemit, hoc minus est condidisse, quàm redemisse: vno enim verbo condidit, summis verò laboribus redemit. Denique hoc opus tantò est illo gloriosius, quantò mirabilius. Quod autem mirabilius quàm Deum hominem fieri, inter homines versari, eum hominibus atque adeò cum publicanis & peccatoribus edere, ad columnam ligatum plagis cædi, & inter latrones in ligno suspendi? Quis hanc tantam Dei dignationem & bonitatem sperare potuisset, nisi aut vidisset, aut fidei nuntianti credidisset? Rem quidem omnium maximè mirabilem esse meritò sanctus Moses arbitrabatur, quòd Deus in montem Sinai nebula atque igne tectus descendisset, & vocem quæ humanis auribus excipi posset, emisisset. Itaque ait: Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die quo creavit Deus hominem super terram, à summo cælo vsque ad summum eius: si facta est aliquando huiusmodi res, aut vnquam cognitum est, ut audiret populus vocem Domini dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, & vidisti. Quod si tantopere hic vir diuinus mirabatur, quòd dominus in igne & fumo supra montem Sinai descendisset, & vocem quæ ab hominibus audiri posset, emisisset: quid quæso faceret, si deum ipsum humana carne vestitum, inter homines agentem, cum hominibus versantem, familiarique oratione homines docentem (quod quævis omnibus maius est) pro hominibus in cruce morientem vidisset: quid (inquam) ageret? quid diceret? quo stupore & admiratione teneretur? Populus quoque ipse tantæ rei magnitudine stupefactus, non tam mirabatur, quòd innoita illa maiestas humano more cum hominibus loqueretur, quàm quòd homines spirare & viuere potuissent, cum deū loquentem audiuissent. Vnde dixerunt: probauimus hodie, quòd loquente deo cum homine, vixerit homo. Deut. 4.

mentes, & diuine bonitatis & charitatis ignaræ! Si admira-
mini, quod in mortalem Deum loquentem mortales homines
sustinerent, neque inorerent: qua admiratione conciteremi-
ni, si Deum ipsum pro hominibus mortalem cernere conti-
gisset? Quæ igitur mens ad huius tantæ spectacula magnitu-
dinem non obstupescat? Adde etiam quod mundi fabricæ (quæ
verè mirabilis est) quamuis Dei quoque immensam bonita-
tem & largitatem patefaciat (quæ nulli creaturæ quicquam in-
uidit, sed omnibus benigna manu, quicquid ad vitæ vsum &
iucunditatem opus erat, prouidit) vt veterum tamen fatemur
his rebus non tam Dei bonitas & misericordiæ, quam eius po-
tentia, sapientia, & pulchritudo patefacta fuit. Quæ omnia
quamuis in Deo summa laude & gloria digna sint, in homini-
bus tamen non admodum gloriosa sunt. Quanta enim est pul-
chritudinis gloria, quæ in parricida Absaloue fuit? quanta sa-
pientiæ, quæ in huius fratre Salomone idolotum cultore viguit
quantæ potentia, quæ in Iulio Cæsare tyanno, ac paciæ pro-
ditore exiuit? Hæc igitur omnia ex natura sua minus gloriosa
sunt: vt potest, quous homines & re & & perperam vti possint.
Sola autem est ex omnibus rebus virtus, sola bonitas, qua nemo
mole vt potest, quæque sola veram gloriam atque laudem pro-
meretur: quam in hoc redemptionis nostræ opere sic Domi-
nus manifestauit, vt nullo alio modo, nullæque ratione potuerit
evidentius patefactæ. Quia etiam non hæc sola gloria, sed
multæ quoque aliæ in hoc aduentu Domini declaratae sunt. Vt
enim omnium miraculorum eius splendorem (cuius obsequio
mors, vita, cæcum, cæca, mare, atque elementa omnia famula-
ta sunt) quis ita quæso gloria fuit, duodecim piteatorum ope-
ra mundum instaurasse, tyrannos subegisse, aras diaboli euer-
tisse, omnesque Gentium Deos, quos vniversus orbis colebat
à mundo expulisse, proque illis etue fixum inter latrones ho-
minem pro solo & vero Deo colit, & adorari fecisse? Ad huius
enim gloriæ contemplationem Propheta nos inuitat, cum post
subactum Christi imperio terrarum orbem ait: Venite & vi-
dete opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens
bella vsque ad finem terræ. Vacate & videte quoniam ego sum
Deus, exultabor in gentibus & exaltabor in terra. Quod per
inde est, csi diceret: Considerate quàm memoranda, & om-
nem naturæ vim longè superantia opera ediderat Deus: dum
homines rudes & idiotæ superant philosophos: pauci numero
nationes vniversas: homines infima fortuna, summorum pri-
cipum potentiam: mortales, Diabolum, & eius satellites im-
mortales.

Psalm. 45.

mortales. Præterea quanta quæso gloria Christi fuit, tot hominum, tot virginum, tot etiam puerorum millia alacri ac præfenti animo vitam profudisse, & omnibus telis & cruciatibus corpora sua lacrandæ, sulcandæ, comburendæ, atque omnibus tormentis afflicta propter crucifixi laudem & gloriam tradidisse? Postremò quanta Christi gloria fuit sic naturam generis humani sanasse, sic humana peccata transformasse: ut qui de immundo semine in peccato concepti, diaboli atque peccati mancipia erant, per Christum mundo, peccato, & diabolo superiores effecti mores innocentissimos induant & cælestem vitam in terris degentes meditentur, & in carne viuentes, non secundum carnem militent. *106. 14.* Quis enim tantam hanc humanæ virginitatem, nisi diuina potentia efficere potuisset. Quis nisi omnipotens Deus mundum de immundo conceptum semine efficere va uisset? Hinc toties Dominus hanc sibi vni gloriam tribuit, quæ verè illius præcipua & summa est, qui solus per se bonus, ac totius bonitatis vnicus autor & effector est. Vnde sunt *Exod. 31.* verba illa toties in sacris litteris repetit: Ego Dominus qui sanctifico vos. *Rom. 3.* Quis quidem præclarissimo dono Pater cælestis nos Christi merito afficit, ut sit ipse videlicet iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Sicut enim vnicus Dei filius, nos omnes adoptionis filios: ita iustus ipse nos quoque iustos efficit. In quo hæreticorum insipiens vesania apparet, qui Christi honori aliquid detrahi posse putant, si quiquam alius præter eum iustus sit: cum longè tamen & ad eius bonitatem honorificentius, & ad meriti rationem gloriosius, & ad gratiã magnificentius sit, quod non modò ipse iustus sit, sed iustos etiam (hoc est, sui similes) quicumque illi fide & charitate copulantur, efficiat. Quis enim dubitare possit, quin dignitas & excellentia operis vir utem commendat artificis? Videtis ergo quam multiplex gloria in aduentu Christi reuelata sit.

Denique vltimo loco Propheta subdit: *Et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est.* Hoc est, veritatem & constantiam Domini in pactis & promissis seruandis euidenter intelliget: qui quamuis ea pollicitus sit, quæ faciè omnem humanæ mentis fidem superare videbantur, nihilominus munificentissimè ac fidelissimè præstitit, quod verissimè promissit. Pro quibus tamen verbis Euangelista posuit: *Videbunt omni caro salutare Dei nostri.* Quam sententiam magnificis verbis, & maioribus gaudijs Prophetarum omnium voces vbique resonant: summam videlicet Dei nostri bonitatem & liberalitatem prædicantes, qui cum antea vnum tantum Hebræorum populum si

deb;

Esa. 41.

bi delegisset, nunquam ad se sine ullo discrimine omnes aduocat barbararum quoque & immanium gentium nationes. Unde est illud: Parauit Dominus bachiū suum in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Quo verò studio, quantaque pietate esset ad se gentes vocet, & inuiter, declinant illa apud eundem Esaiam verba: Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Quibus verbis quid quæso dulcius? quid amantius? quid elementius? Si enim amicos tantum & mandatis suis obsequentes hoc modo vocaret, sequē illis fruendum offerret, non adeo mirum esset: sed quod inimicos, quod rebelles, quod libidinibus & cupiditatibus, imò idolorum seruituti addictos ad se vocet, & ita vocet, vt tota die manus suas ad illos expendat, complexu suo illos ad se inuitans,

Esa. 65.

& hæc verba continenter repetens: Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ non inuocabat nomen meum: an non hoc omnem superat admirationem? Quid enim huius verbi conduplicatio, nisi vehementissimi desiderij significatio est? Quis igitur ad hanc vocem obfuscescat? quis non obtemperet? quis non in amorem tanti redemptoris exardescat? qui non se totum in eius laudes prædicandas effundat? quis non sinus omnes animi sui expandat, vt hæc tanta beneficia, hanc tantam salutem, hanc tam splendidam lucem, hos diuissimos & incomprehensibiles thesauros intra se recipiat? Hoc est ergo salutare Dei, quod quidem videbit omnis caro, non tamen recipiet, nisi qui subacta carne, fide credat, charitate diligat, spe amplectatur, obedientia promeratur, oratione perat, & deuoto sacramentorum suorum intra se recipiat.

Esa. 65.

Sed quam multi erunt (proh dolor) quibus hodie in Ecclesia hæc frustra cœnitur cantilenæ? quam multi quibus hoc admirandæ salutis beneficium frustra impensum est: quando salutis huius autorem adeo non verentur & diligunt, vt nouis quouidie criminibus indignè vexent, violent, atque contempnant? Aduersus quos illa Moysis verba merito vsurpare possumus: Generatio praua atque peruersa, hæc cine reddis Domino popule stulte & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit, & fecit, & creauit te? Egregius namque Vates, vt Israeliticis homines summæ ingrati tudinis argueret, Deum sceleribus ab eis lacessitum, ipsorum parentem appellat, in cuius essent possessi one, & à quo conditi atque seruari essent. Quos verò clamores edidissent, quibus ingratos homines fuisset ignominii prosequutus, si amplissimis illis beneficiis redemptio nis gratiam addere potuisset? si quem parentem solum appel-

lavit

laui, eundem iam liberator. in rempore inque appellare potuiffes? si quos eius beneficio in lucem editos dixit, eiusdem nec à Dæmonis tyrannide liberatos adungere potuiffes? Quæ ex re facile colligitur, tanto esse grauius Christiani hominis quam Iudæi crimen, quanto magis hono. Christo pro se morienti, quam se creanti, debitor est. Quare si nos beneficij magnitudo, si artus, non alio cit, periculi magnitudo terreat, nostri que nos offi: ij adoret. Quod cum omni tempore præstandum sit, tum vel maximè naturatis Domineq; solemnitas hoc à nobis exigit: quo dignè sacra hæc solemnitas celebrantes in via eadem perpetuò celebrare mereamur in patria.

In eadem dominica quarta in aduentu Domini: secundum morem Romanum Concio tertia.

THE. *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini* Luc. 4.

Idetis, fratres dilectissimi, nos iam velut in foribus esse Natalis Domini. Id autem Ecclesia potissimum hoc sacratissimo tempore diligenter curat: vt quo die Christus Dominus in mundo natus esse celebratur, eodem etiam spiritaliter in cordibus nostris noui numeris beneficio nascatur, vt hunc diem verè nobis natalem, aut certè salutarem appellare liceat. Frustrà enim propter nos in mundo natus esse videbatur, nisi in nostris etiam mentibus velut quidam Lucifer oratur: cum prior illa secundum carnem natiuitas ad spiritualem hanc ordinata sit.

Necesse tamen prius est, vt dignum huic tanto hospiti paremus hospitium: vt in eo puritatis autor & nasci, & requiescere, & operari dignetur. Non enim is otia agit, dum in nobis commoratur: sed intus manens, salutem nostram operatur: eò quidem plenius ac perfectius, quo nos ad eius beneficia percipienda promptiores ac paratiores inuenerit. Hoc enim persuasum nobis esse debet, quòd quamuis Deus inter naturales causas (quas agentia naturalia Philosophi vocant) computari nullo modo debeat (omnia enim summa libertate facit quæcunque facit) ea tamen lege, ordine, & æquitate omnia disponit, vt naturalium causarum modum imitati videatur: quarum proprium est, vim suam, atque virtutem pro natura & conditione materiz largiri. Puro ergo & vacuo à terrenis cupiditibus animo ad illum accedamus, & is protinus vacantem domum spiritu suo replebit, qui nihil vacuum in rerum natura esse permittit. Deus enim fons gratiæ indeficiens est: vnde fir,

vt quo

vt quò manus ad illum vas fidei attuleris, hoc ab eo fonte vberius hauries Sol iustitiae est: quò ergo ad illum propius accesseris, eò magis illuminaberis. Den que lignis còsumens est: deo que quò illi vicinior fueris, eò magis & diuini caloris eris & puritas sparticeps efficieris Ad hunc igitur cœlestem ignem, ad hunc iustitiæ solem, ad hunc gratiarum omnium fontem quanta possumus celeritate contendamus. Hoc enim est, quod in tantis sollemnitate dies à nobis requirit. Hoc item, quod nos quotidianæ Ecclesiæ voces admonent: hoc etiam quod præcursor Domini Ioannes hoc tempore clamat, cum vocem illam tantò antè à Pro: heus præuinciatam emittit: *Parate viam Domini.* Quod perinde est ac si diceret: Omnia peccatorum impedimenta è medio tolite, quod mundi conditor & redemptor ad vos venire, in vobis habitare & vos opum atque diuitiarum suarum participes efficere dignetur. Quia verò Ioannes huius fœlicissimi nuntij prædicator à Deo missus est, commodissimum videtur, omnes huius officij circumstantias, nempe tempus, personam, locum, & prædicationis huius argumentum in præsentia concione explicare: hæc enim quatuor in sacra Euangelicæ lectionis historia diligenter sanctus Lucas Euangelista describit. Quod quo plenius ad vestram omnium vtilitatem efficere possumus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

Diuisio.

A V E M A R I A .

Tempus prædicationis.

Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, &c. In huius Euangelicæ lectionis exordio diligentissimè S. Lucas tempus descripsit, quo præcursor Domini Ioannes aduentum eius in mundo cœpit annunciare Cæterum exacta huius rei cognitio, ex diuisione Iudaici regni quam Iosephus antiuitatis lib. 17. describit, petenda est. Ait enim, Herodem cognomento Antipatrem, Hæzorum regem (qui regni amittendi metu innocentes pueros interemit) testamento suo Iudæorum regnum in quatuor partes (quas tetrarchias appellant) distributum quatuor hæredibus reliquisse: quarum Iudæam (quæ præcipua regni portio erat) Archelao filio legauit, imperato à Tiberio Cæsare Regij nominis titulo & honore Hic est autem Archelæus ille, cuius metu sanctus Ioseph ab Ægypto rediens, Iudæam deserere, & Galilæam repetere compulsus est: ne videlicet filius paternæ impietatis hæres, simili ambitionis furore percitus, in puerum deszuiter. Alteram verò regni partem nempe Galilæam, alteri Herodi cognomento Antipatri reliquit: qui in historiis nunc Herodes, nunc Antipas nominatur.

Matth. 2.

Tertiam

Tertiam verò regni partem, quæ dicitur Thraconitis: in qua est Bethania, Philippo utidem filio: quartam verò (in qua Azotus) forori suæ nomine Salome, testamento legavit. Quæ quidem Salome, testamento suo Tyberij matrem, hoc est, Cæsaris Augusti uxorem (quam Iosephus Iuliam, Cornelius verò Tacitus, cæteri que historiarum scriptores vero nomine Luliam appellant) hæredem instituit. Quis verò fuerit Lulianus iste de quo Evangelista meminit, non satis inter veteres scriptores conitar. Nicephorus namque, Theophylactus, & Beda, hunc etiam Herodis esse filium arbitrantur. Quod tamen non vsque adeò verisimile est, quandoquidem Egesippus vicinus Apostolorum temporibus, & Iosephus, qui diligenter huius regni diuisionem, & nomina filiorum Herodis retulit, nullam huius Lulianæ mentionem facit. Vnde consentaneum est: Tiberium Cæsarem hæc regni partem, quæ matri per mortem Salome testamento obenerat, huic Lulianæ matris nomine gubernandam commisisse. Cæterum Archelaus ille, cui Iudææ prouinciam obtigisse diximus, Regis autoritate & officio abusus, tot rapinis & innocentium cædibus ciues suos oppressit (vt quamuis pecuniis & muneribus quibus plurimorum Romanorum fidem & integritatem corruperat, aliquamdiu persisteret in principatu) tyrannide tamen eius in dies crescente, ipsum Tiberius Cæsar Lugdunum (quæ Galliarum est ciuitas) publicatis eius bonis relegauit, & pro eo Philatum Gentilem substituit. Hoc est enim quod Evangelista ait: *Procurante Pontio Pilato Iudæam.* Hæc igitur ad cognitionem Regum & Principum, qui in hoc Euangelio describuntur, satis sunt.

I.

Nunc diligenter inuestigandum nobis est, cur hoc porissimum tempore (quo Iudæorum regnum in tot partes dissectum & Gentilium imperio subditum erat) voluerit Dominus Ioannem Baptistam ad pœnitentiã prædicandã mittere, in operibus namq; diuini, nõ solum res ipsæ sed rerû etiam causæ mysterio non vacant. Ad huius autem rei cognitionem, illud primo loco intelligendum est: inter multa atque varia Dei nomina, quæ illius naturam & mores explicant, vnum esse Zelotem. Sic enim Moses illum appellat cum ait: Dominus Zelotes nomen eius Deus annulator. Zelotes autem appellatur, primum quòd impatiens confortis sit, neminemque patiatum secum villo modo diuinis honoribus affici. Quod facile incidauit cum Dagone, Philistinorum Deum arcæ suæ lateri adhaerentem, truncatis manibus & pedibus excurbauit, & ante se humi deiecit, atque

Tom. j.

N

prostra.

Exod. 34.
1. Reg. 3.

Esai. 42.

prostravit. Ipse enim est, qui per Prophetam dicit: Ego Dominus, & non est alter: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. Hac ergo de causa primum zelotes dicitur: deinde etiam quod simili zelo & studio curet, ut spem omnem & amorem, ac felicitatem nostram in vno illo collocemus: nec tria hæc, quæ illi diuinitatis iure debentur, vlli alteri impendamus. Qua enim his ratione expetendorum omnium extremum atque vltimum est, hoc illi debetur, ut omnis in vno eo felicitas nostra reponatur. Quatenus autem infinitum, summum, & indeficiens bonum est, omnem summo iure amorem nostrum sibi vendicat. Qua ratione verò fidelis, pius, & omnipotens, pater noster est, omnem à nobis spem & fiduciam postulat. Ut omnipotens quippe nihil non potest: ut pius autem, omnium miseretur, qui ad se supplices confugiunt: ut fidelis autem & verax, plenissime præstat quod promittit. Promittit autem opem & misericordiam omnibus, qui eius patrociniū deuotis precibus implorarent: ut omnes scripturarum pagine vbique testantur. Quam obrem spes omnis salutis & dignitatis nostræ: non in fluxis atque fallacibus rebus, sed in vno illo merito reponenda est. Cum igitur tria hæc, soli Deo diuinitatis iure debeantur, quisquis hæc ipsa alicui creaturæ rei tribuit, is planè diuinitatis gloriam à Deo ablatam, illi nefarie impertit: eamque, quanuis non verbis, re tamen ipsa Deum facit. Sicut enim is qui tyranno sceptrum & coronam regiā imponit, illi que; tanquam legitimo regi obtemperat, re ipsa & honore exhibito illum regem esse testatur: ita, qui ea quæ diuinæ mens propria sunt, rebus cõdiis exhibet, eas quodam modo in Dei sede & dignitate cõstituit, atque ita spiritalis idololatra efficitur. Quod planè facit, quisquis sic terrene alicuius rei cupiditate & amore capitur, ut pro ea consequenda diuinum numen, atque eius leges & præcepta contempnat. Huiusmodi autem idololatra s quam referunt sit mundus, quis non videt? Huius ergo nefarij criminis Deus zelotes est: quo zelo incensus, clades omnes & calamitates quibus nunc mundum vgeri cernitis, immittit.

Ex hac autem philosophia, quæ verissima est, illud primum intelligere possumus, quanta celestium donorum plenitudine Deus piorum mentes repleat & reficiat: quãdo omnem ab eis curam, studium, gaudium, amorem, & fiduciam in se vno reponi velit. Nisi enim plenissime humanam mentem satiaret, bonitate sua indignus esset, ut spem omnem & amorẽ à creaturis auulsum, ad se vnũ aduocaret. Merito enim queri homo posset, ac dicere: Cur Domine omnem ferẽ mihi viã iucunditatem &

& omni

Simile.

& omnia quæ animum voluptate afficere possent, eripis: nisi tu vnus, omnes mihi rerum omniũ voluptates abundè suppeditas: quomodo mihi omnes carnis oblectationes & amores adimis: nisi tu supra omnia mentem meam reficias & oblectes? Hæc certe querela in immentam illã bonitatis & æquitatis abyssum cedere nullo modo potest. Deinde illud etiam sequitur, quod ad rem præseatem maximè facit: nempe, misericorditer nobiscum diuinam prouidentiam agere, cum in hac viandos variis calamitatibus & ærumnis præmi, & vrgeri patitur. Cur ita? Hæc enim res communem hominum fidem superat, qui omnia quæ sunt in vita, sibi prospere fluere cupiunt, & ab ipso etiam Deo summis precibus impetrare contendunt. Huic quæstioni ea quæ hæcenus diximus, facile respondent. Si enim tantum nefas est, spem amoris, & fœlicitatem nostrã à Deo auulsam, in fluxis huius mundi rebus collocare: magna Dei gratia à misericordia est, sic res nostras moderari, sic vitæ cursum dirigere, vt nihil in ea subsit, quod nos ad amorem mudi alliciat: sed multa contra sint, quæ nos ad eius odium & contemptum indicant. Quam rem assidua calamitates, & mundi turbines, & tempestates commodissimè faciunt. Minus enim mundum vexantem, quàm blandientem amabimus, minoremque illius promissis fidem habebimus, quem toties non adiutorem, sed persecutorem & fallacem experiri sumus. Mundus enim cum biaditur decipit: cum flagellat, erudit: illic enim blandiens ad se homines trahit, & à Deo auocat: hic verò flagellans à se abigit, & ad Deum mittit. Hoc enim consilio Dominus filios Israel, quos ab Ægyptiaca seruitute liberare, & in Cananæorum terram perducere decreuerat, durissimo seruitutis iugo in Ægypto præmi passus est: quò non inuiti terram illã desererent, & ad promissam proficisci libenter vellent. Simile quiddam nutrices facere: videmus, quæ cum ablactare infantes cupiunt, vt à lacte depulso solidiori cibo nutriant, absinthio vbera intingunt: quò eius amaritudine offensi, vbera relinquunt, & cibis fortioribus alantur. Hæc ratione D. August. cum adhuc amoris seculi victus detineretur: secum Dominum egisse testatur: his verbis: Tu Domine semper aderas misericorditer saluens, & amantissimis offensionibus aspergens omnes meas illicitas voluptates: vt ita quæretem sine offensione delectari, & vbi hoc inuenirem, nõ esset præterquam in te Domine. Ne verò quæ diximus pro capto, aut voto nostro ficta esse credatis, proferam vobis Dominum eadem ipsa prophetico ore populo suo denunciantem: Ecce, inquit, ergo septiam viam tuam spinis, & septiam eam mace

*Simile.**August.**Osc. 2.*

ria, & semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet & dicet: Reuertat ad virum meum priorem: quia melius mihi erat tunc quam nunc. Hactenus ille. Quid verò illa Pro. hęc v. x. quàm aperta oratione hæc quę diximus testatur? Bonum, ait, mihi Domine, quòd humiliasti me, vt dilectam mandata tua. Et in eandem iterum sententiã: Priusquam, inquit, humiliaret, ego deliqui. Cur deliquisti? Certè quia blandientem mundum, piusquam par erat, amauit: quem tamen postea insectantem & periequentem vt par erat, contempsit, & ad vnicum salutis meę auctorem & parentem malis meis eruditus, confugi. Ex quibus verbis aperte colligimus melius nobiscum, agi cum nos mundus verberat, quàm cum lactat, quia (vt antè diximus) blandiendo in amorem sui ducit, verberando verò ab amore sui detercet, & ad Deum mittit. Idem fr. r. e. us qui chartarum, aut al earum ludo vitam omnem insuauunt, euenire frequenter cernimus. Si enim sceleriter eis semper alea cadat, nulla ratione ab eo ludo quem magno sibi lucro, & emolumento esse sentiunt, diuelli possunt: at contrà si fecus accidat, ipsa sua infelicitate eruditi, facile adducuntur vt deserant, quod ratione & iudicio deserere, atque aspernari debuissent.

Hisita constitutis, ad propositam initio quæstionem respõdeamus: cur videlicet Deus quo tempore Iudæorum res adedei cte erant, & respublica eorum tam variè dissipata in Gẽtilium potestatem redacta, percurtione suam ad pœnitentiã hominibus prædicandam destinauerit? Hoc enim eo consilio fecisse videtur, vt non modo viri sancti doctrina, sed rerum etiam publicarum ruina, magistra eis veritatis & pœnitentię foret, eademque, spes omnes quibus nitebantur, fallaces & inanes ostenderet: idque non aliunde quæsitis, sed domesticis & familiaribus exemplis, & argumentis comprobaret. Non enim temerè dictum est: Tantummodo solaxatio dabit intellectum auditui, quia videlicet quos doctrinæ disciplina non erudit, calamitas suã & malorum experientia docent. Hoc autem medicamento Iudæi maximè indigebant, qui Dei pietate neglecto inania mundi præidia conlectabantur. Aliquando enim ad Ægyptios se confugere debere dicebant. A qua illos fiducia, per Isaiam Dominus deducit, cum ait: Vx qui descendunt in Ægyptum ad auxilium in eis sperantes, & habentes fiduciã super quadrigis, quia multe sunt. Et rursus, Erut vobis, inquit, fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia vmbrię Ægypti in ignominiam. Nonnunquam verò magnificentissimo illi templo fidebãt, quod nullo modo in Barba

Rfa. 118.
Ibidem.

Esa. 28.

Esa. 31.

rarum

rarum gentium potestatem venturum esse arbitrabantur. Aqua inani spe eos Dominus per Hieremiam reuocat cū ait: Nolite confidere in verbis mendacij dicentes, Templū Domini, *Hiere. 7.* templum Domini, templum Domini est. Maximè verò in eo gloriabantur, quòd essent filij Abraham, hominis videlicet sanctissimi, Deoque charissimi: cuius sibi ope & auxilio salutem pollicebantur. A qua quidem spe eos Ioannes d uellere, & ad solidam & viuam in Deo sē reuocare nitabatur, cūm diceret: Facite fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Huius autem fiduciæ inanitatem, res eorum afflictæ, & regni calamitates facillè declarabant: quando filij Abraham, & populus Dei electus in tot partes dissectus ac dissipatus, & tyrannide Gentilium oppressus tenebatur, præcipua eius regni prouincia (nempe Iudæa, in qua tēplum erat) ab homine Gentili videlicet Pilato, occupata. Hoc enim argumento facillè erat videre quàm vanæ & fallaces spes illæ essent, quibus eorū salus & gloria nitabatur. Simili olim argumento, spei suæ vanitatem agnouerunt, cūm Ægypti & Æthiopiæ reges, in regis Assyriorum potestatem redactos intellexerunt. Qua de re sic Isaias ait: Et timebūt, & confundetur ab Æthiopia spe sua, & ab Ægypto gloria sua. Et dicit habitator insulæ huī in die illa: ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, vt liberarent nos à facie regis Assyriorum. Et quomodo effugere poterimus nos qui videlicet eorum opibus fieri, salutem nobis pollicebamur.

Opportunè igitur in hoc rerum statu Ioannes ad prædicandam pœnitentiā à Deo missus est: quoniam initium veræ pœnitentiæ fuga seculi, & humanarum rerum contemptio est. Nemo autem eas facillè contemnit, quā qui periculo suo doctus, vanitatem & fallaciam earum iquido comprobauit. Tunc enim deperire incipit & tempus, & okum, & operam, quam in eorum rerū obsequio posuit: ex quibus nullum maius emolumentum, quàm dolorem, lachrymas, & iacturam tēporis reportauit. Hac eadem ratione Moses populum ad pœnitentiā, *Exod. 32.* ob immanissimum scelus perpetratum, cūm aureum vitulum pro Deo coluerant, excitare voluit: cūm præclarum illum Deū ante eorum oculos contudit, comminuit, & in puluē redactum populo potādum exhibuit. Hac enim ratione vir sanctus inanem populi fiduciam, inanemq; Deum, quem sibi fabricauerant, re ipsa voluit indicare. Hoc enim perinde est, ac si diceret: Postulatis vt vobis fabricaretur Deus, qui vos præcederet

cuius videlicet ope Cananæorum terras occuparetis, & ad eius præsidium in rebus asperis & afflictis confugeretis. Vt ergo re ipsa perspiciatis, quàm fragilis hæc vestra fiducia fuerit, qualemque ad hoc Deum elegeritis, ecce illum coram oculis vestris malleis contundo, contero, & in puluerem verto, illumque vobis potandum trado: vt hoc argumento huius vestri Dei inanitatem aperte cognoscatis: qua cognita proximum est, vt ad verum Deum conuersi, in illo spem omnem, & amorem, & salutis præsidium reponatis. Sicut igitur hæc vituli contritio, fallacem Iudæorum spem arguebat, & ad verum Deum mittebat: ita iudaicæ reipub. dissipatio atque diuisio vanam eorum confidentiam facillè declarabat, & ad diuinam opem implorandam vehementer eorum animos acuebat. Ideoque commodissimum fuit, vt hoc ipso tempore Ioannes ad prædicandum populo mitteretur: vt quemadmodum antea dictum est, salutarem eius doctrinam ipsius quoque temporis ratio adiuuaret, confirmaretque.

Lucæ 3.

II.

Hoc ergo tempore, factum est (ait Euangelista) verbum Domini ad Ioannem filium Zacharia. Hactenus de tempore prædicationis: nunc de ipso prædicatore agendum. Quia in re, illud primum inquirendum est: cur Ioannes qui innocentia laude præstabat, ad pœnitentiæ virtutem prædicandam potissimum delectus sit. Nostro enim iudicio insignis aliquis peccator, quæ tamen postea scelere suorum verè pœnitisset, magis opportunus ad hoc munus exequendum videbatur, qui re ipsa & peccati amaritudinem, ac deformitatem, & pœnitentiæ necessitatem didicisset. Qui enim navigant mare, narrant pericula eius. Dauid cum post adulterium, & Viriæ cadem, veniam & misericordiam à Domino præcareretur, inter cætera verè contriti & demissi animi lamenta, sic ad dominum ait: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Quod perinde est, ac si diceret: Si mihi Domine misericordiam & veniam quam deprecor tribueris maxime idoneus ero, qui cæteros flagitiosos, hoc est, mei similes ad te reuocare, & vias tuas illos docere possim. Vniuersæ enim viæ tuæ sunt misericordia & veritas: misericordia, quam miseris impendis: & veritas, qua fideliter quæ pollicitus es præstas. Pollicitus es autem misericordiam & veniam iis qui ad te suppliciter & fidenter confugerent. Quis igitur ad has vias docendas magis idoneus, quàm ille qui vsu ipso & experientia didicit, quàm sis benignus & misericors, quàm leuis & facilis ad ignoscendum, quàm verax & fidelis in promissis pœ-

lis persolvendis? Quis verò promptiori animo erranti viam salutis ostendet, quam qui maximo suo malo didicit, quam res misera, & miseranda sit, ab ea via declinasse, quæ ducit in cælum quæque homines à te, hoc est, vero & summo bono abducit? Talis igitur idoneus videbatur cui Dominus prædicandæ pœnitentiæ munus committeret. Sed longè aliter diuinæ sapientiæ visum est: nam cùm in Ecclesia sua duos insignes ministros creare decreuisset, alterum, qui ad pœnitentiam mortalium animos incitaret, alterum, qui pœnitentibus veniam daret: illum quidem innocentissimum inter omnes homines esse voluit, nempe Ioannem Baptistam, ab ipso matris utero sanctum: hunc verò inter eos, qui in schola eius verabantur, maximè infirmum, nempe Apostolum Petrum, qui Dominum paulò antè negauerat, ac ipsum se ignorare palam cõfessus fuerat. Cur ita? Magno certè consilio. Tanto namq; clarius intelligerent homines, necessariam esse pœnitentiam, quanto is, qui eam prædicabat purior, & innocenti. r erat: tantoq; facilius veniam (si verè illos pœnituisset) sperarent. quanto infirmo illum esse viderent, qui eam esset impartiturus: quiq; in seipso didicisset, nulli esse denegandã. Hac ergo ratione Dominus cõmodissimè ad pœnitentiam viam strauit: dum & eius necessitatem ostendit, & non esse difficilem pœnitentibus veniam, ex dissimili ministrorum conditione monstrauit.

Est etiam alia huius rei causa nempe quòd hoc argumento ostendere Dominus voluit, non solum peccatoribus, sed iustis etiam illam pœnitentiæ partem, quæ macerationem carnis constat, esse, maximè vtijem ac necessariam. Dum enim in hac carne militamus, non solum pœnitentia egemus, vt pro quotidianis delictis satisfaciamus: sed etiam vt exultantem, & lasciuientem carnem inedia conteramus: & ab ea veluti ab vberi solo pullulantes cupiditates molesta labore, & defatigatione comprimamus. Qua quidem virtute quantum egeant, qui & in carne & in seculo degunt (vt multa alia præteream) exemplo D. Hieronymi discere poterunt: qui cùm asperitiam vitam in deserto ageret, sepè tamen Romanis se delictis inter vitellarum choros (quemadmodum ipse ad Eustochium scribit) inter esse putabat. Si ergo (inquit) hoc sustinent illi, qui ex his prædictis corporibus, & in solitudine vitam perducentes, solis cogitationibus oppugnantur, quid ij pauentur, qui de hęcis seculi fruuntur? qui nouas quotidie voluptates exquirunt: quorum præcipua cura est ventrè saginare, & æstuantis corpulculo fomenta ignium ministrare, & ardentis cupi hiatum flammæ ligna & oleum adicere?

Matt. 27.

Hieron. ad
Eustoch.

Et tamen cum multorum hominum hoc vnicū penē studium sit, nihil miseri sentiunt, nec periculū suum agnoscunt, cum tamē in summo discrimine, atq; adeo in meo iam morte versentur. Nunquā enim periculosius agrotamus, quā cum nos agrotare nescimus. Quā quidem res miserādam huius nostri seculi conditionem mihi maximē declarat: cum videam omnes aliarum nationum abusus, atq; delicias in nostros mores inuectas, quā quidem postrema ante aduentum Antichristi persecutio esse videtur. Tres enim grauiſſimas Ecclesiā persecutiones D. Bernard. enumerat: primam tyrannorum, secundam hæreticorum, tertiam voluptatum atq; deliciarum. Et primam quidem grauem fuisse ait: secundam autem multo grauiorem, tertiam verò longē grauiſſimam: utpotē latius grassantem, & per totū penē corpus Ecclesiā permeantem. Vnde hanc modō Ecclesiā vocem esse dicit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara enim fuit persecutio tyrannorum, amarior autem hæreticorum, amarissimaverò cupiditatum, ac deliciarum. Quam eius sententiam D. Chrylost. confirmat, qui atrocioſiorem deliciarum, quā tyrannorum persecutionem esse testatur, vehementiusque nos nobis carnis delicijs, quā carnifices olim exquisitis supplicijs nocere. Nam tormenta olim Martyres, blandimenta verò faciunt Epicuros: tormentis virtutes (quarum Christus Dominus autor est) firmabantur: delicijs autē omnis generis vitia (quæ in mundum Diabolus inuexit) nutriuntur. Denique mores & vita præteriti & præsentis sæculi facile declarant, quantò sit deliciarum, quā tormentorum atrocior persecutio: quod tamē in præſenti pœni admodum sentiūt, cum hoc persecutionis genus non pungat animum, sed oblectet. Erunt tamen cum sargat in iudicio Ioannes Baptista, & hæc hominum generationem condemnet: qui ab utero matris Spiritu sancto plenus, & in solitudine vitam agens, innocentissimam carnem suam tantopere afflixit: quā tamen isti inter tot seculi pericula constituti, omni genere voluptatum fouere non cessant. Sed iam ad locum in quo Ioannes huiusmodi vitam agebat, veniamus. Sequitur enim.

III.

In deserto. Est etiam hoc in loco inuestigandum, cur Ioannes quitam insigni sanctitate præditus erat, vitam omnem in solitudine tranſegit: cum tamen veræ sanctitatis speculum Christus Dominus, in celebritate, & frequentia hominum versatus fuerit? Huius rei cum multæ sint causæ, quæ à sanctis Patribus afferuntur, hæc præcipua esse videtur: quod so-

lus ille in solitudinem fugere debet cui hominum frequentia nocet: Christus autem Dominus hoc solitudinis perfligio non egebat, quia vbiunque erat, in deserto erat: hoc est, vbiunque erat, innocens erat, cum non à locis ipse sanctitatem acciperet, sed ipse loca omnia sanctificaret. At Ioannes quamuis gratiæ plenus, & ab utero matris sanctus, interim tamen à peccati fonte immunis prorsus non erat: quare hoc illi perfligio opus fuit, quò omnem peccandi occasionem solitudinis beneficio amputaret. Sola enim beata Virgo foenitis morbo, id est, propensione ad peccandum caruit (quam propter materni nominis dignitatem, nec venialiter peccare, nec ad id propensionem habere decebat) ceteri verò Sancti, quamuis in utero sanctificati, atque adeò in gratia confirmati essent, nec à venialibus peccatis, nec à proclivitate ad ea prorsus immunes erant: quod reuera magnum infirmitatis nostræ solatium est, cum huius nostræ imbecillitatis sanctissimos viros, Deo quæ charissimos confortes habeamus. Quamobrem magno consilio Ioannes infirmitatis suæ conscius, ad eremum in ipsò vitæ initio confugit: vt tanto esset ab omni peccato purior, quanto ab omni peccandi occasione, & hominum consuetudine secretior. Quod cum ita sit, quid de his sperare possumus, qui cum vehementissimis cupiditatibus affluunt, in medicisque laqueorum positi sint, adeò nullam curam vitandis occasionibus adhibent: vt in ipsos veluti armatos hostes, in districtos gladios, in micantes hastas, & nihil nisi nostrum exitium spirantes enses, sese sponte coniciant? Verè enim tanta est humanæ mentis infirmitas, tanta ad peccandum proclivitas, vt vix quisquam immunis esse possit à peccatis, nisi qui tanta cura peccatorum occasiones, quanta ipsa peccata vitare studuerit. Quod qui non faciunt, ipsi maximo suo malo discent, in quanto vitæ periculo versentur. Solet enim Dominus hanc temeritatem maximis & insperatis ruinis sæpe punire: sicut contra eos potissimum tuendos suscipit, qui infirmitatis suæ conscii, prudenter se ab omnibus periculis subtrahunt. Sanctus Rogerius vni ex præcipuis beati Francisci sociis, cum Angelica penè puritate & castitate nitèret, diligentissimè tamen omnia sceminarum contubernia fugere curabat. Cum quæ confessarius, qui eius in hac parte puritatem & innocentiam nouerat, ab eo quæssisset, cur tanta cura omnem sceminarum contactum & familiaritatem fugeret, cui tam singulate castitatis donum diuino munere contigisset: Hac de causa, inquit, hoc diuino beneficio donatus sum, quia ipse

quanta cura possum, omnia impuri amoris irritamenta mihi vitanda proposui: quod si non facerem, fortasse hoc diuino beneficio, iusto Dei iudicio nudaret. Discamus igitur fratres, discamus horum Patrum exemplo peccatorum occasiones, non minus quàm ipsa peccata vitare. Ad hoc autem solitudo maximè conducit, quæ omnes penè peccandi occasiones, vno ictu amputat: dum nec oculi habent quod cum periculo videant, nec aures quod turpiter audiant, nec lingua cum qua inania & otiosa loquatur, quæ vel sola peccatorum omnium ferè instrumentum est. Quo nomine Iacobus Apostolus, vniuersitatem, siue mundum iniquitatis eam appellat. Quis enim ita sui compos est, vt diu multumque cum alijs agens, aut in adulationis, aut derisionis, aut iactantia, aut scurrilitatis, aut turpiloquij, aut mendacij, aut conuiuij, aut vanitatis scopulos loquendo non incurrat: lam verò per oculos & aures hoc est, patentes semper animæ fenestras, quod ies mors in domos nostras ingressa est? A quibus periculis immunus est, qui quis prudenter se ab hominum frequentia (quantum pro cuiusque status ratione fieri potest) suaducit. Qui, si diligenter vni tantum cordi custodiam adhibuerit, omnes a iis peccandi aditus solitudinis beneficio interclusit. Videtis igitur quantum ad innocentiam, & vitæ puritatem solitudo adiuuet. Hinc D. Basilius: Quies, inquit, in tantum est purgationis animi, cum neque lingua res humanas loquitur, nec oculi corporum colores circumspectant, nec aures animi intentionem soluunt audiendis canticis ad voluptatem modulatis, aut dictis scurrilibus & ridiculis: quibus rebus animæ intentio languescere maximè solet. Neque hoc ita à me dictum quisquam arbitretur, quòd homines ad eremum cum Ioanne impellam: sed vt qui puritatem & innocentiam tueri velint, à secularium hominum consuetudine & frequentia sese, quantum cuiusque status & ordo permiserit, abducant: vt & commodius Deo vacare, & hæc omnia incommoda vitare possint: sibi que tanto commodius & iucundius viuunt quò minus alijs viuunt. Naturalis corporum calor quò interiori reconditur (quod hyemis tempore accidit) eò plenius feruatur: quò verò magis æstiuo tempore ad extrema corporis membra dilabatur, eò magis languescit, atque remittitur. Eadem autem spiritualis caloris, hoc est, diuini amoris ratio est: qui quominus ad exteriora per incuriam distulit, eò magis in interioribus feruet.

IIII.

Sed quoniam & tempus, & locum, & personam prædicatoris
 expo-

Iacob. 3.

Basilius.

Similia.

expofuimus, dignum est, vt eius quoq; prædicationem exponamus Sequitur enim: *Veni in omnem regionem Iordanis baptizans, Prædica- & prædicans baptismum penitentiæ.* Prædicatio ergo Ioannis pe- 110.
nitentia erat. Penitentia autem est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Duas igitur complectitur penitentia partes: alteram, quæ præteritum: alteram quæ futurum tempus respicit. Est enim ea inter ceteras virtutes, quod *Simile.*
inter anni menses Ianus, quem b. capitem veteres pingebant: qui inter initium sequentis & finem antecedentis anni positus, eodem vultu tempus virumq; respiciebat. Sic igitur vera penitentia, & præterita delicta respicit & futura. Præterita enim mala acri dolore purgat, futura verò diligentissimè vitare proponit. Ex priori autem parte sequitur posterior. Cuius enim peccatus acerbissimus commissorum dolor fauciatis utriusque diligentissimè curabit, ne iterum committat, quod simili eum dolore pungat. Quamuis enim multæ sint, & quidem grauissimæ rationes, quæ pios homines à maleficio prohibeant: non postrema tamen illa est, quam re ipsa experti sunt: nempe quam acri, & penè intolerabili conscientia: morsu cruciandi sint, si in grauem aliquam offensionem prolapsi fuerint. Itaque veræ & germanæ penitentia: (qua Deus animæ illabitur) radix & fundamentum, vehemens peccati dolor atque detestatio est, isque spirituales animæ vitam maximè prodit. Sicut enim animantis vitam sensus indicio potissimum iudicamus (si videlicet inflictu vulnus, aut vellicationem, sentiat) ita anima nostra viuat deo necne, spiritualis vulneris hoc est, admitti criminis sensus maximè declarat. Hinc præcipua inter huius seculi & Dei filios differentia esse videtur: quod illi quidem mortui sunt deo, viuunt mundo: isti contra mundo mortui: viuunt Deo. Sicut *Coloss. 3.*
Apostolus ait: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde exstat illud maximè notandum vitiorumque discrimen: quod impij quidem propter leuissimam etiam externarum rerum iacturam vehementissimè cruciantur, disumpuntur, & sursum atque deorsum miscent omnia qui tamen eum innumera passim peccata committant, quibus mortiferam animæ suæ vulnus infligunt, quibusq; summi boni iacturam faciunt, nullo proflis doloris sensu commouentur: quippe Deo mortui, mundo verò rebusq; mundanis viuunt. Contra vero pij, qui Deum intra se habent, graues etiam rerum suarum iacturas patienter & moderatè ferunt: illa bea i Job verba *Iob. 1.*
repetentes, dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est. At contra, si vel in leuia peccata incidant,

rius, acerbissimo dolore conficiuntur: ut pote, qui diuersa ratione mundo mortui Deo vivunt, illum supra omnia diligant, illum colant, in vno illo spes omnes & opes suas constitutas habeant, ab illo se beari, & bonis omnibus cumulari sperent, ideoque nulla in re vel leuissima, maiestatis eius oculos offendere studet. Hac coniectura fratres, cuius filij suis, conicere potestis si videlicet spiritualium rerum iacturas plangitis, ceteras vero omnes aut non plangitis, aut certe leuiter & moderate feritis. Hoc enim maximum diuinæ adoptionis, & spiritalis vitæ indicium est. Huic autem animi sensum vera penitentia præstat, quam Ioannes prædicabat.

Luc. 1. Sed cur is hæc potissimum Christianæ philosophiæ partem sibi tractandam delegerit, in promptu ratio est. Quia enim is ad hoc potissimum destinatus erat, ut (que modo patet eius cecinit) præiret ante Dominum parare viam eius: via autem qua Deus animam temperat quam deseruit, penitentia est, quæ diaboli domicilium in Dei templum vertit: ideo ab hac potissimum virtute prædicatio eius initium sumpsit. Hanc autem fuisse prædicationis huius ac doctrinæ causam S. Euangelista protinus exponit: cum ait: *Sicut scriptum est in libro sermonum*

Esa. 40. *Isaie: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri.* His profectò verbis apertissime Vates sanctus penitentiam, quam Ioannes prædicabat, interpretatus est. Ideo enim penitentiam ab hominibus exigebat, quia viam Domino præparabat. Hæc autem via paratur, cum offendicula ex ea tolluntur: nulla autem sunt offendicula nisi peccata, quæ Dei ad nos aduentum impediunt, & aditum eius in mentes nostras ferreis vectibus obstruunt. Peccata enim diu dunt inter nos & Deum. Peccata ipsum à nobis procul fugant, atque repellunt. Peccata illum ex amanissimo Patre, acerrimum hostem & inimicum efficiunt. Peccata animam nostram, hoc est, domicilium ac sedem Dei in specum & cubile Dæmonum mutant. Peccata opes omnes & ornamenta, quibus mentis nostræ domus Deo paratur & instruitur, auferunt. Hæc ergo erant impedimenta, quæ Ioannes per penitentiam studium tollere, atque ita Domino viam parare volebat: quod sequentia quoque verba declarant. Quia enim reuelanda erat gloria Domini, & omnis caro salutare Dei, hoc est, Deum ipsum in carne venientem visura esset: dignum profectò erat, ut ad hoc tantæ pietatis spectaculum, talemque hospitem intra sinum cordis excipiendum, viam per penitentiam pararet.

Esa. 59. *Peccata enim diu dunt inter nos & Deum. Peccata ipsum à nobis procul fugant, atque repellunt. Peccata illum ex amanissimo Patre, acerrimum hostem & inimicum efficiunt. Peccata animam nostram, hoc est, domicilium ac sedem Dei in specum & cubile Dæmonum mutant. Peccata opes omnes & ornamenta, quibus mentis nostræ domus Deo paratur & instruitur, auferunt. Hæc ergo erant impedimenta, quæ Ioannes per penitentiam studium tollere, atque ita Domino viam parare volebat: quod sequentia quoque verba declarant. Quia enim reuelanda erat gloria Domini, & omnis caro salutare Dei, hoc est, Deum ipsum in carne venientem visura esset: dignum profectò erat, ut ad hoc tantæ pietatis spectaculum, talemque hospitem intra sinum cordis excipiendum, viam per penitentiam pararet.*

Peroratio. Quod autem Ioannes illo tempore ab omnibus peccabat, hoc à nobis

à nobis hodie Ecclesia exigit fratres : vt quoniam idem Dominus in proximo natalis sui die ad nos venturus describitur, mentes illi nostras in quibus ipse molliet acquiescat, eadem pœnitentiæ virtute parare studeamus. Hoc autem præstat humilis peccatorum confessio, quæ omnia huius viæ impedimenta, hoc est, omnia peccata pellit: quibus è medio sublatis, Deus in centrum suum, hoc est, in animam nostram (quam ipse sibi sedem constituit) protinus illabitur. Non verò quisquam ab huius temporis ratione alienum putet, quod modò penitentiam (quæ Quædragesimalis temporis propria est) exigimus & commendamus. Cùm enim præcipua pœnitentiæ pars in odio ac detestatione peccati posita sit: peccatum verò vt mortem & extremum exitiû malorum quæ vltimum tota vita capitali odio profequi debeamus: consequens est: vt (quemadmodum D. Chrysost. ait) tota vita nostra tempus pœnitentiæ sit. Quam singulari ratione sacratissimum hoc tempus à nobis exigit, quo sempiternus ille siderum & cælorum conditor ad nos venire, & in nobis habitare dignetur. Adorna ergo thalamum tuum Sion, & suscipe regem gloriæ ad salutem tuam è cælo venientem. Is enim te hospitio suo honorabit, opibus locupletabit, luce collustrabit, virtute munit, spiritu animabit, & gratiæ suæ numeribus filium & hæredem regni sui amantissimè constituet. Quod si hæc omnia virtus pœnitentiæ humili sociata confessione præstat, procul absint à vobis fratres peccata omnia, procul odia atque dissidia, procul omnis impudicitiz labes, procul detraçtio, execratio & imprecatio à vestris uerbis cum omni impuritate pellantur.

Chrysosto.

Cæterum quo non solum inuisibiliter, sed etiam visibiliter Dominus mentibus nostris ilabatur, proximum est, vt post confessionis sacramentum, Eucharistia consequatur: quo idem ipse mundi conditor, qui olim in mundum cælestium bonorum opulentia plenus venit, ad vos etiam simili modo venire, & in vobis requiescere dignetur. Qui quis ergo natalem Domini diem pœ celebrare, qui quis gratissimum illi obsequium præstare cupit, quanta poterit deuotione ipsum intra se excipere studeat. Quæ in re admiranda quædam diuinæ mentis benignitas elucet. Constat enim post Dominicæ incarnationis & passionis beneficium, huius sacramenti institutionem primum & summum inter cætera Dei beneficia locum tenere. Ea tamen Dei benignitas est, vt quod summum est eius erga nos beneficium, sit etiam summum quod nos illi offerre possumus obsequium, cum eius vtimur beneficio. Quis hoc vnquam vel vidit, vel audivit? Quis hoc pietatis & beneficentiæ genus animo fingere potuit,

potuit, ut maximi obsequij loco benefactor ducat quòd eius beneficiis uti beneficiarius velit? Vnde quæso tanta bonitas, tanta largitas, talisque benemerendi de hominibus ratio nisi ab vno illo inexhaustæ bonitatis fonte manare potuit? Quis huius tam immensæ bonitatis abyssum non stupeat? quis in huius tantæ charitatis ardore non penitus colliquecat? Mirari iam desino, sanctos olim Patres frequenter in ecstasim rapi solitos, cum in hanc tam vastam diuinæ bonitatis abyssum cogitatione ingrederentur. Itaque fratres, vel hæc vna consideratio (vt nihil esset aliud) os ad hoc religionis officium excitare, atque adeo impellere deberet: vt hæc saltem ratione, tum ei qui tali erga vos charitate affectus est gratificari, tum etiam diuitiarum, qui bus ad nos plenus venit, participes effici valeatis. Hoc enim amantissima illa Domini inuitatio, cum hoc sacramentum institueret, insinuat, cum ait: Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Perinde enim est, ac si diceret: Et sanguinis, & mortis, & dolorum, ac laborum omnium quos in hoc corpore vestri causa perferam, participes effici dū vobis illud trado, & ad illius esum elementer inuito. Neque enim hic de corporea, sed de sacramentali manducatione sermo erat, qua Christi Domini corpus manducamus: hoc est, qua Spiritum eius, & sacratissimi corporis eius labores nobis applicamus, cum illi incorporamur, & meritum ac dolorum eius fontes efficimur: quod illi doloris acerbiter pepercit, nobis dulcedinem tribuat: quod illi mortem intulit, nobis vitam conferat: quod ille denique in lacrimis seminavit, nos cum optatus ille scælicitatis nostræ dies aduenerit, in cælesti illa ciuitate laetymarum ac dolorum nescia, cum sempiterna exultatione metamur.

Matth. 26.

In natali Domini concio Prima: in qua lectio euangelica explanatur.

T. H. Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia factus est vobis hodie saluator, &c. Luc. 2.

Agnam nobis, fratres dilectissimi, singula hæc qua proposuimus verba, spiritualis lætitiæ materiam subministrant. Nam & euangelizo, & gaudium & non qualecunque gaudium, sed magnum gaudium: non quidem vnius, aut multorum hominum, sed quod erit omni populo, id est, vniuerso hominum generi, satis aperte huius gaudij magnitudinem declarant. De hoc autem

autem gaudio in Isaia legimus: Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in mense: sicut exultant victores capta præda quando diuidunt spolia. Sed quæ absæcto tantæ causæ lætitiæ? Subdit Propheta: Iugum oneris eius, & virgam humeri eius & sceptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madian.

Hoc est, quemadmodum olim filios Israel à tyrannide potentissimi regis Madianitarum dæce Gedeone liberastrita nunc homines in aduentu filij tui à principis huius mundi tyrannide eripisti, qui eos pondere seruitutis suæ premebat, virga & stimulis curarum & laborum seculi cædebat, atque veteris illius delicti grauissima tributa exigebat. Tributum autem peccati, peccatum est, & pœna peccati: quæ duo mala primum illud peccatum inue-

xit in mundum. Quanta igitur gaudendi materia est, à tam graui seruitutis iugo manumissum esse, tanti quæ hostis tyrannidem euasisse! Sed non minor lætitiæ causa est, quod iam venit, plenitudo temporis, in quo omnium diuinarum promissionum & gratiarum plenitudo plenissimè nobis hodie exhibita est, cum Deus filium suum misit in mundum. Si enim veteres olim Patros sola huius diuini muneris spe tantopere gaudebant, si Abraham exultauit, ut videret diem Christi: quanto nos magis exultare debemus, qui quod illi sperabant, iam tenemus, & cum

Propheta dicere possumus: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui? Rectè enim Chrysologus: Dulcis est epistola, sed vsque dum veniat ipse qui misit. Nec sarrurum chirographum, sed vsque ad debiti redditionem. Grati flores, sed vsque dū veniã: ad poma. Rumpit solutio cautiorem flores consumuntur à pomis. Hæc ille. Quanto ergo sponsi præsentia, quam epistola, gratior, & solutio debiti: quam cautio eius, & fructus Spiritus, quam literæ mortuæ flores, tanto nos veteribus illis Patribus feliciores sumus, tanto quæ magis quam illi exultare in Domino debemus. Iam scætet caelestis fons in ablutionem peccatoris & mensuatæ: reddantur origini suæ fluentia gratiæ ut vberius iterum fluant. Toti autem beatissimæ Trinitati gratiæ immortales agantur: quoniam tota Trinitas huius gaudij materiam nobis exhibuit. Ut enim Leo papa ait: Diuisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis, ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Hæc igitur nobis fratres causa gaudendi.

Inter communia tamen omnium gaudia, beatissimæ Virginis gaudium multis partibus eminet: vtpotè quæ suo cælici puerperio tantam mundo gaudendi materiam consulit. Sacra sterilis & non genitrix, vbi desperatam prolem in senectute conce-

Iudi. 7.

Petrus.
Rauen.

Leo Papa

Gen. 21.

pit, ianto

pit, tanto gaudio completa est, ut edito in lucem filio diceret: Risum fecit mihi Dominus: hoc est, magnam mihi Dominus lætandi materiam præstitit: quæ eoque audierit, corridebit mihi. Qua de causa natum puerum vocauit Isaac, quod risum sonat, siue lætiam: id quod eo consilio fecit, ut cum amantissimi filij nomen in ore semper haberet, huius diuini beneficij memoriam nunquam ex animo deponeret. Hoc exemplo licebit utique fratres, puerperæ Virginis gaudium æstimare: si enim tãtopore Sarra gauisa est, quod sterilis & nonagenaria filium peperit, quantum hoc die Maria gauisa est, quæ natura mirante, & virgo concepit, & sine dolore peperit, & Deum ac mundi Saluatorem generauit? O Virgo benedicta, quanto iustus uersus; tu quoque hodie dicere poteris, Risum fecit mihi Dominus: hoc est, ummam mihi hoc tam fœlici puerperio lætitiæ causam attulit. Neque te solum ô beata mater, sed nos quoque omnes eiusdem lætitiæ participes effecit: quos ista natiuitas prioris natiuitatis uerustate deleta, in Dei filios adoptionis iure & beneficio adoptauit. Hoc enim tãtę humilitatis merito, quo Dei filius ad humana descendit, id nobis cõtulit, ut humanitas nostra ad diuina conscenderet. Sed quoniam in hac communi omnium lætitiâ primas partes Deiparæ Virginis lætitiâ obtinet, ipsâ hodie inducit Ecclesia his uerbis in Domino gloriantem. Congratulamini mihi omnes qui diligitis Dominum: quia cum essem paruula, placui altissimo, & de meis uisceribus genui Deum & hominem. Libenter quidem ô Virgo beatissimi congratulamur, libenter tibi in hoc sacro puerperio corrideamus: quando non tibi solum, sed nobis quoque omnibus hæc lætitiæ causam prætulisti: Exulta ergo mater salutis humanæ: ecce Domini ueruo mûdo per tot retro secula promissum, prima suscipere mereris aduentû, habitaculû immense maiestatis efficeris, spem terrarum, decus seculorum, commune omnium gaudium peculiari munere nouem mensibus sola possides: initiator omnium rerum abste initiator, & profundendum pro mundi uita sanguinem, de corpore tuo accipit, atque de te sumit, quod etiam pro te soluat. Quia ergo sacra hodie uirginis affluit gaudis atque deliciis, recte nos (qui eius ope indigemus) cum Dauid seruis ad illam dicere possumus: In die bona uenimus ad te. Quamobrem ex isto gratiarum omnium fonte, qui ex te hodie natus est, riuulû quendam in nos ab ipso fonte derivatum demitte: quo sterilis ingenioli nostri uena irrigata, hoc sacrum mysterium Angelicis uocibus prædicandum pro dignitate tractare possimus. Ut hoc autem præstare valeamus

*Euseb. E-
miss. in
homi. de
Nauis.*

mus, & celestem opem eiusdem sacratissima Virginitate interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

Exiit edictum à Cesare Augusto, vt describeretur vniversus orbis. In ter mirabilia quæ natiuitatis Dominicæ tempore contigerit, non postremum locum obtinet maxima illa pax, quæ eo tempore sub Augusto Romanorum imperatore floruit: quæ forsasse nec antea extitit, nec postea futura sit. Hæc enim est illa pax, quam multis ante seculis Prophetæ sub aduentu Messie futuram prædixerant. Merito namq; eo tempore quo vera pax de cælo descendit (quæ humana diuinis, & ima summis æterno amoris vinculo sociavit) tot antea tumultibus exagitatus mundus, in summa pace & tranquillitate agere debuit. Quo quidem argumento insinuare Saluator voluit, quantum esset veræ pacis & charitatis amator. Sicut enim cum matrem virginem elegerit, quantum virginitatis puritatem diligeret, explicauit: ita dum tempus adeo pacatum ad natiuitatem captauit, quantum opere pacem & concordiam diligeret, insinuauit. Hanc nobis hodie pacem Angeli precantur, hanc Saluator quam sibi nobiscum egit, magnopere commendauit, & hanc monens discipulis suis velut testamento legauit. Valeat igitur hodie dissidia fratres mei, valeant priuata odia: nemo obicem Angelicæ paci ponat: dum nascitur pax vera de cælo, procul a terra lites ac discordia facessant. Fuit & alia huius pacis constituendæ causa: nempe vt Euangelij prædicatio sine vilo impedimento per totum orbem volitaret: dum regna omnia tranquilla & pacata sub vnus principis imperio continebatur. Si enim priuatis inter se dissidiis orbis discinderetur, præclusa vtique esset Euangelio via: quod tamen in omnes terrarum oras longe lateque propagandum erat. Ideoque Romani, qui tanto armorum studio mundum imperio suo subigere nitebantur, non tã sibi quam Euangelio Christi necij operam dabant. Neque hoc tamen valde mirandum est quandoquidem omnia quæ in mundo sunt, diuinæ prouidentie seruiunt: nec quicquam in terris, aut inuito mundi Domino, aut sine eius numine & consilio fit. Sic olim Nabuchodonosor (vt imperij sui fines dilataret) Iudæam vastare constituit: quam tamen Deus insigni supplicio propter peccata multare decreuerat. Vnde ipse Dominus per Prophetam dicit: Vx Assur virga furoris mei & baculus ipse, in manu eorum indignatio mea. Ipse autem non sic arbitrabitur, sed ad conterendum erit cor eius, & ad interuersionem gentium non paucarum. Itaque nescius quid ageret tyrannus,

Thom. j.

O

duru

Esa. 14

dum suum se negotium agere credebatur, diuinæ veluntati famulabatur. Aliud ergo ipse captabat, aliud qui omnia disponit & ordinat Deus. Ille enim priuatam gloriam quærebat. Dominus autem hac ratione sceleratis hominibus supplicia irrogare parabat. Denique propter hoc propheta clamat, Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia seruiunt tibi. Omnia, inquit, non solum dies & annus variâque anni tempora quæ legibus tuis obtemperant: sed in vniuersum illa etiam omnia, quæ à voluntate hominum pendent (siue bona siue mala sint) omnia (inquam) seruiunt tibi. Quia sicut nihil in mundo fit, nisi te volente, aut præmittente: ita nihil est: quod non seruiat tibi res humanas administrant. Non igitur mirum est, si Romani dum orbem vniuersum in suam diuisionem subiungere nitentur, diuinâ quoque providentiæ & consilio seruirent. Ad huc ergo modum cum in hodierna sancti Euangelij lectione Cæsar Augustus vniuersum orbem describi iubet, eidem quoque providentiæ diuinæ militabat. Hac enim occasione beatissima Virgo Bethleem profecta est, vt in domo panis, panem Angelorum & hominum pareret: quem admodum propheticis antea vocibus fuerat prænunciatum.

Fuit & alia quoque huius descriptionis causa: nempe quod hac ratione nouam hominis dignitatem natiuitatis Christi beneficio partam, voluit Dominus significari. Deus enim (vt Apostolus ait) præteritis temporibus dimiserat omnes homines ingredi vias suas, adeoque viles habere videbatur, vt Propheta grauius hac de re conquestus voces illas iactaret: Et facies hominis quasi pisces maris, & quasi volatilia non habentia ducem. At hoc tempore natiuitatis & humanitatis Dominicæ beneficio, magna dignitatis accessio hominibus facta est: quando Deus ipse propter homines homo fieri, & inter homines homo versari dignatus fuerit. Cum enim is descendit ad ima, maxime quæ nostra erant euexit ad summa. Hinc Propheta Christum aliquis, Tu es (inquit) gloria mea, & exaltans caput meum: vtpote qui per humanitatis meæ assumptionem, diuinitatis & gloriæ tuæ participem me fecisti. Cuius quidem dignitatis cupida Sponsa, Christi Domini aduentum sitienter appetens clamabat: Quis det te frater meum sugentem vbera matris meæ: vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam nemo me despiciat? Assicura es igitur ô Sponsa quod volbas, exoptatus tibi dies aduenit, habes rota quod mente petisti. Vides vnigenitum Patris sugentem vbera patris matris.

Iam inuenisti eum foris, in nostro videlicet exilio atque suburbio.

burbio. Iam suscepisti osculum oris eius per mysterium incarnationis eius. Iam te posthac nemo despiciet: Non enim despiciet Pater qui suum tibi tradidit Filium: non Filius, qui se tibi dedit in fratrem: non denique Spiritus sanctus, qui huius mysterij velut pronubus & autor extitit. Multò magis Angeli despicient: quinimò & superiorem te hoc nomine iudicabunt: quia non Angelos Dei filius, sed semen Abrahæ apprehendit. Vide Angelis, qui olim Dei personam gerebant, ab hominibus se in lege adorari patiebantur at postea quam Deus homo factus est, adorari se ab illis recusant. Cum enim Ioannes Euangelista Angelum in Apocalypsi adorare vellet, ab ipso his verbis prohibitus est: Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu: Deum adora. Quia ergo ad tantam homines celsitudinem per Christi humanitatem euecti sunt, meritò nunc singulatim describuntur, qui antea vt viles & abiecti negligebantur. Quando magna in populo frummenti copia est, & precium eius vile: nemo diligentiam adhibet, vt sciat quantum tritici in cellario suo conderit. Vbi verò annona cara est, tum demum quisq; quod habet explorat, diligenterq; iterum atque iterum frumenta sua computat: quia vbi creuit precium mercium, creuit & ipsa mercium cura. Sic igitur homo qui ante incarnationis Dominicæ sacramentum vilis habebatur, vbi Deus homo factus est, dignus vtq; habitus est, qui non in terra solum, sed in cælo quoque describeretur. Quæ cum ita sint, iustum profectò est, vt homo quoque ipse sic à Deo auctus & ornatus dignitatis suæ rationem habeat: nec se iam ad viles sordidasq; carnis curas, & cupiditates abiciat. Vt enim maiori gloria & honore coronatus est, ita maiori supplicio dignus erit, si sponte sua ab hac dignitate degenerauerit. Hoc enim Isaias Propheta insinuare videtur, cum ait: Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cinis ignis. Quamobrem? subdit causam. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. Quod perinde est, ac si diceret: Post hanc tantam clementissimi Dei nostri dignationem, & naturæ humanæ exaltationem, qua magnus illic Deus Deorum Dominus, paruulus inter homines homo factus est, longè acerbùs erit puniendus, qui perceptam à Deo nobilitatem degeneri vita conspurcauerit, & innocentæ vestem (quam in sacro baptismatis fonte eius beneficio suscepit) sanguinolentis operibus cruentauerit.

Huius igitur descriptionis occasione pergit sacra Virgo à Nazareth in Bethleem: vt ipsa quoq; cælorum regina censum

Heb. 2.

Apoc. 9.

simile.

Esa. 9.

cum cæteris mortalibus terreno regi penderet. Cæterum, ubi eò ventum est, tanta erat hospitum vadiq; cõfluentium multitudo, vt ditioribus atq; potentioribus domos occupantibus, facerz Virgini desuerit hospitium. Nullus enim in tanta hominum frequentia extitit, qui eam quamuis gravidam, & Dei filio gravidã, intra domum suam excipere voluerit. Quis quæso vultum fratres (si tunc fortè adesset) non libentissimè Virginem Deo plenam intra domum suam, atq; deò intra sinum cordis excepisset, & omne illi obsequium libenter exhibuisset? Quid igitur? an non in nostra quoq; hodie potestate est, idem pietatis & religionis obsequiũ illi præbere? Quomodo inquires? Dic mihi: nõne sacra illa altaris hostia Deo plena est? Nõne eundem intra se Dominum continet, quem Virgo gestabat, quemq; venerabile illud præsepe concludit? Si ergo Virginem illam Deo gravidam (modo illam agnosceres) libentissimè intra domum tuam excepisses, cur modo sacram hostiam (in qua idem corpus, & idem Dominus est) non simili in te deuotione recipias? Quis hoc sacro die nascenti propter se Domino, hæc saltem ratione parare nolit hospitium? Neque enim minus ei gratum erit, si hoc modo illum in arcano mentis tuæ cubiculo condas, quàm si intra priuatos parietes olim eum excepisses. Atque hæc est fratres causa, propter tuã non minus nobis in hoc festo lugendi, quàm gaudendi materia suppedit: quando Christus sponte sua se offerens, & ad nos clementer declinare cupiens, à nobis etiam agnitus repudiatur: vt merito illud quoque de nobis dici possit: In propria venit, & sui eum non receperunt. Sed iam ad parum Virginis.

i.

Cum igitur in communi diuersorio, imò & in stabulo exlorum regia confedisset, *Impleta sunt dies vt pareret.* Appropinquauit felicissima illa hora ab æterno p̄ordinata, tor ante seculis expectata, tor Propherarum vocibus celebrata, in qua nouus Adam in hanc nostrã lucem, imò in hanc obscuram noctem, in hoc exomium æternitatum ex lium proditurus erat. *Impleti sunt ergo (ait Euangelista) dies vt pareret, & peperit filium suum primogenitum, & p̄auis eum moluit, & reclinauit eum in præsepio quia nõ erat ei locus in diuersorio.* O summã Dei nostri humilitatẽ! ò miã dã paupertatem! Quæ vnquã nec illa deò inopis & abiecta fuit, vt p̄ e inopie magnitudine editum filium in p̄sepio collocaret? Quid sublimius Deo? quid vilius præsepio? Quis ergo duo hæc ad eò inter se distantia in vnum copulauit? Dominus in templo suo, & suo, Dominus in celo sedes eius. Quis igitur hanc celi sedem

dem præsepio commutavit? qui Deum præsepio conclusit? Stanolium quippe non hominum, sed iumentorum locus est. Quid ergo est Deum in stabulo collocare, nisi ipsis etiam hominibus inferiorem quodammodo fieri? Mirabaris Propheta *Psal. 8.* Deum paulominus ab Angelis minoratum, mirare nunc in stabulo & præsepio positum, ipsis quodammodo horum inibus inferiorem redditum. Domine audivi auditum tuum, & timui: confisi seravi opera tua, & expavi. Quis quæso te Domine Iesu, ita dececit? quis in tantas compulsi ærumnas? Quis te ex culmine tantæ maiestatis, in profundum tantæ humilitatis abiicit? Nimirum immentia pietas, & ardentissimus Ecclesiæ tuæ amor: quæ in hac tanta humilitate crexisti, hac tanta perupertate ditastit, hac tanta infirmitate roborasti, atque his lachrymis & æ *Iudi. 16.* ruminis ad cælestis vitæ gaudia exulisti. Quis enim te fortissimum S. monem rotondit, ligavit, viribus spolavit, omnibusque inimicorum telis & iniuriis exposuit: nisi impatiens Dalix tuæ, hoc est, Ecclesiæ Sponsæ tuæ amor? An non hoc *Eph. 5.* aperte Apostolus insinavit cum ait: Viri diligite vxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. Tanto enim spiritualis huius polchritudinis amore, captus fuisti, ut non dubitaueris pro ea non modo in præsepio collocari, sed etiam in patibulo suspendi. Rectissime à quodam sapiente dictum est: Amate & sapere, vix Deo conceditur. Non ergo mirum est, si insanat quicumque amat Deum autem insanire, cum sit impossibile, ad hoc tamen cum summa vis amoris impulit, ut ea faceret, quæ insaniam stultitiamque mundi sapientes existimarent. Hanc autem fuisse huius tam stupendi operis causam clamat ipse Dominus cum ait: Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Clamat *Ioan. 3.* item Apostolus dicens: Propter nimiam charitatem suam quæ *Eph. 2.* dilexit nos Deus, misit filium suum &c. Si ergo tanto nostri amore flaggavit illa maiestas, cur non ita flagrabit nostra et ga illum charitas? Si amare pigebit, cur pigeat redamare? Quod si antequam Dominus hanc tantam suæ dilectionis vim hominibus aperisset, tantumque in eos beneficium contulisset, tam multos habuit nominis sui cultores (quales multi olim Sanctorum, Patriarcharum & Prophetarum existerunt) qui libenter pro eo vitam & sanguinem funderent: quis post tantam in adventu exhibitam charitatem nos facere par est? Si tantopere exstate mediis Sol terram calefacit in cælo resideas, quomodo *Simile.* eam calefaceret, si vicinior nobis factus, a terra usque descen-

deret? Si igitur vetus iustitiæ Sol Christus priusquam ad nos
veniret, plurimorum Sanctorum mentes adeo potenter incen-
dit: quantum quæso mentes nostras accendere deberet, postea-
quam ad nos vsque adsumpta carne venire, & vicinior nobis
fieri dignatus est? Nisi enim vehementius modò mortalium
animos inflammaret, nequaquam idem ipse diceret: Ignem ve-
ni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?

Lucæ 12.

Habemus ergo hic fratres, magnum diuinæ charitatis indi-
cium. habemus summum humilitatis & paupertatis, imo &
totius Euangelicæ perfectionis exemplum. Ex hoc enim præse-
pi velut è sublimi cathedra, sapientia Dei tacendo loquitur, &
exemplo docet quod postea prædicaturus est verbo. Discite er-
go hic fratres humilitatem, discite mansuetudinem, discite
charitatem, discite patientiam, discite labores amplecti, delicias
aspernari, ac denique discite omnia quæ in hoc mundo bona
putantur, contemnere: cum sic ea videatis à summo orbis do-
ctore despici atque contemni. Quid enim aliud homines mun-
di quàm diuitias, delicias, & honores inanes quærunt? Quod
ergo cælestis hic magister damnat, mundus probat, quod iste
probat, mundus damnat. Elige cuius velis esse discipulus. Eius
certè discipulus es, cuius opera & dogmata sectaris. Obsecro
ergo vos fratres, ne tam preciosum exemplar frustra vobis ante
oculos proponi patiamini. Si dum itinera omnia plurima niue
conspersa sunt per montana quis atque inuia iter facturus cer-
tissimum viæ ducem nactus esset: illum utique semper aspice-
ret, illum oculis & animo sequeretur, illius semper vestigiis hæ-
reret: ne ab illo deuias in præcipitia & aspera loca rueret. At qui
cūq; in hoc seculo de gimus, peregrini & viatores sumus: ut po-
tè qui non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram in-
quitimus. Via autè hæc aspera nimium & scrobibus atque præci-
pitiis plena est: à qua plurimi propter locorum ignorantiam a-
bertantes præceptes in barathrum inciderunt. Habemus autem
certissimum huius viæ ducem, quem sequamur, nempe illum
qui de se ait: Ego sum via, veritas & vita. De quo etià Propheta
dicit: Et erunt oculi tui videtes præceptorem tuam, & aures tuæ
audient vocem post tergum monentis. Hæc est via, ambulate in
ea & non declinatis ad dexteram nec ad sinistram. Hunc ergo
ducem ac præceptorem oculis atque animo sequamur, eius ve-
stigiis insistamus, voces eius aures cordis excipiamus, exempla eius
nobis ante oculos proponamus, & à cædore niuis, hoc est, à fal-
laci huius seculi splendore oculos deflectamus, ne metis nostræ
æciem obrundet, & à recto itinere deducat.

Simile.

Esai. 14.

Esai. 30.

II.

Sed iam paulisper oculos à præsepio Domini deflectetes, ab ipsa Virgine quaeramus, cur à complexu suo abstractum infantem in duro, vilique præsepio reclinari? An non mollius, non etiam dignius in purissimo matris sinu teneri factus, quam in tali præsepio requiesceret? Sed quis dubitare audeat, hoc ipsum Spiritu sancto ita suggerente factum esse? Nihil enim prudentissima illa Virgo moliebatur, nihil designabat cuius non haberet autorem eandem illum Spiritum, cuius virtute & obumbratione conceperat. Ipso igitur inspirante, in præsepio posuit panem Angelorum quem sciebat utique factum esse cibum iumentorum. Nam homo per peccatum comparatus fuit iumentis insipientibus, & similis illis effectus: ideo qui propter huiusmodi iumenta venerat, in loco iumentorum collocari debuit: ut ipse etiam locus ubi collocabatur, eorum conditionem designaret, ad quorum salutem mittebatur. A sinu igitur suo detractum infantem in præsepio collocavit, quia nobis illum, hoc est iumentis insipientibus peperit, nobis illum nutrit, atque lactavit: ut pro nobis tandem adultus, sanguinem in cruce funderet. Nihil sanè aliud Propheta insinuavit, cum dixit: Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Bis eandem *1/a. 9.* vocem repetit: ut prudenter attendas homo totum hoc mysterium tuum esse: tibi que, non Angelis, hoc tantum beneficium exhibitum fuisse. Cum qua etiam dignitate ratio quoque nominis eius consentit. Vocatur enim Emanuel, id est, nobiscum *1/a. 7.* Deus. Unde apud Ezechielem civitas illa, quæ tyrum tenet Ecclesie appellatur Deus cum illa. Vtrumque autem ad nos omnino pertinet: siue dicas, Deus cum illa, siue dicas, nobiscum Deus. Ex quo apparet infantem hunc totum ad nos pertinere, & modis omnibus nostrum esse. Audi igitur o homo, si hæcenus non potuisti in animum inducere, ut Deum diligeres, cur illum iam nõ diliges noua quadam ratione tuum factum? Si enim quoniam te ipsum amas, eodem quoque amore quidquid tuum est, & ad te pertinet, prosequeris (amas enim vineam tuam, domum tuam, pecuniam tuam, seruum tuum, imò & canem tuum, & calcem tuam: quia hæc omnia tua sunt) cur non amabis Deum tuum, creatorem tuum, redemptorem tuum, Salvatorem tuum, magistrum tuum, medicum tuum, sacerdotem tuum, advocatum, mediatorum, pastorem, benefactorem, regem, amicum denique & fratrem, & patrem tuum, ac tandem omne bonum tuum? Vide quælo quo amore illum amare debras, qui tot à te amores iure suo exigit, quot

titulis atq; nominibus tuus est: qui tibi omnia factus est, in quo vno habes quicquid humana mens optare potest. Dic ergo cū Propheta: Quid enim mihi est in caelo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meū, Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum.

Videamus iam quid infantulus noster in praesepe positus agat. Nimirum id quod in hymno canitur: Vagit infans inier arcta conditus praesepe. Unde ipse quoque illa ex lib. Sapient. verba proferre potest: Sum quidem & ego mortalis, ex genere eius qui ante me formatus est. Et ego natus hauri communem aeternam, & in similitudinem factam decidi terram: & primam vocem similem omnibus emisi plorans. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus ergo est introitus omnibus ad vitam, & similis exitus: vterq; nimirum tristis, vterq; lamentabilis: cum lacrymis quippe nascimur, cum laboribus viuimus, & cum dolore morimur. Ergo & mundi Dominus mortalis quoq; nobiscū factus. sicut ceteri mortales hoc tempore vagit, & lacrymatur. Cuius vagitus audire sibi D. Hieronymus videbatur, qui in epistola quaram ait: Illud praesepe in quo infantulus vagit, silentio magis quam in infimo sermone celebrandum est. Cur ergo Domine leu ploras? cur lacrymaris? quando & volens, & libens pro nobis haec incommoda subiisti? Ploras vtiq; non tua, sed nostra crimina; non tuum, sed nostrum exitum: non denique tuam, sed nostram infirmitatem. Quisquis igitur graui peccatorum sarcina pressus ad ima deliceris, has ante oculos tuos lacrymas pone, & spe veniae animumq; refumes. Quae enim peccata lacrymae istae non abluant? Lacrymate igitur o homo cum lacrymante, desse cum flente: si enim his lacrymis lacrymas tuas iunxeris: nō dubium quin haec infantuli lacrymae pro te clament, pro te orent, pro te apud communem Dominum veniam impetrent: quae quanuis iam dudum praeterierint, hoc etiā nunc agunt, quod tunc cū funderentur, egerunt.

Hieron.

III.

Sed quoniam dominicae natiuitatis humilitatem vidimus, par est, vt eius iam gloriam contemplemur. Neque enim sine humilitate hominis filius, nec sine maiestate nascitur Dei filius. Pastores (inquit) erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigiliis noctis super gregem suū. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfudit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illi Angelus: Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus

Dom.

Domini in ciuitate Dauis. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantē pannis inuolutum, & positum in praesepio. Hoc in loco illud primū inquirendū est, quo consilio cælestis nuntius tantā infantis huius gloriā cū tanta humilitate coniunxerit: vt quē mundi Saluatore, hoc est, Messia in lege promissum prædicabat, in praesepio positum diceret? Cū multa sint, quæ hac in re secum cōmentari, contemplari quē p̄a mentes possint, illud mihi primū occurrit: quōd prudentissimus nuntius, qui in hoc pastoribus infantem nuntiabat, vt ab eis primū adoraretur, & prædicaretur, metum, qui eos ab hoc religionis officio faciliē retardare potuisset, his verbis ademit, atque animi imbecillitatem auctoritate sua sustulit. Poterant enim rudes illi pastores intra se dicere: Quo consilio homines abiecti, rudes, & inculti hoc tam vili habitu & amictu palatium tanti regis (de quo tam multa & magnifica Prophetæ cecinerunt) iurare audebimus: qui palatij splendorem tanta nobilium procerumquē caterua renidentem habitus & cultus nostri squalore ac sordibus deformare, atque dedecore afficere videbimur? Hanc ergo rudem atque inanem formidinem: Angelus domini omnino sustulit, cū infantem pannis inuolutum, & in praesepio positum nuntiavit. Quis enim ad infantem fascis ligatum, & in vili iumentorum praesepio iacentem accedere trepidabit? Eodem autem consilio mihi videtur Euangelista Ioannes illa Zachariæ Prophetæ verba sic transfuissē: Noli timere filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam &c. Cū enim regium nomen apud homines formidabile sit, quod quē terrorem magis incutiat, quā amorem accendat, magis quē homines à se attere, quā allicere videatur: hic autem nouus rex omnes ad se aduocet, & alis suis tanquam gallina pullos suos fouere & præegere gestiat: necessarium fuit regij nominis metum ab eis auferre, quōd ad illum homines fidenti atque alacri animo, confugerent.

Est aliud longē abstrusus, quod in hac Angeli legatione inquirere debeamus. Erant enim eo tempore Reges, & sacerdotes, & leuitæ, & legis doctores, & nobiles ac principes in Iudæa vni: & ad nullos eorum Angeli, nisi ad pastores missi sunt: hoc est ad infimæ atque abiectissimæ conditionis homines, qui cum bestis in syluis vitam agentes, belluinos ferē mores induit. Et quidem cū princeps aliquis insignis nascitur, nuntij protinus in diuersa loca ad eos potissimum destinantur, ad quos nouæ prolis beneficium pertinet. Si ergo huius noui principis natiuitas abiectis hominibus nuntiatur: apparet vtique ad hos

potissimum natiuitatis eius gratiam peruenire. Quod si ita est, habent igitur diuites atque potentes seculi unde merito erubescere ac trepidare debeant. Si enim contumeliaz loco Nathan Propheta duxit, quod Adonias dum epulū regale instruxisset, non fuerit ab eo inuitatus: quanto erit contumeliosius quod pastores potissimum Dei consilio deligantur, qui ad huius tanti beneficii communionem inuitentur: Quid igitur hic dicemus?

Matth. 18.

Nempe non aliud quam quod ipsum Dominum predicantem audiuimus. Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Paruuli sanè erant piscatores illi quos primum Dominus elegit, quibus diuinitatis suæ arcana reuelaret. Quamobrem? Nulla redditur causa nisi illa: Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. Hæc nobis sufficiens causa esse debet: quia voluntas illa totius æquitatis & veritatis prima regula est. Possimus tamen alias quoque huius electionis siue causas, siue conuenientias assignare. Videmus enim prophetis uocibus Euangelicæ lucis gratiam humilibus potissimum exhiberi. Sic enim Saluator ait: In iudicium ego ueni in hunc mundum: ut qui non uident uideant, & qui uident (nimium qui per superbiam se uideri & sapere arbitrantur) cæci fiant. At non raro euenire uidemus, ut quò magis homines aut opibus aut potentia præstant, hoc magis animo intumescere soleant. Quæ admodum enim

1oan. 9.

penarum leuitas aues in sublime tollit: ita diuitiarum gloria, nobilitatis splendor, & potentia amplitudo, homines ita nunquam efferunt: ut suæ imbecillitatis obliti ferantur in altum, rarissima quæ sit (ut D. Bern. ait) humilitas honorata. Sicut enim inter epulas & diuitias periclitantur sobrietas & castitas: sic inter opes ac potentiam humilitas.

Simile.

In his namque rebus sedem sibi frequenter superbia delegit: ut minus mirum uideri debeat, si deserat eos gratia, in quibus domicilium sibi fixerit superbia. Cæterum qui humiliori fortuna sunt, ipsa uilitatis suæ conditione ad veræ humilitatis uirtutem quodammodo inuolantur. Sicut enim (ut D. Bernard. ait) humiliatio uia est ad humilitatem: ita planè humilis & infima fortuna ad eandem uirtutem uiam munit.

Bernard.

Simile.

Bernard.

Cæterum si quis exactius huius rei causam indagare uelit, hæc præcipua mihi esse uideatur, quod Euangelicæ uitæ professio ad paupertatis, asperitatis, & humilitatis amorem maxime hortetur. Sicut enim prudentia carnis opes honores, ac delicias potissimum captat: ita contra Christi philosophia ad paupertatem, sui ipsius contemptum, & carnis macerationem in-

ducit: quæ tria in infimæ fortis hominibus non quidem virtutis studio, sed tenuis fortunæ conditione reperiantur. Paupertas enim quæ illos premit, nec deliciarum, nec gloriosos esse sinit. Quo fit, vt facillè isti Euangelicam philosophiam amplectantur, cum ipsorum vita ab euangelicis institutis non admodum abhorreat. Sicut enim in elementis quæ symbola à philosophis dicuntur (hoc est quæ in vna qualitate conueniunt) facillè in vicem transmutantur: ita planè facillè isti euangelicæ vitæ institutum tanquam sibi cognatum & finitimum arripiunt, quàm ij quorum fortuna diuersæ vitæ genus cõflectatur. Ita quæ sicut agricolæ frugiferas arbores facillè syluestribus insere solent (si inter eas modo cognatio aliqua intercedat) ita planè cum euangelicæ paupertas, & asperitas cognationem quandam cum seculi paupertate & asperitate habeat, non miram si hæc illi facillè coniungi & copulari, atque ex sterili & infrugifera paupertate in fructuosam & frugiferam transire possit. Quæ quidem doctrina quotidianis exemplis confirmari facillè potest. Quamuis enim multos viros & fœminas opibus & nobilitate præstâtes pietatem egregiè colere videamus, longè tamen plures humilioris fortunæ viros ac mulieres hoc virtutis & pietatis curriculum ingredi videmus. His enim non admodum difficile est omnia relinquere (cum penè nihil habeant quod relinquunt) ac pauperem, humilem, & laboriosam vitam agere, in qua semper ipsi vixerunt. Quod contra accidit iis, qui in excelsa fortuna constituti, delictis, opibus, & honoribus redundant: quibus omnia relinquere, & inopem vitam persequi, tanto est difficilior, quanto magis arduum est, & assueta relinquere, & ab excelsis & voluptuosis vitæ genere in humile & asperum transire. Quod diuiti illi adolescenti in Euangelio videmus accidisse: qui cum à Domino audisset rebus omnibus esse renuntiandum ei, qui ad Euangelicæ vitæ perfectionem aspiraret, tristis hoc Domini consiliū excepit, eò quòd multa haberet quæ relinqueret. Adde etiam aliam huius diuini consilij causam. Deus enim humani generis conditor omnium quæ condidit diligenter simam curam habet. Pusillum quippe & magnum ple fecit, & æqualiter est illi cura de omnibus. Si igitur ita hominibus bona sua distribueret vt quos bonis externis plurimè ditasset, internis etià & spiritualibus bonis locupletaret: & quos inferiores fortuna fecisset, inferiores fecisset & gratia, videatur planè in æqualis bonorum suorum distributor: nec de eo dici posset, æquale esse illi curam de omnibus. Ne hæc igitur inæqualitas in Num caderet, bona sua ita

Simile.

Simile.

Maish. 19

Sap. 6.

but.

buit, utrum diuites quidem ac potentes (modo humiles sint nullo modo deserant: quos tamen terrenis opibus tenuiores esse voluit) eos frequenter spiritibus magnificè cumulet. Equum enim erat, ut aliqua ratione bonorum omnium dispensator ac Dominus laboribus & inopiæ pauperum consuleret, diuitumque potentiam extenuaret. Quod si ita est, ineritò cum D. Bernardo clamare possumus: Consolamini, consolamini qui in foribus paupertatis enutrimini, quia vobiscum Deus in paupertate est. Pauperem elegit matrem, pauperes fratres, pauperem dominum, pauperes pastores quibus natiuitatis suæ nunciaret arcana, pauperisque piscatores quibus euangelicæ prædicationis ministerium delegaret. Quid igitur? Omnesne diuites & potentes ab hac gratia excludendos putas? Nullo modo. Partem enim illis ad salutem via. Quænam illa est, si potentes & nobiles sunt humiliantur ut paruuli, fiant humiles in oculis suis, ut magni & illustres ante Deum habeantur. Sic enim David hac cœlesti philosophia eruditus, iurel igens qua via illi aditus pateret ad gratiam, submitebat animum suum dicens: Custodiens paruulos Dominus, humiliatus sum, & liberauit me. Rursumque, si diuites sunt, ut pauperes se gerant, humanæ naturæ infirmitatem inopiam, & fragilitatem considerantes: in qua nihil sublime, nihil magnum, vel diuturnum esse potest. Hunc enim animum idem rex & Propheta gerebat, cum diceret: Ego autem mendicus sum & pauper: Dominus sollicitus est mei. Hac ergo ratione se potens homo deiciat: ta humilibus consentiat: & ad infirmorum hominum sortem se mente & cogitatione remitrat. Sic enim amator & custos paruulorum Dominus, qui Achab regem humiliatum placidis oculis aspexit, illum quoque simili pietate euangelicæ gratiæ participem faciet. Sed hæc diuitibus atque nobilibus dicta sunt.

Nunc omnes omnium generum, ætatum, ordinum viros ac mulieres admonitos & rogatos cupio, ut hanc tantam sollicitudinem, hanc tantam diuinæ bonitatis & charitatis significacionem, hoc incomparabile salutis & redemptionis beneficium, si non quantum debemus, at quantum fragilitas nostra potest, mentis ac animi deuotione celebremus: celebremus, inquam, non in cœmestrationibus & ebrietatibus, non in iocis & ludis, sed in piis precibus, in diuinis laudibus, in gratiarum actione, in iubilo cordis: quò non solum mens, sed ipsum etiam crassum, & ponderosum corpus huius tantæ lætitiæ particeps fiat. Si enim Deus ita se pro nobis hodie exinanivit ac demisit, ut quodammodo extra se positus videatur: quomodo

Bernard. in
sermon.

Psal. 114.

Psal. 37.

huius tanti beneficij magnitudini pro dignitate responderet, qui non totus extra se præ gaudio & admiratione rapitur? Video autem quòd longè ab hac officij vicillitudine sumus, qui tum vel maxime huic tantæ solemnitati satisfecisse videmur, cum ludis, epulis carnaliq̃ lætitiæ omnes intemperantiæ habenas, laxamus, vt in nos propheticum illud quadrare mētrò possit: Cithara & lyra, & tympanum, & vnum in conuiujs vestris *Esaiæ 5.* & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Hac igitur de causa fratres (vt paulò antè diximus) tãta fortasse nobis hodie plangendi, quanta gaudendi materia est: quia quòd maius beneficium, quòd sublimius sacramentum, eò exacerabilius ingrati ac delidis animi vitium est. Quo nomine Propheta dicit, Multiplicasti gentem, non magnificasti ætiam. *Esaiæ 9.* Cum enim multi sunt, qui hoc beneficio salutè ad sepi fuerunt: multi tamen erunt, qui oblatam vltro salutem respicientes, non lætitiæ, sed tristitiæ materiam Ecclesiæ præbeant. Demus ergo operam fratres, vt ea grati animi significatione, ea deuotione & spiritali lætitiâ hanc in presentis seculo solemnitate celebremus: vt eandem in futuro cum beatis mentibus perpetuò celebrare mereamur, Præstante Domino nostro Iesu Christo qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnant per infinita secula seculorum, Amen.

In eodem festo Natalis Domini concio secunda; in qua lectio Evangelica, ac præcipuè verba in Thematate propoſita, explanantur.

THE. *Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involuit, & reclinauit eum in præsepio: quia non erat ei locus in dimerſorio. Luc. 2.*

INter ea nomina quibus Isaias Dominum Salvatorem appellandum esse ait, omnium primū est. Admirabilis. Meritò autem hoc illi nomen conuenit: quia non vna tãtum in re, sed in omnibus operibus suis admirabilis, ac singularis extitit. Mirabilis, n. fuit eius cõceptio, mirabilis natiuitas, mirabilis vita, doctrina, mors, resurrectio, ascensus in cœlum & ascensionis eius triumphus, cuncta denique in eo & noua, & excelsa: & mirabilia fuerunt. Sed quod ad præsentè attinet solènitatem, maxime mirabile est, quod in his à me propoſitis verbis sanctus Euangelista memorat, dicens: *Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involuit, & reclinauit eum in præsepio: quia*

non erat ei locus in diuersorio. Quid enim mirabilius, quam quod vniuersorum Dominus isceat in præsepio, nec sit alius ei locus in mundo? Quid mirabilius, quam quod sese illa maiestas ad iumentorum locum deicere voluerit? Hac enim de causa Angeli hodie gloriam Deo canunt in altissimis: quia cælorum Dominum abiectum contemplantur in infimis.

Maximus
Serm. de
Nata.

Nec minus tamen salutaris mundo, quam mirabilis Dominica natiuitas fuit: vt in altero diuina sapientia consilium admirati, in altero lumina bonitatis opus debeamus collaudare. Vt enim D. Maximus ait. Adest nobis hodie cæli terræque iudex, qui recesso chirographo delictorum, reatum nostrum miseratus absoluit. Ad st. le Dominus qui iugum captiuitatis antiquæ nostris à ceruicibus soluens, mœrorem mundi æterna libertate lætificat. Ad st. rex ille mansuetus, qui per spatia totius orbis, cælestis iustitiæ gressibus incedens, superbientem furentis inimici contriuit tyrannidem. Hodie namque (vt idem Maximus ait) resulsit secundus ille Adam non incola, sed Dominus paradisi: quem interdixta arboris pulchritudo non fallat, serpens non decipiat, mulier non seducat. Hodie exortum est in tenebris lumen, hodie illud quod cælum & cæli cælorum se habere gaudebant, mundus dum nesciret accepit. Viderunt quidem venerabiles Patres nostri innumera magnaque mirabilia. Cælum illis angelicas rotauit escas, dulcia pocula lapis durissimus ministravit, Iordanis perpetem meatum suum retorfit in fontem, validissimi hostium muri tubarum strepitu corruerunt: Sol quoque commoratus in cælo longiorem triumphanti populo præstitit diem. Hoc verò nullis antea videre seculis datum est, vt vnigenitus altissimi quem trementes Archangelorum suscipiunt potestates, hominem se hominibus exhiberet, & carnem quam assumpsit ab homine, transformaret in Deum. Hactenus ille. De hoc igitur non minus mirabili quam salutari mysterio, non quidem lingua mortalis, sed ipsi Angeli, qui hodierna die gloriam Deo ceciderunt, accuratè differere debuissent. Sed quoniam ita humana nature conditio fert vt homines hominibus incomprehensibili Dei sacramenta explicare debeant: hoc vnum superest per fugium, vt cælestem operam sacratissimæ Virginis suffragio (quæ diuini huius mysterij magna pars fuit) solita oratione impleremus.

A V E M A R I A.

Libet fratres christum hodierna die Dominicæ natiuitatis historiam, quo ordine ab Euangelista describitur, paulò fusius explanare. Cuius exordium ab edicto Cæsaris Augusti somi-

tur : qui vniuersum orbem ita describi , & per capita recen-
 feri mandauit , vt nomen suum quisque in patria sua & natali
 solo daret. Huius igitur edicti occasione, sanctissima Virgo fido
 & castissimo Iosepho Sponso comitata , ab vrbe Nazareth in
 Bethleem Iudæ proficiscitur, vbi natus fuerat Dauid, à quo ge-
 nus vterque ducebat. Cuius itineris molestias atque laborem
 quisque intelligere facile poterit, si personas , tempus, & exi-
 guum itineris commeatum spectare velit. Primum enim me-
 dia hyems erat, quo tempore terra aquis obruta lentescit, aut a-
 quilonibus aspera geu, ventoque, concreuit. Sumptus verò & i-
 tineris apparatus non poterat non petere exigens esse illis, qui non
 modo pauperes, sed veræ paupertatis amatores erant. In tanta
 ergo rerum penuria atq; temporis difficultate, puella verecunda
 nec domo egredi solita, paruiq; vicina, tam aspero se itineri ac-
 cingit. Appropinquantibus verò Bethlehæm, solatio foret domus
 aliqua decens, talique ac tantæ Virgini & puerperio apta: sed hu-
 milis tamen paupertas, & ipse paupertatis amator Dominus in
 humili propter nos tugurio nasci destinauerat: *Factum est ergo*
(ait Euangelista) cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. Erat au-
 tem nox, si tamen nox sit appellanda) quæ Sole ipso splendidior ^{Gen. 3.}
 exiit, in qua verus iustitiæ Sol mundo illuxit. Illum ergo diem ^{Esa. 9.}
 quo similis Deo facti homo voluit, noctem rectius appellauerim
 noctem verò istam, in qua cælestis mundo splendor emicuit, diem
 rectius (qui reliquos omnes dies claritatis suæ luce perfundat)
 nuncupare merito debemus. Nox itaq; erat intempesta somnos
 suos, sed Virgo prudentissima tanta celebratura mysteria,
 sedula in oratione vigilabat. Sicut enim nec mundi amatores,
 nec Dei cultores totas indormiunt noctes. Illi tamen, vt filij
 tenebrarum Dæmonem parentem imitari, suis agunt excubias
 quibus tanquam catuli leonum rugientes circumeunt, si forte er-
 rantem ouem aliquam reperiant, quam deglutiant. Hæ sunt eor-
 um vigilæ hæc antelucana officia quibus Sathanæ regi suo de-
 seruiunt cum ipso pariter arsurî. At Dei cultores longè alias excu-
 bias agunt : semper enim aliquid temporis quieti corporis
 subtrahunt, non vt ciuitatis angulos scrutentur, sed vt cæli atria ^{Psal. 118}
 perecurrant & concius suos salurent, & regem cæli deuotis præ-
 cibus & laudibus honorêt. Hoc aperte sanctus Dauid quibus
 Regij muneris occupationibus implicatus , fecisse se ostendit
 cum ait: Media nocte surget ad confitendum tibi. Hoc & ipse ^{Chrysof.}
 vt nos faciamus hortatur cum ait: In noctibus extollite manus ^{homil. 42.}
 vestras in sancta & benedicite Dominum. Ad hoc ipsum autem ^{ad popu.}
 multis nos rationibus D. Chrysof. hortatur dicens : Non pro-
 lum.

Chrysoft. pter hoc facta est nox, vt semper dormiamus. Et hoc testantur
honiil. 42. manuales operarij, ac Dei Ecclesia medijs confurgēs noctibus.
ad. popu- Surge ergo & tu, vide stellarum choreā, alium silentiū, multam
lum. quietem, deniq; tui dispensationem admirare. Anima tunc est
 purior, leuior & subtilior, magis sublimis, & agilis. Ipse tenebrā
 multumq; silentium ad compunctionem inducere possunt.
 Hic mihi sermo & ad viros & ad mulieres. Flecte genua, gemitus.
 Dominum tuum ora tibi fieri propitium. Plus nocturnis placatur
 orationibus, cum quietis tempus, tu luctuū tempus facis.
 Regis memēto qualia verba dicebar: Laboraui in gemitu meo,
 lauabo per singulas noctes lectū meū, lachrymis meis stratum
 meum rigabo: Deinde ne quis vigiliarum labore causari posset,
 exemplum fabrorum ferratorum adducit, qui maximā noctis
 partem iuxta fornacem inter ignem & tumum cum ferro decertantes
 abluunt: Tum subdit: Crede mihi, non ita rubiginem ignis excoquere solet,
 sicut oratio nocturna nostrorum rubiginem peccatorū. Hactenus Chrysoctomus. Sed vt ad propositum
 redeamus, Putasne hęc sanctissimam Virginem totas obdormisse noctes?
 cum præsertim illo suo felicissimo puerperio adeo se illustranda esse speraret?
 Certè menses, dies, ac horas, momentaq; omnia diligentissime supputabat: ad illam
 semper horam aspirans: qua Deum puerum sinu suo fouere, brachijs
 stringere, vberibus lactare, oculosq; uos eius admirabili conspectu
 pascere posset. Dum ergo medium silentium tenerent omnia, & nox in
 suo cursu medium iter haberet, prodit in hanc nostrā lucem Sol iustitię,
 tanquā Spontus de thalamo suo. Prodit, inquam, spes omnium seculorū,
 gaudium Angelorum, salus gentium, vita mortuorum, fons gratię,
 vena vitę, verū Patris carne velatum Virginis matris Prodit autē nudus,
 vt nos vestiret, pauper vt ditaret, humilis vt in cælum attolleret,
 dens denique aliorum infantium morte, vt lachrymis suis ategnam
 nobis latitiam compararet.

Psal. 14

Sed quomodo prodit: Ecclesia id fustis hodie vocibus letabuanda canit: sic enim ait, Sicut sydus radiū profert Virgo
 filium, pari forma: Neque sydus radiū, neque mater filio fit corrupta.
 Apositissima quidem similitudine huius diuini partus, atq; conceptus
 puritatem declarat. Sed longè tamen breuius & elegāsius Propheta
 Regius idem explicauit. Pro eo enim quod *Psal. 10.* septuaginta verterunt: Ex utero ante Luciferum genui te, O.
 Hieronymus & alij verterunt: De vulua orietur tibi: ros adolescentię.
 Quibus verbis interpret quidā, castissimum Christi conceptum atq; ortum
 ex Virgine tam aptè tamq; describi

describi ait, vt nihil fieri potuit elegantius. Vt enim terrenus vapor vi cœlesti in sublime fertur, ibique sub auroram concretus cogitur in rorem, qui inde decidens terram vbi rem latamque efficit: ita purissimus sanguis Mariæ vi Spiritus sancti utrum influens, sine vllò vituli fatu concretus in corpus Domini nostri Iesu Christi, qui in lucem editus & susceptus, humanum genus mirabiliter exhilarauit, atque omni genere virtutum maximè ferax & fœcundum reddidit. Nec modò sine vllò virginei pudoris damno, sed etiam sine vllò doloris sensu sacer illi fœtus est in lucem editus. Consuetudo in multis quidem ciuitatibus hoc habet, vt qui verè nouo nouum fructum primus in foro venalem exposuerit, ab omni eius tributo soluendo liber habeatur. Meridò ergo ab hoc communi tributo atque onere difficiles partus Virgo sacratissima libera fuit, quæ sola nouum mundo fructum attulisti. Quotquot enim hæctenus fœminarum partus præcesserant, veterem fructum producebant: videlicet veteris Adæ filios in peccati sordibus conceptos, hominesque puros, imò impuros: iste verò quem nobis Virgo beata parit, nouus utique fructus est homo videlicet nouus de Spiritu sancto conceptus: denique non solum homo, sed Deus pariter & homo. Tu ergo prima suauissimum hunc fructum in mundum inuixisti: deoque à difficilis partus tributo, sicut ab omni etiam corruptione immunis fuisti. Qui enim venerat vt omnes homines puros integrosque seruaret, in hoc utique de matris integritate minueret debuit. Quid igitur hac paruitate mirabilius? quid hoc partu gloriosius? Obrupefcit natura rerum (inquit Euseb.) Virgo procreat sobolem, nullum procreandæ sobolis experta consortem, & venientem in vitam homini, per vnus confertur ministerium munus duorum, Creator ex creatura sua nascitur, & fructum venientis sui mater innupta miratur: ac fœmina autoris sui autor efficitur. Quid primum miretur qui huc postremum? quòd sine conceptu est collata fecunditas, an quòd per partum magis est glorificata virginitas? Sed non mirum si ita peperit: talis erat ille cui nupsit. Ait enim Angelus stupenti Mariæ: Spiritus sanctus superueniet in te, & vit. ^{Lucæ 1.} Alitissimi obumbrabit tibi. Ecce præbitura Deo nascenti corporis sui habitaculum, prius mente efficitur Dei templum. Non ergo vsque quaque miremur, si is qui fidei semine acquiritur, salua materui pudoris fide inuolabiliter procreetur. Quid ratio est quærimus? quid intellectum fatigamus humanum? Generationem eius quis enarrabit? Quid nouitatem stupemus, vbi cœnimus maiestatem? quæramus in conditione viuicifæ fabricæ, quo seminatio

*Simile.**Euseb. E-
mij. in ho-
mil.**Lucæ 1.**Isa. 53.*

Psal. 32.

vsus sit Deus: Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Itaque nulla obsequitur materia, substantia operis sola fuit potentia conditoris. Secundum hanc ergo potentiam credamus Dominum nostrum absque vllto sexus initio ex sola foemina virum creasse quem scimus inter ipsa initia generis humani ex solo viro foeminam condidisse. Haestenus Eusebius. Dic ergo nobis o beata Virgo, quanta hic fuerit cordi tui laetitia, cum te matrem simul atque virginem absque vtriusque dignitatis iactura deprehenderes? cum te vndiq; tot splendoribus atque miraculis circumamictam cerneres? O si quis oculos in castissimum pectus tuum imitteret: si quis animi tui sensus & cogitationes quae in eo versabantur, intraspicere posset! non enim frustra ait sanctus Euangelista: Maria autem conseruabat omnia verba haec conferens in corde suo. Hoc est, mysteria omnia

Luc. 2.

& miracula, quae a principio Dominicae incarnationis ad illud vsque tempus edita fuerant, deuotissimo ac prudentissimo corde (tanquam mundum animal) ruminabat. Vnumquodq; autem horum miraculorum splendidissimum fidei eius lumen magis incendebat, incensa vero fides charitatem amplius inflammabat: aucta vero charitas admirationem pariter & gaudium eius minus accessionibus cumulabat. Super omnia vero ipsius paruuli conspectus, animum illius vehementer in admirationem rapiet. Hic cine, aiebat, est mundi conditor. & Angelorum Dominus? Hic cine in praesepio iacens astrorum cursus, & calorū motus, totamque mundi machinam moderatur? Hic cine paruo corpusculo tota latet diuinitatis plenitudo? Quis te quaeſo Domine tantus amor in has tenebras, in hoc nostrum exilium misit? Quanta illa bonitas, quanta illa benignitas & miser cordia, quae te impulit vt hac ratione salutem nostram prospiceres? hac tanta inopia nostram ditares inopia? hac tanta humiliare nos ad caelestia subleuares? hac denique humanitatis forma suscepta, nos ad diuinitatis tuae consortium attolleres? Sed quid quaeſo minus ex immensa tua & incomprehensa bonitatis abyſſo sperari potuit? vnde vero mihi tanta felicitas, vnde tanta gloria, vt inter omnes omnium seculorum foeminas, vna electa fuerim, quae talem mundo parerem salutem, & quae meum atque rerum omnium parentem, filium appellarem? Benedicam ergo te Domine omni tempore: & omnia ossa mea dicant, Domine quis similis tui? Hae ergo erant quae in corde suo sacra Virgo incredibili quadam iucunditate versabat.

Psal. 34.

Psal. 33

Quis autem verbis consequi possit, quo timore simul & a-

more

mote editum filium complexa sit? Plenissima enim fide Deum illum esse agnoscebat: agnoscebat & filium, agnoscebat se matrem, agnoscebat & ancillam: ideoq; ut mater amantissima amantissimū filium amplecti, & osculari gestiebat: ut ancilla verò, altissimum Deum vix purissimis suis manibus cōtingere audebat. Sciebat enim nec ipsi etiā sacerdotibus sine magno suo periculo arcam Domini contingere licere: quā fieri huius mi sterij vmbra tantum erat. Sciebat item se ipsū esse: Mundam iniqui fertis vasa Domini. Quòd si arca templi vasa hanc tantam animi puritatem exigebat, quid ipse exigeret puritatis autor & fons? Itaq; prudentissima Virgo cum tremore simul & amore, nec sine multis lachrymis (quas amor atq; devotionis ardor ab eius purissimis oculis exprimebāt) sacratissimū infātis corpus complexa, pannis inuoluit, brachiis strinxit, sinu fouit, & virginea ori porrigens vbera purissimo lacte pauit.

Quid deinde? Res perfectòque omnem humanam & menti admirationem superat: *Reclinavit* (inquit) *eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio*. Vehementer cuperem fratres, eam mihi nunc dicēdi facultatem vestris precibus contingere, qua quod ego pro tenuitate mea in hac parte (ipso donante) concipio, non in aures modò, sed in pectus vestrum transfundere dicendo possem. Cupio enim immensam Dei nostri erga genus hominum dignationē ex natiuitatis eius loco (nempe stabulo & præsepī) vobis vtcumq; delineare. Principiò igitur mentis oculis totum hoc diuersorium collustrare. Videbitis enim persoluendi Romani census gratia multa atque varia hominum genera ex diuersis locis in illud confluisse. Videbitis totam illam domum propter aduentantium multitudinem, tumultu, strepitu, variisque vocibus & clamoribus perire. Videbitis aliorum sese mutuo complimentum querimonias, aliorum qui iumentis locum ac pabula petebant, contentiones aliorum qui sibi victum præberi vel apparari postulabāt, importunitatem. Sed hæc in primo limine & aditu diuersorij. Si verò paulò interius progrediamini atque in abiecta hospitij loca secedatis: occurret vobis sordidum putidumq; stabulum, variis refectum iumentis, equis, mulis, alinis & camelis (quorum est frequens in illa prouinciæ usus) quos cum stabulum vix capiat, sese propter loci angustiam mutuo compriment. In hunc igitur locum ingressus, huc quidem videbitis omnia hæc iumenta præsepis incubantia, & iumentorum dominos eorum stramenta vel detrahentes, vel componentes, & sœnum illis atque pabula subministrantes. Inde verò oculos aliò de spectans.

si angulos omnes oculis collustraeris, vix tandem præ iumentorum multitudine Virginem quandam genere nobilissimam, forma honestissimam, dignitate amplissimam, fortuna verò abiectissimam conspicies in angulo sedentem, fabro tantum Sponso comitatum: & quæ nisi abiectissimum locum à iuuentis fuisset mutata (vt D. Anselmus ait) recto caruisset. Videbis & paruulum infantem inter scœnum & paleas in præsepio facentem, & inter inhætes equos perstreptiaque iumenta vagientem, & piâ iuxta illum genitricem assidentem, fouentem, vbera porrigentem, lachrymalque ab oculis matris studio detergentem. Hæc quidem velut corporeis oculis intueri. Mox verò fidei oculos adhibe, quibus eundem illum infantem contempleris in præsepio quidem vagientem, sed in nubibus tonantem, & in cælo sideram cursus moderantem, Solem fulgentissimis radiis, & Lunam cornibus impientem, cœlestium orbium motus dirigentem, & vniuersam inferioris huius mundi molem in præsepio positam, fasciisque ligatam gubernantem. Cùm igitur rem omnium (quæ vquam fuerunt) abiectissimam, cum re omnium maxima & altissima in vnum coarctuleris, quomodo intra te hæere spiritus: quomodo huius vilis remanere possit quomodo totus præ stuporis, pauoris, & admirationis magnitudine non deficias? Tradunt Philosophi, non esse sapientis hominis admirari: & tamen sapientissimus Solomon, vbi septennio tēpore illud opulentissimū (quo nullum erat in orbe terrarum magnificentius) extraxisset, intelligens cælorum conditorem & Dominū sedem ibi ac domicilium delegisse, admirabundus exclamauit: Ergo hæc verè credendum est, quod Deus habitet super terram: Si cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificasti? Si ergo sapientissimo illi viro adeo nitum & nouum esse videbatur, cælorum conditorem in templo illo infinitis penè expensis magnificentissimè extructo habitare velle: quid quæso diceret, quid faceret, quo stupore afficeretur, si hoc stabulū ingressus, illū ipsam cælorum regem (cuius maiestatem amplissimam illam domum indignam arbitrabatur) simul cū sanctissima genitrice inter fura animalium, inter scœnum & paleas facentem vidisset? Si Regina Saba non habebat vitæ à spiritu, cū splendidam eiusdem Solomonis domum, & familiarum apparatum vidisset: quanto ergo magis idem Solomon præ admirationis magnitudine defecisset si summi illius rerum omnium Domini non splendorem & apparatus, sed præupertatem, inopiam, abiectionemque contemplatus esset? Hoc sentiri vnicuique potest.

verbis explicari nullo modo potest. Iam verò sanctissimam & prudentissimam Virginem (quæ non modo certissimo fidei lumine, sed etiam clarissimo Spiritus sancti magisterio, totque signis & miraculis, quæ antè retulimus, erudita hæc omnia poterat debitis momentis ponderare) quæ admirationis magnitudine, hoc diuinæ benignitatis spectaculo concussam fuisse credendum est! Certè nisi cælesti virtute sustentata fuisset (quamvis illi ad manentium pectus esset) nullo modo tantæ admirationis impetum cum vita simul retinere potuisset.

Reclinavit (inquit) *illum in præsepio*. Si qui censent casu id accidisse, ut cum locus in divertorio non superesset, Virgo natum Deum in præsepio collocaret: j profectò non solum cognomine à Christo accepto digni non sunt, sed indigni etiam qui inter prudentes Ethnicos namerentur: qui asserunt nihil sine causa in mundo fieri. Quanto ergo magis in hac filij Dei economiæ acceptæ à nobis auctoritate, omnia summa cum ratione ac providentia facta fuisse est credendum? Cur itaque hoc factum est? Duae opinior ob causas. Altera, quòd hæc ratione omnium pauperum labores & inopiam magnopere leuabat:que eorum præsertim qui Evangelicæ vitæ paupertatem essent sectaturi. Ita quæ infans ille, imò Dei virtus & sapientia, omnes omnium æratum anachoritas & monachos qui in desertis Aegypti & Syriæ, cæterisque locis vitam perducturi erant (quorum futurus erat ingens ac perè infinitus numerus) ac omnes denique Evangelicæ paupertatis professores, qui vel in antris & specubas, vel in parvulis tuguriis & cœnobiis habitaturi erant: quæque viliissimo cultu habituque contenti, terrena bona contemnuere debebant, ante oculos habuit: quibus singulari huius pietatis exemplum maximo solatio futurum esse non sine summo cordis sui gaudio & lætitia prævidebat. Sicut ergo libentissimè crucis patibulo affigi voluit, quod intelligeret hoc supplicium innumera bilium martyrum futurum esse seminarium atque solatium: ita nunc libentissimè præsepis angustias, stabuli sordes, iniuriam loci, hyemis asperitatem, & nativitatis suæ paupertatem sustinet: quòd hæc omnia Evangelicæ paupertatis & humilitatis sectatoribus maximo laborum & inopiæ suæ leuamento futura essent. Altera verò causa fuit, quòd hoc exemplo ambitionem, superbiam, delicias & fastum divitum atque potentum huius sæculi delicere voluit: quando quidquid huiusmodi delicias & seculari pompæ adversum erat sapientissimus iafans amplexus est. Ad vos igitur vix dum uatus infans loquitur, vos appellat, vobiscum non verbis quidem, sed gravissimis exemplis

agens, auaritiam, superbiam, & delicias, quibus rãto studio estis addicti, damnat. Quo pacto Christianam pietatem profitemini, factis agitis? Quid sibi uolunt immama uestra palatia & infana fabricę quas construitis, idq; neglecto & contempto Christo: quem in fratribus suis, ob profulos uestros sumptus atque pompas, summa confici inopia quotidie cernitis? Hoccine est Christianum esse, nunquam Christi facta ante oculos ponere, & eius monitis atque institutis omnia contraria facere? Inuemini hoc præsepe, contemplamini & vos mulieres ubi Rex omnium sit collocatus. Vos inquam quæ nullis sumptibus parcitis cum filiis generatis: & eis in ipsis cunis una cum lacte uanitatem pompasq; instillatis. Quomodo cum hoc facitis, diuinum iudicium non formidatis? Quid enim illud est, quod Saluator ait: Cum uenerit Paraclerus arguet, siue damnabit mundum de iudicio: quia uidelicet princeps huius mundi iam iudicatus est? Quomodo aut quando iudicatus? Nimirum quia Christi opera quandã ueluti sententiam præse ferunt contra illas uiuendi rationes latam, quas mundi princeps sathan hominum mentibus ingessit. Quid enim Christi abiectio, nisi mortaliũ ambitionem damnat? quid præsepj illius paupertas, nisi hominum auaritiam conscindit? quid lachrymæ, humilitas, uenia, patientiaque Christi, nisi uana hominũ gaudia, risus, dementiam, superbiam, fastum, ingluuiem, insaniam, uindictaq; cupiditatem condemnat? Ex hoc igitur præsepio fratres, sententiam Christus contra infana hominum studia ferre iam incipit, quam quidem in die iudicij pronuntiabit: sed illam tamen præsepio, cruce, lachrymis, omnibusque uitę suę institutis uiuens multo antea rulit. Quod si nec uiri, nec mulieres ad tantum spectaculum commouemini; quod ipsum quoque cælum obstupescit, nec tanta humanitas atque benignitas Dei corda uestra permulcet: terreat saltem uos illius diei memoria, eum in gloria Patris sui exercitibus uallatas Angelorum, iudex omnium ueniens, uestram uobis obiciet ingratitude. Quid enim illi tunc eritis responsuri, cum hæc humilia ad quæ uestri causa se demisit, ad memoriam reuocabit: pro quibus solam arrogantiam, ac tumida facta rependitis? Nunc nunc horũ cogitandorum tẽpus est, nisi uelitis ut diuina hæc, & mentem omnẽ superantia beneficia (quæ salutis uestrę causam continent) uicio uestro maiorem damnationis cumulum uobis inferant.

Non erat (inquit) *ei locus in diuersorio.* Cur quæso mundi Dominus in diuersorio nasci uoluit? Diuersorium quidem hospi-

tium est & habitatio eorum, qui iter facientes ad publica loca diuertunt. Hic est tunc totorum mortalium status atque conditio. Hospites enim sumus. & commorandi nobis natura diuersorium, non habitandi dedit. Ad hospites ergo venit, vt iam non simus hospites & aduenæ: sed ciues Sanctorum & domestici Dei. Hunc verò tanti muneris fructum nemo assequitur, nisi qui hoc ingreditur diuersorium, seque peregrinum esse super terram intelligit. Quicumque verò ita viuunt, vt se semper viæuros vel putent, vel desiderent: ij sanè parum Christianè viuunt, dum exilium pro patria habentes, patriam non quaerunt: sed eam filiis Ruben & Gad locum ante Iordanem eligentes, surtem in promissa sibi à Deo terra repudiarunt.

His autem omnibus accedit adhuc humilitas humilitati, & paupertas paupertati: qua hoc tantum mysterium vndique septum est. Addit enim S. Euangelista: *Et pastores erant in regione eadem, &c.* Omnia hic abiecta videmus & humilia. Humilem domum, humiles pânos, humile stratam, humile diuersorium, humilem matrem, & humiles denique eos, quibus ipsa natiuitas Domini nuntiatur. Si ergo vis vt tibi nascatur Christus, tibi que Angelicis vocibus nuntietur, esto humilis corde, esto spiritu pauper: talibus enim euangelizat Christus, ideò que talibus potissimum nuntiatur. Non tamen satis est, vt humilis sis, tibi que; prorsus diffidens, & spem omnem salutis in Deo collocans: sed necesse est, vt vigilantiam cum spe simul & humilitate coniungas: hoc est, vt cum eisdem posterioribus vigiles super gregem tuum. Grex autem tuus corpus tuum, anima tua, sensus & affectus tui, tam externi, quam interni sunt: quos diligenter custodire oportet, ne ad bona terrena & mundi voluptates dilabantur, neue aditum per fenestras suas morti sempiternæ aperiant: nec mentem nostram à cælestium rerum studio auulsam, ad vilissimæ carnis obsequium trahant. Has enim excubias & vigilias agentibus libenter Angeli apparent, & Domine natiuitatis gaudia nuntiant.

Sequitur deinde: *Et subito facta est cum Angelo multitudo militie cælestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo.* Quis est iste tam paruus, tam magnus, tam humilis, tam sublimis, vt iacens quidem in præsepito, Angelicis vocibus celebratur in cælo? Quid enim abiectius, quam in stabulo nasci, & reclinari in præsepito? quæ duo non hominè sunt loca, sed inuentorium, Quid verò sublimius, quam quòd in hac ipsa natiuitate clarissimo lumine terra splendet, cælestis militia multitudo ptallat, iubilent Angelorum chorilandes Deo in altissimis concinen-

res, & suauissimis vocibus & modis aera complentes? Quando enim ab origine mundi in hominibus alicuius natalitio Angelorum voces & cantus inter homines audiuissent? Itaque si hæc humilis Christi natiuitas indigna tibi superna maiestate videtur, audi beatum Maximum istum tibi scrupulum his verbis adimentem: Si tibi sensuum tuorum fragilitate minus dignum videtur filium Dei natum de femina credere, virginem cogita peperisse. Si tibi panni quibus obuolutus est fortaliter vilescunt, angelos collaudates & multitudinem celestis exercitus admirare. Si præsepe in quo infans iacuit despicis, erige paulisper oculos, & nouam in celo stellam protestantem mundo natiuitatem dominicam contuere. Si credis vilia, crede mirifica. Si de his quæ humilitatis sunt disputas, quæ alta sunt & celestia venerare. Iisdem enim referentibus, iisdemque autoribus de Domino Salvatore, quæ humilia & quæ gloriosa sunt didicisti. Hactenus ille. Quis igitur in hac sublimitatis gloria cum tanta humilitate coniuncta, duplicem in hoc paruulo naturam non agnoscat? In quarum quidem altera dignitas maiestatis, in altera verò dignatio bonitatis manifestè patefacta est. Vtrumque autem inuuisse videtur Propheta Isaias cum ait, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Quod enim paruulum natum memorat, humilitatem in secat humanitatis: quod verò datum filium ait, sublimitatem ostendit maiestatis. Quod quidem Eusebius eleganter explicauit his verbis. Natus est nobis, qui sibi erat. Datus est ergo ex diuinitate, natus ex Virgine. Natus qui sentiret occasum: datus qui nesciret exordium. Natus, qui & matre esset iunior: datus, quo nec Pater esset antiquior. Natus, qui moreretur: datus ex quo vita nasceretur. Atque sic qui erat, datus est: qui non erat, natus est. Ille dominatur, hic humiliatur. Sibi regnat, & mihi militat. Hactenus ille. Nemo tamen putet assumptione humanitatis aliquid maiestati fuisse detractum. Vt enim Leo Papa ait: Exinanitio illa qua se invisibilis dominus visibilem præbuit, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Sed in his tamen prophetæ verbis non est particula illa negligenda, quam is non temerè bis in eadem oratione posuit cum ait: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Qua quidem repetitione Dei filium non sibi, non Angelis, sed nobis natum esse apertissimè designat. Non enim sibi natus est (ait Guerricus Abbas) ut scilicet hac natiuitate aut esse, aut melius esse inciperet, qui antequam nasceretur, ab æterno beatus erat. Nec Angelis natus est, quia Angelus ille qui in veritate stabat, reparatione non indigebat:

Max. ser. de Nat.

Isa. 9.

Euseb. Emiss. homil. de Nat. D.

Leo Papa.

Guerricus ser. de Natalis.

nec illius qui ceciderat calus, reparabilis erat. Nobis ergo tantus hic Dominus datus, nobis utique natus est. Itaque si multum te o homo debere Deo fatebaris, quòd is hanc tantam mundi molem non sibi (qui antequam montes fierent: aut formaretur terra & orbis, idem erat qui modò est) neque Angelis (qui cùm mentes sint corporis expertes, neque corporeo loco egent in quo sint, neque corporeis alimentis quibus pascantur) sed in tuam solius gratiam condiderit: intellige nunc te tantò maioris beneficij debitorem esse, quantò plus est Deum propter te hominem fieri, quàm mundum ex nihilo propter te creasse. Tantum enim hoc beneficium illi præstat, quantò Deus mundo suo maior est. Illo namque beneficio corporeum tibi mundum dedit: in hoc verò se ipsum tibi donavit. Vbi verò se tibi donavit, quid non donavit? Nunquid (ait Guericus) enarrari potest, quæ & quanta sunt data nobis, cùm iste filius datus est nobis? Nonne omne datum optimum, & omne donum perfectum ab ipso, & cum ipso pariter ad nos descendit? Nonne vniuersas opes cæli, omnes thesauros Dei secum nobis aduexit: qui licet adhuc in ipso contineantur absconditi, multa tamen iam & magna, & quasi donatiuum pugnaturis erogauit: sed nihil omnia, ad ea quæ victoribus reseruauit. Quis enumeret tot munera charismatum, tot genera virtutum, nostrorum scilicet varietatem armorum, subsidia sacramentorum, fercula scripturarum, gradus & ordines ministrorum: in omni ætate, sexu, conditione, natione, & lingua, tot martyrum trophæa, confessorum insignia, virginum coronas? Si miraris (inquit Ecclesia) vnde repetè mihi paupercule hæc multitudo diuitiarum, & magnitudo gloriæ, vnde nimirum, qui filius Dei datus est nobis, Deus gratiæ, Dominus virtutum, & rex gloriæ. Imo magis mirum esset, si non sequerentur Dominum bona sua, cùm etiam ipse sit omnia bona. Inquirentes, inquit, Dominum, non minuentur omni bono: quantò magis suscipientes? Si enim miraris ista nobis per filium data, ego (vt plus mireris) adiciam, omnia omnino nobis cum illo esse donata. Cùm enim filium, per quem & in quo omnia subsistunt, Pater nobis donauit: quomodo non omnia nobis cum illo donauit? Omnia nostra sunt, ait Apollò us, quia noster est auctor omnium & Dominus. Quare autem hoc ita inculco fratres mei? Quare nisi vt discatis gloriari, quia filius datus est nobis: & quicquid mundus potest dare, aut promittere vobis, nõ modò vile & indignum ad illum, sed etiam detrimetum propter illum deputetis. Hactenus Guericus.

*Guerri.
ubi supra.*

Cum ergo tam multa & miranda dona in hoc vno dono contineantur, nihil mirum, si non vnus aut alter Angelus, sed (quod nunquam antea in terris visum est) multitudo militiae caelestis à caelis in hunc nostrum orbem delapsa, Dei gloriam prædicat, dicens: *Gloria in altissimis Deo.* Quid vobis o beati Spiritus cum hoc sacro puerperio? Nonne infans hic posteris Abrahamæ promissus est? Num vos ex Abrahamæ semine propagati estis, vt tantopere in eius natiuitate gaudeatis, & pro alieno beneficio gratias agatis? Noster est hic paruulus, noster est: vt potè qui naturæ nostræ consors effectus, totus ad salutem nostram destinatus est. Est ita planè: veruntamen quia nullo vestro merito tantum hoc beneficium vobis collatum est, sed totum ex infinita Dei bonitate profectum: ideò tantam hanc communis Domini bonitatem non possumus non suspicere, & admirari: quæ nobis hoc tam stupendo opere noua quadam ratione declarata est. Pro nostra ergo fratres Angeli gaudent salute: fraternam quippe charitate incensi, pro suis bona nostra ducunt: ideòq; non mirum si ad laudes & gloriam Dei prædicandam se nobis comites adiungant. Hoc enim ad veræ charitatis ingenium spectat, alienam felicitàtem pro sua ducere, & pro ea quoq; veluti propria gratias agere. Quo exemplo videre licet quantum ab hac germana charitate abhorreant, qui alienis bonis vtuntur, qui aliena felicitàte torquentur, qui alienis commodis intabescunt, & in animi sui cruciatum aliorum bona conuertunt: quod à Christiana charitate alienissimum est. Sed redeo ad Angelorum voces & laudes. Si Angeli pro hoc tanto in nos collato beneficio laudes & gloriam Deo canunt, cum nec illos Christus Dominus à Diaboli captiuitate redemerit, nec assumptione Angelicæ naturæ nobilitari: quis quæso ferat nos homines qui tanto donati sumus beneficio, qui sic exaltati, nobilitati, redempti, bonis omnibus aucti, & ornati, qui sic à potestate tenebrarum erepti, sic diuinæ naturæ consortes effecti sumus: quiq; nisi ab illo redimeremur, ad inferos detruderemur (hoc enim est, quod Angelus tacite insinuauit cum ad pastores ait: *Natus est vobis hodie Saluator.* vobis videlicet magis quam nobis) quis, inquam, ferat, vt nec pro tā inenarrabili beneficio Deo gratias agamus, nec laudes illius prædicemus: imò vix mente cogitemus, quæ vale, quamque magnificum sit munus hoc, quod à Deo percepimus? Ecquis enim vestrum est, qui vel vnâ diei horam seponat, vt otium agens à terrenis occupationibus (quæ ad hanc vitæ scenam ac vmbra pertinet) ista animo tractare curet: quibus & incomprehensa intelligitur Dei erga ingratiſſimum nostrum

strum genus charitas, & salus paratur æterna iis: qui in tam pulchris ac verè cælestibus mysteriis occupantur? Non pudet homines, qui se credere prohtentur Iesum filium Dei de Virgine natum, in præsepi loco humilissimo atq; abiectissimo nostri gratia reclinatam, non se totos in rerum tam admirandarum contemplationem, dare, de iis cogitare, de iis domi, foris, nocte, ac die, secum, cum suis, cum externis loqui? Audebit vir qui Christum profitetur, saltem per hos feriatis dies aliud è suo ore proferre, quàm Iesum Christum filium Dei, in Bethlehem Iudæ de Virgine natum, fasciis inuolutum, & reclinatam in præsepi? O stoliditatem! ô stupiditatem! ô verè iumenta insipientia! Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui & Christiani dedignantur assidua meditatione Dominum suum in præsepi positum inuisere? Adeò enim huius beneficii immemores sumus, vt ne hoc ipso tempore, quo ab Ecclesia eius recolitur memoria, quidnam hoc sit quod colimus, mente & cogitatione tractemus: O ingratitude! ô stuporem! ô plusquam ferrea hominum præcordia! Quid enim magis ferreum quàm eo gratitudinis affectu carere, quo ne fera ipsa truculentæ carent, quæ beneficium agnoscunt, & qua ratione possunt, gratiam referunt? Quid igitur hoc in loco dicam, prius ignoro: nisi quòd vehementer timeo, ne fortè non pertineat ad eos fructus redemptionis, qui beneficium non æstimat redemptoris. Illis enim videtur Christus nec natus, nec passus fuisse, qui nihilo magis his adeò stupendis mysteriis afficiuntur, quàm si nihil ad eos pertineret. Cui rei vel illud certè argumento est, quòd non talibus (hoc est, non ingratissimis & improbis) sed hominibus bonæ voluntatis Angeli pacem hodie præcant: pacem inquam, non illam quam mundus dare potest: sed illam quæ exuperat omnem sensum, quam Rex pacificus è cælo secum traxit ad terram. Ne quæso tam ingrati, tamque stupidi posthac simus, nec in tractandis & contemplandis tanta maiestatis negotiis tamdiu indormiamus: sed quæ hætenus exhibimus corrigamus tarditatem. Demus operam vt ex iumentis incipientibus euadamus iumenta sapientia: in quorum numero David Rex posuit se esse prædicabat cum diceret: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Quod fiet, si adorandum hoc præsepe sedulo iuuifamur, & cibum qui in eo nobis propositus est, assidue ruminemus: vt in eo crescamus in salutem, ac tandem in vitam perfectam adultæ, ad immortalitatis gloriam perducamur.

In eadem natiuitate Domini concio tertia : quæ tribus præcipuis humanæ naturæ morbis natiuitatē Domini remediā attulisse declarat.

THE. *Lumenietis infantem panis involutum, & positum in præsepio*
Luc. 2.

Joan. 16.

Vamquam Angeli hodierna die gaudium magnū de noui Saluatoris natiuitate vniuerso mundo natiuaesint: in hac tamen cōmuni omnium lætitiā beatissimæ Virginitatis eminet gaudū: quia quamuis colata mundo salus illi nobiscū cōmunis sit, maternæ tamē dignitatis & incorruptæ virginitatis gloria propria ac singularis eius est. Gaudet enim cum omnibus de cōmuni omnium salute: gaudetque rursū de propria & singulari suā dignitate. Quā ingens verō fuerit eius gaudiū ex illis Domini nostri Sauatoris verbis colligi potest: Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: sed ubi peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundū. Si ergo tantū pro pueri lætatur, quod hominē in iniquitatibus conceptū cum maximo etiam dolore parit, ut præ magnitudine gaudij, acerbissimi doloris, quem pariendo perit, obliuiscatur: quantū quæso hodie Virginitatis beatæ fuit gaudiū, quæ verum Deum atq; hominem non in peccato conceptum, sed peccatorum omnium peremptorē sine dolore enixa est: Certe quò fuctus virginalis vteri est nobilior, & partus mirabilior: eo maius atq; sublimius eius gaudiū extitit. Exultate ergo hodie cum sacra Virgine omnes qui diligitis eam, ut faciemini ab vrbibus consolationis eius: & salutis vestræ beneficium recolentes, de eius propria & singulari dignitate lætamini.

Sed qua lætitiā? Ea nimirum quæ hoc tanto mysterio digna sit, hoc est, non carnali atq; terrena, sed spiritali atq; celesti. Neque enim sub horum more carnali gaudio spiritalia festa celebrare decet: quandoquidē noua lex quæ spiritali est, non carnale sed spirituale à nobis gaudium requirit. Quod contra pleriq; hisce diebus licenter faciunt: quæ tunc dignè celebrasse natale Domini sibi videntur: cum se totos ludis, comestationibus & ebrietati tradiderint. Quo quid esse potest absurdius? Quid enim magis præposterum, quàm Christi fletus, vagitus, frigus atque horridum præsepis cubile, extremamq; natiuitatis inopiam his rebus velle celebrare, quas ipse tantis iustitiam

nis abolere voluit, & ob quas tot in corpore suo cruces & labores pertulit? Hoc planè principis huius mundi, Sathanae inuentum fuit: qui quando tantorum myfteriorum dies feftos è medio tollere non pouit, fic tamen hoc negotium inuertit, vt his diebus magis vètri, quàm Chrifto, magis fecculari lætitiæ, quàm huius myfterij dignitati feruire faciat. Sicut enim olim Philiftæi, puteos quos Abrahæ ferui fodiebant, inuidia exagitati ruderibus & terra opplebant: ita planè truculenti generis humani hoftes, fpiritualia Chrifto fefta ab Ecclefia in eius laudè inftituta, terrenarum voluptatù puluere fœdare, & fpiritualia in carnalia cõuertere conantur. Vt igitur lôgè alia ratione, alioq; gaudio huius solènitatis myfteriũ celebremus, ab ipfo Domino (cuius fefta colimus) facratiffimę Virginis patrocinio fancti Spiritus gratiam fuppliciter imploremus.

Gene. 16.

A V E M A R I A .

Cũ multa fint fratres chariffimi quæ in hodiernæ folemni tatis myfterio tractanda fele nobis offerant: hæc potiffimum quæ propofui verba delegi, quæ in præfenti concione excutere: quod ea mihi præcipuã huius myfterij partem complecti videantur. Mira enim funt figna hæc, quæ paftoribus cæleftis nunciis ad paruulum Iefum inueniendum propofuit: *Inuentus, inquit, infantem pannis inuolutum. & pofitum in præfepio.* Quidnam fibi vult hæc tam difimiliũ retũ coniunctio? Parũ enim figna hæc tanti Saluatoris dignitati conuenire videntur, fiue diuinam in eo maiestatem, fiue regiã potestatem fpectare velis. Quomodo enim infantem appellas, cuius nomen Euangelifta Verbum Dei effe prædicat dicens: In principio erat Verbuũ, &c. Quomodo verò pannis inuolutũ narras, qui per Prophetã dicit fe effe amictum lumine ficut veltimento? Quomodo in præfepio pofitum denuncias, qui apud Ifaiã ait: Cælum mihi fedes eft, & terra fcabellũ pedum meorũ? Clamat de hoc puero Ifaiã: Ecce Deus noster. Vbi quælo? In præfepio, inquit. Infantulum quidem ibi inuenio, Hunc cene tu dicis illum effe, qui cælum & terram implet? imò cuius maieltati angufta eft omnis cæli latitudo? Pannis inuolutum video. Hunc cene tu dicis illum effe, qui gloriam & decorem induit lucis inaccessibilibus, amictus in circumfcripto lumine, ficut veltimento? Vagientem audio. Hic cene eft qui in cælis tonat, fub cuius vocis tonitruo Poteltates angelicæ fubmittunt alas fuas: Hæc quidem humano iudicio fuperna illa maieltate indigna effe videntur. Verũ fi paulifper oculos ab hoc diuinæ maieltatis fplendore deflecentes, caufam propter quam Dominus hanc humilitatis fpeciem fuf-

Ioan. 1.

Pfal. 103.

Ifa. 66.

ce, it,

Simile.

cepti, propius contemplerunt: inuenimus planè nullo conuenientiori habitu eum ad nos venire potuisse. Ex finis enim natura, rationem & conuenientiam eorum quæ ad finem consequendum destinata sunt, iudicare solemus. Nemo enim Regem purpura atque auro indui solitum reprehendit, & cum venatum pergit, rusticano habitu induatur: quandoquidem venatoribus hic amictus conuenientior, quàm regius est. Quocirca huius Dominici aduentus scopum atque finem paulo diligentius perquiramus. Quid tibi Domine Iesu cum hoc inferiori mundo: quid in eo moliri potissimum destinasti? quis tibi tam longinquæ peregrinationis finis extitit? Nimirum (vt innumera alia bona præteream) ad hoc venisti, vt tanquam verus generis humani medicus vulnera nostra sanares. Magnus enim (inquit August.) de cælo venit medicus, quia magnus in mundo iacebat egrotus. Et quamuis multi essent ac varii morbi, quibus genus hominum infestabatur, tribus tamen grauissimis morbis potissimum laborabat: nempe tumore superbix, infirmitate spei, & languore charitatis: quibus curandis, nulla centè potuit excogitari medicina salubrior.

I.

Atque vt à tumore superbix exordium capiamus grauissimè quidem hoc morbo mundus agrotabat. Nam quia generis nostri parens superbia elatus, è summa dignitatis fastigio corruit, hunc ipsum morbum velut hereditatio iure ad potteros transmisiit: quo factu n est, vt inter omnes omnium hominum cupiditates, vehementissima sit honoris cupiditas, propter quem infinitis se periculis & laboribus obiciunt: nullumque facinorosum & immane recusant, modo per illud viam sibi ad inanes seculi honores & gloriam sternant. Cum autem varia sint morbi huius medicamenta, primum intet ea locum humilitatis exempla obtinent: illa præcipuè quæ clarissimorum ac summorum hominum sunt. Si hoc igitur ita est, quod quæso aliud vel efficacius vel illustrius exemplum mundo exhiberi potuit, quàm stupenda Dominicæ natiuitatis humilitas? Neque enim adè mirum est, si vel Reges, vel Imperatores, vel Pontifices maximi sese ad ima demittant: eùm omnes ex nihilo creati ad nihilum naturæ lege ferantur. Verum illud omnem superat admiratio nem, quod altissimus rerum omnium conditor, qui (vt Ioannes ait) habet in veste & femore suo scriptum, Rex regum, & Dominus dominantium: qui lucè habitat inaccessibilem, qui sedet super Cherubim, qui ambulat super pennas vectoru, quem laudat: astra matutina, ad cuius conspectum terra magnis fragoribus

*Apoc. 19.**1. Tim. 6.**Psal. 103.*

go:ibus quassata contremiscit, ad cuius numerum columnæ cæli
 pauent, cui denique cætera omnia comparata quamlibet ma-
 xima sint, nihil sunt: ille inquam rerum omnium Dominus
 tot se gradibus ad infimum vsque mundi locum deiecerit. Pri-
 mum enim ad iumentorum se demisit stabulum: deinde ad cru-
 cis supplicium, mox (ac si mortis debitor esset) ad tumulum:
 ac postremò ad inferorum vsque locum descendit. Quo eundè
 exemplo nullum vel maius, vel illustrius ad humilitatis com-
 mendationem fingi potuit. Denique quisquis vitam eius ab
 incunabulis ad crucem vsque fuerit contemplatus: inueniet pla-
 nè omnia Christi tum dicta, tum facta humilitatem spirare, hu-
 militatem commendare, humilitatem humanis mentibus infi-
 gere. Quemadmodum enim qui munitissimam arcem summa
 vi expugnare contendunt, diu noctuque muros arietibus, om-
 niq; tormentorum genere quatunt: ita hic cælestis impera-
 tor ab ipsi incunabulis, ad extremum vsque vitæ actum, tot hu-
 militatis documentis & exemplis, quasi arietibus quibusdam su-
 perbiam nostram oppugnare non destitit. Hinc D. Gregor. Ad
 hoc inquit, vnguentus Dei formam humilitatis ac sic suscep-
 tit: ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum opprobria
 passionum tormenta tolerauit, vt superbum hominem doceret
 humilis Deus. Quis igitur hoc exemplo nõ superbiam tumorem
 deponat, non ceruices deprimat, non sanctæ humilitatis iugo
 colla submittat? Cum David (propter admissum scelus in
 Vrjam) diuina perurgente vindicta à facie Absalonis profugus
 in desertum fugeret, & flens, nudis pedibus aperto capite per
 cliuam montis oliuarum ascenderet, familia omnis quæ illum
 sequebatur, aperto similiter capite ascendebat plorans. Si igitur
 regis sic gradiente, quisquam è familia eius phalaræ equo ve-
 heretur: an non meritò in magnum superbiam atque immode-
 stiam crimen incideret? Si ergo Angelorum & hominum Rex,
 non quidem propter sua, sed propter nostra omnium scelera
 ad eum te ad ima deiecit, vt (quemadmodum Ihasias ait) nouissi-
 mus virorum reputaretur: quomodo vilis homuncio & omni-
 vitiorum generis coopertus, apponit magnificare se super ter-
 ram, & ambulare in magnis & mirabilibus super se. Itaque si
 medicamenti huius virtutem spectes, nullum certe huic morbo
 efficacius potuit adhiberi. Cuius rei præcius idem Propheta,
 Saluatoris aduentum vehementissimè desiderans. Vinam, in-
 quit, disrumpes cælos, & descenderes: à facie tua montes de-
 fuerunt. Montem autem nomine superbos & elatos homines
 designa-

Simile.

Greg.

2. Reg. 4.

Isa. 55.

Isa. 64.

designauit: quos huius tam stupendæ humilitatis exemplo humiliandos præuidebat.

Vnde tria mihi hoc in loco ad eò miranda videntur, vt quid prius mirari debeam, prorsus ignorem: an quòd immensa & infinita illa maiestas ad eò sese nostri causa exinanierit: an quòd tanta fuerit vilissimi hominis superbia, vt hoc singulari medicamento curari debuerit, an quòd post tam potens efficacique remedium, adhuc tamen ceruix nostra flecti & humiliari recuset? Videmus enim passim Christianos homines, ad eò inanis honori cupiditate flagrant, vt si vel leuicula in re eos offenderit, si vel minimũ honori detraxeris (bone Deus) quas non turbas atque tragœdias excitabas? Quas enim contentiones, quàm acerba odia atque dissidia passim inter principes viros, inter nobiles familias, atque demum inter omnes omnium ordinum, etiam Ecclesiasticorum homines primatus alicuius aut dignioris loci gratia, concitari quotidie cernimus? Quid ergo miraris homo immensam illam maiestatem ira sese ad curandam elationem tuam deiecit, cum tu ne hoc quidem exemplo animi elationem de presseris? Cur medici portionem plurimum absinthij habere queris, cum tu noxio adhuc humore & bili plenus inardescas? Quo animo ferte potes Angelorum Dominus sic se elationis tuæ comprimendæ gratia demississe, cum tu puluis & cinis, faccus stercorum & esca vermium, vel tua te umbra meretricis? Interrogatus Aristoteles quid homo esset? Imbecillitatis inquit, exemplum, temporis spoliū fortunæ lusus, inconstantiæ mago, calamitatis trutina, reliquum verò pituita & bilis. Quid ergo mirabilius, quàm quòd hoc vilissimum & olidum sterquilinum, ne tantæ quidem humilitatis exemplo tumorem animi deponat? Verè intolerabilis est (inquit Ber.) superbia, vt vbi se exinaniuit maiestas, infletur vermiculus & intumescat.

II.

Hac ratione fratres cœlestis hic medicus, superbiæ nostræ motum, natiuitatis, imò & totius vitæ suæ humilitate curauit. Nunc videamus qua ratione eodem humilitatis habitu spei nostræ infirmitatem corroborauerit. Et quidem satis periculose mundus hoc morbo ægrotabat. Cuius rei vel illud argumentum est, quòd frequenter Dominus promissa sua iuramento firmauerit: Iurauit, inquit, Dominus & non pœnitebit eum. Et, Per me ipsum iurauit, dicit Dominus. Quid agis Domine? Quorsum attinet, vt iuramento firmes quod polliceris, cum ipsa eadem veritas sis, quæ nec fallere, nec falli villo modo potes? Verum

id quidem est: sed ea humanæ mentis imbecillitas, est ad hiden-
 dum diuinis promissis, vt quamuis ad eam robor adā incommu-
 tabilis Dei veritas satis superque esse debuisset, eius tamē, infir-
 mitatis gratia adiunxerit iusurandum: vt (quemadmodum Apo- *Hebr. 6.*
 stolos ait) per duas res immobiles, quibus impossibile est men-
 tiri Deum, fortissimum solatiū habeamus, qui confugimus ad
 tenendam propositā spem. Necesse est, ū quippe nobis erat fortissi-
 mum solatiū, quia maximē imbecillū erat spei nostræ firma-
 mentum. Homo enim qui natura rationale animal est, hoc est
 enim illi maximē propriū & naturale) nullo modo ad ea quæ
 supra naturæ facultatem siue credenda, siue faciendā sunt, assur-
 git, nisi supernaturali quoque auxilio iuuetur. Ideoque ad reti-
 nendam earum rerū quæ non videntur spem, hoc efficacissimo
 diffidentia antidoto primum indigebat. Ad hanc igitur infirmi-
 tatem roborandam quod maius medicamentum, quàm humi-
 lis, infantis huius apparatus & habitus? Quid enim à Domino
 propter me hanc pueri specie[m] & formam induente sperare nō
 audeam? Nec enim (quod ad mansuetudinem & misericordiam
 attinet) alius est intus alius foris: sed eam ipsam mansuetudi-
 nem quam ostendit in specie, retinet in mente. Qualis enim sa-
 cra eius humanitas apparet foris, talis immentā eius diuinitas
 late t intus. Neque enim diuersum facit Dominus ab eo quod
 iubet, ipse autem sic in Ecclesiastico præcipit: Ne, inquit, acci- *Eclē. 4.*
 piās faciem aduersus faciem tuam: Hoc est: ne duplex animo
 & bifrons sis: aliud animo gerens, aliud verō callidē foris ostē-
 dens pacem cū proximo loquens, bellū autem & odium in pe-
 ctore gestans. Vult igitur Dominus vt simplicitatem colamus
 animūque ipsum in fronte gestemus: nec dissimiles nobis,
 sed iidem intus & foris simus. Si hanc igitur à nobis simplici-
 tatem: qui natura simplicissimus est, exigit, quouam modo ipse
 diuersum ab eo quod præcipit ager? Quomodo agni mansuetu-
 dinem ostendet foris, & leonis ferociam celabit intus? quomo-
 do innocētis pueri speciem exhibebit, & paratum ad vindictam
 gigantem intus abscondet? Nemini ergo dubitandum est, quin
 eandem faciem quam exterius præferebat sacra humanitas, inter-
 rius retineat infinita maiestas: nempe placabilem, benignam,
 blandam, & lenitatis atque misericordiæ plenissimam. Illum
 namque seuerissimum iudicem, in elementissimum patrem in-
 carnationis Christi meritum enmutauit, & Deum vltionum
 misericordiarum parentem effecit. Sed hoc tamen simplici-
 tatis & humilitatis eius sectatoribus & verē penitentibus
 atque huius beneficij magnitudinem agnoscentibus: non in-

gratis nō in scelere obfirmatis, nō stertentibus, nō hac t̄ta Dei gratia ad locordiam & peccandi licentiā abutentibus. In quem sensum D. Emisen illa Davidis verba interpretatur: Posui adiutorium in potente: hoc est, eos potissimum iuuare soleo, qui adiuuanti manū porrigunt, & antecedentē pro virili sua sequi contēdunt: Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit. Videtis ergo fratres, quē ad modū hoc habitu & imagine innocentis pueri, Saluator spei nostrę infirmari in euauerit?

Matth. 15.

Gene. 45.

Quid verō ipsius pueri vagitus & lachrymę? An non hęc quoque ipsę spei nostrę medicamenta sunt? Quas enim peccatorum sordes lachrymę istę non abluant? quis non spem venię concipiat cū huius partuli lachrymās certissimos amoris & pietatis eius erga nos indices cōtemplatur? Cū filij Iacob fratrem Ioseph (quē manrea immani sceleri vendiderant) Deo ita pręter omnium expectatiōē disponente, Aegypti Dominum agnōuissent, & insperatā illam eius vocē audiissent: Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Aegyptum: ad eō consternati animo fuerunt, vt prę stuporis magnitudine obriuerint, & velut emortua lingua nullum edere sermonem potuerint. At sanctus Patriarcha, quō terrorem cōceptum ab eorum animis excederet, clementi & blanda eos oratione compellens, & in amplexus & oscula tuens, plorasse dicitur super singulos: post quę tandem ausi sunt loqui ad eum. Fidem enim placabilitatis & fraternę charitatis quam lenitatis verba facere nequieuerunt: lachrymę fecerunt. Hęc historia, fratres, animę nostrę causam apostitissima ratione adumbrat. Scitis enim sanctum Patriarcham Ioseph typum Domini Saluatoris gessisse: nos autem fratres eius sumus, qui ipsum vili precio vendidimus. Sed quando illū inquis, & quo precio vendidimus? Certē vbi quisque nostrum vilius voluptatis aut commoditatis acquirendę gratia, maiestatis Domini offendere, leges eius violare, amicitiam & gratiam eius amittere non erubuit, vetum Ioseph curę fratribus eius vili precio vendidit, & à se abalienauit. Quid est autem horribilius, quàm cū tibi ex altera quidem parte sumus ille rerum omnium conditor, ex altera verō turpis voluptas, aut vilis commoditas ante oculos proposita fuisset, tu deliberatione & consilio habito, hanc intra te sententiam ferres? Hęc voluptas aut vtilitas tunc Deo ante ferenda est: ideoque non dubito Deum ipsum prę illa à me alienare, expellere, & pro illa mihi comparanda, diuendere. Quid igitur hoc iudicio & sententiā fingi potest execrabilius? Quamuis enim improbus homo tantum hoc nefas conceptis verbis non proferat

proferat, re tamen ipsa, ac prauo opere hoc testatur: quando turpem voluptatem diuinæ gratiæ atque amicitie anteponit. Cum verò homo in peccato manens, & oculis captus, & omni spirituali sensu priuatus sit, hanc tantam deformitatem minime videt. Vbi verò præuenientis gratiæ lumine irradiatus, hoc tantum nefas contemplatur, & terram peccati faciem (qualis ea sit) animaduertit: tanto plerumque timore concutitur, ut penè in desperationis barathrum prolabatur: dum nihil inuenit, quod aduersus tantum nefas querenti iudici respondere queat. Quisquis verò hoc metu & trepidatione ita consternaris, accede ad salutare hoc præsepe, & contempe amantissimi fratris tui Ioseph, quem vili precio vendidisti, lachrymas: quibus pie contemplandis animum certe resumere poteris. Hæ namque infantis Iesu lachrymæ pro te funduntur, pro te suppliciant, tibi patrociantur, ac tua crimina lauant. Itaque, si oculos in pectus eius immittere posses, ibi scriptum legeres: Has pro te modò lachrymas peccator fundo, postea ipsum quoque sanguinem fulurus. Ex quibus planè lachrymis precioso immaculati agni sanguine tinctus, cælestis ille fons scaturit, de quo Propheta dicit: Erit fons patens domui Dauid, & omnibus habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & mensurata. Huic enim puero omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius. Hinc Isaias Propheta labantem populi fiducia his blandissimis verbis confirmat: Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester: Loquimini ad eam Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malicia eius, dimissa est iniquitas illius. Lætate igitur quisquis peccatorum pondere premeris, lætate simul & lachrymare: labores tuos laboribus Christi, & lachrymis lachrymas iunge: ut hac ratione meritum & lachrymarum eius particeps effici merearis. Nec enim pie ac sanctissime illæ lachrymæ impios homines, maleque ridentes, sed sua scelerata detestantes ac lamentantes, omnique ratione ea vitare studentes, abluunt.

2. ach. 13.

Isa. 40.

III.

Hac ergo ratione fratres spei nostræ infirmitatem cælestis medicus roborauit. Nunc expediamus qua ratione charitatis languorem curauerit. Et quidem hoc morbo grauissime mundus laborabat, nec facile sanari poterat: quia multa erant, quæ nostram erga Deum charitatem impedirent. Tradunt enim Philosophi amabile quidem esse bonum, vnicuique tamen proprium: quia nimirum suo quisque potissimum trahitur &

Q. morctur,

inouetur, magis quàm communi bono. Et quidē Philosophorum multum Deum esse summum bonum agnouerūt: sed eorum tamē plurimum nequaquam suum ipsorum bonum arbitrati sunt. Miranda planē sunt quæ de Deo d-ſ; eius immensa maiestate scribit Plinius: perperam tamen deinde colligit, fieri non posse, vt tam sublimis excellensque natura sordibus se rerum humanarum immisceat, & earum curâ gerat: ratus videlicet multum de Dei dignitate & maiestate detrahi. si humanarū actionum hoc est, vilissimarum rerum (vt ille arbitrabatur) cura tangeretur. Atque hoc modo Philosophi Deum quidem per te bonum credebant, non tamē hominibus propitium & salutare: vt potē qui res humanas negigeret. Quis verò hac persuasionem imbutus, Deum diligeret? quis illius amore flagraret, à quo nihil esse sperandum existimaret: cum vix quisquam nisi bonū sibi profuturum & salute diligat? Obstabant prætercā & alia multa: ac in primis locus ipse infimus, in quo homines degimus; qui tam longē à cœlesti illa regione distat, in qua singulari ratione Deus habitare dicitur. Locorum enim distantia animorū cōiunctioni impedimentum præstat. Vnde sicut mortuorum, ita quoq; absentium longēque distantium memoriam simul cum amore deponere homines plerumq; solent.

Obstabat etiā dignitatis inæqualitas atq; naturarū tanta dissimilitudo, atque diiunctio. Non enim (vt quidam ait) bene conueniunt, nec in vna sede morantur maiestas & amor.

Obstabat super omnia, versari nos in summa diuinæ charitatis, benignitatis, & misericordiæ (quæ nos præcipuē ad eius amorem incendere deberent) ignoratione. Hæc igitur & multa alia (quæ longum esset recensere) maxima nostri erga Deum amoris impediementa erant. Percurramus ergo breui oratione, quoniam modo tantis his in cōmodis medicus noster conuulserit, & inueniemus, nullum profus, nec acutius, nec conuenientius remedium ad mortales Dei amore inflammandos excogitari potuisse: etiam si omnes non modò homines, sed Angeli etiam hæc de re in vnum consilia inirent.

Principi igitur cum beneficiis ad amandum homines incitari soleant: quæ obsecro maiora beneficia, quàm quæ in nos per Christi Domini aduentum & incarnationis eius sacramentum collata sunt? Ipse quippe nos Patri suo reconciliauit, veniam peccatorum impetrauit, amissam gratiam restituit. Spiritum sanctum contulit, diuinitatis suæ consortes effecit, in Dei filios adoptauit, hæredes regni instituit: ac tandem gloria & honore coronauit. Idem prætercā nos à quatuor atrocissi-

mis hostibus diabolo, gehenna, morte, & peccato (quod maiorum omnium causa extiterat, quodque nos cælestis hæreditatis patrimonio abdicauerat) liberauit. Rursum, si graues pro amico labores perpeti, amoris indicium atque incitamentum est: quis vnquam pro amico acerbiora pertulit supplicia, quam pro nobis Dei filius: qui cum lachrymas hodie fuaders, & præsepis angustias pati cœperit, postea sanguinem fusurus, & crucis supplicium subiturus est? Iam verò, si amorem naturarum similitudo conciliat, ecce vnigenitus Dei filius omnibus in rebus (extra culpam) similis nobis effectus est: ecce, inquam, secundum Adam quasi vnus ex nobis factus, sciens bonum & malum. Rursum (si propinquitatis consanguinitatis amoris causa existit) ecce summus ille terum conditor Deus naturæ foedere nobis coniunctus, frater & caro nostra effectus est: vt merito illi iam dicere possimus: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Sed eximia item virtuti & bonitati amor ita debetur (vt frequenter eorum virtutibus auditis quos nunquam vidimus, in eorum amorem incitemur) quæ bonitas cum immensa hac Christi bonitate comparanda est: Maxime autem bonitatis proprium est, se ipsam vbique diffundere, omnesque suæ bonitatis participes reddere: hoc est, omnes bonos sui que similes efficere: quoque plus operæ atque laboris in hoc posuerit, hoc maiorem eximie bonitatis significationem dat. Qui quis autem & labores quos Christus Dominus pertulit, & laborum causam intelligere cupit, Apostolum audiat dicentem: Tradidit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Quod ergo maius diuinæ bonitatis argumentum, quam tot cruciatus pertulisse, ac se ipsum ad mortem tradidisse, vt homines bonos ac beatos, hoc est, sui similes efficeret? Inter has autem amoris causas præcipua quidem ipse amor est. Quem admodum enim nihil magis ignem, quam ignis: ita nulla res magis amorem, quam amor incendit. Rectè enim dictum est: Ardet amore pati, qui scit se amari. Itaque alius quidem quæ nostra sunt largimur: his verò quos diligimus, non res nostras modo, sed nos ipsos quoque donamus: ideoque multò magis amandi contentione, quam donandi officii dilectæ rei amor accenditur. Cum autem amor in corde latens externis operibus declaratur, vellem planè vt mihi non modò homines solùm, sed ipsæ etiã beatæ mentes exponerent, quo alio opere summus ille parens suâ erga genus humanum charitatem euidentius declarare potuerit, quam humani

tatis nostræ assumptione, & supplicio crucis: Altero enim me sibi copulauit, altero se mihi contulit. Quid enim aliud amor, nisi animorum vnio est: At hic non animorum modò, sed naturarum quoque vnio facta est. Iam verò si lenitas & mansuetudo sic amorè cõciliant, vt etiã domestica animalia quò mansuetiora sunt, eo magis diligamus: quænam obsecro lenitas & mansuetudo cum ea quam hodie in puero Iesu cernimus comparari potest: Quin ipse quoque habitus & figura corporis frequenter magnum amoris incitamentum est: id quod Deo deesse videbatur. Nam cum homines Deum oculis vsurpare non possent, minus videbantur posse diligere, quem non poterant videre: ij præsertim qui sensu magis, quam intellectu omnia metuantur. Sed ne vel hoc nobis in hac parte deesset, figura quoque Deus humana in qua videri posset, indutus est. Cumq; repente hominibus in ætate iam matura (sicut Angeli cum hominibus apparent) ipse quoque apparere potuisset: noluit nisi in ea potissimum specie & ætate quæ maximè nostros animos in amorem eius accederet. Ideoque non modò paruulus, sed etiam pauper, nudus, fasciis ligatus, in præsepio positus, & omni humana ope destitutus se nostris conspectibus obtulit: vt hac ratione attraheret charitas, alliceret benignitas, miseratio hæcteret, quos fugarat metus, seueritas terruerat, & fecerat regni cælestis extortes. Huius enim ætatis & paupertatis imago, Pharaonis olim filix animũ ita permouit, vt infantulum Moysen (quem pannis inuolutum, mortisque in flumine expositum viderat) sic diligere cõperit, vt in filium adoptaret: cum nulla alia vel propinquitatis, vel utilitatis, vel amicitix causa intercessisset. Sit ergo benedictum in secula nomen tuum Domine, qui talem propter nos habitum & figuram suscipere dignatus es: vt si nulla nos alia ad te amandum causa inuitaret, hæc pro nobis misericorditer suscepta fortuna ad hoc satis abundeq; sufficeret. Hinc est, quòd piorum hominum plurimi, atque ij præsertim qui assidua vitæ Domini Saluatoris contemplatione velut spiritali quodam lacte pascuntur, in hoc sacro præsepio, & in his infantilibus membris & lachrymis contemplantis, mitas quotidie delicias experiantur. Hinc de B. Margarita (cui cognomen est à Castello Italiae vrbe, vbi nata atque sepulta fuit) hoc quoque inter miranda virtutum eius insignia memoratur: quòd frequentissimè in huius mysterij contemplatione versaretur, maximisq; in eo deliciis fructetur. Cum verò post mortem intestina ab eius corpore extraherentur (quò cadauer atomatius conditum propter fidelium deuotionem incorruptum adseruaretur

Exod. 2.

adseruaretur

adseruaretur) ubi sor eius ab ea qua pendebar intestinorū parte
abscissum fuit, vno quædam insigni magnitudine & pulchri-
tudine non sine ingenti miraculo inde erupit: in qua velut in
tabula quadam Dominicæ natiuitatis imago sculpta erat, ead-
emque virgo genibus flexis ibidem ante Dominicum præsepe
collocata: Quæ quidem vno ad hunc vsque diem in sacratio
domus beati Domini (cuius illa tertium ordinem professa
erat) reuatur. Hoc enim insigni miraculo voluit Dominus
quàm gratum sibi fuisset huius virginis obsequium mortalibus
cunctis esse testatum. Quod ideo à me dictum est fratres, vt ve-
nerandi huius misterij imaginem, non tam margaritis, vel tabulis
quam animis vestris insculpetem: quæ vos ad speciosissimi hu-
ius infantis amorem incendat.

I I I I.

Ex iis ergo omnibus animaduertere licet, quam efficax hu-
manitas Christi medicamentum fuerit, vt charitatis languo-
rem ab animis nostris excuteret, nosque amore sui vehemens
inflammarer. Nec enim hic vna solum amoris causa intercessit
sed omnes quotquot animo concipi, & cogitari possunt: ex qui-
bus omnibus cataplasma quoddam, seu potius efficacissimum
medicamentum charitatis nostræ languori cutando, à diuina
sapientia excogitatum est. Cuius medicamenti vim Saluator
ostendit eum ait: Ignem veni mittere in terram, & quid volo-
nis, vt accendantur? Quid enim aliud est ignem mundo immit-
tere, quàm tot tantaque beneficia in vniuersi hominis salutē con-
gerere: vt secundum ligna syluæ (hoc est, beneficiorum & do-
norum multitudinem) sic amoris eius ignis exardesceret? Quod
quia futurum olim in spiritu Propheta præuidebat, amoris hu-
ius desiderio incensus, posteaquam dixisset: Vtiom disrumpe-
res cælos & descenderes, à facie tua montes defluent, adiecit
etiam: Aquæ arderent igne. Hoc enim descensu Saluator du-
plici morbo nostro medicinam adhibuit: nam & montes, hoc
est, superbos homines humilitatis suæ exemplo (vt paulo antè
dicebamus) ad humilitatem compulsi: & aquas, hoc est, algen-
tia diuino amore pectora, tot impensis beneficiis in redempto-
ris sui amorem accendit. Extat autem in sacris litteris elegan-
tissima huius rei figura quam hoc in loco proponere non gra-
uabo: Obiit filius mulieris illius quæ hospitio Heliseum exci-
pere solebat. Ad quem vir Dei à defuncti pueri matre rogatus,
seruum suum misit, vt super defuncti corpus baculum suum po-
neret: quo tamen mortuus ad vitam reuocari non potuit. Ve-
nit ergo serui dominus, vt mortuo vitam redderet, quam seruis

Luc. 12.

Eccles. 28.

Isai. 64.

4. 2. 4.

baculo reddere nō potuit. Sed quonam modo reddidit? O mirandum diuinæ sapientiæ consilium! Incubuit super mortuum puerum Propheta, & quia puer exigua statura erat, necesse fuit ut is qui erat procerior, corpus suum contraheret, ut se ad pusilli corporis mensuram accommodaret. Quo facto, dum Propheta puero incubat, pueri caro calefacta est: & sic tandem vitali calore resumpto, oculos mortuus aperuit, & vitæ redditus est. Hactenus historia rei gestæ: nūc ad mysterium veniamus. Quis enim adeo stupidus erit, ut hanc rem mysterio vacare credat? Cū enim confitet, vel ex ipsius operis excellentia (quæ omniæ naturæ vim superat) hoc opus solius dei esse, nihil frustra aut temerè factum fuisse fatendum est, sed omnia non minus diuino consilio, quàm virtute gesta. Quid verò hic conuenientius, quàm salutis & resurrectionis nostræ mysterium adumbrari potest? Hic enim mortuus humani generis imaginem exhibet: quod gustato arboris interdictæ cibo, non corporis solum, sed etiam animæ mortem incurrit. Ad quod tamen ab hac spiritali morte suscitandum, seruum suum Moysen Dominus misit legis baculum ferentem: quo videlicet diuinæ severitatis virga ante oculos hominum posita, metu saltem diuinæ iustitiæ à peccati morte (qua detinebantur) cohercerentur. Hoc tamen remedium homini effrenata mente in vitia ruenti satis non fuit: quia neminem ad perfectum adduxit lex: quæ cū spiritum non haberet viuificantem, sed literam occidentem: vitam quam non habebat, mortuo reddere non poterat. Quid igitur? An in perperua morte homo detinendus erat? Nullo modo. Venit enim ipse Moyses Dominus ad mortuum. Et quid tandem fecit? qua ratione vitam inortuo contulit? Incubuit super puerum: & qui grandior erat, ad defuncti se formam arctauit: quando qui Deus magnus erat, & rex magnus super omnes Deos, paruulus (ut Isaias ait) ac nobis similis fieri dignatus est: quando stabulo capitur, qui continet mundum iacet in præsepio, quem amplissimi cælorum orbes continere non possunt. Altissimus igitur ille Deus (ut d. Bernardi verbis utar) inclinatur iacenti, æquatur paruulo, cæco applicat lumē oculorum suorum, osculo soluit os mutum, & manus emortuas roborat contactu suarum. Suauiter ista rumino, replenturque viscera mea. Hactenus Bernardus. Hoc igitur tanto beneficio excitatus homo, oculos quos ipsa mors clauserat, primū aperuit. Vbi igitur apertis oculis tantam erga se conditoris sui bonitatem, benignitatem, charitatem, & misericordiam agnouit: vbi altissimum illum Deum propter se in

humana

humanitatis assumptæ specie cōtractum, & in præsepio inclusam animaduertit; miro modo in clementissimi redemptoris sui amorem exarsit; quo ardore incensus, iram (quam à deo recedens amiserat) simul cum charitate percepit. Ita factum est, vt quod nec Moses, uel lex, nec propozita à lege minæ impetrarunt, huius beneficij magnitudine nobis donatum sit. Hoc est autem quod in Cant Sponsa repræsentat; dum Sponsum inducit ad ianuas suas noctu pulsantem, plurimisq; propositis quæ rebus aditum deprecantem. Cumq; nihil ad hoc verba precesq; proficerent, misisse is dicitur manum suam per foramen: quo factum est: vt hoc eius tactu Sponsa tremefacta, surgens protinus clausas illi fores aperuerit. Itaque toto illo tempore quo Spō:us verba solū fundebat, obsurdit Sponsa, nec aperire ostium voluit: at cū tactus ille diuinus verbis additus est. quo videlicet natura diuina & humana in vnã coiete personam, non potuerunt se humana pectora continere quin tantam erga se Dei charitatem, ac bonitatem admirarentur, diligenter, & obstupescerent. Hinc tota mundi facies immutari, hinc extincta religio reuiviscere, hinc fugata iustitia redire, hinc misericordia & veritas sibi inuicem obuiare, hinc tot vitiorum monstra & truculentæ feræ è mundo eliminari, & pro feris innocentes & mansueti agni (sicut Isaias olim vaticinatus fuerat) emergere, ac postremo hinc noui homines in mundo existere cœperunt.

Quæ cū ita sint fratres, qui fieri potest, vt qui tam multis ad amorem Dei, & virtutis studium stimulis excitamur, adeo in hac parte torpeamus: cū alias effrenato imperu ad terræna celeriter que in æritura bona feramur? Ad hæc proni alacres que sumus: ad ea verò quæ Dei sunt, velut plumbeos gestamus pedes? Si igitur medicina hæc adeo efficax est, quomodo huic communi generis humani morbo non medetur? Sed non est difficile huius rei causam diuinare. Quid enim iuuare medicamenta poterunt quamlibet salutaria sint, si in apotheca seruata numquam curando vulnere admoventur? Exponã hoc apertius: Vulnus hoc in animo nostro situm est, qui amore sui saucius, Deo neglecto, ad se ipsum omnia referenda putat. Huius autem vulneris medicamentum, Christus nobis ex diuina & humana natura confectum in mūdum attulit. Illud verò cordibus nostris tunc admoemus, cū pio quodã affectu tantam erga nos Dei bonitatem, charitatem & misericordiam sedulo cogitamus, particulamq; dei vel noctis in hac pia meditatione insumimus. Tunc enim res ipsa declarat, quantos pia hæc

Caus.

simile.

Iohan. 9.

exercitatio amoris ignes in pectore nostro accendat. Quod quidem illuminatione cæci nati Saluator adumbravit: cuius tenebras luto ex terra & salua oris sui cōfecto, oculisque cæci ad amorem, repulit. Quid autem est salua terræque admixtio nisi verbi quod processit ab ore Dei, cum mortalitatis nostræ pulvere coniunctio? Hoc igitur fratres collyrium mentis vestræ oculis assidua cogitatione admouete: sic enim fiet, vt tantæ salutis autorem diuino lumine agnoscetes, ardentissimo illum amore diligatis.

Ex his ergo quæ hactenus dicta sunt, colligere licet fratres, quoniam modo natiuitatis Dominicæ humilitas efficacissimum fuit medicamentum ad superbiam nostram comprimendam, charitatem inflammandam, & spem in Deum corroborandam. Cæterum quauis hæc ipsa ad has tres præstâtissimas virtutes (quas modò commemorauimus) plurimum adiumenti afferant (quod apertè res ipsa indicat) non minus tamen nobis timoris, quàm amoris & spei materiam præbent. Maximè enim proprium diuinæ prouidentię est, perfectissima nobis ad virtutem adiumenta conferre, rursusquè districtam valdè à nobis eorundem rationem exigere. Prius autem illud, cum ex multis aliis, tum præcipuè hodierno B. Stephani protomartyris exemplo discimus: quem Dominus admiranda quadam ratione ad passionis tolerantiam roborauit. Cælos enim illi aperuit, gratiam suã, & filium ad Patris dextram sedentem ostendit. Quis ergo cælos apertos, & Dei gloriam cernens, non libenter ictus lapidum sustineret? imò verò, quis inter mortales, etiam si cunctorum hominum vitas vnus haberet, non eas propter Deum hoc proposito spectaculo promptissimè morti offerret: quando nõ iam post mortem, sed ante mortem cælum sibi patefactum, ac paratam coronam & gloriam oculis vsurparet? Quomodo mirandum est, si martyr inuictus positus genibus pro se lapidantibus Dominum orauerit, cum anima lueret illorum rabie ac furore tantam sibi gloriam parari. Nunquam enim nec parentes cælos, nec Dei gloriam cerneret, nisi improbiu[m] hominum furor aduersus illum incanduisset. Hoc igitur argumento intelligere licet fratres, quibus nos diuina prouidentia munimentis aduersus hostium impetum sepiat, & quibus adiumentis ad pietatis & iustitię studium instruat. Quò autem maiora sunt adiumenta quæ præbet, eò districtius à nobis rationem exiget, si tã quã inertes serui talenta nobis credita malè collocauimus. Quæ ex te apertè videtis, hæc diuina beneficia quæ, hactenus comemorauimus, vt pijs ac diligentibus spei & charitatis materiam

sub-

subministrant, ita contra stertentibus ac negligentibus, non paruatim timoris causam præbent, cum tales nihil in supremo illo iudicio habeant, quo negligentiam & flagitia sua tueri ac defendere possint. Hinc Leo Papa hodierna die non ad læticiam modò, sed ad salutarem quoque metum proposita huius beneficii magnitudine vnumquemque fidelium hortatur dicens: Precium tuum ò Christiane Christus est, qui venitate te iudicabit, qui misericordia te redemit. Itaque habèda semper ante oculos illa Domini Saluatoris sententia est: Cui multum tributum est, plus exigent ab eo. Quocirca enitendum nobis est fratres, ne in vacuum gratiam Dei, hoc est, tot salutis nostræ adiumenta & medicamenta recipiamus: sed illorum ope adiuti, in huius vitæ curriculo strenuè laboremus: vt post illud tandem æternæ gloriæ coronam Domino tradente percipere mereamur.

Leo Papæ

Luc. 12.

In eodem festo Natalis Domini concio quarta; quæ rationem explicat, propter quam Dei filius in tanta ad nos humilitate venire, & in tanta paupertate nasci dignatus fuerit.

THE. Peperit filium primogenitum, & pannis eum involuit, & reclinauit eum in præsepio: quia non erat ei locus in dixerforior. Luc. 2.

QVAM ingens hodie mundo salus nascentis Christi beneficio fuerit allata, non obscure cælestis nuntius mirantibus ac trepidantibus pastoribus declaravit, cum ait: *Annumio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate David.* Magnum enim gaudium de Salvatore nato, magnam vtique salutem, singularem gratiam, summum beneficium, & copiosissimam indicat redemptionem. Vnde merito sacris hinc diebus Ecclesia frequenter illum Davidis versiculum reperit: *Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Hanc autem salutis & redemptionis abundantiam idem Vates alibi explicat, cum de Domino Salvatore loquens ait: *Visitasti terram: & inebriasti eam: multiplicasti locupletate eam.* Totus denique hic Psalmus sub ebrietatis, pinguedinis, & fluuiozum nominibus hanc diuinæ gratiæ vbertatem magnifica oratione describit. *Quis autem multiplies & imperuestigabiles diuitias, quis tot*

Psal. 129.

Psal. 64.

salutis

salutis medicamenta & remedia, quis tot eius in nos collata beneficiis, tot sacramenta, tot mysteria, tot salutaria Evangelicæ philosophiæ documenta, tot clarissimarum virtutum exempla, tot diuini amoris igniculos, tot ad pietatem & iustitiam incitamenta, tot denique ad immortalem vitam consequendam adiumenta non dico explicando consequi, sed enumerando percenire queat.

Sed obiiciet fortasse aliquis: si tam copiosa hæc Christi redemptio est, cur inter ipsos Christiani nominis professores tam multi sunt, qui pereunt: hoc est, tam multi ad quos huius beneficii gratia non pertingit? Non erit difficile huic quæstioni respondere, si ea repetam, quæ in superioribus concionibus attigi. Quid enim me pudebit res admodum necessarias sæpè inculcare: si vos non pudet, eadem frustra sæpius audire. Nam cum animarum salus nobis sit, qui docendi munus sustinemus, in primis proposita: tunc easdem res frequenter & assidue repetendi finem faciam, cum vos præstandi quæ à me dicuntur, initium feceritis. Quod etiam in causa esse D. Chrysostomus, dixit, ut quantum sit in periuriis flagitij, nunquam cesseratione amplificare, quia se homines à peccati iurandi consuetudine nolent continere. Ut igitur ad causam accedamus: quoniam modo summa hæc Christi beneficia atque mysteria (quæ carbonibus ignis congerunt super caput nostrum) cor nostrum igni diuini amoris incendenti: si nos ad hunc ignem non accedimus, si diuina hæc mysteria meditari negligimus: ut hinc ratione aliquis diuini amoris in meditatione nostra exardescat ignis? Nec enim ignis longè distantes, sed prope accedentes calefacere solet. Quis autem tam ferreus erit, qui si ad sacrum hoc præsepe accedens, ex altera quidem parte celsitudinem tantæ maiestatis ex altera verò deiectionem tantæ humilitatis fuerit contemplatur: non totus præ amoris & admirationis magnitudine stupefiat? Vtrumque enim sanctus Euangelista Ioannes initio statim Euangelij sui nobis ante oculos ponere voluit: cum verbum caro factum inter nos habitasse dixit. Posteaquam enim mira de hoc verbo præfatus esset, quod videlicet in principio erat, quod apud Deum erat, quòd Deus erat; quòd vita simul & lux hominum erat, quòd omnia per ipsum facta essent: ab hoc velut altissimo rerum cardine se demittens, apposito more Græcæ linguæ articulo subdidit: Et illud verbum (de quo videlicet hætenus tam multa & magna dicta sunt): caro factum est: illud inquam verbum ad carnis sese humilitatem inaudita quadam & stupenda charitate deiecit, & habitauit in nobis. Itaque magis

gnus ille Dominus, qui tanquam vnigenitus Dei habitat in sinu Patris, qui candor est lucis æternæ, & speculum sine macula maiestatis Dei, qui lacem habitat inaccessibilem, qui sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, qui inter choros graditur Angelorum, qui ambulat super pennas ventorum: hic inquam tantus Dominus inter nos habitare dignatus est in hoc videlicet exilio in hac ærumnarum valle, in hac mutorum animantium regione, quodque mirabilius est, cum ethnicis & pulicibus & imperis hominibus habitare, versari, & vesci non erubuerit. Vide quàm simplicibus verbis tantum hoc mysterium Euāgelista sit complexus: quod nemo tamen dignè æstimare poterit, nisi qui illius diuini verbi maiestatem & celsitudinem Spiritus sancti illustratione cognouerit.

Sed dicetis forsitan: Cum multa in hoc sacro mysterio sese nobis cogitanda offerant, quid præcipuè tractandum ceases? Non video quid possit pro huius temporis ratione commodius animo volui, quàm quod D. Bernard. Virgini sanctissimæ tribuit his verbis: Stat perterrita tantis miraculis Regina celorum, & miratur quomodo qui sic potuit venire, sic voluerit subuenire. Cum igitur nihil in hoc tanto mysterio sit non mirabile, hoc tamen maximè mirabile esse videtur, quod in hac tanta humilitate & paupertate Dominus maiestatis ad nos venire dignatus sit. Hoc igitur deuotissimo pectore sacra Virgo cum incredibili suauitate & admiratione tanquam mundissimum animal ruminabat. Hoc idem à nobis huius diei sacramentum exigit: quod vt nos etiam pio deuotionis affectu præstate valeamus, cælestem opem eiusdem sacre Virginis interuentu simpliciter imploremus.

Bernard.

A V E M A R I A .

Peperit filium suum primogenitum, & pannis etc. Tanta est, fratres mei, huius mysterij atque horum verborum celsitudo, tantus splendor, vt quo magis in illud oculos figimus, eò magis animus deficiat, lingua hæreat, & mens stupeat. Antequam sol oriatur, vt D. Chrysologus ait, facile quis potest oculos in orientem conicere: sed vbi Sol oriens est, adeo splendore suo oculorum aciem perstringit, vt ab infirmis oculis videri minime patiatur. Hoc idem in huius noui solis ortu nobis euenisse videtur: qui immensæ bonitatis sue splendore (quam nobis hoc opere declarauit) ita mentis nostræ aciem hebetat, vt ad tantæ lucis adios incipiat caligare. Quod si mens ipsa & cogitatio caligat, quomodo illud balbutiens lingua poterit explicare? Sicut enim mens deficit mysterio, ita lingua menti deficit. Rectè enim à Bernard.

Simile.

Simile.

Bernard.

D. Ber.

D. Bernardo dictum est: Quidquid de indicibili dicitur, eo ipso quo dici potuit, minus sapit: hoc est, minus suauiter explicatur quod animus deuote concipit. Quod planè non ad solam diuinitatis celsitudinem, sed ad ipsam quoque factæ humilitatis humilitatem referri merito potest: quæ magnitudinè sua omnem dicendam facultatem superat. Nequidè tamè Dominus elingues nos & mutos hodierna die esse patitur, qui prophético ore dicit,

Isa. 12

• notas facite in populis ad inuentiones eius: hoc est, admitant a consilia & rationes quibus, nos à sempiterni generis humani hoste, & à morte perpetua vindicauit. Quæ non modo in finitimis locis, sed in insulis etiam quæ procul sunt, & in omnibus terrarum finibus euulgari præcepit. Propter hoc enim in die Pentecostes omnes gentium linguas in vna Apostolorum lingua voluit copulari: vt in omnibus gentibus & linguis hoc summum salutis humanæ mysterium nuntiaretur. Sicut enim (vt Cyprianus ait) dum Babylonica turris fabricaretur, linguas diuisit, vt insolentes homines à temeritatis & superbiæ innani opere reuocaret: ita contrà ad hoc salutis mysterium vniuerso orbi prædicandum, omnesque gentes in vnitatem fidei copulandas, omnes earum linguas in Apostolis vniuit. Quia igitur linguæ nostræ obsequium à nobis hodie Dominus requirit, hæc saltem Euangeliæ verba quæ proposuimus, pro tenuitate ingenij nostri explanare incipiamus.

Peperi, inquit, filium suum primumogenitum, & panis eum inuoluit, & reclinauit eum, &c. Quid hîc primum mires? quid primum dicam? An quòd Dominus maiestatis tantus ad tantillos venit? an quod in tanta humilitate venire dignatus sit? Sed omitamus nunc quod ad nos talis tantusque Dominus venit (de hoc enim in aliis huius sacri temporis concionibus dictum est) expendamus nunc quonam modo ad nos venire voluerit. Hoc enim est quod S. Euangelista in his quæ proposuimus insinuauit. Cur quæso Domine in hac tanta humilitate & paupertate ad nos venire decreuisti? Cur qui sedes super Cherubin, & intueris abyssos, in infimo mundi loco, hoc est in stabulo & præsepio nasci voluisti? Quis hoc sine summo diuinitatis consilio factum esse credat? Huius ergo diuini consilij causas excutere incipiamus. Principiò illud statuendum est, hoc præcipuè summo illi bono in omnibus operibus suis propositum esse: vt primum quædam gloriam suam illustrare, deinde verò salutem nostram promouere & amplificare velit. Hæc enim velut duo omnium diuinorum operum signacula sunt: nempe gloria Dei, non quidem sola, sed cum vtilitate nostra coniuncta. Ad vtrumque autem parandum

parandum nihil planè diuinius, nihil conuenientius, quàm huius loci humilitas poterat excogitari

Ad eius enim gloriam (vt hinc exordiamur) hoc maximè expeditabat, vt hac ratione declararet, se non loci aut externarum rerum apparatu & dignitate illustrem reddi, qui natiuo virtutis magnaliumque suorum splendore omnia poterat loca quamlibet humilia non inire. Sic enim posterius. Hierosolymæ templum, quod structura & opibus priore longè inferius erat) sola maiestatis suæ præsentia sic honorauit, vt per Prophetam dicat: Maior erit gloria domus istius nouissimæ, quàm primæ. Sola enim dignitas eius præsentia, omnibus Salomonis opibus structurisque mirandis infinitis partibus superior erat. Idem videmus opifices argentarios in operibus suis efficere. Autum enim quod splendore suo fulget: nunquam auro tegunt: at inferiora metalla quæ ex se nitorem non habent, ab ipso mutuant auro. Sic igitur cum Rex noster clarissimus per se & splendidissimus esset (vtpotè qui est candor lucis æternæ, & splendor patris gloriæ) non magis egebat externo mundi apparatu vt talis appareret, quàm meridians Sol lucerna aliqua vt cerni possit. Reges quidem terræ cum nihil cæteris hominibus natura præstent, famulorum atque satellitum apparatu externisque opibus maiestatem quam in se non habent, ostentant: at, qui non fortuna, sed natura Rex Regum est & Dñs dominantis, hoc cultu & nitore exterius qualito non egebat: cum ipse rebus omnibus nitorem atque decorem sua virtute largiatur. Quæ igitur tantis huius Regis maiestate nullus in terra dignus locus inueniri posset, infimus illi certè maxime conueniebat, quo aperte demonstraret, se nequaquam à locis honorem, sed loca potius ab ipso gloiam & honorem percipere.

Hæc quidem vna causa loci huius eligendi fuit, sed nõ summa. Præcipua enim huius abiectiois causa, salutis nostræ procuratio & amplificatio exitit. Nihil enim is (ob eximiam in nos charitatem) maiestate sua putabat indignum: quod modò ad salutem nostram esset commodissimum, quamlibet ei difficile esset & abiectum. Perfectus enim amor non accipit de difficultate solatium: nec de impossibilitate remedium. Nam qui leuiter amant, facile quauis laboris occasione à cæpto amicitie opere desistunt. At, qui vehementer amant, tantum abest vt laboribus & rerum asperitate frangantur, vt hac occasione magis ac magis ad omnia hæc impedimenta superanda roborentur: nec sibi vlla in re parcant: modo illum inuent quem ardenter amant. Quod Isaias Propheta aperte insinuat: qui vbi Domini

num maiestatis, parvulum propter nos effectū esse prædicavit, cum intelligeret omnes protinus huius tantæ dignationis causam quaesituros, illā protinus subiecit dicens: Zelus Domini exercitū faciet hæc. Zelus autem, præcipuus amoris effectus est: non cuiuscunq; sed vehementissimi flagrantissimi: qui hoc potissimum captat, ne quisquam eum amoris ardore præferatur. Hac ergo de causa se totum homini dedit, vt se totū illi homo vicissim traderet, quemadmodum se totum vir tradit vxori, ne se illa alteri tradeat e velit. Hoc autē amoris summi opus fuisse, declarat D. Dionysius his verbis: Audendum est & hoc pro veritate dicere, quod Deus, ex vi charitatis extra seipsum sit. An nō ergo extra seipsum quodammodo factus est, qui cum in forma Dei esset, peregrinam hominis naturā assumpsit, & in hoc inferiori mūdo inier homines peregrinari, & in præsepio collocari voluit: vt qui in cælo cibus est Angelorum, in terra pabulum fieret iumentorum?

Hæc item ardentissima eius charitas fecit, vt nō modō alienam sibi hominis naturam copularet: sed etiam vt aliena delicta in se expianda susceperet. Simul enim cum humana natura, humanæ quoque naturæ debita pius pro nobis fideiussor accepit. Quid enim aliud ille ventus vrens, qui insensitam locustarum multitudinem Aegypti terram deuastantem impetu suo abripiens suffocandam proiecit in mare rubrū: nisi ardentissimam Christi charitatē significat, quæ illum impulit, vt omnia omnium seculorum scelera in se susceperet, & ea in mare rubrum prouiceret: hoc est, preciosi sanguinis sui vnda perpetua oblivione sepeliret. Hoc enim Propheta indicavit cum ait: Depone omnes iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Quod igitur ætate prouectior facturus erat sanguine, nunc infacilibus laboribus foeliciter auspicatur. Huius ergo rei gratia, vix dum natus, nuditatem, paupertatem, frigus, lachrymas, hospitij vilitatē, & lectuli asperitatem experitur: vt pro nostris se sceleribus affligens, inopia sua luxū nostrum, humilitate sua superbiam nostram, lachrymis suis anæ gaudia nostra & frigoris atque laborum suorum asperitate delicias nostras inciperet expiare. Discite igitur homo (inquit Bernardus) uanti Christus fecit te, ex his quæ factus est propter te: quia quāto pro te vilior, tantō tibi debet esse charior: quando vilis ista nobilitandi tui causa suscepta est. Discite etiam tu quoque pro te, hoc est propter flagitia tua animum demittere, labores suscipere, lachrymas fundere, delicias fugere, & asperitatis vitæ propositū minime formidare. Si enim hoc pro te par-

vultus adhuc facit, quid te propter te facere par est? Ille Deus
 omnipotens, tu vilis homuncio, ille ab omni peccato immu-
 nis, tu omnibus flagitiis coopertus: ille bonis tuis non indiget,
 tu citra illius præsentem opem ne spirare quidem vales. Si ergo
 qui secleribus tuis prouocatus te flagellis conficere debuisset,
 in seipsum flagella tibi debita retorfit: quomodo tu cuius sunt
 crimina, cuius criminum pœna, cuius pœnitentiæ lucra, cuius
 denique tota hæc salus & causa est, rides ac delicias? Certè vix
 vlla res est, quæ apertius mihi maximam Dei nostri bonitatē,
 maximamq; hominis malitiam & amentiam explicare possit.
 Si quis enim oculos suos abquantisper in illius supernæ celsi-
 tudinis contemplatione defigat: deinde acerbiter dolorum
 atque laborum, quos pro nobis Dominus maiestatis, pertulit,
 simili modo consideret: ac deinde causam huius tanti laboris
 inquirens, non vllum eius lucrum aut emolumentum, sed so-
 lam ipsius bonitatem & misericordiam esse deprehendet: de-
 inde verò eisdem oculos ad mores hominum flecteret, eorum-
 que ingratum animum, socordiam, atq; periuicaciam animad-
 uerteret: quomodo non totus in admirationem ecstasimq; rap-
 peretur, tantā in Deo bonitatem, tantamq; in homine peruer-
 sitatem considerans? Rectè planè D. Bernard. Frattes. lachry-
 mæ Christi mihi & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam
 ego foris in platea, & in secreto regalis cubiculi super me fere
 batur iudicium mortis. Audiuit hoc vnigenitus eius, exiit po-
 sito diademate, sacco vestitus, aspersus cinere caput, nudus pe-
 des, flens & eulans quòd morte damnatus esset seruulus eius.
 Intueor illum subito procedentem, stupeo nouitatem, cau-
 sam percunctor & audio. Quid facturus sum? Ludam ac de-
 ludam lachrymas eius? In hoc ergo temporis articulo quid
 illud est ludere, quàm Christi lachrymas deludere? Compati-
 tur filius Dei & dolet, homo patitur & ridebit? Inspiciens planè
 mira, si hoc egero? Hactenus Bern. Hæc igitur præcipua lachry-
 marum Christi: hæc tantę humilitatis, paupe ritatis, & abiectionis,
 causa extitit.

*Berna. in
 Sermo
 Nati. D.*

Est & alia non inferior, quòd videlicet hac ratione ad spiri-
 tualem ac cælestem vitam exemplo suo traducere catnales ho-
 mines volebat. Ad hoc autem commodius intelligendum, pau-
 lò attētiore aures mihi vos fratres charissimi, exhibere modò
 vellem. Illud igitur primùm meminisse oportet, hominem ex
 carne & spiritu, altera videlicet parte cælesti, altera terrestri co-
 stare: atque illum proinde vtramlibet maluerit vitam siue car-
 nalem, siue spiritualem trinuere posse. Spiritualem verò vitam

tantò esse carnali præstantiorem, quantò cælestia terrenis, & spiritalia carnalibus anteferuntur. Quæ cum ita sint, liquet planè, humanæ vitæ perfectionem in eo sitam esse, si quis infima animæ suæ parte compressa, & in seruitute spiritus reducta, diuinam illam mentis suæ portionem excolere, & virtutibus ornare nunquam intermitat. In hoc enim præcipuè euangelicæ doctrinæ perfectio posita est: per quam fideles, terreni hominis veritate deposita, nouum induunt qui secundum Deum creatus est, & in terris positi cælitum vitam & mores imitantur. Id aded verum est, vt si quis quod sit præcipuum inter perditos & sanctos vitos discernere a me requireret, hoc planè assignarem: nempe sanctorum virorum proprium esse, infima hac animæ portione subacta, supremam illam atque planè diuinam diligentissimè curare, illique honestæ atque ornandæ perpetuò incumbere. Contra verò perditorum hominum vel solum, vel maximè proprium munus esse, nobiliori sui parte neglecta, patrimonium, censum familiam augere, ac denique curas omnes & omnia vitæ studia in fœdæ carnis & ventris obsequium destinare: vt non immeritò hanc aded indignam curam Seneca demiratus dixerit: Nij boni, quantum hominum vnus venter exercet. Itaque isti tanquam bruta animalia: a viuunt, quasi corpus tantum, non etiam mentè haberent: illi contra instar beatarum mentium sic vitam institunt, vt (quem admodù. D. Hieronymus ait) in carne degentes, non secundum carnem viuunt: quoniam in carne ambulantes, non secundum carnem militat. Hoc igitur (vt cetera omittam) præcipuum inter perditissimos & sanctissimos viros mihi discernimen esse videtur: quod quidem non penitus absimile est ab eo, quod D. August. designauit, cum amorem sui vsque ad contemptum Dei. Babylonis: amorem verò Dei vsque ad contemptum sui, Hierusalem ciues constituere prudentissimè dixit. Sed heu nunquam satis deplorandâ miseriam: quod cum hæc ita sint, humanatamè naturâ ob communem peccati morbum sic inuersa fuit, vt homo sibi ipsi relictus, & diuina ope destitutus, nihil aliud quàm carnis suæ atque terrenarum rerum curam meditari gestiat. Sic enim illum affecit: imò infecit primus ille homo de terra terreus, vt nihil ex se nisi terrena solum captare posset. Venit ergo secundus homo de cælo cælestis qui nos spiritu & exemplo suo à terrenis abductos, ad cælestem vitam erigeret: quam quidem homo secundum meliorem sui partem, Deo tamen illi opem ferente viuere potest. Ad hoc ergo Sator: è cælo venit in mundum, vt ad cælestem vitam se

Seneca.

Hieron.

August.

cum

cum homines subleuaret. Ad hoc hominem assumpsit, ut homines diuinæ naturæ conforres efficeret. Ad hoc denique verbum De carne vestitum est, ut nos qui carnales eramus, diuini spiritus beneficio ad spirituales, ac diuinam vitam attolleret. Cæterum quoniam ad hoc necesse erat (vt antè diximus) terrena atque carnalia contemnere, & cælestia atque diuina (quæ enim homini fas est) meditari: idè Saluator omnibus his rebus destitutus, in summa paupertate, humilitate, atque asperitate natus est: vt suo nos exemplo à terrenis abstractos ad cælestia atque diuina traduceret: nec enim ad huius tantæ dignitatis fastigium, sine terrenarum rerum cõtemptu peruenire cuique licet. Vt hoc autè vitæ genus mortalibus in diuersum propensius persuaderet, à paupertate & terrenarum rerum contemptione vitam auspiciatus est: vt in summo precio haberemus, quod is mundum ingrediens, primo quoque tempore docere voluit. Sic enim è mundo per mortem decedens, inter cætera virtutum suarum insignia dolorum atq; laborum patientiam exemplo suo commendauit: ita mundum ingrediens paupertatem spiritus. hoc est, terrenarum rerum cõtemptum (quam inter octo Christianæ vitæ beatitudines primo loco recensuit) mortalibus imitandum proposuit. Itaque cælestis ille magister, qui ad homines docendos è cælo descendit, duas sibi ad hoc delegit cathedras: alteram in presepio, alteram in cruce: in quibus duas hominibus lectiones tacendo legeret. Prior enim lectio paupertatem spiritus, posterior verò laborum (vt dixi) patientiam docet. Cùm autem post Apostolos & Prophetas duo sint præcipua Ecclesiæ ornamenta, alterum innumerabilis exercitus martyrum: alterum, myriades anachoritarum & monachorum (quibus præcipue Aegypti & Syriæ deserta completa fuerunt) ex hac quidem posterior ischola martyres: ex illa anachorite & monachi prodierunt. Neque ij solum sed innumerabiles quoq; alij, qui deinceps in sequentibus ætatibus vitam inopem & asperam propter Christum elegerunt. Quis enim iam corporis incommoda horrere possit, qui Dominum maiestatis videat ea ipsa non solum elegisse, sed etià electione sua nobilitasse: Qui *Simile.* sacco in Iudæa veretur, si Regem ac principem suum eodem humilitatis habitu indutum cernat? Memoriam proditum est, Cyrus Persarum regem (qui populo uo gratissimus exitus adunco fuisse naso: quod inter illius gentis homines propter summam erga principem charitatem pulchram esse iudicabatur. Aristotelem verò gibbo depresso fuisse tradunt: quæ corporis deformitatem discipulis (quibus ille vnice charus erat) pul

chri:udinis loco ducebant: quoniam in vehementer adamoto corpote ipsi quoque n̄uamantibus nonnunquā decori sunt. *simile.* Si ergo Cyri & Aristotelis autoritas tantum potuit, vt quę natura deformia erant, pulchra iudicarentur: cur non apud nos tantum autoritas Christi Domini ac Seruatoris nostri valeat vt quę cęli homines errore deluti in malorū numero ponunt, nos vel ob hoc ipsum præclara existimemus, quod ea summa Dei Sapientia & in se suscepit, & autoritate sua comprobauit: *August.* Hoc autem ad institutionem nostram factum esse D. August. exponit his verbis: Omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Iesus vt contemnenda monstraret: & omnia mala sustinuit, quę & sustinenda præcepit: vt nec in illis quæreretur fœlicitas, nec in istis infœlicitas timeretur.

Hoc ergo Domini exemplo ita mundi facies immutata est, vt multi mortales qui terrenis bonis perpetuò inhiabant, subito mutata mente, spretris opibus ac deliciis, contempta seculi vanitate, pietatem & iustitiam colerent, & cęlestem in terris vitam meditarentur. Quorum innocentiam plerisque in locis Isaias in spiritu vaticinatur, vt cùm ait: In die illa cantabitur cant: cum istud, *Isa. 26.* Aperite portas & ingredietur gens iusta custodiens veritatem: siue vt alij vertunt, seruans pactum. Quibus verbis Propheta innuit, iustitię portas quas Dauid aperiri sibi postulabat, quę vsque ad id temporis penè clausę erant, modò iam Christo ad nos veniente apertas fuisse, per quas gens iusta ingredi deberet. Daniel verò in aduentu Christi peccatum eliminandum, & iniquitatem profligandam, & sempiternam iustitiam adducendam vaticinatur. Quę quidem vaticinia vbi attentius considero, & cum nostrorum hominum moribus cõfero, intelligo planè antiquis fuisse vaticinia, nobis autem propria, & his certè rebus declarati non quales simus, sed quales exemplo & beneficio Christi esse deberemus. Isaias rursus nullos in hoc tempore futuros in mundo lupos, nullos vr-
Isa. 11.
65. fos, leones, atque serpentes vaticinatur: sed omnes agnorum mansuetudinem imitatu-
 Quod quidem olim initio nascentis Ecclesię impletum fuisse non dubito: at nunc quàm multos videmus lupos qui aliena rapiunt: quàm multos leones qui sanguine pauperum alantur? quàm multos vr-
 tos voracitati dedant? quàm multos serpentes qui inuidiæ atque odij letali veneno infecti, aliorum fœlicitate torqueantur, aliorum viæ insidiantur, aliorum famam & vitam lacerant: de quibus scriptum est: Sicut mordent serpentes in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit.

Eccle. 10.

II.

Nunc iam commodum erit fratres, ex iis quæ hæcenus dicta sunt, philosophari: & quid à nobis hæc mysteria exigant, diligenter inspicere. Principò igitur i lud ex iis præcipuè sequitur, eos omnes qui obfirmatis animis in sceleribus & carnali vita persistant, nequaquam aduentus & redemptionis Christi participes effectos esse. Constat enim (vt latè disseruimus) præcipuam humilitatis & paupertatis Christi, atque adeo aduentus eius causam extitisse: vt carnalè vitam & carnis vitia è mundo eluminaret, & caelestem atque spiritualem in terris vitam institueret. Si igitur ad hoc omnes Christi Domini labores, ad hoc humilitas & paupertas ad hoc eius conceptio, natiuitas, vita, & mos instituta fuerunt: ad eos certè nondum venisse putandus est, qui scelerum suorum vinculis astricti in luto carnis sordidæque strarum infixi iacent. Quemadmodum enim (vt D. Basil. *Simil.* ait) cum Sol omnibus oriatur, omnibusque in commune lucis suæ radios proferat, cæcis tamen & dormientibus oriri non dicitur, quia non magis lucis eius beneficio fruuntur quàm si, ortus non esset: ita cum verus iustitiæ Sol Christus Dominus ad omnium salutem venerit, ad illos tamen nondum venisse putandus est, qui obcæcatis atque obfirmatis animis in scelerum suorum tenebris perdurant. Imò verò isti in naturam quodammodo dæmonum degenerasse videntur, quibus aduentus Christi nihil profuit: profuturus planè, si ipsi etiam ab illa prima superbia & contumacia sua resipiscere voluissent.

Sed ais: An non Paulus ait Christi venisse in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret? Venit planè. Sed hoc nullo modo sic accipiendum est, vt homo in sceleribus suis persistens, salutem assequatur. Hoc enim existimate quid aliud est, quàm ineffabili redemptionis Christi beneficio summam ignominiam notam inurere? Quisquis enim hoc in animum induxerit, eo ipso profiteretur ad hoc illum in mundum venisse, vt peccata honoraret, peccantibusque licètiam hominibus præberet, si certa salus in peccato perseverantibus constituta esset. Quomodo ergo peccatores saluos fecit? Nimirum, quia cum peccator iis virtutum meritis destitutus esset, quibus diuinam à se ipsam auertere posset, ipse merita sua interposuit (quæ unicuique per veram penitentiam applicantur) quibus peccatorum veniam consequatur. Præterea cum tu non modò meritis ad satisfaciendum pro peccatis, sed viribus etià ad expugnanda peccata indigeres: ipse quoque non modo meritorius, sed etiam sacramentorum virtute celestè tibi opem contulit, qua mundo, carni, atque diabolo resiste-

re, & peccata omnia facile propulsare posses. Hac ergo ratione Christus Dominus peccatores saluos fecit: dum nobis & peccatorū veniam promeruit, & arma aduersus peccati vim atq; tyrannidem contulit. Vtūq; autem beneficium planissimis ac suauissimis vocibus Isaias annuntiari hominibus præcipit his verbis loquimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius, demissa est iniquitas illius. Pro malitia autem, aij non incommode militiam legunt. Militabat enim caro nostra diuina gratia destituta aduersus legē spiritus: & ita dimicabat, vt eam ad terrā deliceret ac prosterneret. Vbi verò cælestis gratiæ virtus per Christum inuecta in mundum est, vires spiritus auctæ, & carnis potentia in sanctis viris debilitata & fracta est: ac sic tandem antiqua illa militiā ita completa & firma est, vt non iam caro impetu suo spiritum prosterнат: sed ab eo viribus aucto & confirmato, proteratur. Id quod olim Dominus Abrahæ atque Sarræ nominibus immutatis, non incommode significauit. Abrahæ namq; nomen quod erat contractius auxit: Sarræ verò quod erat longius altrixit. Idē igitur per gratiam suam in vno homine perfecit Christus, cuius debilem & infirmū spiritum gratiæ virtute roborauit. Quo facto carnis superbiam atq; petulantiam imminuit atque compressit: vt diuersa iam ratione caro debilitata seruiret, spiritus verò cælesti ope confirmatus imperium sibi delatum teneret. Sed vt ad Prophetā redeam, his duobus verbis duo maxima Christi beneficia complexus est. Quod enim ait iniquitatem dimissam, præterita peccata designat, quæ Christi sanguine deleta sunt: quod verò tubdit militiam esse completā, futura delicta respicit, quæ pij homines spiritu & ope Christi nixi à se repellunt: dum cupiditatem quæ peccatorum omnium seminarium est, virtute eius elidit. Quod si tu cælestibus his armis vt per socordiam negligis, ad eò nihil tibi hoc beneficium proderit, vt etiam vehemētē causam tuam premat, cum Dominus dicat: Cui multum commendauerunt, multum exigent ab eo.

Luc. 12

Sed rursus instas: An non pro omnibus plenissimè satis fecit Christus? Satis est planè: si tu tamen adhibita quoq; opera dignus efficiaris, cui hoc salutis beneficium ad te quoque pertineat. Hoc enim nobis illa Ioannis verba innuunt: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Non ergo protinus Dei filios nos effecit: sed facultatem contulit, qua Dei filij opitulante eius gratia, & cooperante hominis industria effici possemus. Qui sint autem filiorū Dei mores, non opus est diuinando assequi, nā & hoc perspicue protinus explicuit.

quit, eum subdit: Qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Hoc est, qui omnia studia & conatus suos eò comparant, vt cupiditatibus & voluptatibus (quæ à natura carnis & sanguinis proficiscuntur) abdicatis, tanquam filij Dei vitam iustitiant, cælestisq; Patris puritatem & innocentiam, tanquam germani filij moribus & virtute (quoad homini fas est) imitentur.

Quod si dignitatis & innocentie huius amore captus, à me requiras qua ratione illi insequi valeas, ad hoc tibi facile respondebo: neminem ab hanc tantam vitæ puritatem & dignitatem peruenire posse, nisi qui perpetuum bellum cupiditatis carnis indixerit. Hoc autem præcipuum Christianæ philosophiæ munus esse declarat D. August. contra Iulianum disputans Aug. li. 9.
contra Iul. ubi inter tria præcipua Christiani hominis officia (quæ vnicuique contra Iul. que nostrum ante oculos semper habenda sunt) hanc spirituales pugnam tertio loco numerat. At igitur, etiam potissimum opere homines veram iustitiam adipisci. Primum assidue orationis studio, quo ad Dominum suppliciter clamamus: Dimitte nobis debita nostra; deinde sacramentorum perceptione, quæ dignè ad illa accedentibus debita remittunt, & gratiam ad ea vitanda conferunt; postremò assidua & incessabili pugna aduerfus peccati radices & semina (nempe varias cupiditates) quæ in anima nostra residet, & ubi peccata cõdonata atq; deleta sunt.

Sed nequis dum bellum & plusquam civile, bellum cum affectibus & cupiditatibus suis gerendum audit, animo concidat, oculos in hoc sacrum præsepe, hoc est in puerum in eò collocatū coniciat. Is enim gladium spiritus nobis merito suo contulit, quo in hac spirituali militia dimicare, & cupiditatis immanitatem abscindere possemus. Cuius rei typum tenet circumcisio illa, quæ lapideis cultris ex imperio Domini à Iosue facta est. Qua ritè peracta, Hodie, inquit Dominus, abstuli à vobis opprobrium Aegypti. Iosue autem qui populū illum in promissam à Deo terram intulit, typum gessisse Domini Saluatoris, qui ad cælestem hæreditatem, hoc est ad tetram viventium piis omnibus promissam aditu patefecerit, aperte constat, Is et ego est, qui spirituali circumcisio circumcidit nos: cum gratiam contulit, per quam cupiditates omnes diuini timoris gladio exscindere possemus. Hoc autem est Aegypti opprobrium à nobis auferre. Quid enim aliud opprobrium Aegypti, nisi præputium carnis erat? Quid verò per præputium, hoc est, partis illius in qua maximè concupiscentia viget pelliculam, nisi cupiditatis immanitas designatur? Hoc est autem verum Aegypti, hoc est

humana naturæ opprobrium, quod verus Iesus à nobis abstulit: dum mentem nostram per Spiritum suum ita corroboravit, ut carnem sibi coniunctam subicere, & in servitutem redigere, & omnes eius cupiditates frangere & amputare posset. Quod etiam lapideus culter indicat. Satis enim constat, lapidis nomine lapidè illum probatum, angularem, summum in fundamento positum (quem Isaias prædicat) nempe Christum dominum verum Ecclesiæ fundamentum significari. Huius igitur lapidei cultri virtute & gratia, verum Ægypti opprobrium, hoc est, carnis cupiditas, quæ spiritui bellum infert, abscinditur.

Quæ omnia eò pertinent fratres, ut quando clementissimus Saluator noster plenissimè quod suum erat, præstitit, eos quoque quod nostrum est præstare studeamus: si ille lapsus manum porrigit, nos quoque manum ad illū erigamus, si ille dormientes è somno excitat, nos voluptatis & inertix cubile deseramus, si ille pugnaturis arma suggerit, nos illis armari adversus communem generis humani hostem decertemus: si ille animæ nostræ morbis salutis medicamenta tribuit, nos ea vulneribus nostris applicare curemus. Postremò si ille lapideum cultrum exhibet, quo cupiditatum nostrarum præputia abscindere valeamus, nos illo strenuè atq; fortiter contendamus, ne in nos prophetica illa maledictio congeratur: Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine. Quæ sint autem huiusmodi cupiditates, Apostolus ad Galatas enumerat his verbis: Manifesta sunt opera carnis: quæ sunt fornicatio, impudicitia, immunditia, inimicitie, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, &c. Hi sunt rami qui continenter ex lethali cupiditatis radice pullulāt: quos quotiescunq; subpullulare senserimus, confestim sine ulla mora abscindere curemus, antequàm fructum mortis & peccati virus germinent. Hoc est enim quod idem Apostolus monet cum ait: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiā malam, & avaritiā, quæ est simulachrorum servitus. Hæc quidem Apostolus. Quod si quis duriora Apostoli præcepta putat, audiat ethnicum hominem hæc eadem præcipientem, Discamus, inquit, continentiam augere, luxuriam coercere, gulam temperare, itacundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere, desideris naturalibus parvo parata remedia adhibere, spes effrenatas & animū in futura eminentem velut sub vinculis habere, id est, ut dicitur, ut dinitias à nobis potius, quam à fortuna petamus. Hæc causus ille. Si hoc igitur ethnicus homo ad ethnicis exigit: quid mirū est, si idè à Christianis hominibus

Chri-

Nicr. 8.

Coloss. 3.

*Senec. 1.
Epi 1.*

Christianus homo requirat. His igitur vitiis abdicatis, iustitia protinus & pax iustitiæ comes in animo dominatur: per quam tandem ad regnū perfectæ pacis & securitatis foeliciter peruenitur. Præstante Domino nostro Iesu Christo: qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Ad Lectorem.

NE quæso mihi succenseas amice lector, quòd hæc carmina de natali die domini (quæ nouitij huius nostri cœnobij Vlyssipon. in Virginei partus laudem eo ipso die composuere) hoc in loco attexere voluerim. Hoc enim orationis genus ad pios affectus excitandos plurimum valere, satis aperte Davidis carmina ostendunt, quæ hoc orationis genere à Spiritu sancto dictata & instituta sunt. Quod si parum auctoris & operis nostri grauitati hoc tibi conuenire videbitur, dabis puto veniam quando cum puero Iesu puer quodammodo effectus, senectutis & grauitatis meæ fuerim paulisper oblitus.

In die Natalis Domini Carmen.

Cur petis humanas puer ò bellissime sedes
A superis factus sedibus exultans.
 Cur tua pannuculos molles quibus implicet artus
Non habes in tali tempore mater? amo.
 Cur geminas inter pecudes decumbis, & vdas
Lachrymulas madido lumine fundis? amo.
 Cur rigida stimulis paleæ mordacibus vrunt,
Et tenerum ladunt frigora corpus? amo.
 Cur stabulis sacris durissima robora membris,
Et lapis heu capiti sternitur asper? amo.
 Pauca modo patior, sed postquam adoleuerit atas,
Verbera, vincla, vepros, roboraque alta feram.

Aliud.

Omnipotens sedes linqvit radiantis Olympi,
Diligit & nilis vilia lecta casa.
 Qui volucres pennis vestit, qui floribus agros,
Illius hyberno frigore membra rigent.
 Hinc Notus atque Auster furialia prælia miscent,
Hinc Boreas mittit frigora saua serox.
 Sydera qui fecit nitidi radiantia cali,
Nascitur in paleis crimina nostra luens.
 Qui tamen æterni caligemmanis Christe

Atria te cogit linquere? magnus amor.
 Quem chorus angelicus laudat: quem turba beatum,
 Cogit amor liquidus linquere lecta poli.
 O amor! o bonitas! o gratia summa Tonantis;
 Iam tibi nos seruos fecerat arte sator.
 At tu terrarum vastum descendis in orbem,
 Et genus humanum tollis ad astra poli,
 Atque Erebi regem furiali Marte profundi
 Vincis, & infernas victus adiuu aquas.

Aliud.

Sim licet immeritus, serui nec dignus honore,
 Sui mihi fas Dominum pauca rogare meum.
 Quomodo si Deus es, mortali sanguine cretus?
 Quomodo si genitor, Virgine matre satius?
 Quomodo si puer es, terram, pontum, astra creastis?
 Quomodo si senior, nasceris ecce puer?
 Quomodo si nudus, pietas tegit ecce volucres?
 Quomodo si rectus, te fera ladic hyems?
 Quomodo si rex es, leui fugis arma tyranni?
 Quomodo si non, nos ad tua regna vocas?
 Quomodo si cibus es, ieiunia tanta tulisti?
 Quomodo si potus, morte premente sitis?
 Quomodo si pius es, vincis terrore leones?
 Quomodo si fortis, miles ut agnus obis?
 Quomodo si pastor, patrias mactaris ad aras?
 Quomodo si non es, per iuga quæris oues?
 Quomodo si victus, victa de morte triumphas?
 Quomodo si victor, tartara regna petis?
 Quomodo te toties possum tibi dicere Christe?
 Nescio quo dicam carmine quæque meo.

Aliud.

En iacet aethereus pecudes puer inter agrestes
 Nec non vile capit celestia pectora tegens.
 Pro throno capimus præsepia dura iacentem,
 Quem non totius capit ardua machina mundi.
 En puer in paleis nudus iacet, ecce tonantis
 Aeterni magno pia frigore membra tremiscunt.
 Stas comes huic taurus vili comitatus a sella,
 Si mare, si terras moderatur: & imperat astris,
 Cur iacet in paleis, lectaque paludibus herba?

Ne mirere: Deum trisulis delectate gestas.
O fortunata felicitæ viscera matris.
Cui iam diuino licuit subolescere partu.
O pietas nostri decus immemorabile nunquam.
O ouium pastor non unquam oblitæ tuarum
O puer æterni pignus memorabile amoris.
Nascere magne puer, reuentis gloria seclæ.
Te duce quos hostes, quas non superabimus arces:
Es duces: interea per te iam panditur aether.
Tu tamen inuictus superabis castra nocentum.
Et commune lues proprio sine crimine crimen.
Nascere iam decus: superique voluptas,
Nascere spes hominum supremæ gaudia vitæ,
Stellantis regni patrias remeabis ad arces.

IN Circumcisione Domini concio prima, in qua post
 circumcisionis legem expositam, primùm de cir-
 cuncione Domini Saluatoris, mox de salutarifero
 eius nomine agitur.

THE. *Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, voca-
 tum est nomen eius Iesus. Luc. 2.*

Anticam venerandamq; huius diei solemnitatẽ
 paucis sanctus Euangelista Lucas comprehendit
 dicens: *Postquam consummati sunt dies octo, ut circum-
 cidetur puer, vocatum est nomen eius Iesus, &c.* His
 verbis duo clarissima mysteria cõplexus est: nam
 & circumcisonem Domini, & gloriosam, eius nomẽ breuissima
 oratione describit: de quibus sermo nobis hodie habendus est.
 Sed vnde orationis initium, vnde dicẽdi copiam mutuare po-
 tero, nisi æterni Patris spiritus dicenda suggerat, mentem re-
 gat, linguam agitet, ut circumcisonis mysterium, & magnifi-
 cum Iesu nomen ab æterno inditum exponere valeam? Eius
 igitur omnes opem sacratissime Virginis interuentu supplici-
 ter imploremus.

A V E M A R I A.

Quamuis omnia quæ amplissimo cal: complexu continen-
 tur dei sint propria, sicut sanctus ille Mardocheus in oratione
 sua profiteretur dicens: Domine in ditione tua cuncta sunt posi-
 ta, Dominus vniuersorum tu es: nihilominus tamen voluit is
 priuatum quendam populum in hoc mudo sibi deligere, à quo
 singu.

Esth. 13.

Deut. 7.

singulari quadam religione & pietate coleretur, cuiusq; ille paternam curam & providentiam gereret. Hic autem Israeliticus populus fuit, quem admodum illa Moſis verba indicant: Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Quia vero summam pacem & unitatem in hoc populo vigere cupiebat. statuit, ut totus hic populus ab uno stipite prodiret: ut se omnes mutuo tanquam fratres germana charitate prosequerentur, a que religionis unitatem & pacem, communis necessitudinis & naturæ vinculum astringeret. Hic autem communis omnium pater fuit Abraham: quoniam Dominus in hoc elegit, ut cum eo fœdus atque amicitiam perpetuam copularet. Quamvis enim alios ante hunc amicos habuerit, ut Abelem, Enoch, Noë, cætero que similes Patres, cum nemine tamen eorum pari solemnitate & religione qua cum Abraham fœdus percussit: qui propterea omnium credentium Pater appellatur: quia primus omnium hac singulari ratione ad unius veri Dei cultum vocatus est: cuius fidem & religionem cæteri deinde fideles eiusdem vestigiis insistentes secuti sunt. Huius vero novi fœderis signum, ac veluti monumentum sempiternum voluit esse circuncisionem: quod cum in filiorum Abraham carne extaret, ad Dei populum eos pertinere & à cæteris gentibus segregatos esse declararet. Itaque circuncisio, nec fœdus ipsum, nec pactum erat (quamvis scriptum sit: Et erit pactum meum in carne vestra) sed pacti huius cum Deo initi symbolum, ut latè Apostolus ad Rom. differit.

Rom. 4.

Pactum porro erat, ut populus ille nullum alium præter Abraham Deum coleret: illi videretur, illi fide et illi obtemperaret, illum toto corde & tota mente diligeret, & bona sua omnia in illo collocaret. Contrà vero Deus illum benignè protegeret, regeret, tueretur, ac foueret, & multis diuinæ gratiæ opibus & ornamentis instructum & amplificatum ad vitam perduceret beatam & immortalem. Hoc igitur erat pactum siue fœdus, quod pepigit cum Abraham. Ut autem pacti huius vim & naturam intelligamus, sciendum est, duplici potissimum nomine in scripturis sanctis ipsum designari. Appellatur enim testamentum Dei, appellatur & pactum. Testamentum quidem nuncupatur, quia quemadmodum morituri in testamento quædam legare, quædam vero à legatis exigere solent: ita planè testamentum Dei duo ista complectitur. Exigit enim ab hominibus nominis sui cultum & reverentiam pollicetur autem illis paternam curam & providentiam. Hac etiam de causa pactum appellatur, quod sit velut quidam inter legitimas personas contractus

Aus, qualis inter virum & vxorem esse solet: in quo vxor & sua omnia viro tradit, vir autem vxori idem præstat. Ad hunc ergo modum velut contractus quidam inter Deum hominem quæcunque beatur: in quo se, suaque omnia homo offert in obsequium Dei, Deus autem tanquam vir animæ seipsum, & gratiæ suæ opes ad eius salutem offert. Vtrumque autem Deus Abraham significauit. Cum enim ad illum dixit: Amula coram me & esto perfectus: officij sui illum admonuit: eum verò rursus ait, Noli timere Abraham ego protector tuus, & merces tua magna nimis: indicauit planè quid ab eo vicissim Abraham sperare deberet. Hoc est item quod frequentissimè Dominus in litteris sanctis insinuat, eum ait: Ero eto eis in Deus, & ipsi erunt mihi in populum. Hoc est: ego vos in fidem ac tutelam meam recipiam, ego vos diuinitatis & gratiæ meæ muneribus ditabo: ego vobis Deus, hoc est, omne bonum quod diuinitatis meæ nomine continetur, ero: Vos verò fidelis populi officium præstabitis, me vicum vestræ salutis autorem agnoscentes, præceptis meis obtemperantes, & in me vno spem omnem salutis vestræ collocantes. Vtrumque autem Sponso in Cant. sibi contigisse gloriatur eum ait: Dilectus meus mihi, & ego illi. Quod perinde est, ac si diceret: Ille totus in meam salutem intentus est, & ego vicissim me totam in eius amorem, & obsequium contuli: ille quamuis omnia curet, ad eam salutem meæ rebusque meis consulit, quasi ab aliis omnibus ferrius mei vnus curam gerere videatur: ego verò ita illius obsequio addicta sum, vt omnibus aliis penè mortua, illi vni vitam illi vigilem, illi dormiam, in illius amore dies noctesque, suspensaria mea ad illius gloriam conferam. Felix planè anima & nimium felix, quæ hunc animum & affectum erga Deum gestat. Talem enim se illius præstabit, qualem se illa exhibet Deo.

Quæ cum ita sint, nemo legem Dei onus tantum esse & iugum quærat, nemo gratis se Deo seruire arbitretur: eum idem Dominus per Prophetam dicat: Non dixi Iacob, frustra quærite me: quasi vos ad cultum & venerationem numinis mei adigens meque vestræ salutis vestrisque commoditatibus subtrahens: sed mutuum nobis operam præstabimus, dum vos fidelium seruorum atque filiorum, ego verò Domini ac parentis optimi officium exhibebo. Quisquis ergo ex animo seruorum Dei obsequio mancipauerit, fidenter credat, nunquam ei diuinam opem vlla in re, aut calamitate defuturam. Cum enim hoc pactum sit inter Deum & hominem, quamuis Deus nemini debitor esse queat vbitamque se veritatis suæ vinculis astringere hominibus dignatus est,

- Iſai. 90.* tus est, nulla ratio fieri potest, ut ipse datā fidem violet, Quod planè magis in spei nostræ præsidium & firmamentum est. Hic enim est ille aduersus omnia mundi tela clypeus, de quo Propheta cecinit: Scuto circumdabit te veritas eius: hoc est, fides & veritas promissionum eius, quibus fauorem, gratiam, & misericordiam cuitoribus suis pollicitus est. Hoc etiam illa Ecclesiastici verba insinuant: Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis: Lex enim non solum exigit ab homine obedientiam, sed Dei etiam fauorem pollicetur & gratiam. Homo verò sensatus obtemperat legi præcipienti, & credit legi promittenti & quemadmodum ipse fidelis est in obediendo, ita illi fides est in eo quod pollicetur exhibendo. Impossibile ergo est Deum homini deesse, si ipse officio suo non desit. Si enim fidelis est homo in obediendo, quomodo non erit fidelis Deus in eo quod promisit implendo? Huc verò, spectat quod de quodam Rege Scotiæ, ætate, forma, opibus cæterisque naturæ ornamētis præstanti, memoriæ proditum est. Qui cum beatæ vitæ studio incensus, domui, patriæ, fortunæ, rēgiōque splendori cessisset, & in abstrusum se monasterium abdidisset, atque opes quibus abundauerat, cum monasticæ vitæ austeritate commutasset: morti iam proximus, & aduentantis iudicij terrore percussus in eam tandem vocem firmissimæ spei & consolationis plenissimam prorupit: Feci Domine quod iussisti, fac tu quod promissisti. Hoc est, quid me finitimi iudicij horror conturbat? quid mortis timor deiecit, & miserè distorquet? Illi qui dixit, Vade & vende omnia quæ habes, & sequere me, obtemperavi, & suis me ille promissionibus veracissimus & clementissimus poterit fraudare?
- Matth. 19.*

I I I. Ex iis autem quæ dicta sunt fratres, facile quisque nostrum probabili saltem coniectura colligere poterit, quo loco apud Deum sit. Multi enim dictitare solent: Quis intelligentia consequi valeat, quid in illo diuino pectore de nobis agatur? Quis enim cognouit sensum Domini, aut cogitationes eius intellexit? Quis eorum qui in carne degunt à secretis illi & consiliis?

2. Cor. 12. extirpauit nisi fortè Paulus qui in tertium vsque cœlum raptus, audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui? Non tibi o homo ad arcanum hoc penetrandum opus est ut in cœlū ascendas, sed ut in te ipsum ingrediaris, ibique apud te perquiras quæ erga Deum animum geras: qualis enim erga Deum animus tuus fuerit, talem erga te diuinam mentem esse existimare poteris. Si tibi non hinc est paruum nihil prius, nihil antiquius, quàm diuinis parere præceptis: si hæc vel tota vel prima curarum tua-

rum est, qua videlicet ratione illi seruias, illius mandata custodias, & ab omni offensionis eius labe immunis sis, atque hæc te semper cura sollicitat: tu quoque hoc iudicio piè poteris atque probabilius exultare, Deum quoque pro te sollicitum esse, & paternam tuæ salutis curam gerere. Ita fiet, vt quem admodum quædam liquum solis in solo ipso propter oculorum imbecillitatem cernere nequeunt, in perlucido fonte, aut vase aqua pleno cernant (atque ita in terris positi, cœlestia contueantur) sic nos ex affectu & propensione animi nostri quid in diuino pectore geratur conuicere possumus. Qualis quippe tu animum erga Deum gestas, talem erga te Deum gerere piè poteris existimare. Quod quidem illa Prophetæ verba quibus Deum alloquitur insinuant: Cum sancto sanctus ens, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eius, & cum peruerso peruerteris. Verè enim æquissimus ille iudex erga sanctos sanctus, erga pios pius, erga innocentes innocens, & erga se gerentes vt filios ipse tanquam optimus & clementissimus Pater se gerit, qui tamen erga peruersos & rebelles pro eo ac eorum impietas meretur, distriktus atq; leuerus iudex est. Quod quidem apertius idem Prophetam morti iam proximus, Salomoni filio inter nouissima verba significauit: Tu (inquiens) Salomon fili misceito, Deum patris tui & serui ei corde perfecto. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quaeritis Dominum, inuenies eum: si autem dereliqueris eum proniciate in æternum. Quod perinde est, ac si diceret: Quamvis tu erga Deum fueris, talem erga te Deum experieris. Constat igitur ex his, qua potissimum in te lex, & pactum hoc Domini consistat, & cur item pactum & testamentum appellatur. Nunc ad circumcisionem, qua huius pacti signaculum est veniamus.

I

Omissa verò spirituali circumcisione nostra (de qua alibi sermo nobis habendus est) de circumcisione Domini agamus: & ab eo quaeramus, qua de causa voluerit circumcidi. Quid igitur in causa est Domine Iesu, cur circumcendi octauo die aliorum more infantum volueris? An vt hoc te signo Pater agnosceret? Imò verò (vt Bernardus ait) si qua fieri posset, vt cœlestis Pater fratrium ignoraret, hoc vel maximè signo nesciuisset. Cùm enim circumcisio peccatoris signum sit, quomodo tali signo deprehendi posset is, qui ab omni peccati labe, siue quod origine contrahimus siue quod opere perpetramus, immunis semper extitit? Quamuis enim esset paruulus, paruulus tamen erat ple-

Simile

Psal. 17.

I. Par. 28.

Brid

nus sapientia: qui sciebat utique reprobare malum, & eligere bonum. Quod planè in hoc incarnationis suæ opere maximè declarauit. Cùm enim naturam nostram assumere decreuisset, eaque peccati sordibus infectam deprehendisset (alterum quod Deus fecit, alterum quod diabolus infecit) tanquam sapiens puer alterum ab altero secreuit, naturam videlicet à culpa: ut ita demum à communi generis humani parente carnem traheret, qua homo esset: culpam non traheret, qua peccator esset. Si ergo innocentissimus Dominus non egebat, hoc peccati sine cauterio, siue remedio, cur remedium accipit peccatoris? Ad hoc igitur respondemus, tres potissimum fuisse causas, propter quas

Rom. 15. paruulus noster circumcidi passus est. Primum quidem (ut Apostolus ait) propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum, Promissus fuerat Patribus ex eorum semine Redemptor, cùm Abrahæ ac eius posteritati dictum fuit: In semine tuo benedicentur omnes cognationes terræ. Ut igitur apertè liqueret, Christum ex Abrahæ semine propagatum esse debuit utique circumcidi (quod posteritatis eius symbolū erat) ut ita tandem diuinæ promissionis veritas apertè constaret. Qua Dei promissione impleta, non est cur nos iam circumcisionis legi astricti simus. Cùm enim ea in diuinæ promissionis signum fuerit instituta, debuit utique impleta promissione cessare: quemadmodum videmus restitui pignora, & scripturam cautionis aboleri, ubi æs alienum (quod scriptura ea continebatur) dissolutum est. Hæc igitur prima circumcisionis Dominicæ causa exitit.

simile. Fuit & altera: quod videlicet Saluator noster vix dum natus Seruatoris officium foeliciter auspicari dignatus est: quod quidem sanguinis effusione perficiendum erat. Quemadmodum enim mercatores preciosas merces empturi, priusquam totam precij summam exoluant, aliquam eius partem offerunt, & in partem precij, & in signum futuræ solutionis: ita planè cœlestis hic mercator (qui ad hoc in mundum venerat, ut animas nostras à diaboli captiuitate redimeret) hodie recens natus sanguinem fundens, & precium salutis nostræ obtulit, & futuræ solutionis symbolum dedit. Qualis enim in posterum futurus esset, infans declarauit. Quæ hæc tanta celeritas Domine Iesu? Cur hoc citò sanguinem fundere properas? An non tantisper expectares, ut & maior tibi, si superesset copia sanguinis quàm offerres: & robur corporis firmitus quo labores nostri causa perferres? Tam citò eligis & præsepe durum, & humile stabulum & acerbum corporis vulnus, & Herodis odium, & fugam in Ægyptum, &

Aegyptū, & inter exteros & alienigenas exilium & incolarum?
 Quam aptè illi tibi Prophetae verba conueniunt: Pauper sum.
 ego, & in laboribus à iuuentute mea: imò & ab infantia mea.
 Quid facies arate vitibusq; prouectior, quam lo vix dum na-
 rus tot eligis sponte labores? Anmauertant hoc quæ conuer-
 sionem suam in vltima vitæ spatia differunt, adoleſcentiamque
 totam iuuenilibus desideriis & inanibus studiis destinant:
 extremam vitæ partem Deo seruant. Te nunc alloquor, quis-
 quis has tecum rationes inire soles. Dic mihi obsecro, quis tibi
 dierum ac temporum potestatem dedit, vt posses certa vitæ spa-
 tia nunc in hos, nunc in illos vltus destinare? An non verens, *Luc. 12.*
 ne dum hoc animo versas dicatur tibi quòd illi simili modo *Matt. 24*
 deliranti, & vitæ curricula cõputanti dictum est: Stulte, hac no-
 ste repetent à te animam tuam: ea ergo quæ parati, cuius erit?
 Quid verò illud? Quòd si dixerit malus ille seruus in corde
 suo, Moram facit dominus meus, & cæperit percutere conser-
 uos, & comedere & bibere cum ebriosis: veniet dominus serui
 illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & d uidet eum
 partemq; eius ponet cum hypocritis. Quisquis ergo temeraria;
 hæc consilia in animo voluit, an non ine uctabilis huius veri-
 tatis sententiam contra te latam formidabis? An non illa quo-
 que Sapientis verba tibi in mentem venient? Nescit homo fi-
 nem suum: sed sicut aues laqueo, & pisces hamo, sic homines
 capiuntur tempore malo? Quò dñi fides tua ad cõ infirma est, vt
 magis ratione quàm fidei lumine ducaris, ausculta insignem
 Philosophum sic tecum ratione agentem: audies plerosque
 dicentes à quinquagesimo in otium secedam, sexagesimus an-
 nus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitæ va-
 dem accipis? Quis ista sicuti disponis ire patietur? Non pudet
 te ad reliquias vitæ te tibi seruare: & id solum tempus bonæ
 menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quam se-
 rò est, tunc viuere incipere, cùm desinendū est! Quæ tam stulta
 mortalitatis obliuio, in quinquagesimum & sexagesimum an-
 num differre sana consilia: & inde velle vitam inchoare, quò
 pauci perduxerunt! Hæc ille.

Sed rationibus vobiscū agere nolo. Satis enim mihi erit hoc
 Seruatoris nostri exemplum vobis apte oculos ponere. Si in-
 fans hic cælorum & Angelorū Dominus, qui neque cælo, neq;
 terra, nec Angelorum, nec hominum indigebat obsequio,
 cuique nihil huius tanti operis labore accedere poterat: pro-
 pter eximiam tamen erga genus nostrum charitatem, ab ipsis
 canis & lacte incipit salutis nostræ negotium agere, & scelera

Thom.j.

S

nostra

nostra expiare, atq; pro ipsis abluendis & sanguinē fundere & omnis generis laboribus infantilia membra fatigare, & quas non meruit pœnas exolvere: quomodo nos quorū causa agitur, quorū peccata diluuntur, & ad quos tanti huius operis utilitas inanar: quomodo inquam, adeo perditē & negligenter vitam agimus adeo diuina beneficia contemnimus, adeo ad hęc tanta mysteria & sacramenta intelligenda caligamus, adeo in Deū rebelles & ingrati, in nos ipsos crudeles & infesti sumus: quando salutem nostram tanto Christi labore paratam vltroq; oblatam prodimus & negligimus? Quo quid esse vel dementius, vel detestabilius potest? Cur vel hoc vno argumento non colligis miser, quale illud negoriū sit, pro quo tantum, ac tā diu ipsa Dei virtus & sapientia laborat & sudat? Hanc igitur iustissimi timoris materiam nobis secunda hęc Dominicę circuncisionis causa præber.

His verò duobus tertia additur: quod videlicet hac ratione Dominus altissimę humilitatis suę voluit nobis locupletissimum exemplum præbere. Quamuis enim tota eius vita absolutissimum quoddam fuerit humilitatis exemplar: fortasse tamen nunquam ita se maiestas illa exinaniuit, atque deiecit. Nā in incarnatione sua ita se demisit, vt susciperet imaginem hominis: hic autem peccati cauterio insignitus, suscepit imaginem peccatoris. Et quamuis in baptismo eandem peccatoris imaginem præstulerit (quando cum peccatoribus abluī vt impurus voluit) tamen eo tempore super eum aperti sunt cœli, & vox Patris inronuit, & Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descens, columbinam eius innocentiam atque puritatem declarauit. In passione quoque sua, quamuis peccatoris & flagitiū si speciem gesserit (quando inter facinorosos & latrones innocentissimus agnus pendebar) dum tamen ita penderet cœlum tenebris horrendis obducitur, terra tremis, petre scinduntur, elementaque omnia mœroris & tristitię luctuosa signa edunt. Quo factum est, vt eo sic moriente non defuerint qui dicent: Verē hic homo iustus erat: hoc est, longissimē ab ea quam gestat peccatoris imagine alienus. Itaque nunquam ferē ita se Dominus in vita deiecit, quin protinus cœlestia signa gloriam & innocentiam eius magnificē prædicarent. At circūcisio quę peccati signum est, nullis miraculis illustratur. Perpendite ergo fratres, quō se nostri gratia summa illa celsitudo demiserit! Summum quidem in mundo Deus est, qui est supra omnia: infimum verò peccatum, quod infra omnia est. Quia ergo impossibile erat Deum ad peccatum vsq;

Matth. 3.

Luc. 23.

vsque se demittere, proximè tamen ad illud descendit: quando qui peccator esse non poterat, suscepit imaginem peccatoris. Sicut enim abscissio aurium latronem prodit, & vestis hæreticis imponi solita perfidix lapsum declarat: ita planè circumcisio peccatorem & reum clamat. Quo ergo se amplius summa illa maiestas inclinare potuit, uam vt peccatoris habitum & signa gestaret, qui tam procul aberat ab omni peccato: Quia enim generis humani morbus à superbia initium ceperat, medicina eius debuit ab humilitate proficisci.

Secunda pars de impositione nominis Iesu.

II.

Quamuis autem circumcisio Domini miraculis (sicut antè diximus) illustrata non fuerit, debito tamen huius tanta humilitatis præmio non caruit. Præmium verò declarat gloriosum nomen, quod illi hodie diuina auctoritate impositum fuit: quod Saluatorem significat. Cuius nominis & officii gloriam Apollolus ad Philip. declarat cum ait: Deus exaltauit illum, & donauit illi nomè, quod est super omne nomen: vt in nomine IESU omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Igitur qui se infra omnia humiliavit, seq; nouissimum virorum fecit, debuit vtique omnium princeps & caput fieri, & supra omnia exaltari: vt quicumque siue in cælo: siue in terra sunt, illius gloriam confiteantur, illius laudes prædicent illique acceptam salutem suam ferant. Nam qui in cælo sunt, propter illum beati sunt: & qui in terra iusti sunt, propter illum præcipiè gratiam & merita iusti sunt: & qui in purgatorio existentes vitam & requiem præstolantur, propter illius vtique merita præstolantur. Sicut enim nulla in cælo stella fulget, quæ fulgorem suum à Sole non mutuet: ita nullus nec in cælo, nec in terra iustus est, qui ab hoc iustitiæ Sole, iustitiæ & sanctitatis suæ claritatem non accipiat. De plenitudine siquidem eius non omnes velut ab inexhausto quodam omnium gratiarum fonte hausimus. Quocirca iustum profectò est, vt quotquot siue in cælo siue in terra per illum sanctificati, ditati, nobilitati, & ad æternam salutem cooptati sunt, salutare hoc nomen laudent, prædicent, excolantur, eique non solum corporis, sed cordis etiam genua flectant. Sunt apud Hispanos insignia quædam studiosorum hominum collegia, à principibus viuis in communem Reipublicitatem extracta, vnde præstantes doctrina viri prodeunt: quibus Reipublicæ gubernacula committi frequenter solent. His autem de more est, cum patroni, ac fundatoris collegij nomen audiunt,

audant ingrati animi significationē caput illico aperire: quòd videlicet eius beneficio eruditionē cum dignitate coniunctam se adepturos sperant. Si hæc igitur reuerentia principibus viris beneficij huius nomine exhibetur: quid quæso non tantæ salutis authori, & libertatis nostræ vindicæ exhibere par est? Quid enim per te Domine Iesu nacti, quam dignitatem adepti sumus? Nimirum (vt breuiter dicam) fecisti nos non quidem vrbium præfectos, sed fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram, immo super cælum. Per te enim Domine regnum, per te sacerdotium, per te Dei amicitiam & pacem, per te Spiritum sanctū, per te dignitatem adoptionis hereditatemq; filiorum Dei, per te veniam peccatorum, per te Angelorum contubernium, per te tandem immortalē gloriā, & confessum ad dexteram Patris adepti sumus: quando immeritis nos in bonorum tuorū societate vocasti, & tu participes effecisti. An non ergo omni obseruantia atq; veneratione largitorum tuorum honorū, vt corporis membra, sic & animi sensus omnes suppliciter inclinabimus? An non cum Propheta ex toto corde clamabimus: Nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ? Hoc est, nihil Domine magis anima mea desiderat, nulla re magis afficitur & incalescit, quam dulcissima gloriosi nominis tui memoria & appellatione.

Commemorat sanctus Iob pauperum quos ipse vestiebat, gratum erga se animum, his verbis: Si despexi prætereantem, eò quòd non haberet indumentum, & absq; operimento pauperem? Si non benedixerunt mihi latera eius, & de vellerebus ouium mearum calefactus est? Itaq; ipsa latera & corpora pauperum, dum se vellerebus sancti vini, tecta, & calefacta sentient, gratias illi agere non tam verbis, quam ipsorum laterum sensu & calore videbantur. Libet fratres paulò fufius hæc sancti viri verba huic salutis nostræ beneficio accommodare. Video enim nos quoque spiritaliter nudos esse progenitos: vt pote quos primi generis nostri parentes originalis iustitiæ & diuinæ gratiæ indumento nudati, quales ipsi relictī sunt, tales nos quoque genuerunt: nudi videlicet nudos, hoc est, omnium virtutum & iustitiæ ornamentis spoliatos. At necesse est, vt ante Deum non nudi, sed vestiti appareamus (sicut Apostolis ait) ea nimirum veste, quæ peccatorum nostrorum multitudinem tegat, ne appareat nuditas nostra. Cæterum pauperum vestes ex vellerebus ouium suarum sanctus Iob consuebat: vestis autem quæ animæ nostræ nuditatem contegat, nisi ex illius innocentissimi agni vellere, qui propter nos vestiendos in cruce attonsus

Apo. 1.

Isa. 26.

Iob. 31.

2 Cor. 5.

ee attonsus est, confici non potest. Si enim primus ipse pa-
 rens nudus relictus est, & nudi quoque nascuntur quotquot ab
 eo propagati sunt: quis quæso inter omnes Adæ filios vesti-
 tus reperiri poterit, nisi solus ille, qui ab Adam propagatus ne-
 quaquam ab illo nuditatem & culpam traxit, sed naturam: ille
 igitur iustitia indutus nascitur, ille ex unis suis nuditatem
 nostram tegere potest. Quapropter ad illum nos vestiendos
 mittit Apostolus, cum ait: induimini Dominum Iesum Chri *Rom. 13.*
 stum. Iesum igitur a se amus, illique suppliciter cum Ruth
 Moabitide dicamus: Expande quæso Domine pallium tuum *Ruth. 3.*
 quo operieris, quia propinquus es: frater enim, & caro, &
 sanguis noster per humanitatis nostræ assumptionem effe-
 ctus es; nemo autem carnem suam odit, sed nutrit, atque fouet
 eam: Extende ergo Domine pallium tuum, & nuditatis nostræ *Ephes. 5.*
 inopiam tege. Periculi nostri magnitudinem clementissime re-
 demptor attende. Si enim pater tuus in conuiuio suo sine veste
 nuptiali deprehenderit nos ligatis manibus & pedibus in tene-
 bras exteriores proici iubebit. Tege ergo Domine nuditatem *Matt. 22.*
 nostram, ne nudi à cælestis mensæ conuiuio in tartara detur-
 damur. Bono animo estote fratres: non est enim difficilis ad
 exorandum clementissimus Saluator. Hanc enim fidelibus *Galat. 3.*
 cunctis vestem in sacro baptismatis fonte concessit. Apostolo
 testante qui ait, Omnes quotquot baptizati estis, Christum
 induistis: quia videlicet meritum eius & gratiæ participes
 ibidem effecti estis. Nec solum hoc præstat in baptisimo, sed in
 poenitentia quoque sacramento. Unde poenitenti prodigo filio
 iubet pius pater adduci stolam primam: præclara videlicet ius-
 titiæ & gratiæ ornamenta: quæ animæ nuditatem, & peccato-
 rum multitudinem operiunt.

Nunciam fratres, cum homine huiusmodi veste induto a-
 gere volo. Is igitur qui ante hoc susceptum diuinæ gratiæ be-
 neficium nudus incedebat, cuius viscera amore Dei frige-
 bant, qui virtutibus & cælestibus donis nudatus erat: ubi se
 interea spiritus testimonio cælesti gratia indutum coniecit, ubi
 præcordia sua amore Dei ætuate lenit (ita ut iam dicere cum
 Augustino possit: Quis est iste ignis qui calefecit cor meum?) *August.*
 Vbi denique antiquam vitiorum suorum turpidinem iusti-
 tiæ & virtutum vestibus suspicatur esse contactam: ubi hæc,
 inquam omnia intra se probabili saltem coniectura cognoscit:
 an non tunc latera eius sic induta, sic honestata, sic calefacta
 benedicent illi, qui propter nos in cruce attonsus, passionis
 suæ merito iustitiæ & immortalitatis vestem nobis comparat

uit? An non lætus & gratulabundus cum Propheta clamabit, Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me: quasi Sponsam ornaram monilibus suis. O fœlicem illum, qui concipere animo posset, quo affectu Propheta Spiritu Dei plenus hæc verba profudit? Gaudens (inquit) gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Cur quæso Propheta tanto exultas gaudio? Nimirum quia induit me Dominum vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me. Nihil hic ad plenam fœlicitatem deesse videtur: quando & salus aeterna nobis, & iustitia, quæ ad hanc salutem via est, per Christum donatur: quorum alterum in præsentem vitam conferunt, alterum ad futuram reservatur. Sed cur induendi verbo utitur. Ut intelligas utriusq; beneficii magnitudinem: sicut enim indumentum totum hominis corpus & omnia eius membra tegit: ita salus illa & iustitia totam hominis regionem peruagatur, & omnes animæ sinus copiosè implet, ut neque in ea salute vlla miseria, neque in ea iustitia vlla veteris vitæ culpa resideat. Verùm non contentus vestem hæc tradidisse, addit etiam monilia, dicens: Tanquam sponsam ornaram monilibus suis. Sponsa enim quo die ad thalamum prodeunt, quidquid ornamentorum præstantissimum habent, secum afferunt. O si quis eos haberet oculos, quibus sanctissimi alicuius viri animam posset intueri, quàm admirandis monilibus exornatâ, quàm præclaris ornamentis exultam, quàm magnificis diuini Spiritus gemmis illustratam cerneret: Omnia enim Spiritus sancti charismata, omnes fructus spiritus, omnes deniq; cælestes habitus (qui tam multi à Theologis numerantur) quid sunt nisi spiritalia quædam monilia, quibus Spiritus ille cælestis quam sibi desponsat animam mirificè ornare, decorare, & honestare solet? Cuius decore adeo ipse capitur qui eam decorauit, ut in Cant. dicat: Quam pulchra es amica mea, quàm pulchra est oculi tui columbarum.

Iſai. 61.

Cant. 1.

Hoc igitur affectu, hoc animo pij omnes propter inpenſum in hac vita iustitiæ beneficium Christum laudant: quid autem pro salute in altera præstanda (cum eius compotes facti fuerint) effecturos credimus? Si enim hoc affectu & pietate sunt propter percepta in hac vita bona gratiæ, quo affectu erunt cum perceperint bona gloriæ: Quo tunc mentis ardore gloriosum illud nomen prædicabunt, per quod tantam bonorum omnium copiam adepti sunt? Hoc est enim quod Apostolus

stólus ait: In nomine Iesu omne genu flecti debere, non modò terrestrium & inferiorum, sed etiam cœlestium, hoc est, *Coloss. 3.*
 omnium beatorum. Quò enim illi maiora bona per illud consecuti sunt, hoc se magis illi submittent, magisque in illius amorem & laudes se totos effundent. Hoc autem dabit aliquando Dominus vt experiamur. sed vt affectus huius indicium aliquod habeamus. alicuius beatæ mentis animam nobis ante oculos proponamus. Cùm hæc igitur fœlix anima in cælo residens, eos videat qui in gehenna torquentur, qui (vt *Isai. 64.* *Isai. 64.* ait) erunt ad visionem omni carni: cùm, inquam, videat exterritos illas tenebras, stridorem dentium, & fletum, & fremittum, & ignem, & vermem, & malleos, & serpentes, & clamores torquentium simul atque tortorum, cæteraq; omnia pœnarum genera quæ ibidem miseri patiuntur: videatq; contrà se Christi meritis & sanguine non modò à tantis malis ereptam: sed æterna etiam gloria & immortalitate donatam, in tanta degete fœlicitate, quantum nulla neque hominum, nec Angelorum lingua valeat explicare: quid quæso faciet? quibus Saluatorem oculis (quem præsentem cernit) intuebitur? quomodo illius sacra vulnera, per quæ tantè salutem adeptæ est, exosculabitur? quo affectu sanctissimis illis pedibus prouoluetur. quas illi gratias aget, cùm se per illum tantorum bonorum compotem effectam cernat? Tres illi pueri quos Nabuchodonosor in fornacem ignis propter confessionem Domini proiecit, dum ab incendio crepitantium flammarum Dominica se protectione illatos viderent: ad eò in amorem sui liberatoris exarserunt, vt omnes animi fibras in laudem eius atque orantantes, nullam nec in cælo, nec in terra, nec in mari creaturam relinquerent, quam non ad communis Domini laudes inuitassent. Quòd si illi à momentaneo corporis incendio erepti, ita se totos in præconia diuini numinis effuderunt: quid quæso illi facient, qui non modò ab incendiis æternis per Christum non se liberatos vident, sed etiam cælestis & æteri regni possessione donatos? Subiciamus aliquod huius rei exemplum, quod res fiat dilucidior. Fingamus extitisse virginem aliquam honestissima forma, & egregia virtute præstantem, pauperem tantem, & potentium præsidio destitutam, quam rex aliquis potentissimus virtutis eius fama perimotus ita adamatet, vt coniugio sibi eam copularet, consortemq; regni faceret: quòd Hester reginæ contigisse sacre literæ testantur. Vbi igitur insignis hæc fœmina videret se nobilitissimi regis benevolentia ex infimo loco in tantam dignitatem euectam, omnesq; regni

proceres venerabundos coram se genua flectere, animaduertes
 rerque totum illud decus à regis beneuolentia & eximio amo-
 re profectum : quibus quæso illum oculis aspiceret, & amantissimum
 Sponsum, & huus tantæ dignitatis autorem. Hoc exemplum fratres alicui ex beatis illis mentibus accommodemus.
 Cum ergo beati alicuius viri anima videat se non modò ab incendio gehennæ ereptam, sed etiam cum deo in æterna
 fœlicitate locatam, inenarrabilibus deliciis affluentem : intelligatque
 tantum hoc à bonum Christi meritis & gratia contigisse per quem ad tantam
 celsitudinem sit euectus, sine qua per petuis tenebris & incendiis torqueretur : cum videat se ex tam
 infima sorte ad tantam dignitatem sublatam, vt regis æterni atque
 omnium rerum Domini Sponsa sit : quibus quæso oculis tantæ fœlicitatis
 autorem intuebitur? quo erga illum amore flagrabit? quo affectu rosea illa
 vulnera exosculabitur, per quæ scit aditum sibi ad immortalitatis gloriam
 paruisse? quas denique laudes & gratias illi pro tanto beneficio aget?
 Legimus in Vitis sanctorum Patrum, quendam ex senioribus illis mortuam
 proximum, adolefcentiorem quendam monachum ex his qui morienti astabant
 ad se vocasse, prehensasque eius manus suppliciter exosculatû dixisse :
 Benedictæ sint hæc manus, quoniam adiutrices mihi ad æternam salutem
 extiterunt. Hoc autem dixit, quoniam adolefcentis ille sæpè à cella senis
 multa que ad victum illi necessaria erant furabatur : quod senex patienter
 ferens, intellexit illa hora quantum sibi diurna illa patientia ad
 cœleste regnum promerendum contulisset. Si ergo sanctus hic senior
 adhuc in terris positus, adeò salutare, & grates manus illas habebat,
 quæ non aliter illi quàm nocendo profuerunt : quo amore Sanctorum
 in cœlo regnantium animæ Christi manus exosculabuntur, quibusque
 eas benedictionibus & laudibus prosequentur, quæ non rapiendo, sed
 exoluendo quæ non raperunt, cœleste illis regnum contulerunt?
 Qua pietate & affectu quisque eorum dicet : Perpetuis laudibus misericordiam
 & benignitatē tuam celebrabo amantissime rex meus & Deus meus,
 quia per te ab æterna morte liberatus sum : per te Angelorum
 ciuiumque supernorum choris ascriptus sum, & per te regnabo in
 secula seculorum. Beneficent ergo tibi latera mea & viscera mea :
 quia per te tam magnificis donis ac munibus ditata sunt. Videtis ergo fratres quo pietatis & dilectionis ardore
 genua cœlestium & supernorum ciuium huic glorioso nomini
 flectuntur.

Sed quæret fortasse aliquis, cur ad hoc solum nomen Iesu genua

genua flectamus, non etiam ad alia ipsius nomina quæ multa & magna sunt? Nam & Christus, & Dei filius appellatur: & *Apoc. 19.* Ioannes in Apoc ait, nomen illius esse Verbum Dei. Cur ergo ad hæc tam præclara nomina genua non flectimus, sed ad solum nomen Iesu? Ad hoc igitur quidam Theologus respondet, hoc honoris fig. um non solum in reuerentiâ, sed etiam in grati animi officium Christo Domino propter redemptionis, & salutis nostræ beneficium exhiberi. At in aliis nominibus sola Christi gloria, non etiam salus nostra designatur. Nam esse Dei verbum, & Dei filium, & regem vñctum, ad eius præcipuè gloriam pertinet. At nomen Iesus saluatorem sonat: quo nomine & illius gloriam & salus nostra continetur: ideòque merito ad hoc salutare nomē & alurgimus, & genua flectimus, diuini numinis maiestati reuerentes, & pro salute nobis per sacrum illud nomen impensa gratias agentes. Præsertim itaque nomen hoc & salutem, & medelam & peccatorum veniam, & gratiam: ideò que nominis huius dulcedine illecta Spon'a in Cant. aiebat: *Cant. 11.* O I. um effusum nomen tuum, ideò adolefcentulæ diixerunt re. Cur diixerunt? Quia sub hoc saluari olei nomine iustitiam gratiam, gloriam, æternamque salutem, & felicitatem à Christo Domino sibi præstitam agnouerunt. Quo in loco D. Bern. *Bernard.* cum multa alia, tum illum præcipuè animaduertendum esse ait: quòd cum duplicia sint Dei nomina, quædam maiestatem, quædam misericordiam significantia, Christus Dominus maiestatis nomina dissimulans nomina sibi misericordiæ vendit: at cum se non modò Iesum: sed etiam Emanuelem, hoc est, nobiscum Deus, vocari vult. Olim is frequenter hæc verba in lege reperebat: Ego Dominus, Ego Dominus, quæ timorem hominibus incuterent. Modò Patris appellatione gaudet, & sic nos Patrem suum in oratione compellere præcipit. Sed quid est quòd ait, hoc nomen esse oleum effusum? Quid mirum, ait idem Bernardus, si nomen sit effusum, cum ipse etiam sit effusus? *Bernard.* Quàm carum oleum, quàm vile, vile, sed salubre. Itaque vt vile effunditur, sed vt salubre sanat. Sed expendamus cur hoc nomen oleo comparetur. Nimirum quia est inter oleum, & nomen Iesu similitudo in quibusdam olei qualitatibus: quòd videlicet lucet, quòd pascit, quòd vngit. Fonct enim lucem, nutrit carnem, lenit dolorem. Est igitur lux, cibus, medicina. An non igitur hæc omnia præstat nobis Iesus? An non ipse se lucem mundi, panem viuum, & ægrotantium medicum appellat?

Quid igitur hoc nomine salutaris? quid amabilis? quid suauis? Hanc porrò suauitatem idem Bernardus expertus esse

Ioa. 9.

videbatur, cum diceret: Quid est Iesus nisi mel in ore? melos in aure: iubilus in corde?

Si ergo tanta religione & pietate salutare hoc nomen colendum est: quo supplicio digni sunt, qui tam impudenter huius nominis maiestate abutuntur: dum pallim pro rebus nihili & iurant, & peierant, non viri modò, sed etiã fœminarum, atq; ad eò pueri & infantes, qui cum vix dum ad plenum verba formare sciãt, iurare iam & peierare norunt, quod à parentibus suis didicerunt. Quos planè, verendum est, ne habeat pœnarum confortes, quos habuerunt magistros erroris. Olim quidem in lege nomen Dei quatuor literarum nemo vsurpare audebat nisi summus sacerdos, idque in templo, & in die solèni, & sacris vestibus indutus: modò autem non pudet pueros, & puellas passim venerandum hoc nomen per quod salus mundo reddita est, protere & cospurcare. Beatus Franciscus ante mortem testamentum condidit, in quo familiaria quædam mandata filiis suis seruãda reliquit: inter quæ hoc præcipuè numeratur: Sanctissima verò nomina, & verba Dei vbicunq; reperta fuerint, volo colligi, & in loco honesto collocari. Videte quæso quæ cura sanctissimi viri peccatus in morte sollicitus erat! Sui enim quodammodo oblitus, de reuerentia huic sacro nomini exhibenda sollicitus erat. At nos miseri nihil minus curamus: fortasse quia nondum salutem eã, quæ per hoc nomen in mundum allata est percepimus. Rogo vos fratres (quando hodie & primus redeuntis anni & huius sacri nominis dies festus est) vt ob eius reuerentiam apud se vnusquisq; firmiter statuatur, tũ à se tũ à liberis & familia sua hanc diuini nominis iniuriam procul pellere: vt hoc videlicet nomine ad miseriarum nostrarum commune præsidium, non ad mendacia nostra confirmanda abutamur. Quæ autem ratione hoc nomẽ inuocare debeamus, D. August. exemplo suo docet his verbis: Quid est Iesus nisi Saluator? Ergo propter temetipsum esto mihi Iesus. Noli Domine, noli sic attendere malum meum, vt oblitiscaris bonum tuum. O bone Domine, etsi ego admissi vnde me damnare possis, tu non amisisti vnde me saluare soles. Sic igitur fiet, vt huius nominis præsidio nõ ad iurandi abusum, sed ad petendi suffragium religiosè vtentes, æternã tandem salutẽ, & immortalitatis gloriam per illud consequi mereamur.

August.

IN

In eodem festo Circumcisionis Domini concio secunda: in qua primùm de duabus præcipuis Dominicæ circumcisionis causis agitur: vbi vehementer eorum pernicacia damnatur, qui cor habent in circumcisum, hoc est, omnibus impuris cogitationibus & cupiditatibus peruium. Secundo verò loco de salutar: & glorioso Iesu nomine, ac vera per eum salute in mundum allata differitur: & illi grauius accusantur, qui temerè hoc venerabili nomine iurantes & peierantis abutuntur.

THE Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Luc. 2.

INTER eas leges quas olim Dominus filius Israel tulerat, non infimum tenet locum circumcisio, quæ lege ipsa fuit antiquior, vt patet quæ non Moysi, sed Abraham quadragesimo ante latâ legem annis data est. Quia verò beati viri officium est in lege Dñi meditari die ac nocte, eosq; propheta beatos pronuntiat, qui testimonia eius, hoc est, leges dei persecrantur: operæ precium erit, in hac sacra Dominicæ circumcisionis solemnitate huius diuinæ legis mysterium indagare. Circumcisio enim, si ipsam rei faciem spectes, nihil habere videtur quod diuinæ maiestatis oculis gratum esse queat, cum summo illi spiritui Pauli nihil nisi quod spirituale sit, aut à Spiritu proficiscatur, esse gratum possit. Verùm cum huius rei multæ à sanctis Patribus causæ afferantur, duas potissimum in præsentî concione referemus. Quarum altera est, vt peccatû originale hoc sacramento tolleretur: altera, vt hoc veluti signo Dei populus à cæteris gentibus distingueretur: & quârum inter vtrosq; esset discriminis, non modo dissimilis vitæ & religionis cultus: sed peculiare etiam ipsius corporis signum demonstraret.

Vt verò de originis peccato, quodd hominem vnâ cum natura ipsa inuadit, principio differamus: satis constat, omnes Adæ posteros ex debito veteris illius culpæ (sicut Apostolus ait) nasci inimicos dei, & iræ filios. Quia verò Deus sempiternum amicitie fœdus cû hominibus inire volebat: necesse fuit aboleri culpam illam, quæ inimicitiarum inter Deum & hominem causa erat. Ad hanc ergo originis culpam abolendam Circumcisionis

Gen. 17.

Psal. 5.

cisionis sacramentum in veteri lege, sicut in noua, Baptisma institutum est: ut cum parentes fide pietateque erga Deum incitati filiorum sanguinem fundereot, antiqua vitiaæ naturæ labes elueretur. Quæ ex te intelligere licet, quid potissimum facere debeat quisquis ad amorem Dei vehementer aspirat. Multi enim sunt, qui importunè rogent, quid eos agere, quid molui & in quæ maximè studia incumbere oporteat, quo Deum toto corde diligan? Quibus respondendum est, ut ab omnibus vitiis atque cupiditatibus sordibus animam purgent, quo in ipsis per charitatem requiescere charitatis autor dignetur: In animam enim maleuolam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccati. Quomodo enim in tali domo habitabit ille, de quo toties scriptum est: Iustitia & iudicium (hoc est æquitas & sanctitas) præparatio sedis eius? Quare, quisquis Deum per amorem in animam suam introducere cupit, expellat prius quidquid illi aduersum est: Quæ enim conuentio luci ad tenebras? aut quæ comitatio Christi ad Beliam? Rectè enim D. August. Erinani (inquit) quod implendum est, bono implendus es, funde malum. Puta quia melle te vult implere Deum, si aceto plenus es, ubi mel pones? Quamobrem, sicut qui oleastrum, siue quamuis infrugiferam arborem inserere parat, syluestres prius ramos abscindit, ac deinde frugiferæ arboris surculos inserit: ita quisquis Dei amorem cordi suo cupit inserere, peccatum pilius & immoderatum seculi amorem à se depellat: alioqui non magis verumque intra se, quam eodem loco lucem & tenebras retinere poterit. Hinc illa Prophetæ vox Qui diligitis Dominum, odite malum. Hæc itaque fratres prima huus amicitia lex esto. Quare si fraterno odio teneris, si vindictam expetis, si alienum decines, si impudico amore flagras, si peccandi occasionem intra domesticos peccates retines: hæc omnia procul à te pellenda sunt, si verè Deum diligere cupis. Nec enim minus sibi amor Dei & lethale peccatum, quam vita & mors aduersantur. Hæc igitur de causa Deus quos in amicitiam suam recipere voluit, à peccati prius labe per circuncisionis sacramentum purgandos curauit. Hæc prior circuncisionis causa extitit.

Altera verò (quemadmodum paulo antè dixi) est, ut populus Dei à cæteris nationibus, non diuersis solum legibus & institutis, sed corporeo etiam signo distingueretur. Quemadmodum enim solemus seruos emptitios inusta aliqua in fronte nota (quæ eorum seruitutem profiteatur) designare: ita decebat seruos Dei corporeo aliquo signo à seruis diaboli (inter quos

versabantur

Sap. I.

Psal. 88.

August.

Simile.

Psal. 96.

Simile.

verfabantur) discriminari. Quod quidem signum his solum qui in terra degunt maxime conueniebat. Qui enim cælestes sedes habitant (cum omnes Deo chari sint) discrimine nullo egent: quando in vna omnes diuinæ dilectionis communionem conueniunt. Qui verò apud inferos sunt, cum omnes item Sathanae simul sempiterno seruitutis iure deuincti: non est cur inter eos discriminis nota vlla esse debeat. At, qui in medio huius mundi globo versantur, ita malis permixti sunt, quomodo in sagena boni pisces & mali: in area paleæ simul & triticum: & in horto flores pariter & spinæ. Vnde in Cantic. de Sponsa dicitur: Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. Quare necesse fuit, vt singulari aliquo signo à malis boni, & à filiis Diaboli filij Dei discernerentur. Id autem (vt paulo antè dicebamus) circuncisio fuit.

Simile.

Sed forte dices. Quid opus erat hoc signo, vt oues suas Deus inter hædos etiam veritates agnosceret? An non Loth iustum inter tot impurissimos Sodomorum ciues agnouit, & à communi incendio liberauit? An non ipse vnum in toto orbe Noë iustum cognouit, ad quem dixit: Te enim inueni iustum coram me, in generatione hac. An non in Ecclesiast. legimus: Oculi Domini multo plus lucidiores sunt Sole, circumspicientes in omnibus viis hominum, & profundum abyssi, & corda hominum intuentes in absconditas partes? Si ergo omnia ita Dei oculis conspicua sunt: si in omni loco eius oculi contemplantur bonos & malos: quid necesse erat signum excogitari, quo à malis boni internoscerentur? Rectè sanè. Verum hæc signum non in hoc institutum fuit, vt fideles Deus, sed vt se ipsos, hoc est, professionis suæ dignitatem fideles agnoscerent. Hoc est, vt cum se hoc peculiari signo ab omnibus aliis hominibus discretos cernebant, hoc admoniti symbolo intelligerent, se sicut in carne ab aliis distabant, ita spiritu, moribus, & ratione vitæ ab aliis debere distingui. Erat igitur illis circuncisio velut perpetuus quidam monitor, qui eos ad religionis memoriam continenter excitaret. Nec hoc solo signo Dominus contentus: alia deinde processu temporis in vestibus, moribus, victu, atque adeo in agrorum etiam cultu, aliisque similibus adiecit. Quis sum hæc? quæ in iis religio? quæ pietas, si hoc aut illo modo induaris? si aliter agros colas: si his, aut illis cibis utaris? Nempe in his omnibus hoc præcipuè Dominus captabat, hoc volebat vt dum in omnibus penè rebus, quæ ad corporis cultum pertinent, hic populus ab omnibus aliis distingueretur: hæc corporæ distinctio ad interiorem, nobilioremque vitæ differentiam

Gen. 19.

Gen. 7.

Eccle. 15.

eos in-

Leuit. 20. eos incitaret. Hoc autem declarat illa Domini verba *Leuit. 20.* Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos à cæteris populis. Separare ergo vos in unum mundum ab immundo, & a nem mundam ab immunda: ne polluat animas vestras in pecore, & aibus, & cunctis quæ mouentur in terra, quæ ostendi vobis esse polluta. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus: & separavi vos à cæteris populis, vt essetis mei. En quo totus hic ciborum delectus, totque rituum & cæremontiarum differentia tendebat, vt videlicet sanctitatem & puritatem Domini imitarentur, eique similes & cæterarum gentium (quæ Deum ignorabant) dissimiles fierent. Quæ quidem dissimilitudo à corpore primum incipiens, in spiritum terminanda erat. Huius enim potissimum cultu & ornatu homo Deo suo similis fit, qui spiritu purissimus atque sanctissimus est.

Vnde quemadmodum baptismus Ioannis qui corpora tantum abluebat, ad baptismum Christi qui animas lauat, mentes hominum præparabat, ita omnis hæc externarum rerum differentia ad internam spiritus differentiam homines vocabat. Hoc est enim quod ait: Separavi vos à cæteris populis, vt essetis mei. Separavi inquam, hoc est, non modo variis locorum aut regionum finibus, sed multo magis morum atque animorum mutatione discreti.

I.

Cæterum vt ad nos veniamus fratres (nostra enim magis quàm aliena curare iubemur) si hoc olim Iudæis qui sub lege erant, præceptum fuit, quid nos qui sub Euangelij gratia degimus, facere pat est? Ait enim Apostolus: Peccatum vobis non dominabitur, non enim estis sub lege, sed sub gratia: Quamobrem? Quia vt idem paulo inferius docet: Cum essemus in carne, passiones peccatorum quæ per legem erant, vigeant in mēbris nostris, ad fructificandum morti. Itaque lex illa quæ peccata prohibebat, nec tamen spiritum donabat, prohibitioe ipsa peccandi appetitum acuebat, non sedabat. Quod tamen facit Euāgelij gratia, quæ peccati vim celesti virtute cōprimit, & frangit: deo que Apostolus ait non debere in eos peccatū dominari qui sub gratia sunt. Hinc D. August. lethalia peccata non Christianorum, sed E hnicorum esse ait. Quæ sententia vir sanctus non quid sit, sed quid esse deberet (si nouæ legis virtutem & dignitatem attendas) præscribit. Si ergo Iudæos propter acceptum legis beneficium (quæ tamen peccati morbum ostendebat, nō sanabat) adeo à cæteris hominibus distare, & à peccatorum contagio immunes esse Dominus volebat, quid à nobis requireret, quod sub

Euangelica

Evangelicæ gratia degimus? Iam verò si Ethnicorum quoque
 Philofophia eo usque proceffit, ut hanc ipsam dissimilitudinem
 à sectatoribus suis peieret: quid Christi philofophia requirit? Ait
 enim Seneca: Frons nostra populo conveniat, intus omnia dis-
 similia sūt. Si hoc humana philofophia, quid cælestis à nobis
 exigit? Exiget profectò longè aliam mentem, alios mores, alia
 vota atque consilia, alia de rebus iudicia, alias opes & volupta-
 tes, alias curas & studia, aliam denique in omnibus moderatio-
 nem: atque constantiam. Vbi enim tantum inter utramque pro-
 fessionem discriminis est: tantumdem etiam inter illa quæ ut-
 ramque professionem sequuntur dissimilitudinis esse oportet.
 Tanta namque causarum diversitas, similem effectuum diver-
 sitatem requirit. Quis verò satis explicare queat: quanta hic
 causarum dissimilitudo sit? Nos quippè alias vivendi leges ha-
 bemus, aliam spiritum, alia beneficia, alia exempla, alia sacra-
 menta, alia nobis proposita præmia, aliam denique philofophiã
 & lucem quæ nos in vitam dirigant, atque ad longè aliam viven-
 di rationem adgant. Lex enim Domini quæ immaculata est,
 immaculatos efficere nititur professores suos. Spiritus quoque
 Dei in nos è cælo demissus cælestem quoque à nobis & spiri-
 tualem vitam exigit. Spes verò mercedis æternæ nos ad strenuè
 laborandum propter eam adipiscendam inuitat. Ratio verò red-
 denda sollicitos nos in periculoso huius vitæ stadio incedere
 monet: cum Apostolus dicat: Unusquisque videat quomodo
 superædificet: dies enim Domini declarabit, qui in igne reue-
 labitur, & unuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Innumera
 autem beneficia, quæ in nos Dominus contulit; grati animû
 & ingenuam servitutem à nobis exigunt: cum videamus ipsas
 etiam immanes belluas in benefactores suos gratas & obse-
 quentes esse. Exempla verò sanctorum vehementer ignaviam
 atque torporem nostrum accusant: quando nec parva quidem
 præstamus, cum tam magni & omnem admirationem super-
 rantia in fragili carne illi præstiterint. Sacramenta autem novæ
 legis quæ gratiam conferunt, & robur nobis contra tyrannidem
 & vim peccati addunt, inexcusabilem improborum causam faci-
 unt: vitio enim suo ægotare cognoscitur, qui oblata à medi-
 co salutem se non repellit. Philofophia denique nostra, hoc
 est lux è cælo mortalibus allata, id à nobis postulat: ut quoniam
 filij lucis sumus (qui aliquando noctis & tenebrarum eramus),
 abiciamus opera tenebrarum, & induamur armam lucis: sicut
 in die honestè ambulemus. Sic enim Apostolus ait, Omnes
 vos filij lucis estis, & filij Dei. Non sumus noctis & tenebrarum.

Senec. 2°
Epist.

Rom. 13.

1. Thess. 5.

igitur

igitur non dormiamus sicut ceteri, sed vigilemus & sobrii simus. Qui enim ebrii sunt nocte ebrii sunt. Quod perinde est, ac si diceret: Infideles qui sunt noctis filij, qui ambulant in tenebris, qui in regione umbræ mortis sedent, qui inter vera mala bonaq; vix distinguere sciunt qui omnia fiam morte credūt, nihīq; à tumulo superesse putant: ij inquam (quos sine Deo esse in hoc mundo Apostolus ait) nihil mirum si totas noctes indormiant, & vino terreoarum voluptatum ebrii sint, cū in tenebris degant, nec alia bona quā presentia norint. At vos qui aliquando tenebræ fuistis, nūc autem lux in Domino: sicut longè aliam lucem, & sapientiam, & Philosophiam: ita longè aliam viuendi rationem sequi debetis. Natura quibus rebus peculiarem quandam contulit formam ab aliis distinctam, cetera quoq; dissimilia ingenerauit: aliam videlicet figurā, alium motū, alias vires, alias deniq; ad agendū propensiones. Formæ enim dissimilitudinem, aliarum rerum dissimilitudo sequitur. Quare cū nos tam multos habeamus siue habitus, siue cœlitus in ditas virtutum formas quæ nos ab infidelibus discernunt: quantam inter utroiq; putatis esse debere morum dissimilitudinem, cū tam dissimiles, utrobique formæ sint? Hoc est autem quod vehementer à nobis Apostolus exigit cū ait: Hoc itaq; dico fratres, atque testificor in Domino, ut iam non ambuletis sicut gentes quæ ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, propter ignorantiam quæ est in ipsis, propter excecationem cordis eorū: qui desperantes semetipsos, traherūt in operationē immunditiæ omnis, in auaritiā. Hoc est, qui fidei luce & cœlesti bonorū spe destituti cū nihil post hanc vitam superesse crederent quod vel sperare, vel timere deberent: se totos libidinis & cupiditatibus suis addixerunt, subsidium ab auaritia mutantes: quæ illis ad comparanda omnia voluptatum genera aurum & argentū suppeditaret, cū ad nihil aliud quā ad iudū & orium se natos esse arbitrantur: tantumque se ex usu vitæ perdidisse crederent quantum voluptatibus detraxisset. Vos autē ait Apostolus nō ita didicistis Christum. Hoc est, vos aliā philosophiam longè dissimilem professi estis, ad aliū mundi polum respicitis, aliāque nauigandi rationē sequimur: hoc est, alia fide, alia spe, alioque spiritu ducimini: nuare longè à iuditer ingredi, longè aliter vitā instituere, longè aliam religionem colere debetis, quibus tot ad rectè viuendū adiumenta data sunt.

Rectè sanè Apostolus colligit, sapientissimeq; philosophatur, si apud nos tamen quicquam hæc eius diuina philosophia valeret.

I/4.9.

Ephes. 5.

Simile.

Ephes. 4.

Ibidem.

Sermoci
ratio.

valeret. Perinde enim hoc est, ac si his nobiscū rationibus ageretur. Quæso vos fratres, si terra aliqua diligenter procia & repurgata fœcundum semen exciperet, & frequentibus aquis irrigata diligentissimè coleretur: an non æquum esset, plus aliquid ab ea expectare, quàm ab illa quæ instar squalentis deserti sterilis & inculta maneret? Quis hoc audeat negare? Rursum, si adolescens aliquis viginti annos in gymnasio Parisiensi sub clarissimis præceptoribus literis operam didisset: an nõ is plus aliquid post tam longū tempus in disciplinarum studio proficere debuisset, quàm qui inter priuatos patietes tota vita delituit? Iam verò si quis mercator aureorum centum milia ad mercimonia exercenda adhiberet: an nõ hic plus aliquid, quàm is qui solū centū aureis negotiaretur, lucrati debuisset? Tantam enim auri vim plus aliquid quàm exiguam illam portionem patare debere consentaneum est. Hæc exempla modò ad nostrum institutum accomodemus. Quid quæso aliud Ethnicus homo habet, quò ad virtutis officium niti possit, quàm exiguum naturalis luminis radium, idq; originali peccato, praua consuetudine, & corruptis hominum iudiciis, nõ modò obscuratum, sed penè extinctum? At quàm multa & maxima ad virtutis studium præsidia, & adiumenta Christianus homo Christi beneficio nactus est? Et tamen cum hæc ita sint, videmus passim (quòd sine summo dolore videre nõ possumus) innumeros penè Christianos, qui ad has opes inuitati & his omnibus adiumentis instructi nihilo meliores Gentilibus ipsis eū adunt. Ita enim vt illi peierāt, ita blasphemias in Deum voces iactant: ita præcepta omnia & leges eius violant: ita omnes eius minas & promissa contemnunt: ita se totos libidinibus & cupiditatibus dederunt: ita noxiis affectibus obsequuntur: ita falsos & adumbratos honores seculi ambiunt: ita manus, oculos, aures, linguam, & cætera corporis membra velut arma quædã & instrumenta iniquitati præbent: ac denique ita viuunt: ita quasi nullam essent scelerum rationem reddituri: ita in stratis suis lasciuunt, quasi nullus esset in cœlo prospector: ita pauperes spoliant, quasi nullus esset futurus iniuriarum vindex: ita spem omnem suam in terra fixerunt, quasi nullam in raundo providentiam, nullamq; rerum humanarum curam esse crederent: ita denique in omne nefas prorunt, ac si omnia quæ catholica fides profiteretur, mera essent somnia hæc deliramenta. Quauis enim ea vera esse credant, nihil tamen minus faciunt, quàm si fabulas esse arbitrantur. Neque verò illud miror, quòd tam multa nefariè committant (agnosco enim hu-

Simile.

manæ naturæ imbecillitatem & morbum (sed illud miror quòd iam facile, tamq; sine vilo doloris sensu deliquant, & iniquitatem quasi aquam bibant: cum ex ipsa tamen fide sciant Deum tanto odio prosequi peccatum, quanto nulla nec hominum, nec Angelorum oratio verbis, aut cogitatione consequi possit. Cum & illud maxime defendendum est, quòd qui sic affecti sunt; non pudorem modò, sed etiam rationis lumen penè mortuum & extinctum habere videantur: cum iam transierint in affectum cordis, cum omne quo alibet sibi licere putèr: cum ratione ipsa ad hoc solùm vtatur, vt nouas carnis delicias nouum luxum, & noua quotidie cupiditatum irritamenta excogitent. Vnde extrema illa dementia, & perversio atque diuinorum abusus beneficiorum sequitur: vt rationis quidem lumine, auaritiæ vanitati, & corporis deliciis seruiant: affectibus autem vitam dirigant & moderentur? Quo quid esse monstruosius, quid magis præposterum potest? In hac autem mentis perversitatem & cæcitatem inciderunt: quoniam qui concessis à Deo gratis fidei beneficiis abusi sunt, æquum erat, vt clarissimis etiam naturæ dotibus magna ex parte spoliarentur:

Matth. 13. dicente Domino: Qui habet dabitur ei, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Hoc est, qui frustra percepit dona gratiæ, iusto Dei iudicio nudatur etiam bonis naturæ. Hinc est, quòd multi eorum eò cæcitatibus & amantissimæ deuenerunt, vt ipsis etiam in fidelibus penè sint deteriores, & iis virtutibus destituantur, quas in Gentilibus passim reperimus. Cuius rei vnum duntaxat exemplum cõmemorare hoc in loco volo. Refert Plutarchus Themistoclem pro concione Atheniensibus dixisse se consilium deprehendisse, quod summopere ad dignitatem Atheniensium, pertineret: sed id eius esse generis, vt proferre in publicum non expediret. Populus censuit vt vni Aristidi rem indicaret: si is probaret, probaturos omnes. Cum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendenda Græcorum nauali statione cogitare: sic enim fore vt Athenienses toti Græciæ dominarentur: Aristides ad populũ prodians dixit. Themistocles consilio nihil esse vtilius, sed eodem nihil iniustius. Hac audita voce populus vetuit, ne super ea re in posterum verba faceret Themistocles. Quis hanc iustitiã inter homines Christianos hoc tempore facile reperiat? Quotus quisq; inuenitur a deo innocentia studiosus, vt oblatã insignem vtilitatem cum iniustitia coniunctam, solo diuini numinis metu negligat: ac non potius quatuus peccata committat, modò id assequatur quod vehementer

exoptat

exoptat? Quot quotidie crimina inceptor es, opifices, & caufarum aduocati committunt, vt exiguum lucellum vlturis, per iuriis, & innocentem cruore augeant? Ad summam vtilitatem Athenienfium Respublica vniuerfa (nullus fidei & religionis ornamentis exulta) cum iniuftitia coniuncta nullo modo caprandam cenfuit. An non hic aperte videtis multos ex noftis non modò gratuita Dei dona (fidem & fperem femper excipio) fed etiam naturalia penè perdidiffe: quando rationis lumine & fynterefi confcientiæ penè fepulta, folis affectibus & cupiditate pecudum more ducuntur. Tales autem beatus Stephanus *Ait. 7.* dura ceruice & incircuncifos corde appofitiffimè appellauit. Quid autem per incircuncifum cor intelligere debeamus, ex illis Domini verbis colligere poffumus: De corde prodeunt cogitationes malæ, &c. Cor ergo circuncifum gellat, qui diuini timoris gladio malarum cogitationum & cupiditarum omniū intemperantiam abfcindit. Contrà verdè ille cor incircuncifum gellat, qui fopito rationis iudicio variis fe cupiditatibus & affectibus noxiis regendum permittit. Itaque tantum abeft, vt noxias à corde fuo cogitationes & cupiditates abfcindat, vt illis vitæ clauum atque regimen tradat. Tales ergo (vt Stephanus ait) & diuino fpiritu refiftunt, & cor incircuncifum habere dicuntur, quales non modò Gentiles, fed multos etiam hodie inter fideles reperire eft, qui poft cogitationes fuas præcipites eunt, qui ambulant in viis cordis fui, & in intuitu oculorum fuorum. Itaque votis omnibus expectant quæcunque placent, cogitant quæcunque volunt, loquuntur quidquid eis in buccam venit, faciunt quidquid eis collibitum eft, modò illud facere tutò poffint. Nullum apud illos bonorum aut malorum diferimen eft, nullus rerum delectus, nullus diuini timoris refpectus, nullus mortis imminentiæ metus, nulla falutis animæ fuæ cura, nullus diuini iudicij timor, ac nulla denique futuræ vitæ cogitatio. Quia enim fidem (puccherrimum Dei munus) fruflrà perceperunt, quando eam otiofam effe patiuntur, iulto Dei iudicio hac pena puniti funt, vt rationis quoque lumen fruflrà recipiant, quando illo ad vitam moderandam non vtuntur.

Hi funt autem quos Propheta dicit accepiffe in vano animã *psal. 23.* fuam, quandoquidem rationalis anima, quæ ad hoc hominibus data eft, vt rationis ductu vitam dirigeret, ab hoc officio exclufa, hoc vel maximè præftare homini videtur, quod fal mortuorum animantium carnibus, quas à vermibus & corruptione feruat illæfas. Hoc tam exiguum beneficium ab anima Dei imagine infignita, Chrifti fanguine redempta, & fidei lumine illuftrata re-

ciunt: qui rationem habentes, sine ratione viuunt: quod infidelium & Barbarorum proprium est. Hoc autem mysticè nobis designat illa Hierosolymitani templi ruina, quæ in lib. Machab. memoratur. In cuius atriiis (post vastatam ab Antiocho impiissimo Hierosolymam) Iudas Machabeus inuenisse dicitur virgulta nata sicut in saltu. Res planè miseratione dignissima: quod locus ille sacer Deo dicatus, & in tota terrarum orbe celebratus è tandem deuenisset, vt hominum frequentia destitutus, in asperas ac densas syluas redactus, vepres & tribulos germinaret! Quod autem aliud verum & viuum Dei templum est, nisi anima fidelis, quæ in sacramento baptismatis dæmone expulsa, in Dei templum consecrata est: Quis autem salus, in quo vepres & spinæ nullo prohibente nascuntur, nisi anima diuino lumine destituta: in qua omnia spinarum, hoc est vitiorum germina, nullo Dei metu prohibente nascuntur? Quid autem calamitosius, quàm diuinum hoc templum, & sempiterni numinis domicilium, spinis & centibus confectum intueri? hoc est, mores Ethnicorum in mentibus & vita Christianorum cernere? Hoc est etiam quod çrate quoque sua Isaias Propheta lamentabatur cum ad Dominum diceret: Facti sumus velut à principio, cum nõ dominaretis nostri, nec inuocaretur nomen tuum super nos. Non potuit breuius illorum temporum atque hominum deprauationem, quàm hac ratione designare: quòd essent sicut à principio, quando videlicet sine Dei lege viuebãt, & nec Deus paternam eorum curam gerebat, nec villo ipsi Dei metu ac religione à maleficio continebantur. Hoc item est, quod sanctus ille legis doctor Esdras tã multis lachrymis post reditũ è Babylone desebat: quod videlicet filij Israël alienigenas duxissent vxores, & semen sanctum cum semine terrarum commiscuissent. Flebat autem vix diuinus huiusmodi connubia, non quòd multum apud Deum referre putaret, quo genere ortus sis (cum is ad imaginem suam omnes homines condiderit) sed quod huiusmodi coniugia id efficiebant, vt viri Israelitæ simul cum affinitate Ethnicorum, mores etiã induerent Ethnicorum: quod malorum omnium extremum erat.

Cum ergo Dominus veniens, rationem ponere cum seruis suis incipiat, & talenta fidei, baptismatis, cæterorumque sacramentorum & gratiarum (quibus vita nostra erat instituenda) cum vsuris repositat: quid quæso faciet, cum non legitimos domesticorum & filiorum Dei, sed Gentilium in nobis mores & vitam deprehenderit? Quid inquam, faciet, nisi quod ipse per

Soph. 1. Prophetam minatus est cum ait: Visitabo super omnem qui induus

Indutus est veste peregrina. Quid est vestis peregrina? An tantum mali est peregrinae gentis habitu vestiri? At non hic Dominus peregrinas vestes sed peregrinos & barbaros mores notare voluit. Mores autem peregrini & gentiles sunt, Dei obliuio, religionis cōtempus, intestina odia, ventris cura, inuidia, libido, auaritia, ambitio, periuria, blasphemiae, praesentium amor, futurorum neglectus, pedes veloces ad currendum in malum, & cor (vt ante diximus) cogitationum licentia incircuncisum. Hi sunt mores peregrini, caeteriq; quos paulo ante commemorauimus: quos Dominus visitaturum se minatur, quosque induerant illi de quibus in lib. Machab. scriptum est, quod patrios honores (qui in religione & cultu Dei positi erant) pro nihilo habentes, Graecas glorias, hoc est peregrinos Gentilium ritus, qui apud eos in honore erant, magis sectantur. 2. Mac. 4.

Vbi ergo rationis reddendae tempus apperat, quid isti facient eum tali habitu ante tremendum iudicem appareant? Qua fronte praemia exigunt Christianorum, cum vitam vixerint Ethnicorum? Nemo verò rationem hanc ad extremum iudicij diem relegatam esse credat: vrenim diuus August. ait: Si hic dies seculo longè est, vnicuique homini suae vitae vltimus propè est imperatum enim inueniet ille dies, quem imperatum inuenierit suus vltimus dies. Hic autem dies in huius adeo breuis aui curriculo praecul abesse non potest, cum tota ipsa vita breuissima sit. A quo breuissimo spatio vnus tibi hodierna die annus subtractus est: hac ita paulatim caeteri subducentur, quemadmodum priores accelerauerunt, & sensim quodammodo elapsi sunt. Nec enim longiores erunt qui mox sequentur, quam qui ante praecesserunt. Prudentissimè enim D. Gregorius: Repentè (inquit) transacta finiuntur, quae ventura longa putabantur. Itaque in foribus tibi iam hoc tam tremendum iudicium adest: vt omittam interim, quod de morte nostra nihil aliud certum scimus, nisi quod hora eius incerta est. Omnes qui hoc superiori anno vita functi sunt, fortasse ad nouum hunc se peruenturos arbitrabantur, qui tamen spe sua fraudati sunt. Quare mentò tremendum est, ne simili ratione nos quoq; spes nostra fallat, qui nobis subiacentis hodie anni spatium forsitan pollicetur.

II.

Quando ergo in tanto fratres discrimine versamus, & extimus illic dies de summa salutis nostrae, imò de tota aeternitate sententiam ferre debet, quid superest, nisi vt more prudentum virginum oportune nobis consulamus? Si quis autem verè & ex animo salutem optat, habet hodie Saluatorem Dominum

Iesum. Nec enim frustra hoc illi salutare nomen impostum est, sed ut eius admonitu & causam aduentus eius, & munus atque officium eius, & viscera pietatis, & misericordiae eius agnosceremus. Verissime enim à Propheta dictum est: Apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine. Pro quo alij verterunt: Quia apud te Domine propitiatio est, propterca timentis. Quod quidem perinde est, ac si diceret: Propterca quod homines norunt clementiam & infinitam misericordiam tuam, idcirco facile conuertuntur ad te. Quod si in condemnandis peccatis inexorabilis esses, quis ad te reuertetur: Trahat ergo parata salus & misericordia. Hodie enim salus mundo perditò annuntiat, quando dulcissimum IESV nomen puero nato imponitur. Quae sit aere huius nominis virtus, declarauit Angelus beato Iosepho Virginem deserere cupienti cum ait: Ioseph filii Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium & vocabis nomen eius Iesum. Quamobrem? subdit causam. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. O nouum nomen, nouam salutem, & nouam diuinæ pietatis gratiam! Verè nemo est in cogitatione nostra qui vocetur hoc nomine. Hanc enim salutem, hanc gratiam, hunc denique Saluatorem hætenus non agnouit mundus. Quinq; libros Moses de lege Domini scriptos reliquit: in qua quidem lege vix aliud cultoribus suis, quàm vineas, oliueta, ficeta, domos, rura, pecora, sospiratem, opes, atq; diuitias pollicitus est. Consona verò legi Prophetarum quoq; vox ait: Si uideritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Quia enim carnalis ille populus spirituum bonorum dignitatem aut ignorabat, & paruipendebat, aut certè negligebat, terrenorum verò bonorum amore magis capiebatur: ideo hæc ipsa maximè pro illius temporis ratione diuina lex promittebat. Qualis autem erat salus, quam lex eo tempore cultoribus suis pollicebatur, tales & Saluatores erant, quos quandoque Deus ad illorum salutem destinabat, nempe carnales: qui uidelicet, non spiritualement, sed carnalem salutem periclitatibus darent: quales olim fuisse Gedeon, Iephte, Barach, Aioth, Samgar, Samson, & ceterique similes. Non erant autem ij veri & perfecti Saluatores: quia non veram, solidam, æternamque salutem, sed fragilem, caducam & cum ipso corpore interituram præstabant. Quorsum autem hanc ego salutem magnificare debeam? Quo mihi salus corporis, quæ tandiu durat, quantum corpus, cuius vitæ æternitati comparata, momentum est.

Quò

Quo mihi salus corporis, quod habeo commune cū brutis, neglecta salute animę quę mihi communis est cū Angelis: Quorsum attinet vt detur mihi longa vita, nisi detur laudabilis, honesta & immortalis vita? Quorsum mihi ingentes opes atque diuitiæ, quę sunt incitamenta malorum, fometa curarum, nutrimenta voluptatum, irritamenta superbiz, arrogantię, ambitionisq; materia? Opes enī atque diuitias multi philosophorum ne in bonorum quidē numero ponendas esse censuerunt, & multi etiam vt grauem & inutilem sarcinā contempserunt, & à se reputerunt. Quod fecit Cratesille Thebanus, quem D. Hieron. ^{Hieron. viii} Epist. refert, cum ingentem auri copiam in mare proieisset, dixisse: Abite in profundum malę cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergat à vobis. Quale ergo pręmium virtutis est, quod vir sapiens contemnere meritò debeat? Quomodo beatus Franciscus, Hilarion, Antonius aliiq; sanctissimi Patres ad diuinorum mandatorum custodiam hoc pręmio inuitari potuissent, qui ita aurum vt incendium fugiebant? Iam verò sicut perfectus medicus non est, qui causas non amputat morborum: ita perfectus liberator non est, qui malorum causas non excindit. Scimus autem paupertatem, orbatem, ægritudines, exilia, luctus, ac denique omnia quę pro malis apud homines habentur, ex malo culpę originem ducere. Quisquis ergo verus hominum Saluator futurus est, hanc malorum causam abscindere debet. Si ergo me Domine seruare vis, hoc modo quęso me serua & libera. Libera me à peccatis meis, & à peccatorum meorum incentoribus, qui sunt demones crudelissimi hostes animę meę. Libera me ab ira tua, quę sola me in perpetuas tenebras, & incendia detrudere potest. Libera me à cupiditatibus meis, hoc est, à crudelissimis carnificibus, qui me in omnia flagitiorum genera præcipitem agunt: quique animum meum multis modis pungunt, torquent, lacerant, & variis curis viscera mea exedunt. Ab his me Domine tortoribus internis vindica, qui mihi veram animę pacem, libertatem, tranquillitatem, & innocentiam adimunt: & ita verè Saluator & liberator meus eris. Hanc autem salutem nemo nisi tu solus donare potest. Non enim hanc dare potest natura, quę peccati morbo corrupta est: non humana philosophia, quę hominum inuentum est, & supra hominem attolle se nescit: non denique ipsa legis tuę doctrina, cum non habeat spiritum viuificantem, sed literam occidentem: nec item veteris legis sacramenta, quę vacua & egena elementa sunt. Tu solus Domine Iesu, qui naturę conditor es, collapsam potes reformare.

- mare naturam: tu solus qui velut innocentissimus agnus ab omni peccati labe immunis es, peccata potes condonare, nosque à tyrannide peccatorum eripere. Hanc Domine à te salutem expeto: hanc requiro, hanc votis omnibus exposco.
- Deut. 32.* Nolo salutem rudis illius populi, quam vbi adeptus est, incrassatus, impinguatus, & dilatatus dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Nolo salutem & opes Salomonis: quas vbi percepit, sua ipsius felicitàte prostratus, sacrilegas Diis alienis aras & templa constituit. Nolo denique aliorum regum, aut etiam imperatorum salutem: qui cæcæis hominibus imperantes, cupiditatibus suis turpissimè seruerunt. Huiusmodi ego salutes nolo. Volo autem salutem illam, quam sanctus Iob in sterquilino vermibus exesus retinuit: qui rebus omnibus amissis, innocentiam & iustitiam conservauit. Volo salutem quam Hieremias promeruit: qui à furente populo propter Dei gloriam lapidatus est: quam etiam assecutus est Isaias, qui ob eandem causam per medium sectus est: quam habuit Ioannes Baptista, qui capite propter iustitiam truncatus est: quam item innumerabiles alij sancti adepti sunt, qui vitam in tormentis abiicientes, fidem & pietatem constanter animo retinuerunt. Hanc domine salutem volo, quæ cum fide & iustitia coniuncta est: talemque Saluatorem votis omnibus expeto, cum Propheta clamans: Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem, & iustitia oriatur simul. Hi erant sanctorum omnium clamores, hæc Prophetarum consonæ voces, hæc eorum vota atque suspiria. Si quis igitur horum beatissimorum Patrum hæc quæ retulimus cælestis nuntij verba audiisset: nempe, Vocabis nomen eius IESU M, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum, quid ageret? quid diceret? qua lætitia persultaret? quas tantæ salutis auctori gratias ageret? quibus verbis & sibi ipsi gratularetur, & laudes Domini prædicaret? Si igitur fœlix fauultusque domine Iesu aduentus tuus, fœlix natiuitas, fœlix circumcisio, fœlix salutatis tui nominis impositio. Iam nunc cum pueris Hebræorum meritò cantare possumus: Benedictus qui venit in nomine domini: Osanna in excelsis. Abs te namque domine tanquam à vero & summo Saluatore salutem nõ terrenam, sed cælestem: non temporalem, sed æternam: non corporum, sed animorum expetimus: qualem oprabat sanctus ille Patriarcha, qui in extremo vitæ halitu constitutus: desperatam iam corporis salute, aliam salutem exoptabat, dicens: Salutare tuum expectabo Domine,

Veruntamen hoc tam foelix nuntium, hanc tantam salutem nemo sentit, nisi qui periculo suo doctus peccati acerbiteriam expertus est, qui frequenter ita leuia peccata desert, quasi grauiſſimorum criminum reus eſſet: cuique admiſſa crimina uelut clauſi quidam ſunt in imo corde deſixi, qui ei lætitiã omnem qui cibum frequenter & ſomnum eripiunt. Quicunque ergo, ſic affecti ſunt, qui ſic Deum diligunt, ſic peccatum deteſtantur: ij planè quale ſit hoc nuntium intelligunt, & pro eo dignas auctori tantæ ſalutis gratias agunt. Qui uerò bibunt quaſi aquam iniquitatem, qui exultant in rebus peſſimis, qui non dormiunt niſi malefecerint, nec capitur ſomnus ab eis, niſi ſupplantauerit: ij non habent cur lætari debeant ſaluatorem adueniſſe, qui ſaluum faciat populum ſuum à peccatis eorum.

Qui enim exultant in rebus peſſimis, quomodo gaudiorum ſuorum ſibi materiam ſubtrahi lætabuntur? Tales autem ut benedictio ſalutis ingratis, ita in glorioſum ſaluatoris nomen contumeloſi ſunt: dum illo partim in mendacijs ſuis, partim in rebus nihil confirmandis paſſim abutuntur. Sunt autem duo in hoc ſcelere maximè indigna, quæ illud inter communia nominum flagitia grauiſſimum efficiunt: alterum, quòd crimen hoc non aduerſus homines, ſed aduerſus ſacroſanctam Dei maiestatem ſuſcipitur: quòd peccati genus tantò grauius eſſe Theologi definiunt, quantò laſa maiestas dignior eſt. alterum uerò quòd ſcelus hoc nec errore, nec infirmitate, nec alicuius rei cupiditate excuſari poteſt, quandoquidem qui irandi, conſuetudinem habent, nihil horum in criminis ſui excuſationem, niſi prauam hanc conſuetudinem, Deique contemptum præterequeunt. Quantò autem peccandi occaſio minor eſt, tantò grauius peccatum eſt, quòd tam leui occaſione committitur. Petrus quidem amore uitæ Dominum negauit: Iudas uerò pecuniæ cupiditate eundem prodidit: tu uerò qui paſſim Dei nomen ſacrilego ore commaculas, quem ex hoc fructum aut uoluptatem capis? Inter illatas hominibus iniurias, illa maxima cenſetur, in qua maior perſonæ contemptus eſt. Sic inuenies ſeruum (ut Seneca ait) qui flagellis, quàm colaphis exdi malit: & qui mortem atque uerbera tolerabiliora credat, quàm contumelioſa uerba. Cuius rei non alia cauſa eſt, quàm quòd in uerberibus aut colaphis maior ſit quàm in morte contemptio. Hinc etiam grauiorem ſe homines iniuriam accepiſſe putant ſi uel leuiter ab inimicis fuſte, quàm lethaliter gladio petantur: ac multò etiam grauiſſimè, ſi pro fuſte muliebri colo feriantur: quòd ea res ſummum perſonæ contemptum præſeruat. Ut

Quibus fa-
lix hinc dies
& nomen
Ieſu ſit.

Contra in-
randa con-
ſuetudinè.

Matt. 26.

Simile

Simile.

igitur in iniuriis inferedis, sic in omni peccato quò maior fuerit Dei contemptus eò est læsæ maiestatis crimen grauius. Vbi autem maior potest esse contemptus, quàm vbi nullus ex peccato sequitur fructus? Quid enim emolumentum alienius occasione oblata non committeret, qui gratis, hoc est sine villo fructu Dominum maiestatis offendit? Itaque scelus hoc, præterquàm quod ex natura sua grauissimum est, declarat etiam animum in omnia scelera præcipitem atque promptissimum: quãdo qui huic sceleri addictus est, non solum vtilitate aliqua inductus, sed gratis & nullo commodo impellens, diuinum nomen contemnere, & violare paratus est. Extremæ calamitatis & miserie loco Vates sanctus esse dicebat, quod in Psalmo queritur: Vendidisti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Hoc est, non factus es Domine populi tui venditione locupetior, propterea quòd gratis illum hostibus vendidisti. Quo significare voluit, Dominum adeò vilem populum suum habuisse, vt gratis illum, ceu rem vilissimam ditipicentibus tradiderit. Si ergo hoc tantopere defendendum est, quale quæso erit ipsam maiestatis Dominum tam vilem habere, vt gratis tu quoque illum vendas? quod faciunt, qui nullius spe vtilitatis inducti peccant. Quomodo verò de iis sperandum est, vt vel oculus eruant: vel pedes & manus (cùm eis offendiulo fuerint) propter Deum abscindant, vt se ipsos abneget, & crucem suam tollant: quando nec solum loquendi sum propter eum castigare dignantur? Sciant igitur hi quamdiu ita viuunt, se à Dei gratia & regno eius excidisse: quia regnum caelorum non vecordes, aut rebelles, aut diuinæ maiestatis contemptores: sed solliciti, sed sobrij, sed diligentes, sed ad Dei verbum tremantes rapere dicuntur. Quales nos efficere dignetur, qui hodie Saluatoris nomen accepit, & Saluatoris officii preciosissimi sanguinis sui effusione inchoauit. Qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Psal. 43.

In eodem festo Circumcisionis Domini concio tertia:
 in qua primùm de circumcissione Domini Saluatoris, & salutari eius nomine, quod illi hodie impostū est, agitur. Secundo verò loco de spiritali circumcissione nostra differitur (quā alij sui abnegationem atq; victoriam sui, alij mortificationem appellant) qua videlicet mortificamus membra nostra quæ sunt super terram, hoc est, omnium cupiditatum intemperantiam, quam carnalis illa circumcissio adumbrabat. Vbi etiā ostenditur, huiusmodi circumcissionem certissimam ad dilectionem Dei viam esse, in qua noui & æterni fœderis summa consistit.

THE. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, vt possis vivere. Gen. 30.*

In his quæ proposuimus verbis fratres charissimi, totius Christianæ philosophiæ summa brevissimè continetur. Duo enim in hac cælesti disciplina, atque ad eò in omni alia re quæ ratione & consilio administratur, considerari solent: nempe rei finis, & ea quæ ad finem consequendum ordinantur. Finis Christianæ vitæ, charitas est, ad hunc autem finem consequendum, opus est, vt omnia quæ hūc charitatis affectum impediunt excindamus: inter quæ immoderatus amor sui, & cupiditatum omnium intemperantia: quæ ab eo proficiscitur, præcipuè numeratur. His duobus tota Christianæ philosophiæ doctrina continetur: quæ sanctus Moses his paucissimis verbis quæ audistis, cõplexus est, cum ait: *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum.* In altero enim cupiditatum omnium abdicacionem (quæ dilectionē hanc impediunt) in altero verò ipsam dilectionem, tãquam finem ad quem hæc spiritalis cordium circumcissio ordinatur designauit, vt paulò post indicabimus: si prius tamen breuem Euangelicæ lectiois historiã explanauerimus. Vt autem vtrumq; pro dignitate tractare possimus, cælestem opẽ sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Cum in præsentì Concione antiquæ circumcissionis lex quæ

BATTI.

Patribus à Domino iata est explicanda nobis sit, vt ordine rem omnem persequamur : primo loco de Circuncisione Domini Saluatoris, & saluatoris nomine (quod illi hodie impositum est) secundo verò de spiritali circuncisione nostra, quæ abrogata illa veteri, hodie quoque à nobis retinenda est, paulo fufius differemus.

Cùm autem circuncisio & in originalis peccati remedium, & in spiritalis circuncisionis symbolum instituta olim à Domino fuerit merito quæri potest, quæ de causa innocentissimus infans hodie circuncisus sit, qui nec vilius peccati macula infectus erat, nec hoc symbolo iad. g. bar, vt qui nihil haberet quod in eo circuncidendum & amputandum esset. Quod enim de Spiritu sancto conceptum est, quid habere poterat legi circuncisionis obnoxium? Nihil planè. Sunt tamen aliæ causæ propter quas Dominus circuncidi passus est. Primum enim sicut carnem suscepit, vt nos à tyrannide carnis liberaret: ita legi subditus esse voluit, vt nos à legis Mosaicæ iugo eriperet. Sic enim

Galat. 4. Apostolus ait: Misit Deus filium suum natum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Deinde qui ad hoc venerat vt purissimo sanguine suo peccata nostra dilueret & à potestate diaboli eriperet: vbi primum natus est, voluit protinus has preciosi sanguinis sui guttas, velut futuræ redemptionis obfides Patri suo offerre. Post, emò, sicut toties dum vixit, & ieiunauit, & vigilauit, & orauit, & aqua baptismatis tinctus est: non quod hisce rebus ipse indigeret, sed vt exemplis suis nos ad cælestis vitæ disciplinam informaret: à modo circuncidendi voluit, vt exemplo suo nos ad spiritualem circuncisionem (ex qua tota salus nostra pendebat) incitaret. Nisi enim spiritu huiusmodi hodie quoque circuncidamur, salutem consequi nequaquam possumus.

Quid præferat nomen Iesus.

Quia verò in originalis peccati remedium circuncisio tunc, sicut modo baptisimus, instituta erat: vt modo in baptisimate cum homo in nouam vitam renascitur, nomen baptisato imponitur: ita tunc in circuncisione imponebatur. Nostro igitur infanti imponitur salutare & gloriosum nomen Iesus: quod vocatum antea & pronunciatum est à Angelo priusquam in utero conciperetur. Quærit autem I. Beatus, cur cum tam multa sint in scripturis Saluatoris nomina, hoc illi præcipue impositum sit? Ad quod idem respondet: omnia ea nomina ad hoc potissimum fuisse, insti. ut. vt partim ad amorem, partim ad spem, partim ad obsequendi studium & obedientiam, partim etiam ad spirituale gaudium & lætitiâ homines incitarent.

At cuncta

At cuncta hæc commoda & officia cumulatissimè in hoc suauifimo Iesus (id est) Saluatoris nomine continentur. Nam quod ad amorem attinet, quis adeo feruens est, qui Saluatorem non diligit, adeo potentem, vt in ditione eius cuncta sint posita: adeo diuitem, vt ipse sit vniversorum Dominus: adeo verò piũ, & clementem, vt ipse vltro seruandi homines curam susceperit, idque tanto studio & affectu, vt cum vnico verbo eos seruare posset, noluerit tamen nisi suo sanguine redimere? Cumque solus circuncisionis hodiernæ sanguis ad hoc sufficere potuisset, noluit nisi totum sanguinem in cruce moriens effundere. Et cum adhuc non nihil sanguinis in mortuo corpore re sideret, ipsam perfosso crudeli cuspide latere fundi voluit: ne vel vna sanguinis gutta in corpore suo reliqua esset, quæ non in redemptionis nostræ precium offerretur. Quisigitur adeo salutis suæ negligens erit, qui non hunc salutis suæ vindicem & autorem toto corde ac tota mente diligit. Quod verò ad spem attinet, in quo alio spem meam tutius collocem, quam in eo cui hodie Iesus id est, Saluatoris nomen inditum est? Qua in re non segniter adnotandum est, aliud esse ex imminente aliqua occasione, aliud ex officio quicquam facere. Nam qui oblata occasione præclarum aliquid faciunt, tunc solum id faciunt, cum occasio viget: qui autem ex officio: ij planè ita suum neti intenti sunt, vt cum benefaciendi occasio deest, ipsi eam vndeunque arripiant. Sic enim medicus, pictores, scriptores, & ceterique opifices in officiis suis perpetuò versantur: & ita versantur, vt si aliquando eius operum suorum materia desit, illi eam vndequaque conquirant, ne ab officio suo cessare cogantur. Quod si puero nostro hodie nomen & officium Saluatoris imponitur, quid aliud colligere hinc licet, nisi quòd quemadmodum pictores & scriptores his officiis perpetuò incumbunt: ita Seruator noster Christus in hominum salute procuranda, omnem operam atque studium continenter impendat: atque ita impendat, vt si quando illi vitio nostro huius officij materia desit, ipse illam quærat. Nec enim minori modo salutis nostræ cura rãgitur, quàm cum apud nos in hoc seculo versaretur: quo tempore per vicos & castrilla curtebat, vt impartienda salutis occasionem semper iniret. Cum enim verè caput Ecclesiæ sit, capitis semper officio fungitur, membra omnia spiritu suo regens atque dirigens. Idem que instar Solis gyrat per meridiem, & reuertitur ad aquilonem pios illuminans, & impios visitans: vt nemo sit qui se abscondat à calore eius. Vidit enim sapientia Patris esse in mundo tentatorem, qui tanquam leo rugiens semper circuit quærens quem deuoret:

simile.

L. Pet. 1. deuoret: qua de re decuit ex aduerso esse etiam Seruatorem, qui
 taquam protector & clypeus noster circumeat quærens quos
 seruet, & ab infatigabili generis humani persecutore defendat.
 Quæ cum ita sint, ubi quæso spem meam tutius collocare po-
 tero, quam in eo cuius immensæ sunt opes? cuius infinita po-
 tentia? cuius ineluctabilis veritas? cuius immensa & infinita be-
 nignitas? cuius denique & nomen & officium est Seruatoris?
 Quid enim in his est, quod spem meam non fulciat atque con-
 firmet? Tam verò (quod ad obedientiam & studium obsequendi
 attinet) cui obsecro totum meum studium, & obsequium iustus
 debeo, quæ nei à quo vita, salus, & omnis felicitas mea pen-
 det, vt totum videlicet illi militet, à quo totum custoditur atque
Dan. 5. seruetur? Hoc enim potissimum nomine Darius Rex colendum
 esse Danielis Deum iudicauit, idque in latissimo regno suo la-
 ta lege præcepit, quia suorum ille esset protector atque seruator.
 Paucant inquit, omnes Deum Danielis, quia ipse est liberator
 atque Saluator, qui liberauit Dantelem de lacu leonum. Hunc
 igitur hodie Saluatorem celebremus, hunc colamus: imo verò
Abac. 3. nostras in illo opes & gloriam cum Propheta prædicemus, di-
 centes: Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ie-
 su meo. Quod perinde est, ac si diceret: Latentur alij in fallaci-
 bus & celeriter interituris bonis, iacent opes & potentiam suã,
 victorias ingentes memorent atque triumphos, & aurore, at-
 que atauorum stemmata longo ordine numerent: ego certè hæc
 inania bonorum simulachra pro nihilo ducens, in Deo Iesu meo
 lætabor, & gloriabor. Quamobrem? Quia ipse est fortitudo mea,
 quæ aduersus tenebrarum principes decertabo, & ipse item po-
 net pedes meos quasi ceruorum: vt alacriter sine vlla offensione
 viam mandatorum eius curram (per quam ad beatam & immor-
 talem vitam, & operatæ felicitatis portum peruenitur) quo me
 tandem ipse perducet in Psalmis canentem: hoc est, misericor-
 diam & salutem eius perpetuis hymnis celebrantem. Quid igitur
 est in quo magis Christianus homo quàm in hoc salutari
 nomine mentio debeat gloriam? Itaque ad omnia nobis fratres
 virtutum officia, hoc sacratissimum Iesu nomen in manum por-
 rigit, vt verissime dictum sit: hoc nomen cunctarum misericor-
 diarum Domini, actorius Christianæ philosophiæ esse com-
 pendium.

Quid ergo superest, nisi vt nos ipsos totamque vitam no-
 stram in laudes huius sacratissimi nominis impendamus? Quod
 tamen non frustra faciemus. Sunt enim sua laudatoribus pro-
 posita præmia. Hunc enim saluatorem aspiciebat ille qui di-
 cebat:

debat: Benedicam benedicientibus tibi, & maledicam maledi- *Gen. 12.*
centibus tibi. Hunc item sanctus Patriarcha (cum filio bene
præcaretur) oculis animi intuebatur, cum diceret: Qui bene- *Gen. 27.*
dixerit tibi, sit ille benedictus: & qui maledixerit tibi, maledi-
ctionibus repleatur. Quod si has tantas laudes diuinum hoc
nomen promeretur, quid de illis sperandum est, qui hoc vete-
rabile nomen conculcant: cum passim pro rebus nihili per illud
non modo impudenter iurant, sed & poierant. Contra quos
tanta indignatione Vates sanctus exandescibat, vt eos à com-
muni hominum cœtu exterminari à Domino peteret. *Psal. 138.*
Pro eo enim quod nos legimus: Si occideris Deus peccatores, &c. Alij
verterunt, Si occideres Deus peccatores, viri sanguinum decli-
nate à me. Qui loquuntur contrite sceleratè, assumunt no-
men ruum frustra. Cum enim vir sanctus intelligeret, quanta
pietate ac religione Deus propter admirabilem sapientiam &
prouidentiam suam (de qua in toto hoc Psalmo disseruerat) esse
colendus: meritò exandescit in impios, qui illum contemnunt,
& pro nihilo habent: Iaque ait: O si perdas impios & sangui-
narios Deus: faceffite, inquam, impij à me: non enim fesse
possum qui de te Domine impiè loquuntur: quiq̃ue nomen
tuum cum contemptione vsurpant. Quod si communium be-
neficiorum consideratione vir sanctus ita aduersus illos indig-
nabatur, qui nomen Domini proculcabant: quid faceret cum
salutis huius beneficium considerate, quod infinitis partibus
cætera diuina beneficia superat. Non ita conuenit fratres, sed
qui huius nominis virtute à diaboli potestate erepti sumus, il-
lud omnibus in rebus reuerentiamur, exoseulemur, & adoretur:
vt per illud tandem æternam salutem consequi mereamur. Ha-
ætenu de Euangelica lectione: nunc ad id quod initio propo-
suimus veniamus.

1.

Inter res memoratu dignissimas quæ in veteri Testamento
litteris mandatæ sunt, non infimum tenet locum fœdus illud
quod Dominus percussit cum Abraham: hoc enim velur fun-
damentum est omnium quæ in veteri Testamento traduntur.
Cum autem fœdus omne siue pactum inter duos pacificos
versetur, quorum alter alteri se certa lege obnoxium facit, in
hoc pacto Deus quidem ab homine syoceram religionem, &
sibi numinis cultum exigebat: ipse verò se illi Deum futurum,
& Cananæorum terram datum pollicebatur. In cuius rei
signum circumcisionis legem sanxit, qua populus illi Deo fœde-
ratus, à cæteris terræ populis distingueretur. Nunc autem res
ipæ

ipla exigere videtur, vt de hac diuina promissione deq; circuncisionis eius signo pauca differamus.

Principiò igitur inquirendum est quidnã illud sit quod Deus Abrahæ promittit, cùm Deum se illi ac semini eius futurum promittit. Quid? An nõ ipse aliorum quoq; omniũ Deus erat? Erat profectò: nec bonorum tantum, sed etiam malorum, & eorum quoq; qui illius imperio parere nolunt. Ita enim ad

Exech. 20.

quosdam rebelles, & imperium eius detrectantes per Prophetam dicit: Vno ego, dicit Dominus, quia in hachio extento, & furore effuso regnabo super vos. Denique (vt D. Aug. ait) etiam si perfidus homo imperium Dei recusatet, & ab eo recedere nitetur: quò magis ab eo fugeret, eò magis ad illum accederet:

Smile.

quoniam si à Deo fugeret placato, in Deum, vellet nollet, incurreret iratum. Perinde enim se geret, ac si quis in medio terræ positus, à cælo fugere contenderet: quò enim magis ab altera cæli parte secederet, eò magis ad alteram declinaret. Est igitur summus ille cælitum imperator omnium Deus, siue bonorum, siue malorum, siue imperio eius obsequen ium, siue repugnantium. Sed aliter tamen istis, aliter illis, Deus est, Deus enim tum maximè Dei officio fungitur, cùm diuinitatis sue potentiam diuinis operibus ostendit. Hanc autem potentiam aliter malis, aliter bonis declarat. Malis enim declarat, eos potenter puniendo: quomodo olim tenebrarum principem ad Dei similitudinem nefario ausu aspirante n̄ puniuit, cùm illum à summo cæli cardine ad imum vsque barathrum præcipitem exturbauit.

Act. 17.

Similiq; ratione potentiam suam ostendit, cùm Herodem (qui simili spirita superbix elatus diuinos honores inana blãdientis populi voce oblatos sibi arrogauit) insanabili plaga ita percussit, vt protinus à vermibus exesus impuram animam efflaret.

Exod. 9.

Sic eandem in subigendo Pharaone demonstrauit, quem admodum ipse Dominus testatur: Idcirco, inquit, posui te, vt ostendam in te fortitudinem meam, & narretur in gentibus nomen meum. Videtis ergo qua ratione Dominus diuinitatis sue potentiam, conterendo funestum Draconis atque mortiferum caput, voluit mundo esse testatam! Cæterum piis hominibus ongè aliter diuinitatis sue gloriã se manifestaturum pollicetur. Vbi enim eis miras cælestis gratix opes atque delicias amantissimis his verbis promississet: Ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mate-

Isa. 66.

blandiatur, ita ego consolabor vos, &c. subdit protinus: Et cognosceretur manus Domini seruis suis: hoc est, tanta cælestium donorum opulencia suos cumulauit, vt hoc argumento diuina-

rum

rum op^{er} affluentiam. & immensas diuitias facile cognoscant. O vere felices & fortunati qui hac ratione, hoc est, maximo suo bono omnipotentē Domini manū tāta in eos beneficiorū largitate protensā cognituri sint! Quæ sint autē hæc beneficia omnes sanctarū literarū paginæ ubiq; testantur: pro quibus regi^{us} Propheta deuotissimē gratias agit in eo Psalmo in cui^{us} initium est: Benedic anima mea Dño, & omnia quæ intra me sūt nomi ni facta ei^{us}. Deinde beneficia incipit numerare his verbis. Qui propriatur omnibus iniquitatibus tuis qui sanat omnes infirmitates tuas: qui redimit de interitū vitā tuā, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Quæ verò non poterat singulatum omnia eius beneficia recensere, hæc vna ratione omnia cōplexus est: Qui coronat te in misericordia & miserationibus. Videtis ergo quā dissimili ratione piis & improbis Dñs diuinitatis suæ potentiam ostēdat: quāquē dissimili ratione vtriq; Deus sit

Nunc contrā expēdamus, quid homo vicissim præstare Deo debeat. Hoc autem facile ex his quæ Deus homini se daturum promittit colligi potest. Si enim Deus seipsum exhibet homini: consequens est, vt se ipsum quoque homo & omnia sua illi tradat. Cū enim se Deus homini Deum futurum promittat: Dei autem nomine infinitam quandam bonitatis & maiestatis abyssum (quæ omnes eum diligendi, obsequendi, & sperandi causas in se continet) intelligamus: quis iam dubitare possit, quin is vicissim ab homine exigat, quæ Deo quatenus Deus est summo iure debentur? Deo autem hæc ratione debemus, vt spem omnem, amorem, felicitatem & gloriam in vno eo reponamus, eiusq; obsequio & voluntati nos ipsos, & nostrā omnia præsentissimo animo dedamus. Sicut enim qui se alicui tradidit in patrem, filij animū ab eo iure deposcit: ita cū se Deus homini Deum futurum pollicetur, eum ab eo cultum & pietatem exigat, quæ sibi diuinitatis suæ iure debentur. Scitum est (inquit Hieronymus) illud Domitij: Cur ergo te habeam vt principem, cū tu me non habeas vt Senatorem? Quæ ex re illud contrā sequitur, vt si te princeps habeat vt Senatorem, tu illum habere debeas vt principem. Quæ ratio in hac quoq; causa nostra maximē locum habet, vt ipsi Deum tanquā Deum habeamus quando ille singulari bonitate & paterna prouidentia se nobis Deum, protectorem, atq; parentem exhibet. Sed forte dices: Ego verò illum vt Deum & habeo, & me illi totum humiliter & subdo. Rectè sanè, si id non verbis solum, sed etiam animo & voluntate fiat. Præclare enim D. August. hominē ma

Hieron ad
Nepoti.

Aug. ad
- Parn. c.

gis eius esse ait cui cor, quàm cui ligna & verba obtulit. Cuius rei gratia Apostolus quibusdam ventrem suum pro Deo habere dixit: quia quamuis Deum verbis iactarent, corde tamen magis ventri, quàm Deo placere satagebant. Hunc igitur turpem Deum colunt, qui carni magis obsequi & placere, quàm Deo volunt: cuiusmodi sunt (vt ceteros interim omitam) qui carnem suam omnî studio saginare & fouere contendunt, quique ob id ieiunia ab Ecclesia instituta sine causa violant. Hi enim ventrem præferunt Deo: quando more Esau propter vile fœculum, aut ientaculû non verentur lethalter offendere Deum. Tales ergo Deo verba solùm offerunt, dum illum labiis honorant, cor autem ventri, crapulæ, libidiniq; & intemperantiæ addictum est.

II.

Cæterùm qui non verbo tenus, sed corde & animo seruire Deo cupit, seque totum illius obsequio mancipare (quod huius pacti ratio exigit) hoc in primis curare debet, vt illum tota mente, & totis viribus diligit. Qui enim cor suum per sinceræ charitatis affectû Deo tradidit, seipsum & omnia sua illi tradidit: cum inter omnia dona, & primû, & maximum, & omnium aliorum donorum origo amor sit: quæ qui dedit, seipsum & omnia dedit. Quod cum ita sit, aptissimû planè & appositissimum huius pacti signû circuncisio extitit: quæ maximè huic amori deseruit. Ea namq; spiritualiter accepta, cupiditatum omnium & carnalium voluptatum abscissionem designat: quibus sublatis, charitas protinus in animæ nostra efflorescit & viget. Vt enim corpora grauiâ sub motis fulchris, quæ illa in sublimi loco violenter detinent, spõte sua in locum sibi à natura destinatum summa celeritate contendunt: sic mens nostra quæ ad spiritualia & æterna bona propensa est, sublatis diuino mœnere cupiditatibus quæ illam ad terram deprimunt, libera & absoluta ad diuinæ mentis complexum & amorem ipso Deo trahente rapitur & eleuatur. Quam rem non obscure verba illa quæ initio proposuimus declarant: quibus Moses ait: Circuncidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, vt possis viuere. Hæc enim circuncisione mysticè celebrata, confessio Dei dilectio in mente nostra, nemine aduersante, dominatur. Quisquis ergo se Deum diligere profiteretur, diligenter aduertat, an ea quæ huius dilectioni aduersantur, à se procul repellat. Quod si negligit, frustra sibi de hæc dilectionis gratia blâditur, cum hoc ad illam potissimû requiratur. Quod si se viribus imparè ad hoc ex-

ait, supplex ad misericordiã Domini cõfugiat, qui inter cætera pietatis suę beneficia, hoc etiã se, fidelibus daturũ pollicitus est. Quod apertè quæ modò citauimus verba testantur: Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum &c. Quod in loco non erit alienũ Chaldeam paraphrasim adducere, quæ hæc verba sic interpretatur. Circumcidet Dominus stultitiam cordis tui, & stultitiam cordis filiorum tuorum, vt diligas Dominũ Deum tuũ, &c. Meritò autem ea quæ amorem Dei impediunt, stultitiã appellauit: nulla enim stultitiã maior excogitari potest, quàm Deum cõtemnere propter ea quæ infinitis partibus Deo inferiora sunt. Liquet igitur ex hoc loco, quàm sic hæc cordis circũcisio (quã spiritualis vitę magistri mortificationem, siue sui abuegationem vřtutis nominibus appellant) ad charitatem necessãria. Id ad eò verum est vt D. Aug. hac potissimũ de causa dicat, dilectionem nostrã erga Deum in hac vita perfectã esse non posse: quia nemo potest in ea plenè atq; perfectè cor suũ circũcidere, hoc est, cupiditates omnes cũ Dei amore pugnanres: earumq; fontem & seminarium, nempe immo licum sui amorem perfectè extinguere, & à se penitus abdicare.

Sed hoc in loco inquireret fortasse aliquis, quonãmodo hæc ipsa quæ diximus inter se cohæreant. Diximus enim diuinæ dilectionis proprium munus & affectum esse, cor ab omni cupiditate circuncidere: nunc autem diuersã ratione Moses infirmitate videtur, circuncidendum prius esse cor, quò Deum diligere valeamus. Quibus verbis spiritualem hãc circuncisionẽ, tanquã dilectionis diuinæ causã antegredi oportere ait. Quo pacto igitur res eadem, & effectus simul eiusdem rei, & causã esse potest? Facile est huic quæstioni respondere. Vtrumque enim verum est. Quia enim altera res ab altera iuuatur, nihil mirum si altera alterius causã simul & effectus esse dicitur. Quò enim quis à terrenis curis & cupiditatibus expeditior est, eò facilius ad cælestium rerum amorẽ sine vlla remota aut impedimento rapitur: quoque ardentius diuinarum rerum amore flagrat, eò facilius terrena omnia (quæ cælestium rerum comparatione vilissima reputat) tanquam lutum despicit, atque contemnit. Ita fit, vt dilectio ipsã spirituali circuncisione parã, miro modo ad eandem circuncisionem vires atq; animũ præbeat, quò seipsã tue ri, & conseruare, suisque delitiis trui plenius valeat. Sic videmus eos, qui concẽtu & suauitate musices vehementer oblectantur, cũ suauiter canentiũ voces manã cum suauitate audiunt, molestè ferre si quis eos hoc tem-

August.

Simile.

pore interpellat: si quis aut strepitu aut colloquio dulcedinem illam intercipiat, quamuis id aliàs gratum esset atque necessarium. Ad hunc ergo modum qui vehementer Dei amore flagrat, illiusque suavissima consuetudine fruuntur, omnia quæ huic dilectioni inimica sunt, diligentissime à se ablegant: ne qua fiat, ut amoris huius delicia negligentia sua impediatur. Mutuò itaque se ista iuuant, & sibi inuicem causa sunt. Quod etiam in naturalibus causis passim videre licet. Nam & lux surgentis auroræ tenebras pellit aeris: & quo aer ipse à tenebris nebulisque purior exiit, eò perfectius lucis in se calidorem percipit. Sic etiam cum humentia ligna in ignem coniciunt, ignis quidem vis ea arefacit, & exliccat: quæ ubi ad hunc modum arefacta fuerunt, facilius ignem & flammam concipiunt. Ariditas igitur illa priori modo effectus ignis, posteriori verò efficiens incrementi ignis causa est. Ariditas enim ea in causa est, ut facilius ligna comburatur, & in ignis materiam versa, ignem augeant. Ex qua quidem philosophia aperte colligimus, duo hæc virtutum officia nullo modo à se inuicem separanda esse, sed alteram alteri copulandam quandoquidem altera sine altera conitari nullo modo potest: vide licet nec sine spirituali circuncisione amor, nec sine amore spiritualis hæc circuncisio.

Ex his autem quæ hæcenus dicta sunt, iorum error conuincitur, qui non sine periculo vis solum studiis incumbunt, quibus charitas in Deum incendi solet: nempe orationi, diuinatumque rerum contemplationi: qui tamen spiritualis huius circuncisionis, hoc est mortificationis studium, non admodum curant: sunt rursus qui diuersa ratione sine his diuini amoris incrementis, cupiditatum suarum mortificationem assecutos se arbitrantur: ut quæ autem errore labuntur. Sciunt igitur se assequi minime posse quod cupiunt prætermisso eo quod negligunt. Adeo enim vitrata & sui amore inflammata natura, mortificationi labori atque acerbitati resistit: ut nisi diuini amoris facibus inflammetur, immodicum sui amorem superate, & cupiditates quæ ab eo proficiuntur, ab eisdem, & rationis imperio comprimere nequaquam possit. Sine hac enim ardeat in Deum dilectione quis sibi repugnare? quis aduersum se amare capere? quis necem cupiditatis afferre? quis se amantem diligere? quis ipsum, hoc est, naturam ipsam vincere posse confidat? Ceterum quemadmodum is qui pecuniæ studio flagrans non dubitat se maris fluctibus committere, & ad extremos usque Indici maris sinus aurum persequi (quod nullo modo faceret, nisi prius vehementer auri amore captus esset) ita necesse est, ut

est, ut prius homo amoris atque dulcedinis diuinae pręgustatione quadam alliciat, ut alacri & constanti animo ad circuncisionis huius, hoc est, mortificationis laborem accendatur. Non enim ex odio amat, sed ex amore potius sanctum sui odium, & cupiditarum cohibitis proficiscitur. Hęc autem Evangelicus ille mercator expressit, qui ubi diuini amoris thesaurum inuenit, eius desiderio incensus non dubitauit omnia sua diuendere, ut illo potiretur. Vniusque autem virtutis huius studium in Cantico Sponsus commendat, non modo cum thus & mirram inter suauissimos virtutum odores nominat (quorum alterum orationis, alterum mortificationis officium designat) sed etiam cum putationis tempus & vocem turtoris simul iungit. Vox enim turtoris, vocem orationis, & callissimę animę suspiria & gemitus, Sponsi sui conspectu anidissimę desiderantis designat: tempus verò putationis (quo superuenit vitis palmites in manibus folia luxuriantes amittuntur, quò frugiferi coalescant, & vberiores fructum ferant) spiritalis circuncisionis & mortificationis officium significat: quę duo virtutum officia separari a se nulla ratione debent. Illud tamen hoc in loco admonitione dignum duxi, quò ad hunc Dei amorem aspirantibus viam muniam quod cum omnis disciplina à facilioribus rudimentis initium capere debeat, danda opera est, ut incipientes & in hac cęlesti militia yrones, lacte prius, hoc est, piarum precum & sanctarum meditationum studio nutriantur (quę faciliora sunt) enim fiet, ut ubi primum diuinae suauitatis atque deuotionis dulcedinem pręgustauerint, facilius Dei amore inescari & aduersum se arma capere, & crucem Domini, hoc est carnis mortificationem amplecti valeant. Quamuis enim duo hęc vitę spiritualis officia (ut antè diximus) omni tempore colenda sint, initio tamen huius disciplinę maius studium in eo quod facilius, quàm quod difficilius est, ponendum esse cęlestis ille magister indicauit: cum in vinum nouum in vtres nouos, non in veteres fundendum esse docuit. Quia similitudine in sinu se voluit, difficiliora virtutum officia proueterioribus: faciliora verò incipientibus & adhuc infirmis committenda esse. Hęc enim sunt duo illa ferula vini & lactis ad quę nos Dominus per Isaiam absque argento & absque ulla commutatione inuitat: quorum alterum videlicet lactis, ad paruulos in Christo: alterum autem, hoc est vini, ad robustiores & adulescentes pertinet.

III.

Cęterum quoniam ea quę hactenus de spiritali circuncisione differuius, vniuersè dicta sunt non ab re fuerit sigillatim.

*Descendit
ad singula*

tim ea explorare quæ in moribus nostris circuncidere debeamus, quò ad dilectionem in Deum (in quo huius pacti summâ consistit) peruenire valeamus. Quatuor ergo mihi potissimum circuncidenda esse videntur. Primum quidem (ut ab iis quæ extra nos sunt exordiar) externa bona ita reseranda sunt, ut intra suam se quisque mensuram contineat, & ad ea quæ vires suas & facultatem superant, extendere se non audeat. Sic enim se factus ille Rex continebat cum diceret: Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: Neque ambulavi in magnis, nec in mirabilibus super me. Sic etiam se Apostolus continebat cum diceret: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Hæc namque sunt naturales diuitiæ, hæc usus vitæ, hæc ratio, hæc virtus, hæc natura postulat: quibus olim homines contenti erant, qui iuxta naturæ præscriptam vitam instituebant. Cætera verò quæ postea in mundum inuenta sunt, partim quidem hominum intemperantia, partim verò terrena prudentia excogitavit. Natura enim ea præcipuè quarit, quæ sanctus ille Patriarcha optabat cum diceret: Si dederit mihi Dominus panem ad vescendum, & vestimentum quo operiar, &c. His duabus simplicissimis rebus necessaria vitæ circumscripsit. Quod si hac regula usum vitæ metiamur (bone deus) quanta in domibus diuitum & nobilium, quæ reserare oporteat, nueniemus: quot genera indumentorum, quibus corpora ornantur: quot peristernati & aulæorum formas, quibus parietes vestuntur: quot ciborum, cupidiarum, deliciarum atque odoramentorum species, quas Deus non corporum indulgentiæ atque libidinis, sed ægritudini atque infirmitati nostræ prouidit? Quam multis esurentibus reficiendis, quam multis nudis ac frigore hac hybernali glacie constructis vestendis illa sufficient, quæ tu cum inaniter profundis, in pauperum anguria inuadere, illosque rebus ad vitam necessariis spoliare videris? Scitum enim illud est, quod quidam ex sanctis Patribus ait: Palsee fame moriente nisi non paucis occidisti. In huiusmodi verò hominum motes D. Basil. sic inuehitur. Panis est famelici, quem tu tenes: nudi tunica quam tu in conclauis euas discalcianti calceus qui penes te marcescit: indigentes aurum quod possides: quocirca tot labefactas, quot seruare potuisses. Neque verò in pauperes solum, sed in te ipsum valde inmanes & crudelis: quia dum vanitatibus atque voluptatibus seruens, immodicis sumptibus fortunas tuas atque facultatem superas, in miserimum te cupiditatis atque necessitatis barathrum precipitasti quo vix summa cum difficultate pennis emergere.

Quod

Psa. 130.

2. Tim. 6.

Gen. 28.

Quod quidem vitium corruptissimo hoc seculo potissimum regnare videtur quando vanitas, voluptas, luxus, & fastus atque omnis generis deliciae prioribus forsitan seculis incognitae usque adeo iuundarunt, ut omnem penè vitam corruptisse videantur. Quibus rebus homines (ut diximus) in hos duos cupiditatis simul & necessitatis scopulos se precipites agunt: in quos cum inciderint, nulli rei nec sacrae, nec profanae parcent, nullum ius, nullumq; humanae societatis atque naturalis necessitudinis foedus sanctum habent. Si enim toties in historiis legitimus matres ipsas urgente famis necessitate filios suos, hoc est, viscera sua in ventrem, vnde primum prodierunt, miserabili necessitate condidisse: cui rei parcat homo dira necessitatis lege, aut cupiditatis immanitate constructus? Hæc igitur omnia quæ hominum intemperantia adiuvenit, gladio diuini timoris resecanda sunt: partim ut habeamus quo Christi pauperes reficiamus, partim ne huiusmodi necessitate vel cupiditate (quæ malorum omnium radix est) impulsæ contra debitum charitatis, pactumq; dilectionis cum Deo initum, aliquid committamus, intra suam se quisque fratres mensuram contineat, & sua sorte contentus supra se, hoc est, supra facultatem suam assergere nolit. Hinc Salomon, Ne, inquit, erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient tibi alas, & volabunt in caelum: quod sapientissimi viri consilium qui non sequuntur, ipsi precipites in magna se incommoda excurbant. In quo vitio Moabithæ fuisse memorantur: contra quos infensus Dominus per Hieremiam comminatur dicens, Propterea cor meum ad Moab quasi æris tibia personabit, vel (ut alij vertunt) perinde ac tibia triste mustans resonabit, quia plus fecit, quam potuit: idcirco petierunt. Hoc est ergo primum spiritualis circumcissionis genus.

Est & aliud quo non tam res externas, quam membra corporis nostri & sensus circumcidimus. Adeo enim humana natura peccati morbo infecta est, ut vix quicquam in ea sit, quod spirituali hac circumcissione non egeat, qua noxia subtrahantur, & salutaria relinquuntur. Circuicidenti ergo primum oculi sunt, quorum circumcissionem Vates sanctus à Domino petebat cum diceret: Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Circuicidendæ aures, ne fabulis, ne distractionibus, ne impudicis verbis, & adulationibus, aut prauorum hominum consiliis editum præbeant. Ad quod nos Salomon inducit cum ait: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Gustatus quoque ipse circumcidendus est, ut simplici victu contentus,

exquisitos saporés, cupedias atque varia deliciarum genera, tamquam carnalium hominum inuenta, superbiz & elationis fomenta, libidinumq; irritamenta detestetur. Hoc enim nos Apostolus monet, cum præcipit ne carnis curam faciamus in desideris Circuncidendę quoq; manus, ne aliena diripiunt, ne pauperum iniuriis durescant, ne seruos & mercenarios operis sui mercede sponēt, sed super omnia lingua circuncidēda est, quę constituta in membris nostris maculat totum corpus nostrum; & inflammat totam naturam nostram. Contra quam auxilium de celo cum Propheta petendum est, atq; orandum, Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantię labiis meis. Quod planē vir sanctus à Deo petebat, quoniam intelligebat quā difficilis sit linguam coercere, ne famę detrahas abientis, ne per iram contumeliam inferas, ne ad alterius voluntatem aliter loquans atque sentias, ne plurima inutilia, leuia, turpia, inania temerē effutias, quorum omnium redditurus es in extremo iudicio rationem. Quocirca semper orandus est Deus, ut linguam nostram moderetur, ne quid vnquam loquamur, quod non ipsi quidem gloriosum, hominibus vtile, nobis verō salutare existat. Scitum enim est illud salomonis: *Hominis est animā præparare, Domini autem gubernare linguam.*

Est & alia adhuc interior affectuum atque desideriorum noxiorum circuncisio. Latet enim in corde nostro concupiscendi appetitus, qui carnalium affectuum & cupiditatum omnium origo est: à quibus (nisi rationis impetio subigantur) omnes scelerum faces oriuntur. Ab his enim ambitio, ab his libido, auaritia, ira, inuidia, contentiones, lites, factiones, inimicitiz, vindictę appetitus, & malorum omnium fons, nempe immodicus sui amor, ceteręque perturbationes animi deriuantur: quę nos à cęlestibus rebus abductos, ad terrena delinunt. Hęc namq; animorum pestes ex corde nostro oriuntur, dicente Domino: De corde exeunt cogitationes malę, homicidia, adulteria, supra, furta, falsa testimonia, conuitia, &c. Cum ergo hæc omnia mala ex corde nostro, velut ex teterimo fonte scaturiant, necesse est, ut ad lethalis huius arboris radicem securis apponatur, ut radice quatenus licuerit abscissa, malorum quoque germina extirpentur. Hoc est enim quod in veteri testamento

Deut. 10. Moyses populo præcepit, cum ait: Circuncidite præputium cordis vestri, & ceruicē vestram ne induretis amplius.

2. Cor. 4. Quod quidem diuinę legis præceptum Apostolus explicuit & impieuit, cum se occulta dedecoris abdicare testatus est. Hoc autem efficit quisquis omnia peccati germina ex corde pullulantia

lantia (quæ hominem ante Deû teste conscientia pudefaciunt) gladio diuini timoris abscondit. Hæc enim est spiritualis circumcisio, quam non modò humanæ carnis: sed etiam ipsarum quoque recentium arborum circumcisio in lege præscripta figurabat: ad eò modis omnibus Dominus spiritualem hæc circumcisionem voluit commendari.

Leuit. 19

Superest adhuc quartum circumcisionis genus (quod potissimum ad spirituales viros pertinet) quo alia præstantior animæ nostræ pars, nempe cognoscendi vis, ab imaginibus terrenarum rerum purganda est, ne orationis tempore sese illis obiciant, & orationis puritatem impediunt: quæ nisi ab hisce imaginibus libera, & veluti à sentibus & spinis perpurgata sit, putamino dici non potest. Cum enim intellectus noster ad eò angustus sit, vt eodem temporis momento plura simul intelligere rectè nequeant: necesse est, vt cum interius his imaginibus depingitur, à Dei splendore & pulchritudine mentis oculos auertat. Quamobrem quisquis puram deo orationem offerre desiderat, ab his omnibus curis, & cogitationibus uentem suam (quæcumque pro ratione status & officij sui licet) diligenter auertat: ne illi hoc tempore molestiam inferant. Ad quod magna & assidua diligentia opus est, quando mens nostra ad eò inquieta & volubilis est, vt in vna aliqua cogitatione permauerè diu nequeat. Nulla tamen ad hoc diligentia sufficet, nisi huius mali radices amputaueris. Radices autem imaginum cupiditates terrenarum rerum sunt: vix enim intellectus ab affectu diuelli potest. Quare vbi affectus cordis est, vbi quoque intellectus noster hæret, dicente Domino: Vbi est thesaurus tuus vbi est & cor tuum. Quamobrem nemo natus à accuset, nemo, dum orat, de imaginum multiplicitate queratur. Nos potius accusandi sumus, qui amoris vinculo terrenis curis alligati frustra sine imaginibus earum esse volumus quas amamus. Quomodo enim ab his diuelli poterit intellectus quibus per amorem inheret affectus?

III.

Math. 6.

Hæc est igitur, fratres spiritualis & vera circumcisio, quam à nobis Dominus requirit, vt amoris pactum què potissimum exigit, inuiolatum firmumque retineamus. Agnoscit enim naturæ nostræ ingenium conditor noster, intelligitque tubiarum terrenarum amore, cælestium protinus amorem excitari & coalescere. Id quod apertissima similitudine D: Gregorius explicat his verbis: Si carni quod licet abscondimus: mox in spiritu quod delectat inuenimus. Intentionis quippe animæ, si exterior euagatio clauditur, interior accessus aperitur: nam

Greg.

Simile.

cum extra se spargi propter disciplinam mens non potest, eò super se intendere per profectum potest: quia & in altum crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur: & cum riuos fontis obstruimus, sive ita surgere ad superiora prouocamus. Hactenus ille. Si his igitur rationibus circuncisionis legem, quæ octaua die in lege perficiebatur implere studeamus fratres; non dubium quin ad alteram multo diuiniorem peruenturi simus, quæ octaua die in futura vita post huius seculi hebdomadam celebranda est. In qua non solum omnis cupiditatum nostrarum intemperantia, sed omnis etiam laborum, dolorum, lachrymarum, & ærumnarum molestia, non ferreo, aut lapideo cultro, sed plenissimæ fœlicitatis gaudio rescicanda est: eum vocem illam iucunditatis plenissimam audire à Domino mereamur: Euge serue bone & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Quod nobis concedere dignetur Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto est benedictus in secula seculorum. Amen.

Hymnus Iacobi Montani in Circuncisione Domini.

Flges ostensi mera lux diei
 Quo puer dius roscum cruorem
 Carne præcisa meritis pudoris
 Fundis abunde.
 Gaudeat totus sine fine mundus,
 Cuius æternam Deus ob salutem
 Teclis humana specie madere
 Sanguine amauit.
 Qui carci uocis subitæ expiament,
 Et rarus sentit vigor archiatry
 Vulneris curam, licet omnis expers
 Vulneris esset.
 Læsa vagitum caro promissæ acrem,
 Nec gena possunt lacrymas tenere,
 Dum quæsit crebro gemitus uerendum
 Verbere pœtus.
 Sanguis humana precium salutis
 Quo nihil totum melius per orbem
 Hac die primum datur affluente
 Munera nobis.

Adiuit ianuis rea corda fictis
 Labe depulsa gemina mephitis,
 Et struet rasti diuina mundi
 Vincula soluis.

Nomen è calis oriens Iafus
 Maxima paruo ratione regi
 Audiuit, folet qui erat reamplio
 Plebe futurus.

Nomen hoc vite doce reddi atros,
 Promoues claudos, oculis tenebras
 Demis, & tabo riciata lepra
 Corpora sanat.

Nomen hoc clausis ier expeditum
 Auribus confiti, mala rimla lingua
 Soluis, & cruda meionda fetris
 Cautaria pelis.

Nomen hoc curuos regit, arifaltis
 Ariubus promptum iribuit rigerem,
 Et lacertoso spolata moiu
 Asombra reformat.

Nomen hydrepi fugat hoc tumorem,
 Spiritus arces refugos, & omne
 V. sua morbi genus à mucelle
 Carne repellit.

Nomen hoc vires animo r. fundit,
 Cum grauis mentem citat hora pugna
 Et cauernofus truculenta Pluis
 Spicula torquet.

Nomen hoc confert veniam fcaleditis
 Gaudium iuftis, patriam fugatis,
 Naufragis portum, pugnaque amico
 Robur operium.

Hec nouis nomen replet ora linguis,
 Dipsadum vnaax superat venenum,
 Et famem dielo cibus retundit,
 Vt inque ferarum.

Nomen hoc vires olei falubris
 Continet, mundum quibus r. muer sum
 Illis sanat placido, & dolorem
 Mitiget eunem.

Nomen hoc cadum melos indit auri,
 Gustus n. el ar. p. a. n. l. i. s. a. r. o. m. a

Naribus puroq; canora adauget.

Iubila cordi.

Laus sit eterne pie Trinitati,

Que suam tantū facit usque plebem;

Nomine ut dō fuget omne leuū,

Det bona cuncta.

In Epiphania Domini concio prima, quæ lectionem Euangeliam explanat

THE. Vidimus Stellam eius in Oriente, & venimus adorare eū. Mat. 2.

Mat. 12.

Beatuſ eſt (ait Saluator) qui nō fuerit ſcandalizatoſ in me, hoc eſt, qui eam Dei munere fidē conſecutus fuerit, vt externa humanitatis, & paupertatis meaſ ſpecie nihil cōmoueat. quō minus credat diuinitatis maieltatem ſub hōc tā humili habitu & externa ſpecie lateat. Ad eō

enim ſeſe cælorum Dominuſ propter peccata noſtra deluenda, & ſuperbiam comprimentandā deiecit: vt illorum multi propter quorum ſalutem ſe ita demilit, nullo modo Deum crederent, quem ſic abiectum cernerent. Vt hanc igitur infidelitatis occaſionem infirmis adimeret ſic maieltatem & celeftitudinem ſuā propter nos depreſſit, vt humilitas ipſa eſſet cum maxima ſua dignitate, clariffimiq; miraculiſ coniuñta: vt quiſq; ſ perſpicaces oculos haberet: non obſcurē, in illa humilitate latentem diuinæ maieltatis gloriā perſpicere potuiſſet. Hoc autem facile intelliget quiſq; exordium Euangelicæ hiſtorię quam beatus Lucas deſcripſit, attentē perlegerit. Quot enim ibidem miraculiſ atque cœleſtibus ſignis infantia Dñi Saluatoris illuſtratur? Vt enim antiqua Prophetarum oraculā præteream, priuſ et am quā in luſe Chriſtuſ Dñſ ederetur, Zacharias ſacerdoſ Gabrielem Angelum ad aram tertiuſ videt, vocem ſubito amitit, eandemq; poſt nouem meſes diuino munere recipit: & Spiritu ſancto repletuſ, laudes Domini canit. Steriſ ſ quoque vxor eiſ ſupra naturæ legeſ nouo partu fecundatur: & nomen nato puero cœleſti oraculo viciniſ miratibus ꝑ nponitur. Qu d referam Chriſti conceptionem, illuſtrioribus nobilitatam miraculiſ: Quale enim miraculum fuit, ſine virili opera de Spiritu ſancto concipi, ſeminēſque viſceribus Deum omnia circūplectentem includi? Quale miraculum fuit, Ioannem Baptiſtam in vtero matris clauſum exultare, Spiritu ſancto repletiſ, & Redemptorē ſuū

Luca 1.

dem
ade
pra
agn
Spir
cula
& d
lact
Virg
hon
gen
puer
& ca
Ang
tor
men
& m
ſub
niſ
puri
re a
cog
ſet,
qui
hum
ſitu
tuit
ani
in fi
acc
I
culu
den
(vt
nec
nou
nou
Iud
da
etal
for
nes

demptorem suum illis adhuc materni veteri claustris inclulum
 adeo mirabili obsequio reuereri? Quale miraculum fuit, piam
 præcuratoris genitricem Spiritu sancto repleri, matrem Domini
 agnoscere, & summum Euangelicæ gratiæ mysterium ab eodem
 Spiritu edoceri? Iam verò ipsam Domini natiuitatem, quæ mira-
 cula illustrarunt: Intacta Virgo sine vilo pudoris detrimento
 & doloris sensu filium generat, Virgo parit, Virgo nutrit, Virgo
 lactat: Angelus pastoribus cœlesti lumine coruscans, nouum
 Virginis partum nuntiat Angelorum voces & cantus in terra ab
 hominibus audiuntur. Noua verò stella insigni claritate ful-
 gens, splendore suo Magos ab extremis terræ finibus ad nati
 pueri cunabula vocat. Quid hic Simeonis testimonium, gaudium
 & canticum? quid sanctissimæ Annæ voces & laudes? quid tot
 Angelorum responsa, sponsum Virginis quocunque esset Salua-
 tor iturus & rediturus admonentia referam? Itaque si quis eam
 mentem à Domino percepisset, qua tantatum rerum splendore
 & maiestatem pro dignitate conciperet, facile aduertere posset,
 sub illa humilitatis & vilitatis specie mirabilem diuinæ celsitudi-
 nis splendorem delitescere. Quæ enim nullus vnquam princi-
 pum mundi, eorum etiam qui se pro diis coli voluerunt, vsurpa-
 re ausus est, quæque nulla hæcenus humana superbia potuit ex-
 cogitare: nunquam Euangelitarum simplicitas fingere potuis-
 set, nisi rei gesta veritas illos ad ea scribenda impulsisset. Diuinæ
 quippè preidentitiæ opus fuit, vt quæ Dei filius ad illustrandam
 humanitatis suæ gloriam, & fidem nostram confirmandam in-
 stituerat nulla mentis elatio vsurpare, nulla malitia fingere po-
 tuisset. Itaque quisquis magnalia hæc, inter humilia Christi opera
 animaduertet, miris splendoribus illustratur: illustratusque &
 in fide roboratur, & in tanti Redemptoris amorem mirabiliter
 accenditur.

Inter hæc igitur miraculorum insignia nouum hodie mira-
 culum celebramus: quo cœlestis sideris splendore omnes ad fi-
 dem gentes in tribus Magis vocatæ sumus. Mirum namque est
 (vt beatus Maximus ait) quod Christus processit ex Virgine Max. in
ser.
 nec minus magnificum quod ostensus è cœlo. Mirum quod
 nouum hominem terra suscepit, stupendum nihilominus, quod
 nouum hunc hominem noua de cœlo stella prodierit. Apud
 Iudæam Christus in præsepio pastoribus vagiebat, & in Chal-
 dæa Magorum oculis inter sidera coruscabat. In Bethlehæm la-
 ctabatur à matre, in Chaldæa adorabatur à Magis. Apud Iudæos
 fordebat in pannis, auid. Gentiles fulgebat in gloria. Et quidem
 necesse erat, vt cœlorum Dominum cœleste signum præcederet:

præcederet: & a core in luminis signum in minis cœclaret. Ita-
 que humilis quidem Dominus in carne venit, sed ita humilis
 ut mirabilis: ut pariter in eo assumptæ carnis veritas & ineffa-
 bilis diuinitas natara fulgeret: & quæquam nascentem illum
 eunabula terrena susceperint, non tamen esse terrenum cœlesti si-
 gnaculo testaretur. Hæcenus Maximus. De hoc igitur hodie
 mystatio dicturi, cœlestem opem beatissimæ Virginitatis interuen-
 tu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Celebris D. Augustini sententia est: Deum ad se homines
 miris modis adducere: nec miris modò, sed etiam multis ac
 miris modò variis. Quosdam enim beaffectis, quosdam plagis
 quosdam amore, quosdam metu, quosdam præmiorum, quos-
 dam verò suppliciorum propolita magnitudine, quosdam se-
 ceteris inspirationibus, quosdam publicis Ecclesiæ vocibus, quos-
 dam potenti virtute sacramentorum, quosdam etiam (quorum
 ego non paucos vidi) piorum lectio ac librorum ad se trahit.
 Vidi alios, quos peccatorum suorum atrocitas & multitudo ita
 perterritificat, ut ad vitæ suæ detestationem ac poenitentiam,
 impelleret: & quæ res improborum mentibus tenebras ob-
 fundere solet, eadem diuina operante gratia (quæ ex malis eli-
 cere bona solet) lucis eis ministra fieret, & ad salutem luctum
 & terrorem incitaret. Itaque sicut piscandi aut venandi artifi-
 ces varias atque multiplices artes, variaque eleatam & reium
 genera excogitant, quibus in castes suos pisces includere ac-
 tita & cœlestis ille animatum piscator innumeras quotidie rationes
 inuenit, quibus electorum suorum animas à mundanæ vitæ pe-
 lago extractas, in Euangelij sagena condetet. Nihil enim est
 tam abditum, nihil tam abiectum, & à conspectu hominum re-
 motum, quod ille non videat, & quo non misericordie & pro-
 midentis suæ lumine percingat. Hinc illud Prophetæ: Vocantes
 ab Oriente auem, & ex terra longinqua virtum voluntatis meæ.

Mat. 23. Hoc est, omnia sapientie meæ oculis colluctro, ad omnia virtu-
 tis meæ potentia pertingo, nullaque iocorum distantia, nullis te-
 nebris aut impedimentis prohibeor, quo minus remotissimas
 gentes & à cultu & cognitione mei numinis alienas, ad me tra-
 ham. Consilium quippe meum stabit, & omnis voluntas mea
 fiet, nec quidquid mihi obstitet, quo minus à terra longinqua
 virum traham voluntatis meæ: id est, quem ego secundum de-
 neplacitum voluntatis meæ seruare decreui. Quam rem in hac
 Magorum vocatione spectare licet: quando eos Dominus (cum
 prædicatores deessent) tam nouo & inaudito miraculo ab ex-
 tremis

eremis mundi finibus ad se perduxit. Sed quoniam ij primicia gentium fideique nostræ duces & parentes extiterunt, dignum profectò est, vt eorum ite, interrogacionem & gesta omnia diligenter excutiamus: vt quid nobis ex eorum imitatione facendum sit, hoc tam illustri exemplo intellegamus.

I.

Igitur ab Oriente profecti & Hierosolymam (quæ regia ciuitas erat) ingressi, de noui regis natiuitate inquirunt. *Vbi est (inquiunt) qui natus est Rex Iudeorum? Vidimus enim stellam natiuitatis eius nuntiam, in finibus Orientis: & venimus adorare eum. Turbatur hoc nuntio Herodes, & omnis Hierosolyma cum illo.* Varias turbacionis huius causas fuisse credendum est. Aliter enim boni, aliter mali, aliter qui Herodis amicitiam colerent, aliter qui eum sibi inensum crederent turbarentur. Quibus enim Herodis imperium inuisum erat, quique inopia & egestate premebantur, mutari omnia cupiebant: si qua eis forsitan mitioris fortunæ aua hac rerum commutatione speraret. Quibus verò imperium tyranni gratum erat, hi contra nihil de Herodis dignitate detrahi volebant: atque ita cum ipso Herode fortunis suis elmentes, noui Regis aduentum non aliter quàm Herodes ipse molestè ferebant. Hoc enim ferè impiorum studium, & ingenium est, sic vitam suam instituere, vt sibi tantum consulant, sibi prospiciant, sibi que solum nati esse videantur: saluisque rebus suis nihil ad eos pertinere putent, si vel cælum ruit, vel terra incendio deflagret.

His igitur auditis vocibus, congregat^r Rex impius omnes principes sacerdotum, & scribas populi, & sciscitatur ab eis vbi Christus nasceret ur. *At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iuda. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem, &c.* Hoc autem callida vulpes non ea mente faciebat, vt nouum Regem supplex adorare vellet: sed vt deprehensum crudeliter occideret, atque ita in pace regnum solus obtineret. Contemplate quæso summam Tyranni huius amentiam, qui tantum suæ calliditati tribuebat, vt æterna Dei consilia atque delecta eludere se posse confideret. Interrogatus Philosophus quidam, an Deum lateret homo male agens: Sed nec malè cogitans, ait: Si hoc fatetur Philosophus, quid se sentire par est, qui fidem & legem Domini profiteris? An non in Isia, perfide, legeras: *Auferte malum cogitationum, vestrarum ab oculis meis? An non legeras in Dauide: Dominus nouit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt Et illud item: Ipse enim nouit abscondita cordis? quomodo erga latentes cogitationes tuas à Domino ignorari posse putas?*

Isais.

Psal. 93.

Psal. 49.

Præc.

Præterea, dic mihi, stellæ nuntianti, & vaticinio Propheatarum fidem habes, an non habes? Si non habes, ride igitur hæc infama hominum commenta & somnia: nihil enim habes cur timere illa debeas, quæ minime futura credis. Si verò credis, ut ostendis, ideoq; & oracula Propheatarum consulis, & tempus stellæ diligenter inquiris, & hæc de causa tot paruulos iugulasti: quæ infamia est, te vilissimum pulu. rem & vermen aduersus omnipotentem Deum aliquid conari: & arte atque potetia tua omnipotentis Dei sapientiam atque potentiam euertere niti. Quid enim potentius aut sapientius Deo? quid verò aut inf. p. entius aut imbecillius homine? Quæ igitur tanta infamia est, ut creas infinitam potentiam, atque sapientiam à summa igno. riantia & stultitia posse superari? Fuerunt olim amentissimi quidam reges qui cò vesaniæ processerunt, ut se vel Deos, vel Deorum filios haberi voluerint. Alexander quippe se Iouis filium appellari præcepit. Nabuchodonosor autem Holoferni militiæ suæ principi mandauit, ut terrarum (quas in ditionem suam redegerat) Deos aboleret, ut ipse pro eis Deus haberetur. dæmonum quoque princeps incredibili superbia elatus, diuinitatis similitudinem affectauit: nec aliud aut perditorum hominiorum, aut etiam dæmonum vesania atque superbia (quamlibet maxima) procedere ausa est. At hoc monstrum intolerandum, cunctorum siue hominum, siue dæmonum superbiam & sacrilegam temeritatem superare tentauit: qui non se modò altissimo Deo parem, sed superior em etiam efficere conatus est, quando ipsum tum sapientiæ, tum potetia magnitudine vincere se posse confidit. Si enim affectus esset quod volebat non modò aduersus Deum gloriari: sed eius quoque diuinitatem irridere meritò potuisset: quando sapientiæ eius sua calliditate, & potetiam virtute superasset. Qua temeritate & audacia quid vesanius? quid execrabilius? Videtis ergo fratres, in quod batarum humana natura à Deo testitura tuat. Videtis quò ambitionis furor & infamia perueniat.

Hoc autem exemplo colligere potestis, quantum veneni sub ambitionis peste lateat: quam non modò sectantur plurimi, sed vehementer etiam commendant, & ad res magnas gerendas necessitatem prædicant: adeò ut Cicero hoc nomine elo. quentur iudicia commendauerit: quòd per ea animi hominum ad gloriæ cupiditatem alerentur. Qua quidem in re fateor modera. tum honoris desiderium, sicut & verecundiam salutarem atque utilem esse. Hæc enim dedecoris timore à malis reuocat, illud verò ad ea bona quæ laudem merentur accendit. Multi enim

enim sunt, qui non tam virtutibus amore, quam dedecoris acque ignominia metu à grauissimis flagitiis abstinere. At vbi hic affectus prætermisso rationis modamine vehementius inuoluit, nocentissimus est. Quemadmodum enim dum intra aluei ripas fluiuis graditur, nec fata lædit, nec vlli rei nocenti verò alluione aliqua inundauerit, arua subruit, & finitima quæque impetu suo deuastat: ita planè moderata honoris cupido, noxia non est: immoderata verò innumerabilium penè malorum lerna existit. Quid enim vniuersum genus hominum magis, quam quorundam temeritas & ambitio pessundedit? Alexander Macedo dum hoc captauit, vti solus mundi imperium obtineret: mundum penè à sedibus imis euertit. Iulius Cæsar qui ab adolescentia sua imperium populi Romani occupare moliebatur, in variis quæ gessit præliis innumerabilium penè hominum se cæde cruentauit. Impiissimus verò Rex Herodes inaudita immanitate pueros omnes qui erant nō modò in Bethlehè, sed in omnibus quoque finibus eius à bimatu & infra incredibili regnandi libidine percitus interemit. Videtis ergo quanta mala furens ambitio pariat: vt ex prole matrem, & ex fructibus arborem agnoscatis? Qualis enim arbor illa est, quæ tales ex se fructus profert? Quòd si ita est, quæ reliqua spes de illorum salute esse possit, qui honorem tanquam Deum, imò supra Deum colunt, dum illum Deo, rebusque omnibus diuinis anteponunt? Hac vna ratione sanctus quidam vir aiebat: dæmones hoc tempore velut in otio securos degere, & in vtramque aurem dormire: satis esse ad generis humani perniciem huius cupiditatis impotentiam arbitantes: quæ hominum pectora tam altè obsedit, vt diuina & humana omnia funditus euertat. Sed ad historiam redeamus.

II.

Cùm ergo Magi Dominicæ natiuitatis locum didicissent, eò iter instituunt: & (quod valdè mirabile est) nullus ex tanta populi multitudine, nec Pharisæorum, nec sacerdotum, nec aliorum ciuium hoc tam illustri exemplo commotus, illorum vestigia secutus est. Quæ res magis planè mihi admirationem incurrit. Nam huic populo potissimum cælestis ille Rex promissus erat: solusque legis & prophetarum scientiam tenebat: vnde facillè animaduertere potuisset, Messiam tempus instare præsertim alienigena Herode Regno occupante: quod præcipuum eius aduentus signum erat. Debuerunt etiam alienigenarum exemplo commoueri, qui ab extremis mundi finibus eò confluxissent: idque cælesti luce & oraculo præmoniti. Si ergo alienigenæ ab Oriente veniunt, cur tu qui populus Dei es, qui

domesticus es, cui potissimum Messias promissus est, qui oracula de ipso tenes, & aliis ex scripturis sanctis locū natiuitatis eius denuntias: cur inquam vel ab aliis excitatus non quidē ab Oriente, sed ab ipsa Hierosolyma (quæ finitima loco natiuitatis erat) iter arripis in Bethlehem, vt optatissimum & nobilissimum Regem tuum tibi cernere liceat? Quomodo qui tam multa de illo ex Scripturis nosti, ante oculos positum non agnoscis? Appositè sanè (vt D. Gregor. ait) cæcus Isaac cum filio benediceret, huius populi cæcitatem designauit. Qui caligantibus oculis & propheta in præsentem filium non vidit, cui tamen multa in posterum præuidit. Quia nimirum Iudaicus ille populus, prophetiæ spiritu plenus & cæcus, eū de quo multa in futurum prædixit in præsentem positum non agnouit. Hinc apparet fratres, quantum opere summum hoc salutis nostræ negotium ex diuina gratia pendeat quamque parum ad hoc cætera omnia siue Dei ope valeant: siue sit sanctorum scripturarum scientia, siue monasticæ vitæ professio, siue status perfectioris conditio, siue generis nobilitas, siue naturæ præstancia, siue educationis diligentia ceteraque, his similia, quæ ab hominibus magna putantur. Hæc enim quæ alioqui plurimum valent, vbi Spiritus ille cælestis abest, incredibile dictū est quam parum ad veram salutem & iustitiam consequendam adiuuent. Cuius rei cognitionem aded altè pectoribus nostris infixam esse Dominus vult, vt inter præcipua obsequia, quibus illū demerri possumus, humilis sui cognitio in primis numeretur. Vt in hi quidem videatur, sic se Dominum in hac vna re cum hominibus gerere, vt Thales ille Milesius (qui fuit vnus eorum quos Græcia iactat sapientiæ studiosos) cum philosopho quodam gessit. Nam cum senex admodum admirandam quandam rationem de cælo commentus esset, eandem Mandricam philosophum Sirenensem edocuit. Qua quidem noua inuentione ille delectatus, cum prius gratias egisset, optare iussit, quam mercedem pro tanto documento rependi vellet. Cui Thales, Satis (inquit) mihi fuetit ō Mandrica, si id quod à me didicisti, cum profectè volueris tibi non ascriperis: sed eius rei me potius repertorem prædicaueris. Quod ego magister hic à discipulo pro doctrinæ mercede exigebat: hoc inexhaustus ille bonorum omnium fons (cui omnis honor & gloria summo iure debetur) à nobis potissimum exigit: quo videlicet nullo modo illius donis offeramur, sed omnia illi à quo manant, accepta feramus: quod is quidem à nobis honorem & gloriam, nos verò ab illo immensas opes & diuitias cōparemus. Quam rem tanto studio

Gregor.
Gen. 27.

†

studio diuina illa æquitas & sapientia curat, vt interdum (quò huius veritatis cognitio, qua eius potissimum gloria cõtinetur illustrior fiat) clarissima gratiarum suarum dona tuis deneget, quibus humano iudicio magis impartienda videbantur: cõtã verò istea largiatur, qui eodem iudicio minus digni minusq; ad ea percipienda idonei existimabãtur. Pharisæ enim hoc est, vni religiosi, & sacerdotes, & legis doctores erant, quibus Dominus dixit: Publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei. Populus quoque Dei electus erat, cui idem Dominus ait: Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno celorum: filij autem regni (quibus hoc maxime deberi videbatur) eicientur in tenebras exteriores. Hinc videre frequenter licet, pauperes homines qui manu victum querunt, deuotissime ad altaris sacramentum accedere: plures autem sacerdotes indignè sacra tractare. Videas rursus mulierculam mariti filiorumque & rei familiaris seruitio addictam, inter tot vndiq; circumstrepentes curas miro quodam studio & affectu diuinarum rerũ conficiationi & orationis officio stans horis atq; temporibus vacare: cõtã verò videas monialem, quæ ab his omnibus impediens libera, vni tantum Christo Sponso suo obsequi deuisset, longè dissimili studio teneri. Contingit etiam frequenter in villulis quæ ab humano cultu, & auditione verbi Dei longè absunt reperiri viros & fœminas religione ac virtute præstantes, qui tamen vix vnquam cõciatoris vllam vocem, nisi alicuius fortè perditum aut fugitum audierunt. A quibus tamen si roges, quis eos sic instruerit, quis docuerit, nullum omnino aut rem, nisi solum Deum proferent. Et inuenies rursus, qui in hac sacra æde viginti & eo amplius annos verum Domini à summis concionatoribus audierunt: qui tamen nullos omnino progressus in virtute fecerunt: sed plantati iuxta fluentia diuinorum eloquiorum, tanquam steriles sabces & myricæ in deserto, nullũ protus pietatis fructum protulerunt. Quid igitur agemus fratres, ne hoc modo nos quoq; à diuina gratia deseramus? Illud certè, vt ad pedes Dñi prouoluti hoc salutis nostræ negotiũ ab eiº potissimum gratia pèdere fateamur: Ideoq; tota animi intentione illi dicamus: Domine in manibus tuis sortes meæ. Sicut enim lutũ in manu figuli, sic nos in manu tua. Tu es enim solus potens, solus bonus, solus vena vitæ, fons lucis, Sol iustitiæ, & sanctitatis auctor: te ergo præsentè læta omnia & fortunata sũt te verò absente, in tenebris & melita morte versamur.

Cætèrũ nemo hac ratione permotus, Deo imputet dem-

X nationem

Math. 21

Math. 8.

Mat. 2.

Ierem. 12.

1. Tim. 2.

nationem suam. Deus enim sicut bonitate sua vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: ita omnibus salutis adiumenta largè ministrat. Quod vel huius diei mysterio apertissimè declaratur. Hanc enim inauditam Herodis in pueris trucidandis carnificinam idem Dominus permisit (quæmadmodum Leo Papa in sermone ait) vt Gentiles populi, atq; ad eò Romaniphi hoc tam nouo crudelitatis genere permoti dum causam huius sceleris inquirunt, noui regis nati sacramentum audiant: atque ita qui doctiores paulò essent (quorum exemplum iudiores sequi debebant) Sybillarum vaticinia ad memoriam reuocarent: quæ partum Virginis, & nouam de celo progeniem, mundi que insta rationem ætatemque auream hoc est, reigiiosissimum hominum genus apertissima oratione prædixerunt. Atque ac etiam ratione Dominus stellam, natiuitatis suæ nuntiam ad tempus velite scere voluit: vt hac occasione Magi Hierosolymam ingressi, hoc nouo nuntio cælestique iudicio, & prelato Propheta vaticinio ad promissum sibi Regem quærendù Iudæos prouocarent: quòd certè maximè consentaneum erat. Quo enim acriori stimulo tam grauis eorum sopor excitari potuisset? Magis verò aliquid amplius donatum est, quos Dominus & stellæ conuulsantis iudicio, & secreto Spiritus sancti magisterio ad nouum Regem quærendum inuitauit Pastoribus verò Bethlehemitica rura colentibus non muta stellarum iudicia, sed aperta Angelorum oracula & natum Saluatorem nuntiant & nati signa declarant, atq; ita eos ad illum inquirendum prouocant. Videtis ergo quomodo qui vult omnes homines saluos fieri, omnibus viam aperit ad salutem! Dissimili tamen ratione: quod ex hoc loco manifestè etià colligitur, cum aliis maiora, aliis minora ad fidem adiumenta & incitamenta pro rectissimo voluntatis suæ iudicio Dominus de derit. Sic enim Sol iste visibilis qui lucis & caloris fons est, quâuis totum illuminet mundum (nec sit qui se abscondat à calore eius) a iis tamen plus, aliis minus & lucis & caloris imperitur. Nemo igitur diuinam prouidentiam recuset fratres, nemo auxilium sibi ad salutem deesse queratur. Nos nostræ perditionis causa sumus. Vetiissimè enim à D. Bernar. dictum est magis diuinam gratiam de hominibus, quàm homines de illa queri posse. Ex quibus omnibus manifestè colligimus, Magorum in urbem Hierosolymam aduentum diuina prouidentia ad Iudæorum socordiam excitandam institutum fuisse. Quod aliquando futurum esse, idem Dominus propheticis oculis prænuntiauit cum ait: Ego ad æmulationem prouocabo vos in

simile.

gene

gente quæ non est gens. Hoc est, quæ propter ferinos mores hominis appellatione indigna est. Quomodo enim homo appellari potest, qui ligna & lapides colit, cum is qui colitur minor sit eo qui colitur? Hæc ergo gens quæ magis pecudum, quam hominis nomen merebatur, Iudæos provocavit ad contumeliositatem: cum Gentilium fides exemplo suo perfidiam damnavit Iudæorum. Quod mirifice in alio Balaam (vt D. Ambros. an-
 norauit) expressim tunc quæ humano more loquens, Prophetæ insipientiam corripuit. Quod ego miraculi genus vehementer admirari solebam, præsertim cum nullum huic simile prodigium in literis sanctis inueniamus. Sed hæc tamen imagine Dominus designare voluit, futurum aliquando vt bellorū Prophetas erudiret. Bellorū enim in Gentiles erant, qui belliarum ritu vivebant: Prophetæ verò Iudæi, qui prophetarum libris ac disciplinis instructi erant. Eò tamen res deuenit, vt bestiarū Prophetas erudirent: quando Gentiles ipsi fidei lumine illustrati infidelitatem corripuerunt Iudæorum, eosque exemplo suo ad viam salutis prouocarent. Ex quibus omnibus aperte colligimus, nihil habere improbos cur de Deo querantur: & pios habere, cur de salute sibi ab eo præstita gratias agant: atque ita illorum damnatio suo ipsorum in vitio, horum verò salus diuinæ gratiæ tribuenda sit, quæ hominis quidem industriam requirit: sic tamen vt ab eadem diuina gratia & iuuetur, & præueniatur. Sed ad historiam redeamus.

Numb. 23.

III.

Egressis igitur ab Hierusalem Magis, Ecce stella quam viderant in Oriente, antecedebat eos: usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Itaque dux ille celestis si se iter facientibus aprabat, vt cum stantibus staret, cum euntibus iter, cum dormientibus in aere fixus maneret: atque in hunc modum illos diu noctuque dirigere, comitari, illuminare & de via sua, & Rege quem quærebant, securos faceret. Quid quæso hæc Dei bonitate & prouidentia aut mirabilius, aut magnificentius, aut indulgentius? Hinc fratres discere licet, qualis sit illa paterna cura quam idem Dominus gerit illorum qui ex toto corde illum quærunt: qui
 que cum Prophetæ verè dicere possunt, Quæsiui vultum tuum Domine, vultum tuum Domine requiram. Vt enim hos magos qui illum studiose quærebant, stella præcedente ad cubacula sua perduxit, ita omnes qui illum quærunt, celesti luce atque ope iuuare non desistit. Hoc autem nobis idem Dominus inuauit, cum in columna nubis per diem, & ignis per noctem populo quem ab Aegypto eduxerat, ducem se vtroque tempore

psal. 26.

præbuit. Typum verò id fuisse singularis prouidentia, qua Deus à spirituali Ægypto egressos homines in terram uiuentium deducit, apertissima oratione Isaias expressit: cum ait: Et creauit dominus super omnem locum montis Sion: & ubi inuocatus est, nubem per diem, & splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio. Quibus uerbis apertè Propheta declarat, omnia illa quæ filiis Israel ad promissam terram pergentibus diuino beneficio contigerunt, ad illos spiritualiter pertinere, quos pius Dominus per huius uitæ vias difficiles vadentes, in cælestem hæreditatem dirigit. In igne enim ignis ille designatur, quem Dominus Iesus in silur uenit in terram: quo argentia in amore Dei pectora accenduntur. Sub imagine uerò columnæ, fortitudo exprimitur: quæ imbecillitatem nostram inuicta uirtute fulcit & roborat. Sub typo uerò nubis quæ à Solis æstu & ardore defendit, refrigerium nobis indicat diuinæ gratiæ: quæ cælesti rore cupiditatis nostræ incendia mirabili ratione temperat. Quod uerò hæc ipsa columna siue nubis, siue ignis, uiam illis qua pergerent ostendebat, internam lucem sancti Spiritus insinuauit: qua per huius seculi tenebras dirigimur, instruimur & illuminamur, ne ab ea uia, quæ in cælum ducit, aberremus. Ex quæ apparet, omnes animæ nostræ uires his diuinæ gratiæ muneribus perfectissimè communiur: quando uidelicet intellectus cælesti luce completur: uoluntas charitatis igne accenditur: uis irascendi columnæ fortitudine roboratur: concupiscendi uerò, diuinæ suauitatis gustu refecta & satiata, hæc de omnibus carnis illecebras & voluptates contemnit. Omnia enim hæc beneficia nobis diuina gratia præstat, quæ in hoc tinere utroque tempore nobis est: utroque inquam, hoc est, ne uel in secundis rebus insolenter efframur uel in calamitatum nocte, impatientia uicti de gradu uirtutis & constantia depellamur. Quid igitur his diuinis muneribus sublimius, aut magnificentius? Quocirca uerissimum profectò est, quod deinde subdit Propheta: Super omnem enim gloriam protectio. Quem locum Rupertus Abbas sic interpretatur, ut hanc diuinam protectionem paternamque piorum prouidentiam omni gloria, omnibusque terrenis bonis illustriorem esse fateatur. Quæ enim diuitiæ, quæ regna aut impetia cum his cælestibus præsidis conferenda sunt? Hoc planè fratres satis esse debet ad reuocandos, qui cum de moribus & uita sua rectè insituenda deliberant, laboris magnitudine deserrunt, in has uoces languoris aque desidiæ plenas prorumpunt. Qui potero me à solis uoluptatibus conti-

Ibidem.
Rupertus.

here? aut carnem inedia macerare? aut in precibus diu per-
 sistere? aut cupiditates & libidines meas refecare? aut his vel illis
 deliciis, quibus tam diu assueui, crucem affigere? Fateor planè
 hanc vitæ commutationem difficilem esse, si vires solum tuas
 expendas: facilem autem & iucundam, si Dei gratiam, & di-
 uini Spiritus mirabilem vim atque virtutem attenderis. Itaq;
 in hoc miser falleris, quòd virium tuarum solummodo ratio-
 nem, non etiam diuini auxiliij habes. An tu adeò malè prouid-
 dium singis Deum; adeoq; humanæ imbecillitatis ignarum,
 vt homini solis vitia naturæ viribus fulto præcipiat, vt se fe-
 vitæ puritate & sanctimonia supra naturam ipsam attoliat? An
 te Deus in Ægypto, hoc est, in densissimis huius seculi tene-
 bris agentem, & mortalitatis legibus obnoxium, & communis
 peccati vinculis astrictum, in terram viuentiũ transferre mor-
 talem velit, nec ad hoc tam arduum iter necessarias opes & au-
 xilia subministrat? Commodum autem mihi videtur, hanc
 tuam siue ignorantiam, siue fracti animi debilitatem ac diffi-
 dentiam proposito aliquo exemplo arguere. Animaduerte que
 so, quàm magnæ olim difficultates filios Israel (sic Ab Ægypto
 egressi iter in terram promissam instituerent) remorabantur, &
 quàm mirabili prouidentia omnibus illis Dominus occurrebat.
 Causari enim poterant: Mære nos circumstat, & in manus ho-
 stium tradet? At mære tamen diuinæ virtuti cessit, & fugiendi
 populo iter tutum per liquidum præbuit. Sed instabunt à ter-
 go hostes insequentes? At columna nubis se mediam obtulit,
 tutaque fecit terga præcedentium. Sed in arido sequalentique
 deserto quid edemus? Terra enim nec arari potest, nec ferri. At
 pro pane terreno, Dominus panem cæli dedit eis; panem An-
 gelorum manducauit homo. Sed itane in pane & aqua per-
 petui nobis victitandum est? At tamen propter hoc, pluit
 Dominus super eos sicut puluerem carnes, & sicut atenam Psal. 77.
 maris volatilia pennata. Sed dux (inquiens) nobis dedit in
 terra inuia, quam nulum vnquam hominis vestigium præ-
 sic? At ipse Dominus miro modo in columnâ nobis per
 diem, & ignis per noctem viam pergentibus ostendebat. De-
 nique sic deduxit Dominus populum suum vt ductor eorum Dent. 1.
 Moses dixerit: Portauit te Dominus Deus tuus in omni via
 per quam ambulasti, sicut portare solet pater filium paruulum.
 Non enim satis fuit ei dixisse filium, nisi & paruulum addi-
 disse, cuius solent parentes maiori sollicitudine curam gerere.
 Si ergo tam multa Dominus auxilia contulit populo, quem in
 terram Cananeorum adducebat, qualia conferet eis, quos ad
 cælesti-

cæleste regnū perducere nititur, ad quod eos precioso sanguine suo redemit: præsertim cum hoc iter in cælum nemo hinc ope singulari dei vilo modo conficere possit? Præterea, si hæc Deus beneficia contulit populo, qui tot vndique diuinis muneribus circumfluens, vitulum fabricauit, & coluit: cui & accepta retulit clarissima illa beneficia, quibus à Deo donatus fuerat: quid quæso faciet iis qui fidem pie colunt, quiq̃e spem suam opesq̃e omnes in vno illo posuerunt? Hunc ergo ducatum atque cæleste præsidium quo fideles instructi, iter in cælum dirigunt, clarissima hæc Magorum stella mirifice adumbravit: quæ splendore suo sancti Spiritus lucem designat: quæ ita nos in hoc itinere gradientes deducit, comitatur, & illuminat, quemadmodum stella Magos ad præsepe Domini perduxit. Et stella quidem non ex aerea vel ignea materia constata, sed illa nimirum de qua regius Propheta dixit: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Hæc enim vna stella cuncta nobis officia præstat, quæ ad hoc iter cæleste necessaria sunt. Faceat ergo fratres, omnis dubitatio, pusillanimitas, atque diffidentia: hæc enim omnia facile superat huius diuini Spiritus virtus atque præsentia.

Psa. 144.

Et ecce (inquit) stella quã viderant in Oriente antecedebat eos vsque &c. Vix possum oculos ab hac stella diuellere. Apparet ex his verbis stellam quidem primò in Oriente apparuisse, deinde ad tempus delituisse: postremò egressis Hierosolymam, rursus se illis itineris ducem & comitem præbuisse. Quo in loco queri potest, cur stella eos tam diu Domino ita disponente deseruerit? An ipsi fortasse in culpa fuerunt, propter quam cælestem illam ducem amiserint? Minimè gentium. Cur igitur ab ea destituti sunt? Nimirum vt eadem rursus apparente, maiori lætitia completerentur. Sequitur enim, *Videntes autem stellam gausi sunt gaudio magno valde.* Itaque stellæ destitutio non eorum incommodis, sed vtilitati seruebat: quæ & præteritum miraculum confirmabat, & nouum addens, nouo eos & quidè maximo gaudio cumulabat. Quo exemplo docemur, vt si quando nos stella cælestis, hoc est, internæ consolationis lux ad horam sine vitio nostro destituerit, non hoc ad perniciem nostram, sed ad salutem euenisse credamus. Nouit enim Dominus hæc donorum suorum vicissitudine salutem nostram abiens & rediens operari. Docemur item vt quemadmodum Magi lucis huius beneficio destituti, nec ceptum iter deseruerunt, nec minus aliquid egerunt, quàm si stellam præsentem cernerent: ita nos cum hac internæ cõsolationis luce destituimur, nihil prorsus

sus eorum omittamus, quæ religiose antè facere consueuimus: sed eundem animam, idem studium, eandemque incepto virtutis curriculum ac solis pietatis operibus perseverantiam constantè retineamus. Sunt enim qui vbi à spiritalibus consolationibus deseruntur, protinus sese ad caruales conferunt, quod planè infidi & inconstantis animi indicium est. At nos hoc tempore attentius ad custodiam nostri vigilare debemus: vt præstet nobis per diuinam gratiam cura ac diligentia quod lux illa cælestis lætitiæ erat præbitura: patienterque & humiliter reditum illius expectemus: quemadmodum isti magi fecerunt, quos & si stella ad tempus desituit, postmodum tamen eosdem teuisens, incredibili lætitiâ & voluptate cum lauitiâ tandem ad nati Regis conabula fœliciter perduxit.

Inirantes ergo domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. & procidentes adorauerunt eum. Mira profectò & summis laudibus prædicanda sanctorum hominum fides, quæ perfecit, vt cum oculis carnis nihil splendidum, aut magnificum in diuersorio illo cernerent: fidei tamen oculis viderent quem humi procidentes adorarent. Quorum fidem meritò D. Chrysoſtomus amplificat his verbis: Nunquid inuenerunt palatium marmoribus splendidum? nunquid aulam regiam diuersis populiis personantem? nunquid hastatas siue clypeatas militum cateruas? nunquid equos regalibus phaleris insignes? nunquid curus auro, ostroque fulgentes? nunquid matrem eius diademate redimitam, aut in lecto eburneo cubantem? nunquid puerum bysso & purpura inuolutum? Minime quidem: sed potius angustum & humile tugurium, vile squalidumque præsepium, & magis animalibus quàm hominibus aptum: puerum vilibus pannis inuolutum. matrem vix tunicam habentem vnâ, non ad ornatum corporis, sed ad tegumentum nuditatis: & tamen paruulum humi procidentes adorant. Hactenus ille. Verè ergo magna, verè prædicanda fides! qua illuminati (vt Leo Papa dicit) adorant in carne verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, & in hominis veritate Dominum in maiestatis, & vt sacramenta fidei suæ intelligent: quæ manifestent: quod cordibus credunt, muneribus protestantur: Thus pontifici, myrrham homini, aurum Deo offerentes. Hæc ille.

Chrysoſt.

Leo Papa.

Cæterùm ne nos hodierna die vacui ante præsepe Domini appareamus, demus operam fratres, vt hæc eadem tria munera spiritaliter illi offeramus. Hac enim oblatione pro perceptis à domino beneficiis vtcumque satisfacere poterimus.

Præstantissima enim oblatio, quæ iure creationis & redemptionis

nis Deo debetur, ipse homo est. Totū enim se Deo debet, à quo totus & cōditus, & redēptus est. Cū n̄ verò tria potissimū homini insunt, nēp̄ corpus, anima, & spiritus: hæc tria offerre Domino pura & immaculata studeamus: vt (quemadmodum Apōstolus ait) integer spiritus, & anima, & corpus nostrum in die Domini reperiat. Corpus autem illi offerimus, si ieiuniis & moderato labore ipsum exercemus: illud Salomonis ante oculos habentes: Qui delicate à pueritia nutrit seruum suum, postea inueniet illum contumacem Animam autem (inqua affectum cupiditatum nostrarum sedes sunt) Deo offerimus, cū omnes eius cupiditates, & in compositos motus (quantum homini fas est) diuini timoris gladio abscindimus, & à nobis abdicamus. Hoc est enim seipsum abnegare, & crucem suam tollere. Spiritum autem offerimus, cū mentem nostram, hoc est, intellectum, & voluntatem ad retum cælestium contemplationem & amorem eleuamus: ad quod munus priora hæc duo instituta sunt. Hac igitur ratione quod à Deo accepimus, in autorem refundimus: quo fiet, vt qui modo hastas hominis partes diuinæ gratiæ beneficio integras illibatasque conseruamus, huius integritatis & pietatis præmium in cælesti gloria percipere mereamur.

1. Thes. 5.

pro. 6.

In Epiphania Domini concio secunda, in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. *Vidimus Stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Matt. 2.*

Vaniū certū sit, fratres charissimi, nihil esse in rebus conditis, quod diuinæ bonitatis naturam adumbrare perfectè possit: nulla tamen inter corporeas creaturas est, quæ ita eam representet, vt Sol hic qui oculis nostris obicitur. Nam si vniuersa ea quæ condita sunt, oculis atque animo lustrauerimus, inueniemus planè omnium rerum quæ aspectu sentiuntur, nihil esse tam præclarum, tamque diuinum, quodque homines tanta admiratione afficiat, quàm si hoc: quod quidem dux est & gubernator fiderum reliquorum, & omnium rerum caducarum, solus & conseruatio. Quæ verò species aut iucundior, aut visu pulchrior sese oculis offerre possit, quàm Solis exorientis aspectus: qui splendore suo tenebras fugat, rebus calorem affert: cælum, maria, terras exhilarat;

larat, & ingenti quadam lætitia & voluptate omnium animantium oculos atque animos complet! In hoc autem potissimum diuinæ bonitatis naturam imitatur, quod liberalissimè radios suos in omnes terrarum oras longè latèque diffundit: ita vt nihil sit quod se à lucis & caloris eius communione seceperat: Nec verò terras solum, & hunc inferiorem mundum, sed totam etià cœlorum regionem, quæ vastissima ac penè immensa est: splendore suo illustrat, vnde omnis earum rerum quæ terra marique nascuntur fecunditas & vita manat. Talis igitur (si creatori creaturam comparare licet) diuinæ bonitatis natura est: quæ se se in ea omnia quæ condita sunt ita diffundit, vt nihil sit in hac tanta rerum vniuersitate, quod non bonitatis eius participatione potiatur: adeo vt ad inferos quoque manes, eius bonitas pertingat: dum eos citra condignum punit, misera illis irrogans supplicia, quàm ipsorum scœtera promerentur. Id ad eò verum est vt Christus ipse diuinæ bonitatis imago inter alia dignitatis sue nomina Sol iustitiæ appelletur: quod quidem præsentis diei mysterium facile declarat. Sol quippè vbi primum emicat in Oriente, lucis suæ radios ad extremos vsque mundi fines porrigit quod planè hodierno die factum est, dum Sol iustitiæ Christus vbi primum natus est, protinus gratiæ suæ splendore mundi fines illustrauit. Nouit enim (vt inquit Leo Papa) intra maternam

Simile.

Leo Papa.

habitationis angustias ortus sui latere primordia: sed mox ab omnib⁹ voluit agnoscere, quod dignatus est pro omnibus nasci. Stellæ igitur coruscantis ministerio, simul & interni luminis instinctu Magos ab Oriente nihil minus forsitan aut sperantes, aut cogitantes, sola benignitatis suæ gratia ad se trahere dignatus est. Fœlices profectò qui primitias spiritus singulari Dei dono peceperunt. Fœlices qui primi ex omnibus gentibus lucem mundi luminis ductu viderunt. Fœlices qui ante Apostolos stellæ ministerio (quæ apostolico munere functa est) Euangelij fidem receperunt.

Cum verò hæc summa Dei nostri bonitas & gratia non ad Magos solum, sed ad omnes quàm latissimè pateat, dubitare merito possumus, quid magis mirari debeamus: an illius iam latè patentem bonitatem & charitatem, quæ omnes omnium ordinum homines ad se vocare nunquam intermitteit (sicut ipse per Prophetam dicit: *Tota die expandi manus meas ad populum incredulum*) an cœcitate & scœcordiam nostram, qui tanta Dei bonitate ad inertiam atque scœcordiam abutimur? Nam vt omittam communia beneficia, in quibus diuina bonitas ad procurandam salutem nostram nihil intentatum reliquit: & priuata

Auguſt. priuata quoque ſingulorum beneficia (quibus nos quotidie ornat, & ab innumeris & corporis & anime periculis clementer liberat) illud maximè (vt D. Aug. ait) bonitatis & miſericordie eius magnitudinem declarat: quod non ſolum ſceleratos & impios ad ſe vocat, ſed quosdam etiam ſum ipſam improbitatem exercent iudicij ſui metu perterrefacere, & mentes eorum puſſare non deſinit: & quo tempore illi gehennæ ſupplicium promerentur, ipſe eos ad cæleſtem hæreditatem vocare dignatur, cum que illi Deum indignis contumeliis afficiant, ipſe contumeliis affectus de eorum ſalute ſollicitudinem gerit.

Act. 9. Hoc eſt autem quod beatus Lucas in Actis Apoſtolorum ſignificare vult, quando Pauli conuerſionem deſcripturus, hæc verba præmiſit: paulus adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, &c. Itaque quo tempore ille Chriſti eccleſiam veſtabat, Chriſtus illū arcænorum cæleſtium participem efficiebat: cum ille nomen Chriſti extinguere moliebatur, electus ab eo eſt, vt nomen eius per totum mundum celebraret: cum ille denique Euangelij fidem euertere nitetur, eiufdem fidei præcoſtinatus eſt. Quid agis Domine? An non maiestatis tuæ oculos, hæc tanta ſclerum immanitas offendit? offendit planè. Sed nec hoc ſolum attendo, quod peccata maiestatem meam violant: ſed etiam quod peccantis animam miſerè perdunt & lacerant.

Sunt autem non pauci qui hac tanta diuinæ bonitatis patientia & miſericordia freti quo clementius à Deo expectantur, eò licentius & flagitioſius ſe impune poſſe viuere arbitrantur. Hæc autem tanta hominum peruerſitas, fratres, me iam dudum in hanc opinionem adducit: vt in eum ſtatum nos deueniſſe credam, vt maximum nobis debeat timorem incutere, quod ſpem noſtram magis alere debuiffet. Quod enim maius ſpei noſtræ fundamentum quam miſericordia Dei: Qua tamen ita multi abutuntur, vt inde ſibi licentius viuendi materiam ſumant, unde charitatis & religionis ſumere debuiffent. Quo planè fit, vt eo ipſo indigni miſericordia ſiant, quod eam ſclerum & flagitiorum ſuorum miniſtram quodammodo faciunt. Si ergo miſericordiam (cuius vel ſolum nomen per ſe dulce eſt) inſenſam nobis & formidabilem facimus: quid gratum, quid iucundum perditis erit & ſcleratis? Quæ ægroti ſpes ſalutis reliqua erit, qui & ſalutis medicamenta proiecit, & pium à ſe medicum abalienauit: Videtis ergo fratres in quam magno periculo verſentur qui diuina miſericordia & patientia abutuntur! Rectè enim Euſeb. Emiſſen. Qua (inquit) fronte improbus miſericordiam petet, primum

*Euſeb. E-
miſſen.
homil.*

primùm de misericordix contemptu iudicandus? Sed iam periculo nostro paulisper omisso, mentem nostram ad Magorum pietatem & studium conuertamus.

I.

Hierosolymam igitur ingressi, quærunt: *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente &c.* Benè eius (inquit D. Maximus) quæ specialiter eius designabat aduentum. Catearum quidem stellæ factæ sunt, vt mundi tempora cursulque distinguereat: hæc verò prodire iussa est, vt ipsum mundi Dominum & regni cælestis adesse tempus ostenderet. Et mirabatur quidē terra, quòd nouam stellam videret in cælo: sed plus mirabatur cælum, quòd nouum Solem videbat in tetra. Verum hæc noui Regis inquisitione turbatur Herodes, & omnis Hierosolyma cū illo: Nihil mirum (ait hoc in loco D. Bernard.) si turbatur Herodes, qui audito Regis nomine successorem suspicatus expauit. Sed quòd Hierusalem ciuitas Dei (quæ visio pacis est) turberetur eum Herodes: quis non miretur? Videtis fratres, quantum noceat iniqua potestas? Quomodo caput impium subiectos quoque sue conformat impietati! Misera planè ciuitas, in qua regnat Herodes: quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ. Ideò Apostolus orare nos iubet pro Regibus & omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietam & tranquillam vitam agant in omni pietate & castitate. Intelligebat enim vir diuinus, quantum Regum atque maiorum exempla, siue ad probitatem, siue de improbitatem proficerent. Meminerat enim scriptum esse: Qualis rector ciuitatis, tales & in habitantes eā. Et illud: Rex qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios. Ideòque moheo vos quicumque patres familias estis, vt memineritis facta vestra, vitæque exempla seruis, filiisque vestris viuendi formam atque rationem esse: vósque ipsos cū delinquitis, plus exemplo, quam peccato nocere: atque illud etiam ad memoriam reuocare: vos non modò scelerum vestrorum, ad eorum etiam qui vestra exempla sequuti sunt, rationem superno iudicii esse reddituros.

Verùm hoc in loco grauissima insurgit quæstio qui fieri potuerit, vt Iudæi qui Messia aduentum ad eò sollicitè expectabant: quique erectos semper ac suspensos in eum mentis oculos habebant (vt potè quorum omnis salus, dignitas, fœlicitas, & libertatis spes ab vno illo pendeat) ita turbati fuerint, cū eius aduentum audierunt? Huius quidem turbationis causam, in Regis impietatem coniecimus. Verùm vt altius atque penitius hoc ipsum excutiamus, insignem quandam differentiam inter

Spiritualia

Max. in
Serm.

Bernard.
in Serm.

1. Tim. 2.

Ecl. 10.
Prou. 29.

spiritualia bona & mala, hoc est, inter virtutes & vitia vobis, explicabo. Vitia siquidem in commune spectata a que proposita acerbo odio prof. qui & detestari solemus: vbi verò ad singulares actiones ventum est, adeo illa non detestamur, vt vehementer etiam amplectamur. Quod quidem diuerso modo in spiritualibus bonis contingit. Vt. umque autem exemplis propositis facile indicabo. Quid quæso est superbia, auaritia, impudicitia, intemperantia, a que ebrietate omnium moralium opintone curpius atque deformius? Multos tamen videmus, qui cum hæc ipsa generatim proposita detestentur, ita sunt horum vitiorum inhonestis actibus addicti, vt omnis eorum vita imperissimis voluptatibus, pecuniæ studio, omni que intemperantia sit infecta. Quo quid esse monstruosius potest? Quomodo quæso res, quod in commune positum tantopere detestabaris, dum singulariter offertur, tam avidè concupiscis? Qui enim fieri potest, vt eadem res tibi, & amabilis & detestabilis sit.

Hoc autem ipsum diuerso modo (quamuis non dissimili ratione) in virtutibus contingit: quæ si in commune proponantur, nemo non minus eas laudibus prædicat & commendat. Quis enim humilitatem, charitatem, castitatem, patientiam, obedientiam, & sobrietatem non summis laudibus in cælum tollat? & Sanctos qui cum Deo regnant, propter hæc virtutum merita non summa religione veneretur, & eorum ossa & cineres excolerunt? Atqui cum ista tantopere laudes, si quis tibi sigillatim aut humilitatis, aut charitatis, aut patientiæ, aut obedientiæ exequendæ materiam tribuat, & ad virtutum harum officia inuiter, subterfugis, exhortes, inclamas, & hæc ipsa interim non laudis & decoris, sed ignominia materiam esse testaris: nec minus ea quam serpenti, vt scorpionis ictum fugis. Quid agis ô homo? quomodo tibi aduersaris? qua ratione quod paulò antè laudabas, modo refugis atque hortet? Qui enim fieri potest, vt singulares res à suis generibus & speciebus vsque adeò degenerent, vt sint quidem virtutes ipsæ per se amabiles & pulchræ, virtutum verò actiones deformes & peritimescendæ? Itaque fratres (vt ingenuè quod sentio dicam) video nos non ipsas quidem virtutes, sed ideas virtutum, hoc est, Platonicas tantum virtutes commendare: ipsas autem singulares virtutum actiones (in quibus Christiani hominis pietas sita est) omnino respicere. Simile quiddam filius Israel legimus contigisse, qui cum summa olim contentione à Samuele Regem flagitasset atque ab eo studio nullis neque verbis, neque signis a que terribus cælesti virtute editis reuocari à Propheta potuissent: vbi

vbi Regem cælitus designatum videntur, & formæ elegantia, atque corporis proceritate regiam maiestatem præferentem, eundem multorum qui Regem antea flagitauerant, contempserunt, nec ei munera attulerunt, quin potius exprobrantes dixerunt: Num saluare nos poterit iste? Quid agitis insani? Nonne paulò antè Regem aduersante etiam Deo importunissima oratione flagitastis? Quomodo ergo modo contemnitis quod tanto studio paulò antè quæstistis: Apparet ergo vos non singularem aliquam Regem, sed Platicum (vt ita dixerim) Regem postulasse. Videtis ergo fratres, quomodo in bonarum atque maliarum rerum estimatiõe nobis ipsi repugnemus: dum aliud de rerum generibus, aliud de rebus sub genere contentis iudicium facimus? cum tamen fieri non possit, vt ratio generis in specie, & species in singularibus rebus non inueniatur: cum iuxta Philosophorum sententiam superiora ita de inferioribus prædicentur, vt per ea quoque definiantur. Quæ cum ita sint, non iam incredibile vobis erit, si Iudæi sic se erga nouissimum Regem suum Messiam gesserint, quem admodum erga primum Sælem sibi cælitus designatum gesserunt, quem præsentem contempserunt, cum illum antea ardentissimis votis expectent.

Quod quidem aqua illa è Bethlehemitica cisterna haurita designat, quam cum Dauid sitienter expetisset, postea tamè trium fortissimorum virorum periculo per medias hostium acies irumpentium allatam bere noluit, sed in terram effudit. Ad hunc modum Iudæi Bethlehemiticum infantem quem tantopere venturum desiderauerant, cum præsentem ceruerent, obsecatis animis repudiauerunt. Sed ad historiam seriem redeamus.

II.

Tu, batus igitur hoc nuntio Herodes, conuocatis principibus sacerdotum & scribis, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, in Bethlehem Iudæ, &c. Qui cum audissent Regè abierunt. Quis hoc in loco non miretur, quod alienigenis ad externum Regem adorandum profectis, filij regni quos tot promissa cælestia, tot sanctorum Patrum desideria, tot Prophetarum oracula ad quærendum Regem apud se natum excitabant, loco moti non sint, cum præsertim vnus stella radius alienigenas ab extremis terræ sinibus ad illum traxerit. Quænam est (inquit beatus Maximus) ista permutatio fratres? quæ ista conuersio? Apud Iudæos Propheta loquitur, nec auditur: apud Gentiles *Maximus* stella tacet, & iuadet. Vt è sicut scriptum est: quibus non est in *Serim* annuntiatum de eo, videntur: & qui non audiunt, contempserunt. Et factum est inter Iudæos atque Gentiles quoddam *Isa. 52.*

peñficiæ fideiq; certamen. Nato enim Christo exultabat Chaldaea, & tota cū principibus suis Hierosolyma torquebatur. Insectabatur Iudæus, Magus adorabat: Herodes acubatur gladiū, Magus muner: præparabat. Hæc illic. Est quidem res hæc admiratione dignissima, quæque Iudæos vehementer accusat. Verum nescio an nos quoque grauius accusandi simus. Quantò enim maiora ad pietatem incitamenta nos, quàm Magi & Iudæi habemus? Magi nihil nisi stellæ radiū exterius, & interiorius lumen habuerunt: Iudæi verò & lege & scripturis eruditi erant, quæ illi ad pietatis & fidei cultum incitarent. At nos qui non iam sub lege, sed sub gratia constituti sumus, quantò maiora ad pietatem incitamenta videntur? Nos enim admiranda redemptionis nostræ mysteria, nos efficacissima nouæ legis sacramenta nos innumera Dei, nostri beneficia, nos tot martyrum gloriosa exempla, tot saluberrima sanctorum Patrum scripta, tot quotidiana Ecclesiæ voces & clamores ad pietatem & virtutem incessanter vocant, & officij atque periculi nostri admonent: quibus tamē nihilo magis multi permouentur, quàm si surdis fabula caneretur. Quæ ex re diiudicare licebit, quantò maior nobis quàm illis subit: causa timendi: qui tot (vt ita dixerim) stellis à Deo excitat: adhuc torpemus, nec ab hoc velut lethargico somno excitamur. Omnia enim hæc ad virtutem adiumenta quid aliud quàm stellæ sunt, quæ radios in nos diuinę bonitatis emittunt, quibus nos ad se vocare nō cessat? cū nos tamen nec tot stellarum fulgoribus circumfusi, oculos ad diuinam lucem aperiamus. Itaque cū ex altera parte considero, quàm profundo somno depressi iaceamus, ex altera verò quauiditate celestem gloriã desideremus, existimo sane nos quidem magis Deum iniustum, quàm misericordem nobis adesse velle. Si quis enim in intimos cordis nostri recessus oculos cōiicere posset, huc multorum vota aspirare, huc tendere intelligeret: vt Deus quidem sic eorum flagitiis veniam concederet, vt de eorum tamen cupiditatibus nihil detraheret, nec eos celesti hereditate priuaret. Hoc verò quid aliud est, quàm Deum iniustum potius, quàm misericordem optare? Peccatis enim veniam sine pœnitentia dare, iniustitia est: cū misericordia sit pœnitentibus ignoscere, & multis modis ad pœnitendū mentes hominū inducere. Quo fit, vt qui hac mente sunt, nō iã Deum misericordem, sed iniustū expetāt. Sed iam ad Magorum iter, quod intermissimus, redeamus.

Hierosolymam igitur egressis: *Ecce (ait Euangelista) Stella quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra*

suprà vbi erat puer. Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magno valde. Non potuit paucioribus verbis Euangelista huius gaudij magnitudinem apertius describere. Quatuor enim verba posuit eius magnitudinem exprimentia: quæ omnia epitalim & incrementum habent. Arbitror tamen eam fuisse huius gaudij magnitudinem, vt nullis verbis potuerit explicari. Quomodo enim non vehementer gauderent, qui tantam erga se dei bonitatem, benignitatem, & misericordiam experti essent: qui talem itineris sui comitem nacti essent: qui tam mirabili testimonio dignitatem huius noui Regis intelligerent, ad cuius enabula tam magnifica famularentur obsequia? Stella igitur quæ illos diuino consilio aliquandiu deseruerat, modò iterum appatens, se illis itineris duce[m] & comitè exhibuit: donec paulatim procedens, staret suprà vbi erat puer: radijsq; suis quasi protensis digitis, dominicæ natiuitatis locum indicaret. Dum enim in eodem loco fixa maneret, nonne dicere videbatur: Hic est puer, quem natum testabar è celo? O fœlix stella! ô sydyd aurum, quæ iustitiæ Solem humili dehescentem tugurio, & astra humanitatis nube tectum prodere meruisti! quæ Apostolorum sancta munere, prima omnium Gentibus Euangelium prædicasti, & obscurum adhuc Christi nomen in fines mundi splendore tuo propagasti.

Hæc stella, fratres, ita fidei nostræ munus & officium adumbrat, vt nulla potuerit magis ad viuum exprimi. Sicut enim stella hæc Magos rectè ad Christum perduxit: ita nos fides per has vitæ huius vias difficiles & periculosas vadentes, ad Christum: hoc est, ad veram fœlicitatem (ad quam conditi & facti sumus) sine vllò errore perducit. Quæ de te nunc paucis vobiscum agere volo: quò stellæ huius mysterium & officium pernoscatis. Omnes (vt scitis) natura ipsa instigante ad fœlicitatis amorem incitamus omnesq; eam viam ingredi cupimus, quæ nos ad ipsam sine vlla offensione perducet. Hanc autem viam (quæ natura facilis & simplex est) cupiditas & amentia nostra variam, multiplicem, atque flexuosam effecerunt. In tantis enim tenebris & caligine versamur, vt nemo per se vitæ cursum instituere rectè possit. Aut enim tenebris impediti, quem portum petere conueniat, non videmus: aut si id quasi per caliginem videmus, ingentis cuiusdam perturbationis æstus, vaniq; terrenarum rerum cupiditates nos à cursu longissimè diuersos abducunt. Quid hic referam dæmonum insidias, qui tot nobis in hac vita pergentibus laqueos tendunt? Hinc regius propheta: In via (inquit) hæc qua ambulabam, absconderunt superbi

Thom j.

Y

laqueum

17/19. laqueum mihi, &c. Perit fuga à me: hoc est, ita ab hostibus vni-
 dique circumfedeor, vt vix vilus pateat euadendi, aut effugendi
 locus. In hoc ergo tam difficili itinere, splendida fidei stella ful-
 gore suo pericula omnia detegit, dæmonum insidias, præcipi-
 tia, & loca lubrica ostendit: quo inoffenso pede, salusq; rebus
 portum petere valeamus. Fides itaque in stellæ nobis est, fi-
 des itineris nostri dux, fides lucerna pedibus nostris, fides po-
 stremo doctor & magister est: quem (omnibus aliis qui huius
 itineris duces esse profitentur repudiatis) irrevocabili gressu
 sequi debemus. Hoc enim Christianæ philosophiæ vel primū
 vel solum munus est. Cùm enim multa sint inter fideles, infi-
 delesque discrimina, hoc certè summum atque aliorum fun-
 damentum existit: quòd fideles fidei splendore veluti stella
 quadam ad sempiternæ felicitatis viam diriguntur: infideles
 autem varias habent velut inerrantes stellas quarum ductum
 sequantur: si tamen stellatum nomen cupiditatis atq; dementi-
 tiæ est tribuendum. Hinc Michæas Propheta: Omnes, inquit,
 4. Michæ 4. populi ambulabunt, vnusquisque in nomine Dei sui: nos au-
 tem ambulabimus in nomine Dei nostri, ex hoc nunc & vsque
 in perpetuum. Itaque fidelibus dux itineris Deus est, qui per
 stellam fidei eos ad te, hoc est ad verā felicitatem dirigit: in-
 fidelibus autem non vnus, sed multi Dij sunt: qui eos variis er-
 roribus ad fictam, & falsam ducunt felicitatē. Itaque a iis am-
 bitio, aliis libido, atq; voluptas stellæ sunt: quæ amatores suos
 & ad se vocant, & ab omnibus aliis auocant: inuocant enim
 illos vel libidinis, vel ambitionis astus impulerit, eò miseri præ-
 cipites ruunt. Ita enim se his rebus addixerunt, quasi ad ea sola
 fruenda nati essent: nec spes aliqua dignior eos post hanc vitā
 maneret. Sunt verò alij quibus humana ratio, eaque multis te-
 nebris obducta, vitæ dux est: quemdamodū plerisque philoso-
 phorum extitit, qui ea duce in varios & inexplicabiles errorum
 laqueos inciderunt. Quid enim aliud ab humana ratione tene-
 ris humani corporis immerfa, & fidei lumine destituta specta-
 ri poterat? Sunt rursus alij his etiā deteriores quibus vulgi iu-
 diciū mundi q; vox veluti stella quædam est, qua vitam suam
 moderantur: qua agenda fugiendaque metuntur. Sic enim ab
 inani mundi iudicio pendent, vt quæ ille metuēds iudicauerit
 metuant: quæ expectanda, expectant: illa verò in precio habeāt,
 quæ apud vulgares homines magna æstimātur, quanuis turpia,
 sint: atq; illa rursus eis sordeant, quæ imperita multitudo sor-
 dida censuerit, quanuis sint honestissima. Quæ cū ita sint:
 Christiani hominis officium est, sicut Deus gēnum: ita & stel-
 las

las eorum, hoc est, viuendi rationes orationino repudiare, solum-
 q; verum Deum, splēdēdamq; fidei eius stellam sequi, nec à via
 quam illa monstrat, vliā hominum auctoritate diuertere. Sicut
 enim Magistri, cū stellam itineris sui ducem nacti essent, *Galat. 2.*
 nulla persuasione à ducerentur, vt aliud ad Christū iter, quā
 quod stella fulgor indicabat sequerentur: ita veri fideles ab eo
 quod fides præscribit, nulla hominū auct. tate flecti debent.
 Quid hominum dico? Imò si (vt Apostolus ait) Angeli, de cælo
 aliud euangelizaren, quā quod fides prædicat, anathema sit.
 Præclare enim Aristoteles dixit, eos qui diuino ductu ad ali- *Arist.*
 quid agendū impelluntur, nullo modo humanæ rationis iudicio
 aquiescere debere.

Hæc autē omnī a quæ diximus, breui sermone Apostolus ad
 Rom. cōplexus est cū ait: Nolite conformari huic seculo, sed *Rom. 12.*
 reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit volū-
 tas Dei. Hęc est, nolite his moribus vitā instituere, quibus ho-
 mines seculi vitā dirigūt, quorū alij ad pecuniā, alij ad honores
 alij ad voluptates omnia referūt: sed reformamini in nouitate
 sensus vestri: hoc est, veteri vestro more atque iudicio (quo de-
 cepti ad similia muta, & res nefarias more pecudum duceba-
 mini) relicto nouo fidei sensu (quē modò velut stellam quan-
 dam vitæ vestræ ducem nacti estis) mores vestros ad eius nor-
 mam componite: quo diuinæ volūtati, quæ certissima iustitiæ
 regula est, conformes efficiamini. Ad hoc ipsū nos Petrus etiā
 Apostolus vocat cū ait: Non configurati prioribus ignoran- *2. Pet. 1.*
 tiæ vestræ desiderijs: sed secundum eum qui vocauit vos san-
 ctum: vt & ipsi in omni conuersatione sancti sitis. Quid verò
 aliud nos tota Euāgelica philosophia docet? Quid enim ibidē
 frequētius à Domino, quā fidei exigi & cōmendati videmus?
 quid contrā magis quā perfidiam accusari? Hoc autē cælestis
 magister toties discipulis inculcabat: nō eo consilio, vt solā fi-
 dem ad salutem sufficere puta: et (quē admodum insani & ratis
 nostræ hæretici delirant) sed vt ductu fidei vitā nostrā instituere
 doceret. Hęc est enim quod à Christiana professione potissi-
 mū requiritur: vt nec sensus nostros consulamus (à quibus tam
 sæpē delusi sumus:) nec vitā insanæ multitudinis opinione cō-
 formemur (quam videmus præcipitem amentia ferri:) nec af-
 fectū nostrorū impetū sequamur (quod pecudū & ferarum
 est proprium): nec postremò humana solūm ratione atq; consi-
 lio ducamur (quod frequentissimè labitur: sed Deum semper
 intuentes illius vestigijs insistamus, ab eius ore & iudicio sus-
 cepti simus: atq; ita huius splendēdissimæ stellæ ductu, iter no-

strum instituamus, vt nullis aut persuasionebus, aut exemplis ab eo vsquam declinemus, omnesq; qui alia via ingrediuntur, insanos, cæcos, & miseros iudicemus.

Sed vt hæc ipsa quæ diximus proposito aliquo insigni exemplo demonstremus, in illum omnium credentium patrē Abrahamum oculos coniciamus: cui à Domino dictum est: Egredere de terra tua: & de cogitatione tua. & de domo patris tui, &c. Huius enim fidem nobis imitandam proponit Apostolus his verbis: Fide, qui voc. tur Abraham, obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatē: & exiit, nesciens quò iret. Quid igitur? An temerè sine villo consilio iter agebat? Minimè quid, sed humanæ rationis cõsilio neglecto, solo diuigenus Dei ductu iter hoc adornabat. Itaque patrē à cognatos, amicos, opes, & possessiones, & omnia deniq; quæ sunt in vita chara, confestim reliquit: vt illum sequeretur, qui omnibus iis, qui cunctas humanas opes illius causâ neglexerunt, vitæ sempiternæ præmium proponit. Huius igitur ampliissimi promissi fide Christi discipulus effectus est: & animo soluto & expedito omnia quæ videbat repente contempnit: vt spem earū rerum quas minimè videbat incredibili mentis altitudine sequeretur. A suis ergo, à complexu patriæ, atque (vt ita dicam) à seipso diuulsus, sibi quæ diffidens omne vitæ gubernaculum Deo tradidit, illiq; soli salutem suam commisit. Nunquam igitur aut iter suscepit, aut tentoria collocauit, aut sedem commutauit, aut locum quieti delegit, aut aliquid deniq; designauit, in quo non semper diuinam mentem respiceret: omnemque viuēdi rationem ad voluntatem illius dirigeret. Erat itaque semper illius mens erecta ad audiendum, animus alacer & expeditus ad exequendū quidquid sibi fuisset à Deo imperatum. In hoc igitur viro voluit olim Spiritus sanctus singularem fidei formam depingere, & diuinis illustrare luminibus: vt in eam intuentes, vitæ nique nostram ad illius imaginem effingentes, in eius sobole ceteremur, atque tandem eiusdē gloriæ sempiternique patrimonij hæreditatem æternemus. Hoc igitur fidei fidelisque hominis officium appositissimè hodie stella Magorū representat: quæ certissimo ducatu illos ad verū fœlicitatis æternæ portum Dominū Iesum perduxit. Hanc igitur nos quoque stellam fratres, assiduas votis à Domino cum Propheta petamus dicentes: Emitte lucem tuā & veritatem tuam: ipsa enim me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

III.

Hæc ergo stella ducte, ad natiuitatis Dominicæ locum Magi perue-

gi peruenientes, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, &c.
 Quo autem gaudio exultauerunt, cum adeo exoptatū Regem,
 & matrem eius. hoc est, duo illa mundi luminaria Solem & Lu-
 nam, in tam humi i loco abita inuenerunt: quæ vi orationis
 explicare quear, quando ne ipse quidem sacer Euangelista hoc
 attingere ausus est? Cū enim paulo antè ob conspectam de-
 nud stellam eisdē gau'os fuisse gaudio magno va dè dixisset,
 quibus deinde verbis inuenti iam thesauri lætitiā explicare po-
 tuisset? Si enim sola inueniendi spes eos tantopere exhilarauit,
 quid ipsa inuentio? quid visio? quid possessio? Lætetur (ait *Psalm. 104*
 Propheta) cor quærentium Dominū. Si lætitia magna est Do-
 mirum quærere, quid inuenire? Si ita ab ænis solus odor affi-
 cit: quid præsentis gustus atq; suauitas efficiet? Præclare D. Ber-
 nard. in hymno: Iesu, inquit, spes pœnitentibus, quàm pius es pe-
 tentibus, quàm dulcis te quærentibus, sed quid inuenientibus?
 Quis hoc iam explicare possit, nisi qui inuenit? Porro 6 (vt Sa *Prom. 13.*
 lomom ait) lignum vitæ est desiderium veniens: qua isti lætitia
 completi sunt, quando oculis vsurparunt, & manibus con-
 trextarunt, quod tantopere desiderarunt: quod tam ardentè
 dilexerunt: quod tãto studio, tot laboribus, tot impensis, tot pe-
 riculis, tot itineribus quæsierunt? Quo rursus pietatis & grati
 animi affectu incensī fuerunt, cū animaduertēt se primū
 ex vniuersis gentibus inuitatos à Deo fuisse, qui huius tantī
 mysterij inspēctores, participes, testes atque præcones essent?
 Si vbi seruus Abrahæ prospero itinere in Mesopotamiam de-
 ueniens, vxorem Domini sui filio dignam inuenit, in illa grati
 animi & lausis verba prorupit: Benedictus Deus domini mei *Gen. 4.*
 Abrahæ, qui non abstulit misericordiam & veritatem suam à
 domino meo: & recto itinere perduxit me in domum fratris do-
 mini mei: quanto ardētiori affectu beati isti viri dicere porue-
 runt: Sit nomen tuum in sempiterna secula benedictum Do-
 mine: & laus tua in cunctis terrarum finibus prædicetur: qui
 tam magnifica nos gratia prosequutus es, vt quamuis alienige-
 nas, quanuis à religione tua exteros & alienos, n ominis que tui
 ignaros, & in vltimis terrarum oris constitutos, ibi tamen nos
 stella tua deprehendit: ibi lux tua affulsit: ibi in vmbra mortis
 sedentes visitare & ad cunabula tua adducere dignatus es. Ad
 quod non dubios aut terrenos duces, sed cœlestes demissisti: qui
 nos in hoc tam longo ac difficili, sed tamen tam fœlici itinere
 dirigerent, comitarentur, & infatigabili lætitia oculos, animos que
 nostros completerent. Sed inter hunc pietatis atque deuotio-
 nis effectum, quanta illos huius tam noui spectaculi admi-

ratio tenebat, cum cælorum Regem cui astra cæli famularëtur, sub tam humili habitu speciëque latentem cernere: Quo affectu intra se obstupescere ac dicere potuerunt: Quis est hic nouus Iudæorum Rex adeo magnus & paruus: adeo pauper & diues? adeo humilis & sublimis: Quis est iste Rex, qui portatur ut paruulus, & adoratur ut Deus? paruus in prætepio, immensus in cælo: vilis in pannis, preciosus in stellis? Hæc autem admiratio quàm ingenti animi gaudio & lætitia cumulata erat? Admirationi enim adiunctum esse gaudium Aristoteles docet. His ergo tantis muneribus fratres, illos Dñs recreat & reficit, qui ipsum diligenter & solícite quærunt: nec vllum loborë recusant, quo illum tandem inuenire mereantur. Magnis enim laboribus, magna præmia atque solatia proposita sunt.

In tanta ergo, fratres, Magorum lætitia, nunquid nos huius tanti gaudij expertes esse debemus? Minimè quidem: sed magis in hac die (quæ lucis & salutis nostræ primitias continet) exultare, laudare, & Seruatori nostro gratias agere par est: qui nobis in tenebris atque umbra mortis habitantibus lucè prætulit: qui Propheticum illud impleuit: Educam cæcos in viam quã nesciunt, & in semitis quas ignorant, ambulare eos faciã: qui deniq; diuturnum illud, atque longissimum (ut ita dixerim) interdictum (quo nationes Gentium fide, & gratia sua præteritis temporibus interdixerat) sustulit. Non igitur nos ab huius alacritatis communionem fecerit: sed Magis ipsis fidei nostræ parentibus congaudere, congratulari, eosq; benignè excipere, & salutem multam impartiri, & cum eis eadem munera mysticè offerre decet: aurum summo Regi, thurs Deo vero, & myrrham morti, atque sepulturae eius. Hæc enim tria fides nostra profitetur, quæ Deum velatum agnoscentes in via, reuelata tandem facie illum agnoscere, adorare, laudare, & videre mereamur in patria.

Isai. 42.

In Epiphania Domini cõcio tertia, in qua primum de huius diei beneficio agitur, ac deinceps lectio Evangelica explanatur.

THE. Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? Matth. 2.

nter omnia beneficia quæ in genus humanum immensa Dei benignitas contulit, primum in ordine locum tenet, quòd salutarem illi sui numinis cogitationem largiri dignatus est: sine cuius lumine saubriter illum cognoscere nullus hominum posset. Sicut enim nemo Solem, sine ipsius Solis lu-

mine cernere valet: ita nemo Deum sine ipsius Dei ope agnoscere potest. Ipse enim est ad quem imus; ipse per quem imus; ipse veritas quæ docet, ipse via quæ ducit, ipse vita ad quam perducit. Quia ergo hoc omnium diuinorum beneficiorum initium est; ideo tanta hodie lætitia diem hunc Ecclesia celebrat, quo se diuina bonitas hominum manifestare dignata est: in quo propter salutis nostræ primitias immortales illi gratias agit. De hoc igitur clarissimo beneficio dicturi, cælestem opem lacrimis Virginitatis interuentu suppliciter imploremus:

A YE MARIA.

Principio illud ante omnia admonitos vos velim fratres, hunc morem quem Ecclesia retinet, alia atque alia subinde festa celebrandi, non ab humana tantum auctoritate, sed à diuina institutione ortum habuisse. Videmus enim in veteri lege Dominum (quoties insigni aliquo beneficio populum suum affecisset) diem aliquem festum quotannis celebrandum instituisse: quo eius beneficij memoriam perpetuò retineret. Sic enim cum populum suum tot edictis miraculis atque prodigijs ab Aegyptiaca seruitute liberasset, diem festum singulis annis agitari voluit: in quo omnia illa quæ tunc facta fuerant, fieri ceremonis rem gestam experimentibus agerentur. Egressus deinde ab Aegypto quinquagesimo die in monte Sinai legem dedit: qua seruata, non ad terram illam promissam modo, sed ad regnum tandem cæleste perueniret. In cuius beneficij memoriã, festum Pentecostes indixit: quod quinquagesimo deinceps die celebrabatur. Cæterum in noua lege multo plura & maiora beneficia esse in homines conferenda, aperte Dominus cum sæpe alias, cum apud Ezechielem apertissime docet. Enumeratis enim ibidem multis & maximis futuræ gratiæ beneficijs tandem ait: Bonis dicabo maioribus, quàm vnquam habuistis ab initio: & scietis quia ego Dominus. Maxima enim fuerunt beneficia, quæ is in populum suum olim contulit: præsertim cum cum cælestibus præceptis & doctrinis imbuit. Sed quantum hoc est, si ad nouæ legis gratiam conferatur, in qua non in tabulis lapideis, sed in ipsis hominum visceribus legem suam describendam esse per Hieremiam testatus est? Magnum item beneficium fuit, populum suum primogenitorum interitum ab Aegyptiaca seruitute & durissimo Pharaonis impetio libera re: sed quanto maius exitus à diaboli potestate, & peccati seruitute pretioso vnigeniti sui sanguine & morte homines eripere. Longum esset, si cætera ad hunc modum beneficia conferre intex se vellem. Quæ cum ita sunt, nihil mirum si plura etiam festa

Exod. 12.

Exod. 16.

Ezech. 36.

Hier. 31.

ab Ecclesia instituta sunt, quibus immortales pro his tantis muneribus communi Domino gratias ageremus: & tantorum donorum cōmemoratione ad eius amorem incitaremur. Festum enim cor sit necesse est, quod tantis diuinæ charitatis & beneficentiæ muneribus ad amorem non emollitur.

Sed ut ad huius diei festum veniamus: Quæretis meritò, quod nobis hodierno die beneficium collatum sit? Priusquam hoc expediam, e vobis itidem quæram, quænam fuerit Sanctis omnibus fœlicissimus & faustissimus in omni vita dies? Non dubium autem quin facillè responsuri sitis, illum extitisse, non quo in hac vita mortali nati sunt, sed quo eos in perpetuas æternitates præfens hæc vita parturit: quo in regno celo:ũ recepti, ciues Sanctorum & domestici Dei effecti sunt: & in quò ab his densissimis Ægypti tenebris emergentes, ad illam inaccessibilem lucē perueniunt, in qua & beata Dei visione fruuntur, & vberim fonte vitæ potantur. Hunc ergo diem meritò fœlicissimum esse credimus, quod quidē Ecclesiæ autoritas confirmat: quæ cæteris diebus ommissis, hunc unū in natalitiis Sanctorum celebrat. Est quidem, fateor, dies hic celeberrimus: sed celeberrimus ille quoque iudicandus est, quo peccator homo (qui in tenebris & cæca peccati nocte degebat) discussis diuino munere his tenebris, ad splendorem iustitiæ, & claritatem diuinæ gratiæ translatus est. Hac enim luce collustratus, & periculi sui magnitudinem, & status sui miseriam, & peccati (in quo degebat) fœditatem, & Dei quem ignorabat bonitatem ita cognouit: ut & peccatum super omnia detestaretur, & mundi vanitatem sperneret, & deum quem antea cōtemnebat, super omnia diligere inciperet. Quo munere factum est, ut & amicitiam Dei assequeretur, & ipsum etiã æternæ fœlicitatis diem (de quo antè diximus) promeretur. Itaque dies hic (si rectè inspicias) duplicatam, hoc est, suam ipsius & alterius quoque diei, velut in semine continet fœlicitatem. Quod quidem Apostolus insinuauit, cum ad Romanos ait: Nunc autem liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, sinem verò vitæ æternam. Adde etiam quod maius diuinæ misericordiæ opus est, hominem à peccato ad gratiã, quàm à gratiã ad gloriã fœlicitatē prouehere. Multò enim longius à peccato gratiã, quàm à gratiã gloriã distat. Immo verò infinitis partibus distat à peccato gratiã, à gratiã verò gloriã solo fragilis huius vitæ interstitio seceratur. Hoc enim luteo corporis pariete disrupto, nihil deest, quò minus ille qui plenè purgatus est, fœlix protinus & beatus sit. Ius enim ad cælestem

hanc

Rom. 6.

hanc hæreditatem firmum & legitimum habet, solaque ei tantum possessio deest Vnde eorum vitam qui sunt fidei & charitatis ornamenti excolti, vitam æternam Christus Dominus appellauit. Hæc est, inquit, vita æterna, vt cognoscã te solũ verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Et rursus: Qui manducauerit (inquit) ex hoc pane, non morietur in æternum: hoc est nunquã morietur. Tunc enim æternam vitam ingredi-mur, cum scelerum scditate abiecta, iustitiæ opibus abundare incipimus, & splendida charitatis luce tetram peccatorum noctem discutimus. Charitas enim certissimus salutis nostrę obfes est.

Ioan. 17.

Ioan. 6.

Hic igitur conuersionis nostrę dies totã (vt ita dixerim) cõ-
cinet æternitatis: vide oq; non minus interim Ecclesia hunc diem
quã illum alterum celebrat. Quod in Apostoli Pauli glorio-
sa conuersione fecit, quo die is sublati ab oculis animæ tene-
brarum squammis, lucem recepit, qua salutis autorem (quem
anteã ignorabat) agnouit. Hoc igitur illi velut Epiphaniæ, hoc
est, apparitionis festum extitit: quo se illi Deus anteã ignotus,
cogno-scendum & diligendũ præbuit. Sic etiam dies ille quo
quisque diuino munere, à peccati tenebris ad splendorem iu-
stitię vocatus est, Epiphaniæ quoque suę festum est: quo il-
lum Deus non stellæ fulgentis indicio, sed præpotenti diuini
spiritus auxilio ad se traxit, & in Sanctorum sortem ascripsit,
& diuinorum donorum cõsortem effecit. Quid autem hoc be-
neficio gloriosius? quid illustrius? Quid enim cogitari potest
altius, aut magnificentius, quã præpotentem illi um reũ om-
nium conditorem & Dominum, parentem agnoscere, & eius
regni hæredem institui? Pro hoc autem beneficio monet nos
Petrus Apostolus Dominũ collaudare, cum ait, Gratias agen-
tes ei, qui vos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum:
qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non
consequuti misericordiam, nunc autem misericordiam conse-
quuti. Sic D. August. gratias agens: Cæcus (inquit) eram, &
cæcitate amabam: & ad tenebras per tenebras ambulabam,
Gratias tibi lux mea, quoniam illum inasti me, & cognoui te.

Act. 9.

1. Pet. 2.

August.

Vbi sanctus ille Tobias Angeli ministerio amissum oculo-
rum lumen recepit, mira exhilaratus lætitia in hanc laudis vo-
cem prorupit: Benedico te Domine deus Israel, quia tu casti-
gasti me, & tu sanasti me: & ecce ego video Tobias; filium
meum Si tanti feci pius hic vir reddidit sibi lucem, qua filium
senectutis suæ baculum cerneret: quanti quæso vir iustus lu-
men illud faciet, quo perennem bonorum omnium fontem ag-
nouit, & pulcherrimã illam diuinæ bonitatis speciem (quam

uis, per speculum & in ænigmate) amanter & suaviter contem-
platus est? Quāto ergo iustus totum sese in diuinas laudes ef-
fundens, dicere poterit: Benedicta sit domine pietas & miseri-
cordia tua, quæ me in regione umbræ mortis sedēte, & in terra
obliuionis sepultum, lucis tuæ radiis illustrasti, & collyrio tuo
oculos meos vixisti, & peccatū deformitatem agnoscerē, & fer-
reum eius à me iugum excuterē, & ad misericordiā tuā supplex
confugerem, & in te vno spes omnes opesque meas collocarē?

Hoc igitur exemplo, fratres, huius diei dignitatem vtrūque,
æstimare poteritis. Si enim felicissimus ille dies, vnicuique, pro-
rium est, quo se illi dominus cognoscendum præbuit: cuius fœ-
licitatis erit ille dies, quo se non vni homini solū, sed vniuer-
so mundo manifestare voluit? Huius ergo beneficij memoriam
hodierno die celebramus. Hodie namque summus ille rerū om-
nium dominus, qui à nemine: nisi à seipso perfecte cognosci
potest: ille qui lucem habitat inaccessibilem, ille qui posuit te-
nebras latibulum suū, quod à nulla creata mente sine eius luce
videri potest: ille inquam (cuius cognitio bonorum omnium
initium, visio autem cōsummatio fœlicitatis est) discussis tene-
bris latibuli sui, & tenebrarum nostrarum caligine absterisa se-
ipsum & agnoscendum, & diligendum & venerandum morta-
libus præbuit. Quis igitur pro dignitate hanc tantam Dei no-
stri bonitatē amplificare queat? Quid nobis alia eius beneficia
contulissent, nisi hoc prius beneficium præcessisset? Quid no-
bis Christi conceptio, quid natiuitas, quid vita, quid mors, quid
resurrectio, & ascensus in cælum profuissent: si hæc ipsa my-
steria ignota nobis essent? Sapiencia abscondita, & thesaurus
inuisus, quæ utilitas in vtrisque? At sapientia nostra sicut &
iustitia Christus est: quid ergo tantus hic thesaurus profuisset,
si incognitus latuisset! Hodie igitur nobis clauēs eius datæ
sunt, hodie omnium diuitiarum cælestiū opes ante oculos pro-
positæ sunt. Quæ ergo alacritate, quibus laudibus hoc tantum
festum celebrandum est? Quo quæso studio regius ille vates hūc
diem exceperit, qui tanto eius desiderio flagrabat? Hoc enim
affectu cōcitatus, totum illum Psalmum edidit: Deus misere-
atur nostri & benedicat nobis, &c. Vt cognoscamus in terra viā
tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Iam verò quis con-
sequi possit, quo mentis ardore quæ deinde sequuntur verba
protulerit? Confiteatur tibi populi Deus, cōfiteantur tibi popu-
li omnes. Deinde non contentus bis eandē sententiā protulisse
in sequenti versiculo eandem iterum atque iterum repetit. Con-
fiteatur tibi populi Deus, cōfiteantur tibi populi omnes. Quid

1. Tim. 6.
Psal. 17.

Ecl. 20.

Psal. 66.

verò illud huic non dissimile: quo affectu, quo desiderio pronuntiatum est: *Afferre Domino patriæ gentium, afferre Domino gloriam, & honorem; afferre Domino gloriam nomini eius. Toliite hostias & introite in atria eius, adorare Dominum in aula sancta eius.* Qua quidem verborum repetitione immensum quoddam desiderium diuinæ gloriæ, & salutis humanæ non obscure declarauit. Hodierno igitur die hoc sancti Prophetæ desiderium impleri cœptum est: quem festis gaudis celebrare nos iubet Ecclesiastic tamen vt intelligamus priuatum cuiusque Epiphaniæ diē, toto vitæ spatio, atque adeo omnibus horis & momentis esse celebrandum. Sciat ergo pius quisque duplex esse Epiphaniæ festum, alterum quidem commune, quo generi humano; alterum singulare, quo se Deus pius cuique cognoscendum & amandum præbuit. Et illud quidem hodierna die ab omnibus, hoc verò ab vnoquoque piotum tota vita (vt diximus) celebrandum est. Qui quis enim veteribus flagitijs abdicatis, nouā vitam Christi munere inchoauit: sciat se huius perpetuæ solemnitatis debitorem esse, quauis nemo certa fide scire possit, se diuinam gratiam consequuturum. Hæc igitur de huius diei beneficio præfati, euangelicæ lectionis explanationem aggrediamur.

I.

Inter eximia diuinæ virtutis opera duæ Saluator in hunc mundum veniens editurus erat, illud præcipuè omnium Prophetarum oracula pronuntiarunt: quod eius beneficio veri Dei cultus per totum orbem esset propagandus. Sic enim (vt cætera testimonia quæ penè infinita sunt prætermittam) *Isaias Patrem ad filium loquentē inducit: Parū est, vt sis mihi dux ad* I/4.49.
fuscitandas tribus Iacob, & fœces Israel conuertendas. Dedit te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremū terræ. Hoc igitur tantum opus hodie Messias noster fœlicissime exorsus est. Ardentissima quippè eius charitas noluit maturioris ætatis tempus expectare: sed vixdum natus, infantibus adhuc fascis ligatus, & præsepj angustis inclusus in extremis orientis Solis fines oculos pergit, & ignara veri Dei gentes ad cunabula sua noui syderis indicio perducit. Quia enim ipse venerat annuntiare pacem us qui prope, & pacem us qui longè: idèo pastores à Iudæa, & Magos à Chaldæa ad cunabula sua traxit: ed illos tamen Angelico testimonio, hos autem noui syderis indicio simul & interno diuini Spiritus intuitu. Vt enim Leo Papa inquit: *dedit aspicientibus intellectum, qui* Leo Papa
præstitit signū: & quod fecit intelligi, fecit inquiri: & seipsum
obtulit

obtulit requisitus. Itaque si rem exactè perspicimus, omnia illis à Deo præstata intelligemus. Ille namque eis signum dedit, ille signi mysterium declarauit, ille ipsorum animos ad nouum Regem adorandum excitauit, ille se eis itineris comitem præbuit, ille se stellæ ministerio ad locum usque natiuitatis ducem exhibuit: atque ille tandem se piè quærentibus obtulit. Itaque iure ipsi peracto itineris sui cursu dicere cum Propheta potuerunt: Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Cæterum quod Magis istis diuina pietas & prouidentia tribuit, idem omnibus Dominus se piè quærentibus largitur. Ipse namque omnia illis ad benè viuendum necessaria adiumenta præbet, vt nemo pietatis & salutis suæ munus sibi audeat arrogare, sed omnia illi debeat accepta referre, & vnum illum salutis suæ autorem agnoscere, sine quo ne ipsius quidem nomen sanctissimum inuocare dignè posset. Vnde rectè monet Apostolus, vt cum metu & tremore salutem nostrâ operemur: quoniam Domini est, & velle nos bonum, & perficere pro suæ voluntatis beneplacito. Cum ergo nos quoque consummato peregrinationis nostræ cursu De filium videamus, non in complexu matris, sed in sinu Patris, non in præsepio vagientem, sed in cælo Angelos beantem: non Virginis vbera suggestentem, sed charitatis suæ vbera beatis mentibus propinantem: tunc illum & amabimus, & laudabimus, & gratias agentes eadem Prophetæ verba vsurpabimus: Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Hoc est autem quod Ioannes ait: nos de plenitudine Christi recipere gratiam pro gratia. Pro gratia enim per quam bona opera edidimus, consummatam æternæ scelicitatis gratiam percipiemus. Vnde est illud D. August. Cum Deus præmiat opera nostra, coronat dona sua.

Sed ad magos redeuntes: accepto hoc cælesti signo & diuino responso, ad nouum Regem querendum ab Oriente profiscuntur. Tanto enim videndi Regis huius desiderio intenti erant, vt nulla interposita mora, arduum & difficile iter arripuerint. Non eos magna locorum interualla, non itineris labor non hyemis asperitas, non expensarum magnitudo, non denique periculû in alieno regno Regem, alterum nominandi retardauit. Omnia hæc deuotionis ardor, & charitatis feruor facillè superarunt: & idè inuenire meruerunt quod tanto studio tantoque labore quaesierunt. Hoc enim præmium Dominus sollicitè se quærentibus promisit cum ait: Quæretis me & inuenietis cum in toto corde vestro quaesieritis. Quid enim in causa esse putemus fratres, cur tam multi Deum quærentes nō inueniāt nisi quia

Esai. 29.

Philip. 2.

Ioan. 1.

August.

Deut. 4.

nisi quia cunctanter & negligenter quæruunt? At indignum putat ille donorum cælestium distributor, quod cælestes & immortales opes minori cura & studio, quàm terrenas quæramus. Vilescere enim solent ea quæ facillè parantur, ideoque studium à nobis, curam, diligentiam quæ requirit. Si quæsieris (inquit) sapientiam quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam, hoc est ea cura & aviditate qua thesauros homines defodere solent, non dubium quin inuenias eam. Idem etiam piè quærentibus Sapientis pollicetur cum ait: Qui manè vigilauerint ad me, inuenient me. Quid enim aliud est manè vigilare, nisi diligenter studiose, & ardentè quætere? Illa enim quæ uide cupimus, ubi primum à somno excitamur, velut ad ostium mentis posita illico sese nobis obiciunt, & ita mentem occupant, ut vix quicquam aliud cogitare sinant. Hæc ergo cura, hoc studio, summum illud bonum quærendum est, ut cum thesauri dignitate labor quoque inquisitionis certet. Hoc autem modo David cum fetis in desertoagens, se Dominum quætere fatebatur cum ait: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Hoc est, Cum primum Domine à somno excitor, tu qui mea maxima cura es, mihi primus occurris. Amor enim quo te diligo facit, ne à te mens mea amoris glutino copulata diuellatur. Itaque cum accumbo, eum à somno excitor, cum dormio atque vigilo, tu mihi semper ades, te coram intueor, te velut præsentem oculis animæ cerno. Sed vnde quæso hic mentis ardor? vnde hæc continua meditatio? Subdit causam: Quia nimirum sitiuit te anima mea, desiderauit te caro mea. Hoc est anima mea sic pulchritudinis tuæ amore incensa est, ut cæteris rebus spreis, te solum cupiat, te solum atdeat, in te vno delectetur: & ita delectetur, ut ipsa etiàm caro quæ animæ coniuncta est, spiritualis huius lætitiæ magnitudine persulfata, te quoque simili ardore desideret: & quæ spiritu aduersaria esse solet, cum eo pariter in hoc desiderio conspiret. Inde adeo fit ut in terra deserta, inuisa, & iniquosa, sicut in deserto appaream tibi, hoc est, ut in huius squalentis eremi inculta solitudine; in qua nulli patent hominum accessus, nulli fontes aut flumina decurrunt, nullæ virent arborum frondes, nullæ resonant sacerdotum aut organorum laudes tuas decantantium voces: nihil quæ apparet cuius sensu mentis acies ad pulchritudinis tuæ speciem contemplandam excitari possit, nihilominus tamen deuotionis ardor mihi pro his omnibus est: quo fit, ut me tibi hoc in loco sic exhibeam, ac si in templo & sanctuario tuo vocibus & citharis te laudantiura interesserem. Hoc ergo studio fratres, Deum quætere debet quisquis illum serio quærit, & setio inuenire cupit. *Ho*

*Bonauent.
in stimulo
amoris.*

pit. Eos autem qui ita quaerunt, D. Bonauent. plus breui temporis spatio, quam alios longissimo proficere solere ait. Cuius sententia omnis Theologorum schola subscribit, quae generosis virtutum actionibus has ipsas virtutes quotidiana incrementa capere proficitur: remissis verò atque inertibus, & veluti languentibus, adeò non augeri, vt iis interdum ad interitum sui disponatur. Quid enim tepor nisi teporem generare potest? At tepidos ab ore suo Dominus emouendos in Apoc. comminatur.

Apoc. 3.

Quid autem hoc in loco respondere poterunt, qui tam longè ab hoc ardore & studio proficendi absunt; vt nunquam manum miserint ad aratrum, nullis Domin. vocibus multipliciter eos ad se quotidie vocantis acq̄ueuerint: sed in aliud atq; aliud tempus conuersionis suae officium procrastinant? Quibus merito timendum est, ne lassata tam longa expectacione diuina patientia, pernitendi spatia, quae tu tibi quotidie procrastinando longissima polliceris, subito abscondat. Quod quidem non raro facere sole, quemadmodum ante diluuium fecisse D. Hieronym. testatur. Sic enim is locum illum Genes. explanat: Non permanebit spiritus meus in homine in aeternum, quia caro est: et eruntque dies eius centum & viginti annorum. Hoc est,

Genes. 6.

quoniam omnis caro, id est, omnis homo corrumpit viam suam, nec in lege à Deo sibi naturali lumine praefixa manet, & ita vivit: vt frustra conditus esse videatur. Ideò vniuersum genus hominum, & quae omnia quae illius gratia in terra condita sunt delere constituit: solumque centum & viginti annorum spatium illis ad poenitentiam tribuo: quo tempore nisi eos malorum suorum poenituerit, spiritum illis & vitam qua in conditoris sui contumeliam abutuntur, eripiam. Atque hoc ipso tempore mirae magnitudinis arcam fabricari iussit, quae diuina iustitia atque futurae vindictae mortalium mentes admoneret. Hac enim

2. Pet. 2.

de causa Petrus apostolus iustitiae praecone Noë appellauit: quod illius arcae fabrica imminentem mundo vastitatem, & diuini numinis vindictam nuntiabat. Sed cum ne hoc quidem diuina iustitiae praeconio homines ad meliorem mentem redirent, ex tota illa summa viginti annos Dominum subtraxisse D. Hieronymus testatur: transactisque centum annis vniuersum mundum aquarum inundacione deleuisse. Videat ergo quicumque ad quotidianas vocantis Domini voces obsurduerunt, qui conuersionem suam quotidie differunt: ne diuina patientia diu abutentes, & iudiciorum sibi longa peccandi mora thesaurizantes, poenitentiae tempora longè breviora faciant: eosque ante diem imminutura mors abripiat, quod saepissime fieri credendum est.

Sed

Sed ad iter Magorum redeamus.

II.

Ingressi ergo Hierosolymam quærunt, *Vbi est qui natus est Rex*
Iudæorum? Multis nominibus Christus Dominus in litteris san-
 ctis appellatur. Tot enim Christi beneficia in nos collata sunt, *Isa. 9.*
 vt quoniã ea omnia nullo singulari nomine designari poterant,
 multa sunt excogitata, quæ illa insinuarët. Inter hæc autem no-
 mina, quæ singularem quandam à nobis benevolentiam & pieta-
 tem exigunt Regis nomen minus blandum, minusque amabile
 quibusdam fortasse videbitur. Verùm ij ob hoc decipiuntur,
 quoniam Regis nomine non id intelligunt, quod vera huius
 nominis ratio exigit: sed q̃ corrupti temporum mores & com-
 munis regum vita præfessit. At longè magnum discrimen inter
 utrunque munus est: multum quippè inter se distanti, quod na-
 tura rerum exigit, & quod hominum licentia vsurpauit. Non
 eoim Christiana tantùm, sed humana quoque philosophia hoc
 discrimen inter Regem & Tyrannum esse ait: quòd Tyrannus
 sit, qui regni moderationem & opes omnes ad suam ipsius utili-
 tatem referat: Rex verò qui se, & sua omnia in Regni sui stabili-
 mentum & utilitatè conferat. Itaque Tyrannus velut lup⁹ quidã
 est, oves deglutiens: Rex verò velut fidelis & diligens pastor,
 qui diu noctuque æstu vititur gelu, ex cubatq; in somnis semper,
 vt cura atque labore suo citra curam & metum, grex ac cubare
 possit. Tale ergo Christi Domini regnum est fratres, is namque
 ea lege regnum suum moderatur, vt se ipsum, opes, labores om-
 nes, ac merita sua in subditum utilitatem conferat. omnem-
 que curam & sollicitudinem in eis iuuandis, regendis, tuendis,
 locupletandis, & ad veram fœlicitatem perducendis impendat.
 Talis ergo Rex Christus est: cuius principatum Propheta dicit *Isa. 9.*
 esse super humerum eius: quoniam totum regni sui pondus hu-
 meris suis ferendum imposuit. O fœlix, ô faustum regnum, ô
 verè amandus & colendus rex, qui ita regendis alijs præpositus *Ioan. 17.*
 est, vt cum rebus nostris non egeat, vitæ suæ dispendio det no-
 bis vitam æternam: Rex videlicet, qui nos reges efficiat: qui ad
 cœlestem regnum perducatur, qui secum in cœlestibus confedere,
 & perpetuò regnare faciat. Hunc ergo non carnalem aut terre-
 stre, sed cœlestem regem cum Magis hodie quæramus, hunc
 cum illis adoremus, hunc colamus, qui veram nobis liberta-
 tem, veram pacem, veramque de animæ nostræ hostibus victo-
 riam largitur.

Erant enim reges alij qui nos oppræsserant: de quorum etude
 si dominatur Propheta quæratur dicens: Domine inuenerunt *Isa. 29.*

nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui. Quod si à me requiras, quinam isti Domini sint, qui nos ita imperio suo premant, facile tibi respondere poterim: in aliis quidem imputam carnis cupiditatem regnare, quorum videlicet omnis cura & cogitatio in deliciis corporis posita est. In aliis verò mundum sibi regnum vendicare: qui videlicet diuinis legibus & oculis neglectis, iuxta mundi placita vitam instituunt: qui nõ Deo, sed oculis hominum placere cupiunt: qui in omnibus factis atque consiliis suis non quid oracula diuina doceant, sed quid humana iudicia præscribant attendere solent. Hi enim nõ Deum, sed mundum regem agnoscunt & venerantur. In aliis verò dira ambitionis pestis tyrannidem ita exercet, vt omnia diuina & humana iura propter immensam popularis gloriæ cupiditatem violare non vereantur. In aliis porrò insatiabilis avaritia ita regnat, vt nihil aliud agant, nihil moliantur, nihil cogitent, quàm quomodo patrimonium augeant. Itaque modis omnibus pecuniam quarunt, pecuniam sitiunt, pecuniæ obediunt, pecuniam adorant, atque denique quidquid vni Deo diuinitatis iure debetur, hoc illi pecuniæ tribuunt. Quo nomine Apostolus auaritiam Idolorum seruitutem esse dixit. Iam verò sunt alij, qui turpiorem his omnibus tyrannum nempe ventrem sibi non modo in regem, sed in Deum etiam delegerint: ad cuius voluptates explendas sensum omnem, & patrimonium, seque ipsos dediderunt.

Quàm verò miserandi, vel potiùs execrandi sunt, qui non alique istorum, sed omnes istos miserabili atque dura seruitute sibi in reges elegerunt: In hos namque illa Domini verba fulminantur: Hæc dicit Dominus ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem ad seruum dominorum. Hæc autem seruitus adeò miseranda est, vt eam Dominus in eternum pœnam comminetur, cum ait: Tradam Ægyptum in manus dominorum crudelium. Ab hoc ergo crudeli dominio nos cœlestis hic & nouus rex liberat: dum ab his terris cupiditatibus manumissos Dei legibus atque diuino spiritu regit & gubernat. Cuius regni pulchritudinem & clarissima dona demiratus Propheta dicebat: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona, dicentis Sion, Regnabit Deus tuus. Quod quidem perinde est, ac si diceret: Hactenus in mundo regnauit mundi princeps, sed adertit tamen tempus, quo princeps mundi huius eiciatur foras, & verus rex Christus omnia trahat ad seipsum.

Quàm pulchra autem mens illa est, quæ Regis huius spiritus ducitur,

ducitur, quæ nihil agit, nihil loquitur, nihil vel extra vel intra se molitur, nisi quod rex iste præscribit: quæ deniq; eius imperio ita subdita est, vt oculis in eum sæper intentis, eum Apostolo iugiter, dicat: Domine quid me vis facere? Talis enim anima, quid aliud quam diuinæ puritatis & pulchritudinis speculû & imago est: Hinc ergo Regē Magi hodie Hierosolymā ingressi querunt audientes: *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum.* Act. 9.

III.

Audiens autem hac Herodes Rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Quid turbaris? quid formidas? Nouus hic rex, noua regnandi ratione munus suum obire debet. Non est ei animus eripere regna, sed dare: non reges destruere, sed constituere: non terrena bona hominibus eripere, sed caelestia largiri. Non enim vulgari regum amore, sed noua ratione regnaturus venit: ideoque nõ à mundo honores accipere sed iniurias perpeti debet. Quod si regis insignibus ornandus est, non ea esse debent, quæ fastus & ambitio tua concupiscit: sed quæ eius charitas ad salutem hominũ excogitauit. Non enim purpura, sed sanguine suo vestiendus est: non aurea corona smaragdis distincta, sed crudelibus spinis intexta, coronandus est: non in eburneo throno sedere, sed in dura cruce clauis cõfixus p̄dere debet. Hoc thronus eius, hæc sedes regia ex qua regnaturus est. Non est ergo cur inuidia tabescas: sed cur magis miseratio ne in eum commoueatis.

Immensa tamen regnandi libidine exæcatus impius, nihil horum attendere voluit. Itaque congregat principes sacerdotum, & scribas populi, vt quis esset Dominicæ natiuitatis locus agnosceret. Ostenso igitur loco, Magos eò mittit, vt nouum regem adorent: se postmodum eò profecturum, vt eum simili religione veneretur. Quod quidem perfidus non ea mente dicebat, vt paruulam adoraret: sed vt antequam adulesceret, & vires in populo colligeret, vitam illi eriperet. Quod quoniam delusus à Magis diuino oraculo monitis consequi non potuit, tam immani furoris rabie exagerratus fuit, vt pueros omnes qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra iusserit trucidari. Quo facinore quid tetrius aut immanius cogitari potuit? Sed illi quidem nefarius carnifex necem intulit: diuina tamen pietas caelestem coronam martyrij palmæ contulit. *Qua* in re multa quidem sese nobis de huius tyranni incredibili stultitia & ambitione dicenda offerebant: sed omiſſa eius impietate, in Magorum fidem & pietatem oculos conuicimus.

Stella igitur quam in Oriente viderat ducatum illis præben-
 te, ad optatum tandem Dominicæ natiuitatis locum peruene-
 runt. *Fulgent.* Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius;
 & procidentes adorauerunt eum Miratur hic D. Fulgent. Quod
 cum Magi regiam ciuitatem ingressi, iudæorum regem Hero-
 dem in aula regia armatis militibus stipatum, in throno regio
 sedentem, & regiis opibus affluentem viderent, nõ tamen hunc
 adorant, non inquirunt: sed in villulam vltimus progressi, va-
 gientem puerum, in vilibus pannis oblitum, nullo factu, nullisque
 humanis opibus fulgentem, humi procumbentes adierunt, &
 munetibus venerantur. Nonne periculum erat, ne hac tanta
 paupertate & solitudine offensi, illos se esse crederent, cum
 tam indigna regio stemmate cernerent: Sed intuemini quæso
 quantum fides penetret, quàm lynceos oculos habeat? Non illis
 sordet stabulum, non pannis offenduntur, non illos ab officio
 & pietate retardat lætæ infantia, vagientisque infirmi-
 tas paruulum vident, & omnipotentem credunt: in præsepio
 iacentem contemplantur, & sydera in cælo moderantem confi-
 rentur: denique procidunt, venerantur, adorant. Is enim qui
 illos adduxit, instruxit: & qui per stellam foris admonuit, in
 occulto etiam cordis edocuit. Horum ergo fidem & religionem
 imitari conemur fratres, cum in templis ante altare Domini, &
 sacrum corpus eius assistimus. Sicut enim hos Magos nihil im-
 pediuit paruuli nostri habitus, & curia domus supellex quo-
 minus syderum regem cederent, quem in stabulo iacentem
 videbant, non enim in externa specie oculos figebant: sed inter-
 na mentis acie abditam maiestatem contemplantur: ita nos
 cum ante diuinum hoc sacramentum astamus lynceis fidei o-
 culis diuinitatis plenitudinẽ in eodem latentem contemplerur,
 adoremus, tremesque; reuereamur: nec minus hanc maiesta-
 tem velatam formidemus, quàm si apertam atque patentem in
 gloria sua cerneremus.

Bernard.

Et quidem si non humana prudentia, sed fidei oculis humi-
 lem hunc Dominicæ natiuitatis apparatus intueamur, inue-
 niemus planè nullum esse in terris tam egregium & insignem
 locum, nullum tam splendidum apparatus, qui regis huius bo-
 nitati & officio magis conueniat. Præclare enim D. Bernardus ait:
 omnia Christi opera tãto magis eius bonitate digna esse, quã-
 tũ eius celsitudine indigniora iudicantur: antoq; magis ad ma-
 iestatis suæ gloriam decere videntur. Et ratio in promptu est. Dei siquid
 potentia rerum creatione: sapientia verò prudentissima earum
 gubernatio.

gubernatione facile declaratur: bonitas autem & misericordia (quam is omnibus spectissimam esse cupit) quibus aliis indicis, quàm hoc humilitatis habitu declaranda fuit? Quid enim bonitatis & misericordiæ eius laudes indicare magis poterat, quàm quòd summus ille rerum omnium Dominus propter humani generis salutem in stabulo nasci, pannis inuouui, in presepio reclinari, discipulorū pedibus se submittere, & in crucem agi uoluerit ut nos à gehennæ cruciatibus liberaret? Itaque (ut idem Bernard. ait) quânto minorem se fecit in humilitate, tantò se maiorem exhibuit in charitate: & quânto pro me uilior, tantò mihi charior. Quocirca Atticus Constantinopolitanus Episcopus uir eruditione præstanti non magis putat esse diuinæ maiestatis digna ea opera quibus hominem condidit, quàm hæc quibus hominem redemit. Nam si in diuinæ maiestatis amplitudinem mentis oculos defigamus: quid à Dei opt. max. dignitate fingi potest a lenius, quàm sese ad abiectissimas res, nempe culices, muscas, formicas procreandas, sustentandas, procurandas, atque alendas deicere? Quod factum est, ut plurimi Deo & prouidentix, & creationis officium denegarint. Verùm cum ad ea ipsa opera animum aduertimus, quæ Dei infinitâ potentiam satis præferunt, & quidquid in illis inest uiriū perpendimus: ea non modo abiecta non putamus, sed quanta Dei sit maiestas & amplitudo ex illis discimus. Ita etiam quantum illa quæ magnam Christi infirmitatem præsegerunt, ab eius dignitate esse videantur aliena: ij tamen bonitatis & misericordiæ thesauri in illis delitescunt, ut non minus hæc redemptionis opera Dei bonitatem, quàm creationis opus eius potentiam declarare videatur. His ergo fidei oculis hoc tantum mysterium fratres intueamur, ut autorem salutis nostræ simili deuotionis affectu: uim magis adoremus, ut ad tantæ bonitatis & pietatis eius amorem excitemur.

Cum igitur tam magnificè Dominus nobiscum egerit, tantæque humilitate bonitatis & charitatis suæ magnitudine declarauerit: non equum est, ut omnes cum Propheta clamemus: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Quid autem illi dignius, quàm quod Moysi isti à Spiritu sancto docti obtulerūt, offerre poterimus nempe aurum, thus, & Myrrham? Sed dicetis: Ego tenuis & pauper sum, non est apud me huius oblationis facultas. Non sunt hæc externa munerera, quæ abs te præcipuè Dominus exigit. Sunt alia intra te smulto potiora: quæ regius Propheta insinuauit cum ait: In me sunt Deus vota tua. Intra te eorum & thus, & myrrham, & au-

Bernard.

Atticus
Epi.

rum deprehendens, quæ Domino offerre possis. Scitis enim, fratres, thure orationem, myrrha carnis mortificatione, auro charitatem quæ inter virtutes omnes præstantissima est, designati. Quisquis igitur harum trium virtutum officii operam dederit, intelligat planè gratissima se Domino munera obtulisse. Thus igitur orationis illi primum offeramus: quod quàm sit illi gratum ipse in Psal. 49. latè declarat: in quo omnibus penè sacrificiis enumeratis, eisdemque repudiatis, quod sibi gratissimè sacrificiū esset exponit his verbis: Immolabo Deo sacrificiū laudis: & inuoca me in die tribulationis: etiam te, & honorificabis me.

Psal. 49.

Psal. 7.

Itaq; laudes suas orationis studio cōiunctas, veit suauissimum sacrificium offerri sibi optat. Quod quidem regius Propheta se offerre Domino testatur cū ait: Laudās inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero. Hæc sunt duo officia, in quibus præcipuè omnis oratio versatur: ideo quæ sanctus Propheta laudat simul & inuocat Dominum: laudat ob beneficia præterita, inuocat, vt impetrare mereatur futura. Et prius quidem quàm noua petat, pro veteribus gratias agit: quoniam gratus animus erga præterita accipere futura meretur. Libenter enim in eos beneficia conferimus, quos gratos & beneficij memoros experimur. Danda tamen est opera, vt quo tempore hoc illi sacrificiū offerimus, illud Apostoli vere dicere possimus: Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallā & mēte. Sunt enim nonnulli qui ore tantum, non etiam mente orant: quorū oratio quomodo in cælum ascendet, quæ nondum ad ipsam orantis mentem assurgit?

1. Cor. 14.

Hæc autem oratio thuris nomine indigna est, cū thuris sufficit superiora seaper loca petat, quod huic orationi minime conuenit. Externa igitur voci, interna mentis attentio atq; deuotio iungenda est: vt cum Propheta dicere Domino valeamus: Holocausta medullatim offeram tibi. Huiusmodi enim holocausta offert, quisquis voci orationis medullā studiumq; piæ deuotionis adiungit. Quod qui non faciunt, non pingua & medulla, sed ieiuna & arida sacrificia offerunt.

Psal. 65.

Vbi verò thus Deo obtuleris, da operam, vt myrrham quoque hoc est carnis & cupiditatum mortificatione offeras: quæ quantum offerent: amara, Deo tamen suauissima est. Sunt autem hac potissimum ætate nostra (in qua non parum vera pietas atq; religio dimunta est) nonnulli qui thus quidem (quod bene oletis & suauis sit) libenter & assidue Deo offerant, in myrrha tamen offerenda (quoniam amara est) non adeo faciles & prompti sint. Vis enim amoris proprij ita eos afficit & insinuat, vt ex virtutum officii ea potissima um eligant, quæ dulcia sint

sint: quæ verò ac rba & insuauia, aut potius non attingant,
 aut difficulter & a grè in ea ferantur. Quod qui faciunt, sciunt
 sese à Christi philosophia & euangelica vitæ perfectione pu-
 rimum abesse. Vt enim D. Maximus ait: *Mixtm.* Iota Christiani ho-
 minis vitæ, si ad normam Euangelij exigatur, crux est. Quod
 quidem sponsa in Cant. expressit, quæ vb. de Sponsi sui laudi-
 bus multa dixisset, tandem ait: Labia eius lixia distillantia myr-
 rham primam. Quid enim aliud Euangelica doctrina quàm
 myrrham hoc est, crucem, mortificationem, odium sui, volu-
 ptatum abdicationem, carnis macerationem, paupertatem, spi-
 ritus, laborum patientiam, & mundi contemptum sonat? Vi-
 des ergo labia Sponsi in Euangelica doctrina vbique distillare
 myrrham primam cum tamen labia meretricis, hoc est, carnis
 & mundi fauorem distillare salomon dicat! Hoc enim carnalis *Prou. 3.*
 à Spirituali vitæ potissimum distat: quòd illa semper dulcia con-
 cupiscit, hæc verò amaræ propter Deum libenter amplectitur.
 Quisquis ergo myrrhæ amaritudinem detreuerit, is se longius
 ab Euangelica philosophia subducit, & meretricis illius obsequio
 tradere incipit. Quocirca vir pius id præcipue curet, vt cum ea-
 dem Sponsa verè dicere possit: Manus meæ distillauerunt myr-
 rham, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima: quia vidi-
 licet Christi monitis instituta, ad ea potissimè opera aspirabat,
 quæ laboris & amaritudinis plenissima erant: quod hæc Spon-
 so sciret esse gratissima. Hanc igitur myrrham cum Sponsa of-
 fert, qui carnem suam macerare cupiditates frenare, turbulen-
 tos animi motus cohibere, linguam moderari, sensibus custo-
 diam adhibere, cupiditatibus belum indicere, & propriæ vo-
 luntati, in licitis etiam & concessis, interdum repugnare studet:
 qui iam cum Apostolo dicere potest: Omnia mihi licent, sed
 non omnia expediunt. Hoc est autè suavissimam nascenti Chri-
 sto myrrham offerre.

Vbi verò thus & myrrham obtuleris, memento etiam chari-
 tatis quoque aurum offerendū esse. Sunt enim multi qui nihil re-
 ligiosum aut sanctum putant, nisi quod inter altaria Deo litat-
 tur. Quos autem cælestis magister velut Pharisæos olim admo-
 net, vt euntes discant, quid illud sit, quod per Oscam Dominus *Osea 6.*
 dicit. Misericordiam volo, & non sacrificium. Itaque non in tem-
 plis solum, sed in prophanis etiam domibus, in plateis, in car-
 ceribus, in iudicium tribunalibus (in quibus pauperes, infirmi,
 pusilli, & orphanæ, ab omnibus destituti iacet) pie Dominus co-
 litur: quādo videlicet eos opera nostra, cōsilio, labore, opibusque
 iuuamus. His enim rebus gratissimū illi manus offerimus

qui in Euanglio ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis Quibus autem hoc Dominus dicturus est, illud etiã adiunget: Venite beati Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à cõstitutione mundi. Quod nobis Christus Dominus concedere dignetur, qui cùm Patre & Spiritu sancto viuít & regnat in secula seculorum. Amen.

EX HYMNO PRVDENTII IN EPI
phania Domini.

Q Vicinque Christum quaritis,
Oculos in altum tollite,
Ilic licebit visere
Signum perennis gloriæ.
Hæc stella que solis rotam
Pincit decore, ac lumine,
Vensse terras nuntiat
Cum carne terrestri Deum,
Non ilia feruit natiuitas,
Sequitur lunam mensuram,
Sed sola cælum possidens,
Cursum dierum temperat.
Arctoa quantum sidera
In se reuoluit motibus
Obire nolunt, aut tamen
Pierunque sub nubibus latent.
Hoc sidus æternum manet,
Hæc stella nunquam mergitur,
Nec nubis occursum abdit
Obumbrat obduclam facem.
En Persici ex orbis sinu,
Sol vnde sumus iamnam
Cernunt peritum interpretes
Regale vexillum Magi.
Quod ut rosul sit ceteri
Cessare signorum globi,
Nec pulcher est ausus suam
Conferre flammam lucifer.
Quis iste tantus, inquit,
Regnator, astris imperans,
Quem sic tremunt caelestia,
Cui lux, & æthra inferuntur?

Illustre quiddam cernimus,
Quod nesciat finem pati,
Sublime celsum interminum,
Antiquus celo, & Chao.
Exim sequuntur percipi
Fixis in altum vultibus,
Qua stella sulcum traxerat,
Claramque signabat viam.
Sed verticem pueri supra
Signum pependit imminens,
Pronaque submissum face
Caput sacramentum prodidit
Videre quod postquam Magi,
Eo promunt munera,
Siratque votis offerunt
Thus, myrrham & aurum regium.
Agnosce clara insignia
Virtutis ac regni tui
Puer ò, cui irinam pater
Prædestinauit indolem.
Regem, Deumque annuntiant,
Thesaurus, & fragrans odor
Thuris Sabæ, ac myrrhicus
Pulus sepulchrum prædotet.
O sola magnarum urbium
Maior Bethalem, cui contigit
Ducem salutis calitus
Incorporatum gignee.
Audi tyranus arxius
Adesse regum principem,
Qui nomen Israel rogat,
Teneatque David regiam.

Exclamat amens nuncio,
 Successor inlat, pellimur.
 Satellesi, ferrum rape,
 Perfunde cunas sanguine.
 Mas omnis infans occidat,
 scrutare nutricum simus,
 Interq; materna vbera
 Ensem cruentet puio.
 Suspecta per Bethlem mihi
 Puerperarum est omnium
 Fraus, ne qua furum subirahat
 Prolem virilis indolis.
 Transfigit ergo carnifex
 Mucrone districto furens
 Effusa nuper corpora,
 Animasq; rimatur nouas:
 Locum minutus artibus
 Vix interemptor inuenit;
 Quo plaga descendat patens
 Inguloq; maior pugio est.
 O barbarum spectaculum,
 Illisa cervix cauitibus
 Spargit cerebrum lacteum,
 Oculosq; per vulnus vomit:
 Aut in profundum palpitans,
 Mersatur infans gurgitem,
 Cui subter arcus faucibus
 singuliat vnda & halitus.

Saluete flores martyrum,
 Quos lucis ipso in limine
 Christi infecutor sustulit,
 Ceu turbo nascentes rosas.
 Vos prima Christi victima,
 Grex immolatorum, tener,
 Aram ante ipsam simplices
 Palma, & coronis luditis.
 Quid pro? cui tantum nefas?
 Quid crimen Herodem iuuat?
 Vnus tot inter funera
 Impune Christus tollitur.
 Inter coeli sanguinis
 Fluuenta, solus integer
 Ferrum, quod orbatat nurus;
 Partus felicit virginis
 Sic stilia Pharaonis mali
 Edicta quondam fugerat,
 Christi figuram praefers
 Moyses, receptor ciuium.
 Gaudete quicquid gentium est,
 Iudaea, Roma, & Graecia,
 Aegypto, Thrax, Persa, & Scythia
 Rex vnus omnes possidet,
 Laudate vestrum principem,
 Omnes beati, ac perditii
 Vini, imbecilli, ac mortui,
 Iam nemo posthac mortuus.

Dominica infra Oct. Epiphaniæ concio prima, in qua post explanationem lectionis Euangelicæ, lex illa Domini explicatur; qua ter in anno omne masculinum coram se apparere præcipiebat, vnde præsentis Euangelii historia occasionem sumpsit.

THE. Cùm factus esset Iesus annorum duodecim, ascenditibus parentibus Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem. Luc. 2.

In infantia Domini Saluatoris ad trigésimum vsque ætatis annum, nihil ferè nobis Euangelistæ præter sacram hodiernæ lectionis historiam tradiderunt. Toto enim hoc tam longo spatio Saluator humilitatè exemplo suo docere, & loquaci-

Prou. 18.

tatem nostram tam diuturno silentio frenare voluit. Sciebat enim scriptum esse: Mors & vita in manibus linguæ. Quod eius exemplum quamuis ad omnes in commune pertineat, singulariter tamen ad eos spectat, qui scientiam suam in tempestiue ostentare volunt, & magistri fieri cupiunt, priusquam idoneos se pietatis discipulos exhibuerint. Quis quidem D. Bernard. castigat his verbis: O humilitas Christi, quantum vanitatis nostræ superbiam arguis? Parum aliquid scio, vel magis scire mihi videor, & iam silere non possum: impudenter me & imprudenter ingerens & ostentans: promptulus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Christus cùm tanto tempore siletet, cùm se ipsum absconderet, nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui est vera Patris gloria? Vtique timebat, sed non sibi. Non timebat ab illa, quibus nouerat esse timendum, nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat ore, sed instruebat opere: & quod postea docuit

Matth. 23.

verbo, iam clamabat exemplo: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Hactenus ille. Sed vt ad præsentem historiam veniamus, quid hodie Dominus relictis parentibus designauerit, diligenter intuendum est. Solent enim pij patres liberorum mores & ingenia in tenera ætate prudenter explorare: vt dum mellis adhuc in herba est, quæ sit futuræ fertilitatis spes intelligere queant. Ætas quippè illa artis & fingendi nescia facile hominis ingenium & indolem prodit. Cùm ergo hoc primum Domini Saluatoris opus sit, inspiciamus diligenter, quid hisce

Simile.

prelu-

præluſis maximè designari, quamque indolis suæ ſpem nobis præbuerit: idem enim iudicium, eademq; ſententia de tota eius vita ferenda erit.

Ait igitur Euangelista: *cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus parentibus eius Hieroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti, conſummatiſque diebus eum redire, & non manſiſſet puer Ieſus in Hieroſalem, & non cognouerunt parentes eius.* Hoc primum Saluatoris opus totius futuræ vitæ abſolutiſſimam imaginem nobis ſpectandam proponit. Remaſit enim in Hieroſalem, vt in templo ſedens in medio doctorum, eos doceret, inſtiteret, illuminaret, ac ſcripturarum ſanctarum myſteria panderet: vt hac cæleſti doctrina & Patris ſui gloriam illuſtraret, & errantes homines in viam ſalutis reduceret. Hoc enim is aperire parentibus ſignificauit cùm ait: *Quid iſt quod me quærebatis? Neſcebatis quia in his qua Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Quid verò aliud in omni vita molitus eſt? quando comedit buccellam ſuam ſolus? quando aut iter aliquod inſtituit, aut opus inſigne edidit, aut labore illum ſubiit, quem non ad ſalutem hominum deſtinari. Eius enim illa verba ſunt: *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam in redemptionem pro multis.* Et illa item: *Deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me.* Hoc enim vel maximè Chriſti ſanctitas ab omnium aliorum ſanctitate diſtat: quod illi quidem cùm pietatem colerent, ſibi iſtis præcipuè laborabant, ſibi meritum opes congregabant, theſaurumq; ſibi inſufficientem in cælo comparabāt. At Chriſtus Dominus qui gratiarum acque bonorum omnium compoſerat, mihi vtique laborauit, mihi vigilauit, mihi vigiliis & inedia confectus eſt, mihi vni denique ſudauit, & aſcit. Itaque cùm in quouis pietatis opere duo ſint, meritum virtutis, & labor operis: ea fuit benigniſſimi Saluatoris charitas, vt laborem quidem ſibi aſſumeret (qui torcular calcauit ſolus) laboris verò fructum mihi pie conferret, vt eius ego meritum & gratia diues eſſem.

Remaſit ergo puer Ieſus in Hieroſalem, & non cognouerunt parentes eius. Exiſtantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt ier diei, & requerebant eum inter cognatos & notos. Et non inuenientes, reſgreſſi ſunt in Hieroſalem requirerentes eum. In quo quidem labore tridui tempus exactum eſt. Hoc verò tempore quo cruciatus tenentium piſſimæ Virginis pectus ſauciatum fuerit, nulla vis orationis explicare queat. Quid autè hoc doloris taculo perculla fecerit, non eſt difficile diuinare. Quid enim aliud faceret, quàm

Matt. 26.

Ioan. 6.

Diſſimile.

Iſa. 65.

ad nota sibi & familiaria orationis perfugia, hoc est, ad cōmuni-
nem afflictorum portum confugere? Ad hunc enim portum
Sancti omnes cū in huius vitæ salo iactantur: fidenter confu-
gere soliti suat. Sic David: Quare, inquit, tristis es anima mea,
Psal. 41. & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc, &c. Sic
Ion. 2. Ionas, Cū angustiatetur (inquit) in me anima mea, Domini
reōrdatus sum. Sic Hieremias: Non sis (inquit) tui mihi formi-
Hierc. 17. dini, spes mea tu in die afflictionis. Ad hoc ergo certissimū salu-
tis humanæ præsidium confugiens sanctissima Virgo, sic cū illo
egisse piè credenda est: Tu solus clementissime Pater solitudinē
mœrorē, & acerbissimum cordis mei cruciatum agnoscis, quo-
niam tu solus dilectionis meæ magnitudinē, dilectiōis filij digni-
tatem perspectam habes. Vnum quidem bonum amisi, in quo
omnes thesauri sapientiæ tuæ, omnia vitæ præsidia, omnia sp̄i
2. Reg. 18. solaria constituta erant. Si David Abfalonis filij, quamvis scele-
Gen. 37. ratissimi, morte vsq; adeo perculsus fuit, si Iacob tot filius valla-
tus vnus Iosephi (quē extinctum putabat) mortē adeo acerbē
tulit: quid faciet hæc noui filij, hoc est, vni geniti filij tui noua
mater, rāto viduata thesauro? si qua ego in te diuinæ maiesta-
tis tuæ oculos læsi, si quid deliqui, in corpus hoc ad omnia
iustitiæ tuæ tela excipienda paratum, modò à me dilectissimo fi-
lio tuo separari non sinas. Misisti olim clementissime Pater, sp̄e
didam stellam quæ fœlices Magos ab extremis terræ finibus ad
filij tui cunabula perduceret: emitte nunc quæ solucem suam,
quæ me recto cursu ad eiusdem filij complexum ducat: quæ mi-
hi monstrat vbi sit dilectus meus vbi pascat: vbi coebet in mer-
Cent. 1. die. Quis verò his lachrymis & querelis non flectere ut quo
modo viscera illa diuina tam piis votis non responderent?

His igitur piis lachrymis, his precibus ptomeruit: vt exacto
triduo desideratum filium inueniret: *sedentem in medio doctorum;*
audientem illos & interrogantem eos. Ad quem mater. *Fili qui a se-*
cisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quarebamus te. Quibus ille;
Quid est (inquit) quod me querebatis? Nesciebatis quia in his qua Pa-
tris mei sunt oportet me esse? Ad quid enim aliud in hunc mundum
veni, cur carnem suscepi, cur humanarū formam indui, nisi v̄
Patris mei gloriam amplificarem, & perditos homines ad pa-
storem, & episcopum animarum suarum reducem? Quan-
vis enim docendi munus Christus Dominus ad maturiorem
ætatem distulisset (quo tempore doctrinæ suæ lucem in terra
lucium oculis præferendam destinaret) quæ madmodum tamen
Simile. Sol prius etiam quàm oriatur, sese quæ hominibus totum ostē-
dat, tenebras paulatim discutere, & vicinæ lucis splendore mun-
dum

dam illuminare incipit: ita Sol iustitiæ Christus, qui trigesimo
 ferè ætatis suæ anno mundum erat illuminaturus, duodecimo
 cœpit fulgore suo eius tenebras & caliginem dispellere.

Quid autem gaudij pia Virgo cœperit, cum filium tãto qua-
 situm dolore inuenit, nulla sanè dicendi vis poterit exprimere.
 Illius verò tam mœtorem, quàm gaudium Sanazarus Poeta
 eleganter explicat: cuius suauissima carmina propter legen-
 tium voluptatem hoc in loco attexere libuit. Is igitur Dauidem
 in Limbo Patrum his verbis vaticinantem: & cum pia Virgine
 loquentem inducit:

*Verum ubi bis senas hgemet, bis sena que nati
 Solstitia, & tantos superaueris anxia casus,
 Ingeniens ino duces de pectore questus,
 Aurea que assiduus pulsabu sydera rotis:
 Nam puerum quantum per compita sepe vocatum,
 Sape expectatum consueta ad gaudia mensæ,
 Perquires nequequam amens, nec chara petentem
 Oscula, nec sera redeuntem nocte videbis.
 Treis illum totos mœrenti pectore Soles,
 Et totidem trepidas somni sine munere noctes
 Omnia lustrantes, fundentes, omnia questusq;
 Flebitis indigno percussis corda dolore
 Tuque senex que tuus. Quarto sed Lucifer ortu
 Purpureos tremulo cum tollet ab aqnore vultus,
 Inuentum dabit, & quarentibus offeret vltro.
 O quas tunc lachrymas, o qua tunc oscula mater,
 Quos dabis amplexus, moxio inter gaudia fietur
 Cum natum ante aras Patris & delubra sedentem,
 Muicentemq; senes dictis, ammosque trahentem
 Adspicres gausa, ipso admirante senatu
 Primitias pueri ingentem necinane sagacis
 Pectoris indicium, nataque ad grandia mentis.*

Hactenus de Evangelica lectione: nunc ea quæ poposuimus
 verba excutere incipiamus.

Tractatio Thematis. 1.

Sacra huius lectionis historia ex antiqua lege ortum habuit:
 quæ Israelitico populo præcipiebat, vt ter in anno omne mas-
 culinum appareret coram Domine: in eo videlicet loco, in quo
 nominis eius memoria celebraretur. Quia verò hac lege, pia
 quædam religionis actio imperabatur, pauca mihi hoc in loco
 de huius virtutis ratione & dignitate dicenda sunt. Est ergo re-
 ligio

ligio virtus qua Deo tanquam rerum omnium principio, cultum quandam & honorem exhibemus. Omnis enim effectus naturæ instinctu cultum quandam & honorem exhibet suæ causæ. Sic enim filius patrem à quo genitus est, sic discipulus magistrum à quo eruditus est, sic civis Regem, servus dominum à quo alitur & gubernatur, singulari quodam obsequio reueretur & colit. Cum igitur hæc ipsa, & multa præterea beneficia conditori nostro debeamus, cumque ipse & principium sit à quo omnia & finis ad quem omnia referuntur, perspicuum est illi potissimum huic cultum ac honorem summo iure deberi. Ad quod nos (vt D. Thomas ait) non modo gratia, sed ipsius quoque naturæ vis & impulsus incitat. Eadem enim natura, quæ interno quodam motu ad parentum dilectionem filios excitat, ad Dei quoque summi parentis & conditoris nostri amorem & reuerentiam eximulatur: cum ipsi quoque parentes nostri non à se, sed à Deo habeant quod parentes nostri fuerint. Vt enim D. Basilus ait, quid magis secundum naturam, quam illos diligere, à quibus orti sumus, & quos in nos valde beneficos esse perspeximus? Ergo cum Deus sit generis humani pater & conditor, cum illius munere & beneficio non modo conditi & conseruati, verum etiam innumeris donis & muneribus ornati & instructi simus: quid magis est humanæ naturæ consentaneum, quam ardenti studio & amore illum colere & venerari? Vnde nulla hæctenus natura tam effæta & immanis in mundo exiit, nec tam ab omni disciplina & cultu vitæ remota: quæ natura ipsa instigante, non aliquem cultum huius tantæ molis gubernatori exhibendum censeret. Quid enim iustius, quid natura ipsa magis debitum, quàm id desiderare quod in oratione Dominica nos quotidie Dominus voluit ab eo exigere, nempe: Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra? Si enim mentes illæ beatæ ita voluntatem Domini sui exequuntur, vt ex quo die conditæ sunt, nunquam vel ad præsentum temporis se à voluntatis eius imperio subduxerint, quod se videant in beata illa cæli regione à Deo conditas viam agere sanctissimam: cum non minus idem Dominus terram condiderit, quàm cælum: hoc est, tam visibilia, quam invisibilia: cum nos quoque tot eius beneficiis terra marique iam orbemque non illum simili modo veneremus: cur non voluntatis eius simili studio, atque beatæ illæ mentes, exequantur? Si M. nichæorum errore (quod Deus auertat) teneamur, qui terram hanc, cæteraque visibilia omnia ab ipso condita esse negant: minimè mirum, si illum non coleremus, à quo nihil horum nos percepisse

D. Thom.

Basilus.

Math. 6.

confi.

confiteremur. Sed cum hanc illorum amentiam & perniciam detestemur, cum omnia hæc ab illo nostri gratia condita esse, in dubitata fide credamus, consequens profectò est, ut quomodo illius voluntati Angeli obsequuntur in celo, quod in illorum habitaculum conditum est, ita nos idem faciamus in terra; quæ in vultu nostris ab illo facta est: & quomodo illum semper Angeli venerantur & laudant, & præsentem contemplantur: ita nos & veneremur & laudemus, & ante mentis oculos præsentem semper habeamus. Verè namque prius homines suisquam conditoris obliuiscimus, (vt Greg. Theologus ait) non toties respicere, quam Dei meminisse deberent.

Videtis ergo fratres, quo iure teneamur, summum illum vitæ nostræ parentem & conditorem colere & venerari? Hoc autem præstare religionis est, quæ virtus est inter omnes mortales præstantissima, theologicisq; dignitate proxima. Theologiarum enim virtutum mater, circa quam versantur, Deus est: religionis verò, cultus & veneratio Dei. Quæ duo tenui admodum limite diuiduntur. Hanc autem religionis virtutem, adeo humanæ naturæ propriam esse Lactant. Firmianus definit, vt ea potissimum hominem à cæteris animantibus differre statuat: quod videlicet solus homo Deum colere possit, quod nulli cæterorum animantium datum est. Et quidem Philosophia nos à cæteris animantibus separant: Cicero verò, & Quintilianus, loquendi facilitate. Hæc utrumque se habeant non disputo: illud certè constat, aliquam rationis imitationem in brutis deprehendi. Nam (vt idem Fabius ait) nidus struere & mollire cubilia, & in alterum diem reponere (quod multa animantia faciunt) nonnullis fortasse (inquit) rationis est. Pisticacos autem & pica nostra verba conari quotidie videmus. At nullam profus religionis imitationem vel tenuem in brutis videre licet. Vnde liquet eam esse maximè hominis propriam, quando ea ita in solo homine reperitur, vt nulli animantium vel eius vmbra imitari liceat. Ex quo facile colligitur eos homines, qui in perpetua Dei obliuione vitam degunt, qui nunquam oculos in cælum tollunt, qui nullo futuri iudicij metu tanguntur, qui diuinorum beneficiorum immemores sunt, qui nullo denique aut orationis, aut pietatis cultu Deum venerantur (quorum inter Christianos quod sine dolore proferre non possum, non modica turba est) hos inquam omnes adeo à virtute & officio defecisse, vt vix perfectam imitatioque hominis naturam retineant: quæ homines ad diuini numinis venerationem culto quodam instinctu & appulsu instigat, & ipsi etiam Barbaris

II.

Cum verò Mosaica lex multis ac maximis religionis officiis abundaret: nescio an vllum præstantius esset eo, quo filij Israël longissimis etiam locorum intervallis ab Hierusalem distantibus quotannis civitatem sanctam adire iubebantur: ut in sacra illa xde ante Dei conspectum positi, sempiternum eius nomen adorarent, sacrificia immolarent, nuncupata vota perfoluerent, ac debitas pro acceptis beneficiis gratias agerent.

Iona. 4. Sed quæretis forsitan, quid necesse erat certum ad hoc locum tam longo præsertim itineris labore, quærendum designare, cum ubique locorum Deus coli & adorari posset? An non Spiritus est Deus, & tales quærit qui eum adorent in Spiritu, scilicet & veritate? An non extrâ locum hunc orabat, & reuercebatur Deum regius Propheta, cum diceret: Ad me ipsum anima mea turbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis & Hermonij à monte modico: siue ut alij vertunt à monte Mizar: Hoc est (ut interpres quidam hoc in loco ait) cum me vis doloris anxij premit, ad te vnum confugio vnica spes & salus mea. Quanquam enim paterna sum fugatus à domo, vastasque solitudines Iordanis, auis, que salus Hermonij & inhospitalem Mizarum exul peragro rerum egenus omnium: tamen Patet intueor te in animo meo præsentem habeo, te in

Psal. 41.

Hier. ad hoc squalenti eremo perinde ac in templo tuo venero & *Hystoch.* adoro Quid verò D. Hieronymus? Is enim de se cum in vasta atque horrenda eremi solitudine ageret, ita dicit: Sicubi aspera montium, concaua vallium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus: Et ut mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inhærentes oculos, sæpè mihi videbat agminibus interesse Angelorum. Si ergo ubique locorum potest pius homo Deum adorare, & laudare: quid necesse fuit tam longi itineris, laborem iniungere? Quid quod in ventre ceti locum inuenit orandi fugitiuus & naufragus Propheta?

Iona. 2.

Sic enim legimus: Et oravit Ionas ad Dominum de ventre pisces, & dixit: Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me. Si ergo hic & orare licuit, & exorare: quid necesse erat locum amplissimum, & splendidissimum ad orationem deterni? Fateor nullum esse locum, qui non sit ad orandum idoneus, cum ad hoc nihil magis egeat homo, quàm se ipso & clausocordis sui cubiculo. Sed sunt tamen in Ecclesia infirmi & imperfecti multi, quorum tenera & imbecilla deuotio his externarum rerum à inimiculis iuuanda fuit. Hoc enim interfecto

perfectos & imperfectos fideles discrimen est: quòd illi tanquam spirituales intellectu magis, quam sensu, isti verò tanquam adhuc carnales sensu magis, quam intellectu ducuntur. Quo fit, vt qui imperfectiores sunt, sacraum ierò dignitatem: non tam pto ipsarum natura, quam pro externa specie, quæ sensibus percipitur, diiudicent. Quare ad horum animos permouendos, omnis rerum diuinarum apparatus & splendor maxime necessarius est: vt magnificè de illis sentiant, easque pro dignitate venerentur. Hos igitur conuenit sacra loca frequentare, diuinisque officiis interesse: nam & ipse locus sacer, & sacrae ceremoniæ, Ecclesiæ suae sonantis voces, & altariù splendor, & ceremoniæ sacerdotum, & sacrarum vestium ornatus, & eorum etiam exempla, qui ad Ecclesiam adoraturi Dominum confluant: exteriàque id genus, & imperfectorum quidem velut mortuam deuotionem excitant, & perfectorum etiam augent. Si enim apparatus splendorque Regis Salomonis, vestisque, & ordines seruarum, & sacrificia quæ quotidie offerebat in templo, ad eò sapientissimam illam Sabæorum Reginam in admirationem impulerunt, quid mirum si Ecclesiarum Christi ornatus & splendor, ordinesque & officia ministrorum mentem nostram ad cultum & venerationem diuini numinis potenter acuant: Vnde cum Arriani in vrbe Constantiæ pontificalia hymnos peruersi dogmatis sabbato, & die Dominicâ noctu per vrbem incedentes desantarent: Ioannes Chrysolost. metuens ne simplices huiusmodi cantibus traherentur, institutum suum populum, vt & ipsi nocturnis occuparentur hymnis, vt & illorum obscuraretur opus, & fidelium professio firmaretur. Fecerat etiam cruces argenteas, quæ cum argenteis cereis portabantur, expensas ad hæc Eudoxia Augusta præbente. Hæc Socrates in Ecclesiastica historia: quæ communem Ecclesiæ catholicæ consuetudinem probant atque commendant.

Verùm ad legem Domini redeunt, si is eo tempore tantum laboris suscipi ter in anno præcipiebat, vt templum illud homines adirent in quo arca testamenti, & legis tabulæ, ceteraque quæ Apostolus commemorat adseruabantur: quo nunc studio ad sacra loca properare debemus: in quibus inestimabili redemptoris nostri beneficio, sacrum ipse corpus, imò & idem ipse totus verè adseruatur: O mira Dei nostri charitas, mira bonitas, & providentia, quæ in hoc venerabili sacramento apud nos esse, & nobiscum in hoc exilio commorati veluti vt hoc symbolo admoneremur, in medio quoque nostri præsentem esse, nobiscum agere, & in medio candelabrorum auroarum, hoc

3. Reg. 10

Apoc. 2

est

est in medio Ecclesiarum suarū ambulare, vt nos dirigat, vt erudiat, vt protegat, vt tueatur, vt paternam salutis nostræ curam & prouidentiam gerat. Quid enim attinebat in summo illo sacramento apud nos manerenti hoc etiam modo manere vellet? Quo ergo studio locum hunc adire debemus, vt presentem Dominum conueniamus, illum uē uotis, præcibuq; nostris, & præsentem, & attentum esse uera & incōuulsa fide credamus. Pergunt pij homines Hierosolymam, sacrum illum tumulum adoraturi, qui triduo Dominicem corpus retinuit (quod quidem sanctissimè & religiosissimè faciunt) sed uerum quæso maius est, Domini sepulchrum, an ipsum corpus quod iacuit in sepulchro? Similem enim Pharisæis Saluatori quæstionem proposuit: utrum uidelicet maius esset donum quod ponebatur in altari, an altare quod sanctificabat donum; Si ergo maius atque diuinius est altare quod sanctificat donum: ergo maius atque sublimius corpus Domini est, quo nobilitatur eius sepulchrum. Quod si dignissimum est, ut tam longo itinere atque labore sacrum Domini tumulum pij homines inuisant: cur tam diu multi à sacrorum locorum ingressu abstinēt, in quibus non sepulchrum Domini, sed ipsum Dominum adorare, & orare possint, & ab eo salutis mundi finibus iter arripuerunt.

Si beati illi Magi ab extremis mundi finibus iter arripuerunt, ut presentem Dominum adorarent, quem in spiritu adorare in patria sua poterunt: cur nos eorum exemplo prouocati, uicinum domibus nostris non quærimus, ut adoremus?

Quid uerò de illis referam, qui ne statutis quidem ab Ecclesiasticis diebus templa adeunt, ut Missam audiunt, quam Ecclesiastici præcepti vinculo allicti, audire teneantur? Quid autem hoc in loco de seruis emptiis referam, quos nec doctrina Christianæ fidei imbutis nec statis diebus ad sacra loca ire compellitis: Quod autem ex hac incuria consequi necesse est: nisi ut ij non minus uitiorum omnium quam dominorum suorum sint mancipia? Quid enim aliud esse possunt, quos nullus religionis cultus, nullus Dei timor, nulla rerum diuinarum institutio atenebunt, & rudi seruitute, ad filiorum Dei dignitatem vindicant: Quid uerò hic quasdam infœlices uiduas commemorem, quæ ubi uiros amiserunt, aduersus Deū & sacra loca coniurasse uidentur: cum tamen uicium miseræ illius status leuamentū & præsidium in oratione positum esse Paulus asseueret, cui ait Vidua quæ uerè uidua est, & desolata, speret in Domino, & instet orationibus, & obsecrationibus die ac nocte. Itaque Apostolus uiduæ pro uiro Christum exhibet, & pro humana fiducia-

cia, cælestem operam assiduis precibus quærendam monet: quæ
tamen quo tempore hoc cælesti præsidio magis indiget, eò ma- *Luc. 2.*
gis orationis locum, ubi illud erat petendum, refugit. Quanto
aliter Anna illa vidua in Evangelio, quæ non discedebat de
templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens die ac nocte? Nec
ego tamen nimiam sacrorum locorum frequentationem à fœ-
minis requiro: sed perpetuum tamen abcessum vehementer
improbo. Iam verò ut à viduis ad virgines veniam, quid faciet
tenera puella sola domi, semotis omnibus arbitrâs relicta: eum
pater materq; Dominicis diebus sacris mysteriis interfuit? Quæ
de Deo rebusq; diuinis opinionem tenera illa ætas imbibere
poterit: quæ viginti ferè annis nec verbum Dei audiuit, nec sa-
era altaria vidit, nec diuinis officis interfuit, nec vlla vnquam *Pro. 22.*
salutari doctrina imbuta fuit? Quis verò illa senectus erit,
cuius tans fuit adolescentia, cum scriptum sit: Adolescens iuxta
viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea? Constat e- *Simile.*
nim desuetudine ac obliuione rerum diuinarum, homines quo
dammodo syuefcere, & in paganismum quendam paulatim
degenerare. Nam sicut pomaria & vinea quæ diu inculta ia-
cuerunt, in dumeta, & syluas euadere solent: ita mens quæ reli-
gionis studio non excolitur, vitam & mores ethnicorum pro-
pter rerum diuinarum ignorantiam induere solet. Hoc enim illa *Psal. 87.*
Prophetæ verba designant: Nunquid cognoscetur in tenebris
mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Qui sunt autem
qui in hac miseranda terra degunt: nisi qui ab omni sacrorum
locorum rerumq; diuinarum communionem alieni sunt? In iis
namq; intellectus acies velut rubigine quadâ tegitur, & obfeu-
ratur: quo fit, ut cum mirabiliu operu Domini cognitione ca-
reant, qua cupiditates suas frenare debuerant, in omnia scelera
præcipiti furore & amentia rapiantur. Amisso enim diuinæ
cognitionis & religionis clauo (quo inter vitæ huius turbias
ac procellas vita nostra dirigitur) quid superest nisi ut ad cæcos
vitiuorum scopulos innocentia nauis alidatur, ac salutis tandè
& aeternæ vitæ naufragium facia?

Ut ergo ad id vnde digressi sumus redeamus: hac de causa
Dominus rex saltem in anno, omne masculinum coram se
apparere in Lege olim præcipiebat. Sed quæretis forsitan,
cur tantum viri, non etiam fœminæ ad hoc iter adigebantur:
cum idem sit utrobique religionis debitum, eadèque fre-
quentandi sacra loca necessitas? Sed an, maduerit legislatoris
prudentiali. In homine mulæ quidem præclaræ artes & offi-
cia sunt, quorum causa in precio haberi possit: mulier verò

Thoh. j.

a

his

his artibus destituta, vix quicquam præstantius habet, quam honestas, & honestatis indiuiduam comitè castitatē: qua amissa, nemo eā vlla reuerentia dignā existimabit.

Eccle. 2.

Hinc illud Ecclesiastic. Omnis mulier fornicaria, quasi ster-
cus in via ab omnibus prætereuntibus conculcatur. Vnde non
im merito illa Lucretiæ vox à scriptoribus commédatur. Cum
enim Tarquinius illi per vim stuprum intulisset, & Collati-
nus vir eius è foro rediens, eam pro more salutasset, dixisset-
que: Satin salue? illa contrà, Quid (inquit) salui esse mulie-
ri amissa pudicitia potest? Veltigia alieni viri Collatine in le-
ctulo tuo sunt: corpus tantum vitiatum est, animus integer
manet: mors testis erit: & mucrone pectori adacto, ipsa sibi
mortem viro præsentè conscivit. Quocirca quanuis omnes
bonum nomen, quod preciosis vnguentis Salomon prætulit,
vigilanti cura, & studio tueri debeant: à fœminis tamen hoc
in primis curandum est, quorum tota laus immo & dos ipsa,
& patrimonium pudicitia integritas & fama est. Quæ tamen
fama, dictu mirum est, quàm exigua nubecula, hoc est, quàm

*Hieron. in
Epist.*

facili rumore obscurari solet. Præclare enim D. Hieron. Te-
nera, inquit, res in fœminis pudicitia est, quæ quasi flos pul-
cherrimus citò ad leuem marcescit auram, leuique flatu cor-
rumpitur, maximè cum æas consentit ad vitium, & marita-
lis deest autoritas, cuius umbra tutamen vxoris est. Cum ergo
prudētissimus legislator hæc ipsa penitus cognita & explo-
rata haberet: instar sapientissimi medici: ira laboranti alicui
membro consulere voluit, ne alteri noceret: ideòque pruden-

Simile.

tissimè cauit ne pudicitia noceret, quod erat religioni profutu-
rum: quandoquidē cū virtutis huius detrimento nulla potest ei
placere religio. Meritò ergo ab huius legis vinculo mulieres
eximuntur: ne videlicet tam longi itineris occasione, tenera ea
rū pudicitia reneriorque fama hominē conspectu atque con-
gressu periclitaretur. Hæc autem sanctissimi legislatoris cautio
fœminas admonet, vt publicè ùfugiant, vt secretum diligant, vt
quietis sint patietes, vt venenatos hominū oculos (qui ipsi etiā
reguli oculis nocentiores sunt) vitare studeant: nisi irrecuperabile
amissū semel pudoris thesaurū saluū & integram retinere velint.
Exēpium sibi Dinæ ante oculos ponant: quæ vidēdi curiositate
illecta, in publicum prodians, pudori suo, aque infœlicis Stichi-
motum vrbis perniciem attulit. Qua de re sic D. Bern ait: Dina-
dum ad pascendos hēdos egreditur ipsa, patri, & sua sibi virgi-
nitas rapitur. O Dina quid necesse est, vt videas mulieres alie
nigenas? Qua necessitate? qua vtilitate? An sola curiositate?

Et si

Et si tu otiosè vides, sed non otiosè videris Tu curiosè spectas, sed curiosius spectaris. Quis crederet tūc illam tuam cur osam otiositatem, vel otiosam curiositatem, fore post sic non otiosam, sed tibi tuis, hostibusque tam perniciosam? Hęc ille.

III.

Est & aliud quod in hac ipsa lege perquirendum est. Si enim viri omnes relictis sine milite vrbibus Hierosolymam peterēt: quis à finitimis hostibus desertas defensore ciuitates tueri posset? Adiacent enim finitimæ regiones Moabitarum, Ammonitarum, Idumæorum, Philistinorum, Iebusæorum, & Madianitarum, qui omnes Israhelis capitales, & iurati hostes erant, qui hanc vel expugnandi, vel populandi Iudaici populi occasione,

Exod. 34.

nullo modo prætermittendam putabunt. Sed mira tamen legislator providentia huic incommodo, tali promissione consulit. Cum dilatauerit, inquit, Dominus terminos tuos, nullus insidiabitur terræ suæ ascendenti te ter in anno corā me. Ita q;

Psal. 31.

Deus ipse cui legem tulit, in suam fidem ac tutelam regnum eo tempore recepit, quo lex adimplēda erat. Quo quidē præsidio nullum firmus excogitari poterat. Quod quidem ipse appositissima similitudine per Isaiam exponit his verbis: Quo modo si rugiat leo, & caulus leonis super prædam suam: cum occurrerit ei multitudo pastorum, è voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pauebit: sic descendet Dominus exercituum, vt prælietur super montem Sion, & super collem eius. Hic enim summi imperatoris & legislatoris nostri mos est, vt cum aliquid præceperit, ex quo humano iudicio incommoda aliqua sequi videantur: hanc ipse curam suscipiat, vt ea omnia de medio collat, & virtute sua propulset: quo ab omni metu liberi, præceptis eius parere valeamus. Sic enim aliàs

Leuit. 25.

eidem populo præcepit, vt l' primo quoque anno terra sabbathū agere: quo videlicet omnia quæ per id tēporis terra germinaret, pauperum inopiæ deseruirent: quibus diuina pietas & prouidentia hac ratione consultum volebat: cum nihil negligat eorum quæ fecit. Quòd si quis aduersus hanc cessationem obiceret. Quid igitur hoc tempore comedemus? quid bibemus: si nō seuerimus, aut collegetim⁹ fruges nostras? Ad hoc ipse Dñs qui legem tulit, continuo respondet: Dabo, inquit, benedictionem meā vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum, seretisq; anno octauo, & comedetis veteres fruges vsque ad nouum annum: donec noua nascantur, edetis vetera.

His autem duabus legibus duo potissimum insinuate nobis Dominus voluit: Alterum vt cum ex obedientia mandatorum

eius incommoda aliqua sequuntur, nō idē ab ea deterrēamur, sed certū illi mē cōlestem opem affuturam credamus, quæ fidelēs seruos vel ab omnibus incommodis liberet, vel ea certē præsentibus & futuris bonis cumulatissime p̄fēt. Hoc enī pollicentur illa propheta verba: Reuela Dominio viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. Et educet quasi lumen iustitiā tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem: hoc est, splendore numinis sui opera tua illustrabit, & fœlicem tandem illis exitum largietur. Itaque si iudex, si testis, si aduocatus, dum officio suo rectē fungitur, graues sibi multorum inimicitias intelligit subeundas & domestica damna sequutura, oculos per fidem in cælum tollat, speret quē fidissimum illum parentem (cuius mandatis obtemperare studet, cuius causam agit, cuius nomen & maiestatem veretur) nunquam illi in hac rerum angustia defuturum. Quin & concionator si intelligat multos moleste laturos, quod publica hominum vitia palam traducat, & arguat: nihilominus tamen cōstet & fideliter munus suum obeat, finisque diuini numinis fiducia pectus suam roboret atque confirmet. Quod si quid forsitan aliquando propter iustitiā patiat, sciat se hoc nomine inter Prophetas & Apostolos numerandū: quos similia passos Dominus in euangelio testatur, cum ait: Sic enim persecuti sunt Prophetas qui fuerunt ante vos.

Psal. 36.

Matth. 5.

Alterum verò quod ex harum legum præscriptione colligimus, est: vt intelligamus voluisse Dominum his libus homines fidei disciplinam assuefacere, vt hinc discerent non tam humana ratione, quàm fidei lumine atque doctrina vitam suam moderari. Tria enim sunt in mundo hominum genera. Primum, eorum qui mole pecudum sensu magis & affectibus, quàm ratione ducuntur: qui quæ omnia quæ moliantur atque designant, vtilitate & voluptate corporis metiuntur. Secundum, eorum qui humana ratione, sed ea tamen obscurata, magis quàm sensu vitam moderantur: qui ferè humanam laudem & nominis claritatem sibi modis omnibus sequendam statuunt: cui omnem vtilitatis & voluptatis rationem cedere volunt. Tertium est eorum, qui fidei lumine atque doctrina quæcunq; agere cupiunt, moderantur, nec ab eius præscriptioe, vel latum vogue descendere volunt: propheticam illam vocem vsurpantes: Nam & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tuæ. Primum ergo illud genus est pecudum, secundū hominum, tertium Christianorum. Maximè enim proprium huius professionis est, fide vitam dirigere, & ea, rationē à fide nō unquā deuiamē corrigere. Sicut enim ratio corrigit sensum

Psal. 118.

cum is magnitudine sua terræ marisque globum longe superest, ita fides: quæ cæleste lumē est; rationis humanæ lumē, quod in multis deficit, dirigit, & emendat.

His ergo legibus, quas humana quidem ratio non adeo probaret, voluit olim Dominus fideles in hoc assuescere, ut non sola ratione, sed fide vitam suam instituerent: quod hoc videlicet fidelis hominis proprium sit, si professio:is suæ numeras implere velit. Est enim vna fides, in Dei leges semper intenta: has intruetur, has vitæ regulam habet, has singulari studio, & mira animi contentione & alacritate persequitur. Quicumque igitur Christianæ philosophiæ se totos plenissimè dederunt, sic vitam suam fide moderantur, ut nihil audeant solo rationis iudicio, nisi fidei simul lumine conspirante, moliri. Itaque semper seipos excitant ad diuina eloquia ment: concipienda, nec aliud in vita meditantur, quàm ut ductum & imperium summi illius ducis & moderatoris alacres & expediti sequantur: vsque adeo ut ne licita quidem, & communi more ac lege concessa, aggredi velint, nisi prius in Dei numen inspiciant, ipsumque autorem & moderatorem habeant: absque ductu enim illius vix se loco mouere totum arbitrantur. Ut igitur ad hunc modum homines ex Deo pendere, illique se totos credere discerent, non huiusmodi legibus solum, sed variis olim eos premebat angustiis: quibus tamen in summa rerum omnium desperatione, mirabili prouidentia consulebat: vt his exemplis atque experimentis eruditi, fide semper, & spe in Deum niterentur, quoties in similes casus incidissent. Huc spectant illa

Deut. 8.

Mosis verba: Affixit te penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorauerunt Patres tui: vt ostenderet tibi, quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egredietur de ore Domini. Hoc est, hæc mirabili cura & prouidentia, quæ tibi in summa rerum penuria constituto consuluit, erudire voluit: vt quotiescunque quavis alia siue egestate, siue calamitate premeretis, ad illius opem certa fiducia confugeret quem in simili angustia constitutus, propitium atque benignum expertus es; Hæc autem disciplina multis modis confirmanda fuit: quandoquidem nihil est rationali creaturæ difficilius, quàm seposito rationis iudicio, fide quæ supra omnem rationem est vitam moderari. Cum enim ratio imminetia ex obedientia diuinæ legis pericula homini proponat (quæ vix humano consilio vitari possint,) fides vero contra Dei præsidio nixa, nihil in eo euentu verendum esse decernat: in hac tanta fidei & rationis contentione spreto rationis & sensuum iudicio fidem sequi, an non sit

pra omnem naturæ facultatem positum est? Et quidem ceteræ virtutes, quæ veræ & Christianæ virtutes sunt, quamuis à naturali gratia proficiscantur, aliquod tamen habent eû naturæ bene instituta cõmercium: fides tamè hæc, tota cælestis & super naturalis, supra omnem naturæ conditionem posita est. Ceteræ item virtutes omnes circa ardua & difficilia opera versantur: nulla tamen huiusmodi fide (quæ inter ipsa pericula Deo fidès, tuta est) difficilior: non castitas, non obediètia, non patientia, nõ humilitas, non ieiunia, non affectuum cohibitio. Has enim virtutes Philosophi quamuis non omnino perfectè ratione duce consequuti sunt: hæc autem vitam atque inffammatam fidem præsentium incommodorum contèpticem, & invisibilem spe straticem, quam pauci inter ipsos etiam fideles habeant, apertè Saluator docuit, cum ait: Filius hominis veniens, putas ne inueniet fidem in terra? Quid quòd etiam magnus ille Dei amicus Moses, ad aquas contradictionis non nihil in huiusmodi fide vacillauit, propter quod ab ingressu promissæ terræ prohibitus à Domino fuit? Quamobrem erandus à nobis assidue ipse fidei nostræ autor est: vt hoc nobis clarissimū fidei donum adaugeat quò per fidem modò digrè Deo ambulantes, & ipsius præscriptis vitam nostram fideliter dirigentes, omniaq; peruersa mudi iudicia excelsò & erecto animo contènètes, ad illà tandè inffinitæ pulchritudinis speciè reuelata facie cõtèplādā, ipso donante peruenire mereamur: qui est benedict⁹ in secula seculorū. Amè.

Luc. 17.

Dent. 1.

In eadem Dominica infra octauam Epiphaniæ concio secunda, in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Ecce pater tuus & ego dolentes, querebamus te. Luc. 2.

Cum multa sint & quidè maxima, inter summu illud conditorum, & res ab eo conditas discrimina, fratres charissimi illud vnum inter cetera præcipuum esse dicitur, quòd solus ille immutabilis, & in omni æternitate constãtissimus est: cetera verò omnia siue supra siue infera variis mutationibus obnoxia sunt: ea tamen lege, vt quò Deo sunt propiora, minus sint mutabilia: quò verò longius ab eo distant, eo pluribus mutationum generibus subiiciantur. Hoc primum in orbibus cælorum animaduertere licet, qui omnes præter cõmutatōnem quotidianæ circumuolutionis motum, propriis quisq; moribus

motibus in obliquam cæli partem feruntur: quorum qui propiores nobis sunt breviori temporis spatio circumuoluuntur, quemadmodum orbis lunæ, qui vno mense absoluit cursum suum, superiores verò quod magis à nobis distant, longiori spatio conficiunt orbem suum: adeo ut stellerum cælum quod his omnibus supereminet, ac Deo propius est, ea tarditate moueatur, ut triginta & octo annorum milibus (si Mathematicis fides adhibenda est) cursum conficiat: quod est penè immobile esse. Supremus verò omnium orbis, quem Emphyreū appellamus, & Dei sedē Isaias vocat, ut sessori suo propinquissimus, ita immobilitatis eius particeps est: qui quamuis immobilis sit, mutatus tamen aliquando fuit, quando à non esse, prodit in esse. Omnia igitur quæ extra eum sunt, quamlibet sublimia & perfecta sint, mutationis tamen legibus obnoxia sunt. At inferiora hæc, quæ longissime ab illa excelsa & immutabili Dei sede distant, maximis & continuis motibus agitantur. Quia enim omnia à cælesti virtute pendent, sicut cælum perenni motu circumagitur, nec eandem faciem, eundemque siderum aspectum terris ostendit ita omnia volubilitate sua versat & voluit. Hinc tam variæ temporum, rerumque omnium qualitates & affectiones, quas enumerare longum ac penè infinitum esset.

Iam verò homo ipse, bone Deus! quam multis mutationibus & corporis, & animæ obiectus est? Non enim temerè sanctus Iob multis eius miseriis enumeratis, hanc postremo addidit: nunquam illum in eodem statu permanere. Quid hic ætatum mutationes referam? in quibus vsque adeo ipse à se homo dissidet, ut quem modo certa corporis specie atque vultu cernas si post quindecim illum annos obuium habeas, vix eundem esse cognoscas. Quid, varios eius morbos, anitates, affectiones, fortunas, pes, metus, laticias, mœtiores, curas, ceterasque eius mutationes commemorem? Semper enim tristitia lætis vbiq; ita miscetur, ut extrema gaudij luctus occupet: & vnus laboris atque mœtoris exitus, alterius sepe initium sit.

Quæ cum ita sint, quantum illi quæso insaniunt qui in rebus adeo fluxis & instabilibus spem, a morè, felicitatè, voluptatem, & omnia denique vitæ præsidia ponunt: quæ secutentibus aquis magis fluida, fluctibus & mari magis infida, ventis omnibus & arborum folijs instabiliora sunt? Quantò verò his demeriores, qui propter res adeo futiles & inanes, æterna & incommutabilia bona, quæ pijs hominibus diuina largitas pollicita est, contemnant? Quid enim amentes isti sperant: certò possunt, nisi ut cum illis pereant, in quibus felicitatem suam

Isai 99

Iob. 1. 21

posuerunt, illorumque ruina opprimantur?

Sed quorsum, inquires, hoc tam longè repetitum exordium? Nimirum vt intelligatis fratres, ne ipsum quidem supremum cælum, in quo Deus habitauit (pectus dico beatissimæ Virginis) harum mutationum expertus omnino fuisse. Vidistis hactenus in superioribus festis, quibus gaudis caeleste hoc atque diuinû pectus fuerit exhilaratum! Quale enim illud gaudium fuit, cum Virgo Dei verbum Angelo nuntiante concepit, cum cognatâ Elisabeth visitauit, cum clausi in vtero infantis exultationem intellexit, cum dei filium sine vilo aut doloris sensu, aut pudoris detrimento peperit, cum Angelos canentes audiuit, cum pastores adorantes, & Magos munera offerentes vidit? Hactenus quidem, o beata Virgo, omnia tibi lata & secunda cesserunt: iam tempus est, vt huius vitæ in qua degis mutationes, a que vicissitudines experire. Hæc enim vita, non tam virga, quàm exilium, quàm mare procellosum & infidum, quàm, lachrymarum, ærumnarum, & miseriarû vallis est: in qua nulla diuturna serenitas, nulla constantia est: in qua eandem cœli faciêm diu videre non licet, in qua tot turbines ac procelles, tot insperati casus miseros mortales exagitant: in qua à mane vsque ad vesperam tempora commutantur, in qua nunquam eodem cursu respondent vitima primis: in qua deniq; ipsi mundi huius conditor & moderator visitat hominem diluculo, & subito probat illum. Post hæc igitur prima nascentis Christi gaudia, quadragesimo deinceps à natiuitate eius die, Simeon futuram illius passionem, & gladium matris viscera penetraturum vaticinatur. Herodes natum puerum quærit vt interimat, infinite mq; propter illum puerorum stragem edit. Virgo cum filio in Ægyptum inter pestis nocte fugam arripit: septem annorum exilium inter idolorum cultores patitur, qui castissimum eius pectus nefanda idolorum superstitione, execrandisque operibus, incredibili dolore cruciabant. Septennio verò in eo exilio consumpto, Iudæam repetens, Archelaum paternæ impietatis heredem metuens, Iudæa relicta in Galilæam secedit, ac tandem hodie in die amisso dilectissimo filio, trium dierum acerbissimum cordis martyrium sustinet: quod quidem ea qua in initio proposuimus verba testantur, *Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.*

Luc. 2.

Matth. 2.

Idibem.

I

Huius autem spiritualis martyrij occasionem sanctus Evangelista in præsenti lectione exprimit his verbis: *Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendens parentibus eius Hierosolymam secundum*

secundum consuetudinem dies festi, consummatiſque diebus cū redirent, & mansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Excitantantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter dies, & requirebant eum inter cognatos & notos & non inuentes, regressi sunt in Hierusalem requirentes eum. Nihil autem mirum Christum Dominum inter cognatos inuentum minimè fuisse, cū apud illos inter-
 dum etiam amittatur. Hinc Abraham vt Deum inueniret dicitur: Egre-
 dere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui & c. Ad Sponsam quoque Regis æterni dicitur: Audi filia & vide, & inclina autem tuam, & obliuiscere populum tuum, & c. Parentes enim & cognati carnis id præcipue amant, quod ad eos pertinet, quod è visceribus eorum delibatum est, nempe carnem ipsam. Hanc enim & nutrire, & ferre, & moliter etiã cum iniuria spiritus educare student: quod cū faciunt, hostem acerrimum aduersus Spiritum armant. Scriptum est enim: Qui delicatè à pueritia nutritur ferulum suum, postea sentiet eum contumacem. Quamobrem nihil mirum si toties huiusmodi cognatorum affectus fugere admoneamus: vt omnitram interim curas, sollicitudines, variaque negotia, quibus nos ipsa carnis & sanguinis communio implicare solet. Cõmunis quippè amor cõmunia quoque omnia siue bona, siue mala, siue secunda, siue aduersa facit. Nemo autem, vt Apostolus ait, militans Deo, implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se prebavit. Hinc saluator in Euangelio adoleſcenti, quem ad se vocabat dicenti se prius paternæ senectutis ac sepulturae curã agere velle, ait: Desine mortuos sepelire mortuos. Siquilum à parentum cõplexu auocans ad regnum Dei euangelizãdũ destinauit. Quale nihil mirum si inter cognatos, & notos Christus minimè inueniatur, quos ipse toties fugere suadet.

Redeunt igitur parentes Hierosolymam, cõmuniãque ciuitatis leca diligenti: si mē lustrant, & signis quibus puer agnosceretur prolatis, illum studiõssimè requirunt. In quo quidẽ studio tridui spatium insumprum est. Quo autem doloris iaculo tenerimum Virginis pectus hoc triduo sauciaturum fuerit, quæ vis orationis exprimere queat: Quòd si quæras, cur Christus Dominus matre dilectissimam tam acerbò dolore cruciari passus sit quæ nec pro sceleribus, quæ non admiserat, expiandis, quicquam pati mereretur: nec ad illum mundi redemptio pertinebat, cū Christus Dominus peccatorum cõmuniõ torcular solus esset calcaturus? ad hoc respondemus, partem quidẽ ad maius sanctissimæ Virginis meritum: vt rō ad afflictorum omnium solarium, hoc Deo ita disponente contigisse. Sicut

Genes. 22.

Psal. 44.

Prou. 26.

2. Tim. 2.

Mat. 8.

enim Christus Dominus laboribus suis suorum labores lenit & consolatur: ita laborum atque dolorum innocentissimæ matris exemplo, piorum omnium dolores leuare voluit. Hoc enim vel præcipuè pios interdum homines torquere solet, quòd calamitatum suarum argumento colligunt se à Deo derelictos; fortunæque temeritati & ludibrio permisos: ut pote ab eius gratiæ & amicitia alienos. Si enim certo sibi persuaderent, ea mala quæ patiuntur, non à Deo irato, sed proprio & beneuolò immittit: non alio sanè vultu atque animo hæc incommoda quæ ægròtantes salutaria medicorum pharmaca quamuis amara exciperent. At quo firmiori argumento Dominus hunc ab animis eorum errorem euellere poterat, quàm tot angustiis atque meroribus, quibus innocentissimam matrem, partim in infantia, partim in virili ætate, partim in acerbissima morte sua cruciari passus est? Itaque ad quadragésimum vsque post natiuitatis eius diem, purum atque lyncetum gaudium cœpit: ab hoc autem die quo ex Simeonis vaticinio futura Christi certamina & agones intellexit, nunquam adeò purum & solidum gaudium cœpit, quòd non huius variè in recordatione, doloris amaritudi-
ne aspergeretur.

Cur autem Dominus variis calamitatibus homines exagitari permittat, ratio in promptu est, quòd videlicet non raro ad diuinam opem implorandam his malis agitati excutentur. Hac enim de causa Dominum Propheta orabat: Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum domine. Calamitates enim dormientes excitant, torpentes extimulant, iacentes erigunt, inertiam comprimunt, mortalitatisque nostræ nos admonent, & ad Deum tandem ire compellunt. Quid enim aliud superbissimum illum Assyriorum Regem ad Dominum conuertit, nisi quòd à regno suo electus, inter feras agri ferarum ritu toto septennio versatus est? Post finem namque dierum ad cælum oculos leuauit, & altissimo benedixit & ab eo regum omnium potestatem pendere professus est. Quid Antiochum religionis hostem, & fidelis populi œverforem, & ciuitatis sanctæ & templi Dei populatorem, nisi grauissimus quidam morbus humiliauit, & in hæc verba compulit: Bonum est subditum esse Deo & mortalem non paria Deo sentire. Quid verò Manassè (qui Prophetarum sanguine Hierosolymam repleuit) nisi captiuitas sua ad meliorem mentem reuocauit? Iam verò Naaman Syrus morbo lepræ correptus, dum corporalis morbi medicamentum à Propheta quaerit, animæ salutem inuenit. Regulus verò in Euangelio, dum motienti, filio salutem à Domino peti-

rit, fidem sibi & toti familiae peperit: qua utique caruisset, nisi
 filij merbushuic tanto bono occasionem dedisset. Itaque quod
 longa oratione frequentissimisq; concionibus docere vix pos-
 sumus, vnus aliquando morbus aut calamitas cumulatissimè
 præstat, atque vt Propheta dicit: Sola vexatio intellectum dat. *Isa. 18.*
 Si enim aut charissimus filius, aut vir, aut vxor immatura
 morte sublata fuerint, tunc omnis domestici ornatus pompa
 conuiescit, tunc epulæ, conuiuia, risus, iociq; procul pelluntur:
 & ipsa etiam communis lux inuisa est Cuius rei gratia fores ac
 fenestraz, qua luci a lius patere possit, obstruuntur. Tunc rectius
 quàm Philosophi omnes de huius vitæ fallacia, inconstantia,
 breuitate, & fragilitate variisque miserijs philosophamur, & ad
 rerum humanarum contemptiorem excitamur. Quod si
 quid in seculis facere videantur, hoc non calamitatibus, sed suæ
 ipsorum imbecillitati imputandum est. Rectè enim D. Chry- *Chrysost.*
 sost, calamitates amaræ potioni similes esse dicit: quæ noxios à
 corpore humores pellit, & sanitatem restituit. *Simile.* Veruntamen si-
 cut quidam stomacho adeò infirmo sunt, vt potionem quam e-
 biberunt, lacessente stomacho protinus euomant (quibus me-
 dicina non fructum, sed cruciatum affert) ita sunt quidam qui-
 bus tribulationis portio non vtilitati, sed acerbitati est. Quod
 quidem non tribulationi (vt diximus) sed ipsorum vitio & im-
 becillitati tribuendum est. *Math. 7.* Duas Dominus in Euangelio do-
 mes describit: quatum altera supra firmam petram, altera su-
 per fluxam arenam extructa esset: ventis autem & imbribus
 irruentibus, alteram immobilem perstitisse, alteram coruisse
 ait. Cuius ruinæ causâ non tam ventis & imbribus, quàm infir-
 mitati fundamentorum ascribenda est. Tribulatio namq; auro
 quod per ignem probatur, puriores ac nitidiores efficit: quod B.
 Job, Tobias, cæterorumque Sanctorum exemplo discimus: qui
 quamuis probatissimi semper fuerint, multò tamen probatio-
 res presens & laboribus effecti sunt. Aromata preciosa quo *Simile.*
 magis conteruntur, aut in ignem coniciuntur, hoc maiorem
 ex se suauitatis fragrantiam emittunt. Quod in sanctis marty-
 ribus apertè liquet, qui passionum ictibus contriti, & in flam-
 mas laborum coniecti, suauissimum ex se patientiæ odorem e-
 miserunt. Cùm autem omnes qui in vera pietate adoleuerunt,
 bonus Christi odor sint: consequens est, vt varijs tribulationi-
 bus pressi atque contati, simili quoque odore fragrent. *Simile.*
 Vnde *Bernard.* merito D. Bernard. virum iustum calo comparat, quòd quan-
 tis semper nitat, & fulgeat noctu tamen tot lyderibus distin-
 ctum, pulchrius ac nitidius fulget. Sic enim tunc diuinæ maie-
 statis

Psal. 16. statis conspectum fulgebatur ille qui dicebat : Probasti Domine cor meum, & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Quid igitur huius animæ conspecta pulchritus? quid virtute sublimius? quid in Dei oculis ornatus? Quis ergo tribulationes audeat improbare, quæ huius tantæ dignitatis ministræ sunt?

II.

Psal. 10. Sed ad historiam redeuntes, cum piis matris lachrymis finem Dominus imponere vouisset, post triduum in te quærenti obtulit. Relictis enim pia Virgo cognatis templum repetit, & quem inter carnis affines inuenire non potuit, doceatam in templo reperit. Suo enim quæque res in loco quærenda est. At Dominus in templo sancto suo, Dominus in celo sedes eius. In celo igitur quærant eum beati cœlites, nos verò qui in terra degimus, qui humi vermiculotum more strati sumus, in templo suo, hoc est, in orationis loco illum orantes quæramus. Nec enim fallere villo modo potest ille qui ait: Petite & accipietis, quærute & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. O quoties homo, qui sibi Deum amisisse videbatur, vbi ad orationis locum & officium cõ fugit, & in eo suppliciter & ardentè Dominum orauit, & seipsum quem penè perdidit, & Deum quem amissum putabar inuenit? Sed quibus quæso signis conicete poterit, me tandem illum inuenisse? Mirè hoc D. Bernard. explicat his verbis: Ex motu ait cordis intellexi præsentiam eius, & ex fuga vitiorum, carnaliumque affectuum compressione aduertit potentiam virtutis eius: & ex discussione siue redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientiz eius: & ex quæntulacunque emendatione morum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis eius: & ex reuocatione ac reformatione spiritus, id est, interioris hominis mei, percepi utrumque speciem decoris eius: & ex conuolitu horum omnium simul, expaui multitudinem magnitudinis eius. Hactenus ille. His ergo quisque signis se Dominum inuenisse conicete poterit. Hos autem internos animi motus ij potissimum sentiunt, qui se totos precandi studio dederunt: qui Dominum in templo suo, hoc est, in orationis officio & loco diligenter & studiosè quærunt.

*Bernard. su
per Cant.
Serm. 64.*

Sed fortè dices, quo tempore ad orandum accedo, variaz imagines atque rerum etiam gerendarum curæ me undique circum strepunt, quæ mentem meam ad terram deprimunt, & à diuinarum rerum contemplatione uocant. Quid igitur faciam? Hoc fratres nonnunquam imbecillitate naturæ, nonnunquam vicio nostro contingere solet: qui non ita vitam nostram institui-

mus, vt sabbathum illud delicatum, quod à nobis Dominus per
 Isaiam exigit, deuotè celebrare possimus Quid est autem sab-
 bathum hoc modo celebrare, nisi ab omnibus curis, terrenisque
 negotiis feriatum cum Deo requiescere, illi conuiuere, eius aspe-
 ctu & pulchritudine pasci, & festum cum eo diem agere? Sed
 quod est quòd sabbathum hoc Propheta Spiritu Dei plenus de-
 licatum appellat? Non enim frustra vocem hanc usurpasse cre-
 dendum est. Hoc autem nomine in iis potissimum rebus vti so-
 lemus, quæ tenera admodum & fragilia sunt. Ideò vasa vitrea delica-
 tè tractamus: quoniam facillimè quouis leuii &u franguntur.

Isai. 58.

Credite mihi fratres, credite nihil deuotionis spiritu delicacius,
 nihil magis vitreum, nihil magis cuilibet iniuria obnoxium.

Christe sancte! quam leuibus de causis feruor ille & calor diuini
 spiritus refrigescere solet! Leui risu, verbulo otioso, incomposi-
 to corporis motu, buccellæ autè auidius sumpta, oculis aliqua
 re liberius ad videndum potrectis, iisque similibus rebus diui-
 nus ille motus velut ex oculis euanescit. Est itaque tanquam spi-
 ritus vadens, & non rediens, quia facillè quidem abscedit, diffi-
 culter autem redire solet. Quisquis ergo affectum hunc cælestè
 atque diuinum conseruare diu vult, ab his omnibus quamlibet

leuissimis impedimentis purum se atque integrum conseruare
 studeat: quæ quamuis non adeo mentem inquinant, cælestem
 tamen illum rorem & spiritum deuotionis exhauriunt, & tri-
 stem, leuem, imbecillum, aridum, fragilem, & quodammodo ina-
 nem hominem reddunt. Foribus quoque sensuum, atque præ-

cipuè linguæ diligens adhibenda custodia est: alioqui & aures,
 & oculi varias rerum imagines quæ mentem postea perturbant
 & ab intuitu rerum cælestium deliciunt, admittere solent. Lin-
 gua verò si quid intra nos caloris aut feruoris later, loquendo
 exhaurit, & quodammodo foras emittit, atque ita vtroque modo

deuotionis feruorem extinguit. Quis autem verbi consequi pos-
 sit, quam delicatè Sæcti omnes hoc sabbathum Domini celebra-
 bant: quantum cura quidquid internam mentis quietem & tran-

quillitatem vel leuiter interurbare poterat, vitare curabant?
 De beato Antonio Athanasius in vita eius memorat: quòd

cum illi in deserto agenti, semel aut bis in anno minister qui-
 dam panem (quò solo vescabatur) afferret: ne simplici quidem

Athan.

verbo vtro citroque dato, quietem suam vit sanctus interrum-
 pere volebat: ne hac occasione internum illud animæ suæ si-
 lentium, & sabbathum violaret. D. verò Franciscus in solitudine
 montis Aluernæ cum Deo vitam agens, locum admonebar, vt

cum media nocte ad illum pergeret nocturnos cum eo hymnos
 recita

recitaturus, nullum verbum proferret: sed statim versiculum inchoaret: Domine labia mea aperies. Quod si is sequentem versiculi partem non redderet abiret protinus. Videte fratres quâ delicate sanctus hęc Pater sabbatum Domini celebrabat, qui ne vno quidem verbo quiesceret illam placentissimam turbamurum patiebarur. Cæterum nos, qui ad summam hanc sabbati religionem variis impediti negotiis peruenire non possumus, hoc saltem curemus: vt quam maximè fieri possit hanc Sanctorum providentiam imitari studeamus. Quo enim ad illos propus accesserimus, hoc perfectius sabbatum hęc delicatum, quod tant opere à nobis Deus exoptat, tantisque muneribus apud eundem Prophetam cumulat, offeremus. Hęc autem ideo à me dicta sunt fratres, vt eos qui Christum inuenire desiderant, exëpio sanctissimæ Virginis in templo, hoc est, in orationis loco quærendum atque inueniendum esse admonerem.

Non solum autem locus: sed tempus etiam quo eum reperit, nobis aliquid inuirit. *Post triduum quippe inuenit illum sedentem in medio doctorum &c.* Cum autem triduum hoc variè licet interpretari, ego tamen maioribus subtiliora relinquens, & plana ac simplici via gradiens, tria pœnitentiæ munera intelligenda esse puto. Hęc enim trium dierum itinere transacto, non dubium, quin amissus per peccatum Christus inueniatur. Multi autem primo die illum quærete videntur, qui admissa scelera vt eumque planguat. Quidam verò primo sequentem addunt dum eadem confitentur, pauci tamen ad tertium perueniunt, qui videlicet plena satisfactione Dominum placare studeant. Satisfactiois autem nomine, non eam solum accipio, quæ tertia pœnitentiæ pars est: sed eam etiam quæ ad iustitiam pertinet, qua vnique reddimus quod iniuste aut sustolimus, aut retinemus. Itaque aliquando proximi honor illi in contumelia sublati: aliquando fama detractione laesa: aliquando opes iniquè auertæ refarciendæ sunt, si iustitiæ integritatem retinere volumus. Hoc autem quotus quisque implet? Aliena eripi quotidie videmus, contumeliam honorem proximorum frequenter lædimus detractionibus eorundem famam passim læceramus. Harum autem rerum damna vix vquam refarci videmus. Quo fit, vt bi duo solû Dominû quærentes, nec ad tertium hûc diè peruenientes, minimè illum inueniamus, qui post triduum inuenitur.

III.

Verum hoc tridui spatio transacto, cum ad templum Domini Virgo peruisset, filium tandem inuenit, *sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem.* Qua autem læticia virginum

gin-um pectus tunc fuerit exhalatum non est facultatis nostræ explicare posse. Itaque nihil cunctata mater, per medias astantium atque mirantium turbas, ad filium vsque intrumpens, mæroni quæ lachrymis in lætitiæ lachrymas commutatis, in hæc verba oratur: *Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes querebamus te. Et ille, Quid est, inquit, quod me querebatis? Nesciebatis quia in iis quæ Patris mei sunt, oportet me esse.* Hoc est, Nescitis ea mihi negotia semper esse tractanda, quæ Patris mei sunt? Quæ sunt Domine Patris tui negotia? Imò verò quid in hac tanta re vniuersitate est, quod ille non administraret, qui omnia in omnibus operatur? Huius enim rei gratia à sanctis Patribus totus oculus, tota manus, totus pes esse dicitur: totus oculus quidem, quod omnia videat; manus, quod omnia operetur; pes, quod omnia sustineat, atque peruadat. Verum in hac tanta rerum varietate, sola Patris summi gloria, & salutaris nostræ curæ opus eius esse dicitur: quoniam ad hoc vnum cetera omnia diriguntur, atque vnus huius operis compariatione cuncta alia pro nihilo reputantur. Quid enim aliud illa verba Domini significant? Pater meus vsque modo operatur, & ego sperior? Quid autem huius operis nomine, nisi salutis nostræ negotia designantur? Sed ais, aliquid salute nostræ prius Domino & charius est, nempe nominis sui gloria, quæ illustrare contendit, ut pote qui omnia propter semetipsam operari dicitur. Sed animaduerte quæso mirabilem Dei nostri bonitatem, qui gloriam suam ita cum salute nostra copulauit, ut eam ipsam in salute nostrâ procuranda collocarit. Quid enim eius gloriam magis illustrat, quàm quod miseros homines tot beneficiis subleuat, tot muneribus ornât, tot sceleribus ignoscit, tot eorum contumelias patientissimè sustinet, ac denique tot modis eos diuinans & felicitatis suæ consortes efficere contendit? Hoc igitur perpetuum Christi studium est: hic eius cubus, hic potus, hoc munus & officium, nempe vitam omnem in hominibus iuandis infundere: adeo vt nullum in vita sua temporis punctum studio salutis nostræ vacuum abire permitteret: ut pote qui totam sibi, quâ mihi & natus, & passus, & mortuus sit. Non sibi igitur peperit, ut mihi parceret: nõ sibi quietem indulserit, ut mihi eam donaret: nõ denique solus & vitæ suæ rationem habuit, ut salutem & vitam meam consulere. Quod quidè officium maturiori ætate administrãtũ hodie sceleret inchoatũ est. Hæc igitur fratres, prima Christi institutio, hæc prima eius imò perpetua admonitio. Quid aliud Evangelicæ vitæ professio, nisi charitatis institutio est. Quicũq; ergo celestis huius philosophi discipulus

sumus, quicumque de Christi fide & nomine gloriamur, eiusque vestigiis insistentes, eò peruenire cupimus quò ille peruenit: hoc imprimis curemus, vt omnè animi nostri conatù ad hominum salutem conferamus, vt aliorum malis commoueamur, vt aliorum incommoda nostra ducamus, vt in subleuandis inopum seruis opes nostras & opera nostra infumamus, vt cum detrimento etiã nostro aliis profuissè lucrù putemus: vt illud denique, Apostoli impicemus: Non quæ sua sunt singuli cogitantes, sed quæ aliorum. Quod quidem præceptum exemplo suo confirmat cum ait: Sine offensione estote Iudæis & Græcis, & Ecclesiæ Dei: sicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis vt salui fiât. Potètius enim apud pios charitas, quàm apud improbos cupiditas: & amor Dei apud illos, quàm apud hosce amor sui existit. Quocirca quisquis in charitate est, diligentius aliena curare debet, quod charitatis est, quàm sua ipsius, quod amoris proprii est.

Ad huiusmodi verò charitatem discipulos Dominus hortatur, cum eos salem terræ & lucernam super candelabrum positam esse debere ait: Lucerna quippe dum alios illuminat, se ipsam consumit: & saltem dum carnes integras & incorruptas seruat, seipsum corrumpit. Si enim post dies aliquot carnes eas inspexeris quas sale salisti, carnes quidem integras, salem verò euauisse deprehendes. Hoc ergo Christiani hominis proprium est, non solum aliis prodesse: sed cum suo etiã incommodo prodesse. Illud enim secundum naturam, hoc supra naturam est supra quam diuina gratia mortales constituit. Scitum enim illud est? Nihil tam esse secundum naturam, quàm iuuare consortem naturæ. Hoc ergo naturæ, illud verò Christianæ gratiæ singulare opus est. Quoties in literis sanctis fideles membris humani corporis comparantur? At inter corporis membra, quod membrum est, quod vni tantum sibi, non aliis deseruiat? Mutuè enim sese velut fraternæ charitate iuuat, & quòd ab aliis beneficium accipiunt, aliis præstant: dum simul & alia membra iuuant, & ab aliis iuuantur. An non igitur hoc Christiani hominis officium vel maximum est? An non Apostolus hoc ipsum confitetur cum ait: Alter alterius onera portat, & sic adimplebitis legem Christi? Quid autem est, alterum alterius onera portare, nisi mutuè sese officiis iuuares? Sed audiamus simul & erubescamus Gentilem Philosophum hanc eandem Apostoli doctrinam his verbis præscribentem: Omne hoc quod viles, quo diuina ac humana conclusa sunt, vnum est: membra sumus corporis magni. Natura nos cogna-

1. Cor. 13.
1. Cor. 10.

Matth. 5.
Simile.

Simile.

Galat. 6

Is. neca.
ps. 136.

tos edidit, cum ex iisdē, & in eadē gigneret. Hæc nobis morem indidit mutuum, & sociabiles fecit illa æquum, iustumq; composuit. Ex illius constitutione miserius est nocere, quam lædi. Ex illius imperio paratæ sunt iuuanis manus. Iste versus & in pectore & ore sit. Homo sum: humani nihil à me alienū puto: Coœamus: in commune nati sumus. Societas nostra lapidum fornici similissima est, quæ casura nisi inuicē obstarent, hoc ipso sustententur. Hactenus ille. Ex cuius verbis alia quoq; com modissima similitudo colligitur, qua homines inter se nō modò tanquã vnus corporis membra, sed tanquã lapides etiam in edificijs structura dispositi cōparantur. Vt enim hi mutuo sese iuuant, dum alios sustentent, & ab aliis vicissim sustententur: *Simile.* sustentant enim superiores, & ab inferioribus sustentantur: ita planè fideles in Ecclesiastica structura in qua tanquam lapides viuè ædificantur, mutuas sibi maiores minoribus, & minores maioribus operas præstare debent: ea tamen lege, vt maiores lapides, qui in operis fundamento collocantur, quò maiores sunt, hōc maiora proximorū opera sustineant. Quod planè Apollolus faciebat, cum diceret: Ego autem libentissimè impendar & super impendar, ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens, minus dilgar à vobis. Quod quidē officium à nobis exi- *2. Cor. 12.* git, cum ait: Debemus nos qui firmiores sumus. imbecillitates *Rom. 15.* infirmiorum portare, & nō nobis placere. Quid est autem non nobis placere? Nimirum vt cū infirmiores labi quandoq; vide mus, nullo modo nobis illorum comparatione de nostra firmitate blandiamur: quod illis iacentibus nos stare videamur, hoc enim insolentis est: sed magis ex illorum infirmitate imbecillitatem nostram agnoscamus, atq; metuamus ne simili nos modo deseramur, illosq; iuuare si possumus studeamus si nō possumus feramus. Hæc igitur prima religionis nostræ institutio fratres, quàm nobis hodie celestis magister exemplo suo ob oculos ponit, ad quam totius vitæ nostræ ratio exigenda est. Vt quemadmodum salutis nostræ autor, nulla sua aut utilitate, aut necessitate inductus, imò cū suo maximo labore malis nostris consulere, & salutis nostræ opus exequi dignatus est: ita nos hoc tantę charitatis exemplo commoti, sine vlla terreni lucri spe gratis benefacere studeamus: easq; benefaciendi occasiones captare curemus, in quibus præter ipsum boni operis me- *Cicero.* ritum & dignitatem, nihil aliud requiramus. Si enim Ciceroni dicere licuit, præmia rectè factorum esse ipsa rectè facta: quid hominem Christianū fidei lumine instructum facere par est, qui ad vnā charitatem omnia vitæ officia conferre iubetur,

Thom. j.

b

Quod?

Quod quidem documentū si quando aliàs, hoc maxime tē-
pore necessariū est: in quo vt abundauit iniquitas, ita multorū
refrixit charitas: qua frugescente, vix homines pedē, aut manū
sine aliqua lucrī spe, aut cōmodi ratione mouent: in quo officia
cunēta venalia sunt: in quo virtus nō tam virtus, quā mercimōniū est in quo si quid ipsa specie honestū est, quæstui magis,
Philip. 2. quā pietati seruit, in quo deniq; omnes quæ sua sunt quæ-
runt, non quæ Iesu Christi. Hanc igitur philosophiā Saluator
nos hodie docet, cū ait: *Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis
quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?*

Et ipsi non intellexerunt verbum quod loquutum est ad eos. Patris
quippe nomine illū fortasse intellexerūt, de quo antea Virgo
dixerat: Ecce Pater tuus & ego dolētes quærebamus te.

Sequitur deinde: *Descenditq; cum illis, & erat subditus illis.* Quis,
quibus? Deus hominibus: Deus inquam cui subduntur Angeli,
cui Principatus & Potestates obediūt, subditus erat Mariæ: nec
tantum Mariæ, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo,
Bernar. vt Bern. ait: vtrumlibet, & elige quid amplius mirexeris, siue
filij benignissimam dignationem, siue matris excellentissimam
dignitatē. Vtrinq; stupor, ab vtrinq; miraculū. Et q̄ Deus scēmi-
næ obtēperet, humilitas absque exēplo: & q̄ Deo scēmina prin-
cipetur, sublimitas sine socio. In laudibus virginū singulariter
canitur quōd sequitur agnum quocunq; ierit. Quibus ergo
laudibus iudicas dignam, quæ etiā præit? Disce homo obedire,
disce terra subdi, disce puluis obtēperare. De autore tuo loquēs
Euāgelista: *Eterat, inquit, subditus illis.* Erubescere superbiere cinis:
De^o se humiliat, & tu te exaltas? De^o se hominibus subdit, & tu
dominati gestiens hominibus, tuo te præponis autor? Vtinam
mihi aliquādo tale aliquid cogitanti, Deus respondere digne-
tur, quod & suo increpando respondit Apostolo: Vade, inquit,
Matth. 27. post me Sathana, quia nō sapis ea quæ Dei sunt. Quoties enim
hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire con-
tendo, & tunc verè non sapio ea quæ Dei sunt. De ipso namq;
dictum est, *Et, erat subditus illis.* Si hominis o homo imitari de-
dignatis exemplum, certè nō erit tibi indignū sequi autorem
tuum, Si non potes forsitam sequi eum, quō ascendit, dignare
vel sequi quō tibi condescendit. Huius autē imitationis præmiū erit, vt si hāc Domini Saluatoris hu-
militatem pio deuotionis studio sectati fuerimus eiusdem cel-
itudinis & gloriæ ipso donante participes efficiemur: quando
quidem fixa manet illa eiusdem sententia dicentis: Omnis qui
se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

Dominica prima post octauā Epiphaniæ concio prima; in qua Euangelica lectio explanatur.

THE. Omnis homo primū bonū vinum ponit, & cū inebriari fuerint, tuus id quod deterius est: tu autē seruasti vinum bonum vsque adhuc. Ioan. 2.

I N illo tempore nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias, & deficiente vi no, dixit mater Iesu ad eum, vinum non habent. & c. quæ sequuntur.

A V E M A R I A.

R I M A se nobis in hac sacra Euangelij lectio ne quæstio offert, cur beatissima Virgo, & ipse quoque mundi Saluator ac Dñs his nuptiis & conuiuio secularium hominū interesse voluerint, à quibus se religiosi & sancti viri subtrahere cōsueuerunt: ne alienæ intēperantiæ (quæ in huiusmodi conuiuio accidere solet) testes atque participes existant? Cui quæstioni D. August, responderet: Dominum hęc egisse, vt nuptias præsentia suæ testimonio sanctas esse declararet: vt potè qui sciret futuros esse (vt Apostolus ait) qui eas damnarent, qui que in hypocrisis loquentes mendacium, nubere prohiberent. Reuera enim (vt idem ait) honorabile connubium est, & thorus immaculatus. Inter insignes verò status huius laudes, illa præcipuè numeratur: quòd is à Deo institutus, & celebratus sit. Et cæteri quidem status post peccatum, & in peccati remedium: hic autem ante peccatum in statu naturæ integræ, & in paradiso, non in peccati remedium quod non erat, sed ad humani generis propagationem institutus est, quanuis in hoc statu non ad propagationem modò, sed ad remedium quoque peccati deseruiat. Sic enim Apostolus ait: Propter fornicationem tamen vnusquisque suam vxorem habeat, & vna 1. Tim. 4. quæque suum virum. Quia enim in hac parte acrius sæuit concupiscentia, idè inter sacramenta quæ in peccatorum remedium instituta sunt, singulare aliquod institui debuit, quo huic tanto malo honesta aliqua ratione consuleretur. Id autem est matrimonij sacramentum. Ex quo apertè liquet, seruis quoque emptitiis liberum aditum ad hoc sacramentum patere, que admodum ad cætera omnia quæ in peccati & infirmitatis 1. Cor. 7 humanæ remedium instituta sunt. Neque enim par erat vt his medicamentis & beneficiis (quibus læsa natura iuuanda erat)

serui emptitij pretioso Christi sanguine redempti, & in libertatem filiorum Dei adoptati destituerēt. Sicut ergo liberum est eis & baptisma, & confessionem & Eucharistiā, extremamque vnctionem percipere, ita etiam matrimonio copulari. Solo enim ordinis sacramento interdiciuntur, quia per hoc dominos debito seruitutis officio fraudarent; quod æquitatis & iustitiæ ratio nõ patitur. Quamobrem sicut lethalis criminis reus esset, quisquis aliis sacramentis seruo violenter interdiceret: ita planè quisquis aut minis, aut plagis, aut aliis iniquis rationibus serui coniugium impedit, grauissimo se crimine alligat, & flagitiorum omnium quæ ille hoc remedio destitutus admiserit, reus efficitur. Quòd si causeris duram esse conditionem dominorum, qui dato non vulgari precio seruos suos emerunt, hoc à me non requiras: sed ab eo qui & liberorum & seruorum communis Dominus & redemptor est: qui hac lege homines hominibus in seruitutem addici voluit, vt libertas tamen eis ad salutem, & salutis medicamenta integra maneret. Quòd si hoc tibi durum esse videtur, durius planè fuit quod olim dominus in lege præceperat, vt seruus videlicet Hebræus post septem annis liber euaderet. Quòd quia populus sub Sedechia Rege minimè seruauit, iussit Dominus per Hieremiã prædicari contra seruorum dominos libertatem ad gladium, & famem, & pestem quibus ab exercitu Chaldæorum vastati sunt. Si hanc ergo Dei legem nemò miratur, multò minus mirari debes, si Deus homini ad imaginem suam condito, & sanguine suo redempto æternæ salutis instrumenta adimi non patiatur.

Cæterum vt hic status à Deo institutus sanctitatem suã vnctione nostro non amittat, illud ante omnia curandum, vt coniunctionem corporum, coniunctio quoque sequatur animorum: alia enim hominum: alia cæterorum animantium connubia sunt. In his enim sola est corporis commixtio, in hominibus autem prima debet esse animorum, ad quam corporum communitio ordiatur. Frustra enim corpora vniantur, si animæ per discordiam separantur. Hac autem de causa Petrus Apostolus viros qui ratione & consilio plus valent, sollicitè admonet, vt vxoribus tanquam infirmioribus vasculis honorem impendant. Sic enim solemus vasa vitrea quæ maximè fragilia sunt, cautè circumferre, ne ad solidiora corpora illisa frangantur. Ad hunc ergo modum vxores tractandæ sunt quarum tenetæ molliisque natura facitè quauis vel leui occasione perstringitur. Quòd si quæras cur Dominus muliebrem naturam, quæ sub eadem hominis specie continetur, ad idò fragilem & imbecilem finxerit, adeoque

Exod. 21.

1. Pet. 3.

Simile.

adeoque affectibus obnoxiam, & minus consilio atque ratione valentem: hoc in causa fuisse videtur, quod si ratione ac robore animi par viris extitisset, vterq; protinus de domesticis principatu contenderet, & vtrius consilio & autoritate res familiaris gubernanda esset discerneret: & quis in domo imperandi, quis parendi munus obire deberet, ignoraret: atque ita demum perpetuum inter eos dissidium existeret: quale inter duos fratres, qui urbem Romam condiderunt, fuisse legimus: quorum alter alterum libidine dominandi à medio sustulit. Quamobrem maximo Dei beneficio & providentia factum est, vt alterius natura mollis & imbecilla, alterius vero firmior esset, & consilio præstantior: vt hæc ad imperandum, illa ad obtemperandum magis idonea esset. Quemadmodum enim vasa vitrea, quæ *Simile.* cedere & flecti nequeunt, mollibus integumentis circumvestita seruantur & circumferuntur (durius enim circumscripta, vbi se mutuo contingerent frangerentur) ita planè diuina Sapientia (quæ summò cuncta consilio moderatur) rigidam hominis naturam muliebri teneritudini copulauit, vt dum alter alteri cedit, neuter alterum lædere posset. Ex quo facile liquet, vxoris mansuetudinem ac silentium, dum vir aliquando ira incandescit, hanc mutuum inter eos pacem maximè alere atque fouere. Quæ potissimum virtute D. Aug. in Confessio. matrem suam beatam Monicam plurimum valuisse confirmat: quæ vito frequenter ira & furore percito summam quandam lenitatem vultu atq; animo præfererebat: Sed ad Euangelicam historiam propius accedamus.

I.

In his ergo nuptiis deficiente vino, misericordiam mater ad filium ait: *Vinum non habent.* Necessitatem dilectissimo filio proponit, quem sciebat non minus promptum atque paratū, quam potentem ad inopes iuuandos existere. Ex qua quidem Virginis petitione facile colligimus, plura alia Deo nunc Saluatoris priuata miracula edidisse, quamuis hoc esse primum miraculorum eius Euangelista dicat. Si enim totos triginta annos sine vllò edito miraculo ætatem Dominus transegisset, non appareret cur beatissima Virgo tanta fiducia nouum in hac re miraculum exegisset, in re præsertim quæ nec ad animæ, nec ad corporis salutem pertinebat. Deinde etiam ex hoc loco discimus in quauis inopia aut calamitate, quæcunq; illa fuerit, ad Dominum nos beatissimæ Virginis exemplo debere conuerti. Sic *Psal* regius Propheta: Effundo, inquit, in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio, indefi-
ciendo

Simile. ciendo ex me spiritum meum. Quemadmodum enim pueri infantes, quæcunque se illis res siue tristes, siue læta offerat, protinus ad sinum matris confugiunt: ita pij omnes in omni fortuna ad materna diuinæ pietatis viscera, tanquã paruli & imbecilli aduolare debent. Quod idẽ Rex se facere testabatur cùm ait: Sicut ablactatus super matrem suam, ita retributio in anima mea. Pro quo alius vertit: Qualis ablactatus super matrem suam, talis in me anima mea. Hoc est: Sicut infantulus in materna charitate totus conuiescit, propterea quòd per ætatem nec corpus curare, nec pedibus insistere potest, ita vir pius humanæ naturæ infirmitatem agnoscens, ad Deum in omni pressura confugit, cuius materna viscera in suis semper necessitatibus expertus est. Quod cum in omni calamitate, tum præcipuè in desperatissimis rebus faciendum est. Hinc D. Chrysof. Cùm nulla vsquam humani auxilij spes nobis affulget, ne desperemus, nec despondeamus animum, sed fidei anchoram arripiamus, & instrumentum spei iaciamus: non quidem in mare, sed in cælum, & tempestatum procellis agitata nauis ab omni periculo liberabitur. Quod contra plerique faciunt, qui tunc potissimum orationis & spei arma proiciunt, cùm ea maxime capere deberent. Celebratur autem hac in re Philonis disertissimi viri sententia: qui cùm Imperatorem Caium (ad quem legatus à Iudæis missus erat) contra suos acriter iratum & insensum inuenisset, ad socios conuersus: Bono, inquit, animo estote socij, quibus Caius iratus est: quia necesse est adesse diuinum, vbi humanum cessat auxilium. In hoc autem turbulento rerù statu, sanctus David contra humanas opes & potetiam, diuinas opes & vires opponebat. Vnde in Psalmo 58. pro eo quod nos legimus: Fortitudinem meam ad te custodiam: D. Hieron. vertit, Fortitudinẽ eius ad te seruabo. Quod perinde est ac si diceret: Non possum ego potentia Saulis regis obistere: itaq; imbecillitatis meæ conficius, certamen hoc tibi seruabo, & viribus illius vires tuas obiciam. Quemadmodum enim pictores, cateriq; artifices difficillima quæque operum suorum sibi reseruant, cùm cætera discipulis facienda committant: ita diuina prouidentia difficiles casus & humana virtute superiores sibi vni seruauit: cætera verò omnia inferioribus causis à seipso tamen adiutis prouidentia permittit. Non est autem cur quisquam humano more de se Deum æstimans, credat illum clamoribus nostrorum affidua importunitate grauari. Sicut enim non grauat puerperam distantia lacte vbera gestantem infantulus, qui ea fugit, sed potius allenuat: ita cùm immanis illa pietas tot bonis, quæ

nis, quæ auidissimè communicare desiderat, refertissima sit: nequaquam illi molestus est, quisquis ei miserendi, seque aliis communicandi materiam præbet. Quid enim magis secundum naturam summi boni est, quàm se aliis comunicare, & immensæ bonitatis suæ radios vbique diffunderet? Denique hoc adeò illi gratum est, ut vel hoc præcipuum siue obsequium, siue sacrificium ab homine exigat. quando enumeratis omnibus antiquæ legis sacrificiis, hoc potissimum exigit, cum ait: *Immola Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo vota tua: & inuoca me in die tribulationis, erua me, & honorificabis me.*

Cæterum piæ matri conuiuij necessitatem suppliciter proponenti, apparet quidem prima fronte filium duriusculè respondisse, cum ait: *Quid mihi & tibi est mulier? Nondum ueni hora mea.* Quid hoc est Domine Iesu? An non tu ipse parentes honorare præcepisti? Cur ergo ita matri respondes, quasi nihil tibi commercij cum illa esset? Ad hoc primo dicendum est, his uerbis Dominum aliquid in se homine maius insinuare uoluisse. Alioqui quomodo uerũ esset quod ait: *Quid mihi & tibi est mulier?* cum tanta sit inter parentes & liberos necessitudo?

Hoc etiam responso his qui seculum reliquerunt animum addere uoluit, ne se totos uoluntati parentum dedant: qui cum paterno amore quod suum est, amplectantur, corpus ualde amant, quod de eorum corpore assumptum est: animam uerò negligunt, quæ aliundè in corpus immissa est. Contra quos (ubi plus iusto corpus ipsum molliter tractare student) seuerius agendum est, uisurpandaque hæc uerba Domini. *Quid mihi & tibi est mulier?* In hac enim prouincia quam suscepi, in hoc uirtutis curriculo quod ingressus sum, à quo tu me blanditiis abducere cupis, uerè nihil mihi tecum est, cum illud ante oculos imperatoris mei edictum habeam: *Qui amat patrem, aut matrem plusquàm me, non est me dignus.* Vix autem quisquam uerbis consequi possit, quantum hæc parentum tenetudo arduum uirtutis iter ingressos remorari soleat, ne dicam interim reuocare. Contra mundum enim, ac dæmonem, cæterosque iratos hostes arma capere, non est adeo difficile: at contra parentum preces & affectus pugnare, qui nos generarunt, qui aluerunt, qui nõ hostiliodio, sed paterno amore aduersum nos certant. quibusquæ natura ipsa instigante obsequi, ac placere cupimus, arduum planè atque difficile est. Sicut enim hic affectus inter omnes alios maximè secundum naturam est, ita illũ vincere, naturam ipsam vincere est, cuius sunt potentissimæ uires. Hac ergo de causa cælestis magister in tota lectionis Euangeli-

cæ serie, quoties cum matre sermone habuit, semper se gra-
uiter & seuerè gessit. Aliàs enim parentibus illum triduo cum
summo mœrore quærentibus ait: Quid est quod me quære-
batis? Nesciebatis quia in iis quæ Patris mei sunt, oportet me
esse? Iterumque cuidam parentis & fratrum aduentum nun-
tianti respondit. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?
Et extendens manum in discipulos suos: Ecce, inquit, mater
mea, & fratres mei, &c.

Subiit deinde: *Nondum venit hora mea.* Hæc verba quæ spe-
cie tenus asper tatis aliquid præfetur, magnam piis homini-
bus consolationem atque fiduciam afferunt. Vt enim Saluator
nostri scit quid nobis expediat: ita solus ipse scit quo tempore
expediat. Multa enim sunt quæ quantum salutaria sunt: quia ta-
men alieno tempore data sunt, aut nocuerunt, aut certè non
ita profuerunt. Tempus autem commodissimum ad hæc bene-
ficia præstanda est, cum Dei gloria maxime illustratur, & salus
hominis rectè constituitur: quæ duo in omnibus operibus suis
præcipue Dominus captare solet.

Qua de causa promissa sua
diu frequenter differt: dum hanc opportunitatè expectat. Quæ
res infirmorum hominum fiduciam vel turbat, vel labefacta-
re solet: præsertim cum Dominus aliquando priusquam pro-
missa persoluat, ita plerumque omnia contrà ac pollicitus est
euenire patiatur: ut vix credibile sit, ea quæ expectantur esse
ventura. Cuius rei multa ex veteris sanctis exempla in medium
asserre possem: sed hæc duo satis erunt. Deus Dauidem in puer-
ritia Regem designauit: sed quàm acerbis, quàmque duris
illius calamitatibus exagitauit, antequàm regni possessionem
adire permetteret? Idem ore Gabrielis factæ Virgini pollicitus
est, Iesum in solio Davidis sessurum, atque imperium illius sem-
piternum futurum: Quis verò hoc, nisi diuino spiritu afflatus,
sicut prædictum est, euenturum suspicari posset, cum Iesum vi-
deret vsque ad trigagesimum ætatis annum propter obscuritatem
in magna hominum ignoratione versari, reliquam verò vitam
inopem & vagam persequi: & ad extremum tanquam perdi-
tissimum latronem cruci affixum, & cerbissima morte mulctari?

His rebus fit, ut impij promissionibus & verbis Dei nullam fi-
dem habeant: pijs verò sæpè nutent atque vacillent. Quocirca
illud saluberrimum præceptum: Qui crediderit non festinet:
semper in animo est habendum. Qui enim moram ferre non
potest is neque constantiam, nec fidendi perseverantiam reti-
nere poterit. Hinc de Abraham ait Apostolus, quòd longani-
miter ferens, adeptus sit promissiones. Hæc igitur mora eam
bene-

Luc. 2.

2. Ro. 16.

Iac. 1.

Isa. 28.

Hebr. 9.

beneficiendi opportunitatem captat Dominus, quã supra memorauimus. Quod in hoc ipso miraculo videre est. Si enim eo tempore illud parauisset, quo mater petiit: fortasse abunde vinum illud importatum, non miraculo prouisum fuisse crederetur. Mora autem illa interueniente, qua necessitas, & indigentia vini omnibus conspicua fuit: & virtus operationis diuinæ ab omnibus manifestè cognita, & discipulorum fides nouo illo miraculo confirmata est. Hac autem de causa frequenter viri sancti variis tentationibus iracundiæ, inuidiæ, inanis gloriæ, libidinisque foedis motibus diu vexati, cum ab eis liberari possunt, non protinus liberantur, nec optata pace & quiete fruuntur: sed exagitari diu his tentationibus permittuntur, ut per peccata tot quotidianis experimentis sua infirmitate, cum ab iis postea tentationibus erepti fuerint, non sibi, sed Deo salutis huius beneficium tribuant, quod ipsi tandiu, tam multisque conatibus consequi nequiuertunt, atque ita cum Propheta clamant: *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Dñi fecit virtutem* Hac igitur sanitatis dilatione & humilitatem nutriunt, & grati animi affectum excitant & charitatem accendunt, & spem roborant. Hac enim ratione & imbecillitatem suam agnoscunt, & beneficentiam Dei experiuntur, & ad amorem liberatoris sui magis inflammantur, & beneficiis ipsis eruditi, in illo firmiter spem suam collocant cuius misericordiam in liberatione sua experti sunt. Quæ bona omnia dilationis beneficio consequuntur, ut hac ratione appareat, duplici nomine auctori salutis nostræ nos esse in hac parte obnoxios: & quia opem tulit, & quia diu distulit, ut nos maiori beneficio cumularet. Sed iam ad reliqua properemus.

Psal. 117.

II.

Edito ergo miraculo aquæque in vinum versa, ut *gustauit Architrachus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, liquorem preciosissimi suauitatem demiratur, ad sponsum ait, Omnis hoc primum bonum vinum ponit, &c.* In his verbis magnum inter Dei ac dæmonis calicem discrimen designatur, cuius ignorantia maxima generis humani pars in pestem & exitium suit: dæmon enim tanquam subdolos mercator si quid in suggestionibus suis habet dulce, aut preciosum, initio statim conspiciendum atque degustandum proponit: quod verò acerbum & amarum est, seruat in posterum: atque hac fallendi arte parum prouidos & incautos illaqueat. Natura enim nostra (ut Arist. ait) delectationis & voluptatis audissima est, tristitiæ verò atque molestiæ maximè fugax & inimica, Sæcatoribus et.

go suis dæmon voluptuosam vitiorum viam proponit, in qua nihil durum aut asperum fingit: sed omnia mollia, blanda, dulcia, atque iucunda. Sic meretrix illa in Proverbiis, apprehensum deosculata iuuenem procaci vultu blanditur: Alperfi, inquit, cubile meum myrtha, & aloë, stravi tapetibus pictis ex Ægypto: veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Non est enim vit in domo sua, bibit via longissima. Simili quoque modo in lib. Sapient. perditii homines seipfos ad omnes voluptatum illecebras cohortantur dicentes: Venite fruamur bonis quæ sunt, & vramur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino precioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequàm marcescant, nullum sit pratium per quod non transeat luxuria nostra, vbique relinquamus signa latitiæ: hæc est enim pars nostra. Hæc sunt ergo quæ Dæmon initio statim sectatoribus suis proponit, quibus tamen amarissimis calicis huius fœces in futurum seruat. Quod vtrumque in eodem libro Salomon explicauit: cum meretricem inducit ad veritas delicias imperitum hominem intitantem, atque dicentem: Aquæ furtiue dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Et ignorauit quòd ibi sint gigantes, & in profundis inferi conuiuie eius. Pro quo Sanctes vertit, quòd ibi sint mortui, & in profundis inferi inuitati ab ea. Ab illo enim aquarum furtiuarum, & panis absconditi dulci conuiuio, ad æternam mortem, inferorumque amarissimum conuiuium improbi diuina perurgente vindicta transferuntur. Sic enim accidisse diuiti illi epuloni videmus: qui quoniam dum hic ageret, totum se epulis atque deliciis carnis addixit: paulò post ad eam inopiam in ediamque redactus est, vt inter æstuantes flammarum globos aquæ guttam semper sitiat, nec accipiat. Nec modò post huius vitæ exitium: sed in ipso etiam exitu, calicis huius amaritudinem improbi experiuntur. Cùm enim à medicis vita desperata, ab hac luce migraturi, de altera cogitare incipiunt, ibi protinus antea vitæ voluptates non iam blandientes, sed amaricantes, atque animum lacerantes, non placido & iucundo, sed acerbissimo & seuerissimo vultu sese illis ostentant: quando quod in illis dulce erat, iam præterit, quod verò acerbum, & acre, tum vel maximè mentem pungit & lacerat. Si enim ab aliquo istorum hoc ipso tempore quaesieris: Dile quæso mihi homo, quid est quod mentem tuam hoc tempore maximè angit? Si verum fateri velit, dicet planè: Nihil est quod me hoc tempore magis torqueat, quàm quod

mè

Prov. 7.

Sap. 2.

Prov. 9.

Luc. 16.

me alio tempore magis oblectauit: nempe poculum illud, aureum, cuius me fulgore meretrix illa Babylonis decepit, & inebriauit. Nunc autem malo meo doctus intelligo, quod per Prophetam dictum est: Vua eorum vua fellis: & berrus amarissimus: fel draconum vinum eorum, venenum aspidum insanabile. Vt enim horrorem, incredibilemque acerbiter pestilentissimi huius vini Propheta declaret, fel draconum appellauit: quo felle nihil pestilentius, nihil amarius fingi potest.

Talis ergo voluptas mundi illo tempore moriturus apparet, quando iam voluptas abiit: nec vllum sui vestigium reliquit: aculeus autem vel ereptus virgini pudicitiae, vel illatae proximo in iurta, infixus pectori heret. Quo tempore homines seipfos falsaque sua gaudia damnautes, dicere incipiunt: O male blandae voluptatis! o mentium seductrices, quae me in has angustias & in ceteros conieciistis! quae in exitum salutis periculum adduxistis! quae me modo tam multis angoribus cruciastis! quae modo conscientiam meam velut ferreis unguibus laniastis! quae supernum mihi iudicem infensum facistis! quae mihi lucis & Solis splendore adimitis! quae terra mœroris nocte mentem meam circumfundistis! quae denique me de aeterna vita penè desperare cogistis! Quis me furor ita dementauit! quis ita mentis oculos

excacauit, vt hunc acerbissimum voluptatis exitum & finem non viderem? Atqui debuerant me illa Salomonis verba cautio rem red Jere: Ne intuearis vinum quando fauescit, cum splendet in vitro color eius: ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & quasi regulus venena diffundet. Animaduertite quæso quæ aptè carnalis voluptatis cursum sub splendentis imagine vini Salomò descripsit. Hæc enim voluptas cum se primum oculis ostendat, cum hauritur & bibitur, blandissima est: in nouissimo tamè vbi illa quidam abiit, & aculeus conscientiae manet, & iudex offensus morièri imminet, & Dæmò prius quidè in stigator, postmodum verò accusator viget: tùm demùm mordet vt coluber, & venenùm reguli apparet esse, quod dulce vinum antea credebatur. Ex quibus omnibus liquidò apparet, ea ratione homines à Dæmone, qua pisces à piscatoribus illaqueari & falli. Piscatores enim hami mordentis unguam dulci esca contegunt: pisces verò escam intuentes, & hami aculeum non videntes, ad prædam læti auidiq; concurrunt: cuius tamè aculei vim sentiunt, cum ab aquis per immissa fila extrahuntur. Hac ergo ratione astutus ille aminarum piscator incautos homines oblata recenti voluptate inescat, quam illi dum auidis faucibus deuorant, voluptatem existimant: cum ab hac vita instante mortis articulo,

Apoc. 17.

Deut. 32.

Sermoei-
na 10.

Prou. 2.

Similes.

ricum, velut ab aqua in aliam regionem extrahatur, tum de-
 mum acerbissimum a culeum esse sentiunt, quod antea dulce es-
 sam esse arbitrabantur. Quam fallendi rationem Salomon intel-
 ligens, suam quem salutibus monitis eudiendum susceperat,
 don huius diligenter admonet his verbis: Fili mi, si te lactauerint
 peccatores, ne acquiescas eis: Si dixerint, veni nobiscum, insidie
 mut sanguini, omnem preciosam substauriam reperiemus, im-
 plebimus domos nostras spoliis, sororem mitte nobiscum: ma-
 stipium vnum sit omnium nostrum: fili mi ne ambules cum eis. Ip-
 si enim contra sanguinem suum insidiantur, & moliantur frau-
 des contra animam suam. Videtis ergo fratres qua ratione Da-
 mon fallat, dum bonum quidem vinum prius insipientibus pro-
 pinat: deinde verò quod deterius & sæculentius est?

Prov. 1.

Sed dicetis: Qua ergo ratione nos ab hac serpentis antiqui
 fraude tueri ac defendere poterimus? Abunde nobis ad defen-
 sionem sufficit, si hoc voluptatis poculum ab illo nobis propi-
 nari intellexerimus. Quid enim ille nobis, nisi venena velle cir-
 cunlita ministrabit? Quid ab atrocissimo hoste, nisi hostilia &
 inimica damna expectare possumus? Si enim sapienti illi Troia-
 no dicere licuit: Timeo Danaos, & dona ferentes: quod in-
 telligeret nihil ab inimicis etiam dona ferentibus tutum esse
 quis cum turpem voluptatem à capitali Dei & generis nostri
 hoste proficisci intelligat, non illam exerebitur, & pestem atque
 exitium sub ea latitare non ex timecet? Vt enim voluntas eius
 semper ad nocendum propensa, ita potestis pravae eius volunta-
 ti consentiens produsse nequit, & obesse semper studet. Quam
 rem satellites eius atque ministri (nempe malefici Aegyptio-
 rum) aperte docuerunt, qui plagas quidem & serpentes, & ran-
 nas, & sanguineas aquas in populum immittere, non etiam emit-
 tere & amovere potuerunt: quod tamen vir Dei Moyses facile
 perfecit. Vt ergo Dæmonis ministri eius vi atque ope mala qui-
 dem importantes, sed è medio tollere non potuerunt: ita magi-
 ster eorum Diabolus nocere semper paratus, prodesse nescit,
 neque potest. Quemadmodum ergo vir pius cum calamitatibus
 premitur, hae ratione, vel maxime dolorem suum lenire solet, quod
 intelligat, à diuina providentia (sive qua ne passerulus quidem
 laqueo capitur) eas manare (illa Domini Salvatoris in solatium
 suum verba usurpans: Calicem quem dedit mihi pater non vis
 ut bibam?) ita planè is vel hoc vno nomine oblatas à diabolo
 voluptates tanquam animae suae pestem repudiat: quod intelli-
 gat eas à Dæmone, hoc est, iuratisimo hoste, callidissimoque
 serpente, & malorum omnium fonte prodire. Hoc igitur fideli

Exod. 7.

Dei

Dei sermo satis esse debet, vt eius fraudibus obstitat.

III.

Sed iam quonam modo se veritatis autor Dominus cū hominibus gerat, expendamus. Diuersa certe ratione, Si quid enim habet eius doctrina difficile aut asperum initio statim proponit: Sic enim ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Rursus: que? Si quis, inquit, venit ad me, & non odit patrem suum, ac matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et apud Matth. Qui amat, inquit, patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus. Et, Qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. Et, Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Non gaudet fallaciis diuina Sapientia, non nititur mendacis æterna Veritas: apertissima oratione disciplinæ suæ leges moresque proponit. Videtis enim quam apertè in his locis (quod in Christiana religione maxime arduum est) initio statim detegit, quando omnia quæ in mundo charissima sunt (quoties diuinis præceptis aduersantur) posthabenda esse docet, adeo vt ipsa quoque vita periculis omnibus hoc tempore obicienda sit: quemadmodum inuictus martyrum chorus, ceterique Sancti vel fecere, vel facere parati semper fuerunt? Sed hoc tamen in præsentī vita. Quid verò in altera? Nimirum quod in lib. Sapientiæ scriptum est: Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est: In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit illos & inuenit eos dignos se. Horum porro fœlicitatem, & gloriam Ioannes in Apoc. describit his verbis: Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis & linguis stantes ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno: Et respondit vnus de senioribus, & dixit mihi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & vnde venerunt? Et respondi: Domine mi tu nosti. Et dixit mihi, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum Dei, & qui sedet in throno habitabit super illos. Non elutient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, nec vllus æstus, quia agnus qui in medio throni est, reget illos & deducet illos ad vitæ fontes aquarum: & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Fœlices profecto animæ, in quibus perpetuum

Math. 16

Luc. 14.

Matt. 10.

Apoca. 7.

pecuum sibi domicilium Deus constituet: felices oculi, qui omnipotentis Domini gloriam in maiestatis suæ throno sedentis intuebuntur: felicia ora quæ fontibus aquæ vitæ perpetuò porabuntur: felices demum lachrymæ, quas pia manus Domini abstersura est. Quid igitur hac gloria beatius? Quid hoc spectaculo mirabilius? Videre Dei filium materno quodam affectu Sanctorum lachrymas tergentem, quem admodum piæ matres solent, cum lamentantium paruulorum suorum hilaris facie & blanda manu lachrymas tergent. Videtis igitur rectissimè à Propheta dictum esse: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent: Euates ibant & flebant, mittentes semina sua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. In hac autem rerum vicissitudine, non seruantur leges diurnæ & nocturnæ, in quibus paræ mensura lucis atque tenebrarum spatia diuiduntur: hoc enim laborum & lachrymarum tempus momentaneum: lætitiæ verò & mercedis tempus sempiternum est.

Psal. 132.

Prov. 1.

Videtis ergo quantum inter exitum & initium vitæ piorum & improborum inter sit? Vnde merito de fideli anima scriptum est: Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. In præsentem enim huius vitæ diem, inanum mittit ad fortia strenuèque honestis se laboribus exercet: sed in die tamen nouissimo, improbis lugentibus & rugientibus, & pectora ferientibus, & scissuras pettarum ubi se abscondant quærentibus ipse ridebit, & triumphum ducet: & lætissimum diemaget: quando mercedem plenam, & confectam, & coagitatam, & supereffluentem dabit in sinum eius. Benedicam ergo Dominum (pius dicet) qui tribuit mihi intellectum, ne me externa mundi species & nitor falleret, nè ve asperitate virtutis (quam prima fronte præferebat) ab eius studio detererem: sed hic latentem sub acerbitate dulcedinem, illic verò absconditum in dulcedine lethale venenum agnoscerem. Quis enim hoc sine diuinæ lucis ope assequi potuisset? Quis enim, ait Dominus, reuelabit faciem indumenti eius? Faciem enim Dæmonis tristis & funesta est, quæ mortem & gehennam secum affert, quæ peccatis, quorum ille inuentor est, debentur: quam tamen ille faciem blandientium specie voluptatum, vt callidus animarum venator abscondit.

Iob. 41.

Psal. 15.

Quis ergo oculos ad eò lynceos habebit, vt blandiorem quidam voluptatem extra videat, & latentem tamen intrus aculeum agnoscat? Ob hoc igitur benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: quo liberatus sum de laqueo venantium, & à verbo aspero: hoc est, à morte, quam mihi callidus veterator inferre parabat.

Quæ

Quæ cum ita sint fratres, fingite nunc Dominum vobiscum
his verbis agentem: Ecce vobis optio datur, appono vobis aqua, *Ecclesi 15*
& ignem, ad quod volueritis porrigite manus vestras. Eligite er
go vitam malitis ad horam in hoc seculo letari, & in altero
sempiterno luctu torqueri: an exiguis in hac vita laboribus exer
ceri, & in altera æterna sceleritate donari? Quid quisque vestrum
fratres electurus sit ignoro: illud tamen scio quod quisquis præ
sentem voluptatem futuræ sceleritati antulerit, perpetuo se
huius consilij accusabit, perpetuo seipsum cruciabit, perpetuo
que, sed frustra tamen & sero illum pœnitebit. Ille enim vermis, *Isa. 266.*
qui immortalis, futurus esse describitur, tum vel maximè im
probiorum viscera exedit atque dilaniat: quoties velut in statera
quodam ex altera parte quid amiserint, ex altera propter quid a
miserint contemplantur: quando videlicet re ipsa veram esse co
gnoscunt, momentaneum esse quod delectat, æternum quod cru
ciat. Quo dolore a deo rampuntur, vt continuis, horrendisque
maledictis, & natales dies, & parentes qui eos genuerunt, & vbe
ra quæ laudauerunt diris omnibus deuoeant.

Summa igitur doctrinæ, huius est, vt quisquis in hac parte ab
insidiis diaboli tutus est: cupit, non blandientem scorpionis fa
ciem, sed caudam magis pungentem attendat. Hinc sapienter ad
modum Aristoteles monebat: voluptates non quidem venien
tes, sed abeuntes inspiciendae esse. Venientes enim fallaci spe
cie aliciunt animum, abeuntes verò doloris & pœnitentiæ in
fixum æuleum relinquunt: contra verò in virtutis studio non
tam aspera initia, quam exitum suauissimum considerandum es
se. Quantum enim prima eius facies terret: tantum eius postero
ra demulcent. Sic enim olim Moses metu perterritus, fugiebat *Exod. 4.*
colubrum ex virga surgentem, quem tamen iussu cauda ap
prehendere, innoxium atque innocentem reperit: quod planè om
nibus in hoc vitæ curriculo contingere solet, qui virtutem
asperam difficilemque initio existimantes, in fine tamen vitæ
blandissimam experiuntur, cū ipsum Dominū inuitantè audiāt, *Matt. 25.*
Ecce serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super
multa te constituiam, intra in gaudium Domini tui. Nec in fi
ne solum (ne vos diu dilatæ mercedis pœna detereat) sed in
ipso etiam progressu ac illior fit consuetudine virtus. Quod in
rebus quoque aliis sæpè contingit, quæ initio quidè difficiliore
vsu tamen & consuetudine molliores efficiuntur. Sic calcei, sic *Simile.*
manicæ, sic caligæ, cæteraque indumenta, membra omnia qui
bus primum aptantur, stringendo premunt: quæ tamen postea
vsu latius porrecta minimè grauant. Hinc Apostolus, Omnis,
inquit

EPIPH. 4.

inquit, disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Hinc sapiens: Ducam te, inquit, per semitas æquitatis: quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui & currrens non habebis offendiculum. Ad te his pacem illam induidum iustitiæ comitem, quæ exuperat omnem sensum: adde gaudium in Spiritu sancto ceteraq; eiusdem dona & charismata quibus piorsimè menses instituta & dilatata; diuinorum mandatorum viam alacriter currunt. Ex quibus omnibus aperte liquet, improbus quemadmodum ex tenebris ad tenebras, ita ex laboribus ad labores, ex miseris ad miseras sempiternas proficisci. Contrà verò pios, ut ex fide in fidem, & ex virtutibus in virtutes: ita à spirituali iucunditate in sempiternam tendere fœlicitatem, in qua non per speculum & in enigmate, sed reuelata facie videbitur Deus Deorum in Sion: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

In eadem Domincia prima post octauas Epiphaniæ cœcilio secunda, in qua post breuè Euagelicæ lectionis explanationem, de triplici mutatione in mûdo per Christum Dominum facta agitur, quæ per aquam in vinum cœuersionem mysticè designatur.

*THE Hoc fecit initium signorum Iesus in cana Galilææ, & manifesta-
uit ibi gloriam suam. Ioan. 2.*

Conuiuium nuptiarum, quod nobis in presenti lectione sanctus Euangelista exhibet, non minus ad animæ quàm ad corporis refectionem pertinet: neque enim pauciora feracula spiritui, quàm in carni subministrat, quibus non minus hodie effides animæ, quàm olim conuiuiarum corpora reficiuntur. Vix enim verbû vilû in hac sacra lectione reperitur, quod nõ suauissimû piis mentibus pabulum præstet. Verùm quia nos imbecillo stomacho sumus neq; omnia facile concoquere possumus, ea potissimum deligemus, quæ imbecillitati nostræ aptiora videbuntur. Ut hoc autem piè & religiose præstare possimus, ad solita beatissimæ Virginis suffragia confugiamus.

AUE MARIA.

Nuptiæ factæ sunt in cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi, &c.
Hoc in loco multæ se nobis sacratissimæ Virginis vitute spectatæ prop. nuntur, ac eius præcipuè humilitas, charitass
8c

& miranda fiducia. Humilitas quidem, quòd Angelorū, hominumque regina, pauperum conjugum nuptiis interesse dignata est: charitas verò, quòd cum ibidem vinum defuisset, alienam inopiam suam reputans, cum suppliciter filio representauit: fiducia verò patientiæ & longanimitati coniuncta, quòd cum filius roganti matri, & indigentiam pauperum conjugum exponenti, specie quidem ipsa duriusculè respòdisse videretur: mater tamen fiducia plena nihilo his verbis deterita, ministros bono animo esse iubet, & ad simplicem filij obedientiam hortatur dicens: *Quodcumque dixerit vobis facite.* Quòd quidem est, ac si diceret: Nolite humano iudicio quòd vobis præcipitur, expendere, sed humili simpliciq; obedientia quòd vobis imperatum fuerit, exequimini, quamuis id prima fronte superuacaneum & otiosum videatur. Quæ quidè verba, tanquàm primam Chæustianæ vitæ regulam à sacrâ Virgine traditam, ipsi omnes sibi proponere debent. Hoc igitur apud nos statuamus, nempe aliter cum hominibus, aliter cum Deo agendum esse. Quando enim cum hominibus agimus, consilio & ratione uti debemus: quando verò cum Deo, fide potissimum, simpliciq; obedientia utendum est. Ea enim quæ Deus præcepit, quamlibet impossibilia videantur, non examinanda, sed exequenda sunt: hoc est, non ea humanæ rationis pondere librare, sed exequi sine ulla cunctatione debemus, cum illius virtus & sapientia, super omnia rationis & naturæ iura posit: sit. Quocirca quemadmodum *Simile.*

aduersus ea quæ summus Pontifex ex honesta causa præcipit, Canonici iuris præcepta allegare nõ decet, cum ipse supra ius illud humanum auctoritatem habeat: sic etiam contra Dei præcepta, rationis aut naturæ impedimenta (si qua fuerint) obici non debent, quando ipse supra omnia rationis & naturæ iura præpositus est. Itaque si tibi Deus præcipit, sicut olim Petro, ut supra maris vadas ingrediaris, ingrediere tutus. mare enim *Matth. 14*

se tibi tanquam solidum corpus calcandum præbebit. Si præceperit ut petram alloquaris, quòd tibi latuces fûdat, alloquere: petra enim dura in liquidum se fontem commutabit. Si dixerit ut properanti in cælo Soli, præcipias retro cursum referre, præcipe: Sol enim præcipienti tibi (quemadmodum olim Isaia) parebit. Simili quoque ratione si præceperit, ut nudum vestias, esurientem pascas, & contra te peccati veniam tribuas, noli carnalium hominum more, sese ab omni pietatis studio auocare volentium sic tecum philosophari: Si eleemosynam dedero, in futurum forsitan egebo, sic contumeliam inferenti facile condonauero, facilitas veniæ incentiuum pariet delinquentem.

quendi, atque ita omnium contra me audaciam prouocabo.

Hæc sunt humanæ prudentiæ consilia, quæ aduersum Dei præcepta militare non debent. Itaque ad omnia alia utere rationis consilio, ad parendum autem Deo, potissimum egres fide simplicitate, atque obedientia ita ut cum propheta dicere possis: *Viumentum factus sum apud te, quod quidem non suo, sed insidentis arbitrio ducitur. Est quidem ratio præcipua animæ nostræ portio, sed ea tamen paulisper aliquando comprimenda est, ne fidei simplicitati impedimento sit. Quemadmodum enim iumentorum oculi, quæ pistrino deserunt, velari solent, ut hoc officium exequi commodius possint: ita planè ubi homo cum Deo agit, rationis oculos tegete, fidei quæ aperite debet. Sicut enim videndi facultas, quæ principem inter omnes corporis sensus locum obtinet, ad illud opus inepta est: ita hæc ratio, quæ præcipua est animæ nostræ virtus, ad agendum cum Deo impedimento est. Quamquam ut verius dicam, hoc in loco rationis iudiciū spernere summa rationis est. Quid enim consultius, quam certissimum ducem Deū, pro incertissimo humanæ rationis lumine sequi? Quid verò dementius, quam ut hæc meridiana luce deserta ad caligantē mētis suæ aciem homo vitā dirigat? Hoc ergo sequuti sunt nuptiarū ministri, dum ad imperium Christi & hydras aqua impleat, & ex illis hauriunt (quod ineptum humanæ rationi videbatur) fidelis tamē obedientia fidei suæ amplissimū percepit fructum, dum contra omnia naturæ iura, aquam in vinum subito commutatam vidit.*

Cum ergo impletis aqua hydris, ministri Domino præcipiēte vinum inde pro aqua hausissent, & Architrinclino obrulissent *ut gustauit Architrinclinus aquam vinum factam, & nesciebat unde esset, ad Sponsum conuersus ait: Omnis homo primum bonum vinū ponit, &c.* His verbis sanctus Euangelista Christi virtutē, & miraculi excellentiā insinuauit, cum vini præstantiā cōmendauit. Quod enim effectus nobilior & præstantior, eò virtus operantis magis significatior est. Quæ de re multa quæ tractari cōmodè hoc in loco possent, sciens prætereo, ut ad huius mirandæ conuersionis mysteria enucleanda deueniam.

I.

Euseb. Emiss. in bonul. Principio igitur illud hoc in loco statuendum est, quod D. Euseb. Emiss. ait: nempe, magnifica Christi opera quæ videntibus erant miracula, intelligentibus fuisse sacramenta. Quod si hoc omnibus eius miraculis conuenit, multo magis huic, quod miraculorum eius initium fuit: quo incarnationis suæ iterum

mysterium, hoc est, causā propter quā in mūdū venerit, & quid potissimum in eo gesturus esset, appositissima quadā imagine adūbrauit. Constat enim illum ad hoc præcipue venisse, vt perditum primi parentis vitio mūdū instauraret, & in melius commutaret. Ad hanc igitur instaurationē primum lex quæ vitam nostrā dirigit, deinde cultores eius, ac postremò legislator ipse cōmutandus erat: non quidē naturā varietate, sed munerum & gratiæ largitate. De hac igitur triplici mutatione à lege ipsa initium nūcies, dicere incipiamus.

Diuisio.

Subdiuisio.

In lege igitur quatuor animaduertere licet: primam quidem eius mandata, deinde promissa, tum futurarum rerum imagines, ac postremòonus ipsum & pendus legis: quæ omnia per Christum perfectā, & in melius commutata sunt. Primum enim si mandata legis inspiciamus, nuenientis planē (si decalogū excipias) pleraque eorum ad re externas, & ad corporis magis, quā ad animi, puritatē & innocentiam pertinere: quales erant iustrationes quædam, ablutiones corporū, animalium sacrificia effusio sanguinis, cinis vitula aspersus, variarum ciborum delectus, & alia his similia, quæ Apostolus vacua & egena elementa vocat: vt quæ nullam in se gratiam aut haberent, aut seruandis darent, quamuis ex obsequentium pietate ac deuotione salutaria obedientibus essent. Nec mandata solum ad externa hæc opera pertinebant, sed pleraque etiam eiusdem legis promissa, carnalia erant. Quid enim aliud cultoribus suis frequentius pollicebatur, quā fertilitatem, & numerosam sobolem, magnificam de hostibus victoriam, agnoscuium & armentorum greges, salutem & incolumitatem, vitæ diuturnitatem, ac denique opes terrenas, & rerum omnium quæ ad cultum corporis pertinent, abundantiam? De cælo verò rebusque cælestibus rara mentio: ad eò rudis ille populus præsentibus captus, spiritalium atque cælestium bonorum sperminimè capiebatur. Hæc igitur Dominus terrena in cælestia carnalia in spiritalia, velut frigidam aquam in vinum preciosum commutauit: dum imperfectam legem transtulit in Euangelium. In quo quidem quamuis nonnulla externa opera præcipiantur, qualia sunt, quæ ad corporis castigationem, & ad miserorum inopiam subleuandā & ea maximè quæ ad sacramentorum ministerium pertinent (quæ tamen egena & vacua elementa non sunt, sed spiritu & gratia Dei plena, atque secunda) pleraque tamen eius mandata, & obsequia spiritalia sunt: quippe ad spiritum nostrum excolendum, & ad ipsum Deum (qui purissimus spiritus est) colendum destinata. Spiritus enim est

Galat. 4.

Deus. & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Quid autem magis spirituale, quam flagrantissima in Deum charitas? At tota lex Euangelij vno charitatis præcepto continetur, dicente Apostolo, Plenitudo legis est dilectio.

Rom. 13.

Qualia verò sunt ea quæ præcipit, talia & ea quæ promittit nempe non carnalia (nisi quatenus virtuti deferuntur) sed spiritualia atque cælestia: videlicet, iustitiam, pacem, gaudium in spiritu sancto, sapientiæ lumen conscientiæ tranquillitatem, cæleste præsidium, ac paternam Dei erga pios curam & providentiam, ac postremo immortalitatis gloriam, & regnum cælorum. Videris ergo hic aquam in vinum Christi virtute permutatam, dum terrena promissa in æterna bona, & imperfecta lex carnis, in spiritum transit Evangelicæ legis!

Sequuntur deinde sacra, & cremonia, quæ futurarum rerum imagines erant. In his quoque eadem commutatio facta est, dum rerum vmbra in apertissimam veritatis lucem adveniente Christo, commutata sunt, subiiciamus vnum aut alterum huius rei exemplum. Præcipiebat olim lex vitulam rufam extra castra immolari, eandemque in holocaustum incendi, cineresque eius in loco mundo adseruari, & aqua, quæ per eos cineres transfret omnes hominum fordes expiari. Præcipiebat item agnum anniculum, sine macula ad vesperam immolari, cuius olim sanguine superliminaria domorum intincta fuerit, vt eo inspecto, vastator Angelus ultorem Dei gladium ab ea domo contineret. Horum autem exemplorum innumera alia referre possem. Quid quæso his (si legis tantum faciem spectes) insuavius? Sed hanc insuavem legis aquam in vinum Christus Dominus commutavit: cum ea quæ his legibus latebant mysteria, in seipso non solum implevit, sed etiam patefecit. Hæc enim omnia (vt Apostolus ait) vmbra erant futurorum: cuius vmbra corpus, Christus erat. Sacra quippè eius humanitas, vitula illa rufa est, quæ igne amoris incensa, & sanguineo cruore perfusa, extra castra immolatur (quandoquidem Dominus Iesus extra portam passus est) cuius cineribus peccata nostra expiantur: quando merito mortis & passionis eius sacramenta ab eo instituta nos abluunt, & veniam peccatorum, veramque animæ sanctitatem & puritatem conferunt. Ipse etiam verus est agnus, qui abstulit peccata mundi agnus (inquam) immaculatus atque tenerimus ad vesperam, hæc est, in fine seculorum immolatus, qui purissimi sanguinis sui merito, nos ab Angelo vastante, hoc est, à diaboli imperio & servitute peccati liberatos, ad promissam cælestis patriæ terram spiritus sui ductu perdu-

git: Ad

cit: Ad hunc ergo modum omnia alia sacra, & sacrificia, & ceremoniæ variisque legis ritus, summa hæc Seruatoris nostri beneficia repræsentabant: nempe imperuestigabiles eius diuitias quas è cælo ueniens attulit in mundum. Videlicet gratiam, iustitiam, remissionem peccatorum, adoptionem filiorum, hæreditatem cælestem, Dei amicitiam, cæteraque Spiritus sancti charismata, & magnifica dona, quæ Prophetarum quidem oracula promiserunt, sacramenta uero legis figuris adumbrarunt. Quæ omnia si solum historiæ faciem spectes, uelut aqua, frigida & insuauia: secundum uero mysticum sensum, quouis nectare & *cant.* precioso uino suauiora sunt. Quam quidem suauitatem sponsa in Canticis degustauerat, cum ad sponsum ait: meliora sunt uerba tua uino, fragrantia unguentis optimis. Quo in loco, interpretes per hæc sponsi uerba, intelligunt admiranda illa beneficia, & cælestia dona, quæ seruator noster attulit in mundum, quibus nos Patri suo reconciliauit, à peccato mundante, & hæredes regni instituit: quæ quidem amanti animæ quouis precioso uino, hoc est omnibus mundi deliciis suauiora sunt. Hartum enim contemplatione & fructu mirè pascitur, inebriatur, & extra se interim hoc cælesti uino iocibrata rapitur. Videtis ergo *Epilog.* fratres, quomodo insuauis ac frigida legis aqua in suauissimum *dictorum.* Euangelij uinum fuerit immutata: Illic enim (ut diximus) mandata carnalia, hic spiritualia: illic sacramenta uacua & ægna, hic fecunda & spiritu Dei grauida: illic promissa terrena, hic uero cælestia: illic umbræ & imagines rerum, hic res ipsæ cælestes atque diuina: illic enim sacerdotes incensum & panes offerebant Deo, hic corpus & sanguinem Christi, illic sanguis uiciorum & hircorum inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, hic sanguis Christi (qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo) semundat conscientias nostras ab operibus *Hebræ. 9.* mortis, ad seruiendum Deo uiuenti. Denique illa lex in terram promissionis angustiis finibus inclusam hominibus introducebat, Euangelium tamen amplius paradisi sinus pandit, & inestimabile præparat regnum.

Supereit quarta eiusdem legis non minus admiranda mutatio. Legis enim iugum quod importabile esse Petrus Apostolus dixit, collatum est. Quid enim præsentis diuini Spiritus gratia difficile? Quid non eadem absente laboriosum & insuauet? Experientur hoc quotidie carnales homines. & cupiditatibus suis addicti, quibus grauis admodum ac difficilis diuinitum mandatorum obseruatio est. Quam aspera est enim indoctis

sapientia, quàm delectanda superbis humilitas? quàm acerba luxuriosis caritas? quàm difficilis rebellibus obedientia? quàm ingrata auaris benignitas? Deniq; sacra lectio, oratio, Eucharistiae communio, ieiuniū, missa, elemosyna, solitudo, silentium, quies, quàm insuauia iis videntur, qui diuina gratia destituti sunt? Quot poenarum & cenurarū machinis egent, vt ad salutarem corporis Dominici mensam vel semel tantū in anno trahantur? Deniq; peccatorū confessio illis crux, tēplum Dei carnificina, oratio tormentū, solitudo carceris instar est, in qua consistere diu nequeunt: quemadmodum impudica illa mulier, quae apud Salomonem describitur garrula, & vaga, & quietis impatiens, & quae in domo consistere pedibus suis non valeat. Omnis autem eorū voluptas in ludis, epulis, iocis, & prauorū atque lasciuorum hominum cōuetudine, & contubernio, & corporis cultu atq; ornata sita est. His rebus si perpetuū vacent, si vigiles noctes in his trahant nec lassantur, neq; somno corripiuntur: at vbi concionatoris vox insonuit, nulla ratione ab oculis somnum excutere possunt. Itaq; & missam, & sacras concionis breuissimas optant: paulō verō longiores, nō minus atque supplicium fugiunt & execrantur.

Ceterū si superna illa pietas (quae peccatorem nullū ad se ex animo redeuntem respuit) huius mentē occupauerit, eamq; gratiae suae luce perfuderit: dictū mirū est, quàm subito tota illa prioris vitae atq; animi constitutio permuteur, quāq; dulcicia reddantur, quae prius amarissima videbantur: quàm iucunda illis sit, quae antea insuauis erat oratio! quàm grata lectio! quàm doctis diuinarum rerū commētatio! quāq; supra omnia suavis & expetenda corporis Dominici communio! quām insatiabili affectu de Deo, rebusq; diuinis colloquuntur! & suauē sonantis Ecclesiae vocibus afficiuntur! Neque solum ea quae purgatis mentibus suauis sunt, sed illa etiam, quae carni molesta sunt: nēpe, ieiunia, vigiliae, corporis verbera, ciuicia, & quidquid tandem gaudi molestum est, iucundissimum illis & gratissimum fit. Hoc autem quis credat, si nondum expertus est? Certe non crederet ante conuersionem suam D. Cyprianus, eū hae ei à ministris Ecclesiae dicerentur. Credere tamen eos & quum est is, quos diuina quotidie clementia à morte ad vitam reuocat: qui vt nouum spiritum caritatis hauserunt, ita nouam mentem, nouam lucem, noua consilia, nouum robur, nouas item iucunditates & voluptates cum eo perceperunt. Quo fit, vt quo magis se diuinis rebus dedunt, eo magis mira illarum dulcedine ac desiderio capiunt. Hinc diuus Emissenus: Sicut

homines,

Homines, inquit, exercitati ad bibendum vinum (id quod solet
 ebrijs plus sentire) quò magis bibunt, hoc magis ardorem cor-
 poris & sicim augent: ita anima fidelis & casta cum cœperit de
 spe futuri seculi cogitare, & ipsam bonorum cœlestium sitim
 bibere, impleri scit, ubi cœt expleri: vt quantum capacitare au-
 getur, tantum auiditate deficiat, & illam desideriorum vocem
 possit iungere cum Propheta: Concupiscit & deficit anima
 mea in attria Domini. Cum enim diuinarum rerum maiesta-
 tem & amplitudinem, ipsis antea incognitam & inaccessiblei-
 dem ratur: protinus earum, comparatione quidquid in mun-
 do imperitæ multitudinis iudicio niter, apud eos vilescit &
 sordet. Id quod facile hoc exemplo poterit iudicari. Si quis
 rusticus ex humili fortuna ad regias opes, ac dignitatem eue-
 ctus esset, an non is protinus ea omnia quæ in illa humili for-
 tuna versanti pretiosa erant, conteneret, ac fastidiret. Regalium
 enim opum ac deliciarum comparatione, cur ei rustici apparatus
 & cultus nò vilesceret? Quid ergo mirum si pia mens hac no-
 ta diuini spiritus luce irradiata, terrena fastidit, vbi cœpit ama-
 re cœlestia: vbi in nouam hæc diuinarum rerum splendidissimam
 regionem introducta est, gustauitque bonum Dei verbum, virtu-
 tesque seculi venturis: Quid mirum si tunc faciat, quod Isaias olim
 diuini spiritus beneficio factus: edum esse uaticinatus est, cum ait: Et
 cõtaminabis laminas argenti tui, & sculpturam tuorum egrede-
 re, dices eis. Hoc est, vbi cœlestem spiritum hauseris, cœlestiaque
 bona degulare cœperis: omnia quæ tibi pro Deo erant, quæ in
 summo precio habebantur, in quibus scœlicitatem, amorem, &
 omnes voluptates tuas poliras & cõstruitas, habebas, ita tibi sor-
 debunt atque vilescunt, vt illa ne cernere quidem oculis, aut a-
 pud te retinere patiaris. Hoc enim significat, quod ait: Con-
 taminabis laminas, &c. Id est, excreaberis, conculcabis, & à te
 procul abiicies. Egredere dices eis: hoc est, procul à me, & à
 conspectu meo abite: denique quæ antea incunditati & oble-
 stamento erant, modo iam oneri esse incipiunt. Quod planè
 (vt alia exempla præteream) sancta illa Regina Esther ostendit, *Esth: 4:*
 quæ maximo animi cruciatu se diebus festis ornari prædi-
 cabat, cum in publicum illi cultu regio & apparatus prodenti-
 dum esset. Sic enim orans ad Dominum ait: Tu scis necessita-
 tem meam, quòd abominer signum superbiae & gloriæ meæ,
 quod est super caput meum, in diebus ostentationis meæ: &
 detester illud quasi panum menstruarum: & non potrem in die-
 bus silentij mei. Denique adeò mirabilis, adeoque supra terris
 humanis naturam vim hæc morum & animorum mutatio est, vt

per eam sancti viri mirabiliter in fide confirmantur: cum ex huius operis dignitate efficientis causæ præstantiam & dignitatem intelligant. Tantam enim affectuum omnium mutationem, tantum earum rerum odium, quas antea deperibant: tantam in spiritualium rerum commentatione suavitatem, quas antea fastidiebant: tantam in diuinorum mandatorum obseruatione facilitatem, quam antea difficillimam iudicabant: tantum in amore erga Deum feruorem & incendium, in quo antea tantopere frigeabant, sentientes: intelligunt planè hanc tam subitam rerum commutationem, magnum diuinæ virtutis & potestatis signum, & argumentum esse. Quo deinde colligunt, veram esse illam fidem & religionem, in qua tam multis argumentis diuina virtus, & operatio cernitur. Si enim Syrus ille Naaman, vbi se subito ab incurabili lepræ morbo curatum vidit, solum Israelitarum verum & omnipotentem Deum esse indubitata fide credidit (ex effectus videlicet dignitate causæ dignitatem & omnipotentiam colligens): quid mirum, si qui à tot morbis animæ, tot prauis cupiditatibus (quas nulla humanæ rationis medicaméta curare poterant) se diuino munere liberum agnoscit: illum esse verum Deum, verumque animarum medicum certissimè credat, qui ea quæ humana arte curari non poterant, virtute sua sanarit? Si enim hodierna die discipulorum fides confirmata fuit, vbi aquam in vinum commutatam viderunt: quid mirum, si fides illius augetur & roboratur, qui se diuino munere in alium quodammodo virum priori dissimillimum transformatum cernit?

Ex iis autem quæ à nobis hætenus dicta sunt, facile apparet, quantum illi cæcutiant, qui diuinæ legis obseruationem difficilem, & laboris plenam esse causantur, ideoque vehementer ab illius custodia deterrentur. Hoc enim fortasse homines ante Seruatoris Christi aduentum cautari potuissent. At vbi is in mundum venit, vbi frigidam legis aquam in vinum Euangelij commutauit: vbi tam multis precibus ac laboribus, tam multo sanguine in cruce fuso cælestem nobis gratiam promeruit, per quam ægram naturam sanauit, & cælesti spiritu mentibus nostris infuso, cor à nobis lapideum sustulit, & cor carneum contulit, quis iam, diuinæ legis difficultatem merito causari poterit? Antequam imprimèdorum librorum ratio inuenta esset, summus ac longissimus labor erat vel vnum scripsisse codicem: at typis inuentis, minimo iam negotio innumerabiles passim libri conscribuntur. Sic igitur ante Christi aduentum difficile admodum erat, viam mandatorum Dei ingredi (quæ multis erat

4. Reg. 3.

Sma. 6.

diff.

difficultatibus impedita) at ubi tam multa is ad hoc nobis adiumenta contulit, ubi iuxta Prophetarum vaticinia praua in recta & aspera in vias planas commutauit, quisquis asperitatem viæ caufatur, Prophetas spiritu Dei plenos mendacj arguit. Iraque fratres mecum hunc inanẽ ponite, & fidenter vos Christo formandos: imo & transformandos committite: sic enim fiet, vt in vestris moribus hanc mirabilem animorum metamorphosim experiamini.

II.

Ex hac autem legis mutatione, homines quoque legis obseruantes cum ipsa etiam mutati sunt. Quia enim omne agens (vt philosophi aiunt) agit sibi simile: idẽo qualis lex est, tales vtique cultores suos efficit. Lex ergo illa quæ imperfecta erat, & ceremoniis atque operibus externis magna ex parte constabat carnaliaque bona cultoribus suis pollicebatur, similes quoque sibi filios generabat: qui videlicet carnalibus ac terrenis opibus circumfluere, qui multis vxoribus ac numerosa filiorum sobole redandarent: Hæc enim erant, quæ lex illa cultoribus suis partim permittebat, partim etiam promittebat. At Euangelica lex, quæ spiritualis ac cælestis est, eos qui se totos illius studio penitus dederunt, spirituales homines & cælestes facit: qui videlicet miniatum cum terra commercium habeant: qui quæ sursum sunt sapiant, nõ quæ super terram: qui ad cælestia semper aspirent, & cælestia meditentur: qui terrenas opes & honores adẽo non quærunt, vt vtrõ etiam oblatos repudient: ac demum qui in hac peregrinatione solo corpore cõstituti, cogitatione & auiditate in ista æterna patria conuersentur. Tales autem Apostoli fuerunt, qui alimento, & quibus regeretur contenti, nihil præter ea ex hoc seculo requirebant. Tales etiam innumerabiles illi Patres, qui incultas solitudines, & loca deserta incola visitabant. Tales denique omnes Apostolici viri, quales beatus Franciscus extitit, qui simplici & vili tunica contentus, nihil aliud ex hoc mundo habere voluit. Hoc verõ nouum genus hominum, eouamque viuendi rationem præuidens in spiritu Propheta admirans ait: Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Quasi diceret: Qui sunt isti noui homines adẽo à terrenarum rerum amore abstracti, adẽo supra communem hominũ vitam elati, vt nihil terrenum habere velint, non vxores, non liberos, non familiam, non opes, non honores, non denique aliquid eorum quæ homines terra marique conquirunt: sed ab omnibus his liberi, atque soluti,

Isa. 60.

tanquam nundo mortui, & velut in carne sine carne viuentes, in caelesti regione conuerfantur: Illic obambulant, illic pascuntur, illic thesaurizant, & illic tanquam spirituales nubes à terra eleuati, terram ipsam partim orationibus, partim exemplis instructi, isque viuendi, veluti salutaribus aquis irrigant, & fecundant: Vix agnoscit hoc genus hominum vetus lex, in qua licet multi fuerint veri sanctissimi, quales nonnulli Reges & Patriarchæ extiterunt, sed tamen ex eis multi & vxoribus, & liberis & pecorum gregibus & magnis opibus abundabant: qualis sanctus ille omnium credentium pater Abraham extitit, qui ex solis uernaculis quos domi alebat, exercitum cogere potuit: Qui ergo sunt isti, qui terrenas opes abiicientes, in humana specie atque habitu caelestes animos gerunt, quiq; veterem hominem cum actibus suis exuentes, nouum qui secundum Deum creatus est induerunt: Hanc igitur tantam mutationem, huius diei miraculum representat: de qua sic diuus Emissenus ait: Aquis hydræ impentur, & cum exterius eadem species manent, ea quæ interius sunt, nobili à se comparatione degenerant: quando cum peccato natus sine peccato renascitur, prioribus perit, succedentibus proficit, deteriorationibus exurit, in melioribus innouatur, & præterita uilitate deposita: noua induitur dignitate. Hoc ergo nobis innuit huiusmodi aqua in vinum commutatio, quæ homines ex frigidis feruentes, ex carnalibus spirituales, & ex terrenis caelestes, atque ad eò ex humanis diuinos facit. Hac enim de causa Deus & ad terram descendit, & homo factus est: ut huius tantæ humilitatis merito & exemplo, homines carnali uilitate deposita, in Dei filios transformaret: Maius enim fuit Deum ita se ad nostra demississe, quàm hominem secum ad diuina eleuasse. Cùm ergo uideamus factum esse quod maius est: nequaquam dubitandum est, fieri iam posse, quod minus est. Hoc autem tacite sanctus Euangelista innouasse uidetur, qui ubi dixisset, Christum Dominum filiorum Dei nobis dignitatem cõtulisse: ne cui hæc tanta dignitas incredibilis uideretur, subiicit aliud longè mirabilius, quo huius rei fidem faceret: nempe, uerbum Dei carnem factum esse, & in nobis habitasse. Quo in loco qui Græcam lectionem curiosius perscrutantur, adiunt hunc locum ad hunc modum reddi potuisse, Si quidem uerbum caro factum est, &c. Ut uidelicet particula, siquidem, causam reddat eius sententiæ quæ præcesserat, qua dicitur: nos Christi Domini ueritis ac uirtute filios dei effectos fuisse. Quid ergo mirum, si caro diuinitati iungatur, cùm diuinitatis celsitudo carni iuncta fuisse memoratur

*Euseb.
Emiss.
in homi.*

tur? Quid autem hac dignitate & mutatione mirabilius? Verè hæc mutatio dexterae excelsi. Hic enim Christus hominem de substantia pulueris in Angeli statum prouehit, & terrenam substantiam in celo inferit, & in immortalitate figmentum mortale transcribitur. Denique multò mirabilior hæc hominis transformatio, quàm formatio est: quando quidem longè maius est hominem ad Deum attollere, quàm eum ex nihilo condidisse.

III.

Supereft tertia mutatio (quæ harum omnium causa existit) qua non modò lex, sed ipse etiam legislator (si dici fas est) per Christum quodam modo mutatus est: miratus inquam, non naturæ uarietate, sed (ut antè diximus) beneficiorum largitate. Summa enim illa natura, quæ ex se inuariabilis est varia tamè pro uariorum operum ratione nomina sortitur. Olim quidem cum horrendis supplicijs facinorosos homines plestebat, terribilis frequenter appellabatur. Sic enim legimus: Terribilis & ei qui auferit spiritum principum, terribilis apud reges terræ. Et iterum, Moses populum pestem & exitium minatur: Nisi timueris (inquit) nomen eius terribile, & gloriosum. Alibi quoque; adhuc seueriori eum nomine Propheta appellat cum ait, Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit. At, qui tunc appellabatur Deus ultionum modò Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis ab Apostolo nuncupatur: quem alibi quoque; Deum pacis & dilectionis appellat. In quam sententiam multa congerere possem, quæ essent pijs hominibus, ac præsertim timoratis conscientis gratissima: sed dedita opera prætereo, ne dum timoratis consulo, præsumptiuos neceam: quibus in hoc misericordia Dei prædicatur: ut ex ea licentius peccati ansam arripiant: quam obrem indigni sunt, quibus hoc tam lætæ diuinæ miserationis nuntium euangelizetur.

Quòd si quæras, unde hæc adeò miranda in Deo pietas & clementia, unde tanta charitas & benignitas? Constat planè hoc etiam sicut & cætera dona, Seruatoris nostri beneficio contigisse. Quia enim ipse propter homines homo factus, caput hominum effectus est, eosque in mistici corporis sui unitatem arctissimo charitatis vinculo copulauit: non tantum si ubi unum eum Christo effecti sunt, a deo clementer & amàter à Deo Patre respiciantur. Hoc enim filius à Patre petit cum ait: Ut dilectio qua dilexisti me, sit in ipsis, & ego in ipsis. Rursumque, Rogo, Pater, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipsi in nobis unum sint. O uerba aurea, suauitatis & misericordiarum plenissima: quibus cura omnes mundi opes & imperia

imperia collata, si mus & umbra sunt? Quia enim hac spiritua-
li vnitate, quid hac Dei dilectione sublimius? quid mirabilius?
Ab huius enim dilectionis magnitudine produit illa Domini

Isa. 43.

per Isaiam vox: Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, &
ego dilexire: Tunc verò honorabilis & amabilis coram Deo homo
factus est, quando vnum cum Christo (tanquam vnum eius
membrum) effectus est. Ex hac autem noua dilectione, noua
beneficia atque munera veteribus longè dissimilia in homines

Hier. 31.

conferenda, idem Dominus per Hieremiam pollicetur his ver-
bis: Sicut vigilabo super eos vt euellereim, & demoliter, & dissi-
parem: sic vigilabo super eos, vt ædificem, & plantem, ait Do-
minus. Vides igitur Deum non quidem natura, sed munerum
largitate mutatum: vtpotè qui cum ancà euelleret, ac disper-
deret, diuerso more nunc ædificet, & plantet? Huc pertinet illa

Ioan. 63.

quoque Prophetæ vox, qua ierosuos suos Dominus alio se voca-
turum nomine pollicetur: Seruos (inquit) suos vocabit nomi-
ne alio, vtpotè qui eam mentem, & spiritum, eoque mores il-
lis inspirare debeat, vt priori nomine antiquato, nouo nomine
appellandi sint. Videtis hinc variam diuitorum operum muta-
tionem! videtis aquam in vinum commutatam! Quam qui-
dem mutationem Christi gratia & beneficio hominibus cõti-
gisse, Apostolus testatur cum ait: Qui gratificauit nos in dile-
cto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius,
remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius. Hoc
ipsum tegius Propheta in eo versu significauit, quem quidam
iuxta Hebraicam veritatem ad hunc modum verterunt: Quo-
niam Domini est clypeus noster & sancti Israel rex noster. Vbi
enim seruorum Dei opes extulisset dicens: Beatus populus qui
scit iubilationem: Domine in lumine vultus tui ambulabunt,
& cetera quæ sequuntur, protinus tantorum bonorum causam
subiecit dicens: Quia Domini est clypeus noster & sancti Isra-
elis rex noster. Quem locum interpretres quidam ad hunc modum
explanat: Cur Dominus tam beneuolus & liberalis est adue-
sus homines pios? Quia regem & clypeum illorum charissimum
habet: is Christus est: ad cuius præcipuè tutelam & regnum
pertinent homines sancti omnium seculorum. Hos Deus pro-
pter Christum suum ab omni æternitate sibi filios adoptauit
quos autem antequàm nascerentur adoptauit, hos in lucem edi-
tos ad pietatem vocat: vocatisque iustitiam primum, deinde
vitam immortalem donat. Itaque si quis omnis memoriæ pius
interroget, cur habuerint, atque habituri sint Deum fauentem
& propitium: sine dubio respondeant: Quia Domini est cly-
peus.

Psal. 33.

1. p. 1.

peus noster, & sancti Israelis rex noster. Quod si quis extra tutelam & regnum Christi est, is neque Deo charus, neque saluus esse potest: vt auctor est D. Petrus in Actis Apostolorum. Sed ne quis hac tanta gratia elatus, omnia sibi licere putet, meminerit hæc dona ad viua Christi membra potissimum pertinere. Viua autem sunt, non quæ fidem mortuam habeant, sed quæ caritatis etiam glutino illi adiuncta sunt. Meminerint etiam hanc tantam gratiam non fiduciæ solùm, sed timoris etiam incitamentum esse: cum Dominus dicat: Cui multum datum est, multum exigetur ab eo. Qui enim (vt D. Emiff. ait) tantum dedit, sicut quantum reposcat. Quod quidem argumentum confirmat Apostolus ad Hebr. cum ait: Propterea oportet nos diligentius obseruare ea quæ dicta sunt, ne forte perestiamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus: & omnis transgressio & inobedientia iustam accipit mercedis retributionem; quo modo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Quid enim in extremo illo acremêdo die miser homo in scelerum suorum excusationem prætexere poterit, cum quidquid ad eius salutem necessarium erat, plenissimè & cumulatissimè à Domino Salvatore illi præstitum sit? Quam obrem fratres, vt Apostoli verbis vtar, ne quæso in vacuum gratiam Dei recipiatis nec hanc tantam temporis commoditatem vacuum abire sinatis, neque hanc magnificis donis (quibus Christi virtute terreni homines in cœlestes euadunt, & velut ex frigida & influa ui aqua in preciosum vinum permutantur) per inanem fiduciã ad socordiam, & negligentiam abuti velit: sed contrã his beneficiis adiuti, & Euangelicæ gratiæ vino inebriati, ad cœlestes epulas & nuptias transire mereamini, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorũ, Amen.

Dominica secunda post octauam Epiphaniæ concio prima, in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. Cũ descendisset Iesus de monte, secuta sunt eũ turba multi. Mat. 8.

Hodierna sancti Euãgelij lectio quæ nobis ad explicandũ proposita est, duo continet miracula pietatis & misericordiæ diuinę plenissima. Quæ quãuis nudam sonare videãtur historiã, magnis tamen mysteriis (vt paulo post videbimus) sunt referta. Ne verò series historiæ, interposita eorum tractatione frequentius abruptatur, eam, quàm breuissimè potero, totidè penè

penè verbis explicabo. At igitur sanctus Euangelista:

Cum descendisset Iesus de monte secutæ sunt eum turba multa: & ecce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine si vis: & cætera quæ sequuntur.

AVE MARIA.

Cum descendisset Iesus de monte secutæ sunt eum turba multa. In monte quidem Dominus diu coesederat, ubi & sermonem illum omni laude dignissimum (in quo tota penè Evangelicæ philosophiæ summa continetur) ad discipulos habuit. Quando verò in hoc edito & excelso loco moratus fuit nullus ad eum ex confertissima illa turba accessisse legitur: at ubi ad planiora & humiliora loca descendit multæ illum turba secutæ esse perhibentur. Quæ res mysterio & quidem amplissimo non vacat. Quid igitur hoc est? Nimirum quamdiu Dominus in angusto illo & sublimi divinitatis suæ monte ita residebat, ut ad nos per susceptionem carnis minimè descendisset, quamdiu habitabat in illa inaccessiblei luce, in illa maiestate & gloria, unde furoris & iustitiæ suæ tela in improbos & scelerosos homines torquebat, diluivium mundo impiorum induceos, pauci admodum illum sequebantur: pauci enim erant qui illum pro meritis diligenter, colerent, & venerentur. At ubi inclinavit oculos, & descendit: ubi se ad infima nostra deiecit: ubi à celsitudine sua ad humilitatem nostram, à maiestate sua ad vililitatem nostram, à severitate sua ad lenitatem descendit: ubi verbum Dei caro factum est: ubi summa illa pulchritudo deformata, lux illa splendidissima obscurata, omnipotens illa virtus infirmata est: denique ubi ab altissimo illo monte ad infima nostra se inclinavit, secutæ sunt eum turba multa. Tunc enim gravissimo antea somno mundus oppressus, oculos in caelum sustulit, tantamque Dei erga se bonitatem, charitatem, lenitatem & misericordiam vehementer admiratus, illum toto corde diligere, colere, sequi totum illius obsequio tradere coepit. Hac enim tam stupenda dignatione hominum ad se corda per amorem traxit. Sed quibus machinis? quibus funibus? Certe summo hoc beneficio, summoque amoris & benignitatis suæ argumentis. Hi enim sunt illi funes, de quibus per Prophetam idem ipse Dominus ait: In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Quo in loco ubi nos legimus Adam, Hebræi legunt hominum: atque ita sensus est: Traham eos ad me non quæ ratione indocti tauri atque feræ fanibus ligatæ trahuntur: sed quæ homines beneficiis alleciti, ad benefactoris sui amorem incitantur. Generosus quippe est animus hominis, & potius ducitur quam

*Incarnatio-
nis opus
excitat ad
amorem.*

Osee 1.

quàm trahitur. Traham ergo eos ad me, non eo modo quo autem trahere conatus sum: videlicet terroribus, minis atque verberibus, quomodo trahi iumenta solent, qua cum ratione careant, metu virgique aguntur: sed potius amore, misericordia, donis atque beneficiis, quibus eorum animos vinculis amoris plusquam ferreis ad me trahom. Quod planè omnibus Sanctis, ac præcipuè martyribus evenisse cernimus: quos nec minæ, nec vincula, nec gladij, nec rotæ, nec acerbissimæ cruces, aut immensissima tormenta à Christi amore diuelleret potuerunt: Plus itaque Domine effecisti humilitatè: quàm maiestatem: plus amore quàm timore, plus misericordia quàm seueritate, plus beneficiis quàm plagis, plus deiectione humanitatis quàm celsitudine diuinitatis: quod ceterè ingenij admiratione non vacat. Cùm enim diuinitas tua sit veluti purum & immixtum vinum: humanitati verò coniuncta ceu vinum aqua dilutum: mirum profectò est, vinum hoc magis mentes hominum amore inebriasse humanitatis aqua dilutum, quàm cùm omnino purum circa humanitatis coniunctionem fui.

Videris ergo fratres, quam amabilem, e nobis Saluator exhibuit, cum hoc modo ex monte descendit! Nec amabilem solum, sed etiam (quod maximè ad salutem nostram pertinebat) immitabilem. In his enim duabus rebus summam felicitatis nostræ positam esse, summus philosophorum Plato non semel affirmat: empe in Dei amore, & imitatione. Quid enim vel sublimius, vel diuinius, quàm summam illam diuinæ mentis puritatem amore completi, & imitatione consequi? quorum utrum liber hominem quodammodo transformat in Deum? Talis enim vnusquisque efficitur, quale id est in quod amore & imitatione fertur. Constat autem hoc in primis Deum à nobis exigere, vt illum imitemur, illique quoad fieri possit, similes efficiamur. Hinc illa Domini toties in lege repetita admonitio Sancti estote, quia ego sanctus sum. Et in euangelio. Estote aut, & vos perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Et Aposto. Paulus: Estote, inquit, imitatores Dei sicut filij charissimi. Veteris quoque philosophiæ præceptum illud memoratur, quod est è sanctis litteris sumptum nempe, Deum sequere. Itaque (vt etiam sapientia græca tradit) Deus nobis summa vigilantia & alacritate sequendus est. Quomodo verò imbecillus homo, qui corporis (quo nihil est fragilius) sarcinam circumfert, Deum imitari poterit, quem non videt? Nam & videre necesse est quod imueris, & assequi etiam posse, quod videris. Quorum utrumque longissimè aberat ab homine, qui nec imbecillus summam

Simile.

*Incar-
nationis opus
excitat ad
imitatio-
nem.*

Matth. 5.

Philipp.

diuinam

diuinæ mentis assequi virtutem, nec cæcus, & mortali corpore inclusus, clarissimâ illâ lucem videre poterat, quam nullo pacto corporeis oculis possumus vsurpare. Sed fortè dices: Ex naturæ operibus admirandis poterat naturæ author agnosci.

Simile.

Rectè mones. Sed, illud etiam velim adicias: quo tandè modo illum imitari debeo? Iubes, vt ipse cælum aliud atque terram aliam, & animantia atque sydera faciam? Non inquis. Sed virtutem imitare. Eam igitur virtutem quàm imitari percipio propius intueri volo. Aliter enim quæ virtutis ratio illi cordi sit, explicare non satis poterò. Ne id igitur homines desiderarent, fuit immensæ Dei benignitati & sapientiæ consètantium, vt Deus sub humana forma se ad homines docendos daret: vt non solum oratione iustitiæ disciplinam traderet, sed etiâ sanctissima vita & factis egregiis eam vberius explicaret, nosque ad eam sectandam exemplo suo acrius incitaret. Quid verò aliud in vita eius innocentissima, & morte acerbissima cernere licet, nisi eximias & singulares eius virtutes, quas imitari debebamus? nempe charitatem, humilitatem, lenitatem, patientiam, obedientiam, misericordiæ viscera, rerum omnium nuditatem, mundi contemptum, salutis humanæ desiderium, orationis studium, cæterasque virtutes quæ in eo velut preciosissimæ margaritæ mirabiliter eluxerunt? Vbi ergo Dominus hac ratione de diuinitatis suæ monte ad humanitatis nostræ humilitatem descendit, & se tanquã certissimâ viuendi formâ omnium oculis spectandam proposuit: tunc illum secuta sunt turbæ multæ tuac homines hominem sequi potuerunt, quem antè Deum sequi reculabant. Hoc igitur fratres perpetuū studium nostrum sit, huc omnes curas & cogitationes nostras conferamus: vt Christum Dominū quatenus licet, in omnibus sanctissimæ vitæ suæ actionibus imitemur eumque, tanquã absolutissimū virtutis exemplum nobis ad imitandum proponamus.

Sed est aliud, quod in hac ipsa imitatione considerandum est. In illa enim sacra humanitate sunt quædam opera virtutum ardua, vt pote excellentissima illa sanctitate & maiestate digna: sunt & alia faciliora, ad quorum imitationem humana infirmitas magis aspirare possit. Qui ergo perfecti sunt, quantum eis per Dei gratiam licuerit, omnes eius virtutes, in seipsis adumbrare nitantur, denique operam, vt sequantur agnum quocunque ierit, hoc est, non solum cum ad planiora descendit, sed etiam cum in ardua & montana conscendit: quomodo illum Apostolus sequebatur. cuius illa vox est: Imitatores mei estote, sicut ego Christi. Hac enim verè sequebatur agnum quocunque

1. Cor. 12.

2. Cor. 6.

quocumq; iret, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, per copiam pariter & inopiam. Felix profectò & nimium felix, qui Christi Iesu vestigia hoc studio sectatur: qui sua uisissimo unguentorum eius odore perfusus, post illud sursum ascendit, cum caelestium rerum pulchritudinem per orbem contempletur, rursumq; cum eo de monte descendit: cum officia charitatis & pietatis omnibus impendat: cum omnium seruiti utilitati: cum paupertate diligit: cum pro eo & cum eo alget, sitit, esurit, & cum eo deniq; omnes labores, arumnas & acerbitates libenter sustinet. Hæc nobis propita sit forma viuendi, cogitatione & aueritate in caelesti patria uersari cum Christo, & in erumosa hæc peregrinatione nullum charitatis officium recusare pro Christo quorum alterum altero muticè inuatur. Vt enim D Greg. ait: Tunc mirabiliter in altum charitas surgit, cum ad ima proximorum misericorditer inclinatur & quò benignius descendit ad ima, eò potenter recurrit ad summa.

Gregor.

Cæterum quisquis ita infirmis est viribus. ut non possit sequi Christum ardua petentem det operam ut illum sequatur è monte descendentem: tunc enim sequatur sunt illi turbæ multæ. Hoc est, si non potes Christum, sequi, cum quæ triginta diebus & noctibus iuuenia in deserto (quomodo illum sequuti sunt Moyses & Helias) sequere saltem illius parsimoniam & sobrietatem quando cum peccatoribus & publicanis parcissimè edit & bibit. Si non potes: totam noctem cum illo peruigil in oratione manere, subtrahere saltem a quid somno, & summo saltem diluculo orationi cum illo in templo uata. Si non potes extremam præsepis eius & stabuli paupertatem imitari, in hoc saltem imitari stude, ut tua sorte contentus, necessaria solum quaeras non superuacanea perquiras Si non potes summam illam obedientiam exprimere, quæ ad crucis usque mortem processit: sequere in hoc saltem, ut spirituales crucem, hoc est, carnis tuæ mortificationem iugiter in corpore tuo circumferas. Si non potes supremam illam charitatem referre, quæ ad hoc peruenit ut vitam & sanguinem pro humana salute profunderet: da operam ut ad eam saltem peruenias, quæ pauperibus & egenis panem suum benigne largitur. Hoc est enim Christum cum ad planiora descendit, cum turbis sequi: quando illum ad superiora ascendentem cum Apostolis sequi non potes. Christus enim Dominus fluuius iule mysticus est, quem Ezechiel Propheta vidit, e uis vada non uno gurgite fluunt: in quo & agnus ingredi, & elephas natare possit. Idem etiam arbor vitæ est in medio sita paradisi, in qua & alti & humiles rami sunt:

Exod. 29.

Genes.

vt ad illos aues cæli, ad hos verò statura pusilli, hoc est infirmi homines peringere valeant. Is deniq; virtutum omnium pulcherrimum speculum, & absolutissimum exemplar est: in quo & perfecti viri habet quæ imitentur, & imperfecti quæ imitentur. Sic enim in summa illa natura quæ Deus est, rerum omnium conditarum species & formæ (quas ideas vocant) existunt. ibi enim & supremi Seraphini & exigui vermiculi idea conspicitur: ita in speculo virtutum omnium Christo, & quæ summi viri, & quæ infimi etiam imitari possunt reperiuntur. Vnde ipse descriptus longè verius cum Apostolo dicere potest: Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Cuius rei effigiem vestis olim summi sacerdotis gerebat, in cuius podere totus orbis erat descriptus, vt Sapient. 18 legimus. Quo designabatur summum & æternum sacerdotem Christum, sicut omnium Saluator: ita virtutum omnium & magistrum, & exemplar absolutissimum esse: cuius rei gratia scriptis fidelibus cunctis aperuit, & imitabilem proposuit. Vnde ipsum aliquando legimus, quo persequentium inimicorum iram declinaret, sese occultauisse, quod infirmitatis specie præferte videbatur: & ante accerbissimam mortem suam expauisse, & grani affectum fuisse tristitia, & illas iactasse voces: Spiritus qui dem promptus est, caro autem infirma. Sciebat enim futura membra infirmiora, quibus hoc exëplo & solatio opus esset. Sunt enim in dæmo Pattis eius mansiones multæ, perfectioribus & infirmioribus estinata: sunt multa & varia corporis eius membra, quorum ea felicitiora sunt, quæ nobilioribus officiis destinantur. Omnia tamen quantum infirma sunt, nobilissima sunt, & ad idem caput, idemque regnum eius pertinentia. Sed iam tempus apperit, vt cum Domino ad planiora descendentes, quid in his locis gesserit audiamus.

I.

Eccle. inquit, leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine si vis potes me mundare. Perfectissimum in hisce verbis proponitur nobis orationis exemplum. Multum enim ad imoerandum refert, quomodo ores D. Iacobus in epistola sua testatur, cum ait: Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis. Quomodo ergo bene peremus? Cerrè leprosus hic nos hanc artem plenissimè docet: qui nequaquam fuisset ad eò celeriter exauditus, nisi perfectissimam orandi formam tenuisset. Primum igitur cum magna humilitate orauit: qui (vt Marcus ait) procidens in faciem suam, & adorans Dominum, suppliciter illi petitionem suam proposuit. Quam autem vera cordis humilitas ad impetrandum valeat, declarant illa Prophetæ verba: Respexit in orationem.

nem humilium, & non spernit precem eorum Et illa rursum:
 Quoniam tu populū humilē saluum facies, & oculos superbo-
 rum humiliabis. Leo animal generosum, nisi fame urgeatur,
 prostratis parcere dicitur, quod ingentis animi esse, declarant
 illa Poëtae verba:

*P sal. 17.
 Simile.*

*Quo quisq; est maior magis est placabilis ira,
 Et faciles mori mens generosa caput.
 Corpora magnanimo sat est prostrasse leoni:
 Pugna suum finem cum racet hostis, habet,
 At lupi, & turpes instant morientibus vrsi,
 Et si qua minor nobilitate fera est.*

Si hæc igitur placabilitas veræ nobilitatis propria est, quid
 faciet infinita illa & summa nobilitas, ubi se supplex homo an-
 te illam demiserit? Quid inquam faciet ille, qui ubi Achab im-
 piissimum regem, & iam morti destinatum supplicem & abie-
 ctum vidit, Eliæ admirans ait: Vitiisti Achab humiliarum co-
 ram me? Vade ergo & denuntia ei mala quæ illi interminatus
 eram, nequaquam eo superstitite ventura. Videte quæso quan-
 tum in sceleratis etiã hominibus animi submissio apud Deum
 valeat! Addit etiam leptofus humilitati egregiam fidem, quæ
 tantam ad impetrandum vim habet, vt Dominus dicat: Quid
 quid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Fi-
 des autem eius in hoc apparet, quod non dixit: Si quid potes,
 adiua nos miserus nostri, vt alius quidam dixerit. Sed id so-
 lum dixit, quod vni tantum Deo conuenit. Nempè. *Si vis, po-
 tes me mundare.* Solius quippè Dei est, patem voluntati habere
 potentiam, de quo scriptum est: Sube st tibi cum volueris pos-
 se. Quid, quod ne id quidem petit, vt verbo iuberet, quemad-
 modum Centurio poposcit? sed solum, vt id velleret, obsecra-
 uit. Domine, ait, *si vis, potes me mundare.* Quasi dicere: Non du-
 bito de potestate, sed de sola voluntate: nec de voluntate qui-
 dem, sed de sapientiæ tuæ iudicio. Scio te omnipotentem, scio
 summum bonum esse. Quod si summum bonum es, amas
 ergo omne quod bonum est. Cæterum an hoc mihi bonum
 sit, ignoro. Caro quidem mea bonum esse suggerit, spiritus
 autem meus hæret ac dubitat. Tu ergo Domine cuius vt infi-
 nita bonitas & potentia, ita summa sapientia est, quid mihi ex-
 pediat nosti, ideoque supplici fidenti, que animo hanc tibi cau-
 sam committo, tuæque me totum voluntati dedo. *Qua in re*
fratres conuinctam fidei, & humilitati obedientiam videtis?
*Obedientiæ namque est voluntatem propriam diuinæ volun-
 tis beneplacito atque dispositioni subicere. Hæc autem obe-*

2. Reg. 21.

Marc. 11.

Matt. 9.

Sap. 12.

dientia, humilitatis atque fidei legitima proles est. Eademque perfectæ orationis indiuidua comes esse debet: ut si quid à Deo petierimus, diuinæ voluntati nos ipsos plenissimè subiciamus. Cum enim quid oremus sicut oportet, nesciamus, causam nostram illius fidei & providentiæ committamus: neque nobis aliquid nostro iure vendicemus.

Hæc tria sunt, quæ in præcationibus nostris seruare leprosi huius exemplo debemus. Primum enim nos ante supernam illam maiestatem quoad fieri possit demittamus: indignos nos esse profitentes, qui ante illius tremendæ maiestatis conspectû apparere, cum eo loqui, & illius opem implerare mereamur. Tum fiducia de eius miseratione succedat, quâ quidam futuri beneficij velut arram quandam esse prudentissimè dixerunt: quæ quidem per humilitatem iacentem atque demissum animum erigat, quæque omnia sibi secunda de diuinæ misericordix locupletissimo thesauro polliceatur. Talis enim fiducia illius sanctæ sceminæ fuit, de qua scriptum est: quod ubi deuotissima supplicatione filium à Domino postulasset vultus eius non sunt in diuersa mutati: quia, ut D. Aug. hoc in loco ait, nunquam amplius de diuina misericordia, & orationis sue efficacia dubitauit. Itaque hæc istæ virtutes quæ inter se quodammodo pugnare videntur, in vnum copulandæ sunt, humilitas & fiducia quarum altera nihil se omnino mereri faceret, altera omnia se impetraturam cõfidit. Nequaquam tamen inter se pugnant, quia per alteram se ipsum homo intuens, indignum bonis omnibus pronũtiat: altera verò oculos in Christum tollens, omnia sibi secunda eius meritis inuixâ pollicetur.

Aræ futuri beneficij fiducia.

1. Reg. 7.

August. in Medit.

Postremò cum corporis in eo iumtatem, ac huius temporis bona perimus, ita ea petamus, ut quoniam quid nobis expediat ignoramus, totû hoc diuinæ voluntati, atque paternæ eius providentiæ relinquamus: nihil illi præscribentes, nullum certum siue tempus, siue locum, siue subueniendi modum designantes. Sunt enim qui hæc omnia in oratione sua Deo veluti præscribunt, quasi is vna solum ratione nobis optulari, & rebus nostris consulere possit: cum illi tamen mille ad iuandos homines viæ atque rationes pateant. Melius plane leprosus hic, qui quantum morbo illo grauissimè laboraret, non tamen obstinato animo salutem petiit: sed diuinæ voluntati se totum commisit.

Cuius petitioni Dominus annuens, extendit manum suam, tetigitque illum dicens: *Volo mundare: Et confestim mundata est lepra eius.* Cur Dominus leprosum tetigit, cum solo verbo sanare posset.

Primum ut quod affectu & obsequio erga eos qui contagiosis morbis

morbis

morbis laborant, esse deberemus, exemplo suo doceret: quod quidem misericordiae opus adeo ipsi gratū est, vt D. Franciscus in testamento suo in quo omnes opes suas, hoc est, omnia Dei dona cōmemorabat, hoc ipsum primo loco posuerit: quod Dominus illi gratiam leprosis alacri animo seruendi dedit: ita vt quod illi antea erat horrox, iam summū esset voluptati.

Deinde quoniam morbo lepra peccatum mysticē designatur: tactu manus suae significare voluit, neminem à peccati lepra nisi Dei ipsius ope adiuuum, & quasi salutari eius manu tantum sanari posse. Vsq̄ue adeo enim peccatum miseram inficit & debilitat animam, vsque adeo diaboli seruituti & potestati addicit, vt nisi singulari Dei ope & virtute ab eo emergere nemo possit. Ille enim drago magnus, qui in animis improborum hominum commoratur, ita caudae suae voluminibus miseros stringit & implet, vt nisi omnipotentis Dei ope elabi & explicari inde non possint. Vnde in libri Job scriptum est: Obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus. Rectissime autem dictum est, Obstetricante: Quem admodum enim vt grauida mulier foetum producat in lucem, necesse est obstetricem adesse, quae enitentem opera & arte sua iunget: sic etiam vt mens Deo grauida propositum vitae melioris, quod animo concepit, in lucem ædat, vt virtutis novum foetum producat: vt plusquam ferrea Diaboli vincula dissoluat: vt prauae consuetudinis catenam frangat: vt libidinum carceratumque voluptatum compedes quibus est vincta, rumpere valeat: non quavis obstetricem, sed ipsa omnipotentis Dei manu obstetricante indiget, sine qua omnis humanus conatus frustra suscipitur. Cui rei diuus Augustinus erit exemplo: qui tot annos ante conuersionem suam cruciabatur vt pateret, nec tamen peperit: quo vsque hæc omnipotentis Dei manus illi affuit. Antea verò quot æstus petulicæ? quot angores? quot fluctuantis animi turbines atque procellas? quoties spem abiicit? quoties veit in medio iam itinere constitutus restitit? quoties seipsum aliorum exemplis ad castitatis virtutem extimulauit? & contra consuetas libidines decertauit? quas tamen tunc demum superate faciē potuit sum hic efficax diuinæ opis contactus affuit. Quam rem hoc in loco Dominus designauit, cum insanabilem lepræ morbum medicæ manus suæ tactu curauit. Postremò hæc etiam de cau-
Lac. 6.

Simile,

Lucæ 18.

liter sanabat corpora, eadem modo fundata iam fide inuisibili-
ter animas sanat: quod nec minus mirandum, nec minoris æ-
stimandū est. Quare si tam multi Dominum eo tempore tan-
gere nitebantur, vt à corporis morbo sanarentur, multo magis
nunc huius diuini sacramenti perceptione sanctissimum eius
corpus tangere debemus, vt à morbis animæ liberemur. Nec e-
nim minor animæ nostræ cura, quàm corporis: nec minus cha-
ra salus eius esse debet: præsertim cum spirituales animorum
morbi rãtò sint perniciosiores, quãtò anima corpore præstãti-
or est. Grauius enim nocet, quod meliorem nostri partem lædit. Si
ergo ægrotorum turba tanto studio iruebat in Dominum, cur
non simili mentis ardore ad sacramentum corporis eius acce-
dimus: quod omnibus piè accedentibus sanitatem, vitam, lætitiã
vires inuictas, animi robor, cæteraque Spiritus sancti charisma-
ta, ac postremò cælestis vitæ pignus elargitur?

II.

Sed ad historiam redeuntēs, leproso iam mundato Saluator
ait: *Vide, nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, &c.* Cur quæ-
so Domine, illi silentium iudicis? An non ad maiestatis tuæ
gloriam pertinebat, vt magnifica opera tua cunctis innotescerent?
An fortè tibi ab inanis gloriæ periculo metuebas, cui vni
omnis honor & gloria meritissimo & optimo iure debetur?
Non ergo tibi Domine, sed nobis metuebas, qui stipula sicca
leuiorē, qui folio quod à vento rapitur, instabiliorē sumus.
Propter quod & bona quæ facimus, & quæ à Deo dona perce-
pimus, silentio sæpè tegenda sunt: ne sub diuinæ laudis specie
nos ipsos aliis tacitè venditemus. Immo iuxta diui Bernardi
sententiam plus elaborandum est, vt virtutes quàm vitia celare
studeamus. Si enim tanto studio vitia nostra abscondimus, ne
humanam gloriam amittamus: quanto maiori cura dissimulandæ
virtutes sunt: ne cælestis gloriæ iacturam faciamus?

Bernard.

Quod quidem ad eò necessarium est, vt nos quoque ipsos, ne
dum alios, dona quæ à Deo percepimus, celare interim debeamus:
magis enim in vitiorum nostrorum, quàm in diuinorum
donorum consideratione oculos figere debemus. Et sicut
hi qui turpiter & flagitiosè vixerunt, cum sacerdotem adite pa-
sant, ita parum honesta ante actæ vitæ flagitia recollere iubentur:
ne illorum præsentis specie atque titillatione (quod quibusdam
euenire solet) mens eorum irretiat: sic ipsa etiam
Dei dona cautè humiliterque consideranda sunt: ne dum pro
illis Dominum laudare volumus, de nostra nobis virtute blan-
diamur. Quod planè Pharisæo illi in Euangelio contigit, qui

Simile.

dum gratias se deo agere putaret, quod non esset sicut ceteri hominum sub prætecto gratitudinis in vitium incidit elationis. Quo fit, ut frequenter maximis beneficiis amicos suos Deus ita cumulet, ut iidem ipsi se huiusmodi beneficiis ornatos esse non intelligant. Cuius rei typum tenet facies Moysi, diuino lumine irradiata, cuius tamen splendorem & gloriam alij ipso ignorante videbant. Sic enim de eo scriptura est: Et ignorabat quod facies eius esset cornuta: Quod ubi fit, beneficium beneficio cumulatur, dum accepta gratia propter humilitatis custodiam, ab eo ipso qui habet ignoratur. Quæ cum ita sint, nihil mirum si Dominus virtutes & laudes suas silentio regi præcipit: non in hoc suo sed nostræ infirmitatis periculo consulens.

Exod. 34.

Sequitur deinde aliud miraculum, quo centurionis seruus sanatus est. Cum enim venisset Dominus Capharnaum, accessit ad eum centurio rogans, & dicens: Domine puer meus tacet in domo paralyticus, & male torquetur. Cui cum Dominus more suo humanissime respondisset: Ego veniam & curabo eum, ille mira humilitate & fide respondit: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, &c. Audiens autem Iesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel. Verè magna ethnici huius fides exitit: Fidem enim præcipuam Martha habuit, quæ latentem in humano corpore Deum fidei oculis cernens dixit: Ego credidi quia tu es Christus filius Dei viui, qui in hoc mundum venisti. Sed tamen eadem ipsa dixit: Domine si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Fidem etiam princeps ille Synagogæ habuit, qui salutem filię petebat. Sed idem quoque corporis præsentiam postulabat, cum diceret, Veni impone manum tuam super eam, & viuet. At gentilis hic, neque corporis præsentiam, neque manus impositionem efflagitat: sed illud tantum. Dic verbo, & sanabitur puer meus: quod planè solius omnipotentis Dei opus erat. Quomodo ergo lux tanta in tam densis tenebris orti potuit? Nimirum quia idem ille qui sanauit seruum, illuminauit Dominum, quo illam perfectissimæ fidei vocem immitteret. Simul & illud mihi considera: quale sit illud bonum quod Deus miratur. Audiens autem Iesus miratus est. Regna, imperia, orbis ipse, & quidquid est in orbe, in oculis Dei nihil est. Illi tamen ante quam omnes mundi opes sordent, fidei virtus preciosa est & mirabilis. Ut vel hoc argumento intelligatis fratres, quantum Domino debeatis, qui tale tantumque donum gratuito vobis contulit: quod ille planè miratur de quo scriptum est: In oculis eius nihil est mirabile. Sed cum fidem commendat, illam potissimum

Ioan. 22.

commodo, quæ Centurionis huius fidei similis est. Quid enim hæc fides habuit? Nimirum quòd voluntatem sic incendit, & inflammavit, ut fidei lumini & splendori voluntatis ardor respòderet. Fides enim dictabat illius qui externa specie hominem referebat, neq; scientiam, neq; potentiam terminis ullis circumserici. Quid igitur huius veritatis cognitio exigebat? Nempe, ut ab illo peteret, ut verbo absens salutem daret, quam utiq; velut omnipotens dare poterat. Quid item amplius? Summâ erga ipsum humilitatem & reuerentiam. Tanta enim potestas atque maiestas talem animi affectum requirebat. Quid igitur ille? Vtrumq; iuxta præscriptum fidei suæ præstitit dum propter alterum ait: *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus*: propter alterum verò: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Quin & Lucas Euangelista aliud ad huc maioris humilitatis argumentum. Propter quod inquit, & meipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te. Diligenter considera quòd pudor eius fuerit progressus, quàm submisso fuerit animo, qui ne famuli quidē (quæcharissimum habebat) maximo periculo est adductus, ut in eius conspectum veniret, qui fabri filius habebatur, eum ipse nobilis esset Centurio. Intelligebat enim Christum cum infinita potestate insistentem quoq; rerum omnium scientiam ita habere copulatam, ut intimos animi recessus, & abditissimas etiam mentis latebras clarissima luce collustraret, & inanissimas cupiditates, vanissimas cogitationes cæterasque humanæ mentis labes aperitissimè cerneret. Hinc fiebat: ut vilitatis, dedecorisq; sui còscius, eius aspectu formidaret. Eodem autē humilitatis spiritu petrus in captura piscium Petrus apostolus, conspectum Domini præ timoris & stuporis magnitudine ferre non valens, clamavit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum*. Simili ergo timore percussus Centurio noster ait: Propter quod non sum dignus arbitratus, ut venirem ad te, &c. Hæc igitur tanta animi submissio, & maxima erga Christum reuerentia è splendore internæ illius lucis orta est. Talem ergo fidem habere nitamur fratres, quæ non in solo intellectu otiosa mortuaque desiderat: sed quæ lucis suæ radius voluntatem diuini amoris igne incendat, eamq; post se trahat, atque vitam, & actiones omnes ad illius normam & rationem dirigat. Sic enim fiet, ut rectâ modo per fidem ambulantes, propositum fidei præmium tandem consequamur: ut qui per speculum & in ænigmate nunc Deum contemplamur in via, reuelata tandem facie cum beatissimis illis spiritibus videre mereamur in patria.

Luc. 7.

Luc. 5.

In eadem Dominica secunda post Octauam Epiphaniae Concio secunda: in qua posterior lectionis Evangelicæ pars potissimum explanatur, quæ primo loco mirabile diuinæ maiestatis iudicium de reprobatione Iudæorum, & vocatione Gentium exponit, secundo verò loco de felicitate piorum, & supplicii improborum differit.

THE. *Multis ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno calorum: filij autem regni eijciuntur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Matth. 8.*

Is verbis, fratres dilectissimi, duo mysteria cognitu maximè necessaria cælestis magister nobis hodie ob oculos ponit: Primum, iudicium illud admirandum quo pro electo Dei populo Gentilis coopatus est, ad mentem nobis reuocat. Quod qui sem eo consilio facit, vt iudicij huius causas perferunt, easque studiosè considerantes, nobis opportunè provideamus ne à gratia Dei excidamus. Deinde verò quæ electis præmia, quæ reprobis supplicia constituta sint, breui oratione describit: cum illos ad regni cælestis conuiuium cum Abraham, Isaac, & Iacob inuitandos istos verò ad fletum & stridorem dentium rapiendos esse dicat: Vtraque igitur de re in præsentia concione dicturi, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Quoniam tota Domini Saluatoris vita (quandiu inter homines versatus est) clarissimis verbis & exemplis referatissima fuit: quo nos his duobus stimulis ad virtutem & pietatem potèter incitaret: bi diu in monte, cum discipulis agens, cælestibus eos monitis & doctrinis imbuisset, protinus à monte descendens, & doctrinam suam miraculis confirmare, & humilitatis, & pietatis exemplis voluit illustrare. Descendentem ergo de monte sequuntur turbæ multæ: inter quas leprosus adueniens, salutem sibi suppliciter hac breui oratione postulauit, *Domine si vis, potes me mundare.* Quid hic fontem pietatis facere par erat: qui ideo in mundum venerat, vt homines ab omni pollutionis contagio puros redderet, ac mundos? Itaque vix ille verba finierat, cum illum Dominus protensa pietatis & misericordiæ suæ manu

contingens, *Uolo mundare.* Statimque à lepra mundatus est. *Qui enim poterat leprosus non impetrare quod insigni fide & humilitate, à misericordiae parente postulabat?*

Ibidem.

Sequitur deinde aliud exhibitum Centurioni beneficium, qui non minori humilitate & fide Dominum pro seruo deprecatus est. Sic enim ait: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Nam & ego homo sum sub potestate, &c. *Audiens autem Iesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & reuertentur in tenebras exteriores.* His verbis Dominus Iudaei populi ex-citatem, & Gentilis electionem (vt paulò antè dicebamus) apertissima oratione declarat. Quam rem idem Dominus cum multis in locis veteris testamèti, tum praecipuè in electione Iacob minoris natu, & reprobatione Esau cui benedictio debebatur, miro modo voluit adumbrari. Cæterum quantum nobis timoris ac stuporis hoc Domini iudiciù incutere debeat, illa sancti Patriarchae Isaac admiratio declarat, de quo, cum huius rei imaginem in spiritu vidisset (quando videlicet minor natu filium benedictionem primogenito debitam surrepserit) ita scriptum est: *Expauit Isaac stupore vehementi, & vitra quam credi possit admirans, ait: Qui igitur ille est, qui dudum captam venationem attulit mihi, & benedixi ei, & erit benedictus?*

Gen. 27.

Quòd si hoc adeò mirabile fuit: quale quæso erit, hæreditatem caelestem, & sempiternam à primogenito Iudæorum populo eripi, & ad Gentilem populù, hoc est ad impietatis cultores transferrì? Si obstupuerunt ex circumcisione fideles, cum Spiritus sancti gratiam in nationes effusam viderunt, exterosque filios ac domesticos Dei æquari: quid facerent, si viderent etiam praeferrì? Immo verò istos eligi, & illos repudiari, & auferri ab eis regnum Dei, & alienigenis dari? domesticos fieri peregrinos, & peregrinos in domesticos cooptari? Quis hic cum Apostolo non exclamabit, *O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis ei à consiliis fuit? Hanc autem tantam rerum commutationem variis modis (vt antè diximus) in litteris sanctis adumbratam cernimus. Vbi filij Israeipet aurentem Iordanis aluent transferunt, praecipit Dominus Iosue, vt duodecim inde lapides sublato, extra flumen in litore collocaret: quod vbi factum est, idem proutinus Iosue, duodecimi alios è litore sublato in-

Iosue 4.

tra ipsum alveum reposuit: qua quidem lapidum permutatione (qua alij ex aqua in sicco extrahuntur, alij contra ex sicco in aquam immittuntur) hanc utriusque populi mutationem appo-
 sitissima similitudine expressam videmus. Idem autem sub eadem penè similitudine regius Propheta significavit, cum ait: Po-
 sivit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim. Contra ve-
 rò, posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Sic igitur variatis rerum vicibus, ea quæ cœlestis gratiæ vnda madebant, arefiunt: quæ verò arida & inculta erant, perenni divini spiritus flumine irrigantur. Idem quoque innuit illa tam frequens in scripturis primogenitorum transmutatio: ut Phares & Zarah, Manasses & Ephraim, Iacob & Esau (de qua paulò ante meminimus) per quas hæduorum populum commutationes aptissime designantur: in quibus mirabili Dei consilio minores natu contra naturæ iura maioribus præferuntur. Hoc item per Malachiam Dominus non sub umbris & figuris, sed apertissima oratione futurum pronuntiat his verbis: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco offeritur nomini meo oblatio munda. Videtis ergo Dominicæ vocis testimonio, antiquum populum deseri, & novum ex gentibus cooperari?

Quis autem huius tam stupendæ mutationis causam queat investigare? quis in profundissimam hanc divinorum iudiciorum abyssum tutus ingredi valeat? Apostolus tamen qui hoc iudiciorum Dei pelagus ipso ducere ingressus est, hanc eandem questionem & proposuit, & solvit his verbis: Quid est quod Israel sectando iustitiam, in legem iustitiæ non pervenit? Gentes autem quæ non sectabantur iustitiam in legem iustitiæ pervenerunt? Magna planè questio, & admiratione dignissima. Ad quam tamen idem Apostolus brevitè respondit: Quia non (inquit) ex fide, sed quasi ex operibus. Hoc est, quia Iudæi veram iustitiam, & iustitiæ fructum, videlicet æternam salutem, non tam ex divinæ gratiæ dono, quam ex operum suorum valore, hoc est, circumcisionis, & sacrificiorum cæterarumque legalium ceremoniarum observatione sibi deberi arbitrabantur: idè à vera salute & iustitiæ possessione exclusi sunt. Quia enim sibi suisque operibus plurimum tribuebant, Christi verò gratiæ nihil relinquebant merito ab ea desera: & sibi ipsis relictis, in multa deinde flagitia prolapsi sunt. Gentes verò quæ nihil habebant unde fidere sibi possent, ipsa sua paupertate admoniti, ad divinæ gratiæ opem confugerunt: & in ea, non in se,

Psal. 106.

Malac. 1.

Rom. 9.

Rom. 9.

salutis

salutis suæ fiduciam ponentes, veræ iustitiæ compotes facti sunt. Illos ergo sui fiducia, præsumptio, atque superbia damnarunt: hos verò diuinæ gratiæ fiducia, sui contemptus, & veracordis humilitas ad veram salutem & iustitiam perduxerunt. Unde colligere licet fratres, ruinarumque malorum omnium fontem esse superbiam: quæ primus homo, & clarissimus ille Angelus, & infelix Iudæorum populus à dignitatis suæ gloria corruerunt. Verissima enim est illa Salomonis sententia dicentis: Ante ruinam exaltatur cor hominis, & ante contritionem exaltabitur spiritus. Et rursum: contritionem præcedit superbia, & humilem spiritum suscipiet gloria. Ecclesiasticus verò, non modò ruinarum, sed etiam peccatorum omnium fontem esse superbiam, aperte definit his verbis. Initium omnis peccati, superbia est: qui tenuerit illam, adimpietur maledictis, & subuertet eum in finem. Id ad eò verum est, vt Ioannes Cassianus ex probatissimorum Ægypti Patrum sententiâ colligat, non modò caetera vitia, sed lapsus etiam carnis ab elatione animi originem ducere. Imò verò D. Greg. ait: Deum aliquando punire occultam mentis superbiam per manifestam carnis suam ruinam. Quæ carnis lapsus misericorditer aliquando permittit, vt qui interna diuini Spiritus luce admoniti, imbecillitatem & infirmitatem suam agnoscere noluerunt, aperta carnis ruina cognoscant. Quæ ex re colligere licet quanta sit superbiæ malitia, quæ tantam animæ perniciem affert, vt eius comparatione cæteræ quoq; animorum pestes salutares dicantur, si modò ad hæc ex animo pestem propulsandam adiuuent.

I.

Quod si à me requiratis, cur hoc vitium tam pestilens, tamque multorum scelerum causa sit: hoc planè idem Ecclesiasticus docet his verbis: Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo: quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor eius. Quibus verbis insinuat, per superbiam homines à conditore suo auerti, à quo vt facti, ita etiam perficiendi erant: cum eiusdem opificis sit, opus incipere, & consummare. Sed cum per superbiam, & impiam sui fiduciam ab eo se auertunt, & in seipsis omnia ponenda putant, merito quidem à Deo deseruntur: à quo relictis, facile deinde in omnia mala (quæ scelerum supplicia sunt) precipitur. Quod apertissima oratione idem Ecclesiasticus declarat his verbis. Propterea exhonoraui Dominus conuentus malorum, & detruxit eos vsque in finem: Sedes ducum superbotum destruxit Deus, & se dere fecit mites pro eis.

Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit hæc
males,

Prou. 16.

Eccles. 10.

Io. Cassi.

Greg.

Eccle. 10.

Ibidem.

miles ex ipsis gentibus. Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humiliu sensu. Ex his ergo verbis aper-
tissime liquet, cur populum suum Dominus deseruerit, um su-
perbientem illum, & de suis operibus presumentem, cateros-
que præ se contemnentem, parumque aut nihil diuinæ gratiæ
tribuentem vidit. Verum ut ad nos redeamus fratres, hoc pla-
ne exemplo caterisque quæ antea commemorari, monemur,
ut omnem à nobis animi tumorem, omnes elationis & super-
biæ fibras, tanquam terribilissimam salutis & iustitiæ pestem ab-
scindere diligentissime studeamus: ne à diuina gratia derelicti
in peccati & gehennæ barathrum detrudamur. Id quod idem
Ecclesiasticus studiosè nos cauere admonet his verbis: Non te
extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elida-
tur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat, & fructus
tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Illud
etiam videndum, ne nobis de hac electione nostra & veteris Iu-
dæorum populi reprobatione biadientes & percepta gratiæ ad
elationem animi & illorum contemptum abutentes, accepto
munere reddamur indigni. Quem quidem scopulum Aposto-
lus in Epistola ad Romanos, scripta, multis verbis & rationibus
cauere nos voluit, sic enim ait. Quod si aliqui ex ramis fracti
sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius
radicis & pinguedinis oliuæ factus es, noli gloriari aduersus ra-
mos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te: Di-
cis ergo: Fra si sunt rami, ut ego inserat. Benè: propter incre-
dultatem fracti sunt: tu autem fide stas: noli alium sapere, sed
time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte
acc tibi parcat. Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos
quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem
Dei, si permanseris in bonitate: alioqui & tu excideris.

Hoc postremum Apostoli verbum non tam verbu mihi, quã
fulmen, immo verò vaticinium (quod vtiqum in felici hoc no-
stro seculo minime impletu cerneremus) videtur: in quo tam
multi fidelium, quod in bonitate hac non permãserint, à Chri-
sti corpore excisi, sathanæ membra effecti sunt. Vnde enim tot
sectarum dissidia, totque nefandarum hæresum monstra atque
portenta, quæ per totam Ecclesiam exundarunt, nisi ab hoc im-
pietatis & improbitatis fonte, exorta sunt? Eadem igitur hæ-
res, quæ olim perfidum populum, diuini iudicij sententiã ferit. Qui
enim Dei populus electus erat, nunc sathanæ Synagoga effecti
sunt. Ad integritatem enim diuinæ iustitiæ quæ personas non
accipit: hoc maximè pertinere videtur, ut in eadem causa, ean-
dem

Ecclesiasticus.

Rom. II.

dem quoque siue viæ, siue moris sententiam ferat. Sed vt ad propositum redeamus fratres, stupendi huius iudicij (quod commemorauimus) hæc causa extitit.

Psal. 17.

Alteram verò causam regius Propheta insinuauit, cùm ait: Populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Quibus verbis Gentilium fidem, & pietatem commendat: qui cùm nunquam antea Deum cognouissent, nec Christum Dominum in carne, aut eius miracula vidissent, ad Apostolorum prædicationem conuersi ei⁹ disciplinam deuotissime receperunt, legitimi autem atq; germani filij, qui diuina eius opera viderant, ne his quidem tantis miraculis, & virtutum exemplis commoti, mentiti sunt illi (quòd videlicet fidem quam supra omnes alios præstare debuerant, minimè præstiterunt) ideòque inter alienos & exte-

Ioan. 11.

ros computati sunt. De illis namque Ioannes ait: In propria venit, & sui eum non receperunt, Quo factum est, vt non illos Deus à se, sed ipsi se à Deo infidelitatis atque impietatis crimine alienauerint. Quod vt rectius intelligamus, immensa & infinita diuinæ bonitatis & iustitiæ abyssus antè oculos nobis statuenda est. Hæc enim facit, vt summo quidem amore iustitiam & bonitatem, summo verò odio impietatem & flagitium prosequatur: atque eò fit, vt nihil apud illum nisi sola virtus & iustitia in precio sit, non gen⁹, nò opes, non honores, non scientia, non eloquentia, non ingenij vis & acumen, non vllæ denique aut naturæ aut fortunæ dotes: hæc enim omnia apud illum puluis & umbra sunt. Fides verò contrà & pietas tale ac tantum coram eo bonum est, vt vel in admiratione ipsam conuertat, quemadmodum in præsentis Euangelio cernimus.

Hæc igitur de causâ cælestis opes, & diuitias, donaq; præstantissima, in eos, potissimum confert, quos fideles & pios inuenit (quicumque illi sint) ab illis verò auferat, quos impietatis & turpitudinis maculæ deformant. Quam rem vehementer Petrus Apostolus admiratus est, cùm perspecta diuini spiritus gratia, quæ in Gentilibus Cornelij domum effusa erat ait: In veritate didici, quod non est per sonatum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est, illi. Vnde planè consequitur, vt qui neq; Deum timet, nec iustitiam colit, is vtiq; ingratus, & detestabilis apud illum sit. Hinc illa Prophætæ ad Deum vox: Mundum sunt oculi tui ne videant malum, & respicere ad iniquitatem nò poteris. Id adeò verum est, vt si quo die Dauid, & Petrus Apostolus deliquerunt,

Act. 10.

H. r.

sine

sine
tand
in ta
nec
ce
mian
lius
euel
à do
per
ipfi
prof
pend
infin
quan
cri
susti
nem
rat, si
quoc
nus
tion
bus
tu fa
Ioan
Atqu
tia L
cum
furo
nec t
bar, s
quon
Si
pios
tot in
pter h
verò
post
Id
sthi
Vast
inob

sine pœnitentia decessissent, non dubium quin eos Dominus
 tanquã infensos sibi hostes, tanquam diaboli & peccati seruos
 in tartara cum principe suo in æternum torquẽdes coniecisset:
 nec vel p̄stina Dei gratia, vel innumera dona ab eo antè per-
 cepra quicquam illis profuissent. Hinc Dominus apud Hiere-
 miam: Vius ego, dicit Dominus: quia si fuerit Iechonias iste, fi- Here. 22.
 lius Ioachim Regis Iudæ, annullus in manu dextra mea, inde
 euellam eum. Hinc vbi decem tribus filiorum Israël separatae
 à domo Dauid, idolis & sceleribus earum gentium, quas pro-
 pter eos Dominus euerterat, seruiuerant: si illi quoque modo
 ipsi eueris, & in seruitutem abducti sunt. Neque illis quicquam
 profuit, quòd populus Dei, quòd filij Abrahæ, quòd tam stu-
 pendis signis & miraculis ab Ægyptiaca seruitute liberati, &
 infinitis penè beneficiis à Deo aucti & ornati essent: nihil in-
 quam, horum illis profuit, quominus, vbi Gentium flagitia &
 crimina sectati sunt, eorundem quoque pœnam & supplicia
 sustinerent. Cuius rei illos multò antè Dominus admonuerat,
 nempe vt à sceleribus propter quæ terra incolas suos euome-
 rat, sibi cauèrent: ne se illorum sceleribus inquinarentur, eos
 quoq; simili modo terra euomeret. Sed quid mirum est, ge-
 nus Abrahæ istis non profuisse, quando initio statim prædica-
 tionis Euangelicæ ne ipsis quidem Domini Saluatoris fratri-
 bus (arctissima carnis necessitudo), quicquam profuit, vt Spiri-
 tu sancto, & fidei gratia donarentur? De ipsis namque apud Ioan. 7.
 Ioannem legimus: Nec enim fratres eius credebant in eum.
 Atque aded non credebant, vt ipsum quoq; sapientiæ & scien-
 tiæ Dei fontẽ furere insania arbitrarentur. Sic enim apud Mar- Marc. 3.
 cum legimus: Et sui voluerunt eum tenere dicentes: Quia in
 furorẽ versus est. O admiranda Dei æquitas & iustitia, apud quẽ
 nec tanta necessitudinis vinculũ vult: vt quos fratres agnosce-
 ba, suæ vocationis & gratiæ participes, initio statim prædica-
 tionis suæ faceret, cuius paulò antè ignotos fecerat piscatores.

Si ergo tanta Dei nostri æquitas & iustitia est, tantus erga
 pios amor, tantum erga improbos odium: nihil mirum si qui
 tot inspectis Christi miraculis in perfidia sua perstituerunt, p-
 pter hoc execrandum infidelitatis crimen repudiati sint: qui
 verò inimici erant, propter humilitatem & fidem, quam ad A-
 postolorum prædicationem præstiterunt, in filios cooptati.

Id quod aptissimè olim in duabus Assueri regis vxoribus Va-
 sthi scilicet, & Esther mirè adumbratum cernimus. Quia enim
 Vasthi ex pulchritudine ac dignitate regia in superbiam clara
 inobediens Assuero regi extitit, ipsa quidem regno depulsa:

Epl. 1.

Eitner verò humilis & religiosa ad regiam dignitatem euecta est. Sed quid hæc miramur? Subiiciam aliud longè mirabilius exemplum: quod quidem vt nemo nostrum ignorat, ita nemo miratur, cum tamen maximè mirabile sit? Quid post Deum sublimius Angelo? quid inter creaturas intellectus participes inferius homine? Verum vbi in altissimo & splendidissimo illo Angelo, cæterisque superbæ suæ consortibus (qui cæterum antea tanquam splendidissima sidera illustrabant) iniquitas deprehensa est: protinus à summo cæli cardine in infimum tenebrarum barathrum detrusus est. Quodque mirabilius est, non alij pro illo meliõri conditione conditum Angeli, sed vni sumi homines mortuæ in carne circumdati subrogati sunt. Quis hic non miretur? quis hanc tantam rerum commutationem non obtupescat? De illo splendidissimo Angelo scriptum est: Perfectus eras in vis tuis à die conditionis tuæ, donec iniquitas inuenta est in te. Qua inuenta, nihil illi carissima dignitas,

Exch. 28.

nihil incomparabilis pulchritudo, admiranda species, & domorum (quæ à Deo maxima acceperat) magnitudo profuti: quomodus ab altissimo illo dignitatis gradu in imum deturbaretur, & vilis homo pro illo substitueretur. Quid ergo mirum est si pro hominibus homines subrogentur, quando pro Angelis viles & terreni homines in cælo collocantur? Huius itaque tantæ mutationis causa diuinorum beneficiorum abusus fuit. Quid enim indignius quàm diuinis beneficiis ad benefactoris iniuriam abutis atque diuine maiestatis violandæ occasionem sumere, vnde obsequendi & diligendi sumere debuisses? Qui hoc faciunt, persimiles mihi illis esse videntur qui serpentem æneum (cuius conspectu à serpentum moribus in deserto sanabantur adorauerunt, & pro Deo ad Ezechie vsque tempora coluerunt: qui cum Deum beneficij huius autorem venerari debuissent, vile signum & mutum signum pro eo coluerunt. Tales igitur sunt qui sic diuinis beneficiis abutuntur, sicque per immoderatum amorem ipsis adherent, vt liberalissimi benefactoris obliuiscantur. Ideoque mirum non est, si illis diuina beneficia subtrahantur, qui eorum dulcedine affecti, largiorem contemnunt.

Simile.

Itaque attentius mihi hanc rem consideranti (cum ex imo Deus a more pios homines complectatur) apparet sanè, hanc eius dilectionem magis quidem vitorum erga vxores, quàm parentum erga filios similem esse. Patentes enim filios suos ita diligunt, vt quamlibet nocentissimi sint, nihilominus tamen quia filij sunt, diligunt. Sic enim Dauid patricidiam filium adeo impensè

Simile.

impensè dilexit, ut ipse pro illo mori etiam concupisceret, At mariti erga vxorem charitas, quamuis omnium maxima sit (quemadmodum primus generis nostri parens testatus est) eatenus tamen durat, quatenus illa datam fidem inuiolatam & inconcussam seruat: Violata enim fide summa illa amicitia non modo dissoluitur, sed in grauissimam etiam inimicitiam commutatur. Hoc ergo modo cum hominibus se Deus gerit: qui si pietatem & iustitiam colant, eos tanquã filios. imò tanquã pupillã oculi charissimos habet: si verò à Patri nobilitate degenerent: totus hic amor in acerbissimũ odiũ vertitur. Ad infamitatem quippe bonitatem vtrumq; spectat, & summo amore profecti bonitatem, & pari odio iniquitatem detestari. Quamuis illud etiam fatendum sit, nunquã Deũ sic irasci, vt nõ ad præstandã poenitentiam misericordiã paratus sit, etiã si spiritualis matrimonii fidẽ infida anima violauerit.

Quid cum ita sit fratres, vestra interest, qui Dei gratiam, qui amicitiam, qui spem cælestis hereditatis firmam habere vultis: vt virtutem & iustitiam stabili & inconcussa firmitate retineatis, intelligentes vnã hanc rem in precio apud Deum esse, cetera omnia si ne illa pro nihilo reputari. Nemo itaq; generis claritati, nemo sapientiæ, aut scientiæ, aut vllis naturæ siue fortunæ opibus, & quid hæc inania commemoro? nemo præteritis Dei beneficiis, nemo Spiritus paraclæti consolationibus, atq; donis, nemo antea facti vitæ meritis, nemo laudum, ieiuniorum, cæterisq; pietatis operibus fidat, si iustitiã deserat. In qua cunq; enim hora iustus peccauerit, omnes eius iustitiæ obliuioni tradentur. Vbi primũ generis nostri patres pomũ veritum gustauerunt, protinus se nudos deprehenderunt: quia re vera cælestibus donis, quæ multa & maxima acciperant, illico nudari sunt. Quam obrè quisquis ab hac Dei gratia excidere veretur, cogitet illã Dei vocẽ auribus suis sæpè insonare: Tene quod tenes, ne alius accipiat coronã tuam. Huius enim admonitionis neglectum à perfidis Angelis, tum ab ipso Dei populo dignitatis regni corona sublata, & aliis tradita est. Ab Angelis quidẽ sublata, infimis hominibus concessa: à populo verò Dei erepta? Gentilibus tradita est. Hoc est enim quod Saluator in his quæ proposui verbis breuiter complexus est. cum ait: Dico vobis quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recubent cù Abraham, Isaac, & Iacob in regno calorum: filij autẽ regni euicientur in tenebris exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

Ezech. 3.

Apoc. 3.

Gene. 3.

II.

His autem verbis Dominus non solùm eam sententiã con-

Tom. j.

c

firmat.

firmat, quam hactenus persecuti sumus: sed maxima etiam
 rum, ræmia, tum supplicia pijs & improbis constituta decla-
 rat. Pijs namque solenne illud epulæ & accubitus ille in regno
 cælorum cum sanctis Patriarchis promittitur: perfidis autem
 & sceleratis tenebræ exteriores fletus, & litridor dentium para-
 ta sunt. Vtriusq; autem siue præmij, siue supplicij magnitudi-
 nem nulla oratione explicari posse testatur D. Aug. his verbis:
 Sicut nulli gaudium reium temporalium ex aliqua parte simi-
 le potest inueniri gaudio vitæ æternæ, quam Sancti accepturi
 sunt: ita nullus cruciatus pœnarum temporalium potest sem-
 pitemis iniquorum cruciatibus cõparari. De præmij verò ma-
 gnitudine rursus ait: Quod Deus præparauit diligenti-
 bus, inde non capitur, spe non attingitur, charitate nõ apprehenditur,
 desideria & vota transgreditur: acquiri potest, ætiam non po-
 test. Quæ enim erit illa (inquit Cyprianus) sanctorum gloria,
 quàm grandis & summa lætitia: cum populum suum Domi-
 nus cõperit recensere, & meritis atq; operibus nostris præmia
 promissa retribuere: pro terrenis cælestia, pro temporalibus sem-
 pitema, pro modicis magna præstare: offerre nos Patri, cui
 nos sua sanctificatione testuit: Recordemur ergo fratres (ait
 D. Emilianus) quàm iucunda sit quies, quàm delectabilis repa-
 satio, post depositum alicuius grauissimi oneris fœcẽm?
 Quàm dulce sit, post longæ captiuitatis catenas, ad char-
 triam recuperata libertate remeasse? Quàm preciosum sit post
 multa navigationis pericula, ad optatam terram, ac portum de-
 siderabilem peruenisse! atque ex his colligamus & cognosca-
 mus, quàm iucundum erit comite bona conscientia ad verã &
 solida gaudia, atq; ad Angelorum transire consortia, & ad illam
 vitam conscendere, vbi nulli erunt labores, nulla damna, nulla
 incommoda, & (quod supra omne bonum est) nulla peccata:
 sed æterna innocentia, inuulnata iustitia, inconcussa securitas,
 ac sempiterna fœlicitas. Cæterum si vos fœlicissimi portus hu-
 ius quietis & securitas delectat, præsto est Dominus exiguo illa
 sabè pretio omnibus in commune proponens. Sic enim D. Au-
 gust. illum loquentem inducit: Venale est, venale est, quod ha-
 beo, dicit tibi Deus, eme illud. Quid habet venale? Requiem
 inquit, venalem habeo, eme illam: Dicis ei: Quantum valet?
 Audi. Precium ipsius labor est: quomodo si diceret: Precium
 illius aurum est. Quanto ergo labore digna est requies, quæ nõ
 habet finem? Siverum vis prænunciare, æterna requies, æterne
 labore emitur. Verum hoc est: sed noli timere, misericors
 est Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquam perue-
 nires.

Aug. de
Cath.
rud.

Idè 22.
æccus. De

Cyp. Serm.
de elem

Euseb. E
miss. in
homil.
Simile.

351.

nires ad æternam requiem. Ergo vt aliquando peruenias ad id quod em s, non in æternum laborandum est: non quia non valet tanti, sed vt possideatur tandem quod emitur. Digna est quidem emi labore perpetuo, sed necesse est, vt labore temporali ematur. Decies centena millia annorum habent finem: quod tibi dabo dicit Dominus non habebit finem. Qualis misericordia dei? Nec dicit, decies centena millia annorum labora: non dicit, mille annos labora: non dicit, quingentos annos labora, sed cum vnus, inquit, labora in paucis annis. Inde iam requies eternam non habebit. Et adhuc audi: Domine secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo exhortationes tue iucundauerunt animam meam, paucos annos labora, & in ipsis laboribus non deest consolatio, non de sunt gaudia quotidiana. Hæc tenus ille. Quis igitur ad eò mentis inops, ad eò sui ipsius negligens & hostis erit, qui hæc conditione æternam requiem primum quidem breui ac penè momentaneo, deinde tot solatiis temperato labore tibi comparare nolit:

Quòd si nos hæc tanta *felicitas*, tamq; magnifica diuinæ benignitatis promissa minus *mouent*, moueant saltè tenebræ illæ exteriores, sicutus oculorum, & stridor dentium. Nemo est enim *August.* (vt idem D. August. ait) qui non magis dolorem fugiat, quam affectet voluptatem: quando quidè videmus immanissimas bestias à maximis voluptatibus dolorum metu deterreari. Cū autem tenebras, sicutum, & dentium stridorem audis, omnia pœnarum genera ex tribus his intelligere debes. Ibi enim (vt D. Ber. *Bernar.* ait) clamauit pilosus ad pilosum, vnus ad alium, dæmon ad dæmonem, Percute, di' acera, interfice, velociter spolia, detrahe, cito prædare, infer prunas, & ebullientibus impone lebetibus. O quam esset nobis salutare frater, si hoc incendium, hos lebetes, hos ignes ante oculos semper haberemus! Quis enim vel leuiter delinquere posset, si hunc in animo ignem semper haberet? Hoc planè præstabat sanctus quidam ex illis antiquis monachis, qui in culinæ officio cæteris monachis humillimè seruebat: de quo Ioannes Climacus scribit in hunc modum, *Io. cli.* Non præteibo silentio coqui monasterij cuiusdã admirabile singularemq; virtutem. Cùm enim illum animaduertirem in tam frequenti perpetuòq; ministerio iugiter secum habitare, gratiamq; possidere lachrymarum: orauì supplex, vt mihi quoniam modo meruisset istiusmodi gratiam: reuelare dignaretur. Qui tandem fatigatus precibus meis ita respondit: Nunquam me hominibus seruire arbitratus sum, sed Deo: & indignum me ipsum quiete omni iudicans, ex huius ignis contemplatio-

ne sempiterni incendij iugimemoria compungor. Hactenus ille. Non dubito autem quin nos simili quoq; metu & horrore atq; sanctus ille monachus concuteremur, nisi callidus ille generis humani hostis eius apud nos memoriam æterna obliuione sepeliret. Sed ais forsitan: Si vnus omnium damnatorum est ignis, quomodo tam varia memorantur supplicia singulorum? Ad hoc D. Gregor. Solis adhibita similitudine, hunc in modum respondet: Sicut in hoc mundo multi sub vno Sole consistunt, nec tamen eiusdē Solis æquabiliter ardorē sentiūt, quia alius plus æstuat, alius minus: ita illic in vno igne, non vnus est modus incendij, quia quod hic diuersitas corporū, hoc illic agit diuersitas peccatorum: vt & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat. Quæres rursum, quid per exteriorē tenebras hoc in loco Dominus intelligat. Ad hoc respondemus, duplices quidem esse tenebras: videlicet interiores mentis, & exteriores corporis, quarum illa spiritalis ac diuinæ lucis istæ corporeæ, visum adiungunt. Et illas quidem tenebras impij, quibus in hoc seculo ex cæcitate vixerūt, secum deferunt. Has enim ob cæcitate nec scelerum suorum turpitudinem, nec periculi magnitudinem, nec diuini iudicij feruoritatem, nec suppliciorum quæ illos manebant acerbitatem, nec immensam Dei maiestatem, cuius leges & imperium nefarie repudiabant, animaduertunt. Has autē interiores mentis tenebras, exteriores illæ tenebræ consequuntur, quæ harum tenebrarum supplicia sunt: vt omni etiam luce corporea careant, qui in terris animæ tenebris iacere perpetuò maluerunt. Itaque omni interna & externa luce destituti, nihil videre poterunt, nisi quod maiorem illis cruciatum videndo parere possit. Quod quidem D. Gregor. testatur his verbis: Vt peccatores amplius in supplicio puniantur, & eorum vident gloriam, quos contempserunt, & de illorum torquentur pœna quos inutiliter amauerunt. Hinc vates regius: Peccator (inquit) videbit & irascetur, dentibus suis fremet: & tabescet &c. Igitur cum ignis, & calorem ad comburendum, splendorem ad illuminandum habeat: ille damnatorum ignis, qui diuinæ iustitiæ instrumentum est, habet: quidem vnde comburendo torqueat, non autem vnde illuminando solatiij quidpiam miseris tribuat. Cogitemus ergo fratres (ait Chrysof.) quantum sit mali in conflagratione perpetua, in tenebris, luctu infinito, & dentium stridore, ne mine exaudiente torqueri. Nam si apud nos quispiam ex ingenue educatis carcere inclusus, solum fœtorem, tenebras loci, & vincula cum homicidis communia, rem quavis

morte

Gregor.

Simile.

Gregor.

Psal. III.

Chrysof.

morte acerbiora putat: quid erit comburi cum totius orbis hominibus, nec videntem a se nec alius conspicuum, sed in tanta multitudine solum se existimantem: Si quidem opacæ illæ tenebræ, ne proximos quidem dignoscere permittunt, verum ita quisque afficietur, tanquam solus supplicium luens. Quod si tenebræ etiam per se animos nostros angunt, & turbant, quid fiet vobis tenebris tanti dolores, & incendia accedunt? Hactenus ille.

Quid verò si his omnibus fletum, & stridorem dentium addideris? Sed cur fletui additur stridor dentium? Nimirum eadem ratione qua illi igni diximus illuminandi vim sublatam, & comburendi relictam. Fletus enim & mœstitia animi declarat, & lenimen interdum habet: dum plerumque grauis mœror animæ per oculos euaporat corporis. Hoc ergo fletus leuamentum, mœrore solum relicto tollitur: ne ibi quicquam sit, quod vilitate ratione, ne flendo quidem illos consolari, nec quicquam desit, quod torquere possit. Hac igitur de causa fletui, stridor dentium iungitur: ut intelligamus fletum illum non esse animi solatium aliquod lamentabiliter captantis, sed furenter & crudeliter contra Dei iustitiam frementis. Sed ut iam ad nos veniamus, fratres, cur quæso hæc non aliquando animo versamus? cur huius tantæ rei (qua nulla maior excogitari potest) nos obliuio capit? Cur summum Christianæ fidei donum frustra retinemus: quando illius luce & admonitu ad hæc fidei nostræ dogmata cogitanda & metenda non vtimur? Cur qui leuissimis iacturis tantopere commouemur, hanc tantam æternæ vitæ iacturam, æternique supplicij cruciatum non formidamus? Quis nos ita fascinauit, quis adeo cæcos stupidos, & ab omni humano sensu abhorrentes fecit, ut nihil tantis his rebus commoueamur? Quanto nunc consilius erit corpus quidem castigare, & à vitis animam purgare, quàm hoc ad illud tempus relegare, cum iudicij, non purgationis tempus erit? O beatum illum, qui hoc tempore ad tremendi iudicij tribunal iudicatus, non iudicandus accesserit? Hic enim exoptatissimam illam Domini vocem cum cæteris electis audire merebitur: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Ad quod nos perducere Dei filius dignetur, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat, in secula seculorum. Amen.

Peroratio.

Dominica tertia post octauam Epiphaniæ concio prima, quæ lectionem Evangelicam explanat: in qua etiam de rerum aduersarum ac tribulationum necessitate, remedio, earundemque fructu & utilitate differitur.

THE. Ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. *Matth. 8.*

Diuisio.

Abemus in lectione sancti Euangelij, fratres charissimi, nauicula quæ Dominū uel habet periclitatam, discipulos ad Dominū clamantes, & Dominū mirabili uirtute subuenientem, & nautas omnipotentem eius uirtutem admirantes. Ex qua quidem re tria potissimum colligere licet. Primum, non defuturas pis hominibus in huius uitæ curriculo uariarum calamitatum procellas: deinde unicum earum remedium esse, salutem & opem a Domino postulare: ac postremò quinam præcipui fructus ex huiusmodi liberatione consequantur. Ut igitur tria hæc quæ ad uitæ nostræ munimentum, & institutionem maxime necessaria sunt, pro dignitate tractare possimus, cælestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploramus.

AVE MARIA.

LECTIO sancti Euangelij F. G. quæ salutaris huius doctrinæ fundamentum est, sic habet. *Ascendente Iesu in nauiculam, secuti sunt enim discipuli eius: & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.* Ecce fratres, quid eos expectare par est, qui cum Domino nauigare, & in eadem cum eo nauiculam ingredi parant. Sciant igitur hi neque illis (ut diximus) tribulationum & laborum procellas, nec auxilium e cælo defuturum: quòd & à pusillanimitate spiritus & tempestate liberentur, & in portū salutis (Domino dirigente) perducantur. Verumque autem Saluator expressit, cum ait: *In mundo pressuram sustinebitis: sed confidite, ego uici mundum.* Sed hæc tempestas foris sœuit, quam excitat mundus: alia uerò turbulentior sœuit intus, quam prauis affectibus & cupiditatibus suis excitat caro, dum aduersus spiritum concupiscit. Cum ergo labores ac procelle nos intus & foris undiq; circumstent, quas partim ferre, partim superare necesse sit, non mirum utiq; si salutem nostram in laborum perpessione Saluator ipse collocarit, cum ait:

Luce 21.

In patientia uestra possidebitis animas uestras. Cæterum si quæras, cur Dominus salutem hominum in laborum

borum patientia p̄c puè collocauerit, fortasse, vt ceteros o-
mittamus, hæc vna caua exitit: quòd laborum magna copia
in hac fragili & ærumnosa vita reperitur. Quemadmodum e-
nim eorum sacramentorum materiam; quæ ad salutem maxi-
mè necessaria erant, in iis rebus posuit, quæ vbique ad manum
sunt, nempe in pane, vino, & aqua: ita planè magno diuinæ
pietatis consilio factum est, vt salus nostra (qua nihil nobis aut
maius, aut charius esse debet) in laborum perpeffione colloca-
retur: quod hæc laboris atque patiendi materia nusquam non
inueniatur. Quis enim in hoc mūdo locus, quæ domus, quàm-
libet foelix & opulenta sit, laborum & calamitatum expertus est?
Non enim vt verissimè sapiens quidam ait, bona ma is paria
sunt, etiam pari numero: quia videlicet longè grauius nos ma-
la perstringant, quàm bona afficiant. Magis enim rerum ia-
cturaturquet, quàm acquisitione delectet: magis recens orbitas
animum aceriat, quàm recens nati filij læticia exhiberet: ma-
gis item cruciat ægritudo, quàm lætificet sanitas: quo fit, vt
per molestiam ægritudinis, beneficium agnoscamus sanitatis.
Quamobrem magna Domini pietate, saluberrimoque consi-
lio factum est, vt salus nostra non modò in iis rebus collocare-
tur, quæ vbique ad manum essent: sed quas effugere nulla fe-
rè arte, nullaq; ratione, nec boni, neque mali possent: dum mo-
do quos patimur labores, leniter & modera è feramus. His
etiam adiunge, quòd ipse quæ nos vndique premunt calami-
tates, non solum patientiæ mater à præbent, sed stimulos etiam
& calcar addunt, quo ad vnicū malotum omnium depulsorem
Dominum confugamus: et non modò beneficiis eius allecti,
sed malis etiam nostris agitati, ad tudissimum eius sinū recur-
ramus. Quod eleganter D. Pontianus Pontifex exprimit his
verbis: Mira Dei dispensatione agitur, vt boni tribulationibus
exagitentur: vt scilicet dū veritas eos per amorem vocat, mun-
dus præfens à seipso per tribulationes quas ingerit, reiciat: tan-
toque facilius ab amore huius mundi mens exeat, quanto ma-
gis impellitur quòd vocatur Hæc Pontianus. Ex cuius verbis
apparet, duobus his velut stimulis suos ad se Deū trahere, nemi-
pe calamitate exterius impellente, & Deo per amoris dulcedi-
nem interius ad se vocante. Adde iis etiam quòd tribulatio-
nis labor ad exitum humilitatis virtutem viam munit. Hinc
Bernard. Humilitatio, inquit, via est ad humilitatem: sicut
patientia ad pacem: sicut lectio ad scientiam. Si ergo virtutem
pietis humilitatis, viam non refugas humiliatōnis. Non si
non potens humiliari, non poteris ad humilitatem perueni.

Pontianus
Episc.

Bernard.

Gregor. Hactenus ille. Si igitur humiliatio, hoc est, tribulatio, nos ad humilitatem ducit, quis hunc tantum thesaurum vel hoc precio sibi comparare reuatur? Rectè enim d. Greg. Cum per tentationem, inquit, humilitas proficit, prospera est illa aduersitas, quæ mentem ab elatione custodit. Quæ cum ita sint, non mirum sitam multis laboribus hanc vitam Dominus resperitam esse voluerit: quando ij nos tot modis ad salutem iuuant.

Sed quid tibi vult, quod Dominus in præfati lectione, dum nauis tempestate iactatur, dormire dicitur? Maximus hoc in loco piorum labor & periculum insinuat: quando videlicet ipsis in media tribulationis procella constitutis, Dominus qui sedare tempestatem debuerat, dormire dicitur. O quoties Dominus pijs hominibus, inter varias tentationum & calamitatum tempestates confluantibus, dormire videtur: hoc est, eorum preces quodam modo repudiare, nec vlla dolorum aut periculorum ipsorum cura tangi! Quo tempore clamare cum Propheta compelluntur: Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? obliuisceris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ? Et iterum: Tu es deus meus, & fortitudo mea, quare me repulisti? quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? Hic autem diuinus somnus, piorum calamitates multò efficit grauiores. Hoc enim præcipuè discrimen Elias inter verum Deum, falsosq; & commentitios Deos esse declarauit: quod verus Deus ad suorum preces & labores, vigiles semper oculos & aures habeat: Dij verò commentitij dormiant, imò verò nihil attendant, cum ipsi nihil sint. Vnde cum sacerdotes Baal Deum suum inuocantes dicerent: Baal exaudi nos, nec esset qui responderet, irridens eorum clamores Elias: Clamate, inquit, voce maiori, Deus enim vester est, & forte in itinere, vel diuersorio est, aut certè dormit. Cum ergo hec sit inter verum Deum, falsosque discrimen, quòd hi quidem dormiant, ille verò vigiles ad suorum custodiam excubias semper agat: quid putatis animi pios habere, cum eis Deus dormire videtur? hoc est: cum eorù preces non exaudit? cum remedia in longum differt? cum nullam eis opem de cælo, nullam spiritus consolationem immittit? sed eos in profunda nocte & obscura quadã caligine derelinquens, vix vllum eis diuinæ lucis radium affulgete patitur? Quodque grauius est, interdum etiam non dormire solum, atque voces eorum non audire: sed etiam eos tanquam à se alienos, & inimicos repellere apparet. Quod sanctissimo Dauidi non semel contigit: quemadmodum ipse testatur, cum verba illa doloris

plenissima protulit: Ego dixi in excessu mentis meae: proiectus sum à facie oculorum tuorum: Hoc est, ita aliquando tribulationum fluctibus obrutus: & animo consternatus fui, vt arbitrarer me non solum à te derelictum, sed etiam proiectum atque repulsum. Quid verò aliud i la momentis in cruce Domini quæ riamonia? Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? nisi hanc propterea derelictionem sonat? Quid ergo miramur, si pios Dominus in medijs aduersarum rerum fluctibus deserere videatur, cum hoc eodem modo inter acerbissimas dolorum angustias astantissimum filium sine vilo externo internoque solatio dereliquerit? Ea quo aperte liquet, pios sæpè & innocentes homines sine vilo ipsorum criminæ hoc modo à Deo non quidem in perpetuum, sed ad tempus pia dispensatione deserere: quod innocentissimus Iob testatur, cum ait: Hæc passus sum quod innocens sum Iob testatur, cum ait: Hæc passus sum Iob. 17.
 Et in Psalmo 43. v. r. sancti multis maximisque doloribus commemoratis clamant: Hæc omnia venerunt super nos, nec obiit sumus te, & iniquè non egimus in testamento tuo: & tamen humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. Quid ergo sibi vult Dominus, quando ita se cum pijs omnibus gerit? Nimirum illorum fidem, spem, charitatem, humilitatem, patientiam atque constantiam, ceterasque virtutes in perfectis quidem exercet & perficit, in imperfectis autem & infirmioribus probat & exploiat. Hinc sanctus Propheta Moses: Tentat vos, inquit, Dominus Deus vester, vt sciat vtrùm diligatis eum, an non. Hoc est, vt ipsi vos de vestra charitate & fide experimentum capiat. Vt enim Sapiens ait: Qui non est tentatus, quid scit? Hoc est, quid homo de virtute & constantia sua certum pronuntiare poterit, antequam de se ipso in tentationis conflictu periculum fecerit. Verissimè enim dictum est, Nemo vires suas in pace cognoscit. Hinc illud ex Psalmo: Probavi te, inquit, apud aquam contradictionis. In qua quidem probatione, hæsitatio atque dissidentia populi, quæ in eius animo latebat, euidenter patet. Etæ est: vt hoc argumento fidei suæ infirmitatem agnoscens, animum demitteret, nec sibi eam virtutis constantiam arrogaret, qua se oblata occasione caruisse cernebat.

II.

Quod si secundo loco quæras: quidnam hoc tempore cum ita vndis tribulationem obruimus faciendum sit: hoc nobis discipulorum oratio declarat, qui vbi imminens moris periculum ante oculos viderunt, ad dormientem Dominum clama-

Primis in calamitate remedium.

uerunt: Domine salua nos, perimus. Est enim oratio, commune infirmitatis humanæ per fugium. Hinc quidam ex antiquis illis Patribus (vt Theodoretus in historiâ religioſa memorat) dicere ſolebat, medicos quidem varia medicamentorum genera ægriſ pro morborum varietate adhibere ſolitos: cæterum ad omnes animorum morbos depellendos, omniaque huius vitæ incommoda perferenda, orationem eſſe commune medicamentum atque remedium: quod ea videlicet omnipotentem dominum ad ſe trahat, in quo vno virtus omnis atque malorū omnium medicina eſt. Ideoque ad hanc ſancti omnes in calamitate poſiti confugiunt. Sic fugitiuus etiã propheta: Cùm anguſtiaretur, inquit, in me anima mea, domini recordatus ſum, vt veniat ad te oratio mea. Ad hoc autem ipſa quoque nos natura inſtigat, quæ & ſalutis auida, & imbecillitatis ſuæ conſcia, & diuinæ prouidentię non ignara, cùm malorum turbine quaſtitur, ad ipſius prouidentię opem implorandam internis motibus inſtigat: vt qui nos condidit, idem ipſe ſeruet quos condidit, & aperti manuum ſuarum porrigat dexterã, ne ſi ruat quod condidit, fruſtrã condidiſſe videatur. Quod planè eorundem diſcipulorum verba declarãt, qui, vt Marcus ait, hiſ verbis Dominum excitauit: præceptor, non ad te pertinet quod perimus: Ex quibus planè verbis, ſi eorum vim & emphafiſm excutiamus, aptiſſimam orandi formam, cùm aduerſis rebus quaſtimur, colligere poſſumus, cùm diſcipulis dicentes: Præceptor non ad te pertinet quod perimus? An nõ tu pater noſter, conditor noſter, redemptor, & ſeruator? noſter eſ? Nõnne omnibus hiſ titulis atque rationibus tu nobis, & nos tibi deuincti ſumus?

Matth. 10. An non omnes capilli noſtri à te numerati ſunt? Ecce inquit

Iſa. 64. propheta, reſpice opera manuum tuarum omnes nos. Quis ergo eſt, qui opera manuum ſuarum, qui ſeruos ſuos, qui domeſticos ſuos, qui denique, filios ſuos in calamitate poſitos deſerat? Quis enim filius, quem negligat pater? Non ergo ad te Domine pertinet quod perimus, cùm hic tua res agatur? cùm filiorū tuorum ſalus in diſcrimine vocetur? Quòd ſi ſanguine tuo ac vitæ tuæ diſpendio redemitti nos, an non ſanguis tuus & vita ipſa tua perit, ſi nos perimus? Ad hunc autem modum Iſaias propheta precatur Dominum hiſ verbis: Attende Domine de cælo, & vide de habitaculo ſancto tuo. Vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum & miſericordiarum tuarū? ſuper me continuerunt ſe? Tu enim pater noſter, & Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos: Tu Domine pater noſter, & redemptor noſter, à ſeculo nomen tuū. Quare errare nos feciſti

fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum ne timere-
mus te? Conuertere propter seruos tuos, tribus hæreditatis
tuæ. Quid igitur hoc est? An non cum discipulis dicere prophe-
ta videtur: Præceptor, nõ ad te pertinet quod perimus? Hoc
est ergo primum fr̄ tres, in omni calamitate perfugium, ad
quod sanctus ille Rex Iosaphat confugit, quando innumera-
biles contra se Barbarorum hostium copias conglomeratas vi-
dit. Sic enim de eo scriptum est: Iosa, hat verò timore perterri-
tus, totum spiritum suum contulit ad rogandum Dominum. *1. Par. 20.*
Quò enim minus auxilijerat in terra, eò magis totum spiritũ
suum erexit in cælum. Sic etiam sancta illa fœmina Iudith, *Iudith. 8.*
cũ ad illud memorabile facinus pergeret, quo gentem suã
absciso Holofernis capite, ab imminente exitio liberaret, ad
seniores populi ait: Vos nolo scrutemini actum meum, & vsq;
dum renuntiam vobis, nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad Do-
minum. At oratio hæc quæ impendentium malorum tempesta-
tem sedare potest, non segnis & languida: sed feruens & fre-
quens esse debet. Sic propheta: In die, inquit, tribulationis meæ
Deum exquisiui manibus meis, &c. Quem locum sic alij ver-
terunt. In die tribulationis meæ. Deum exquisiui: manus mea
noctẽ extensa fuit sine intermissione. Renuit consolari anima
mea, me nor fui Dei, & vociferabar: loquebat, & deficiebat spi-
ritus meus. Videtis quo feruore, quoaestu, quibusq; verbis Vates
sanctus Dominum vrgebat, cũ rebus affluctis & incommodis
vrgeretur: Hoc igitur vñ & maximum quidem malorum om-
nium remedium est.

Alterum verò est, quod prudentes Sapiens admonet cum ait: *Secũdum*
In die malorum non immemor sis bonorum, hoc est, cũ ma-
la ipsa quæ patimur, à deo nos Derelictos esse testari videntur *remedium*
ad vetera eiusdem beneficia mentis oculos conuertamus, & ex *Eccle. 11.*
his pietatem & benevolentiam erga nos Domini coniciamus,
& futuram liberationem de totis eius experta in nos eius benigni-
tate pollicea mur: firmiter sperantes illum nobis in præsentis pe-
riculo non defuturum, qui in multis aliis opem sæpè tulerit.
Hoc egit sanctus ille Propheta, qu. in magna angustia consti-
tutus superiorum temporum memoria, veterumq; beneficio-
rum recordatione spem suam fulciebat his verbis: Cogitavi
dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Hoc est, anti-
qua beneficia, quibus olim Dominus populum suum affecerat,
in mentem reuocauit: vt hoc exemplo animatus iacentem ani-
mum erigeret: & ad meliora speranda confirmarem. Sic enim
mecum cogitabam: Nunquid in æternum proiciet Deus: aut, *Psal. 76.*

non

non apponet ultra vt complacitor sit adhuc? Aut obuietur mihi eri Deus: aut continebit in ira sua misericordias suas? Hac est, si summa illa præcellensque natura, varietatis & mutationis omnino experta est: qui fieri potest, vt alius modo sit quam antea fuerit? & eos nunc deserat, quos antea in tutelam suam receperit? Si ergo is olim tot tam stupendisque Patres nostros beneфициis affectit, cum eos ab Ægyptiaca seruitute liberauit: quomodo nunc nos tot vndique cinctos periculis derelinquet? Num iam dedidicit, aut oblitus est consuetum munus miserendi ita vt contineat in ira sua misericordias suas? Cum autem hæ rerum vicissitudines nulla ratione in constantem illam iuisque semper similem naturam cadant, firmiter sperandum est eadem quoque nunc benignitate & gratia erga suos vsutum, quamuis eos ad tempus deserere videatur.

*Tertium
remedium*

Est & aliud in hoc ipso tempore remedium, nempe fidem & veritatem diuinarum promissionum reminisci, quæ sperantibus in Domino inlustræ impenetrabilis clypei sunt. Nam si ipse iubet, vt ad se in tempore calamitoso confugamus, & illius opem imploremus: imo si idem ipse nos ad se suauissimis illis verbis aduocat, Venite ad me omnes qui laboratis: & onerati estis,

Matt. 11. & ego reficiam vos, qui fieri potest, vt innocatus non adsit, cum nos ipse non vocantes ad se vocet? Huius igitur veritatis diuinæ consideratio, magnum nutantis animi solacium atque sal

Psal. 91. cimentum est, ad quod nos Propheta regius inuitat, cum ait: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime. Ad annuntiandum manè misericordiam tuam & veritatem tuam per noctem. Quibus verbis quamuis Vates sanctus ad duo illa tempora orandi, manè scilicet & vesperi, quæ in lege præscribebantur, nos inuitet: tamen hoc etiam innuere videtur, cum dies prosperitatum illucescit, misericordiam Dei prædicandam esse vt omnia quæcunque nobis secunda eueniunt, illi accepta referamus. At cum nocte rerum aduersarum circumfundimur, fidem eiusdem, dictorumque constantiam in ore semper habendam: vt spe bona simus, non tandem ex omni periculo & calamitate euasuros, quando ille hoc tempore iubet nos opem eius implorare, & ad se confugere. Hac spe sanctus Chrylogonus B. Anastasiam à viro suo Publico idolorum cultore, inclusam, & inhumanissimè tractatam, epistola ad illam missa consolatur: cuius bonam partem hoc in loco attexere libuit. Aut igitur: Fluctuanti tibi inter procellas & turbines mundi, cito super vndas deambulans Christus adueniet, & diaboli aduersum te flantem spiritum vno iussione suæ sermone compescet. Patienter, &

quæ

quasi in medio terris posita, crede ad te Christum esse venturū & ad te in ipsam conuersa, exclama cum Propheta dicens: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & Deus meus. Deus enim beneficium suum ad hoc longius protrahit, vt non sit nobis vile quod præstat. Vide ne turberis in hoc quod piè viuenti tibi inferantur aduersa. Non enim decipis: sed probaris. Non est tuta defensio, quam per hominem putas posse constare. Audi scripturam dicentem, Male dictus homo qui spem suam ponit in homine. Et Benedictus homo, qui spem suam ponit in Deo. Caue fortiter, vigilanter, strenuè vniuersa peccata, & à Deo solum quære solatium, cuius præcepta conseruas, cito enim ad te placidum tempus conuertetur, & quasi post noctis tenebras floridum diei lumen aspicies, atque post glacialē frigus hyemis transeuntis, aurca tibi tempora & serena succedunt. His ergo præsiidijs fratres nos in quauis tribulationum iactatione munire possumus, vt præsens atque propitium diuinum numen experiamur. Mos enim Dei est (vt sancta illa femina in oratione sua testatur) post tempestatem tranquillum facere, & post lachrymationem exultationem infundere: qui omnia quæ pijs hominibus accidunt, siue secunda, siue aduersa sint, in eorum commodum vertere solet. Cuius rei cum multa exempla afferre possem, vnum Ioseph in medium proferam. Qui venditus à fratribus in seruum, & in carcerem deinde cõiunctus (quod extremæ miseræ esse videbatur) adeo nihil læsus fuit vt diuina tamen prospiciente clemencia, ad principatum etiam perueniret Aegypti: itaque calamitas ea non solum maximè gloriam iuueni ianctos, sed etiam salutem familiæ suæ, & cunctis Aegyptis peperit.

Sed ad historiam redeuntes, excitatus discipulorum oratione Dominus quid dixerit audiamus: *Quid, inquit, timidi estis modicæ fidei?* Eidem habebant discipuli, qui nequaquam in tam præsentis periculi opem Domini implorarent, quam ab illo minime præstari posse confiderent? Per exiguam tamen eorum fidem ex itisse, vel ex eo constat, quod magno fuerint timore consternati. Sicut enim perfecta charitas foras mittit timorem: ita perfecta fides hanc formidolosam hæsratationem ex animis pellit, & confidenter cum Propheta clamare facit: Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Verum hoc in loco illud adnotandum est: fidem hic (vt sæpè aliàs) pro fiducia metonymicos accipi, in qua pro effectu ponitur causa: fides enim robusta si-

1063.

1. Ioan. 4.

Psal. 26.

busta fiducia parit. Vnde alij verterunt. Quid timidi estis exigua prædici fiducia? Cur autem discipuli trepidationis & diffidentiae reprehendantur, in promptu causa est. Nam qui virtutem, diuinitatem, atque potentiam Christi tot miraculis in terra edicis adeo perspectam habebant: quid erat quod in mari trepidarent: quasi non idem in mari futurus esset, qui in terra exisset? Et quidem hoc ingenio sunt multi, ut quamuis sæpè alias in calamitatibus suis præsentem Domini opem experti sint, si tamen nouus aliquis casus emerferit, si fortuna paululum fuerit immutata, ipsorum quoque fiducia cum fortuna pariter commutatur.

Psal. 77.

Tales enim fuere illi de quibus scriptum est: Et mare loquuti sunt de Deo: dixerunt: Ecce percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt: Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo? Videre quæso quanta fuerit horum hominum cæcitas atque dementia, quæ vnde omnem animæ hecificationem pellere debuissent, inde dubitandi atque diffidendi ansam arripuerunt. Quæ perfidia ita Dominus indignatus fuit, ut potens iam quidem in iam edito insigni miraculo declararet, sed hoc tamen in perniciem perfidorum cecidit: ut potè qui huius diffidentiae grauissimas pœnas repentina morte dederunt. Hos autem ceterosque omnes, qui simili perfidia laborant, quibus quæso aptius quam principibus exercitus Syriæ aduersus Achab regem Israel dimicantibus comparare poterimus: qui cum cererent se in montibus ab Israelitis parua manu factos atque fugatos: non quidem Israelitis, sed montuosis Diis victoriam esse tribuendam censuerunt. Quare steterunt anno proximo à Deorum illorum ditione Israelitas abducere, & in vallibus cum ipsis confingere: existimantes facillè se superiores eualuuros, si eos montanorum Deorum auxilio destitutos adorirentur. Quis tale vaquam delictum commentus fuit, ut diuinam potentiam pro locorum varietate vel minui vel amplificari crederet, posseque illum in montibus non in vallibus opem ferre? Atque his non admodum dissimiles esse videntur, qui cum quibusdam in rebus benignitatem Domini experti sint, in aliis tamen, si paululum à præteritis distent, fiduciam penè omnem amittunt: quæ si paterna cura & providentia Dei præscriptis limitibus circumscripta sit, nec ad omnia calamitatum genera subleuanda porrigatur.

Tertia pars de superate tribulationis fructu.

III

Excitatus ego discipulorum oratione Dominus, increpauit mare, protinusque ad vocem eius dicto citius siluerunt ventis subsecderunt fluctus, conquieuit mare & facta est tranquillitas magna

magna. En fratres, quod initio dicebamus nempe neque tribulationes piis hominibus, nec diuinam opem aliquando defutura-
ram. Nouit enim Dominus (vt Petrus Apostolus ait) pios de-
tentatione eripere. Vtrumque autem Propheta regis aduenti o-
ratione significauit cum ait: Quantas ostendisti mihi tribulatio-
nes multas & malas & conuersus uiuisti me, & de abyssis ter-
ra iterum reduxisti me. Multiplicasti magnificentiam tuam, &
conuersus consolatus es me. Itaque pios omnium est illa

Psal. 70.

Tobia vox: Benedico te Domine Deus Israel: quia tu casti-
gesti me, & tu sanasti me. Verè enim Dominus & mortificat, &
uiuificat, deducit ad inferos, & reducit. Denique in Deut. Mo-
ses populo ait: Afflixit te penuria, & dedit tibi anno, quod ig-
norabas tu & patres tui. Et postquam afflixit atque probauit te,
ad extremum misertus est tui. Sed dicetis forsitan: An non
maius beneficium esset præuenire labores, ne nos vexarent, quàm
vbi diu torserunt, opem laborantibus ferre? Verum quis rebus
ad uoluntatem fluentibus, & secunda semper aspirante aua
Dominum agnosceret? aut hoc illi beneficium acceptum fer-
ret, aut illius opem imploraret, cum nulla re indigeret? Sola

Tob. II.

1. Reg. 2.

Deut. 8.

enim rerum abundantia (vt Diuus Gregor. ait) tanto magis à
timore diuino mentem soluere, quanto magis hic compellit
diuersa cogitare. Quocirca quemadmodum in operibus natu-
ræ prouidentiam suam Dominus declarauit, non cum omnia
morborum genera ab humanis corporibus sustulit: sed cum om-
nibus morbis appositissima medicamenta prouidentia in operi-
bus gratiæ potentiam curam, prouidentiam benignitatem & cha-
ritatem erga suos tum vel maximè ostendit, cum eos è medijs
tribulationum stricibus cælesti ope subleuat. Vt enim gratior

Gregor. in

homil.

Simile.

est post uehementem siccitatem aquæ frigidæ porus, & post
Solis æstus umbræ petræ prominentis in terra deserta: ita post calami-
tatum tempestatem, supernum diuinæ miserationis auxilium.
Verissimè enim dictum est, Speciosa misericordia Dei in tem-
pore tribulationis.

Simile:

Eccles. 35.

Sed paulò fufius eos fructus, qui ex huiusmodi tribulatione
ac liberatione consequuntur, expendamus. Hoc nobis sequentia
verba subindicant. Porro inquit Euangelista, *homines illi mirati
sunt dicentes: Qualis est hic, quia uenti & mare obediunt ei?* Primum
igitur admiratio diuinæ maiestatis, & potestatis ex hoc opere
consequuta est. Quæ quidem admiratio spiritali quadam ob-
lectatione & gaudio vacare non potest. Admirationi enim re-
rum maximatum adiunctam esse animi delectationem Aristo-
teles ait. Quæ tamen delectatio tantò maior in hoc opere ex-
titit, quan

Primus
tribula-
tionum
fructus.

titit, quāto maiori beneficio periclitantes affectit. Quid enim
 maius quā in sanam vasti gurgitis rabiem compescere, & im-
 pendentem mortē repentina Dei ope euasisses? Tale ergo solet
 esse piorum hominum gaudium, quoties ab instantibus malis
 se diuina ope liberatos vident. Tale erat sancti Prophete gau-
 dium cū diceret: Ego autem in Domino gaudebo, exultabo,
 & letabor in misericordia tua: Quamobrem, quia respixisti, in-
 quit, humilitatem (siue afflictionem) meam: saluasti de necessi-
 tatibus animam meam: nec conclusisti me in manu inimici,
 statuisti in loco spatiose pedes meos. Tale etiam gaudium illi
 sancte foemine extirrit, qui abscissum in petra caput Holofernis
 gestans ait: Viuit autem ipse Dominus, quia custodiuit me An-
 gelus eius, & hinc abeuntem, & ibi commorantem, & sine pol-
 lutione peccati reuocauit me vobis gaudentē in victoria sua, in
 euasione mea & in liberatione vestra. Quale ergo hoc gaudium
 fuisse putandum est. Quod quidem gaudium vsque adeo pio-
 rum calamitatibus vicinum, atque adeo debitum est, vt vel hoc
 nomine Propheta illud à Domino exigat, propterea quod ca-
 lamitatibus antea pressus fuerit. Vnde pro eo quod nos legi-
 mas: Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: pro annis
 quibus vidimus mala. Hic ergo primus tribulationis ac diuinæ
 liberationis fructus.

*Secundus
 fructus.*

Psal. 58.

Proximis verò huic est pro accepta liberatione laus & gra-
 tiarum actio: non illa quidem languens & remissa: sed feruens
 atque deuota: vt potè quæ à flagranti animo ex recentis bene-
 ficij memoria proficiscatur. Qualis erat eiusdem sancti Regis,
 cū diceret, Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exal-
 tabo mane misericordiam tuam: quia factus es susceptor meus
 & refugium meum in die tribulationis meæ. Sic etiam filij
 Israël (vbi se ab exercitu Pharaonis, & imminente mortis pe-
 riculo ereptos viderunt) in voces illas letitiae, & gratiarum a-
 ctionis pleni: si nas eruperunt: Cantemus Domino, gloriosè
 enim honorificatus est, equum & ascensorem proiecit in ma-
 re: Hinc orta sunt cantica illa Sanctarum foeminarum, Aa-
 naz, Delibore, & Indith: quæ omnia ex tribulationum fontibus
 simul & miseratione Domini ortum habuere. Quæ quidem
 non modò laudis: sed etiam iustitiæ sacrificium Domino offe-
 runt pro præteritis beneficiis gratias agentes, & in futurum pie-
 tatem & obsequia promittentes. Hæc enim præcipua vera de-
 uotionis & laudis portio est. Quod præterea Regius Propheta si-
 gnificauit, cū ait: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt
 inhabitem

Psal. 26.

inhabitum in domo Domini omnibus diebus, vitæ meæ. Quid igitur ibi facies? quo officio fungeris? Certè dabo operam vt videam voluntatè Domini, quæ mihi legibus & præceptis eius exposita est: & diligenter exequar quidquid ei placitum esse didicero. Sed vnde tibi, ô Vates sancte hoc studium, & laudandi Deum & præceptis eius obtemperandi? Subdit, causam: Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum, protegit me in abscondito tabernaculi sui. Videte quem ei fructum peperit tante acta tribulatio, & quæ ipsam consecuta est diuina liberatio

Postremus tandem fructus est spei robur atque firmamentum. Vbi enim homo paternam erga se Dei benignitatem, & prouidentiam in malorum suorum curatione expertus est, facile adducitur vt speret nõ defuturum sibi in quauis alia calamitate, qui in alijs frequenter affuerit. Quam firmâ vetò spem hæc pia Domini liberatio afferat, declarant illa Prophetæ verba: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis: Propterea nõ timebimus dum turbabitur terra, transferentur montes in cõmatis. Quid dici potuit aut constantius, aut fortius, aut mirabilius? Et ne putes hanc hyperbolem esse, addit hoc iam ita cõtigisse. Nam sonuerunt, inquit, & turbata sunt aquæ, & grauissima tempestas cõtra nos excitata est: at idem ipse impetus fluminum, & procellarum ciuitatem Dei adedò non deiecit, vt magno etiam gaudio lætificauerit: vt potè qui maiorem, et contemplandæ diuinæ bonitatis & paternæ prouidentia materiam præstiterit: dum in medio turbine tempestatis confidit se beneficio Dei fore tutam, & ab omni periculo immunem. His ergo de causis, Dominus viros virtute ac pietate præcellentes per varios casus plerumq; & per varias calamitatũ angustias ad vitã perducit beatam & immortalem, contraq; impijs vitæ quidem prosperitatem secundasq; res ad breue tempus facile concedit: sed miseriæ & pœnæ quæ scelera eorum sequuntur, sempiternæ sunt & immortales. Quæ cũ ita sint nec illa quæ fortunæ bona vulgo nominantur, magno æstimandæ sunt: nec res aduersæ & incommodæ in malorum numero ponendæ, vt pote quæ pietati, fidei atq; patientiæ, cæterisq; virtutibus, quas antè commemorauimus, materiam præstant.

Cũ ergo tam multi sint fratres, calamitatum quæ nos vndique circumstant fructus, si illis tanquam medicamentis à diuina benignitate ad salutem animæ nostræ confectis, vt veli mus reliquum est, vt non despondeamus animum, nec à Deo

*Tertius
fructus.*

Psal. 45.

tunc nos desertos esse credamus: sed tunc maxime ad ea quæ antè diximus præsidia recurramus, nec vt inertes facere solent belli tempore orationis arma proiciamus: sed ad illa fidenter & humiliter confugientes, opè Domini imploremus, illumq; quasi dormièntem excitemus. Is enim vbi paulisper sustinuerimus precibus nostris excitatus, imperabit ventis, compescet fluctus sedabit mare, fietq; tranquillitas magna: in qua tandè constituti ab omniq; periculo liberati, cantare cū Propheta poterimus: *Transiimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Quod nobis concedere dignetur, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.*

Psal. 65.

In eadem tertia Dominica post octauam Epiphaniæ concio secūda, in qua primum & vita præsens huic mari magno & periculoso cōparatur: ac deinde re media describuntur, quibus in eo secūda nauigatio ne vti, & ad salutis portum peruenire valeamus.

THE. Ecce motus magnus factus est in mari, ita vt rauicula operiretur fluctibus. Matth. 8.

Inter varios errores quibus delusa olim Gentilitas laborabat, hic vnus erat: quod mūdi regnum credebāt Deos ipsos inter se humano more fuisse partitos, Ioui enim cælum, Plutoni inferos, Neptuno verò fratri maiora sorte contigisse delirabant. Vnde sunt illæ eiusdem apud Maronem voces, quibus ventos regnum suum infestantes cotripit, dicens: Maturate fuggam tegique hæc dicite vestro: Non illi imperium pelagi sæuumq; tridentem: sed mihi sorte datum. Ad hæc ergo cæcitate ex humanis mentibus pellendam, Saluator noster vbi tot miranda prodigia edidisset in terra transiit ad mare: vt se terræ, maris atque omnium rerum Dominum comprobaret. Ait igitur sanctus Euangelista:

Orig. in homil.

Ascendente Iesu in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius, & ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Hanc tempestatem Ougenes imperio Domini excitatam credit, ideoque non communem, aut leuem: sed maximam fuisse credendum est. Quæcunque enim Deus (se solo) sine aliarum causarum ministerio facit, maxima, talique autore digna sunt

ntideóque & tempestas magna, & tranquillitas quoq; mafu
 gna fuit: quia imperio omnipotentis virtutis vtraque res ple
 niffimè obtemperavit. Causa autem tempestatis excitade pro
 batio fpei atq; înducix difcipulorũ fuit. Quia in re dictũ mirum
 est, quàm multis argumentis virtutẽ hanc Dominus difcipu
 lorũ mentibus inferere, & quàm multis modis eandem pro
 bare voluerit. Hoc enim fecit, cùm à Philippo qua fuit: Vnde
 ememus panes vt manducent hi: Idem fecit cùm Petrum fu
 per aquas ambulare præcepit, & cum difcipulis panibus & cõ
 meatu deftitutis, trãsfretare voluit. Idẽmque modò efficit,
 cùm dormiens commouit ventos, & maria excitauit. His enim
 rebus difcipulorum fidem, atque fpem, & probare, & erudire,
 & cõfirmare volebat. Quod nequaquam feciffet, nifi virtutem
 hanc vitæ noftræ anchoram, pacis firmamentum, iuftitiæ, di
 gnitatis, & falutis miniftram & maximam Christianæ philofo
 phiæ partem effe intellexiffet. Verè enim Christianæ vitæ fum
 ma perfectio est, ex Deo pendere, illum afpicere, illum femper
 inuerti, ad illius gloriã omnia referre, ad illius opem in omni
 preffura confugere, ab illo bona omnia expectare, & feipfum
 atq; fua omnia illi viciffim tradere: vt ad locum tandem vnde
 exeunt gratiarum flumina reuertantur. Sic enim fit, vt Chri
 ftiani hominis vita non tam humana, quàm cæleftis fit, atque
 diuina: quando & omnia bona à Deo recipit, & quæ rorfum
 habet omnia, in ipfũ confert atq; refundit. Vix autem vt quã
 virtutis huius experimentum cepit, quin modicam eorũ fidu
 ciam deprehenderet: vsq; adeò difficile atq; arduum est fupra
 naturam attolli, & in fpem contra fpem credere, & ardenti in
 Deum fide falutem fibi firmiter polliceri, cùm eam præfentim
 omnis humana ratio & induftra denegat.

Cæterũ dum turbida illa tempeftas furit, dormire Domi
 nus dicitur. Nullo modo diuinus hic fomnus mysterio vacare
 potest. Tunc autem piis dormire Dominus dicitur, cùm cala
 mitates quibus vndique obfessi funt ad extremum vsque ita fe
 uire permittit, vt nulla elabendi fpei reliqua effe videatur: quo
 poftea & gratior fit eius mifericordia, euidentiũq; appareat
 diuinum tuiffe remedium, vbi humanum ptorfus desperaba
 tur auxilium. Hinc illud in Pfal. Turbati funt, & moti funt fi
 cut ebrius: & omnis fapientia eorum deuorata est. Et clama
 uerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de neceffitatibus
 eorum liberauit eos. Hoc est. Cùm ita homines calamitatibus
 exagitantur, vt ebriorum more velut extra fe pofti nihil pō
 ſi haberent, & omnis eorum fapientia deuorata effer, hoc est,

Ioan. 6.

Matth. 14.

Matth. 16

Pfal. 106.

nulla eis humano consilio aut sapientia euadendi appare-
ret, tum clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, qui de-
speratam humana ratione salutem ad se clamantibus contulit.

- Iudith. 7.* Sic permisit Bethuliam ab Holofernis exercitu obsessam,
penè in deditonem hostium venire, quando ei subitum & in-
Dan. 13. speratum de cælo misit auxilium. Sic Susannam in extremo
vitæ periculo constitutam, & iam lapidibus à furente populo
obruendam, è media morte liberauit. Sic Dauidem permisit
1. Reg. 23. ab exercitu Saulis in monte ita obsideri, vt is iam omnem e-
uadendi spem penitus abiectisset. At cum omnis eius sapientia
exhausta atque deuorata esset, quia nullum effugiendi consi-
lium suberat, adiuuenit diuina Sapientia remedium, dum in
terram Israel exercituum Philistinorum immisit, quo Saul obsi-
dionem soluere, & prædam quam penè in manibus tenebat,
dimittere coactus est. Sic etiam in hodierna sancti Euangelij
lectione, eò vsque maris fluctus intumescere Dominus permi-
sit: vt nauicula ipso dormiente vadis cederet & discipuli se iam
petire ad Dominum clamarent. In his ergo similibusque peri-
culis, Dominus dormire interdum dicitur, cum tamen verissi-
mè de eo scriptum sit: Ecce non dormitabit, nec dormiet, qui
custodit Israel.

Cum ergo discipuli tanto se periculo constrictos cerneret,
ad dormientis Domini opem confugiunt clamantes: *Domine,*
salua nos, perimus. Quibus ille ait: *Quid timidi estis modica fides?*
Cur Domine modicam fidem appellas, quæ nunquam abs te con-
tra futens & iratum mare opem & salutem postularet, nisi te
maris & fluctuum Dominum esse crederet? Rectè sanè. Fidem
quidem discipuli habebant, sed modicam tamen & angustis fini-
bus circumscriptam: quia cum in eadem naui cum ipso vitæ auto-
re nauigarent, non erat cur sibi de periculo timerent: cum illum
sequerentur qui periculis omnibus superior est. Hic enim Do-
mini mos est, vt quos in filios adoptauit, & in mystici corporis
sui membra transfudit: eosdem quam siu tales permanent, tan-
quam seipsum protegat atque cõseruet. Hoc enim nobis innuit,
quod ipse in eadem naui nobiscum nauiget, in qua commune
nobis cum illo periculum & salus est. Idem nobis mysticè illa
Dauidis verba indicant, qui cum Abiathar sacerdotem à Saule
profugum excepisset, ad illum ait: Mane mecum, si quis quæ-
sierit animam meam, quaeret animam tuam, mecumque ser-
uaberis. Quæ quidem verba non Dauidi solum, sed Domino
etiam Saluatori (cuius ille imaginem gerebat aptissimè conue-
niunt: quod ipse in oratione sua testatur, cum ait: Volo Pater, vt
vbi

vbi ego sum, illic sit & minister meus. Si ergo idem locus manet membra Christi qui ipsum Christum, qui periculis omnibus maior est: quid est cur discipuli timere deberent, cum in eadem nauicula cum ipso essent?

Fidei tamen ea virtus est, vt quauis modica esset apud illos, tamen apud summum fidei amorem & consummatorem Iesum non modici valoris sit. Ea est enim Saluatoris nostri largitas atque benignitas, vt exigua quoque obsequia nostra, quæ maiestatis eius celsitudine quodam modo videntur indigna, maximis donis atque muneribus afficere soleat. Qua quidem in re nobis ipsis fratres gratulari debemus, qui talem Deum colimus, qui ne minima quidem obsequia, nec calicem aquæ frigidæ sine copiosa & superabundanti mercede relinquit. Itaque modica etiam discipulorum fide excitatus, imperavit ventis, stenauit fluctus, compeccuit mare, & facta est tranquillitas magna. Porro homines illi mirari sunt, &c. Hactenus de Euangelica lectione, nunc fratres in aliud mare multo turbulentius & periculosius, Christo gubernante ingrediamur.

Pars prior. I.

Hanc vitam quam viuimus navigationem esse, & hoc seculum mare in quo nauigamus, communis sanctorum Patrum, atque adeo Philosophorum sententia prædicat. Quo circa quæ admodum necesse est, vt nauigaturi maris in quo nauigant pericula diligentissimè perspecta & explorata habeant, & aduersus ea conuententibus se remediis muniant: ita nobis in hac spirituali navigatione agendum est: atque eò magis, quò plus est animæ quàm corporis, & æternæ quàm tēporalis vitæ naufragium facere. Id quod nos sapienter Plutarchus philosophus insignis admonet his verbis: Quemadmodum qui cælo etiam sereno nauigant, instrumenta etiam aduersus tempestatem in promptu habent: ita qui in lava fortuna rectè sapiunt, præsidium quoque aduersus infortunia comparant. Quoniam igitur lectio sancti Euangelij maris hodie tempestatem & procellam nobis ob oculos ponit, opere præcium me facturum arbitror, quando omnes in hoc mari magno & spatiofo nauigamus, si tum magna eius pericula, tum eorum remedia vobis ob oculos ponam. Vos verò mihi fratres eas aures præbere, quas communis huius periculi, & rei magnitudo requirit.

*Plutarchus
Simile.*

Principio igitur vitam hanc esse navigationem, multis nominibus probare possumus. Nam vt ab hoc primùm ordiamur

quemadmodum ij qui nauigant, nunquam quiescunt: sed ad portum quem petunt propiores quotidie fiunt: ita nos siue volentes, siue nolentes per singula momenta temporum quotidie ad finem vitæ nostræ, tanquam ad portum properamus. Fiunt enim omnia (ait Seneca) & assidua diminutione sunt corpora nostra, rapiunturque fluminum more. Quidquid vides currit cum tempore: homo fluida est materia, & caduca, & omnibus obnoxia casibus. Hanc autem continuam hominis mutationem inter cæteras vitæ nostræ miseras sanctus Iob deplorat, cum hominem nunquam in eodem statu permanere describit. Quo in loco D. Greg. ait: Nostrum viuere, à vita transire est. Vita enim nostra ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur, & inde semper deficit, vnde se proficere credit: quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem, senectus transit ad mortem, incursu vitæ præsentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur. Ante peccatum enim tempora homine stante (hoc est non moriente) transibant: modò cum ipsis temporibus transit homo, & ad mortem quàm occyssimè peruolat.

Habet etiam nauigatio incommodum aliud: quòd assidui ventorum temporumque varietatibus obnoxia sit. Quam verò hoc ipsum cadat in hominum vitam, declarat D. Greg. Nazian. his verbis: Natura quidem ipsa nihil in rebus humanis constans est, nec sibi æquale, nec per se sufficiens: sed circulus quidam rerum nostrarum voluitur aliàs atque aliàs in vno die, sapius etiam hora vna mutationes adferens. Et potius licet credere instabilibus ventis, & nauis mare sulcantis vestigiis, & noctis fraudulentæ somnis (quorum breuis est gratia) & quæcunque in arena pueri per ludum effingunt, quàm hominis prosperitati. Hactenus ille. Nemo ergo se eadem semper aura speret nauigatum: sed modò secunda, modò aduersa. Ludit enim (inquit Seneca) de suis fortuna muneribus, & quæ dedit abstulit, & quæ abstulit reddit: nec vnquam tatius est illam experi, quàm cum locum iniuriæ non habet. Maxima enim cuique fortunæ minimè credendum esse sapiens quidam monet. Hinc illud Pub. Mimi: Fortuna quod beneficiis ornat ad duriores casus referuat.

Habet item incommodum aliud nauigatio: quòd non solum assiduis mutationibus, sed infinitis penè periculis & laboribus exposita est. Quid enim post peccati lapsum humana vita laboriosius & periculosius? Quid quæso, inquit Ambrosius nobis miserius, qui tanquam spoliati & nudi proiicitur in hanc vi-

Seneca
Epist. 67

Iob. 4.
Greg. in
Moral.

Gregor.
Theolog.

Ambrosii
de
fide resur
recti.

tam, corpore fragili, corde lubrico, imbecillo animo, auxij ad sollicitudines, delidiosi ad labores, proni ad voluptates? An non hic satis superque miseriarum est? *Man. 6.* Quamobrem Saluator uenit nos traxinas curas & sollicitudines anteuertere: quia uidelicet sufficeret unicuique diei malitia sua (hoc est) curarum & laborum agmen quos vnaquæque dies secum affert. Propter *Ephes. 5.* quod etiã Apostolus tempus non redimere iubet, hoc est, à seruitute curarum terrenorumq; negotiorum, quæ ipsa secum uita affert, uendicare: quoniam dies mali sunt, hoc est, periculis, m. feriis, & sollicitudinibus anxij. An non, inquit August. dies mali sunt, quos agimus in corruptela huius carnis, inter tã multas difficultates, ubi falsa voluptas, nulla gaudij securitas timeri.

torqueus, cupiditas auida, tristitia anxiosa? Ecce quàm mali dies, & tamen rogant Deum homines, ut diu uiuant. Quid autem est diu uiuere, nisi diu torqueri? Quid longa uita, nisi (ut quidam ait) diuturna calamitas & longa dolorum colluuiis? Quæ sint autem pericula ista, quæ nauigantes manent, neminem ignoraue licet: quia nemo est qui non ea periculo suo didicerit: Scriptum est enim: Qui nauigant mare, narrant pericula eius. *Eccle. 45.* Cùm autem quicumque in hoc seculo degimus, nauigemus: omnes utique eius pericula & iactationes narrare possumus. Quotus enim quisq; à procelis huius mundi liber, placidam, & tranquillam uitam agit? Quis semper aura secunda, uentisque fauentibus uisus est? Itaque omnes huius disciplinæ petiti sumus, quos planè peritos fecit, non doctrina, sed miseria.

Diuus tamen Hieronymus, qui diutius in hoc pelago nauigauit, quia plus uixit, de eius periculis ita ait: Et ego non intergris rare uel mercibus, quasi ignarus fluctuum & incautus nauita præmoneo: sed quasi nuper naufragio eiectus in litus, timida nauigaturis uoce denuntio: In illo æstu Charibdis luxuriæ salutem uorari: tibi ore uirgineo ad pudicitie perpetranda naufragia scyllæum tenidens libido blanditur. Hic barbarum litus hic diabolus parua cum sociis portat uincula capiendis: Nolite credere, nolite esse securi: Li cet in modum stagni fustum æquor arrideat, licet uix summa iacentis elementi spiritu terga cisti, entur, magnos hic campus montes habet: Intus inclusum est periculum, intus est hostis, Expedite rudentes, uela suspendite: Crux antennæ figatur in frontibus: Tranquillitas ista, tempestas est. Hastenus ille. In quibus uerbis uix sanctus non modo maris pericula: sed etiam remedia breuiter attigit, quæ nos tamen paulo fufius postea persequen ur.

Præcipuum verò maris periculum venti sunt immitiotes & aduersi qui iter nostrum prohibent, qui nos à cursu abducunt, quiq; scedas in mari tempestates excitant: quibus miseri nau-
tæ ita iactantur, vt modò in sublimi pendentes nubes attinge-
re, modo ad ima terre subducta vnda demergi videâtur: quem-
admodum ingeniosus Poeta describit his verbis: Tollimur in
cælum curuato gurgite, & idem, Subducta ad manes imos de-
scendimus vnda. Id autem in hac spiritali nauigatione fit,
cùm varia homines fortuna exagitati, modò secundis rebus e-
lati tolluntur in altum (vnde cæteros despiciunt) modò verò
aduersa vrgente fortuna, spiritu pusillanimitatis absorbentur,
& ad ima deiciuntur. Quam quidem iactationem Vates san-
ctus describit, cum ait: Ascendunt vsq; ad cælos, descendunt vs-
que ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat: vtrobique
enim damno afficiuntur, quando illic superbia & vana lætitia
effertur: hic verò immoderato timore, tristitia, atque despe-
ratione contrahuntur: ideoq; vtrobique anima eorum in malis
tabescit. Rectè enim Plutarchus: Vt corpus, inquit, ægrotum,
nec æstum ferre potest, nec frigus ita animus æget, prosperis
& lætis rebus iuxta offenditur.

*Simile.
Plutar.*

2. sal. 14 r.

Sunt etiam in mari piratæ, qui loca opportuna captantes, in-
cautos adoriuntur & spoliant: eosq; interdum vinculis astric-
tos in captiuitatē abducunt. Porò huius nostri maris piratæ
sunt illi, de quibus Propheta dicit: In via hac qua ambulabam,
absconderunt superbi laqueum mihi. Itaq; piratæ isti Dæmo-
nes sunt, qui hoc mare magnum peragrantes, avidis faucibus
animarum nostrarum prædas agunt. Nam cum sint humani
generis hostes nulla alia re quam pernicie nostra saginâtur. Pi-
ratæ item ambitio superbia, & inanis gloria sunt, qui bonorum
operū nostrorum mercedes diripiunt. Quicquid enim popula-
ris gloriæ studio facimus, quamlibet magnum & eximium sit,
id totum perit nobis: quia quisquis intuitu humanæ laudis, aut
favoris rectè operatur, nihil habet quod in altera vita sperare
possit: quia in hac iam recepit quod quæsiuit. Hinc D. Greg.
ait: Iustus in bono opere nec à corde gloriam, nec à lingua lau-
dem, nec à manu munus expectat.

Gregor.

Est & aliud in mari vulgarissimum periculum, quod eos po-
tissimum infestat, qui inter Scyllam, & Charybdin nauigant.
Cui periculo multa alia in mari similia sunt. Ingressus enim
Olysiptonis insignem portum aditus angustus inter scopulos v-
trinque interiectos patet: à quo si paulisper læua, dextraq; de-

elinaueris in scopulos aut vadosa loca incidisti. Hoc autem pe-
 riculum latius in hac spiritali nauigatione patet. Nulla enim
 mortalibus virtus est (vt D. Thom. ait) quæ non inter duos sco-
 pulos, hoc est, inter duo vitia valdè inter se opposita constituta
 sit. Quo fit vt quisquis virtutis officium aliquod exequi cupiat,
 velut qui inter Scyllam & Charibdin nauigat, mediam (hoc
 est) regulam viam tenere debeat: ne si in contraria latra de-
 clinauerit, ad finitumorum vitiorum scopulos allidatur. Huma-
 na siquidem natura communis peccati morbo deprauata vt ab
 ipsa virtute & officio: ita à medio hoc itinere, in quo sita vir-
 tus est, nos auocat, & ad extrema vitiorum inclinat, quando Gen. 6
 sensus ipse: & cogitatio humani cordis diuina gratia destituta
 ad malum prona sunt ab adolescentia sua. Quo fit, vt homines
 ferè magis affectu & impulsu propriæ voluntatis & libidinis,
 quàm ratione ducentur: idèoque ad extrema potius illa impe-
 tu suo quàm ad præstitutum à ratione medium ferantur. Hinc
 videas alios dum liberales esse student, in largiendo profusissi-
 mos: alios contrà, dum hunc scopulum declinare volunt, in a-
 lium auaritiæ atque tenacitatis incidere, congerendæque pecu-
 niæ studio dies noctesque inhiare. Videas alios dum nimium,
 iusti videri volunt, in crudelitatem atque seueritatem d. generare
 alios contrà dum hoc ipsum, ferarum magis quàm hominù esse
 ducunt, remissione atque negligentia & crudeli misericordia
 Rempub. vel domesticos, & liberos suos perdere. Videas alios
 dum regendi auctoritatem tueri nimium volunt, cum austeri-
 tate imperare, & cum potentia (quod per Ezechielem Prælati Ezech. 34
 Dominus impropere) alios verò dum hoc vitium declinare stu-
 dent, ita se ad ima demittere, vt à subditis facilè contemnatur.
 Sunt alij sine vho suauitatis temperamento nimium tetrici &
 in exorabiles: contrà verò sunt alij adèd molles & blandi, vt
 omnibus in omni re parum etià decora obsequi velint, nihilq;
 petentibus negare audeant. Suauitati ergo, rectitudinis seueri Psal. 24.
 tas iungèda est: vt illum imitari possimus, de quo scriptum est:
 Dulcis & rectus Dominus. Sicut enim pictores extremos colo-
 res miscere arte solent: vt membrorum habitus & colores effin-
 gant: ita etiam in actionibus nostris temperamentum quod-
 dam prudentiæ consilio adhibendum est, quo extrema omnia
 declinantes, modum quandam & ordinem retinere valeamus.
 Nam & venena parçè medicamentis admixta, non venena, sed simile.
 medicamenta sunt. Vitiata namque hominis natura, immoder-
 atos nobis affectus ingenerauit, è quibus ratio instar prudècis
 medici, non tantum sumat, quantum huiusmodi natura suppe-
 ditat

dirat: sed quantum honestatis ratio patiatur.

Verum inter omnia maris pericula, summum mihi esse videtur, scopuli sub vnda latentis: ibi enim cum externa maris species placidam faciem spectantibus ostendat, intus tamen periculum inclusum celat. Hoc autem periculum, quæ ars, quæ prudentia vitare queat? Quam multas naues hac occasione naufragium fecisse putandum est! At hoc ipsum periculum in huius vitæ pelago, ut grauisimum, ita frequentissimum est, in quo boni viri præcipue periclitantur. Cum enim hi vitis omnibus ita renunauerint, ut prius extrema omnia pati, quam lethali-ter Deum offendere apud se statuerint: vix eos vnquam communis hostis aperto mare adititur, aut ad nota & aperta flagitia sollicitat: ut qui sciat se repulsam illico passurum. Quocirca Iothalia venena melle lita offert, & se velut callidissimus anguis sub viridi & læto gramine abdit: ut cum securus & incautus homo vestigium figit, à latente vipera mordeatur. Itaq; vitium virtutis specie tegit, atque hac esca pios homines & virtutes amantes capere, & illaqueare contendit. Itaq; alios sub religiosi cuiuslibet zeli prætextu ad indignationem, iram, & vindictæ cupiditatem instigat: alios vero sub pietatis & misericordiæ specie à solitudine, silentio, & studio diuinæ contemplationis abductos, secularibus negotiis ita implicat, ut spiritum sanctæ orationis prorsus extinguat: quo extincto, facile deinde in quæuis alia delicta labuntur, & prædæ patent inimicorum. Alios contra ita huic vni studio addicit, ut ad præcepta maiorum, & graues fratrum necessitates, desides atque negligentes faciat. Alios rursum sub typo discretionis, & prudentiæ, nimium sui amantes, & corpori suo plusquam par est indulgētes efficit. Contra vero alios dum illis abstinentiæ & parsimoniæ virtutem ob oculos ponit ad indiscreta ieiunia, & carnis macerationem ita rapit, ut fracto corpore, & capite, stomachoque debilitato, ad nihilum viles fiant. Quid quod alios etiam charitatis obtentu (quo videlicet, alios iuu. re possint) ambitionis spiritu inflammat, & dignitates atque officia ecclesiastica angelicis humeris formidanda facit ambire: Quam multos autem eorum qui studiis sanctarum literarum vacat, hoc eodē colore à studio Deo vacandi retrahit: fatius esse asserens, id temporis literarū studiis impendere, quam cum Deo agere, & mente in cælum conscendere! Ex quo interdum fit, ut scientia quæ iustat pleni, & charitate quæ ædificat vacui, id ipsum quod se captare credebant non assequantur. Tempus me deficiet, si omnes diaboli altus detegere voluero, quibus bonos viros sub virtutis imagine lu-

dificat

Simile.

dificare solet. In quibus omnibus superficies tantum aquæ cernitur: scopulus tamen intus delitescens, nauë innocentiæ frangit. Verùm de periculis hæc tenus.

Pars posterior. II.

Iam nunc res ipsa exigere videtur, vt tantis his malis remedia aliqua adhibeamus. Sicut enim non satis est medico, morborum rationem indicasse, nisi salutaria quoque medicamenta adhibearit: ita non satis est nobis nauigationis huius pericula explicasse, nisi de periculis etiam remediis nonnulla disseramus. Quisquis igitur ab his periculis tutus esse cupit, nauiculam cum Domino Iesu ingrediatur: vt cum salutis autore nauigans, salutis meritis, & integra rate, partem salutis petat. Nauicula autem hæc, vita Christiana est: per quem salutis hominibus in hoc mari magno nauigantibus contingit: & sine qua nemo salutem consequi potest. Sicut enim extra arcam Noë nemo ab aquis diluuij seruatus est: ita nemo extra huius vitæ professionem positus, salutem vnquam adeptus est. Dicitur autem ea merito nauicula, non nauis: quia nimium arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui ambulant per eam. Vis scire quàm pauci? Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requiritens eum: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum non est vsque ad vnum. Quibus verbis raritas bonorū in hoc mundo designatur, cum tamen stultorum infinitus sit numerus. Quæ quidem res (nisi nos peccata penitus occæcassent) maximum nobis timorem incutere debuissent, trepidantibus videlicet ne ad hæc adeo numerosam stultorum, sorte nos quoque pertineamus. Sed iam videamus quænam illa sint, quibus instructa nauicula hæc esse debet: vt in ea tuto huius vitæ pelagus transmittere possimus.

Primum quidem nauicula ipsa integra & illæsa esse debet, ne vlla sui parte aquam admittat. Quamuis enim tota ea firmissimè compacta sit, si vel vna tantum rimula aquam bibat, facilè naufragium faciet: Quod quidem Iacobus Apostolus testatur, cum ait: Qui custodierit totam legem, deliquerit autem in vno factus est omnium reus. Cæterum cum omnia peccata sint à nobis diligentissimè fugienda, tum vel maximè occultissima & perniciosa superbiæ, ambitionis, & arrogantia vitia (quæ multarum ruinarum materia esse solent) cauenda præcipue sunt. Scriptum est enim: Antequam conteratur exalterat

Simile.

Gen. 7.

*Math. 7.
Psal. 34.*

Iacobi 2.

Prov. 16.

Psal. 18.

cor

cor hominis. Et, Contritionem præcedit superbia, & antè ruinam exaltabitur spiritus. Quia verò nulla nauis adeo integra est, quæ in medijs vndis versans, non aliquid vndarum per quas meat, vel certè pluuiarum è cælo cadentium admittat, ratio excogitanda est, quæ hæc ipsa aquarum colluuiis exhauriatur: ne si plus debito excreuerit, nauem obruat. Quod in hac spiritali navigatione, ad sacramentum confessionis pertinet. quæ peccata

Iacob. 3.

Psal. 37.

animam grauantia foras eicit. In multis enim offendimus, omnes. Constat autem peccata grauissimum onus esse, sicut Propheta testatur. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Quare necesse est frequenter ad huius sacramenti opem confugere, ut à peccatorum pondere, quo nimium anima grauatur, eius beneficio alleuietur. Quod cum suis temporibus faciendum sit, tum maximè cum homo suspicatur se in lethale aliquod peccatum incidisse. Ait enim D. Greg. Peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Cuius maius nullum præsentius remedium, quàm pœnitentia est: quæ peccatorum vndas mentis nostræ nauiculam grauantes, imò & submerge[n]tes foras protrudit.

Gregor.

Tum necesse etiam est, ut nauicula ipsa exterius bitumine linita sit, ut quamuis externa eius facies marinis aquis tingatur, interiora tamen eius ab omni aquarum humore immutata sint. Nihil enim nocet externam faciem aquis tingi, si interiora eius non penetret humor. Quid autem hoc in navigatione nostra est, nisi quod breuiter Propheta expressit, cum ait Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Et quod Apostolus item

Psal. 61.

1. cor. 7.

mouit, cum ait: Hoc itaque dico fratres, tempus breue est reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flet, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi. Quisquis igitur ita animo affectus est, aquis extra tingitur, dum res humanas tractat, sed intus tamen purus ab omni aquarum contagio remanet, quando eor suum per amorem his minimè implicat, sed in mundo cum hominibus versans, supra ea quæ mundi sunt, diuina se virtute subleuat & atollit.

Eget etiam nauis firmissimo malo, à quo funes pendeant, quibus ad oram nauis alligatus, fortiter stringatur. Hi namque funes & malum fulciunt, ne vi ventorum à sedibus suis conuellatur: & rursus, funes ipsi à malo pendeutes, nauem quoque retinent

tinent, ne flati bus impulsæ succumbat. Itaque mutuas sibi operas
 ista præstant, dum se iuicem & iuuant, & iuuantur. Quid ve-
 rò per malum, nisi charitatem? quid per fones nauis, nisi cæteras
 virtutes quæ à charitate deriuantur, intelligimus? Nam & virtu-
 tes ad charitatem retinendam atque augendam deseruiunt, &
 charitas ipsa virtutes omnes calore atque imperio suo incitat,
 perficit, accendit, & ad operandum impellit. Sic enim diuina
 sapientia rerum ordinem instituit, vt mutuis auxiliis starent om-
 nia, hoc est, omnia beneficium dando acciperent, mutusque si-
 bi operas præstaret, germanaque se charitate iuuarent. Sic er-
 go virtutes charitatem conseruant, & charitas virtutes imperio
 atque imperu suo ad operandum impellit. Nemo igitur se cha-
 ritatis studio ita dedat, vt cæterarum virtutum officia negligat:
 nemoque ita se virtutum officiis addicat, vt charitatis (quæ vi-
 ra est omnium virtutum) studia negligat. Studemus autem cha-
 ritati, cum alias tum vel maximè, cum diuinorum beneficiorum
 contemplationi vacamus. Hærum enim consideratione in me-
 ditatione nostra diuini amoris ignis exardescit. Qua in re
 tale temperamentum retinere conuenit, vt ita nos contempla-
 tioni addicamus, ne actiuæ vitæ opera (cum necessitas aut chari-
 tas exigit) relinquamus: nec ita rursus his implicemur, ne
 non aliquam temporis partem orationis atque meditationis stu-
 dio impendamus? sine quo anima nostra velut terra sine aqua
 exiguos virtutum fructus germinat, & inter tot mundi laqueos
 inter tot cupiditatum æstus, tentationesque vitiorum non sine
 periculo versatur. Sapienter enim à quibusdam dictum est, quòd
 quemadmodum ferrum nisi assidue exerceatur, rubigine absum-
 mitur: ita charitas nisi exerceatur, & in actus suos prodeat inter
 dicere sap è solet.

Ex malo autem carbasa pendent, quæ impulsu ventorum
 nauem deserunt. Hæc sunt autem sancta desideria, quæ velut
 flamma, quædam ab incenso charitatis igne excitantur: quæ vbi
 vehementiора sunt, ad securam littoris stationem homines per-
 ducunt. Quia enim desideria hæc è diuino spiritu excitantur
 ipse qui ea excitare dignatur, accendit & promouet, vt ad op-
 eratum tandem salutis finem perueniant. Hoc est enim quod
 Saluator ait: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam
 ipsi saturabuntur. Esurire enim atque sitire, quid aliud est,
 quam vehementer desiderare? Quæ quidem desideria adeò ve-
 ræ pietati adiuncta sunt, vt Diuus August. totam Christiani
 hominis vitam perpetuum quoddam caelestium rerum deside-
 rium esse definiat. Quo quidem desiderio regius Propheta sic
 æstuat

Simile.

Math. 5.

August.

æstuat, ut diceret: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Pro quo alij verterunt: Attrita est anima mea præ desiderio iustificationum tuarum omni tempore. Ex quo apparet quanta sit huius desiderij vis, quæ angore & vehementia sua vini sancti animam conficiebat. Talia enim sunt desideria quæ Spiritus ille cælestis inspirat, ex quibus gemitibus, illi inenarrabiles (de quibus Apostolus meminit) oriuntur: quibus orans homo nunquam frustra orat. Qui enim dat sic desiderare, sic gemere, & sic orare: dabit etiam & impetrare. Quo modo enim sui dissimilis sibi quæ contrarius erit, qui hinc quidem impellit ad orandum, inde verò repellat orantem? Hæc ergo desideria hæc vota, quæ à Spiritu sancto proficiuntur, nunquam frustra sunt: illa verò remissa & languida, quæ magis à spiritu accidit prodeunt, de quibus scriptum est: Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari, nunquam ad frugem perueniunt: quia enim à charitate minimè deriuantur, non impellunt nauem, sed magis interim remouantur.

Eget præterea nauis optimo gubernatore. Optimus autem navigatoris nostræ gubernator ille est, qui ait: Ego Dominus Deus tuus, docens te vitia, gubernans te in via qua ambulas.

Sic enim illum gubernabat, qui ait: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Sed hic tamen gubernator cum omnia videat, à nemine videri potest. Egemus igitur gubernatorem visibili, qui nos dirigat & moneat: qui digito pericula monstrat, qui in tempestate clauum tenens ab imminente naufragio tuos liberet. Hic autem spiritualis pater est, sine cuius præsidio qui tyrones adhuc in domo Dei sunt, tetò navigare non possunt, donec longo virtutis vsu veterani fiant, & potentes sint proprio stare iudicio. Quamdiu enim rudes adhuc sunt, pædæ gogis egent atque nutritis, in quorum sinu conquiescant, quibus tentationum suarum pericula derogant, quorum præceptis obtemperant, quorumque monitis & consiliis vitam suam moderentur.

Eget præterea nauis clauo, sine quo ventis & fluctibus cedere, & huc atque illuc incerta pro vndarum impulsu iactaretur. Clauus autem hic prudentia est, quæ virtutes omnes dirigit, & gubernat, dum medium locum in quo earum rectitudo sita est, ostendit: sine qua & virtutes ipsæ, atque adeo tota vita nostra exca esset, & in Cimmeriis tenebris versaretur. Quæ quidem prudentia quamuis omnia moderetur, tamen sibi quam contineat, officio suo probè functa esse videbitur. Sic enim

Prov. 20.

enim legimus: Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Quin & Iacobus Apostolus, eum qui prudenter linguam moderatur, ad reliqua omnia moderanda potentem esse confitetur. Ecce, inquit, naues cum magnæ sint, & à ventis validis minentur, circumferantur à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat, Hoc est, si quis eam rectè moderetur, magnum utique in virtutibus profectum faciet. Quod tamen præstare quanti sit operis, declarant illa Salomonis verba: Hominis est animam præparare, & Domini gubernare linguam. Quibus verbis munus hoc adeo arduum atque difficile esse indicauit, adeo quæ supra communem hominum facultatem positum, ut proprium Dei esse definiat, & consequenter eius solum quem diuinus Spiritus agit. Quis enim alius indomitum hoc monstrum freno subiicere, & moderari poterit.

Ad hæc etiam charta navigationis magistra necessaria est, quæ iter nauigaturis ostendat, quæ scopulos monstrat, quæ oceanum ultra maris pericula deregat, quæ totum navigationis cursum dirigat, quamque in rebus dubiis atque asperis consulere nauæ possint, sine qua nauigatio devia prorsus esset & cæca. Hæc autem charta, quid aliud (quod ad nostrum attinet institutum) quam sanctarum scripturarum, sanctorumque Patrum doctrina est? Hæc enim iter in cælum monstrat, Diaboli insidias aperit, latentiumque sub imagine virtutum scopulos vitiorum monstrat, dubia quæ inciderint soluit, totumque spiritualis huius nauigationis cursum certissimis disciplinæ cælestis præceptis dirigit. Huic igitur doctrinæ sedulo incumbere debet quisquis in huius vitæ pelago feliciter nauigare desiderat, & à sirenarum cantu (hoc est) à secularium hominum sententiis aures auertens, & eas ad cælestium præceptorum atque consiliorum decreta conuertens, cum Propheta clamer: Nam & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meum iustificationes tuæ. Pro quo alij verterunt: Nam & testimonia tua delectationes meæ sunt & consiliarij mei. Aptissimè enim leges Dei, consiliarios suos appellauit. Quid enim his legibus sanctius, quod verius, quid securius, quid prudentius.

Verum præter chartam, necessaria est etiam nauigationis acus, quæ cælum aspiciat, quæ recta polum perat, quæ à cæteris mundi partibus obrutus suos deflectens, ad illum se conuertat illum intueatur, cuius aspectu cætera omnia internosci, & diu dicari possint. Hoc autem in nauigatione nostra præstat puritas intentionis.

intentionis, quæ in omnibus Deum respicit, Deum attendit, Deum sibi vltimum finem statuit: cui vni toto mentis affectu placere gestit: quando quidæ talia esse opera nostra constat, quæ illis finis & intentio nostra est. Ab his igitur terrenis & caducis bonis, quæ in imo iacet, abducenda mens est, & in sublimia attollenda: atque vt nauarum acus ab omnibus aliis mundi partibus aspectum subtrahens, in vnũ tantũ mundi polum aciem dirigit: ita mens nostra toto affectu in vnũ mundi Principem & rectorem feratur, illum aspiciat, illũ toto pectore diligit, illum dies noctesque cogitet, illũ omnibus vitæ commodis anteponat, ad illum omnes actiones suas dirigat, & omnia denique præ illo velut stercorea reputet.

Hæc sunt igitur fratres remedia, quæ in hoc salo nauigaturis adeo necessaria sũt, vt sine illis tuta inter tot pericula nauigatio esse nullo modo possit. Quocirca his potissimum armamentis Christianæ vitæ nauem instaurare atque munire debemus, vt sic tandem ab omnibus magni huius maris periculis liberati, ad æternæ felicitatis portum (quo omnia vota, ac desideria nostra aspirant) felici cursu peruenire valeamus: præstante & gubernante Domino Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Domini ca quarta post octauas Epiphaniæ concio vnica, in qua lectio Euangelica explanatur.

THE. Domine, nōmie bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet Zizania? *Matth. 13.*

Execl. 24.

EVM Dominus in montem Sinai ad ferendas Hebræis leges descendisset, in specie illum ignis apparuisse legimus. Sic enim scriptum est: Erat autem species gloriæ Domini quasi ignis ardens in vertice montis, in conspectu filiorum Israël. Nemo autem adeo communis sensus expertus erit, qui hoc temerè factum fuisse credat: cum omnia Dei opera perfecta sine nihilque ab eo frustra, siue dum naturam condidit, siue dum graua sua mentes hominum informat, fieri posse cõstet. Cùm ergo sub alia imagine gloriam suam demonstrare hominibus potuisset, quærédum est, cur ignis speciem potissimum elegerit. Cuius rei illi mihi præcipua causa fuisse videtur, quod eius clementi natura, diuinæ bonitatis imaginem apostiffimè repræsentet. Ignis enim inter elementa omnia maxime nititur

sele.

sele atq; vim suam omnibus aliis rebus im primere, easque sibi similes reddere. Quo fit, vt si oleum, si ligna, si ferrum, si deniq; aquam (quæ igni maximè contraria est) illi admoueris, omnia in naturam suam permurare, formamque suam & splendorem illis cõmunicare velit. Talis ergo diuinæ bonitatis natura est, quæ se in omnia diffundit, omnia cõplectitur, omnia ue sibi pro cuiusq; naturæ captu similia efficere contendit. Cùmque homo inter huius inferioris mundi creaturas præstantissima sit: hunc potissimum & bonum & beatum reddere (hoc est) ad diuinæ bonitatis similitudinem attollerre contendit. Hoc aper-
 107. 16.

tè illa Christi Domini ad Patrem oratio testatur: Ego inquit ille claritatè quam dedisti mihi dedi eis, vt sint vnū sicut & nos sumus vnū. Ego in eis & tu in me, vt sint consummati in vnū, sicut & nos sumus vnū. Videtis hic diuinæ claritatis & gloriæ aperitissimam communionem! Ex hac enim spirituum vnitare, eiusdem claritatis & gloriæ communem consequi necesse est.

Hanc eandem diuinæ bonitatis, & benignitatis naturā non obscure indicat parabola illa quæ sequenti Dominica legitur de patrefamilias hora prima, tertia, sexta, nona, & vndecima exeunte, & operarios in vineā suam conducente, hoc est, omne genus hominum ad virtutis & pietatis cultum vocante: quæ Deo similes fiunt, & diuinæ bonitatis effigiem in moribus suis expriment. Hoc item parabola seminantis insinuat, qui nullam agri partem, neque quæ petris aut spinis obsita erat, seminis sui (quāuis frustra iacti expertem reliquit. Hoc etiam præsentis Euangelij parabola designat, quæ tum hoc ipsum diuinæ bonitatis studium elegantis similitudine ante oculos ponit: tum
 Matt. 20.
 Luc. 8.
 Diuifio.

multa quoq; alia ad hoc ipsū pertinētia declarat. Primo enim loco quanta cura & sollicitudine cælestis ille paterfamilias excolendo agro Ecclesiæ suæ, hoc est, salutem hominum inuigilet, explicat. Secundò, quanta calliditate dæmon humani generis hostis hoc diuinæ prouidentie beneficium impedire contēdat exponit, Tertio quam potissimum ad nocendum opportunitatem hostis noster captat: soleat Quarto demum quænam huius tanti mali causæ sint, aperit. De his igitur in præsentis con-
 Prima pars.

cione suo ordine dicemus.

I.

Simile est, inquit, regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo. Hic homo Deum Opt. Max. representat, qui Ecclesiæ suæ agrum diligentissima cura excolendum suscepit. Semen verò quod in eo seminat, non modò verbum Dei est:

sed omnia quoque instrumenta quibus infinita illa bonitas salu-
 lutem hominum operatur. Primum ergo semen quod in a-
 gro humanæ naturæ cecit (vt ab hoc initium capiamus) iusti-
 tia originalis & gratia fuit: vt enim D. Basilius ait, simul & na-
 turam condidit, & gratiam infudit: quo videlicet hoc cælesti
Basilii. semine, cordis nostri ager fecundatus, cælestes quoque bono-
 rum operū fructus proferret. Amissa verò per peccatū origina-
 le iustitia & gratia, alia quædam virtutum semina in natura sic
 delibuta & ægra relinqui voluit, quæ ad hoc vsq; tempus eius
 beneficio manent: ne videlicet ad omne bonum profus inep-
 ti homines relinquerentur. Nam ipsa quoque natura quanuis
 lapsa & ad malum prona, ad parentes tamen & maiores natu
 venerandos, ad Deum Opt. Max. colendum, ad grati animi of-
 ficia præstanda, ad amicos in honore habēdos ad miserias pau-
 perum misericordiæ affectu subleuandas, ac deniq; ad bonum
 amore, malum verò odio prosequendum naturales quosdam
 igniculos nobis indidit, & pudorem ac verecundiam addidit,
 quæ veluti freno quodam nos à malo reuocaret. Qua de re sic
 Cicero ex Stoicorum sententia dicit: Sunt ingenii nostris in-
 na a semina virtutū quæ si adulescere liceret, ipsa nos ad bea-
 tam vitam natura perduceret. Nunc autem simul ac in lucem
 editi & suscepti sumus, in omni continuo prauitate versamur:
 ita vt penè cum lacte nutricis errorem luxisse videamus. Cum
 verò parvibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita
 variis imbuiuntur erroribus, vt vanitati veritas, & opinioni con-
 firmatæ naturæ ipsa cedat. Cæterum quoniam semina hæc ad
 bene viuendum minimè sufficiunt, alia multò efficaciora tu-
 perferminat in nobis Deus nēpe internos animi motus & gra-
 tiæ præsidia, quibus sine verborum strepitu non modò nos ad
 virtutem erudit: sed etiam incitat & impellit. Ait quippe Sal-
 uator: Est scriptum in Prophetis, Erūt homines docibiles Dei:
Ioan. 6. Omnis, qui aud it à Patre & didicit, venit ad me. Denique Do-
 minus in Apoc ait: Ecce ego sto ad ostium (videlicet cordis hu-
 man:) & pulsor, & acies videlicet motibus, aurem b andè vellit
Apoc. 3. & homines salutis sue commonefaciens, Cuius voces quanuis
 tacitas, faciliè tamen pij homines intell gunt, quorum est illa
 vox: Quasi furtiuè suscepit auris mea venas furti eius. Furti-
Iob. 4. uè autem dicit, quia non ita palam, sed quasi in occulto (more
 eorum qui aliquid clanculū furtiunt) huius furti eloquiū
 pij attripiūt. Quo fit vt multi has domini voces minimè perci-
Psal. 84. piam, vel eerte surda aure transeant. Percipiebat tamen is qui
 dicebat: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Nemo
 tamen

tamen est qui non frequenter illū intra te concionantē & momentem audiat: Vsq̄ue quo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient? Nec solū intus seminat verba sua per occultas inspirationes: sed foris etiam per manifestas Ecclesiæ voces: dum per Prophetas, per Apostolos, per Doctores & verbi sui ministros ad pietatē, & iustitiam vocare homines non cessat. Vnde quidam eorum ait: Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Hoc est autem quod potissimum semen Dei appellari superius dictū est. Semen enim quantum quantitate paruū, virtute tamen magnum est, vtpotē ex quo procera sæpē arbor prodeat. Quod beato Francisco & magno Antonio heremiticæ vitæ cultori contigisse legimus. Ille enim au dito hoc vno verbo Dei: Qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus, quæ habebat omnia reliquit: hic verò cū audiret in Ecclesiā: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, omnia etiam quæ habebat, distraxit & pauperibus erogauit. Vide ergo quanta arbor ex tam paruō seminis grano surrexerit! Quanta enim quasi in Ecclesiā Dei arbor Antonius, qui tot monachorum patet exitit! quanta arbor Franciscus, qui propagines suas ad extremos vsque orbis fines extendit! Hoc ergo semen in agro Ecclesiæ suæ nunquam Dominus seminare intermittit. Nec solū verba ministrorum, sed etiā sanctorum exempla, bene viuendi sunt semina. & multò quidem efficaciora quàm verba. Longum enim iter est per verba, breue & efficax per exempla: Verba enim docent, exempla verò veluti manu ducunt, & ad virtutem etiam impellunt. Hoc etiam semen ab initio mundi nunquam Dominus seminare destitit, qui quot in mūdo Sanctos protulit, tot in eo bene viuendi semina iecit. Quod autem viri sancti seminis appellatione significantur, declarat Isaias cū ait: Omnes qui viderint eos, cognoscent eos: quia illi sint semen cui benedixit Dominus. Quod autem huiusmodi exemplorum semina maiores nobis ad virtutē stimulos, quàm verba, addant, Augustini exemplo discimus, de quo scriptū est: Vulnerauerat charitas Christi cor eius, & gestabat verba eius in viscetibus quasi sagittas acutas: & exempla seruorum Dei, quasi carbonēs vastatores. Plus enim aliquid vir sanctus carbonum vastatorum, quàm sagittarum nomine significare voluit. Idem namque August. qui multum ac diu conuersionē suam distulit, & diutissimē cum importunis carnis affectibus decer-

2. Cor. 5.

Luc. 14.

Isa. 61.

tauerat: tan dem virtutum quas de beato Antonio Potitianus quidam illi narrauit, admiratione percussus, vitam protinus commutauit. Quibus autem fluctibus fuerit mens eius agitata, cum narrantem Potitianum audiret, idē vir sanctus in Confessionibus suis explicat his verbis: Tu autem Domine inter uerba eius retorquebas me ad me ipsum, auferens me à dorso meo ubi me posueram, dum nollem me attendere: & constituebas me ante faciem meam, ut uiderem quam turpis essem, quam distortus, & sordidus, maculosus, & uicerofus, & uidebam, & horrebam, & quod à me fugerem non erat, & si conabar ad me conuertere aspectum, narrabat ille quod narrabat: & tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, ut inuenerem iniquitatem meam, & odissem. Noueram eam, sed dissimulabam, & conuiebam, & obliuiscabar. Tunc uero quanto ardentius amabam illos de quibus audiebam salubres affectus, quod se totos tibi sanandos dederant: tanto execrabilius me comparatum eis, oderam. Hactenus August. cuius cogitationis uerba quid aliud quam præuenientis diuinæ gratiæ semina in ipsius corde iacta erant? Ex his ergo quæ hactenus dicta sunt fratres, cum alia multa, tū illud quod initio propoluimus, aperte colligitur: nempe quantæ sit diuinæ bonitatis largitas, & benignitas, quæ tot rationibus, tot modis, tot uocibus, tot beneficis ad se nos omni tempore uocare, & donorum suorum nos participes efficere nunquam intermittat. Hæc enim sunt cælestia semina quibus Ecclesiæ sæ agrum quotidie fecundat: de quibus in præsentī lectione ait: *simile est regnum celorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo.*

II.

Quam Domini diligentissimam curam & providentiam inimicus homo, id est, dæmon importunus generis humani hostis, semper impedire conatur, dum pestifer a semina in hoc agro Domini spargere studet, quo uidelicet contrariis contraria perimat. Nam ut ab initio Deus iustitiam originalem, & gratiam in hominis mentē seminauit: ita iste contra originalis peccati zizania immisit, quo recentis naturæ puritatem infecit, & De semina sufforauit. Hoc autem uicium peccatorum, peccatorum atq; malorum omnium uelut seminarium extitit. Ab eo namq; immoderatus suu amor prodit, à quo (ut D. Thomas ait) cætera peccata deriuantur: dum cæcus homo nimium uel sui suorumq; rerum amans, aut alienius commodi assequendi aut incommodi uirandi gratia legem Domini violare non ueretur. Qui etiam miserando humanæ naturæ lapsu atque ruina

quæ ruina minimè contentus, secretis etiam suggestionibus (quæ malis quoque semina sunt) id malum nos incitare nititur. Quemadmodum enim Deus occultis nos inspirationibus instigat ad bonum: ita contra dæmon secretis suggestionibus ad malum sollicitat. Nec internis modo suggestionibus, sed externis etiam impiorum consiliis & adulationibus mentes hominum inficere sæpè solet. Nec verborum modò, sed prauorum etiam exemplorum pestilenti semine agrum Domini corrumpere studet. Quemadmodum enim Deus virtutibus vitæ electorum, vt alios ad virtutem acuat: ita dæmon flagitiis vitæ improborum, vt ad omnia flagitiorum genera suos impellat. In ædibus enim Babilonis inuicem sibi respondet: vltz, aues scilicet immundæ, quamuis plumarum varietate exterus nitet.

Ips. 13.

Quod tunc spiritualiter euenit, cum perditæ & improbi homines, inter se improbitate certant, & alius alium vanitate, fastu, luxu, superbia, petulantia, delictis, atque opibus superare conatur.

Quantum verò postrema hæc adulterii seminis portio, Christianæ legi noceat, declarat anxia illa diuini hominis petitio:

Saluum me fac De^o quoniam defecit Sanctus: quoniam dimi-

Psal. 51.

ta sunt veritates à filiis hominum. Nec enim vitæ sanctus hæc à Domino opem postulat, nisi quantum vim ad omnem vitæ licentiam & intemperantiam tam ingens prauorum hominum turba haberet, appetitissimè cognosceret. Quam rem non obicure declarat quod is in alio Psal. de filiis Israel ait: Et commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruiant sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum. Vide hic quantum illis nocuerit malorum conuictus & societas! Cuius periculi magnitudinem sanctus Iosue silentio non dissimulauit, qui mortuam proximam conuocatis Israeliticæ vniuersitatis principibus huius eos periculi admonuit his verbis: Si volueritis cum gentibus quæ inter vos habitant miscere connubia, atque amicitias copulari, iã hæc scitote quia Domin^o Deus vester non eas delebit ante faciem vestram: sed detur vobis in foueam, & laqueum & offendiculum in laere vestro, & iudes in oculis vestris. Videtis ergo quæ mala pariant prauorum hominum contubernia.

Psal. 105.

Quæ causa mihi (vt alias prætermittam) fuisse videtur, vt hic

Iosue. 23.

populus tot propositis minister plagis, tot denique ruinis, nunquam poterit ab idololatricæ criminis reuocari: quoniam difficillimum illi erat ab his moribus abstinere, quos omnes stertiminationes sequebantur. Eademque mihi causa exuisse videtur, vt anè diluuij tempora vnus in mundo Noë iustus inueniretur. Est enim hominis ingenium natura ipsa ad imita-

tionem eorum quibuscum viuit maximè pronum: contraque ad nouam & inuitatam viuendi rationem amplectendam, supra quàm dici potest formidolos. Quot autem praua hominum exempla videt tot velut stimulis ad turpia & inhonesta impellitur & excitatur. Quisquis igitur virtutem & pietatem colere desiderat, studeat diligentissimè improborum hominum consortia deuitare. Vt enim Seneca rectè dicit: Necessè est si diu inter malos verferis, vt eos aut imiteris, aut oderis virunq; autem deuitandum est, ne vel similis malis fias, quia multi sunt, vel inimicus multis, quia dissimiles sunt. Iam verò quis tangeret picem, qui nò inquinetur ab ea? quis ambulabit super prunas, & plantæ eius non ardebunt? verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est: Peruersus in ore suo portat perditionem, & in labiis suis ignem condit. Perditionem namque sibi, ignem verò & incendium alijs affert. Hinc D. Greg. ait: Sicut malus aer assiduo flatu tractus, inficit corpus: ita peruersa malorum locutio assiduè audita, infirmorum inficit animum, vt tabescat delectatione prauis operis, assiduitate curiosi sermonis. His ergo rationibus inimicus homo in agro Dñi zizania superferminat.

Quæret autem fortasse aliquis, cur tanto odio persequatur nos dæmon, & profectum atque salutem nostram tot modis impedire conetur, inimicique nomen ob eam causam in præfenti lectione sortiatur? Ad hoc respondemus: dæmonem quidem acerrimum esse Dei hostem, quòd illiù è cælesti sede pulsum in barathrum perpetuo igne cruciandum tanquam in carcerem irrevocabili sententia relegauerit. Cùm verò Deum (in quem summum odium concepit) lædere atque maiestatem eius imminuere nequeat, ipsius imaginem inuadit, vt quo ad eius fieri possit, Deum in creaturis saltem in lectetur: non secus (vt D. Basil. ait) ac pantetæ, quæ cùm immani sint ac crudeli odio in homines à natura incensæ, in hominum simulacra furibundè irruunt: nec aliter eorum effigiem quam homines ipsos dilacerant. Ad hunc etiam modum reges terræ qui capitali interesse odio dissident (quando alter alteri nocere non potest) alterius fines & regnum inuadit, & flamma, ferro, igni, assiduisq; incursionibus vastare omnia nittitur. Sic igitur cùm truculentus ille hostis, super no iudici nocere nequeat, in nos eius oculos furoris sui tela contotquet. Vnde in Apoc. Angelus quidam insonuit grandi voce dicens. Væ terræ & mari quia descendit diabolus ad vos habens iram magnâ, sciens quia modicum tempus habet. Ira autem hæc magna ex duplici radice confurgit. & quòd

Seneca
in Epist.

Prou. 6.

Eccles. 13.

Greg. sup
per Exe.
simile.

Basil.
simile.

& quod hostili odio feratur in Deum, & quod mundi finem aduētare cernat, in quo principatus eius finem accipiet, & ipse terro carceri perpetuò mancipabitur. Is autem cum ita ferociat, & vigilet in perniciem nostram, & tanquam leo circumeat quærens quem deuoret: nos in feri in tanto periculo constituti & à tam crudeli carnifice obsessi, in vitæque autem dormimus, nihil minùs quàm aut de periculo nostro trepidi, aut de remedio solliciti.

III.

Opportunitatem autem quam is ad fraudes suas captat, Euā *Tertiā* gelcus sermo præmittendam non putauit, cum ait: *Dum Pars dormiunt homines, ueni inimicus homo, & super seminauit zizania.* Hoc ad literam de hæreticis, & pastoribus negligentibus intelligendum uidetur. Dum enim pastores dormiunt, & uigiliās noctis super gregem suum minimè custodiant, lupi (id est, hæretici) intempestæ noctis silentio ouis Dominici caulas intradunt, & tot in eo strages edunt, quot peruersa dogmata ferunt; Sed quoniam ab hoc loco & pastores & hæretici profertur missam faciāmus illorum causam, & ad nostram ueniamus. Non modò enim cum illi dormiunt, sed etiam cum nos ipsi dormimus, hostes nostri zizania seminant. Et quidem nemo ad eò rudis est, qui hoc in loco de corporis somno agi credat. Quicquid enim hæc parabola continet, spiritualiter accipiendum esse res ipsa loquitur. Cum ergo somnus, de quo in præfenti lectione agitur, spiritualis sit, ex corporeo somno, eius natura nobis indaganda est. Somnus autem corporis est, cum omnis operatio animæ sentientis & intelligentis conquiescit, solaque vegetandi uirtus, cæteris quiescentibus operatur. Tunc enim uel maximè feriatis cæteris sensibus atque cessantibus; nutritioni corporis & concoctioni ciborum uacat; idque tanto plenius, quanto minus aliis actionibus distrahitur. Quæ ratio philosophos impulit, ut somnum imaginem mortis esse defini- rent: & insignis Poeta Maro illum mortis consanguineum appellauerit. Non quòd eo tempore uires animi mortuæ sint; sed quòd nihil prope magis efficiant, quàm si mortuæ essent. Cæterum ut ad mores nostros hæc similitudinem iraducamus, sunt inter Christianos nonnulli, qui ad eò studiosè uigilāt, adeoq; sollicitè custodiunt animas suas, ut nullum diabolo aditum, nullamq; ansam seminandis zizaniis præbeant. Vix enim is irreperre incipit, & mentē hominis adoriri, quando fores claudunt, & procul à se hostem repellunt. Sunt tamen aliqui ad eò desidēs & somniculosi, adeoq; Dei suiq; oblitī, ut nulla omnino salutis

suæ cura tangantur Et quamuis ñdem verã habeant, mortuam
 tamen habent:& ita mortuam, vt nullo eos (dum legẽ Domini
 transgrediuntur) stimulo conscientie pungat, nullamq; vitalem
 acti nem ad recte operandum pariat Hi sunt ergo qui dormi-
 re hoc in loco dicuntur, qui videlicet nullam virtutis & pietatis
 actionem exercent, quiq; vires animi omnes (quantum ad re-
 ctẽ viuendi studium attinet) consopiras ac veluti mortuas ha-
 bent. Quã multos enim reperite licet, à quibus si diligenter
 quæras, an de Deo quicquam intellectu cogitent, aut volunta-
 te diligant, aut memoria eius beneficia recolant, planè dicent
 (si verum fateri velint) se nihil minus cogitasse, aut dilexisse,
 aut meminisse vnquam. Itaque superiores animæ vires (quod
 ad spir. tualia attinet atque diuina) profundissimo somno velut
 mortuæ detinentur, quoru in sopore breuiter propheta signi-
 ficauit: cum ait: Non est Deus in conspectu eius. pro quo alij
 clarius verterunt: Non est Deus in vilis cogitationibus eius.
 Ita enim se gerunt, quasi vel Deus non esset in mundo, vel mēs
 eorum (quod ad Deum spectat) prorsus mortua esset, atque
 sepulta. Nec modò vires animæ, sed virtutes etiam simili ra-
 tione dormiunt. Dormit enim si les, dum non animaduertit ea
 quæ credit. Si enim animaduerteret, fortasse longè aliter vitam
 institueret. Dormit spes, dum sibi inuisibilia & cælestia bona
 (circa quæ ipsa versatur) menti minimè proponit, vt eam ad
 bene viuendum alliciat. Dormit etiam charitas, imò verò ex-
 tinctæ est, dum nullos in eis igniculos, nullos diuinæ bonitatis
 & pulchritudinis amores excitat. Dormit etiam cælitus infusa
 prudentia, quæ simili ratione cum charitate interit cuius est
 inter bona & mala discernere, & preciosum à vili separare: quæ
 dormiente inimicus homo seminat zizania, & pro bono semine
 malum ob rudis Sic legimus dormisse puellam domus regie
 custodẽ, quæ triticum purgabat in foribus: quæ dormiente,
 ingressi duo latrones iacentẽ in stratu suo Isboseth regẽ iugula-
 uerunt. Idem facit hostis antiquus, cū discretionis & prudẽtiæ
 virtutẽ (cuius puella hæc quæ à paleis triticũ separabat, imagi-
 nẽ gerit) in nobis consopitã & iacentem animaduertit Dormit
 etiam hoc ipso tempore, non solũ prudentia, sed etiam vigilantia
 quæ animæ quoq; nostræ custos esse solet, & velut in specula
 constituta à longè pericula prospicere, procul od. rari bellum, &
 opportuna aduersus illud præsidia comparare nouit. Quã qui-
 dem vitæ nostræ custodem & defensorem diuinus sermo com-
 mendat dicens: Custodi te ipsum, & animam tuam sollicitè.

Psal. 9.

2. Reg. 4.

Dout. 4.

Ezech. 1.

Ideoq; mystica illa Ezech. animãtia, oculis vadiq; plena ef-
 se de-

se deserunt, vt hanc nobis vigilantiam designent, atq; comendunt, sine qua vita nostra inter tot laqueos, tot tela, tot hostes, tuta esse nullo modo poterit. Hac autem virtute deficiente, & animo falsa securitatis imagine torpente, comiliones suos aduersarius noster exhortatur, verba illa repetens, quae exploratores ex tribu Dan (perspecta hostium securitate) dixerunt: *Intrabimus ad securos.* Quod autem ex huiusmodi incuria haec omnia mala sequantur, aperte nobis Salomon insinuat, cum ait: Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum impleuerant viticæ & operuerat faciem eius *sp: næ*, & maceria lapidum destructa erat. Videtis ergo quo nam modo lo cum homines per inertiam dormiunt, inimicus homo ferit zizania, ex qua *sp: næ ista & viticæ* oriuntur? Quam quidem inertiam atq; socordiam malorum omnium fontem non fetens idem Salomon, aduersus torpente[m] atq; oscitante[m] hominem acriter inuehitur his verbis: *Vsquequo piger dormies? quando eonforges e somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conferes manus tuas vt dormias, & veniet tibi quali viator egestas, & mendicitas quasi vir armatus.* Comparat autem egestatem hanc viro armato, quia quemadmodum hic difficilis est ad expugnandum: ita humana natura communis peccati morbo vitata, & diuturna peccandi consuetudine armata difficilime superatur. Comparat etiam eandem egestatem viatori, quia sicut viator paulatim quotidie progrediens, tandem ad destinatum locum quamuis longius distatem peruenit, ita vis, aut potius tyrannis prauæ consuetudinis non protinus altas in homine radices agit: sed paulatim iteratis actibus velut quibusdam moralis vitæ gressibus, eò tandem peruenit, vt homo eius tyrannide velut oppressus, impedimentum ac difficilem se ad bene operandum inueniat. Hæc igitur omnia zizaniorum semina inimicus homo, dum desuitorum ormiunt, ferit: quibus tot prauæ actiones oriuntur, vnde peruersi habitus, & praua consuetudo (quæ maximum Christianæ vitæ impedimentum est) generatur. Quod si hoc tempore eos qui ita dormiunt excitare velis, & periculi sui admonere, audiunt illi quidem & frequenter etiam monentibus grati sunt: pondere tamen prauæ consuetudinis pressi, & maleblædientis voluptatis dulcedine allecti, rursus prementi somno succumbunt. Quam rem appositissima similitudine Ecclesiasticus declarat his verbis: *Qui narrat sermonem auri non audienti, quasi qui excitat dormientem de somno graui. Cõtingit enim aliquem sopotiferis febribus valde grauari, cui tamen somnus vehementer no-*

*Iudic. 18.**Prou. 23.**Prou. 6.**Simile.**Simile.**Eccel. 22.*

Simile.

ceat. Quem si vellices, & à somno magnis clamoribus excitare velis, morbi que ingrauescentis periculum commineris, graui- ter quidè & artollit oculos, & excitantis voces libenter accipit, & vigilare etiam nittitur. Verùm cùm nimia humoris noxij vi prematur, somno iterum quodãmodo inuitus mergitur. Hoc ipsum autem peccatorum & voluptatum somno consopitis fre- quenter accidit: ad quos si inclames, si mortem, si iudicium, si gehennã, si æterna præmia, si æternos cruciatus, & ipsam quo- que Domini crucem, & cõmissa diu scelera, & repentinã mor- tis periculum ante oculos ponas: audiunt illi quidem, & liben- ter interdum audiunt, & vera ac salutaria esse quæ dicis agno- scunt, & quodammodo ex suis illis tenebris lethali que sopore emergere conantur: nihilominus tamen pondere prauæ con- suetudinis pressi, & amore seculi ac voluptatis illecebtis delini- ti, in pristinos mores relabuntur. Hæc igitur somni tempore De- mon tutò seminat zizania.

Quòd si quæras, vnde lethalis hic somnus (ex quo tot mala oriuntur) proficiscatur, haud dubium quin ex prauis noctiæ car- nis cupiditatibus: quæ vbi se totam illarum obsequio tradit, actiones spiritus vehementer impedit, ipsumq; lethifero som- no consopit. Cùm enim secũdum placita philosophorum, nul- la res eodem temporis momento contrariis motibus agi possit (nihil enim simul ascendit & descendit) motus verò spiritu & carnis inter se longè dissideant (motus enim carnis mors est, motus verò & affectus spiritus vita & pax) necesse est, vt cùm caro se totam carnalibus curis ac desideriis immergit, spiritus eo tempore dormiat: cùm nemo simul & carnalibus & spiri- tualibus studiis possit intendere. Hoc autem appositissimè adumbravit potus ille lactis, quem prudentissima Iahel fugien- ti atque sitiienti Sisaræ Madianitarum duci propinauit: quò cùm se ille, siti patiter & dulce tunc liquoris ille ctus, avidissimè ingurgitasset, protinus grauisimo somno correptus, à Iahel clauo per tempora immisso interemptus est. Ad hunc modum facili homines cupiditate simul ac dulcedine carnalium volu- pratum allecti, dum illas tota auuiditate hauriunt: spiritualia cun- cta fastidiunt, neque spiritum vim suam exerceat, & spirituali- bus studiis vacare sinunt. Hoc ergo modo vigilante & operante carne, spiritus lethali somno consopitur (dum nihil quod ad sa- lutem & naturã suam pertineat) operatur, atq; ita demũ mor- tem æternam incurrit.

Qua ex re facillè colligitur fratres, quid nobis facto opus sit, quo spiritus noster ab hoc pestifero somno excitatus, vigilare &

opera

Iudic. 4.

opera sua exequi possit. Ex iis enim quæ dicta sunt liquet, tunc vel maximè animum nostrum vigilare, cum illum quam maximè à corpore & sensibus, hoc est, à carnis cupiditatibus abducimus: quorum voluptatibus perfusus, dulci illo quidem, sed pestifero somno (vt antè diximus) consopitus noctem luci anteponit, & vanis bonorum simulacris delusus, solida & expressa bona contemnit. Qui verò animi (vt Plato mirifice docet) Plato. quam minimam cum corporibus societate habent, ij quotidie magis magisq; vegetantur, & aptiores fiunt ad cõtemplationem rerum diuinarum, ad obseruandum & colendum Deũ, ad mores ac studia, & actiones omnes ad eius voluntatem accommodandas. Quæ cū geruntur, tunc vel maximè animus viuic, & veget: tunc officio suo fungitur, tunc syncerus & integer esse incipit, seque imagine diuina quam gerit dignum exhibet. Aliter enim quemadmodũ qui adhæret meretrici vnũ cũ ea corpus efficitur: ita animus carnis illecebris addictus & immersus, naturæ suæ dignitatem & præstantiam amittit, & in carnis quodammodo naturam transformatur.

III.

Vbi igitur hæc praua semina antiquus hostis somni tẽpore Quarta seuisset, eaque iam simul cum tritico adoleuissent, demiratur: pars. serui patrisfamilias nouum illud & noxium germen exortum idcoque ab eo inquirunt: *Domine, nõ uise bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet xixania?* Iustissima planè non solum hominum, sed etiam Angelorum admiratio. Vndè quæso Domine tam ingens zizaniorum, id est impiorum hominum leges? tot infideles, tot simulacrorum cultores, tot Iudæi, tot Mahometis sectatores, tot exleges, & barbaræ nationes? Cur quæso tam exigua mundi portio impetio tuo subest: & hæc ipsa adeo nostra hac calamitosa ætate tot hæresum môstris deformata? Tu enim Domine plantasti vineam electam, omne semen verum. Duos enim homines tanquam duo generis humani seminaria, iustitia originali & gratia ornatos condidisti. Vnde ergo tot impietates, tot falsæ religiones, tot scelerũ môstra, tot periuria, tot malorum inuenta extiteret? præsertim, cum peccatũ semẽ adeo noxium, & pestilẽs sit, adeoq; latẽ eius virus serpat vt nihil neq; in cœlo, neque in terra sit, & cui peccatũ non aduersetur, & noceat? Peccatum enim aduersus cõmunem Dominum præcipuè militat, à quo bona cuncta percepimus, & in quo uiuimus, mouemur, & sumus. Peccatũ aduersus ipsum peccatorem pugnat, quandoquidem verissimum illud Psal. 10. propheta est: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Peccatũ etiam omnes,

omnes mundi creaturas offendit quæ indignissimè feruè illius feruuti addit, qui aduersus communem omnium Dominum proditor & rebellis est. Quid eti. in peccatorum non modò legem Dei, sed etiam totum Domitice incarnationis & passionis eius mysterium evertit quod ad peccata delenda præcipuè institutum fuit: quemadmodum Elaias ait: Hic omnis fructus, vt auferatur iniquitas. Præterea cum res omnes quæcunque à te Domine, siue in cælo, siue in terra conditæ sunt, ad fines suos perpetuò tendant, & eos terè semper assequantur: cur ex hominibus (quos rebus omnibus inferioris huius mundi præfecisti) tam multi sint qui à fine sibi proposito deuiant, tam pauci qui assequantur? Videmus etiam creaturas omnes naturam suam tanquàm vitæ ducem sequi, & iuxta leges ab ea præscriptas viuere. Si quis autè à Philosopho quærat, quæ sit hominis natura, faciliè respòdet esse animal rationale. Si ergo rationalis creatura homo est, quid magis secundum eius naturam est, quàm secundum rationis legem vitam institueres? Si ergo peccatum nõ modò diuinis legibus, sed rationis etiam lumini aduersatur, quomodò rationalis creatura tam multa singulis peccatè horis peccata committit? Sicut enim aues ad volandum, equi ad cursum, ad sæuitiam feræ gigauntur: ita rationalis creaturæ proprium est, iuxta rationis præscriptum vitam agere. Cum igitur homo toties peccando cõtra ipsam rationem atq; naturam suam certat? Ergo Domine si bonum semen seminasti in agro tuo, vnde tot zizaniis ager respersus est? Hæc quæstio multos torlit philosophorum: ad eò vt heretici quidam tantam in hoc mundo impietatem & rerum omnium perturbationem admirati (nè diuinam prouidentiam accusarent) duo rerum principia, a rerum bonorum, alterum malorum posuerint. In quo pestilentissimo errore Manichæorum antiquissima hæresis vertata est: quæ vsque ad beati Petri martyris tempora Ecclesiam vexauit, in quo etiam errore D. August. ante baptismum fuit. Quo tempore sicut ipse latè in lib. Confess. disertè, miris modis ingenium suum torlit, mali causam & originem inquirens, cum mali nihil in hoc mundo ab optimo Deo proficisci posse certissimè crederet. Duplex igitur ad quæstionem hæc responsio est, altera quædam philosophorum altera Theologorum. Et quædam Philosophi respondent: solum hominem inter omnes creaturas duplici naturæ valde inter se dissimili consistere, corpore, videlicet & spirituali: Ceteræ enim creaturæ cum simplicibus sint naturæ, aut corporalia bona tantum, aut spiritualia pro naturæ suæ conditione sestantur.

Hominem

Isa. 27.

Simile.

August.

Hominem autem velut quendam mundi nodum rerum conditor medium constituit, qui vtriusque partis naturam in se vno complecteretur. Quamobrem pro conditione duplicis naturæ quam sortitus est, duplicibus, etiam bonis, sensibilibus videlicet, & intelligibilibus, hoc est corporeis, & incorporeis indiget. Cæterum ad sensibilem bonorum amorem (quæ corpori deseruiunt) multis modis incitatur. Nam & corpus corporea, & sensus sensibilia bona, tanquam sibi cognata & familiaria naturæ impulsu appetunt. Deinde hæc eadem corporea bona, etiam beneficia sunt: quando ipsis & pascimur, & potamur, & nutrimur, & variis modis illorum specie atq; vsu delectamur. Postmodò hæc eadem, non modò beneficia, sed etiam vicina, atq; ad eò præsentia nobis existant. Constat autem eorū quæ sensibus obiciuntur conspectum & præsentiam, vehementer ad sui amorem sensus pellicere. Bona verò spiritalia etiam si longè maiora sint, ardua tamen sunt, & à nobis ad eò longè posita, vt ea vix intelligentia capere possimus. Si enim ea corā intueremur, non dubiū quin incredibili eorū amore raperemur: quod in hac vita minimè contingit. Quo fit, vt homo in rerū omnium veluti meditullio constitutus, & sensibilibus bonis à lacte cunilq; assuetus, faciè præferat absentibus præsentia, ignotis cognita, & longè distantibus vicina, & arduis atq; difficilib. blāda atq; suauia. Qua quidē in re similes mihi homines videntur in fantibus, qui cū blandè & molliter à nutricibus educuntur, à maiore interdum amore eas prosequuntur, quàm parentes, à quibus prognati sunt. & quorum beneficio ab ipsis etiam nutricibus aluntur. Ad hunc modū sensibilia bona instar nutricis nobis existunt, à quibus videlicet alimur, & fouemur, & cum quibus familiarem consuetudinem gerimus. Deus autem præcipuus & summus pater est qui nos condidit, cuiusq; beneficio & prouidentia cuncta nobis sensibilia deseruiūt, cui quæ hæc omnia accepta ferre deberemus. Nos tamen infantum more nutrices parū præferimus, hoc est sensibilia bona à quibus nutrimur, conditori nostro, per quem & viuimus, & in lucem editi atque suscepti sumus. Hæc igitur prior causa est, cur magis corporea bona, quàm spiritalia, quæ vix agnoscimus, diligamus. Ex hoc autem inordinato sensibilem bonorum amore, vniuersa illa mala (quæ superius commemorauimus) oriuntur, quando nullū propter ea adipiscenda maleficium recusamus. Sed hæc causa ex philosophiæ generalibus desumpta, quamuis vera sit, non tamen propositam à nobis quaestionem penitus explicat & absoluit. Quærit enim potest, cur na-

Simile.

turæ conditor Deus, qui tanto fœdere tot res in hoc mundo ad-
 dedo inter se pugnantibus conciliavit (omnia enim quæcunque sub
 celo sunt, ex contrariis elementis constant) cur, inquam has
 duas, hominis partes ita inter se constituit, ut altera alteri repu-
 gnaret: cum ita componere potuisset, ut altera alteri subderetur,
 & ad nutum obtemperaret, quemadmodum humani corporis
 membra voluntatis imperio subiiciuntur? Hunc nodum huma-
 na philosophia dissolvere minimè potest: soluit tamen Christia-
 na philosophia, quæ optimum naturæ conditorem rectum at-
 que pacatum hominem condidisse profiteatur, atque has eius par-
 tes inter se ita colligasse, ut in summa pace degerent, inferior-
 que superioris imperio plenissimè subderetur, idque originalis
 iustitiæ singulari dono ac beneficio. Hoc est enim bonum illud
 semen quod à patrefamilias in agro mentis nostræ iactum fuit
 se initio diximus. Sed tamen inimicus homo conditi hominis
 invidia stimulatus, superseminavit zizania: atque ita Domini se-
 gerem aliqui puram & synceram corrumpit. Peccatum enim in
 radicem generis humani diffusum, totam infecit naturam ab ea
 radice propagatam. Peccatum enim velut fermentum quoddam
 est: quod si in consperisionem maximam conieceris, totam peni-
 tus fermentat atque corrumpit. Peccatum etiam velut acetum
 est, cuius si vel exiguam partem in vini dolium immiseris, totum
 vinum acerbitate sua in acetum vertit. Peccatum etiam vene-
 num est, quod haustum omnia corporis humani membra inficit
 atque ita hominem interemit. Sic igitur primum illum pecca-
 tum tanquam lethale venenum à primo parente haustum, eius
 filios (tanquam eius corporis membra) infecit atque peruerit.

August.

Hinc D. August. Genus (inquit) humanum totum perierat, ex
 quo perierat vnus in quo totum erat. Hæc ergo labe, hoc pec-
 catum ab inimico Dæmone inuectum (quod propagatione ad
 posteros Adæ transfunditur) omnium peccatorum origo erit:
 quia & gratiam sustulit, & naturam vulneravit, quæ cælestis
 gratiæ præsidio destituta, facillè cuius peccato succumbit. Cu-
 ius rei gratia peccatum illum zizania: um omnium semina-
 rium, hoc est, peccatorum omnium origo esse dicitur.

Quid autem ex his quæ hætenus à nobis dicta sunt, collige-
 re licet fratres? Primum: ut vel hoc vno argumento quanto o-
 dio summa illa & infinita bonitas peccatum detestetur, intelli-
 gamus (propter quod tantam cladem in totum genus hominum
 immisit) ut nos quoque simili odio prosequamur, quod is tanto-
 pere horret ac detestatur, totque tam seuerissimis suppliciis ple-
 dit. Quod si quæras, quibus aduersus hanc communem gene-

ris humani pestem remedijs armari debeamus, ad hoc Apost. *Rom. 7.*
 responder: qui posteaquam de hoc tanto communis naturæ
 morbo questus fuisset, dicens: Infelix ego homo, quis me libe-
 rabit de corpore mortis huius: (hoc est, de mortis ac peccati vi-
 quæ habitant in membris nostris) responder ipse: Gratia Dei
 per Iesum Christum. Gratia ergo aduersus peccati morbū salu-
 tare antidotum est quam nobis Christus immaculati corporis
 & sanguinis sui sacrificio promeruit. Hanc nobis sacramenta
 dignè suscepta tribuant, oratio petir, bona verò opera prome-
 reatur. Quæ cum ita sint, insistamus quæso bonis operibus, fra-
 tres, incumbamus diu noctuque sanctis precibus quibus miseri-
 cordiam Domini deprecemur, & salutis nostræ sacramenta de-
 uotissimè frequencemus: et hoc modo cælestis gratiæ ope robo-
 rati, aduersus peccata fideliter repugnantes, & praua & zanio-
 rum semina assidua cura ex corde nostro euellentes, copiosam
 meritorum legem patrefamilias donante, in cælesti regno per-
 cipere mereamur.

Dominica in Septuagesima concio prima, in qua le-
 ctio Euāgelica ac præcipuè verba thematis expla-
 nantur,

THE. *An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam
 est, quia ego bonus sum? Sic erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.
 Math. 20.*

Inter omnia quæ ad diuinam gratiam stabilien- *Iacob 3.*
 dam & confirmandam adiuant: fratres charissi-
 mi præcipuum locum obtinet vera cordis humi-
 litas: inter ea verò quæ ad hanc virtutem conse-
 quendam faciunt, illud in primis conducit: ut ap-
 pud se homo perspectum & exploratum habeat,
 quod Iacobus Apostolus ait: nempe, omne datum optimum, &
 omne donum perfectum è sursum esse, descendens à patre lu-
 minum: atque illud item, quod Paulus ait: Non esse nos suffi-
 cientes cogitare aliquid ex nobis tãquam ex nobis: sed omnem *2. Cor. 3.*
 sufficientiam nostram ex Deo esse, cuius beneficio & velle, &
 perficere bonum pro singulari eius pietate possumus. Constat
 enim initium quidem salutis nostræ esse à gratia præueniente:
 progressum verò à cooperante, consummationem autem ab ea *Psal. 22.*
 do qua Propheta dicit: Et misericordia tua subsequetur me,
 omni-

omnibus diebus vitæ meæ. Per quam misericordiam pulcherrimum perseverantiæ donum nobis tribuitur: quod singulari Dei dono electis omnibus contingit. Itaque quicquid ad salutem nostram necessarium est, ab illo inexhausto bonitatis fœre dimanat. Ipse enim est qui omnia in omnibus operatur, qui que electis suis velut animatis instrumentis ad eorum salutem virtut. Quocirca omnis rectè factorum laus & gloria non nobis, sed illi vni tribuenda est, à quo sunt omnia bona. Hinc Sponsa in Cant. bona opera sua Spôsi magis esse, quàm sua insinuat, cum ait: Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructum pomorum suorum. Hortus autem Christi, anima iusti est, diuersis virtutum stirpibus ab eodem Sponso confusus: poma autem horti huius, virtutum opera sunt: quibus ille mirificè pascitur, & oblectatur. Quæ quidem poma idè Sponsi esse dicit, quoniam eius præcipuè beneficio, & gratia edita sunt sine quo non modò rectè operari, sed ne cogitare quidem possumus. Huius autem philosophiæ cognitio, partim quidem ad grati animi officium, partim verò ad perfectâ cordis humilitatem (vt antè diximus) maximè deseruit: dum homo & inopiam suam, & diuinæ gratiæ largitatem aperitissimè cognoscit: atque ita in se quidem humilis permanens, Deo gratus atque deuotus existit. Sed quorsum hæc? Nimirum quoniam hoc mihi præsentis Euangelij parabola cum primis insinuare videtur, quæ diuinam gratiam præcipuè commendat: & salutem ac bona omnia nostra in eius potestate & benignitate sita esse declarat quæ sæpè ex nouissimis primos, & ex primis nouissimos pro gratiæ suæ beneplacito facit. Parabola verò sic habet:

Simile est regnum caelorum homini patrifamilias. &c. Scitis iã fratres regni caelorum nomine totum salutis nostræ negotium, & omnia quæ ad illud pertinent, comprehendit. Inter ea verò quæ ad hoc regnum spectant, præsentis vitæ gratia, & futuri seculi gloria præcipuè numerantur, de quibus in præsentis lectione tractatur: non in vniuersum quidem, sed qua potissimum ratione à Deo fidelibus distribuuntur: partim quidem ex iustitia, partim verò ex immensa eius liberalitate & misericordia. Hoc ergo regnum caelorum *simile esse ait homini patrifamilias, qui exiit, &c.* Hic Pater familias Deus est, qui propter singularem quam gerit pietum hominum curam & prouidentiam, summo iure hoc nomine appellatur. Est enim quidem ipse communis omnium Pater, sed præcipuè tamen electorum: qui quoniam eius domestici sunt, ipse meriò Pater familias dicitur. Qui tanto studio

studio in eis tuendis, iuuandis, & bonis omnibus ornandis occupatus est, quasi ab omnibus aliis rebus se iuratus, huic vni officio incumbere videatur. Ita enim intendit omnibus, quasi singulis: & ita singulis, quasi nulli alij negotio intectus esset. Hinc Regius Propheta: Non der(inquit) in commotionem pedem tuum, neq; dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit. & c. Non enim dormitat, neque dormit qui custodit Israel: Quod niam (vt D. Bernar. ait) non dormitat, neque dormit, qui impugnat Israel. Idem quoque Isaias sub vineæ metaphora prædicat his verbis: In die illa vinea meri cantabit ei, ego Dominus qui seruo eam, repete propinabo ei, ne forte visitetur contra eam: die ac nocte seruo eam. Vineam meam, hoc est, vini preciosam, non modò Ecclesia, sed quælibet etiam fidelis anima est. Qua autem cura hæc Dominus vineam custodiat, exponit protinus, cum subdit: Ego Dominus qui seruo eam, qui repetere propinabo ei: id est, qui tempestiue irrigo eam, vt vberis virtutum fructus edat: & ne forte visitetur contra eam, hoc est, ne forte hostes inuadant, ac populentur eam. die & nocte seruo eam, id est, in omni tempore omniq; fortuna, quæcunque illi acciderit, illius custodiæ intentus sum, ne vel prosperitatis illucente die, vel calamitarum nocte ingruente vilo modo lædi possit. Hanc ergo curam & providentiam cælestis hic patrifamilias gerit electorum suorum. Contra verò improbum eam gerit, quam ipse per Hieremiam comminatur: dicens: *Here. 13.* Dispergam eos tanquam stipulam, quæ vento raptatur in deserto: Hoc est, quoniam ipsi dereliquerunt me, ego quoque derelinquam eos, & fortunæ ludibrio, cupiditatumque suarum libidini permittam: vt quemadmodum leuis stipula vento raptatur in deserto (vbi nullo murorū, aut domesticorū parietū obice detinetur) ita ipsi cupiditatum suarum flibus impulsī, variè circumagantur & exagitantur. Hinc tot violentæ & improuisæ improborum hominum mortes, tot inexplicabiles calamitates, quibus excarnificantur, & innumera alia mala quibus quotidie premuntur originem ducunt. Quæ quidem conditio adeò misera est vt si nihil aliud esset, quod homines in officio contineret, quam quod hæc paterna providentia qua filios suos Deus ruetur destituerit, vbi te, hæc aliquod erimen admiserint, vel hoc vnum satis superque ad hoc esse deberet. Attende ergo obsecro quisquis aliquod flagitium committere paras, te protinus ab hæc ipsa paterna cura, & providentia in hæc miserandam solitudinem esse casurum, & potestati tenebrarum turpissimarumque cupiditatum permittendum. Sed

iam ad propositam parabolam veniamus.

Hic ergo paterfamilias vineam electam, hoc est, Ecclesiam
 selectissimam habet: quæ ab Abel iusto vsque ad vltimum
 qui in fine mundi nasciturus est, quod Sanctos protulit, quasi
 tot palmites misit. Ad hanc autem vineam excolendam, dili-
 gens patet familias (ne quod tempus cultura vacaret) summo
 statim diluculo operarios proposita operis mercede conducit.
 Rursumq; bona terra forum repetens, vidensq; alios ibidem
 otiosos, ait: *Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo*
vobis. Neque hac sollicitudine contentus, rursum hora sexta, &
 nona, atque adeò vndecima Sole iam declinante, itque reditq;
 forum alios atque alios vineæ suæ cultores quærens: O bone
 paterfamilias, quis te tantus amor, quæ te tanta huius vineæ
 cura sollicitat? quod inde tibi emolumentum captas, qui bono-
 rum nostrorum non egesset? qui vt infinitè potens, ita infinitè
 diues, infinitè beatus es? Tuæ namque beatitudinis fons, non
 aliunde, quàm à te ipso dimanat: ideòq; te solo felicitissimus &
 beatissimus es. Quid igitur tibi cum operariis & cultura vineæ
 vt nullum tempus nullamq; eius excolendæ occasionem præ-
 termittas? Nihil mirum si hoc faciant homines, qui ex fructi-
 bus vineæ suæ victum ceteraque ad vsum vitæ necessaria pe-
 tunt. At tu Domine qui nulla re indiges, qui tibi solus sufficis
 cuiusque vinea ipsa siue culta siue inculta sit, nihil prorsus vel
 addere, vel addimere potest: quid est, quod tanto studio omni-
 bus di- i horis forum repetas, & operarios quæras, & liberalissi-
 me omnibus mercedem soluas. ô summa bonitas: ô inmensa
 charitas! quæ sic nos amas, sic quæ nostra sunt curas, quasi salus
 tua penderet à nostra, non nostra à tua: Ideò; horis omnibus
 atque momentis, nos ad te vocas, à malo reuocas, ad te excitas
 & ad culturam vineæ (hoc est) ad cultum animæ nostræ semper
 inuitas. Quod enim in terreno paterfamilias facit cupiditas, in
 te facit charitas: quod in illo amor lucri, in te amor nostræ
 in illo necessitas, in te bonitas: & quia tu longè magis es bonus
 quàm ille cupidus: vehemèntius tu desideras salutem nostram, vt
 nobis consulas, quàm ille lucra sua, vt sibi prospiciat. Sic autem
 implem quod in se per Prophetam pollicetur es: Laude mea infre-
 nabo te ne intereas: hoc est, nō ob vllam meam commoditatem,
 sed propter solam nominis mei gloriam frenabo te, & à prauis
 itineribus reuocabo te ne intereas. Cùmq; nulla in te substra-
 tio curæ à morte excitare debeam, in me tamè est, cur in in gra-
 tiam etiam ac male meritum beneficia conferam. Hac igitur de causa
 fratres, cælestis hic paterfamilias toties ad excolendam vineam
 suam

suam operarios conducit.

Denique hora undecima ad forum rediens, inuenit rursum alios. & ait illis: *Quid hic stans totadie otiosus responderunt illi, Quia nemo nos cōduxit.* Nō broitus à ratione abhorret excusatio hæc. Dicere nīm isti potuerunt: Nos quidem hoc in loco paratie ramus. si quis operam nostram desideraret. Quòd si in otio totum diem exegimus: nihil mirum est, quando nemo nos ad opus vocauit. Hæc illi non prorsus absurdè. Horum tamen excusatio, fratres. grauis accusatio nostra est. Cū enim tota hæc parabola ad animæ cultum referatur, quid exoptulanti iudici respōdebimus, qui in sp̄ritualis vineæ cultura adedē desides, & negligentes fuimus? Illi enim qui vel sub torrida zona, vel sub arctico polo commorantur (quibus Christi nomen prorsus ignotum est & inauditum) cū ab eis Dominus in extremo iudicij die requiratur, cur totam in otio ætatem perduxerint, non prorsus absurdè respondere poterunt: *Quia nemo nos conduxit,* hoc est, nemo nos ad cultum virtutis inuitauit, nemo æternam mercedem laborantibus promisit, nemo regnum cælorū euangelizauit, nemo æternæ gehennæ supplicium comminatus est, nemo Dei filium in hunc nostrum orbem e cælo delapsum, vt peccati regnum euerteret, nunciauit: nemo denique nobis salutatis baptismatis vndam, cæteraque Dei sacramenta (per que sanctificamur) exhibuit. Nihil nobis affulsit aliud, quàm exiguus quidam rationis humanæ radius. isque in crasso corpore peccatis subdito, & in peccatis concepto demersus. Quid igitur à nobis Domine requiritis, quibus horum nihil tribuisti? Hæc responsio, fratres, non parum hos homines excusabit, non qui dem à toto gehennæ supplicio: sed à magna certè parte supplicij, vel ipso Domino testante, qui ignorantem seruum & negligentem paucis vapulaturum esse confirmat. At nos quid in illo districti iudicis examine respondebimus? quam defidie nostræ causam pratexemus, qui cælesti doctrina imbui sumus? qui supra Apostolorum & Prophetarum fundamentum ædificati sumus? qui non hospites & adueniæ sed ciues sanctorū & domestici Dei decreti sumus? qui iuxta aquarum cælestiū fluenta plantati sumus? qui tot sacramentis, tot mysterijs, tot beneficijs, tot bonorum exemplis, tot Ecclesiæ vocibus ad virtutis & religionis studium quotidie inuitamur? vt ipse quoque pater familias per Prophetam dicat: Laboraui rogans. Nos igitur qui sic vocati sumus, quid in illo iudicio respondebimus? Si illos quibus adedē exiguum rationis lumen illuxit, inexcusabiles esse Apostolus ait: quid illi respondere poterunt, qui sub Sole

Hier. 15.

Rom. 1.

h 2 iustitiæ

iustitiæ Christo in Euangelicæ lucis meridie vitæ perduxerunt?
 Quid inquam, hi habent quod pro se dicant? quid in tam mala
 causa respondere queant? Quid ergo de his conicere poterimus,
 nisi quod iam ab ipso Domino Salvatore præiudicatū est? Scrus
 qui scit voluntatem Domini sui, & non facit, vapulabit multus,
 & illud eiusdem: Cui multum commendauerunt, plus exigent ab eo. Hoc enim modo commissæ pecuniæ ratio dominis
 exigi solet, vt tantum reddas, quantum acceperis. Hac enim de
 causa Apostolus ait: Væ mihi est, si non euangelizauero. Quamobrem?
 Quia gratiam ad euangelizandum, & alios à morte seruandos
 percepi, de qua rationem reddurus sum. Sicut ergo Paulus ad
 seruandos alios cælestia dona percepit, sic tu ad salutem tuam
 curandam. Si ergo ille ait: Væ mihi est, si alios non seruauero,
 id est si talenta credita in sudario reposueris: ita væ tibi etiam
 est, si tot beneficia, tot salutis adiumenta ad salutem tuam
 impensa, frustra recepisti. Vnde illud etiam sequitur, quod
 quemadmodum de concionatorum multitudinem, & cælestis
 doctrinæ abundantia gaudere debetis: ita contra timendum valde
 est, ne si frustra cælestem doctrinam audiat, illud vobis à
 Domino improperetur: quod in simili olim causa ab eo dictum
 est, Væ tibi Corozaim, væ tibi Betsaida: quia si in Tyro &
 Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, iam olim
 in cinere & cilicio poenitentiam egissent. Veruntamen Tyro &
 Sidoni remissus erit in die iudicii. Quæ Domini verba non tam
 verba, quam fulmina mihi esse videntur, quæ fideles improbos
 deterioris conditionis, quam exleges & paganos homines esse
 docent. Quo quid esse formidabilis potest? Sed iam ad operatio-
 rum mercedem veniamus.

Cum ergo sero factum esset, dicit Dominus vinea, &c. Sero appellat
 mercedis reddendæ tempus, quod quidem erit singulis in morte
 omnibus in iudicio. His enim duobus temporibus merces omnibus
 reddenda est. Itaque cum omnia suis temporibus distincta sint
 (vt Salomon ait) est enim tempus plantandi, & tempus euellendi
 quod plantarum est, tempus fiendi, & tempus ridendi, tempus
 spatigendi lapides, & tempus colligendi: sic est etiam tempus
 ferendi & tempus merendi, tempus operandi, & tempus percipiendi
 operis mercedem, tempus fodiendi vineam, & tempus percipiendi
 fructus eius. Et quidem si de singulis hæc omnibus agatur,
 vita nostra tempus est operandi, mors verò mercedis percipiendæ.
 Quod si ira est, qualis quæso illorum insania est, qui vitam
 omnem in otio & luxu transigentes, in morte vineam suam
 colere incipiunt: dum ad mortis tempus poenitent-

Lucæ 11.

Ibidem.

Eccle. 3.

pœnitentiæ & emendationis vitæ propositum differunt? Non
 abiuo quidem ad extremum vsque vitæ habitum esse merendi
 ac demerendi, ac proinde pœnitentiæ tempos: quamd u enim
 in hoc corpore iuuenis, viatores iuuenis, liberumque nobis est as-
 p rante Domino aut recta via ingredi, aut ab ea declinare. Sed
 hora tamen mortis (quod negari non potest) ad hoc impeditis-
 sima est: in qua mille animi curæ milleque corporis dolores à
 studio pœnitentiæ nos auocant. Quid igitur agis miser? quid
 hoc tempore ad fodendam vineam pararis: non tam hoc ope-
 randi, quàm rec piendæ mercedis tempus est: non tam acqui-
 rendi, quàm acquisitis partisque fruendi: non tam ligonem
 tractandi vt vineam fodias, quàm manus porrigendi vt merce-
 dem accipias, bona enim mors in culpa. & vitæ fructus est sic
 enim in Eccle. legimus: Timentium Dominum benè erit in ex- *Eccle. 1.*
 tremis, & in diebus defunctonis suæ benedicetur. Bona ergo
 mors, timentis Dominum, non stertentis ac dormientis merces
 est. Quid igitur ad vesperum pœnitendi & operandi tempus
 expectas? iam sero est, iam instat nox in qua homines non o-
 perari, sed ab operibus quiescere solent, vel ipso Domino restā-
 te qui ait: Venit nox, in qua nemo potest operari. In Psal. *Ioan. 9.*
 quoq; scriptum est: Quoniam non est in morte qui memor sit *Psal. 6.*
 tui. Cuius ergo tunc temporis homo memor est? Memor est
 planè desolatæ vxoris, quàm viduam relinquit: & filiorum, quos
 orphanos deserit: & dolorum corporis, quibus vndique premi-
 tur, quando & febris vit, & sitis æstuat, & vigilia debilitat, &
 lingua riger, & membrorum penè omnium dolor torquet. Quo
 fit, vt tota hominis mens ibi sit, quo eam v s doloris impellit.
 Ipse autem æger modò in faciem depresso, modo supinus, mo-
 dò in hoc, modò in illud latus sese versans atque reuertens, nūc
 quidem medicum accersit, nūc verò hæc aut illa medicamenta
 nihil profutura deposcit. Harum ergo rerum nos instāte morte
 cura sollicitat, Dei verò memoriā vis dolorum & curarum an-
 gor penè totam exstinguit. Quæ igitur insania est, hoc primum
 tempore ligonem parare, & adite vineam vt terram fodias,
 quando viuere vix possis? Quæ autem hoc pœna maneat, satis
 aperte Salomon expressit cum ait: Propter frigus piger acare
 noluit, mendicabit ergo æstate & non dabitur ei. Sic mendica- *Prou. 10.*
 uerunt fatuæ ille virgines, quæ toto vitæ tempore dormien- *Matth. 25*
 tes, æstatis, hoc est, mortis hora ad clausas celestis regni fores *Ibidem.*
 mendicare cœperunt dicentes: Domine, Domine apertis nobis.
 Quibus respõsum est, Amen dico vobis, nescio vos. Quod per-
 tude est ac si diceret: Scio electos meos, domesticos meos, ope-
 rarios

rarios meos, qui in vinea mea laboris pondus sustinuerunt: hos agnosco, his mercedem debitam reddo, hos intra vite tenuam recipio: vos verò non agnosco, qui me non agnouistis, qui nunquam in vinea mea laborastis: & modò ad me venitis, non charitate ducti, sed necessitate compulli: non meam quidem gloriam, sed vestram solum commoditatem captantes. His ergo Dominus respondet, Nescio vos unde sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis. Sed iam ad mercedis & retributionis modum veniamus.

II.

Cum venissent ergo primi arborati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios. itaque in dispari labore, par omnibus merces redita est: quia in aliis plus gratia, in aliis verò plus eluxit diuina iustitia. Hic esse videtur huius parabola scopus. Tota enim ea hac potissimum tedit, vt liberali aemulaculo libertatem Domini in donorum suorum distributione demonstraret: qui cum debita laborum mercede neminem fraudet, immo verò in omnes supra còdignum etiam liberalissimus sit: in alios tamen pro infinita & immensa bonitate sua largior

Disimile. & magnificentior existit. Qua in te discrimen maximum inter se, & naturales causas hoc in loco insinuare voluit. Naturales enim causae inter quas praecipue caelum, Sol, Luna, caeteraq; caeli astra & elementa numerant, liberae non sunt: atque ita neque possunt non operari, quoriam facultas adest operandi: neque aliter operari possunt, quam materiae sibi subiectae ratio & virtus causae efficientis postulat. Ignis enim non potest non vere, si materiam sibi applicitam habeat: & ita vrit, vt illa disposita est: aliter in ligna arida, aliter in humentia agit. At prima illa & summa causa, vt potentissima, ita etiam liberissima est: quippe quae à nulla alia vim pati potest. Ideoque dona sua aliquando quidem ex iustitia secundum hominum merita, aliquando verò liberalissime impartitur ex gratia: ac ita in omnes quidem semper liberalis & pia, in multos tamen iuxta beneplacitum voluntatis suae beneficentissima est. Id quod in omnium bonorum siue corporalium, siue spiritualium distributione videte licet. Sunt enim quatuor bonorum genera, videlicet, naturae, gratiae, gloriae, & ea quae vulgò fortunae nominantur. Quae omnia singulis hominibus Dominus pro sanctissime voluntatis suae beneplacito distribuit, sicut vult. Nam (vt ab infimis incipiam) & opes, & honores, & salutem, & vitam ipsam variè hominibus largitur. Aliis enim diuitias, aliis paupertatem: a iis firmam valetudinem, aliis infirmam: aliis diuinitatem vitam, aliis beatissimam

Quatuor bonorum genera.

uissimam tribuit: & alios quidem nobiles & gloriosos, alios ve-
 rò facit inglorios. De eo namque scriptum est: Dives & pau-
 per obuiauerunt sibi, vtriusque operator est Dominus. Et, Bona
 & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt Domi-
 nus ergo (vt ait Propheta) mortificat & viuificat, deducit ad
 inferos, & reducit: Dominus pauperem facit & ditat, humiliat
 & subleuat. Non negamus hic liberam hominis facultatem qua
 Deo bene omnia fortunanti cooperatur: prima tamen ac sum-
 ma humanae salutis & prosperitatis causa Deus est à quo vno
 laxta omnia & secunda procedunt. Hinc pro eo quod nos in Psa.
 legimus, Quia nec ab Oriente nec ab Occidente, &c. alij ver-
 terunt: Quia nec ab Oriente vel ab Occidente, nec à deserto
 venit exaltatio, quoniam Deus iudex est. Hunc humiliat, &
 hunc exaltat, &c. Quo in loco tribus praecipuis mundi partibus
 enumeratis, vniuersum orbem complexus est. Quo significare
 voluit, non à solis mundanae potentiae viribus (quae frequenter
 spem hominum fallunt) sed à Dei providentia & gratia secunda
 omnia speranda esse. Quocirca frustra saepe quaritur in terris
 dignitas & potentia, quarum rerum dispensatio ad Deum re-
 leganda est: qui aequissimus est iudex, & vnicuique vel poenas, vel
 praemia constituit. Ipse enim est (vt sanctus Iob ait) qui bal-
 theum regum dissoluit, & praecinxit fune renes eorum. Effun-
 dit despectionem super principes, & eos qui oppressi sunt rele-
 uat. Quae cum ita sint, rectè sanctus Propheta, Vanum est, in-
 quit, vobis ante lucem surgere: hoc est, aduerso aut non fauen-
 te Deo, huiusmodi bona velle comparare: quae diuina prou-
 dentia sibi distribuenda reserauit. Quam rem appositissimo
 exemplo Ecclesiastes confirmat his verbis: Est homo laborans,
 & festinans, & tanto magis non abundabit. Est homo muci-
 dus, & gens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans
 paupertate: & oculus Dei respexit illum in bono, & crexit eum
 ab humilitate sua, & mirati sunt in illo multi, & glorificauerunt
 Deum. Quid verò gratuita bona? an non haec etiam ab ipso
 prout ei libitum est, dispensantur? Nam cum ad se omnes pecca-
 tores vocet (vt qui vult omnes homines saluos fieri) alios ta-
 men sufficienti, alios superabundanti auxilio vocat. Cum enim
 diuina gratia & misericordia omnibus in promptu sit: quibus-
 dam tamen citra alienam iniuriam dona sua copiosius & libe-
 ralius impartiat. Vocantur enim omnes, quibus sufficiens hoc
 auxilium adest, ac praecipue qui salutari fructu in Dei filios
 adoptati sunt: eliguntur vero quibus persequentiae donum
 diuino munere conceditur. Quod si quis de ac diuinorum do-

Prou. 22.
 Eccle. 11.
 1. Reg. 2.

Iob 12.

Eccle. 11.

1. Tim. 2.

nerum distributione & varietate queratur, audiat Dominum dicentem: *Amice, non facio tibi iniuriam: an non licet mihi quod volo facere? an oculus meus nequam est, quia ego bonus* (hoc est, beneficis & liberalis) *sum?*

Iam verò in ipsis electis quanta supernorum donorum ac diuinorum auxiliorum varietas? Alij enim sustinent pondus diei & æstus, hoc est, summis laboribus & vigiliis diuina munera consequuntur, quales omnes fere sancti extiterunt: atque ij præsertim qui qualentia eremi loca incolentes citra omne humanum solatium, vitam inopem atque rerum omnium indigam perduxerunt. Alij verò vix vna diei hora laborantes, magnificis Dei donis subito ditati sunt. Latro vna confessione regnum Dei adeptus est. Magdalena fuit ad pedes Domini lachrymis, ex peccatrice Apostolorum Apostola resurrectionem Christi nunciando, effecta est. Apostoli verò ipsi, dum in reficiendis retibus occuparentur, ad summum Apostolatus honorem, nec opinantes vocati sunt. Matthæus ex publico non muratur in Euangelistam: quodque iis omnibus mirabilis est, Paulus, dum spirans ninivam & cardis, Christi Ecclesiam vastat, Spiritu sancto repletur, in paradysum rapitur, & ex persecutore in vas electionis commutatus, abundantius omnibus laborauit. Et ceteri quidem Apostoli fortasse vna hora in vinea Domini laborasse dicendi sunt, cum plenitudinem Spiritus acceperunt: iste verò ne vna quidem hora in ea laborauerat, sed ipsam tanquam ferus aperde sylua vastare cupiebat, cum in tertium cælum raptus, audit arcana verba quæ non licet homini loqui. Quis igitur hic non mirabundus & ætonitus ad tantæ bonitatis abyssum obstupefactus? Sed hæc tamen omnia in Evangelio & sub gratia. Quid in lege? An non Moysen Dominus ex humilis pastoris fortuna in legillatorem? Amos in Prophetam? Dauidem in Regem? Elisabethamque ex aratro in hæredem Spiritus Eliæ cooptauit? Ipse enim David, electionis suæ beneficium celebrat his verbis: *Elegit David seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium, de post fortantes accepit eum, pascere iacob seruum suum. &c.* Quid vis maius? quid illustrius? quid ad laudem diuinæ gratiæ magnificentius? ad diuinorum iudiciorum altitudinem mirabilius? & ad diuinæ potestatis libertatem prædicantia clarius?

Psal. 77.

Quid quod frequenter etiã non in diuersis personis modò sed in vna eademque persona humanæ varietatis velut imaginem quandã exprimit? Sæpe enim vir pius ieiuniis, vigiliis, & orationibus, omnique conatu sui ipsius deuotionis haurire & languentem animum in diuinæ pulchritudinis amorem excitare nititur.

cur. Qui tamen dum hoc facit, adhuc ieiunus & aridus sibi esse videtur: cū interim Dominus frequenter sese illi aliud agentis, vel non vocatus adsit, illumq; clarissima luce, infueto ardore, iucundissima suavitate, & copiosissimo lachrymarum imbre perfundat. Quo quidem caelesti munere praeventus & illuminatus, mirros deinde in virtute & charitate progressus facit. Quae cū ita sint, nemo vtiq; piorum, habet cur de caelesti patrefamilias (quod quidā ex operariis fecerunt) merito queri possit, quandoquidem piorū quisq; ustam, atq; adeo superabundantem operum suorum mercedem percipiet secundum suum laborem. Multi tamen habent, cur illum multo magis diligere & laudare debeant: quod eos praeter gratiam & gloriam bonis eorum operibus debitam, copiosissimis auxiliis, caelestibusq; donis nulla habita meritorum ratione, pro voluntatis suae beneplacito donat, quae aliis non donat: quibus homines sic à deo praeventi & instructi, mirifice in spirituali vita, virtutumque studio proficiunt, & illis anteferuntur, quibus huiusmodi dona atque auxilia non dantur. Inde adeo fit, quod caelestis magister ait, ut fiant primi nouissimi, & nouissimi primi. Saepè namque dominus pro immensa & infinita gratia, & misericordia sua, vel indignos homines, vel minus perfectos ad maiorem dignitatis & iustitiae gradum euehit, quàm alios qui istis erant perfectiores atq; ita demum ex minoribus maiores, & ex nouissimis priores fiunt. Quorum omnium ratio vna est, nempe, summa bonitas & liberalitas magnifici patrisfamilias, quā ipse apertè insinuat, quando cuidam ex operariis submurmuranti ait: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Haec ergo immensa Dei bonitas & liberalitas, huius dissimilitudinis causa existit. Ex quo fit, ut longè plus sit, quod diuina bonitas & liberalitas gratuito donare, quàm quod sanctissimi cuiusq; viri labor promereri possit. ideoq; plura potest interdum homo consequi ex ineffabili dono gratiae, quàm studio & labore suo promereri ex debito iustitiae. Hac ergo de causa fiunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Subditque tandem Dominus,

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Quorsum haec? Non video aliam commodiorem connectendae huius sententiae rationem, quàm quae à Cardinali Caetano assignatur. Ait enim hoc esse simile appositissimum, quo praecedentem doctrinam Dominus apertissime declarat atque confirmat. Familiaritate enim sapientibus viris est, quae paulo obscuriora sunt rebus apertissimis elucidare. Cū autem in hac parabola Dominus liberalitatem & libertatem, qua in donorum suorum distributione vi-

tur, voluerit insinnare: commodissimum huius varietatis exemplum, gratiam vocationis adducit: in qua apertissimè hæc diuina libertas & liberalitas apparet. Cùm enim omnes ad se vocet, (qui omnes vult saluos fieri) quosdam tamen minoribus, quosdam maioribus auxilijs pro sanctissimæ voluntatis suæ beneplacito, sine vllis vocandorum præcedentibus meritis ad salutem vocat. Quo fit, vt multi sint vocati, qui videlicet, minoribus auxilijs vocantur, quibus tamen ipsi vitio suo vti nolunt: pauci vero electi, qui videlicet, aut maioribus ad hoc auxilijs iuuantur, aut sufficienti illo (quod nemini negatur) auxilio feliciter vtuntur. Ad hunc ergo modum quibusdam Dominus post iustificationis gratiam iuxta ipsorum merita, auxilia sua, & dona distribuit ex iustitia: quibusdam verò copiosa dona, atque auxilia supra merita, & supra etiam vota tribuit ex gratia, vt in Apostolis, cæterisque quos supra memorauimus, videre est. Vtrobique ergo Dominus eadem virtut libertate, & ante primam gratiam, & post eam: & in ipsa vocatione, & post eam vocationem: neminem debita laborum mercede fraudans, & multos ex liberalitate sua supra merita maximis beneficijs cumulans.

III.

Peroratio. Quid igitur ex hac philosophia colligere possumus fratres? Multa planè: sed illud in primis (quo finè principio iungamus) vt intelligamus arbitrij nostri libertate integra & illa a manente, omnem humanæ salutis spem à Dei potissimum gratia pendere: qui iuxta æquissimum voluntatis suæ beneplacitum, cùm nemini faciat iniuriam (imò verò de omnibus semper bene mereatur) alijs tamen maiora, alijs minora dona tanquam verus rerum suarum Dominus elargitur. Huius autem philosophiæ diligens consideratio nro modo animum hominis Deo subiicit, atque submittit. Cùm enim vir pius huius negotij magnitudinem considerat, intelligitq; in manu Dei positum esse, æterna illum felicitàte donare, aut sibi ipsi relinquere: quid quæso aliud faciat, quàm toto sese illi corde subicere? ante illi prosternit illum tota mente colere? ab illo pendere: & se totum illius obsequio tradere: idque vnum curate, ne qua in re illum offendat, in quo vno tota salus & felicità sua nititur?

Gen. 45. Inualuerat in toto orbe fames quo tempore principatum Ioseph in terra Ægypti obtinebat: nullibiq; nisi apud vnum Ioseph frumenta inueniebantur. Quam obrem tota Ægyptus magnitudine famis oppressa, ad illius pedes prouoluta, supplici oratione ait: Salus nostra in manu tua est tantummodo respice

erat nos dominus nostris, & læti seruiemus regi. Quid igitur hos homines ita demisso atque humili corde ante pedes Iosephi stravit? nisi quod intelligebat salutem & vitam suam ab illius voluntate pendere? Ad hunc igitur modum cum sancti viri intelligant totum genus hominum propter communem illi naturæ lapsum ad perpetuam inedia, omniumque spiritualium bonorum inopiam esse damnatum: animadvertantque penes unum tantum Ioseph (hoc est) penes unum mundi Salvatorem, huius tantæ calamitatis esse remedium: quod quæso aliud agat, quam ad illum supplices confugere, & se submittere, illum studiosissimè colere: qui solus hanc æternam famem sedare, solusque bonis omnibus ditare hominem potest. Hoc enim affectu propheta ad Dominum ait: *In manibus tuis tempora mea, siue sortes meæ. Quænam sortes istæ sunt: Scitis, fratres, duas tantum esse sortes valdè inter se dissimiles, quæ homini contingere possunt: nempe, aut æternam salutem, aut damnationem æternam. Ait igitur propheta: utraque hæc sors Domine, quæ mihi contingere potest, in manibus tuis est, qui solus vitæ & mortis claves habes. Itaque si volueris, potes me servare & si volueris: habes etiam potestatem, ubi corpus occideris, animam quoque mittete in gehennam. Quod si ita est, quomodo non totus in te vno suspensus sum: quomodo non tibi plenissimè subiiciat: tibi obsecrat: tibi adhæream: in quo vno salus mea sita est? Hac eadem mente & affectu Hieremias aiebat: Scio Deus meus quod non est hominis via eius, neque viri est vt ambulet & dirigat gressus suos. Quod cum ita sit, quid aliud me facere par est, quam te semper intueri, semper suspicere: qui solus me ab iniure mortis abducere, solus ad salutis viam reuocate potes: Hoc eodem affectu regius Propheta se ipsum his verbis cohortatur: Nonne Deo subiecta erit anima mea: Quibus verbis non simplici quidem, sed figurata oratione seipsum ad perfectam obedientiam, plenissimamque subiectionem excitare videtur. Sed cur Vates sancte ita Deo subiici cupis: Subdit causam: Ab ipso enim salutem meum: Nam & ipse Deus meus & saluator meus, adiutor meus, non emigrabo. In deo salutare meum, & gloria mea, Deus auxiliij mei & spes mea in Deo est. Animadvertite quæsq; tot verbis idem pollutibus eandem repetit sententiã nimirum intelligens, quantam ea res ab homine submissionem, pietatem, timorem, & religionem exigeret. Si enim tota salus mea, si felicitas, & beatitudo mea, si opes, & spes omnes ab vno illo pendunt: quid aliud quæso mihi faciendū, quam vt illum supra omnia diligam*

*Psal. 30.**Math. 5.**Hiere. 10.**Psal. 62.**illum*

illam vereat: illius me obsequio totum tua iam atque committam? Quid inquam, facere debeam, nisi catellorum more ad miseretur: utrum eius mensam astare, illum oculis, illum pectore, illum toto animo inueri: & micis ex mensa eius decedentes, humi iter petere? & supplici animo cum eodem Propheta dicere: *Psal. 121.* Ecce sicut oculi seruatorum in manibus dominorum suorum, & sicut oculi ancillæ in manibus domina: suæ ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nost. i.

Sunt tamen quidam qui hac ipsa consideratione animo perturbantur, potius quàm humilientur: dum attendunt hoc saluti suæ negotium non prorsus in suis, sed in alienis, hoc est, in Dei manibus positum esse. Sed ô stulti & cæci. In cuius quæio manibus hæc tanta res turis collocari potuit, quàm in iis quæ propter te cælum & terram, & omnia quæ cæli amb tu continentur, creauerunt? In iis quæ in res omnes à te conditas adeò liberales & magnificæ sunt? In iis, quæ vt te soluerent, vinculis ligatæ, & clavis confixæ fuerunt? In iis denique manibus, quæ (vt D. Bernard. ait) affluunt misericordiz visceribus, nec desunt foramina per quæ fluant? In tutissimo planè loco salutem suam Propheta reponerat, quando iis eam manibus committebat, dicens: In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti nos Domine Deus veritatis. Si enim tu vt spiritum meum à morte redimeres, mortem pertulisti: cui tutius eundem spiritum quàm tibi commendare potero? Intelligebat hoc etiam Apostolus, cum diceret: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum dem. Agnoscebat enim summam illam Domini fidem: bonitatem & pietatem ideoque nullibi fidentius tot laborum, meritorumque preciosissimum thesaurum quàm in eius manibus collocabat: qui plus quàm paterna charitate nos diligit, & diuina potestate tuetur.

Huius igitur benignitatis consideratio, non quidem mero rem ac diffidentiam: sed salutem enim magis trepidationem, humilitatem, cunctantiam, & amorem concitat. Quæ quidem virtutes nobis cum primis necessariæ sunt, vt (sicut eodem Apostolus monet) cum timore ac tremore salutem nostram operantes, eterne vitæ mercedem Christo Domino largiente, ad occasum Solis, hoc est, in fine vitæ cum cæteris vineæ cultoribus percipere mereamur.

In eadem dominica in Septuagesima concio secunda
in qua Euangelica lectio explanatur.

THE. *Simile est regnum calorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.*

Alomonis sententia est, visum dolore misceri, & Prou. 14.
extrema gaudij iustū occupare. Ita enim in hoc
medio mūdi globo, vel iniquitas nostra prome-
ruit, vel diuina æquitas, & prouidentia instituit,
vt neque omnia læta, neque omnia tristia; sed
meritis læta permiscerētur. In suprema quidem
illa celorum regione omnia læta sunt, nec illorum fines vlla in-
uadere tristitia potest: in infimo autem reprobatorum carcere om-
nia contra funesta sunt & tristia, & omnis prorsus lætitiæ igna-
ra. In hac autem media inter vtramque regione (vt Salomō ait)
risus dolore miscetur, & extrema gaudij iustus occupat. Quæ
quidem varietas, non in rebus corporeis tantum, sed etiam in
spiritualibus cernitur, quod vel præsentis temporis argumento
animaduertere licet. Hactenus enim Ecclesia lætissima myste-
ria nobis ob oculos posuit: æmpe, nascentem de Virgine Sal-
uatore, & cantantes Angelos, lætū quæ, Euangelij nuntium
pastoribus nuntiantes, & stellam Dominicæ natiuitatis nuntiam
in sublimi fulgentem, & Magos adorantes, & Simeonem qua-
dragesimo à natiuitate Domini die puerum excipientem, Deum
quæ laudantem: modo verò omnia inuersa sunt. Quæ enim
hactenus diuinas laudes lætis vocibus personabat, nunc altaria
velat & Gloriam in excelsis silentio præterit, & festam illā vocem
lætitiæ indicem Alleluia intercludit: ac denique inopinatis & fu-
nestis his vocibus hodie missam orditur: Circunderunt me
gemitus mortis: dolores inferni circunderunt me. Quibus
verbis quid tristius? quid lamentabilius? Quæretis forsitan Psa. 7.
huius tantæ mutationis causam: causa est, quod hodie in ma-
tutinis precibus Generationis liber incipitur: in quo de creatione
mundi agitur, deq; maxima illa felicitate in qua homo à Deo
conditus est: à qua tamen per peccatum miserabiliter corruens,
& in hunc nostrum orbem tanquam in exiliū pulsus, quæ à
Deo dona receperat, amisit: & in illo naturalis necessitudinis
iure, nos quoque omnes amisimus. Illo enim homine labente, Simile.
tota quoq; posteritas, id est, vniuersum genus hominum cum il-
le paterit conceidit. Vitiata enim radice, rami quoq; omnes, qui
ab ea

abea pullularunt vitium sensere radicis. Hoc ergo tanto fulmine Ecclesia ista, non potest (dum hæc leguntur) huius tãtæ cladis acceptæ non reminiscit: & in has deinde lamentabiles voces & rugitus prorumpere: Circumderunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. His videlicet verbis significãis, propter illam protoparentum culpam, omnes homines ad mortem, æternumq; cœlestis patriæ exilium fuisse damnatos: quæ duobus mala à peccato orta, summum inter omnia mundi mala locum tenent. Et quamvis tot annorum millia post illud iam peccatum transacta sint, quotannis tamen Ecclesia velut recenti plaga sauciata, hæc renouat querimoniam, quòd videlicet à peccato illo omnia mûdi mala quæ sunt, fuerunt, aut erunt, originem trahunt. Omnia enim peccata, quæ hæctenus admissa sunt, omnes corporû & animorû morbi, omnes clades, & mortes, omnia mortaliû bella, atq; dissidia, omnes generis humani pestes, famës, & exitia, & omnia deniq; mala ab hoc omniû malorû fonte tanquam à radice prodierunt. Omnia enim hæc peccati illius pœnæ atq; tributa sunt. Iustû enim erat, vt omniû malorû mundi causa esset, quòd mundi atq; rerum omniû cõditor à principe creaturaturû omniû homine violatus fuerit, & offensus. Itaque patres quondã nostri pòmum illud acerbum comederunt: dentes tamen filiorû in hunc vsque diẽ obtupescunt. Quo argumento videre licet fratres, quanta sit lethalis peccati malitia: quæ tantorum malorû seminarium extitit: quod tamen nos tam facile committimus. Quid enim apud multos frequentius, quã peterare, inuidere, odisse, alienã vel rem surripuisse, vel vxorẽ concupiuisse? Vnumquod que autẽ horum, non minus lethale atq; mortiferum quã illud parentis nostri delictum est, nec minus mûdo nocuisset, si primum extitisset: vt hac ratione intelligatis, quanta sit humanæ mentis cœcitas, quæ ne hoc quidem tãto fulmine ista, peccati malitiam ac deformitatem agnoscit. Hac igitur de causa pullata in medium hodie hac tam lugubri voce procedit Ecclesia, vt eius vos squator, habitusq; mœstissimus huius nostri exilij, miserandique status conditionem ostendat: quòd hoc tam graui vulnere sauciati, demus operam, vt à qua lapsi sumus dignitate per culpam, per voluntariam pœnitentiam redeamus. Quòd si Ecclesia hoc tempore Alleluia, hoc est, spiritualis lætitiæ vocem sustulit multò magis carnalem, vanamque lætitiã à nobis ablegare contendit. Si enim in ipso nunc Deo exultate verat, quo modo in rebus ludicris noxiisque lætari permittet? Vt igitur his Ecclesiæ vocibus & lachrymis (vti par est) respondeamus

mus, celestem opem sacratissima Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

CVM multa ac maxima inter Deum & hominem discrimina existant, illud mihi non in postremis habendum videtur: quod Deus quicquid facit non vlla sua necessitate, aut utilitate, sed sola bonitate inductus facit: homo autem ad eam egere & iucris cupidus est, ut vix quicquid molitur, nisi utilitate primum aut necessitate ante oculos posita, quae si desit, in eis & plumbus ad omnia quae agenda sunt redditur. Cuius ingenium infinita illa bonitas, & sapientia Patris agnoscens (quae omnes homines saluos fieri, & ad veritatis agnitionem venire desiderat opulentissima laborantibus praemia proponit, cum ait: Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam & superfluentem dabit *Luc. 6.* fratribus vestris. Est ad Corinth. Apostolus: Itaque, ait, fratres stabiles estote, abundantes in omni opere Domini scientes quoniam labor vester non est inanis in Domino. Quae sententiam idem Dominus per Prophetam breuiter confirmat cum ait: Non dixi semini Iacob, frustra quaerite me. Non certe frustra. Quisquis enim hominum quaesierit, praemia tantam consequetur, quanta vis nulla orationis explicare vnquam poterit: neque enim aspectu oculorum comprehendere neque auribus percipi, neque vlla cogitatione quaerunt adumbriari, quae parauit Deus pie clementibus se. Hinc Vates regis, ubi mandata Domini tuus custodit, in custodiendis illis retributio multa. *Psal. 118.* Cur o Vates sancte custodis ea? Quid ni custodiam? quod aliud munus obire studiosius debeam? Si enim mandata Domini super mel & fauum dulciora sunt, & custodiens ea retributio multa proposita est: quis id sequi detrectet, quod & factum suauissimum est, & praemij retributione magnificum? Sed hoc in lege: quid igitur modo sub gratia? Ait enim Diuus Bernardus. *Bernardus per Cant.* In lege graue iugum, & vile praemium, terra enim promittitur. At Ecclesiae iugum suauis, & praemium sublimis. Sic enim prouocat quod promittit ut non terreat quod imponit. Si igitur Vates sanctus illo tempore mandata dulcia, & retributionem multam esse dixit: quid hoc tempore dicere licebit, quando & iugum legis extenuatum est & praemium non modo auctum, sed etiam in promptu positum est atque paratum? Sic enim de Christo Domino apud Isaiam legimus: *Isa. 40.* Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo, hoc est, in promptu habet mercedem operis, quam laborantibus tribuat. Huius ergo mercedis

mercedis magnitudinem idem Dominus in presenti lectione appositissima quadam similitudine declarat: in qua cum alia multa, tum præcipue hæc duo insinuantur: alterum, quo modo fidelibus cunctis in vinea Domini laborare necesse sit: alterum quomodo varia merces laborantibus tribuitur non solum pro mensura laboris, sed etiam pro immensa diuinæ gratiæ largitate: quæ sicut omnium superat vota, ita etiam excedit merita. Parabolam autem primo loco vobis proponam, deinde eius explanationem subiiciam.

Simile est (inquit) regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diuturno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, &c. Quoniam hæc parabola mysteriis reuerentissima est, nos pro temporis angustia id solum explicare tentabimus, quod ad mores nostros formandos & instituendos expedire magis videbitur.

Simile est (inquit) regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit, &c. Hic paterfamilias, qui à mane vsque ad vesperam (hoc est) omnibus diei horis, prima, tertia, sexta, nona & vndecima operarios in vineam suam vocat, Deus est. Dicitur autem paterfamilias, quia quas habet in ditione sua domos atque familias, summa providentia & æquitate gubernat: Sunt autem tres præcipue domus ac familiæ, quibus ipse præest. Est enim domus illa cælestis quæ mansiones multas ac varias pro varietate electorum habet. Est & alia apud inferos quæ suis etiam sedibus pro diuersitate reproborum distinguitur: in quibus dignas scelerum suorum pœnas pendunt, & ad infinita secula pœdent. Est rursum media quædam domus in harum confinio constituta, quam pii & impii, electi & reprobi simul incolunt. In prima igitur illa domo nulla est temporum & horarum successio: quia nulla lucis mutatio, nullus solis accessus vel recessus: Dominus enim ea (vt Ioannes ait) non eget Sole neque Luna, vt luceant in ea: quia claritas Dei illuminat eam, & lucerna eius est agnus. Idem quoque Isaias confirmat his verbis: Non occidet ultra sol tuus, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam. In hac autem luce dilectissimum Sponsum avidissime videre Sponsa cupiebat cum diceret: Indica mihi quem diligit anima mea vbipascas, vbi cubes in meridie. In hac enim meridiana luce, non per speculum aut in enigmate agnos suos, hoc est electos suos Dominus pascit: quos videlicet pulchritudinis suæ contemplatione ita reficit & satiat, vt nihil aliud perpetuo desiderare queat, quàm quod habet. In hac igitur prima & fœlici ssum od mo ho-

arrum

1. 21.

3. 60.

C. 111. 1.

raru
tera
ne.
illic
est,
illa
ped
uis
sim
qua
vid
ues
ne
nis
luo
non
tes
bra
run
nu
mu
luc
del
mu
vel
ten
est.
su
del
rot
me
ha
git
cib
ad
lat
m
ap
vfo
hu
ciu
fo

rarum ac temporum varietas nulla, nulla successio est. In altera item quæ apud inferos posita est, quamuis dissimiliratione, nulla item est horarum temporumq; distinctio: quia sicut illic nulla tenebræ: ita hic lux nulla micat. Vbi autem lux non est, nulla utiq; temporum varietas existit. Hæc enim est terra illa ac funesta domus de qua in lib. Iob scriptum legimus: Expectet lucem & non videat, nec oris surgentis aurora. Et quavis in eo loco ignis sit, & ignis quidem corporeus, huic nostro similis: nihil tamen ille lucis aut splendoris miseris præbet, nisi quantum satis sit ad eorum supplicia cumulanda: ut ea scilicet videant, quorum aspectu magis torqueantur. Qua de causa diues ille epulo quinq; fratres suos à Lazaro moneri postulabat, ne nouo eorum supplicio acerbius cruciaretur. Cum enim ignis hic diuinæ iustitiæ instrumentum sit, ita superni iudicis voluntati seruit, ut id solum efficiat quod reorū cruciatus augere, non leuare possit. Hinc Petrus Apostolus reprobos omnes, fontes sine aqua, & nubes tenebrosas appellat: quibus caligo tenebrarū referuata sit. Hoc igitur in loco horæ nullæ, nulla temporum distinctio est: sed æternum chaos, æteraque nox regnat, nullo vnquam lucis splendore illustranda. Ceterum in huius mundi domo, quæ in vtriusque medio posita est, ut corporeæ lucis varietas: ita etiam interni luminis diuersitas est, quia videlicet non semper eodemq; modo lucis lux radios Dominus mundo communicauit. Huius enim spiritalis lucis atque dei velut manè fuit (ut D. Gregor ait) ab initio mundi vsque ad id tempus, quo aquarum inundatione idem mundus absumptus est: quo tempore (sicut in aurora fieri solet) dubia adhuc & obscura lux humanarum metrum oculos vix illuminat. Ex cuius defectu tot terra facinora in mundo exundarunt, propter quæ totus ipse mundus aquarum inundatione extinctus, atque submersus fuit. Hora verò tertia ab hoc tempore vsque ad Abraham numeratur, quem vnum ex cunctis mortalibus Deus elegit, quem cælesti luce hoc est, præceptis ex æstibus, & circumcisionis sacramento informaret. Hora verò sexta ab hoc vsq; ad Moysen fuit: quo primùm tempore lex diuina hominibus lata est: quæ mentis humane tenebras superno lumine plurimum discussit: dum quid fugiendum, quid sequendum, esset, apertissima oratione ostendit. Hora verò nona ab hoc tempore vsq; ad Christum Dominum assignatur, cuius tempore diuinæ lucis & caloris plenitudo in totum mundum preciosi sanguinis eius merito effusa est. Post quem nouissimam ad hunc horam Ioannes testatur, quæ quæ magis à Christo iustitiæ sole recedens

Iob. 3.

Luc. 16.

1. Pet. 2.

dens, ad occalum mundi appropinquat, eo densiores tenebras
 offundit. Nos enim sumus in quos fines seculorum devene-
 runt, qui nullum aliud lucis huius incrementum præstolamur,
Matt. 24. imò qui appropinquante huius diei sine vicinarum tenebratum
 nocte circumfundimur. Hinc tanta uò modo lucis, sed etiam
 calbris immundio: vbi enim inundauit iniquitas, necessario
 multorum refrigit charitas. Hinc tot miseræ pauperum, tot nu-
 di, atq; rerum omnium egentes, tot inopes vel potentiorum ty-
 rannide oppressi, vel ditiorum vitiis & rapinis exhausti. Etat
 olim cum homines sibi inuicem succurrerent, & alter alteri ab-
 que sceleris iniuria subuenire: nunc vbi cambiorum atq; vsu-
 ratum vorago inundauit, pietas & charitas penè sepulta est, &
 auaritia mines lucrum magis ex pecunia quam meritum ex be-
 nignitatis officio occupari volunt. Denique in ea tempora in-
 cidimus, in quibus modo quoque cum Propheta clamare possi-
 mus: Væ nobis quia declinavit iam dies, quia longiores factæ
 sunt umbræ vesperis: quo factum est: vt ea ore dilectionis penè
 extincto, & errorum tenebris ingruentibus, falsis rerum imaginibus
 homines delusi, falsa veris, epotaria atque inuisibiles luciant
 ponant: ac denique per tenebras ad tenebras, hoc est, per int-
 riores mētis ad exteriores corporis tenebras pergant. Bonus ergo
 pater familias nunquam destitit omni his horis operarios que-
 rere, quibus Ecclesiæ suæ vineam excolendam committeret.
 Primo enim mane vocauit Patriarchas, qui primi fuerunt huius
 vineæ cultores: Deinde processit moris Prophetas, accesserunt
 hos sequuntur deinde Apostoli, Martyres, sancti Pontifices, at-
 que Doctores, qui omnes ad hanc vineam verbis & exemplis ex-
 colendam à Domino conducti sunt. Nec in omnibus solum
 ætatibus mundi, sed in omnibus cuiusque hominis ætatibus
 numquamque nostrum ad huius vineæ culturam vocare non ces-
 sat, nec in ætatibus modo: sed in omnibus ferè negotiis, atque
 adeo in ipsis etiã peccatis hominibus adest, eosq; à prauè co-
 ptiis omni ratione auocare contendit. Quoties enim prauis ho-
 mines prostrato Dei timore ad inconcessas voluptates rapiuntur
 Deum intra se clamante adiunt: Peruersa est via tua, mihi quæ co-
 traria. Quod perinde est ac si diceret, Vide queso miser quò per-
 gis? falli voluptatis imagine deceptus. Pergis ad mortem, pergis ad
 tenebras, pergis ad gehennam ad pestem, ad laqueum, vnde te forsitan
 extricare non possis. Animaduerte miser te in oculis Dei cerniã
 conueniens delinquere: quem nullum latet flagitium, quamuis
 parte tibi & nocte veletur. Cogita momentaneum esse quod
 delectat, at tuum quod cruciat. Vide ergo ne pro momenta-

Sermones
 110.

nea v
 sis era
 pleris
 re scis
 sentu
 dicen
 habet
 mitte
 more
 cum
 ratio
 non
 mus
 quib
 ra, qu
 tum v
 nos a

Su
 ris, m
 ad qu
 non
 nea
 hoc
 stra
 lia
 yitz
 Chu
 sem
 siue
 cult
 tem
 igno
 stol
 dita
 qua
 con
 to p
 Ch
 loso
 Hel

nea voluptate sempiterno luctu conficiaris. Qui scis miser an-
 sis crastina die victurus? Qui scis an repentina sis morte (quod
 plerisque accidit) è medio tollendus? Qui modo non perhor-
 rescis me tibi (à quo bona cuncta procedunt) inimicum & in-
 fensum esse, & benevolentissimum patrem in severissimum iu-
 dicem commutare? Cur enim non formidas, qui vitæ & necis
 habet potestatem, qui que ubi corpus occiderit animam posse
 mittere in gehennam? Has ergo tacitas voces, hos internos cla-
 mores intra se frequenter rebelles quoque homines audiunt, etiã
 cum ad flagitia proficiscuntur. Neque his vocibus, sed aliis etiã
 rationibus homines hic paterfamilias ad vineam suam vocare
 non desinit. Quid enim aliud tot conciones, quas passim audi-
 mus: quid tot beneficia quæ quotidie percipimus? tot flagella
 quibus incessanter atterimur, tot vicinorum & amicorum tunc
 ra, quæ quoti die ceruimus, nisi vocaciones Dei sunt: quibus par-
 tim verbis, partim exempis, partim blanditiis, partim terribus
 nos ad se reuocare, & ad vineam culturam conducere nititur?

I.

Summo igitur diluculo conflagens, *conuentione facta cū opera-*
riis, mitti illos in vineam suam. Superuacaneum puto erit quærere,
 ad quid paterfamilias operarios miserit in vineam. Nimirum
 non ad ludum & otium, sed ad sudores ac labores, quibus vi-
 nea colitur, subeundos. Ad hoc, igitur fratres vocati sumus, in
 hoc opus à Deo cõducti, hoc munus nostrum, hæc professio no-
 stra est. Quo enim die salutari lauacro tincti sumus, & in fami-
 lia Domini ascripti: ad hoc opus vocante Domino sub æternæ
 vitæ mercede sumus conducti. Quibuscumque enim nominibus
 Christianæ vitæ professionem nuncupaueris, semper labores,
 semper sudores tibi occurrent. Sive enim militia, sive stadium,
 sive cursum, sive negotia tonem, sive crucis studium, sive vineam,
 culturam nuncupaueris, nunquam à laborum perfectione men-
 tem diuelles. Hinc illa piorum omnium vox. Transiuimus per
 ignem & aquam & deduxisti nos in refrigerium. Hinc Apo-
 stolus Petrus, ubi proposita immarcescibili æternæ vitæ hære-
 ditate, nos ad eius amorem allexisset, viam protinus indicauit,
 qua ad illam perueniretur. Modicum, inquit, nunc est oportet,
 contristari in variis tribulationibus, vt probatio fidei vestramul-
 to præciosior auro inueniatur. Quam quidem sententiam in
 Christiana philosophia naturam & adultam, secularis quoque phi-
 losophia mirifice cõprobauit. Antiquissimus enim inter poetas
 Hesiodus, ac deinde Epicharmus fuerunt: quorum hic. *virtu* *hæc* *scilicet*

1. P. 2.

zem vendi mortalibus à Deo sudoris præcio ait: ille verò, ante virtutem, Deo statuent, loborem præcedere dixit. Quibus verbis doctissimi viri, duo nobis cognita maxime necessaria innuunt: alterum, virtutem non esse humanam tantummodo possessionem, sed immortalis Dei munus: alterum verò, ipsum mortalibus illam vendere non auro, aut argento, aut margaritis, sed sudoris ac laboris precio: sine quibus virtus (quæ circa difficilia opera versatur) constare nullo modo potest. Hinc cum B. Franciscus media hyeme semiaudus infederet, & frater eius secundum carnem nuditatis & paupertatis eius propositum irridens dixisset, Vende quæso mihi Francisce unam sudoris guttam: ille contra Ego, inquit, iam pridem illum Domino meo vendidi: & quidem maximo pretio. Quæ quidem vox non vnus Francisci modò sed Sanctorum omnium fuisse putanda est: qui omnes variis sudoribus ac laboribus cæleste regnum mercati sunt. Quæ cum ita sint, quid de illis sperandum est, qui ducunt in bonis dies suos, qui tenent tympanum & citaram, qui lusum esse putant vitam nostram, qui solius ventris causa se natos esse moribus & vita cõsentunt: perinde atq; nihil nostri penitus à morte superesset, & omnia quæ catholica fides prædicat, fabulæ ac tertiumcæ puerorum existerent.

Quamvis autem hoc ingenio pieri'q; sint, bonus tamen pater familias solita vti benignitate non cessat. Itaque non contentus hora prima operarios vocasse, pergir iursum, atq; hora dein de tertia, sexta, nona, atq; adeò vndecima vocat: quia videlicet nullum tempus intermittit, quo quamdiu vita superest, nõ operarios ad hanc vineam condeat, hoc est, quo non homines ad virtutis cultum, & æternæ hæreditatis patrimonium inuitet. Hinc saluator ait: Pater meus vsq; modò operatur, & ego operor. Hoc est ab ipsa mundi molitione ad hæc vsque tempora, nunquam Pater meus salutem hominũ operari destitit, & omni ratione ad se illos adducere. Vnico enim verbo mundũ condidit: sed omnibus tamen seculis in hanc præcipuè curam incumbit, vt quos ad imaginem suam condidit, felices tandem ac beatos efficiat. Vnde quemadmodum testante Apostolo omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc, & vanitati, hoc est, vicissitudini vanisque mutationibus subiecta est (omnia enim siue cælestia siue terrestria corpora vilitati nostræ perpetuò sine vlla intermissione deseruiunt) ita etiam ipse vniuersitatis & naturæ conditor in nostræ salutis studium perpetuò intentus est. Præterea quemadmodum Sol ille quem oculus vsurpamus, nunquam illuminandi atq; calefaciendi officium intermittit

Ioan. 8.

*Simile.
Rom. 8.*

simile.

dic nam

die namq; per se, nocte verò per stellas, quas luce sua illustrat atque perfundit, mundum illuminat: ita summa illa & infinita bonitas (quæ sese in omnia diffundit) nonquam illuminandi aut excitandi hominis officium deserit: modò quidem per se interni motibus pulsans, modò verò, et ministros suos (qui sunt velut stellæ in firmamento Ecclesiæ positi) externis vocibus hominem ad pietatè vocans. Quod (vt alia prætermittam) vel hoc vno argumento aperè colligitur, quòd omnibus diei horis tanta cura & studio operarios conducit in vineam suam.

Idem etiam vbi hanc vniuersi machinã condere cœpit, nisi absoluto opere nõ quieuit. Quod ergo in creatione mundi fecit, idem quoq; in eius instauratione modò facit: vt videlicet nunquã eius opera cõquiescat, quousq; huic rei extremam manum apponat. Donec igitur hoc opus consummatum fuerit (quod in fine mundi futurum est, cum electorum numerus fuerit impletus) curam hanc vocandi homines nunquam deponet. Nec hoc munus procuratori demandasse dicitur, cui tamen reddenda mercedis curam commisit: sed ipse per se munus hoc obire, ipse per se vocare dignatur, quòd maior apparet optimi patris familiaris cura ac diligentia.

Quod si quis querat, cur tanta sollicitudine urgeat hoc opus, cum bonorum nostrorum non egeat, hæc mihi præcipua causa esse videtur, quòd is quidem solus huius operis dignitatè & necessitatè plenissimè intelligat. Cum enim ex eo æterna hominum vita, & æterna item mors pendeat, nemo autem deo hæc qualia sint comprehendat nisi ille qui solus æternitatem complectitur: nihil mirum si amator hominum Deus summa cura prouideat, ne tantum illud bonum amittamus, néve in tantum illud malum (quod nulla temporis mensura circumscribitur) incidamus. Si iuxta viperam periculũ in scium paruulum filium *Simile,* affidere cerneres, quo impetu accurreres? quibus vocibus & clamoribus compeliarès, vt ab eo loco fugeret, ne à vipera illi assidente impeteretur? Cum ergo nos sensibus paruuli simus, & huius tanti negotij pondus & periculum ignoremus: non mirum si Pater ille cælestis qui plenissimè omnia nouit, tanta cura nos ab hoc tam ingenti periculo reuocate contendat. Nec multum ab hoc studio Apostolus aberrat, vt potè qui in paradysum raptus, & diuinæ pulchritudinis contemplatione relectus, *2. Cor. 11.* præmij magnitudine quo boni efficiendi, & supplicij grauitatem quo mali essent plerendū liquido fuerat contemplatus. Ideoq; vir sanctus tot loca peragrabat, tot pericula adibat, tot plagis vapulabat, tot itinera conficiebat, tot motes obibat, vt

1. *Tim.* 1. animas tãto supplicio ereptas, ad æternã vitam reuocaret. Hinc illæ voces: Quotidie morior propter gloriam vestram. Et, Omnia sustineo propter electos, vt ipsi salutem consequantur. Et
1. *Cor.* 15. rursus: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quo puramus illum animo fuisse, quos
- Galat.* 4. æstus pertulisse, cum deficientibus à sincera fidei doctrina Galatis, illa verba iactaret: Vellem esse apud vos modò, & commutare vocem meam, quoniam confundor in vobis: siue vt alij verterunt, quoniam inops consilij sum? Quod perinde est ac si diceret, Angusta mihi est, angusta scriptura omnis, vt hunc animi mei æstui vobis indicare possim. Quare vellem coram vos alloqui, & in omnes me rerum facies commutare, nihil intentatum relinquere, nullum non mouere lapidem: si forte his rationibus & lachrymis vos ab hoc tanto malo auocare possem. Ita enim me uisuerum atq; sollicitum perditio vestra agit, vt quid consilij capiam, quid dicam, quid faciã prorsus ignorem. Si hæc igitur Apostolus faciebat, quia huius tantæ rei magnitudinem probè tenebat: quid ille misericordiarum pater faceret, qui tantò maiore salutis humanæ amore exæltuat, quantò bonitate & misericordia Paulum superat? deoq; non mirum si omnibus diei horis, hoc est, omnibus humanæ vitæ spatij homines ad se vocare non cesset, quod nobis parabola huius sepes demõstrat.

II.

Cum ergo sero factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo, Vocata operarios, & redde illis mercedem. Sollicitè admodum hæc verba ponderanda sunt. Dominus vineæ: hoc est, Ecclesiæ, Deus est: huius verò vineæ procurator, custos, & mercedis retributor, Christus est: qui à Deo Patre constitutus est iudex viuorum & mortuorum, vt reddat unicuiq; secundum opera sua. Is igitur hanc à Patre vocem audit: Voca operarios & redde illis mercedem suã. Felices profectò illi & beati, qui ad hanc mercedem vocantur. Sed qui sunt qui vocantur? Audite quæso fratres, audite. Voca, inquit, operarios: hoc est, voca non stertentes, aut ludentes, aut genio indulgentes, & vitam omnem in otio & voluptatibus transigentes: sed operarios, hoc est, in vinea Domini sterennè laborantes. Hi vocantur ad præmium, hi ad mercedem, inuitantur: cæteri tanquam indigni reiciuntur. Et quamuis in improbos etiam operarij nomen quadret, ij tamen operarij iniquitatis, non pietatis existunt: & si quidem laborauerint, diabolo tamen non Christo operam suam locauerunt.

Quando

Quando igitur fideles operarij in vnum conueniant, vt mercedem labore suo partam accipiant, qua fronte isti iniquitatis operarij mercedem cum illis pariter exigent? Merito enim cum vnoquoque eorum fidelis procurator ad huc modum expostulare poterit: Amice, quid a me exigis quod non meruisti? quid metere vis quod non seminasti? quid cum operariis qui in vinea mea excolenda desudauerunt, mercedem patris, qui tota vix stertisti, dormisti, sisti, & in luxu, otio, atque sordibus carnis computuisti? Diu te quidem expectavi, spatum contendendo dedi, si frequentissime ad laborem vinee tuae per impetritos, sexta, & nona vocare non destitisti, (hoc enim quotidianae Ecclesiae meae voces faciunt, quae omnes ad hoc exates continenter vocant) iamen obstat nato animo sic in sceleris perstitisti, vt ad has semper voces oblitueris. Quid igitur a me requiris, qui mihi nunquam vixisti, neque laborasti? Laborasti quidem in via iniquitatis & perditionis: laborasti in operibus luti & lateris in obsequio Pharaonis, hoc est, diaboli, mundi, cupiditatumque tuarum. Hi Domini tui, hi Dij tui, ad ipsos ergo non ad me confuge, vt laborum tuorum tibi mercedem reddat. Sic enim scriptum legis: In tempore tribulationis suae dicent: Surge libera nos, ubi sunt Dij tui quos fecisti tibi? Surgant & libent te in tempore afflictionis tuae. Dij tui fuerunt venter tuus, caro tua, pecunia tua, voluptas tua, & caetera quae supra me dilexisti. In quo enim quaeque tum mihi bonum constituit, hoc illi Deus est. Ad istos ergo Deos tuos confuge, vt tibi in hac hora praesidio fiat. Quid enim magis praeposterum, quam in alienis castris militare, & ab altero aduersus quem inimica arma tuisti, stipendium petere? diabolo & mundo militasti, ab eis ergo stipendium exige. Mihi enim solus operariis dispensauit a Patre meo credita est, vt mercedem tribuam: ideoque potestate mea abutari si desideras & dormientes, imo vero hostes & inimicos fratres qui tunc animae vestrae salutem charam habent, qui huc caelestis regni denarium concupiscitis, qui ab hac tanta gloria excidere malorum extremum indicatis: expegit semel inquam, & nobile erant, Deus non irridetur: quae enim seminauerit homo, haec & metet. Nam qui seminat in carne sua, de carne metet corruptionem: & qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. Operarij hoc in loco vocantur, non legnes, & inertes. Si ergo mercedem concupiscitis laborem minimum recusetis. Si in caeleste regnum ire contenditis, ea via quae in ea un ducit, ingredimini. Non enim video quoniam modo haec duo

Sermo
natio. 61

Hier. 2.

Galat. 6.

simul cohererant, ad æternam vitam aspirare, & per viam mortis ingredi, mercedem à Deo exigere, & in vinea Diaboli operari. Quisquis enim efficaciter optat finem, ea quoq; adiumenta quibus ad illum peruenitur nõ detrectat. Qui vult ad Indos pergere, laborem nauigandi non recusat. Qui à morbo graui sanari desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere parat, de precio statim incipit cogitare. Si tu ergo verè regni cælestis hereditatè optas, de precio protinus, hoc est, de labore agere debes: precium enim eius labor est. Aliter enim quid illi dicerent, qui sustinuerunt pondus diei & æstus, si desides, si vecordes, & in otio vitam agentes in mercedis retributione æquari sibi animaduertent? Si enim de patrefamilias conquesti sunt, quod nouissimos pares illis fecerat (qui quod potuerunt facile præstiterunt) quid ijdem facerent, si eos qui vineam nunquam attigerunt, & vocati venire recusarunt, inò Diabolo semper & mundo militarunt, pares illis fecisset, qui sustinuerunt pondus diei & æstus?

III.

Neque verò est cur tales sibi de fide sola, deq; salutari lavacro, & ceterisq; redemptionis nostræ beneficiis blandiãtur, si ipsis beneficiis abusi sunt, & talenta credita in sudario reposituerunt. Hos enim Apostolus vehemèter in hodierna epistola deterrere cum Patribus ab Ægypto egressis, nihil tam magnifica illa diuinæ pietatis beneficia profuisse commemorat: cum à pietate & legum diuinarum obseruatione detinuerunt. Nolo (inquit) vos ignorare fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt & omnes mare transierunt, & omnes baptizati sunt in nube & in mari, &c. Quæ tamen omnia illis nihil profuerunt, vbi diuinæ præcepta violatũ: Cuius rei gratia à Deo prostrati in deserto promissam terram ad quam vocati fuerant, non attigerunt. Quæ omnia propter nos scripta esse Apostolus cõfirmat, ne illorum exempla sectantes, in eadem supplicia incidamus. Multa enim dei beneficia & rectè viuendi adiumenta frustra percepisse, nõ salutem tribuit, sed criminis reatu auget. Quid enim in causa esse putamus, quod summus ille Angelus cæterique sceleris eius consortes, vnus tantũ criminis offensione in æternas tenebras missi sunt: nisi quòd hanc tantam pœnam merebantur, qui tam multus & maximis Dei donis ad superbiam abusi sunt? Grauitatem enim criminis perceptorum beneficiorum ingratitude cumulauit.

Vermis ille immortalis, qui damnatorum semper viscera depicit, hinc præcipuè lacerandi occasionem sumit, cum videret licet

Simile.

1. Cor. 10.

licet infœlices illi diuina beneficia, & adiumenta quæ ad rectè viuendum perceperunt, ad memoriam reuocant. Quale enim putamus illud fore supplicium, cùm se miseri videant intolerandis æternisq; tormentis cruciari: & ab electorum consortio, ac beata Dei visione secludi ad quam fuerit tot vocibus inuitati, tot beneficiis alecti, tot piorum exemplis incitati, ad quam etiam tot sacramentis ac Dei donis adiuuari potuerunt, cùm videant miseri se æternam pacem, æternam fœlicitatem, æternasq; delicias momentanea voluptate commutasse. Quæ igitur oratio, quæ mœs, huius vermis, hoc est, huius immedicabilis cruciatus vim valeat explicare? Conabor tamen utcumque vel umbram saltem eius hoc exemplo delineare. Cùm Sedecias Rex (quo regnante Hierosolyma à Chaldæis vastata est) in hortiū potestatem venisset, & diruta mœnia, & exustum templum, solo æquaratas domos, regni principes interfectos; quodq; his grauius est, filios suos, ac filias ante oculos suos iugulatos vidisset, ipsosq; deinde oculos, qui ad tantam cladem conspiciendam infœlicissimè seruati essent, effossos doleret recoleretque rursus dum in tetro carcere vincetus asseruaretur, se huius tantæ calamitatis oratione Hieremias toties admonitum fuisse, optionemq; illi à Deo oblatam, qua tantam hanc malorum procellam effugere potuisset, leuissimaq; de causa tanti Prophetæ monita respuisse: cùm hæc, in quâ omnia in animo suo miseritimus volueret, quibus cū cruciatibus confectum, quo dolore tortum fuisset, quas lacrymas fudisse, quibus diris caput suum deuouisset, & miserandam nauitatis suæ sortem desensisse putandum est? Hoc utcumq; sentiri potest, explicari pro dignitate non potest. Quid autem tota hæc miseranda tragedia, si cum damnatorum verme & cruciatibus conferatur, nisi somnus & umbra erit? Quid enim viginti, aut triginta, cur centum etiam annorum cruciatus, ad nunquam finendam pœnarum atque flammatarum æternitatem? Cùm ergo infœlicissimi isti tam acerbis tormentis sine vlla intermissione conficiantur atq; huius temporis opportunitatem (nunquam iterum redituram) in mentem reuocent (qua & æternam vitam promereri, & æternos cruciatus effugere potuissent) totiesque se huius rei admonitos fuisse recolant, totiesq; à patrefamilias Deo, partim publici, partim secretis clamoribus inuitatos: seque pro rebus nihili tãtam gratiam vltro oblatam neglexisse: ùm hæc, inquam omnia sese illis offerant, quid quæso animi gerent? quid agent? quò se vertent? quo aduersum se furore insanient? quibus vocibus patientes, amicos, scelerumque suorum socios execrabun-

tur? O nos (nquent) miseris! qui tantam salutis opportunitatem toties contempnimus! Quoties huius periculi admoniti fuimus! quoties auribus nostris hæc vox insonuit! quot beneficijs prouocati! quot promissis inuitati! quot minis perterriti! quot denique conuocato tum vocibus admoniti! ad quæ tamen omnia leuissimis de causis obstinato animo restamus. Quid igitur hic superest, nisi vt in perpetuo fremitu & execratione viuamus? vt mortem frustra semper inuocemus? vt linguas ipsas tot scelerum niuitris cõmanuocemus? vt membra nostra dilanemus? vt in omnia quæ Deus cõdidit maledicta iaciamus? vt omnibus nostris nunquam absumendos deuocemus? vt incassum semper iugeamus quia ad breue temporis momentum iugere nolimus? Hæc fratres charissimi alta mente reponite, hæc semper ante mentis oculos colloca'te, hæc vnã vos vigilantes atq; dormientes cura sollicitet. Lugete nunc ad tempus, ne in æternum frustra iugeatis. Pœniteat vos hoc tempore, ne vos perpetuo nihil profutura pœnitentia torqueat. Ne quæso hæc ipsa quæ dicimus ad alios pertinere credatis ad nos pertinent, nobis dicuntur nos sumus quibus diuina & ineluctabilis veritas, aquam & ignem, vitam & mortem ante oculos ponit, quæ postea non iam eligere, sed subire tenebimur. Quid igitur hic statis tota die otiosi? quid cunctamini? quid tergiversamini? quid leuissimas causas dedecore Regis more prætexitis? Expergiscimini iã ab isto lethargico somno, satis carni datum est, satis Diabolo militatum satis alto sopore dormitũ iam fortasse multis vnde cima die, hoc est, extrema vitæ hora est. Ite in vineam Domini, Deo vocanti parete, qui fortasse vos ex nouissimis primos faciet, parem cum iis qui pondus diei & æstus portauerunt, æternæ vitæ mercedem benigna manu largiturus. Quam nobis celestis paterfamilias concedere dignetur, cui est honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

IN

In eadem Dominica Septuagesimæ concio Tertia: in qua post breuem Euāgelicæ lectionis explanatio- nē tres potissimum causæ assignantur, quæ nos ad strenue in vinea Domini laborandum excitant.

THE *Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis.*
Matth. 20.

Volent frequenter pij homines, fratres charissimi, cum pium aliquod opus moliri parant, quantum sit eius operis meritum & lucrum, diligenter in- quirunt. Vtinam questio hæc, non frequenter ex- ecuita quam a amoris proprii radice nasceretur: qui ea conditio est: ut in omnibus penè rebus utilitatis suæ potissimum rationem habeat. Sed quoniam opere precium est meritum cautas nosse, ut sciamus quibus potissimum rebus placere & obsequi Deo valeamus, hæc de te breuiter (quoniam id præsentis Euangeij parabola requirit) iuxta à sanctis patribus tradita sunt, in medium proferam. Cum sint autem plures meri- torum causæ, & veluti fontes, prima & summa charitas est: aqua intentionis puritas oritur, quæ id quod agit ad vnius Dei glo- riã, quem super omnia diligit, refert: vni illi placere, vni illi ob- sequi & gratificari studens. De hac enim intentionis puritate Saluator ait: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lu- cidum erit. Opera quippe nostra, ab hac intentione, hoc est, à destinatione ac fine quem nobis operando proponimus, & no- men, & speciem, & meritum etiam capiunt. Ab hoc ergo pri- mum fonte nostrorum operum merito ita procedunt, ut quod inten- tionis puritas & operantis charitas maior extiterit, eò sit & lu- crum & meritum cumulatius. Quia in re illud animaduersione dignum est, quòd quò minus homo (dum bonum opus molitur) sei- psum querit: eo se magis inuenit, hoc est, quò minus lucra sua augere studet, eò maiora lucra percipit, & quò magis quæ sua sunt negligit, hoc diligentius eadem curat, quoniam hac intè- tionis puritate Deum maximè promeretur.

Sunt & alia à quibus merendi ratio non quidem essentiali- ter, sed accidentaliter (ut Theologi loquuntur) procedit. Inter quæ primum est ipsius boni operis dignitas, & natura. Quo e- nim virtutis opus ex natura sua fuerit præstantius, eò erit eius meritum maius. Vnde ea virtutum opera quæ ad Dei cultum & honorem propriè pertinent, ut cæteris præstantiora: ita ma- ioris

Luc. II.

Prima
radix
meriti.

ioris apud eum meriti sunt: cum ea sint: vel gloriis officia, quæ cunctarum virtutum mortalium nobilissima est. Inter ea verò quæ hominibus debentur, ea erunt potiora, quæ maiorum obsequio tribuuntur: ut quæ sacerdotibus, principibus, parentibus, sanguine coniunctis, benefactoribus, aut simili aliqua necessitudine deuinctis exhibentur. Hæc enim officia quo magis debita, eo & iustiora, & maioris meriti existunt. Quæ quidem ratio

D. Thom. D. Thomâ, cæterosq; eius sectatores impulit, ut amici dilectionem, ut magis debitam, ita maiores meriti esse quam inimici dicent, si naturam dumtaxat operis spectes. Ut enim

Tertia. indignus est amicum quam inimicum odisse: ita dignius & iustius est illum quam inimicum diligere. Deinde etiam boni operis difficultas meriti rationem auget: difficultas, inquam, non quæ ex prava consuetudine operantis: sed quæ ex operis natura proficiscitur. Hac enim de causa martyrij opus cæteris virtu-

Quarta
radix. tum actionibus antefertur: quoniam cum extremum omnium terribilium sit mors, nihil difficilius, quam patienter & constanter ferre mortem. Quarto deinde loco conatus voluntatis, & charitatis feruor nullo modo boni operis merita auget:

Gregor. quia cum meritoratio (ut antè diximus) ex charitate potissimum oriatur, (quandoquidem, ut D. Gregorius ait, nihil vitiorum habet ramus boni operis, nisi in radice manserit charitatis) ideo quo quisque maioris charitatis feruore, & propensione

voluntate opus bonum ediderit, eo utique magis apud Deum meritum cumulabit. Hæc autem de causa tria minuta duo quæ antè

illa ex Evangelio in gazophylacium misit, magnis diuitum oblationibus Dominus prætulit: quoniam cum totum illa victum suum effudisset, non potuit nisi magna animi propensione &

alacritate illud munus offerre. Quæ ex te colligimus, non tam ex magnitudine aut multitudine operum, quam ex conatu, studio & feruore charitatis profectum nostrum aut meritum esse

penſandum. Hoc est autem (ut alia prætereamus) quod præsens S. Euangelij lectio, proposita quadam similitudine declarat, in qua iis qui vna hora in vinea Domini laborauerunt, tantandem

mercedis, quantum iis qui totius diei pondus portauerunt, tributum est: Quæ quidem res non ex diuina liberalitate solum (de qua in superiori concione latius disputauimus) sed ex ipso

rum quoque operantium studio & voluntate profecta est. Parabola verò sic habet.

Simile est regnum cælorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit illos in vineam suam, etc. quæ sequun-

tur. Au

tur. Audistis fratres parabolam: cuius sensum extrema lectionis
 huius verba declarant: quibus Dominus ex primis nouissimos
 & ex nouissimis primos in percipienda laborum mercede fieri
 concludit. Quo autem consilio hanc Dominus parabolam pro-
 posuerit, quidque per eam docere potissimum voluerit, antecedentia
 verba declarant. Interrogauerat paulò antè Petrus Apostolus
 Dominum, quod sibi cæterisque discipulis repositum in
 cælo præmium esset, quando omnia propter illum reliquissent.
 Cui cum Dominus maximam huius operis mercedem expo-
 suisset, occasione hinc accepta, qua ratione bonorum operum
 merces fidelibus tribuatur, proposita insigni hac parabola de-
 clarauit. Quia enim discipuli adhuc rudes, existimare poterant,
 sic à Domino mercedem operantibus tribui, quomodo eã vni-
 go solent homines mercenariis tribuere (qui neque gratis com-
 mouentur, neque bonæ voluntatis operantium rationem habent;
 sed solam operis magnitudinem, diuturnitatem, & utilitatem
 attendant) ne hac ratione Deum piis operariis mercedem re-
 pendendi putarent, parabolam hanc proposuit, qua diuix gratiæ
 largitatem commendaret: quæ dona sua non modò iuxta me-
 rita, sed etiam supra merita, atque adeo supra operantium vota
 rependit: non vt avarus exactor, sed vt liberalissimus bonorum
 largitor: non vt pauper ac tenuis homo, sed vt opatenuissimus
 & magnificentissimus Deus: non ad mensuram iustitiæ, sed ad
 plenitudinem infinitæ suæ misericordiæ nec operis diuturnita-
 tem & utilitatem solus: sed propeusionem quoque bonæ volun-
 tatis in paruo opere vel tempore considerat: quæ facit, vt pro
 exigui operis aut temporis labore tantundem mercedis impig-
 re operantibus tribuat, quantum longo tempore remissius la-
 borantibus donat. Hic mihi totus parabola huius scopus esse
 videtur: atque hac ratione ex nouissimis primi, & ex primis nou-
 issimi sunt: cum Dominus non annos numeret, sed studium,
 sed animum, sed affectum, sed charitatem, sed feruorem chari-
 tatis, & suam quoque ipsius largitatem & gratiam in auxiliis cõ-
 ferendis aspiciat. Quamobrem, fratres, ea prima vobis cura sit,
 vt non segniter & oscitanter: sed quanto potueritis conatu &
 ardore seruire Domino studeatis. Hac enim ratione breui tem-
 pore ad destinatum brauium & perfectionis culmen peruenite
 licebit. Sic enim legimus: Egestatem operato est manes remis-
 sa: manus autem fortium diuitias parat. Rursumque idem Sa-
 lomon, vbi multis verbis negligentis & pigri hominis damna
 commemorat ille, diligentis & solliciti fructum explicat his ver-
 bis: Si verbò impiget fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas
 longè

Prou. 10.

Prou. 6.

longè fugiet à te. Cuius rei imaginem exhibent duo illi nuntij qui in libris Regum ad Dauidem à Ioab missi esse perhibentur: quorum qui prior profectus est, à posteriore qui per viam compendij velocius properavit, præventus est. Præstat enim feruens studium, ac que deuotio, quàm diuturna ac remissa diligentia.

Quin & illud hoc in loco annotare licet: non tam laboris quàm humilitatis rationem Dominum habere solitum. Hinc Ioannes Clim. duos inter se monachos conferens, alterù studio laboris, alterum humilitate præstantiorem: quibus posteriorem hunc, ad monumētum. Domini prius venisse describit vt intelligamus gratissimum quidem Domino esse corporis laborem, gratiorem tamen cordis humilitatem. Cuius rei cognitio prudentes nos in bono opere faciet, vt sciamus quibus potissimùm cibus pater ille cælestis libentius vescatur, hoc est, quibus potissimùm virtutis officis magis oblectetur. Hoc est, enim quod Apost. monet, cum ait: Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei bona, benè placēs, & perfecta: vt videlicet, id potissimùm sequamur, quod illi maxime gratum intellexerimus. Quæ quidem doctrina cum omnibus in cōmune sit necessaria, his tamen qui aut imbecillo aut senili aut delicato corpore sunt, maxime grata esse debet: vt si minus corpore valent, animi tamen submissione & humilitate nitantur, & laborem corporis, humilitate cordis pensare cõtendant. Felicitior tamen erit qui vtraque iuxta te Domino placere curat: quæ nec laborum tolerantia superbum, nec humilitatis studium delidem facit.

Illud etiam in hoc loco obseruandum est, quòd isti qui nouissima hora veniunt, vbi in vineâ nihil sunt, non amplius in forum redierunt: aut laborem intermiserunt. Quamuis enim incipiendi hora dissimilis fuerit, eandem tamen omnibus finiendi exitus. Hoc ergo maxime curandum fratres, in hoc totis viribus incumbendum, ne à labore vnquam retrocedamus. Memento (ait Dominus) vxoris Loth: nemo enim mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei. Rectè D. Hieron. Non laudantur, inquit, in Christianis initia, sed fines. Paulus malè cœpit, sed benè finiuit: Iudæ laudantur exordia, sed finis prodicione damnatur. Itaque præclara sine fine inuita Iudæa, finis verò laudabilis Paulum constituit. Sunt enim quidam Simon illi Cyrenæo similes: qui crucem portabant post Dominum Iesum: in qua tamen non ipse, sed Dominus crucifixus est. Ita quidam bonæ vitæ crucem portare incipiunt,

2. Reg. 18.

Io. Clim.

Ephes. 5.

Luc. 17.

Luc. 9.

Hier. 20

Eph.

piunt, in qua tamen non extremum vitæ diem claudunt: quia ad finem vsque vitæ in suscepto semel virtutis opere, minime perdurant. Tales autem sunt, qui nonnunquam verbis Dei libenter auditis compunguntur, & novam vitam in choro decernunt: a quo tamen opere quavis leui occasione reuocantur. Hi ergo crucem cum Simone baiulant, quam tamen ante mortem deserunt: ideoque salutem minime consequuntur, quæ solis in finem vsque perseverantibus promissa est. Hactenus de Evangelica lectione, nunc ad proposita thematis verba redeamus.

Tractatio Thematis. I.

Ite & vos in vineam meam, &c. His verbis nos Dominus ad excolendam vineam suam (proposita celestis regni mercede) iuuat. Quomodo autem hæc vinea colenda sit, primo loco exponamus. Hanc igitur vineam colimus fratres, cum diligentem animæ nostræ curam gerimus: cum ab ea noxia vitiorum gemina euellimus: cum virtutum in ea plantas conferimus: cum luxuriantes affectuum & variarum cupiditatum palantes abscindimus: cum illam studio penitentiae fodimus: cum deuotionis & orationis lachrymis rigamus. Ad hunc ergo spiritualem animæ nostræ cultum celestis hic patetiam. Has omnibus diei, hoc est, omnibus vitæ nostræ horis vocare non cessat. Quid igitur vocanti homines respondent? Solent enim operari aut recusare laborem, aut exigua laboris mercedem causari. At nos, fratres, de exigua mercede queri non possumus, cum sciamus eam merita omnia ac vota superare. Quid igitur causamur? quid nos ab hoc opere remoratur? Quantum coniectura colligere possumus, solius tantum laboris penitus recusamus, de hac vna re querimur. Arduum, quippe est virtutis iter, arduum cupiditates noxias vincere, affectus cohibere, linguæ silentiū imperare, voluptatibus frenū inuicere, carnis lasciuiam & perulentiam comprimere, aliena non appetere, propria largiri, ac denique abdicare propria voluntate, ex diuinæ voluntatis beneplacito vitam moderari. Hoc solum causantur homines: hoc eos ab obseruatione auocat legum diuinarum: in aliis enim nihil prorsus habent quod querantur. Quid igitur nunc afferre poterimus, quò hanc vnã difficultatis rationem à medio tollere valeamus? Multa planè sunt, quæ nos ad hoc iuuare possunt: sed pro temporis ratione tria solum afferre conabor, quæ nobis sacre huius lectionis series proponit: quæ si quis re-

Dispo.

et consideret, facile, & hos labores, & multo, etiam grauiores libenti animo perferre poterit. Ea vero sunt (vt breuissimè dicam) immensa Dei nos vocantis bonitas, temporis in quo nos vocat opportunitas, & promissæ mercedis magnitudo. De quibus iam dicere incipiam.

I.

Quisquis igitur virtutis & pietatis laborem detrectas, cōsidera quæso primum infinitam illam Dei bonitatem te ad vitā vocantis. quam cum ex aliis rebus tum ex hac tam assidua vocatione colligere poteris. Nam qui omnibus dei horis operarios vocasse non contempsit, vndecima quoque hora alios vocat, & hac hora vocatis tantundem mercedis tribuit, quantum iis qui tota die laborauerant, is non tam vineæ aut comoditatis suæ, quam operariorum rationem habet. Rectè enim à Philosophis dictum est: Liberalis etiam dandi causas cogitat. Sic igitur infinita illa bonitas, tanto se & sua communicandi desiderio flagrat, vt nullo tempore vocare cesset, quibus dona sua largiatur, & occasiones etiam querat quibus ea cumulet & amplifiet. Qua enim alia ratione mundum & homines in mundo condidit, nisi vt essent in quos bonitatis suæ thesauros effunderet? Quid enim cælo, terra, mariq; egebat rerum conditor, qui cetera hæc omnia absq; vilo temporis initio fuit beatus? Nulla ergo necessitate, sed sola bonitate mundum condidit, vt non solum ipse felix esset sed felicitatis quoq; suæ creaturas oēs, pro cuiusque naturæ conditione consortes faceret. Quod ad eò verum est, vt non desint grauissimi Theologi qui asserant, hæc potissimum de causa Deum non ab æterno (quod facere potuisset) sed in tempore mundum creasse: vt non modo fide, sed hoc etiam argumento veri sancti intelligerent, ipsum nulla necessitate aut vilitate inductum, mundum condidisse, sine quodammodo, hoc est ab æterno fuerat: sed sola naturali bonitate, studioque de creaturis suis, ac præcipuè de Angelis & hominibus bene merendi.

Gregor.

Quid quod hæc etiam de causa humana carne assumpta venit in mundum, vt (quemadmodum D. Gregor ait) fugitiui sui vestigia sequeretur? Quia enim è cælo vocantem homo contempserat, & ad eius voces (quas per Prophetas mandauerat) obsurduerat, ipse pro se venire, & fugitiui hominis vestigia persequi dignatus est. Sic enim frequenter boni patres familias faciunt, qui fugientes seruos ipsi per se vbiq; desituerint, studiosissimè quærent. Neque modo sub gratia (cum misericordie tempus est) sed sub lege etiam, quæ timore magis, quam amore

amore nitebatur, eandem pietatis speciē prætulit. Locum enim ac sedem quam sibi inter homines delegit, non quidem tribunal, aut regale palatium, siue thronum regium: sed propitiatorium voluit, nuncupari: quod quidem propitiatorium quædam aurea erat, supra arcam fœderis posita, quæ videlicet Dei sedentis super eam herubin sedes appellabatur. Quid igitur sedis huius nomine voluit designare, nisi vt tam dulci ac blanda appellatione omnem diffidentia ac terroris ansam ab animis hominum excuteret, & ad se venia & propitiationis nomine inuitaret? Omni ergo ratione inexhaustus ille bonitatis fons homines ad se trahere, & bonorum suorum participes efficiere contendit.

Quid quod non modò summis beneficiis, sed amantissimis etiam vocibus iterùm ac sæpè repetitis, nos ad se vocare nõ desinit? Quid enim illis verbis dulcius? quid suuuius? quid amantius? Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos? Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Quis igitur adeò ferreus erit, cuius tam dura præcordia, quæ hac tali inuitatione, tali promissione, tali quæ Domini sui bonitate non flectatur? Quid verò illa apud Isaiam amoris plenissima iouitatio? Omnes, inquit, sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, proparate, emite, & comedite. Venite emite, absque argento, & absque vlla commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum: & delebitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram, & venite ad me, audite, & viuet anima vestra. Ingenuè fateor infantiam & ruditatem meâ fratres quod quamuis vtcunq; sentire queam quantum diuinæ bonitatis, dulcedinis, & pietatis in his verbis contineatur: quod tamen sentio, verbis explicare non valeo. Itaque orationem ad Dominum vertens, hoc modo cum illo agam. Dic mihi qua misericordiarum pater, quid est quod te tantoperè viget, vt tam blandis vocibus, tam multis præcibus, tot promissis, tot rationibus nos ad te trahere contendas? Obsecro Domine, si quod ego sum tu es, atque ego contra id quod tu (nempe summum bonum, à quo bona cuncta procedunt) quibus aliis vocibus quibusue rationibus, aut præcibus me compellares, meq; ad te vocares? Denique si ita vita tua penderet ex me, vt mea penderet à tua: quid aliud diceres, quid faceres, quàm quod modò facis: cum non tu ex me, sed ego totus pendeam ex te, nec si-

ne te viuere possim? Quam quæso Domine vtilitatem? quod hinc lucrum captas? Quid amittes si tibi ego desim: si tibi non obsequar? si te non diligam? Tu enim es qui es, tu a' tissima bonorum omnium abyssus, tu cunctarum Oceanus diuitiarum, cur tam sollicitè nos quæris: tanto studio quæ nostra sunt curas tam multis vteris obsecrationibus vt nos ad te reuoces: perinde ac vita tua sine nostra constare non possit? O magna misericordia tua, & magna miseria nostra! ô magna bonitas tua, & magna malitia mea! Ego enim Domine te sequi ac persequi deberem, quamuis à me ipse fugeres: quandoquidem salus & vita mea pendet ex te: quod tamen longè aliter euenit, cum non ego te (sine quo viuere non possum) sed tu me (quo non eges) fugientem tam anxie persequaris: non quod tibi aliquid accedat ex me, sed quòd ego sine te nullo modo viuere queam. Hæc igitur prima causa est, fratres, nempe infinita Dei bonitas, & maxima in nos charitas, summumque salutis nostræ studium, quæ nos ad huius vineæ culturam, hoc est, ad salutis nostræ curam (vt nihil sit aliud) impellere deberet.

II.

Huic verò adiungitur etiam temporis quo ad hoc ipsum vocamur opportunitas. Multum enim in omnibus rebus opportunitas valet, quæ res natura sua difficiles & inaccessas, facillimas frequenter efficit. Huius autem opportunitatis occasione

Rom. 13. Apostolus nos ad virtutis studium inuitat: quòd videlicet nox præcesserit, dies autem appropinquauerit. Ab hac item cum ait: Peccatum vobis non dominabitur, non enim estis sub lege, sed sub gratia. Lex enim iram (vt ipse ait) operatur, gratia vitam & iustitiam. Ab eadem item Isaias cum ait: Querite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Vterque autem ab opportunitate temporis, in quo gratia regnat, hortatur nos, ac in vacuum gratiam Dei recipiamus.

Isa. 61.

Hoc enim tempus est annus ille placabilis Domino, hoc est, annus iubilæi, annus remissionis, annus placationis & propitiacionis in quo Deus pater pretioso filij sui cruore placatus, non modò commissorum veniam, sed etiam Spiritus sui celestij quique donorum abundantiam super omnem carnem effundit. Denique eos qui hoc tempore vna non amplius hora laborarunt pares iis facit, qui portauerunt pondus diei & æstus. Quid hoc est? Multi sunt huius loci atque totius huius parabole explanationes. Sed cum Scriptura sacra secunda sit, multa, que frequenter mysteria exiguo verborum ambitu clau-

Jat, apparet sanè Dominum in hac parabola, cum alia multa, cum præcipuè difcimen inter veterem & nouam legem, quam ipse ferre veniebat, assignare voluisse. Sicut enim videmus in hac parabola nouissimos minore labore parum cum primis mercedem qui plus laborauerant, percepisse: ita minori labore homines hoc tempore, & legis onus, & æternæ vitæ mercedem, quam veteres consequuntur: partim, quia onus legis nouæ leuius factum est, tot legalibus præceptis è medio sublati: partim quia longè plura diuinæ gratiæ adiumenta nouissimis quàm primis data sunt. Quo factum est, vt multo minori labore homines hoc tempore & pietatem colant, & æternæ vitæ mercedem consequantur. Quæ enim veteres illi ad virtutem adiumenta, præter egena & vacua sacramentorum elementa, & Dei legem habebant? Quæ quidem lex aded præcarum non extinguebat, vt etiam illud per occasionem, hoc est, per multarum rerum prohibitionem aceret, & irritaret. Veræ enim ab ingenioso Poeta dictum est. Quod licet ingratum est: quod non licet, acrius urget. At nos hoc tempore quàm multa habemus sacramenta, non quidem vacua & egena: sed cælesti gratis fecundissima! quàm multa Christi beneficia! quàm magna ad Dei amorem incitamenta! quàm multa non modo Christi, sed etiam tot Martyrum, Confessorum & Virginum (qui ab eius disciplina prodierunt) exempla, quibus veteres caruerunt! Quanta item lux in Euangelica, quanta in Apostolica doctrina eminet! quanta in sacris Ecclesiæ doctoribus, qui ex his fontibus haustas diuinæ gratiæ aquas nobis propinaut: adeo vt propheta dicat: repletam esse terram scientia Domini, sicut aqua maris operientis. Quid hic merito Christi referam, quibus ditamur, quid sanguinem quo abluiur? quid preces quas in nomine eius quotidie fundimus? Denique tanto plura & maiora diuini Spiritus adiumenta sub gratia, quàm sub lege mortalibus Christi merito data sunt, vt Iouannes dicat: Nondum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Post cuius gloriosam passionem vsque adeo cælestis Spiritus gratia inundauit, vt ipse idem Dominus dicat: Qui in me credit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Itaque non iam stillæ gratiarum, sed ingenita flumina inundare cœperunt. Vnde Isaias Ecclesiam Christi locum fluitiorum, riuus latissimos, & patentes appellat. His igitur tam multis adiumentis quis dubitet, diuinæ legis onus & spiritualis vineæ cultum fieri multo leuiorem, non tamen veterum metitis inferiorem? Quare non mirum est, si minori

Isa. 2.

Ioan. 1.

Ibidem.

Isa. 33.

labore nouissimi primis pares fiant, quamuis maiores primi labores susceperint: ut potè qui minoribus quidem adiuuentis, sed pari tamen fide & obedientia Domino seruerint. Si enim in æquali cum illis gratia decesserunt, æqualem utique cum illis mercedem gloriæ percipient.

Sed opere præcium erit, ut quæ hætenus dicta sunt, præsentis Euangelij parabola accommodemus. Hac igitur in re qui sub gratia degimus, veteribus illis Patribus meliore conditione sumus: quòd illi quidem sub Sole, nos sub umbra, illi sub meridiano æstu, nos sub tepente vespere laboramus. Hoc enim nomine de patrefamilias priores illi queruntur, dicentes se portauisse pondus diei & ætus, quod nouissimi minimè portauerunt, qui ad uesperascente iam die ad vineam venerunt. Quid igitur hoc est? Sciendum fratres, præcipuum virtutis colendæ laborem, non ex ipsa virtute (quæ ex natura sua suauissima, & rationali creaturæ maximè consentanea est) sed ex appetitus nostri motu procedere, in quo fomes peccati (qui ab originali peccato manat) sedem sibi constituit. Hic autem fomes est noxius ille calor, pro cuius extinctione quotidie Dominum oramus: Extingue flammam litium, aufer calorem noxium. Qui quidem calor, velut spiritalis quædam febris est, quæ vitalem animæ nostræ humorem atque virtutem vi sua depascitur. Cuius noxij caloris imaginem representabat fornax illa Babylonica, quam satellites regis Babylonis, hæc est, demones incendere non cessant: qui satis per se incensum animum, & ad malum procliuem suggestionibus suis magis ac magis inflāmant. Ab hac autem fornace ardentes prodeunt flammæ ambitionis auaritiæ, dissidiorum, irarum, ac præcipuè luxuriæ: de qua D. Gregorius ait: quòd eius ardor vsque ad cælum ascendat, fœtor usque ad inferos descendat. Hinc etiam superbiæ & arrogantis fumus oritur, quo mentis nostræ oculi excæcantur. His flammis ait Salomon, cum foeminarum amore incensus alienorum Deorum sacra coluit. His etiam huius pater David fuit incensus, quando æstu libidinis inflammatus, adulterij scelus homicidio cruentauit. His denique multi alij robustissimi etiam viri exusti sunt: quòd ipse idem Salomon de meretricis loquens, testatur his verbis: Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab illa.

Hic igitur noxius & pestilens ardor, ante Saluatoris aduentum velut in meridiano æstu feruebat: quia nondum rore gratiæ & nube spiritus offusa, vim illam suam aliqua ex parte remiserat. Ceterum ubi spiritus de excelsis missus est, ubi salu-

ais & gratiæ autor exortus est, vbi vetus homo noster simul crucifixus est, vbi refrigeratis aquæ vnda ex latere Christi manauit, vbi denique ros diuinæ gratiæ menti infusus, ardori venienti obuiam processit, illum vtique miro modo humiliavit, ac temperauit. Quod ad teporem redacto, innumerares deinde sanctorum myriades deuicta carne, & cupiditarum eius ardore restincto, emergere in mundo cœperunt. Hoc est autem quod Isaias in spiritu futurum vidit, cum ait: Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem: videlicet ad refrigerandos eos qui sub æstu concupiscentiæ & ardore carnis laborant. Quod quidem refrigerium apertius deinde exponit, cum ait: Et tabernaculum erit in vmbraclulo dei ab æstu. Quibus verbis ea dona gratiæ designauit, quæ nos ab æstu illo & ardore cupiditarum tuentur. Quæ quidem dona hanc cælestis vitæ professionem adeo facilem reddiderunt, vt minori quidem æstu atq; labore qui nunc sub gratia degimus, parè cum antiquis Patribus iustitiæ mercedem recipiamus.

Sed non deerunt fortasse qui dicant: Ego nunc sub noua lege gratiæ viuo: nec minus tamen me æstus concupiscentiæ, ardoresque cupiditarum, quàm veteres illos homines sub lege militantés vrunt. Quid igitur hoc mirum est, si tu in ipso gratiæ tempore constitutus, gratiæ remedia & medicamenta non requiris? Quid mirum si istis cupiditarum flammis, quæ intra te sunt, combuteris. si ad spirituales aquas, quæ de fontibus Saluatoris manant, accedere negligis? quid mirum si febribus cupiditarum æstus, qui salutaria cælestis medici medicamenta repellis? Neque repellis modò: sed accusas etiam quoscuque ad ea proferre vides, cum aduersus eos obloquaris, qui hæc diuina remedia frequentant. Quorsum (inquis) toties confiteri, toties ad Eucharistiam accedere? quæ tam multa peccata isti committunt, qui penè quòtidie confitentur, cum id Ecclesia semel tantùm in anno præceperis? O te cœcum & miserum! an ignoras hæc quotidiana sacramenta non ad veterum modo peccatorum remissionem, sed ad futurorum quoque remedium esse instituta? Hoc enim Confessionis & Eucharistiæ proprium munus est: non modò vetera peccata tollere, sed ad noua etiam vitanda vires & robur addere. Cum ergo in quòtidianæ infirmitatis assiduarumque tentationum remedium hæc duo sacramenta instituta sint, si variis quòtidie tétationibus infestamur, si periculis vndique cingimur, si omnis creatura in laqueum & mulcipulam insipientium pedibus facta est, si carnis concupis-

*Cypri.
in Epist.*

centia æstuat, fallax mundi species insidiatur, demones nunquam dormiunt, sed vigilantibus ac dormientibus bellum inferunt: si denique (vt Cypriani verbis vtat) tenacibus semper illecebris vinolentia inuolat, inflat superbia, iracundia inflammat, rapacitas inquierat, crudelitas stimulat, ambitio delectat, libido præcipitat: si hæc, inquam, omnia quotidie contra me militant, qua fronte tu mihi quotidiana armorum munimenta subtrahis, cū me quotidie tot acerrimorū hostium agmina circumfedeant? Nimirū quia tu neq; hos esse hostes intelligis, nec animę vulnera sentis, neque lethalis peccati malitiam agnoscis: ideo remedia negligis, quia morbum adeò non agnoscis, interdum accersas, & pro voluptate ducas, vt potè qui diabolo exæcante, esse sub sentibus delitias computes. His igitur Sirenarum vocibus vit pius oculos semper habere debet: verum esse intelligens, quod D. August. ait: nempe, paucorum esse inter multa illecebrosa, & multa fallacia Deum nosse & amare: nisi eorum quibus præceptum Domini lucidum illuminat oculos, vt nec in Dei, nec in proximi amore fallantur. Sed ad rem. Videtis ergo fratres, quantum inter nouos & veteres fideles diferimnis sit: quod illi, cū nouæ legis beneficiis & singularibus auxiliis non ita iuuarentur, neque eos abundantium aquarum fontes haberent, quibus æstus carnis & fomitis temperarent, dicere potuerunt se portasse pondus diei & æstus: vt potè qui non sub vespertis temperie, sed sub meridiano concupiscentiæ ardore laborarent. Nos autè hoc verè dicere non possumus, qui rorem qui nubem, qui salutarem aquam, qui denique vmbra[m] habemus, sub qua laboramus: quam nobis Christus in arbore crucis appensus exhibuit, sub qua læta Sponsa dicebat: Sub vmbra eius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Hęc igitur tēporis opportunitas, si attes, nos ad laborandū in hac vinea Domini vehementer accēdere debet.

August.

1. Cor.

III.

Lucæ 6.

Supereffertur tertium, hoc est, mercedis magnitudo, quæ laborantibus tribuitur: de qua Saluator ait: Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrū. Excute quæso omnes mensuræ optimæ circumstantias, easque omnes in hac vna Domini mercede plenissimè reperies. Quid enim quamlibet auidissimus emptor desiderare possit, quam vt mensura sit bona, deinde conferta, tum coagitata, ac demum supereffluens? Talis ergo mensura illa est, talisq; merces, quæ fidelibus operatis in cælo reposita est. Ideoque non immerito.

immerito denarius appellatur, quia in eo omnium bonorum summa continetur. Denarius enim numerorum omnium maximus est. Nul a enim est natio quæ numerum aliquem supra decimum addat, nisi deuo ipsum repetat. Si enim dixeris vndecim, duodecim, perinde est ac si dicas, vnos & decem, duos & decem, tres & decem. Cùm ergo Dominus cultoribus vineæ suæ denarium promittat, omnium vtique bonorum vnam (quæ illo clauduntur numero) promississe intelligendus est. Quicquid enim lingua proferte, quicquid animus cogitare, imaginatio fingere, humana voluntas desiderare potest hac vna mercede continentur: excedit merita, superat vota, vincit desideria: vbi erit quicquid voles, & nõ erit, quicquid nolis. Quisquis enim infinitum illud & summum bonum fuerit adeptus, hæc omnia in vno eo simul coniuncta, atq; ad eò infinitis partibus amplificata deprehendit. Hinc ipse Dominus Mosi faciem suam auidissimè cernere cupienti, idq; suppliciter & anxie obsecranti respondit: Ego ostendam tibi omne bonum. Quomodo omne bonum: Quia nimirum in ipso est omnis honestas, omnis vtilitas, omnis suauitas, omnis dignitas, omnis gloria, omnis felicitas, omnis honor, omnes deliciae ac denique omne bonum. Hic ergo denarius laborantibus promittitur, in quo quidem imago patris imprimi solet: vt intelligas summam mercedis huius esse, Regis æterni faciem videre. Sicut Itatas ait: Regem in decore suo videbunt. In decore (inquit) suo, non in toto decore: hoc enim vni Deo seruum est, qui totum decus suum solus comprehendit. Reuera tamen eundem ipsum non in creaturis sicut in hac vita: sed facie ad faciem in se ipso videbimus, atque in illo quæ ab eo sunt condita contemplantur quæ quidè longè perfectius in eo, quàm in se ipsis cognoscemus. Vnde D. August. cognitionem illam, quia clarior est, matutinam: hanc verò quod minus clara sit, appellat vespertinam. Qualis ergo erit merces illa, videre Deum heu! est, hoc est, videre infinitam illam pulchritudinem, incircumscriptum illud lumen, summum illud bonum, pelagus illud omnium diuinarum, librum illum omnium secretorum, faciem illam omnium gratiarum, cuius pulchritudinè Sol & Luna mirantur: quam laudant astra matutina, & cuius aspectu filij Dei sine fine pascuntur? Si ergo fidelibus operariis hæc merces proposita est: quis tantus labor in colenda Domini vinea esse potest, quem non spes tanta mercedis leuissimè reddat? Cùm à philo sopho quoddam quid esset in rebus humanis dulcissimum quaereretur. Acquirete inquit. Dulce enim est, quod vel labores ipsos cùm emolu-

Isa 33.

August.

mentum afferat, dulces facit ac leues. Si hoc igitur spes terreni lucri præstat, quid non præstabit hæc tanta merces, quæ neque tempore finitur, nec fastidio minuitur, nec multorum participatione decrescit, nec vetusta e absumitur, nec alicuius inuidia interceptur, quam nec morbus infestat, nec mors adimit, nec latro surripit, nec casus eripit, neque vlla vnquam vis vel hominum, vel dæmonū auferre potest: quam nobis Christus Dominus clemēter impartiri dignetur, cui est gloria & imperium per infinita secula seculorum. Amen.

Dominica in Sexagesima concio prima, in qua lectio
Euangelica explanatur.

THE. Exiit qui seminat seminare semen suum. Luc. 8.

Exod. 8.

Preceptum olim erat Sacerdotibus in lege, vt è speculis mulierum speculum in tēplo coram positum haberent, ad quod seiplos cōponerent, quoties ad facta ministeria exercenda parabantur. Quia verò (vt Apostolus ait) omnia in figura cōtingebant illis, hoc quoq; figuram esse, quæ ad vitæ nostræ cōstitutionem referenda sit, dubitandum non est. Nos enim fratres, qui Christo nomen dedimus, non secundum literam (vt hæretici blaterant) sed secundum spiritum sacerdotes sumus. Sicut enim Christus Dominus (qui verus erat Rex) reges nos fecit (qui videlicet cum eo in cælesti patria regnaturi sumus) ita qui sacerdos erat, nos quoque in sacerdotes consecrauit, vt spirituales hostias offeramus acceptabiles Deo per ipsum. Sicut ergo illi corporeum speculū propositū ante oculos habebant, in quo se conspicerent, ne quid esset in corpore distortū, aut sordidū, aut alio genere vitiosum: ita nos spirituale speculū habere par est, in quo spirituale animæ nostræ fac. & videre possimus. Hoc autem speculum doctrina Christi & Sanctorū est, in qua cum præcipitur nobis quid ad puritatem & decorem vitæ facere debeamus: facile quid nobis de sit, & quid sit incompositum, intelligimus. Sapienter enim à Philosophis dictum est, rectum sui mensuram esse pariter & obliqui. Obliquū enim recto comparatum apertè obliquitatem suam detegit. Sic igitur doctrina sacra dum rectam viuendi viam docet, omnes animæ nostræ (vt ita dixerim) obliquitates, quālibet occulte sint, facile declarat. Hinc Apost. inter diuini verbi laudes, hanc etiam commemorat, quòd sit discretor cogitationum & intentionum cordis, &

Heb. 4.

nulla

nulla creatura sic inuisibilis in conspectu eius. Hoc ergo diuini
 uerbi speculum omnia refert, omnia detegit, omnia discernit, si
 quis a i illud faciem mentis suae explorare velit. Id cum multis
 exemplis ostendi possit, satis ad hoc praesentis Euangelij doctrina
 sufficit: ad quam si quis diligenter scriptum examinare velit,
 in quo anima sua statu sit, & omnes profectus aut defectus sui
 causas facillè deprehendet: ita fiet, ut sublatis malorum causis
 ipsa quoque mala pariter auferantur. Omnia uerò hæc caelestis
 magister appositissima quadam parabola explicat. Quam ut piis
 & attentis auribus audiamus, caelestem opem sacratissimæ Vir-
 ginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Parabola sic habet: *Cum uerba plurima conueniret, & de ciuitati-
 bus properaret ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat se-
 minare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & concul-
 catum est, & uolucres cali comederunt illud. Aliud cecidit supra petram
 & natum aruit, quia non habebat humorem: & aliud cecidit inter spi-
 nas, & simul exortæ spine suffocauerunt illud: & aliud cecidit in terram
 bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui
 habet aures audiendi, audiat. Quid hæc quadruplici teriarum & se-
 menum differentia significare Dominus uoluerit, idem ipse pau-
 lō inferius declarat. Nunc ab hac nouissima Domini acclama-
 tione sermonem exordiamur. Qui habet (inquit) aures audiendi,
 audiat. Quid ais Domine Iesu? An non aures habent omnes isti
 qui te audiunt? Certè, si aures haberent, nequaquam Dominus
 sigillatim diceret: Qui habet aures audiendi, audiat. Nequaquam
 etiam Hieremias Propheta quaereretur: Cui loquar? aut quem
 contestabor, ut audiat? Ecce incircuncisæ sunt aures eorum, &
 audire non potuerunt. Instante itaque auditorum multitudine
 dignum uerbi Dei auditorem Vates sanctus non inueniebat:
 quod omnes incircuncisæ auribus essent. Qui sunt autem qui
 incircuncisæ aures habent? Illi nimirum (ut Theodoretus ait)
 qui sine ullo defectu quæcunque dicuntur audiunt: qui nihil
 adeo fecerunt & turpe est, quod ab auditu suo reiciant, &
 amputandum curent: qui omnibus nugis, fabulis, mendaciis,
 detractionibus, obloquutionibus, & turpiloquiis aures semper
 paratas atque patentes habent: ad diuinorum uerò eloquiorum
 tractationem (si quis fortè de eis sermonem instituat) prorsus
 oculos tanquam quippe doctrinam non sustinent, sed ad sua de-
 sideria coaceruant sibi magistros, prurientes auribus. Horum
 autem auditorum mores & ingenium Plutarchus appositissima
 similitudine describit his uerbis: Si quis de coniugio quoquam*

Hier. 9.

Theodor.
super
Hier.Plutarch.
in curios.
105.

loquatur, aut de sacrificio, aut de deductione, indiligenter & os-
citantet audit curiosus: aitque sibi pleraque iam audita esse:
iubetque narrantem conferre sermonem in pauca, aut præter-
currere. Quod si quis assidens referre cœperit vitiatam virgi-
nem, adultæ ram vxorem, aut institutam licem, aut dissidiũ tra-
ctum: hic nec dormitat, nec causatur deesse otium. Quemad-
modum enim cucurbitulæ, quod in carne deterrimum est, ad se
trahunt: sic curiosorum aures deterrimos quosque sermones
attrahunt: & (vt melius dicam) sicuti ciuitates habent portas
quasdam nefastas, sinistrique omnis, per quas educunt suppli-
cio capitis destinatos, sordisque atque purgamenta eiciunt (ni-
hil autem purum aut sacrum per eas vel ingreditur, vel egredi-
tur) ita per curiosorum aures nihil probum aut venustum tran-
sit: sed sermones de cædibus aditum inueniunt, atque ibi ver-
santur, impuras & impias fabulas se cum deferentes. Hactenus
ille. Tantum igitur hominum aures conuenientissimo nomine
Vates sanctus incircunci as appellat, vt quæ nihil impurũ aut
fœdum à se præscindendum atque reiciendum putent. Quas
ad verbum Dei audiendum ineptas esse ait: quoniam hisce re-
bus oppletæ, aditum diuinis eloquiis præbere non possunt, quæ
purgatæ mentis aures desiderant.

Cuius autem periculi sit verba Dei audire, nec proficere, vix
vlla oratio satis explicare poterit. Certè inter cætera reproba-
tionis signa, quæ sancti Patres designauerunt, hoc in primis nu-
meratur, autore paulo qui ait: Terra venientem super se bi-
bens imbrem, proferens autem tribulatioes & spinas, in sa quibus
colitur, reproba est, & maledicto proxima: cuius consumma-
tio in combustionem. Quid his verbis vel apertius, vel formi-
dabilius? Non protinus de ægri salute desperamus, quãuis gra-
uiter agrotet, si adhuc medicamentis a iuuuano iuuatur.
At cum morbus indies ingrauescit, & medicamenta nihil con-
ferunt: quæ spes salutis reliqua est? Quis autem dubitat ægro-
ti animi medicamentum esse Dei verbum? At hoc frustra æ-
græ menti adhibitur, imminens exitij maximum argumen-
tum est. Quamdiu opifex aliquis artis suæ instrumenta retinet
quibus operari queat, spes est eum & sibi victum parare, & cre-
ditori satisfacere posse. Quo fit, vt cum debitores prædia quo-
que sua distrahere, ad æs alienum persoluendum, teneantur: si
aliter soluere non possunt: artis tamen instrumenta diuendere
non tenentur, ne & sibi ipsis & creditoribus desint. Quibus au-
tem alii instrumentis (vt D. Chryostomus ait) Christianus
heano, quàm diuinis verbis & institutis vitam suam regit &
modera-

Simile.

Simile.

Heb. o.

Simile.

Simile.

Chryost.

moderatur? Vbi verò his spiritualis vitæ instrumentis auditor nihil omnino proficit (quod illis euenit, qui concionibus quotidie audiendis nihil meliores euadunt) quam de illis spè conciperet: valeamus? Hinc legimus Paulum (quamuis miti & placido ingenio esset) tanta tamen actimonia aduersus Simonem Magum (quod Dei verbis obstisteret) incanduisse, vt illum & subita cæcitate, & his acerbissimis verbis feriret: O plene omni fallacia & nequitia, fili Diaboli: nõ desinis subuertere vias Domini bonas: Vias autem Domini verbum eius appellauit, quòd hoc viam illi munit, qua ad mētes hominum peruenire queat. At, quàm multi modò in Ecclesia sunt, qui sibi ipsis Simon Magus effecti sunt: hoc est, qui diuinis verbis aures profus obstructas habent? Quàm multi in quos illud meritò iactari possit, quod de suis oīm ciuibus idem propheta querebatur: Ecce verbum Domini versum est illis in opprobrium, & non suscipient illud? Quid enim nos tam multis vocibus, totq; repetitis concionibus profecimus? Quis vestrum prauam iurandi, obloquendi, malè precãdi, ambiendi consuetudinem nostris admonitionibus à se abdicauit? Quis odia in fratres, atque dissidia? quis vindictæ cupiditatem? quis imputum amorem deseruit? quis linguæ petulantiam frenauit? quis oculorum lasciniam cõpressit? quis manus à rapacitate continuit? quis cor ab impurise cogitationibus immune conseruauit? quis deniq; aliam vitam, alios mores induit? Videor mihi non altum nos (cum homines admonemus) referre fructum, quàm vt Dei aduersus eos causam in extremo iudicio tuemur: ne quis ad malorum suorum excusationem, ignorantia prætexere queat. Quilibet ergo concionator illi quoq; Domini Saluatoris apud Isaiã verba poterit vsurpare: Ego autem dixi: In vacuum laboraui: Vanè, & sine causa fortitudinem meam cõsumpsi. Ergo iudicium meum cum domino, & opus meum cum Deo meo. Hoc est: cum meo munere in Euangelica doctrina tradenda successum, si minus forè euangelizando profeci, non est cur ab euentu iudicandus sim: non est cur vel Dei iudicium pertimescam, vel laboris mercedem amittam, si docendi, & seminandi officio parum respõderit prouentus. Verùm hoc fratres (vt piissimè ac sanctissimè D. Bernar. ait) nequaquam studiosos verbi Dei ministros, & fraternæ salutis amantes satis consolatur. Sicut enim (vt idem ait) pia mater nullam in morte filij consolationem percipit, quòd diligentissimè illius curam gesserit: nec quicquam præter miserit, quod modò ad salutem eius pertinere crediderit: ita pius concionator non potest non vehementer

Act. 13.

Hiere. 6.

Isa. 49.

Bernard.

Simile.

ang.

angi, cum tot animarū interitū videat, etiā si s officio suo men-
defuerit, neq; vl o eius vitio aut negligētia perierit. Hęc anobis
fratres paulò fusius dicta sunt, vt illā Domini sententiā expli-
caremus: *Qui habet aures audiendi, audiat.*

I.

Hac ergo sententia finito sermone, dimissāq; concione, ac-
cedētes discipuli grauissimā Domino quęstionē proposuerunt:
Quare inquit, in parabolis loqueris eis? Parabola hoc in loco idē
ferē est, quod ænigma: hoc est, sermo obscurus, & ad intelligen-
dum difficilis. Sensus ergo quęstionis est: Cur tu Domine, qui
à Deo venisti: magister, obscuris & implicitis verbis ita doces
homines, vt nihil intelligant, ieiunūque à cōniuiu cęlestis tuz
doctrinę discendant? Cur parabolis & inuolucris verborum te-
gis sacramenta cęlestia: quasi auditoribus tuis doctrinam sal-
utis inuideas? An non tu es ille pastor, qui errabundam ouem
per tot viarum anfractus diligentissimē quęsitam, super hume-
ros tuos ad caulās baiulasti? An non tu ille ipse es, cuius cibus,
vita nostra? cuius potus, pœnitentiā nostra? cuius requies, a-
lus nostra? cuius gloria, redemptio nostra? Vbi quęso Domine
sūt magnifica illa Vatū promissa: Filij Sion lætamini in Domi-
no Deo vestro, quid dedit vobis doctōrē iustitię? Et illa; Et erunt
oculi tui videntes pœceptorē tuū, & aures tuę audient vocem
post tergū mouentis: Hęc est via, ambulate in ea, & non decli-
netis ad dexteram, neque ad sinistram? An nō in hoc venisse di-
ceris in mundū, vt illuminares eos qui in tenebris, & in vmbra
mortis sedent, vt per lumen reciperemus, qui ab ipso matris
vtero cęci in tenebris errabamus?

Iocel.

I/a. 30.

Luc. 1.

Rom. 13.

Quodque admirationem auget, id facis non sub lege, sed sub
gratia: quando iuxta apostolum, Nox pœcesserit, dies autem
appropinquauerit: quando cęssaerunt vmbre & inuolucra fi-
gurarum, quando velum templi scissum est medium, & Sancta
sanctorum detecta sunt. In hac luce meridiana, atque sub hoc
splendidissimo Sole tenebras & nubila parabolarum obiectis o-
culis nostris: perinde ac in lege & vmbri more Iudęorum ver-
satemur? Quid ad hoc dicemus fratres? Hoc enim mysterio
vacare nullo modo potest.

Vt huic igitur quęstioni respondeamus, illud primò statuē-
dam est, quod omnis scriptura consona voce pœdicat: Deum
reddere vnicuiq; siue pœmiū, siue supplicium, pro eo ac quis-
que se in vita gerit. Deinde etiam illud statuēdum est, inter ea
pœmia quę iustis proposita sunt, internam quoque lucem, &
vberioream diuinarum rerū cognitionem promitti: inter sup-
plicia

plicia verò improborum, tenebras & cæcitate[m] mentis præci-
 puè numerari. Vnde inter varia dona quæ Iſaias piis homini- *Iſa. 58.*
 bus Dei nomine pollicetur, hoc quoque ait, Implebit ſplendori-
 bus animam tuam, & oſſa tua liberabit. Quot enim bona ope-
 ra vir pius multiplicat, tot etiam cæleſtis gratiæ ſplendoribus à *Ezech. 8.*
 Deo illuminatur. Hinc facta illa Ezechielis animalia, cum cæ-
 tera corporis membra certo ac definito numero haberet, oculo-
 ſis tamen antè & retrò plena eſſe dicuntur: vt hac ratione in-
 telligeremus quàm ingenti ſpiritus lumine Dominus piorum
 hominum mentes circumfundat, vt potè qui nihil intra ſe ha-
 beant, quod non ſit hoc lumine munitum atq; vallatum. Idem *Pſal. 31.*
 quoq; Dominus in Pſalmo ſic più virù alloquitur: Intellectum
 tibi dabo, & inſtruà te in via hac qua gradieris, firmabo ſuper
 te oculos meos. At cōtrà improbo cuiq; inter varia maximaq; *Deut. 21.*
 ſupplicia hoc quoq; minatur: Percutiet te Dominus cæcitate
 & amentia, & palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in te-
 nebris, & nō dirigas vias tuas. Iſaiam verò Prophetam his ver-
 bis Dominus alloquitur: *Ex cæca* cor populi huius, & aures eius
 aggraua, & oculos eius claude, &c. Imperatiua poſuit pro futu-
 ris, ſenſus enim eſt: Denuntia huic populo fore, vt cæcitate[m]
 mentis propter ſcelera ſua incurrat: Et aures eius aggraua, hoc
 eſt, velut mole aliqua eius aures obturandas, & ſordibus imple-
 das, ne verbū ſaluſis percipiat, & uicinate. Hæc autem mentis
 cæcitas omniū ſuppliciorum, quibus Dominus in hac vita im-
 probos plēctit, extremum eſt. Vbi enim huc infelix homo per-
 uenerit, vix vtiſ Eccleſiæ vocibus, vllis aut plagis, aut etiam mi-
 raculis à ſolito improbitatis curſu reuocatur. Quod non obſcu-
 rē Dominus inſinuat, cum de Pharaone ad hunc modū ex- *Exod. 11*
 cæcato ad Moſem dixit: Non audiet vos Pharaō vt multa ſi-
 gna fiant. Hoc enim excæcorū proprium eſt, nullis nō modò
 verbis, ſed neq; verberibus aut etiā ſignis impietatem deſerere.
 Sic etiam illi quoq; obcæcati fuiſſe videntur, de quibus Zacha- *Zach. 7.*
 riæ 7. Dominus ait: quòd cum Prophetarum vocibus ad iuſti-
 tiam & pietatem vocarentur, noluerunt attendere: ſed auerte-
 runt ſcapulam recedentes, & aures ſuas aggrauauerunt, & cor-
 ſuum poſuerunt vt adamātem, ne audirent legem. Faxit autem
 Chriſtus Dominus, ne multi etiam nūc ſint inter nos, qui pro-
 pter inueteratam peccandi conſuetudinem, hoc idem peccus
 adamantinum geſtent. Cum enim pleroſque videamus que ti-
 dianis Eccleſiæ vocibus toties repetiſ, nihilo magis quàm
 illos cōmoueri, aut ab improbitate ceſſare: non obſcurum in-
 diciū eſt, eos eundem adamantem in corde geſtare: quod
 periculu[m]

periculorum omnium extremum est.

Hæc ita constituta non erit difficile propositæ quæstioni respondere: cur videlicet magister cælestis parabolæ sensum discipulis quidem exposuit, cæteris autem non exposuerit. Non aliam huius rei causam extitisse arbitror, quàm quòd hoc exèplo ea quæ hæcenus diximus, voluerit explicare. Sicut enim hoc in loco servator propositam populo parabolam discipulis quidem apertissima oratione declaravit, astanti autem turbæ declarare noluit, (illos videlicet doctrinæ explanatione illuminans, hos verò pro eo atque eorum improbitas merebatur in tenebris derelinquens) sic planè superius ille arbiter in internæ lucis atque doctrinæ suæ dispensatione cum hominibus se gerit, Pios namque homines quo magis in pietatis studio proficiunt, eo magis internis splendoribus, ac diuinarum rerum cognitione illuminantur: improbos verò quò magis ab eo recedunt, eo magis diuina luce destituere solet, donec tandem eo petueniant ut excitatam mentis incurrant. Hinc Salomon ait: Iustorum semita quasi lux splendescens, procedit & crescit vsque ad perfectam diem: hoc est, vsque ad æternitatis splendidissimum diem, in quo videlicet in lumine Dei videbimus lumen. Hanc autem Salomonis sententiam Apostolus & confirmat, & declarat, cum de piis hominibus loquens ait: Nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Hoc est, nos diuini luminis splendorem in animabus nostris tanquam in puro speculo recipientes, diuina luce & claritate ita perfundimur, ut quotidie sicut de virtute in virtutem, ita à claritate in maiorem claritatem proficiamus: diuino videlicet Spiritu hoc in nobis operante. Videtis ergo inter piorum hominum præmia hanc diuinæ lucis vsuram & continuum eius incrementum numerari. Contra verò improbi, quo plura scelera & flagitia viuendo cumulant, eo densioribus tenebris circumfunduntur. Cuius ea vel præcipua ratio est, quòd per peccatum homo ab æterna illa & increata luce recedit: quoque frequentius peccat, eo magis ab ea recedit, propiusque ad principem tenebrarum accedit. Cuius rei opera densioribus tenebris ac excitate perfunditur. Quid enim aliud à principe tenebrarum, nisi tenebræ manare poterunt? Illis ergo diuinum lumen præluet, ut eis pro virtutibus suarum merito parabolarum abscondita reuelentur: his autem, peccatis eorum exigentibus, non perinde luget. Quam sententiam Dominus apud Mattheum apertissima oratione confirmat *Math. 13.* cum ait: Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, & quod

& quod videretur habere, auferetur ab eo. Scelerati enim homines diuina gratia propter scelera sua destituti, adeo non proficiunt, ut etiam quotidie deficiant, & ea etiam quæ habere videntur amittant. Sed dicetis forsitan, quid istis relinquatur diuinæ gratiæ luce sublata: Nimirum superest infotens ac mortua fides, & spes, quas non raro scelerati homines amittunt, dum vel peccatorum mole obruti, de salute sua desperant: vel à Diabolo delusi (quemadmodum hæc infelicissima tempora testantur) fidem etiã produnt, & ab Ecclesia sinu discedunt. Hanc ergo adeo dissimilem piorum & improborum sortem significare hoc in loco Saluator voluit, cum discipulis parabolæ mysterium explicauit: populo autem (qui improborum hominum typum gerebat) explicare noluit.

II.

Hac igitur quæstione explicata, incipit Dominus parabolam discipulis explanare. *Semen* (inquit) *est verbum Dei*. Iu: e quidem verbum Dei semen appellatur: quod quidem quantitate paruum, virtute tamen & fecunditate magnum est. Huius autem verbi sator filius Dei est, qui quoad hunc seculi agricolario durabit, spiritualem hanc culturam nunquam intermitteret. Sicut enim dæmon & zanziorum seminator esse dicitur, qui a perpetuum munus & officium eius est prauas opiniones ac suggestiones in animis hominum seminare, ita contra Christus Dominus bonus sator esse dicitur, quia continuus eius munus est sanctas cogitationes & affectus cordibus nostris immittere.

Quod planè eleganter Hieronymus Vidas his carminibus cum Deo loquens expressit:

*Mentibus in nostris semper seris aurea recti
Semen: si quæquam ingredimur te iudice dignum,
Tu nobis das velle prius: dein sufficis aptam
Qua fieri id possit vim, nec te subratibus vitio.*

Hac igitur verbi Dei feminator non modo per se, sed per varios etiam huius agriculturæ operarios verbum hoc seminat, videlicet per Apostolos, per Prophetas, per sanctos Ecclesiæ Pontifices ac Doctores, perq; omnes factorum eloquiorum tractatores: de quorum grege (quamuis indigni & impares tanto muneri) nos quoque sumus.

Dominus igitur aut per se, aut per nos etiam semen verbi faciente, varium sanè fructum terra germinauit. Quædam enim seminis portio in terra quæ iuxta viam erat cecidit: quæ quidem partim à viatoribus concalcata, partim à volucribus direpta, nullum retulit fructum. Expendamus hoc in loco primum quid sit

fit: vnde inde quid terra posita iuxta viam. Per viam, infideles rectè accipiuntur. Sicut enim vita via ad omnem profus culturâ inepta est: ita isti qui fide carēt (sine qua nullus sanctitatis fructus, nulla spiritalis cultura esse potest) ad omnia æternæ vitæ germina inepti sunt. Via etiam ab omnibus prætereuntibus conculcatur, atque ita isti sine villo delectu ab omnibus cogitationibus & immundis spiritibus facilè proteruntur. Vbi enim nullus Dei respectus, nulla fides est: nemo est qui huiusmodi spiritibus & suggestionibus mētis ostia claudat. Tali enim animæ fidei præsidio destitutæ, dæmones illud propheticum dicunt: Incuruare vt transeamus. Hoc est: Honorem præsentis nostræ exhibe, & da locum nostris pedibus, vt supra te nobis ingredi liceat. Hæc igitur via dæmonum est, & via quidem lata quæ ducit ad perditionem. Cæterum terra quæ non quidè via, sed viæ finitima est, si esse meritò censetur, qui infidelibus istis quàm simillimi sunt: qui sola tantum informi fide & spe ab eis distant, qui fidem Christianorum, mores verò & vitam habent Ethnicorum: de quibus Apostolus ait: Confitentur se nosse Deum, facti autem negant: qui videlicet quod verbis prædicant, moribus impugnant. Vnde quemadmodum

Ephes. 4. de infidelibus ait Apostolus, quod desperantes semetipso tradiderunt in operationem immunditiæ omnis, in auaritiâ: ita isti quantum fide & spe non destituuntur, nihil tamen minus faciunt, quàm si his virtutibus destituerentur: quando quidem se toros libidinibus & cupiditatibus suis more infidelium dediderunt, eandemque iurandi, & peierandi, detrahendi, malè precandi, fraudandi, & mœtendi cōsuetudinem obstinatis animis retinent. Illos namque dæmones simili dominatu oppressos tenent, & ad quæcumque voluerint terra facinora leui negotio impellunt. Sicut igitur iidem hostes corpus sanctissimi Iob ita inuaserunt, vt meritiò vir sanctus dicere potuerit. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me: ita isti quoque infelices animas suas huiusmodi latronibus peruias atque patentes habent, qui innocentiam, & iustitiam, cæteraque ipsorum bona diripiunt. In tali igitur terra iactum verbi Dei semen profus conculcatur, & à volucribus cœli, hoc est, ab æreis potestatibus rapitur. Quo fit, vt si aliquando hi, dum hoc cæleste semen in cordibus fidelium iacitur animo conueniantur & infletus & lachrymas interim compungantur: concione tamen finita, vix domus suæ, imò & templi limina attigerunt: quando iam diabolus aufert verbum de corde eorum, & omnis ille recens animi motus ita inuentos diluit, vt nullum penè sui vestigium relinquat. Hoc

*Isai. 31.**Tit. 1.**Ephes. 4.**Iob 29.*

relinquat. Hoc itaque semen (vt vidistis) ad frugem minimè peruenit.

III.

Alia verò feminis portio in petrosa loca cecidit, quæ quidem hyemis tempore germinare cœpit: sed cœstu incallescens, quum radices altas non ecesset, calore Solis antequam maturesceret, exaruit. Quid petrarum nomine intelligemus? D. Thom. hoc nomine duos, hoc est, auaros, & nimium sui amantes intelligit: qui videlicet aliorum calamitatibus & miseriis compassio- nis affectu minimè molliuntur, neque ad misericordiam fle- stuntur. Sicut enim id molle esse dicitur, quod extra fines suos (vt aqua) diffunditur: ita cœtrâ, durum appellamus, quod (quem- admodum lapis) intra fines suos constringitur, nec ad alia dila- tatur. Meritò ergo per hos & auaros, & immiscordes, & seip- sos nimium amantes accipimus: qui ad suam vtilitatem & com- moditatem omnia referunt, qui omnes curas, & cogitationes suas nõ in Deum, nec ad spiritualia & æterna bona: sed ad se ip- sos referenda putant, seque ipsos omnibus in rebus quarunt: ho- nestaque omnia solo vtilitatis fructu metiuntur. Atque ita sui amo- re incensè sunt, vt ipsum etiam Deum propter seipsum, non propter illum diligant. Inde adeo fit, vt si qua in re Deum col- lant, si aliquod pietatis officium obeant, Iudæorum more in temporale aliquod lucrum oculos præcipuè coniciant: vt vide- licet aut sospitatem, aut longam sibi liberisque suis vitam, aut terrenas opes, aut segetibus pluias, aut gregibus pabula, & his similia à Deo consequantur. Itaque seipsum velut vltimum fi- nem statuerunt: Deum verò cæteraque omnia ad seipsum tan- quam ad finem vltimum referunt. De his igitur quid aliud sperandum est quàm quod ad tempus credant, & in tempore tentationis recedant? Quum enim Dei amore destituti, in vno sui amore conquiescant (qui eos comoda sua vbique captare, facit) ubi quid incommodi accidit, hoc est, ubi aut virtus ipsa aut commoditas aliqua periclitari cœpit: id curant quod maxi- mè amant, id negligunt quod minus negligunt. Itaque virtutè sine vilo suo aut incommodo aut labore quarunt: quam (si ma- gno constare debeat) à se prouius excutiunt. Hyemis ergo tẽ- pore virent, sed æstate arent: quia dum pax est, in officio manèt, dum bella surgunt, ab officio recedunt. Virtutem amplectuntur cum nullum eis detrimentum affert, si verò vel honori, vel pec- unia, vel cupiditatibus suis aliquid detrahac, hoc illam precio comparare repuunt. Itaque orant quandiu orare illis dulce est: ab oratione desistunt, quoniam oratio illis laboriosa est. Feruent,

D. Tom.

Simile.

quum diuinis beneficiis afficiuntur, languent, vbi illis destituntur. Discumbunt quidem in cœna cum Domino, ad passionem verò prodeuntem deferunt. Sunt quidem illi socij mensæ, non tamen dolorum & laborum comites. Deniq; velut hirundines æstiuo tempore adsunt, quum verò aduersantis fortunæ hyemē viderint, devolant protinus. Neque enim (vt Apostolus monet) in charitate radicati & fundati sunt; & ideo quæ radices firmas non habent, Sole æstuate, hoc est, tentatione inurgente, vel iactura aliqua iustitiæ cultū impediēte, protinus arefcunt, & ab insti-tuta pietate recedunt. Quocirca nemo vestrum fratres propter communia hæc & visitata virtutum officia quæ paruo constant se in via Dei profecisse credat, nisi tribulatione aliqua excocctus ac probatus, dicere cum Propheta valeat: Probasti Domine cor meum, & visitasti nocte; igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Facile enim est virtutem cum nullum affertat aut laborem, aut derrementum, colere: ea cum ea vel opibus, vel honori, vel voluptatibus tuis officiat, persequi; id verò perrarum est atque difficile: sed magnum tamen diuinę gratiæ mentem hominis corroborantis argumentum est. His igitur prætermisissis, ad alios tranſeamus.

Psal. 16.

IIII.

Tertia enim seminis portio cecidisse dicitur inter spinas; spinarum autem nomine Saluator voluptates, sollicitudines, atque diuitias, hoc est, diuitiarum cupiditatem intelligit, quæ omnia velut spinæ in altum surgentes, verbi De, sanctorumq; desideriorum germina pullulare incipientia suffocant. Cuius rei cum multa sint causæ, hæc vel præcipua, quod effectus isti, hoc est, voluptatum & diuitiarum cupiditates, æstusq; sollicitudinum & curarum (qui ex his ipsis cupiditatibus oriuntur) cum à carne & natura peccato infecta proficiscantur, potentissimi & vehementissimi sunt: ideoque quod euenire in certamine solet (vt infirmiores à potentioribus superentur) id quoque in hoc affectuum certamine contingit, in quo spirituales affectus (qui infirmiores sunt) à carnalibus superantur, & quodammodo suffocantur: quemadmodum spinæ & tribuli in altum surgentes, lætā segentem herbelcere incipientem strangulant. Quæ rem vt aperte intelligatis, statuendū illud est, quod Aristoteles lib. Ethicorū decimo, de voluptatis natura & efficacia disserēs ait. Qui (inquit) tibiarum cantu maxime delectantur, nō possunt verba quæ interim fiunt advertere, si tibi cinem modulantem

Arist.

audiant

audiant: cùm maiorem voluptatem ex numeris capiant, quam ex præfenti actione. Voluptas igitur quam parit tibiarum numerus, eam labefactat actionem quæ in oratione versabatur. Quod idè in aliis contingit, cùm simul in duas res intendimus. Quæ enim plus habet oblectationis, excludit alterâ: eoq; magis, quo maior voluptatis præstantia est. Hactenus ille, Ex cuius sententia facilè colligi potest, nõ in voluptatis solùm sed in qui busuis aliis animi motibus infirmiores affectus à vehementioribus opprimi & obscurari. Quocirca si infirmiores valere volumus, potentiores vel sedandi, vel repellendi sunt.

Constat autè duplices in homine propèssiones, & affectus inueniri: alios à carne, alios à spiritu: alios à natura, alios à gratia: ac proinde alios velut natura ipsa insitos, alios vt appositivos ideòque alios profundas in anima radices iacentes, alios velut insitios leuiter hærentes. Quamobrem sicut is qui frugi feram arborè a gressi taque sterili inserere parat, ramos omnes steriles abscindit, quò insitij adolescant: aliàs enim totus radicis succus ad naturales magis ramos (qui sunt velut legitimi filij) quam ad insitios (qui velut priuigni sunt) permeabit: ita planè quisquis in anima sua spiritualia virtutum germina inserere cupit, omnes corruptæ naturæ immoderatos impetus & cupiditates (quantum potuerit) refecare debet: alioquin motus isti qui tam altas in animo radices egerunt, totam ad se eius vim & curâ trahent, spiritualesque affectus omnes extinguët, & exhaurient. Cùm igitur & voluptates carnis, & sollicitudines terrenarû rerum, & cupiditas diuitiarum à carne nostra, corruptaque natura profisciscatur, firmisque in ea radicibus nitatur: quamdiu cupiditates istæ velut steriles rami amputatæ nõ fuerint, crescere pios animi motus nõ sinent, qui aliunde velut appositij & insitij, non adeò tenaciter hærent. Qua de causa meritò cælestis magister verbi Dei semè ab huiusmodi spinis hoc est, ab his corruptæ naturæ affectibus suffocari dixit. Adde etiam quodd diuitiarû & voluptatû vehemens studium, virtutis atque spiritualiû rerû studium maxime impedit. Constat enim duabus præcipuè rebus mentem hominis perfici, virtute scilicet, & scientia. Cùm enim præcipuè hominis partes sint intellectus & voluntas: scientia quidè perficit intellectû, virtus autè voluntatem. Quemadmodû ergo qui intellectum magnarum artium disciplinis expolire conatur, ab omnibus aliis curis atque negotiis abstrahi debet (ne circa alia nimium occupatus, tantum huic studio detrahat, quantum alijs impèderit) ita planè quum virtus in excelso & arduo loco sita sit, & circa difficilia

Simile.

Seneca.

opera versetur, multaq; intra nos habeat sibi aduersantia magnam quoq; vim & curam hominis exigit, quæ si circa alia distrahatur, minus huic vni sufficere poterit. Quare prudentissimè à Seneca dictum est: Nemo vnquam ad bonam mentem peruenit occupatus. Quod non de necessariis iustisque occupationibus, sed de immodicis & vanis intelligendum est: quas non vsus vitæ, sed libido & cupiditas hominum excitant. Hæc enim velut trabuli & spinæ sunt, quæ totam hominis mentem ebibunt, atque ita diuini verbi semen suffocant. Quis quod non solum spinæ istæ totum animum occupant, sed etiam lacerant & inquinant? Inquinant enim voluptates, quæ hominem lasciuum delectant, mollem, epulonem, carnis mancipium, & virtutis hostem efficiunt: vt merito à Philosophis dictum sit: in regno voluptatis non esse virtuti locum. Sed longè magis inquinat nimius diuitiarum amor, in quo est malorum omnium radix avaritia: de qua scriptum est: Nihil iniquius quàm amare pecuniam. Et rursum: Avaro nihil est scelestius. Quæ cum ita sint, quonammodo inter huiusmodi spinas verbi Dei semen adletere possit, cum contrariarum rerum ea lex sit, vt altera alteram petimat?

Eccle 1.
Ibidem.

V.

Hactenus quidem frustra sudatum est. Triplex enim seminis portio nobis perijt. Superest quarta quæ in terram bonam cecidit, & orta fecit fructum centuplum. Quo tam felici prouentu bonus agricola aliarum partium iacturam patienter tulit. Verè enim si vel vnã tantum animam multis concionibus multoq; labore concionator Christo lucrificerit, felices planè labores suos existimabit: vnus enim animæ salus instar centuplicis fructus est. Exterùm per huiusmodi terram quos accipere debemus? Eos nimirum qui (vt ipse Dominus exposuit) *verbum Dei in corde bono & optimo reuincunt, & fructum afferunt in patientia.* Per hæc ergo terram eos intelligimus, qui ab omnibus impedimentis (quæ supra diximus) immunis sunt. Hi autem verbum Dei in corde bono & optimo retinent: in bono quidem retinent, quia ita audiunt, vt cum Propheta dicere possint: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. In optimo autem quia nequaquam in pectore condidisse contenti, foras illud bene operando poferrunt, à timore Domini concipientes, & spiritum salutis patientes. Hi verò fructum afferunt in patientia. Cur in patientia? Quam multa tolerare necesse est eum, qui pietatis, iustitiæ, & æternæ vitæ fructum carpere velit. Non enim frustra Psalmographus ait: *Labores manuum*

Psal. 118.

Psal. 127.

tuarum

earum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Sunt enim
 & labor & patientia ad multa virtutum officia (ne dicam om-
 nia) maximè necessaria. Primum enim (vt ab orationis studio
 exordiamur) qui assidue precibus Dominum orat , & iis pium
 deuotionis affectum captare studet, patientia & longanimitate
 eget: propterea quòd frequenter meas nostra orationis initio
 languet, quæ tamen paulatim (sapienter in ea perseveremus)
 miro modo incallescere solet. Quem quidem fructum minimè
 percipiunt, qui cum animum suum aridum & languentem ex-
 periuntur, ab orandi studio protinus desistunt. Neque enim *Simile.*
 gallina pullos educit, quæ ubi primum ouis incubare incipit,
 protinus deserit. Deinde etiã patientia opus est, vt quæ à Deo
 accenter petimus, patienter expectemus. Solet enim Dominus
 differre per tentum vota, partim vt augeat desideria: partim vt
 homo infirmitatem suam & diuinam gratiam hoc experimen-
 to cognoscens, in se quidem humilis, Deo autem deuotus &
 gratus existat. Iam verò si (vt Salomon ait) necesse est agrum
 nostrum exercere, & tentibus repurgare, ne exorta spinæ ver-
 bi Dei semen suffocent: quanta hic laborum tolerantia opus
 est, vt hunc cordis nostri agrum repurgemus, quòd variarum
 cupiditatum spinas indefinenter germinat? De corde enim (vt *Matth. 15.*
 Saluator ait) exeunt cogitationes malæ, homicidia &c. Quid
 verò de charitate dicam, in qua totius Christianæ philosophiæ
 summa consistit? Quanta ad eam integrè retinendam labo-
 rum tolerantia opus est? Quis enim iniurias, quis contumelias,
 quis detrimenta, & clades, quæ homini ab homine imminet,
 numerare queat? Rectè enim ab antiquis dictum est: Homo
 homini lupus. Ego verò multo plura & grauiora mala homini
 bus ab homine, quàm à feris omnibus inferri arbitror. Neque
 solum ad hæc mala sustinend: sed etiam ad opem miseris &
 oppressis ferendam, hoc eodem animi robore & patientia opus *Chrysost.*
 est. Quo nomine D. Chrysost. Basilij Magni charitatem com-
 mendat: quòd is cum magno suo periculo à periclitante proximo
 exitium imminens propulsauerit. Cum quæ quidam hoc tem-
 meritati magis quàm charitati tribuerent, ille vt erat magno
 animo respondit: Quid aliud facerem? Aliter enim amare non
 didici. Si igitur hæc omnia virtutum officia, & multa tremula
 (quæ recensere longum esset) patientia constat, rectè Domi-
 nus nos fructum afferre in patientia dixit. Vnde elegantissimè
 Prudentius virtutes omnes sine patientia viduas esse testatur. *Prudent.*
 Hinc Apostolus immortalitatis gloriam iis esse paratam dicit,
 qui per patientiam boni operis illam quærant. *Quoniam loco dum* *Rom. 2.*

bonis operibus patientiam coniunxit, omnibus virtutum officis eam esse necessariam, aperte declarauit. Quid verò aliud nobis throni Salomonis fabrica à Spiritu sancto descripta inuenit, ad quem sex gradibus ascendebatur: in quorum singulis duo leuiculi à dextra laeuq; positi erant, nisi hanc animi constantiam atque fortitudinē, quæ ad omnia virtutū opera necessaria est, delignant. Constat enim hisce gradibus eas virtutes significari, quibus fidelis anima eo peruenit, vt in ea verus Salomon Christus Dominus tanquam in sede sua requiescat. Singulis autem gradibus bini leuiculi assistunt: vt intelligamus, virtutes omnes à læua dextraque fortitudine atq; constantia munitas esse debere, ne homines earum studio atq; labore deterriti, in medio salutis itinere corruāt. Quisquis ergo nostrum fratres immortalitatis gloriam, & centesimū æternæ vitæ fructum proferre desiderat. hoc sibi persuadeat, hoc alta mēte reponat, quod primo homini dictū est: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Verè. n. nō minor labore panis anime, q̄ corporis parandus est.

Gen. 2.

Nunc ad vos fratres (vt principio finem iungam) sermonem verto. Hanc parabolam velut spirituale quoddam speculum esse (in quo statum animæ suæ quisque videre possit) initio concionis diximus. Constat autem nos quoties hic diuina eloquia tractamus, toties verbi Dei semen in terra cordis vestri spargere. Quisquis ergo audita concione nihil prorsus nec in affectu, neque proposito vitæ melioris retinet: is planè hoc indicio intelligat, se terram illam esse, quæ iuxta viam posita est, cuius semen volucres cæli, hoc est, demones comedunt, ipsum postea in gehenna perpetuò comesturi. Qui verò dum verbum audiunt, ita afficiuntur, vt mores suos & vitam commutare stant: sic tamen se gerunt, vt vbi aliquid molestum occurrerit, quodque aut rebus suis, aut cupiditatibus, aut honori officiat, ab hac animi destinatione ac proposito retrocedunt, sibi magis hac in re qua iustitiæ debito prospicientes: hi velut saxosa terra sunt, in quibus verbi Dei semen radices altius figere non potest, ac proinde neq; in æstu Solis, hoc est, tentationis tempore perdurare. Qui verò paulò vltius progressi, percepto verbi Dei semine ita se virtutis studio addicunt, vt tamen voluptatum, solitudinum, diuitiarumque suarum studia non deserant, sed Deo simul & Mammonæ pari cura & amore seruire velint: hi sane terra sunt spinis obsita, quibus cæleste semen suffocatur ne vitalem succum & cælestem diuini spiritus auram ad se trahat. Qui verò cum omni auiditate verbum Dei audiunt, nec audisse contenti, vitam suam iuxta illius præscriptum instituerent curant,

rant,

rant, eamq̄. ad illud tanquam ad purissimum animæ suæ speculum studiosè componunt, adeoque deuote & constanti pectore in hanc vnâ curam incumbunt, vt vitam sibi prius quàm pietatem & virtutem eripi malint: hi planè multiplicem fructum afferunt in patientia, quem in hac quidem vita recipiunt aucta & cumulata gratia, in futura verò percepta immarcescibilis gloriæ corona.

In eadem Dominica Sexagesimæ concio secunda, in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Semen est verbum Dei. Luc. 8.

Inter multa & varia instrumenta quibus Deus salutem nostram operatur, non infimum locum tenet ministerium verbi eius. Verbum enim Dei, Deo simillimū est. Sicut enim Deus omnipotens est: ita sermo eius potestate plenus est. Verbum enim Dei quemadmodū Deus ipse, suscitatur mortuos, regenerat viuos sanat agrotos, conseruat sanos, oblectat pios, reuocat impios, illuminat cæcos, accendit tepidos, consolatur mœrentes, desperantesq̄ confirmat. Hac igitur de causa multis atque variis nominibus in literis sanctis appellatur, quia varios atque multiplices habet effectus. Vocatur enim lumen, panis, vinum, medicamentum, gladius, malleus, ignis, deniq̄e hodie in Evangelica lectione appellatur semen. Et quidem lumen appellatur, quia splendore suo lucidissimo mentes illuminat, dum eas præceptis cælestibus informat: panis verò quoniam eas reficit, & in via virtutis alit, atque sustentat: vinum autem, quia corda piorum, diuinorum beneficiorum ac promissionum commemoratione lætificat: medicamentum verò, quia morbos animæ nostræ sanat: gladius, quia vitia nostra, fœdasq̄e libidines & cupiditates refecat: ma ieuus quia obdurate pectora mollit atque frangit: ignis, quia tepentes nos in diuino amore accendit: semen autem idè appellatur, quia in pectoribus nostris iactum, ibidè que Spiritus sancti calore atque operatione confortum, æternæ vitæ fructum profert. Cùm ergo tam multiplex & fœcunda verbi Dei virtus sit, meritò quæri potest, cur toties hominibus annūtiatum adeò exiguum refert fructum? Si lumen est, quomodo tam multorum hominum tenebras non disciuit? Si panis est, quomodo ieiuni ad-

huc & famelici perduramus? Si vinum est, quomodo vix vnamquam diuinatum rerum commemoratione rapimur, & oblectamur? Si medicamentum est, cur tot vitiorum morbis oppressi iacemus? Si gladius, cur prauas cupiditates & voluptates nostras non abscindit? Si malleus est, cur duritia cordis nostri tot eius ictibus percussa non frangitur? Si ignis est, cur adeo pectora nostra in amore Dei algent? Si denique semen est, cur toties iactum in terra cordis nostri vix vllum pietatis fructum refert? Vnde tanta sterilitas & inopia in tanta huius cælestis seminis vbertate & copia? Cur nullum terra fructum producit, quæ omnibus penè dominicis diebus hoc semen percipit? Hæc planè res admiratione & inquisitione dignissima est.

Vt hunc igitur nodum excutiamus, sciendum est in omni actione siue naturali, siue spirituali, duo esse necessaria: alterum quod agat, alterum quod patiat. Et in agente quidem virtutem esse oportet ad agendum: in patiente autem dispositionem ad suscipiendum. Ut enim terra fruges producat, necesse primum est, vt & agricola semen spargat in terram: deinde, vt terra quæ semen recipit, nouata sit & profusa, spinisq; & tribulis repurgata. Quòd si alterum horum desit, frustra agricola sementem faciet. Faber ferrarius etiam vt opus suum perficiat, ferrum prius in fornace mollit & tractabile facit. Nisi enim hoc prius emolliret, frigido ferro contundendo operam luderet. Celebris enim philosophorum sententia est: actus actiuorum esse in patiente disposito. Quod planè adeo verum est, vt quò maior fuerit in rebus dispositio, eò & celerior & perfectior actio consequatur. Sic videmus ligna arida igni admoda faciliè inflammari: lucernamq; recens extinctam & adhuc fumantem, propinquam flammam leuissimo actu ad se trahere. Quin & aliquando absque vllius flammæ adminiculo solo flatu, accenditur: tantum valet conueniens & apta in eo quod actionem recipit præparatio. Nunc ad rem. In primis quidem ingenuè fateor, diuinam gratiam & potestatem maximè liberam esse, nullisq; omnino legibus affectâ, quemadmodum in ea concione quam de vinea & mercede operariis reddita habuimus, latius disputauimus) nihilominus tamè eadem gratia naturalium causarum rationem & ordinem frequentissimè imitatur. Ex quo illud planè sequitur, non semper satis esse vt audiendis concionibus proficias, idoneum quidem esse docto em, nisi sit etiam idoneus auditor: qui videlicet non leugniter, non oscitauer, non curiositatis affectu, non ex sola tantum

Simile.

Simile.

Simile.

tum audiendi conf. audire: sed pie & studiose audist verbum Dei. Sunt enim quidam qui audiendis concionibus non alium referunt fructum, quam diligenter explorasse, si quid vel accuratè, vel concionè dictum est: si verbum aliquod ornatus, vel acuta aliqua sententia in loco addita, quo curiositatem alant, *Simile.* non quo esurientis animæ famem expleant. Quemadmodum enim terræ aliqua esse pech. bentur adeo steriles, ut si in eis tritici purissimi semen sparseris, non triticum, sed tipham, aut lolas paleas referant (quod certè in natura rerum admiratione non vacat, cum omne agens sibi simile generate contendat) ita planè istis contingit, in quorum pech.ibus si verbi Dei semen ieceris, non seminis huius fructum (qui in vitæ integritate consistit) sed tipham vel lolas solum referant: hoc est, non fructum pietatis, sed vanitatis, aut curiositatis paleas profertur: quia non vitæ integritatem, sed aurium tantum voluptatem a que tinnitum captant. Hoc autem in scelerum pœnam (Deo impenitent.) futurum esse, Propheta non tacuit: cum ait: Quia *Isa. 57.* oblitus es Dei tui, & fortis adiutoris tui non es recordata, propterea plantabis plantationem si telem, & germen alienum germinabit. Fidelis enim plantatio verbi Dei semen est: germen autem alienum sunt, non solum errores & mendacia hæreticorum (quæ ipsi ex doctrina veritatis perperam colligunt) sed etiã folia verborum, & cætera curiositatis & voluptatis irritamenta, quæ vani homines inde aucupantur. Nemo autem arbitretur, hoc ætatis nostræ solummodo vitium esse: in qua non pauci concionatorum populi magis plausum quàm animarum salutem captare solent. Hæc enim antiqui serpentis antiqua fraus & *Ezech. 33.* astutus est. Grauitur quippe Dominus apud Ezechielem, non vitæ more nostrorum declamantem, sed magno spiritu tonantem ac fulminantem queritur, quòd eius sermo populo in carmen musicum verteretur, quòd suavi dulcèq. sono canitur. Quid autem indignius, quàm atrocissimas Dei minas non ad timorem, sed ad delicias & ad voluptatem audire? Non igitur hoc affectu verbum Dei audiendum est: sed reuerenter, sed humiliter, sed attentè, atque deuotè, studioque efficiendi magis mentem, quàm erudiendi. Sic enim audienti diuina gratia præsto semper est, vel ipso Domino testante, qui ait: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & mansuetum, & trementem ad sermones meos? Hic ergo animus, hæc in auditore dispositio requiritur, quòd vtiliter & fructuose verbum Dei audiamus: quæ si desiderare frequenter potest, ut etiam si D. Paulus, imò verò etiam si ipse Dominus ac Saluator noster ad populum

pulum concionarentur, nullum inde fructum referrent. Quoties enim D. Paulus, quoties Seruator ipse (qui verbum est & sapientia Patris) hoc munus obieruat, nullumq; tanta ve atque maiestate dicendi fructum, nisi crucem & mortem retulerunt? Hæc ergo esse causam reor fratres, cur Christianorum multi tota penè vita concionibus audiendis d. fatigati, nihilo meliores euadant: quia non eo animo quo debuerant ad sacras conciones accedunt. Id aded verum est, vt dubitare meritò possis, magis ne ad hoc conferat præparatus animus audiētis, an facultas egregiè concionantis. Quisquis enim studiosè ad verbum Dei audiendum est paratus, tam ab eius gratia misericorditer præuentus est. Si enim nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto: nec cogitare possumus aliquid ex nobis, tanquam ex nobis: multò minus poterimus humiliter, ardentè, atque studiosè audire verbum Dei, nisi ab ipso Deo singulari quodam auxilio præueniamur. Quo fit, vt cum rarissimum sit eloquentissimum concionatorem inueniri: non minus rarum sit idoneum inueniri auditorem: quoniam facundissimus concionator esse aliquis forsitan sine Dei gratia poterit idoneus autem auditor sine ea esse nõ poterit. Hæc est ergo, fratres causa, cur diuini verbi semen, cum tam multiplicem habeat virtutem, aded exiguum referat fructum: quia minus ad illud audiendum parati accedimus.

Quia verò ad hanc animi præparationem spectat, vt omnia introducendæ formæ impedimenta remoueantur, summo studio curandum est, vt quænam ea sint intelligamus: quò illis è medio sublatis, verbi Dei semen vberem & copiosum in nobis proferat fructum. Quæ autem sint hæc impedimenta, hodierna sancti Euangelij lectio, proposita insigni parabola, aded luculenter declarat, vt hæc lectio velut præfatio quædam omnium aliarum concionum & Euangeliorum, quæ toto anno in Ecclesia leguntur, mihi esse videatur. Quam arbitror ea ratione hoc die ab Ecclesia propositam fuisse, vt quoniam Quadragesimalium concionum tempus appetit, esset hæc cõuenientissimum ad omnes alias exordium, quod auditorum animos ad audiendum præpararet: sine qua præparatione minime cum fructu conciones audiri hætenus differuimus. parabola verò sic habet.

I.

Cum turba (inquit) plurima conueniret, & de ciuitatibus properaret ad Iesum, dixit per similitudinē: Exiit qui seminat seminare semē suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & concuicatum est, & volucres

1. Cor. 2.

2. Cor. 3.

e ali comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem: & aliud cecidit inter spinas, & simul exoria spina suffocauerunt illud: Et aliud cecidit in terram bonam, & orium fecit fructum centuplum. Hac dicēs clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat. Hac voce non obscure Dominus indicauit, nō cuiusuis esse idoneum se verbi Dei auditorē exhibere, nisi eius qui cum Propheta dicere potest: Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij. Rursumque: Erigit manē, manē erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum. Hæc autem gratia si telibus in baptisate data est, cum sacerdos digitos in aures infertens, ait: Et hec: quod est adaperire. Tunc enim magister hic cælestis, quas aures antiquus serpens vocibus suis obstruxerat, per gratiam suam aperit vt eius vocem audiamus: quas tamen nos postea peccatis consequentibus obturauimus. Ideoque suppliciter orare debemus Dominum, quoties ad verbum eius audiendum conuenimus, vt mittat iterum digitos suos in aures nostras: vt quem nos aditum diuinis vocibus obstruximus, is gratia suæ virtute iterum aperire dignetur. Hoc enim vobis persuasum esse debet frater. Simile. quod admodum non satis est vt agricola semen in terram iaciat, nisi cælestis quoque adit virtus & influxus (sine quo frustra omnis labor infumitur) ita non satis est verbi Dei semen in terram cordis vestri (spargere, nisi superni Spiritus virtus adit, cuius ope semen illud adolescat, & spiritualis vitæ fructum proferat.

Verum hic insurgit quæstio, cur Dominus hac vna oratione contentus parabolam explicare populo noluit, quam tamen postea discipulis expianauit? Hac sanè ratione Dominus industria simul & gratiæ necessitatem indicare voluisse apparet. Gratiæ enim fuit & parabolam proponere, & auditorum attentionem voce illa excitare: industria autem humanæ erat, sensum eius à Domino inquirere, quod Apostoli fecerant: ideoque mysterium eius intelligere meruerunt. Vtrumque igitur ad salutem nostram necessarium est. Vt enim D. Chrysostr. ait: Neque gratia sine voluntate, nec voluntas sine gratia satis est: nam & terra non germinat, nisi pluuiam susceperit: nec pluuia fructificat, nisi terra adit, quæ fructum ferat.

Interrogauerunt ergo eu discipuli eius qua esset hac parabola. Quibus ipse ait: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Hanc eandem sententiam per Isaiam idem Dominus confirmat his verbis: Educ foras populum cæcum, & habentē oculos, surdum, Isa 43 & aures

& aures ei sunt. Quæ res autem qua ratione hoc fieri possit, vt
 hominem homo & videat, & non videat, audiat simul & non audiat?
 Paulus accipe. Cedo mihi fidelem aliquem, qui cum fidem ha-
 beat, in delirium tamen morte viuat. Hic igitur: non & videt,
 & non videt; audit, & non audit. Ab hoc enim si quæras: Quæ-
 so te frater, credes ne post hanc breuem & mortalem vitam, a-
 liam superesse immortalem, in qua bonis infinita & inenarra-
 bilia præmia proposita sunt: malis vetò extrema & innumera
 supplicia constituta, quæ omnes martyrum sceleratorumque
 hominum cruciatibus longissimè superant: vbi est vermis im-
 mortalis, vbi ferus & stridor dentium, vbi tenebræ palpabiles,
 & flammæ horribiles, vbi tætor & horror, vbi serpentes & mal-
 lei percutientes stultorum corporibus cæteraque supplicia quæ
 parata sunt peioris, blasphemis, a iulteris, rapacibus, inuidis,
 superbis, auaris, cæterisque hominibus flagitiosis? Si, inquam
 ab eo quæras, an hæc ita esse credat, facillè respondebit, se
 non minus hæc, quàm cætera fidei dogmata firmissimè cre-
 dere. Cur ergo qui ista sic credis, in istis ipsis criminibus tan-
 diu versaris? Si hos cibos lethales esse confiteris, cur eos attin-
 gis? Si calicem hunc aureum Babylonis mortifero veneno ple-
 num esse confiteris, cur ex eo bibis? Quis enim (inquit Iob)
 poterit gustare, quod gustatum affert mortem? Quid quæso
 hoc aliud est, quàm videre & non videre; audire & non audire?
 scire & non scire? Talem nobis personam ante conuersionem
 suam Apostolus exhibuit, de quo scriptum est: quod apertis o-
 culis, nihil v. debar. Cuius cæcitatem inter hæc isti imitantur,
 qui apertis fidei oculis ita viuunt, ac si profusus fidei luce desti-
 tuti essent. Nihil enim minus delinquent credentes, quàm de-
 linquerent non credentes. Contra hos autem Iudas Apostolus
 inuocat: Væ iis qui in viâ Balaam abierunt: qui inter cætera
 mala sua hoc etiam de seipso testatur, quod cadens apertos ha-
 beret oculos: videns enim foueam, tamen sponte sua rubeat in il-
 lam. Talibus autè creduntur fidei talentum non in lucrum, sed in
 scandalum, eorum vitio cedit. Cum enim ex hac vita decesserint
 damnationis suæ sententiâ (velut alter Vrius) in ipsa fide quam
 profitentur, secum ferent.

Hæc igitur celestis magister de cæcitate cordis præfatus, di-
 scipulis pio religionis studio parabolæ sensum exigentibus an-
 nuens: Vos, inquit, audite parabolam seminantis. *Semen est
 verbum Dei:* quod tanta fecunditatis est, vt frequenter ex vi-
 niis seminis grano totius v. e. commutatio, & vberissima virtu-
 tum omnium atque bonorum operum seges in celesti granario
 condenda

Iob. 6.

Mt. 9.

Iuda 2.

condenda, oriatur. Hoc verò semen quamuis ex natura sua fecundum, non sit pro varia tamen conditione terrarum, hoc est, auditorum, in quibus seminatur, aut nullum fructum, aut certe maxime refert varium. Quorundam enim hominum corda sunt velut terra quæ vix fert: ma est quæ ab omnibus teritur & calcatur, hoc est, quæ omnibus fœdis & impuris cogitationibus ac desiderijs sine villo delectu patet. Est enim horum cor velut cōmune quoddam diuersorum, quod omne genus hominum siue illi noti, siue ignoti, siue boni, siue mali sint, admittit. Nullum enim delectum, nullum discrimen bonatum aut malarum siue cogitationum, siue desideriorum habent: a sed vt illa Salomonis verba usurpare queant: Omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur. Est præterea velut cymba quædam vndiq; quassata, quæ per omnes rimulas bibit aquam. Est item sicut vrbs patens, & absq; murorum ambitu, quæ facillè ab hostibus inuaditur: & tanquam vinea sepe & maceria destituta, cuius fructus depopulantur quicumq; iuxta illam gradiuntur. De hac enim vinea Domious apud Isaiam dicit: Auferam sepe me eius, & erit in direptione. Sublata enim cordis custodia (quæ veluti animæ nostræ maceria est) non solum diripitur quidquid ibi pretiosum est: sed anima etiam ipsa conculcatur atq; fœdatur. Denique talis anima est veluti domus quædam sine feris & valuis, quæ prætereuntibus in sordidum stabulū, & sterquilium huusmodi cogitationibus inquinat? Quid (inquit Sapiens) nequius, quàm quod excogitauit caro & sanguis? Caro autem & sanguis anima est diuinæ gratiæ præsidio & ornatu destituta, sibiq; relicta. Quid autem fœdus, quàm quod in talis animæ cogitationibus & affectibus versari frequenter solet? Si enim qui diligenter & studiosè exercent agrū suum, sæpè fœdis imaginibus & cupiditatibus infestantur: quid illi patientur, qui sine villo discrimine cupiditatibus cunctis, & impuris cogitationibus aditum præbent?

Quale autem hoc dedecus animæ sit, vel hoc vno exemplo colligi potest. Summum enim mulieris dedecus est, eo impudetiæ deuenisse, vt in publico lupanari prostituta omnibus sui copiam faciat: summa verò animæ nostræ ignominia est, omnes rerum omnium cupiditates & cogitationes sine villo delectu intra se admittere. Hoc enim est apertè meretricem illam agere, cui Dominus per Hieremiã ait, Sub omni ligno fidoso tu prosternebaris meretrix. Et rursum: Leua in directum

oculos

Seme fe
suis viam
actum.

Simile.

Eccle. 2.

Simile.

Simile.

Simile.

Eccle. 17.

Simile.

Hæc. 2.
Hæc. 3.

Eccl. 6.

oculos tuos, & vide ubi non prostrata sis? Quasi dicat: Vide cui cupiditati, aut impuræ cogitationi te turpi detritio & famulatu non subdideris? Talis igitur anima iure quidem spiritualis meretrix vocatur, in quam illud optimè quadrat, quod in Ecclesiastico legitur: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via, ab omnibus prætereuntibus conculcatur: quia videlicet ab omni impura cogitatione veluti dedecore & ignominia afficitur. In tali ergo rectore iactum verbi Dei semen, quem poterit referre fructum? Vt enim meretrix, cum mares omnes admittat, nihilominus tamen sterilis & infœcunda manet: sic isti quamvis verbi Dei semen frequentissimè recipiant, semper tamen in eadem sterilitate & infœcunditate perstant, nec vllum pietatis fructum germinant. Hęc ergo prima seminis portio, quæ iuxta viam sparsa fuit, nullum prorsus attulit fructum. Qua quidem ex re colligere licet fratres, quanta cura puritati cordis incumbere, quanto studio fores eius occludere, qua celeritate omnes impuras cogitationes à nobis excutere debeamus, ne huius terræ maledictioni obnoxij simus, in qua diuini verbi semen frustra iacitur.

Simile.

II.

*Semen in
petram
iactum.*

Altera verò seminis portio super petram cecidit, quæ nata aruit, quia non habebat humorem. Hoc autem petrarum nomine eos Dominus significare voluit, qui cum verbum Dei audierint, efficiuntur illi quidem, & cum gaudio suscipiunt illud, qui tamen nondum in charitate atque timore Domini radices reccerunt: quo fit, vt cum tentationis alicuius vehementior æstus incaluerit, arefeat protinus herba, quæ nullis charitatis radicibus nitetur. Qui autem hi sint, paucis indicabo. Sunt inter Christianos non pauci, qui ita Christianæ vitæ mores & instituta sectantur, vt quidam philosophiæ studium amplectebatur, qui (vt Cicero ait) dicere solitus erat, philosophandum esse, sed paucis. Nolebat enim se totum philosophorum studiis dedere: sed summis tantum (quod dicitur) labijs philosophiam degustare. Huius ergo similes sunt multi nostrorum, qui non tota mente ac studio: sed leuiter atque oscitanter Christi philosophiam attingunt. Atque vt communi exemplo rem omnem aperiam, qua mensura aqua benedicta dum templa ingrediuntur, lustari volunt, qui exigua guttula contenti, moleste ferunt si quis eos plurima aqua consperferit: eadem isti disciplinam Christi, & instituta eius sectantur, vt vna aut altera eius particula contenti, cætera fastidiant atque repudient. Quod si hoc ipsum minus percipitis, exponam id apertius. Sunt in Christi doctrina

Simile.

præce

præcepta quædam, & factu quidem facilia, & facientibus hono-
 rifica. Honor enim est non vulgaris, & catholicam fidem reci-
 nere, & missam quotidi- (uod magni principes faciunt) audi-
 re, & sacris officijs, atque corcionibus interesse & certas. Ad Do-
 minum præces status temporibus fundere, & supputandarum
 orationum calculos de manibus nunquam deponere. Constat
 enim omnia hæc & factu esse facilia, & facientibus honorifica.
 Honor enim est titulo Christiani nominis & religionis bene ap-
 pud omnes audire: cum melius sit nomen bonum, quam diuitiæ Prov. 22.
 multæ. Sunt autem alia quæ apud imperitum vultus minus for-
 tasse honoris habeant, & plus tamen in ipso opere difficultatis.
 Cuiusmodi sunt illatas iniurias æquo animo ferre, inimicos di-
 ligere, de malè merentibus benè mereri, errata facile condonare,
 veniam ab eo cui feceris iniuriam petere, carnis petulantiam at-
 que lasciviam domare, linguam silentio comprimere, cupidita-
 tibus frenum imponere, si quid alicui debeas (etiam si detrimen-
 tum patiaris) reddere: & dexterum etiam oculum (si quæ de tibi
 offendiculis fuerit) eruere. Hæc igitur omnia non dubium
 quin laboris plurimum afferant, iis præsertim qui nondum in
 virtute solidati sunt. Illi igitur homines de quibus sermonem
 institimus, qui magis in amore sui quam Dei radices iecerunt,
 sic vitam instituunt, ut ex iis quæ supra memorauimus, ea so-
 lum amplectantur, quæ & factu facilia, & facientibus honori-
 sunt: quæ verò difficultatis plusculum, honoris verò minus ha-
 bent, tanquam ad se minimè pertinentia, respiciunt. Isti igitur
 omnes in plano quidem itinere facile gradiuntur: in aspero ve-
 rò atque præcipiti protinus & offeidunt, & deficiunt: vel (ut
 Evangelica similitudine utamur) ubi ætænum tempus viget,
 virtutibus iis quas supra diximus, vitæ atque germinare vi-
 dentur: ubi autem vehementior aliquis tentationis æstus in-
 ualuerit: protinus atescunt, ut qui in virtute atque pietate non-
 dum radices iecerint. Quod si quæras, quænam sint hæc ra-
 dices, nimirum radices sunt, altissimus quidam diuinæ maiesta-
 tis timor, fixumque, & immotum animi propositum nunquam
 eius leges & præscripta violandi: adeo ut si opes, si honores, si
 vita ipsa, si nominis claritas (quam quidem vita ipsa cariorem
 habent) amittenda sint, omnia prius perpeti, quam innocen-
 tiam amittere velint. Has autem iecerat in virtute radices
 Propheta, cum diceret: *Iuravi & statui custodire iudicia in-* Dan. 12.
stitiæ tuæ. Non contentus enim firmiter apud se statuisse, ad-
 dit iurandum, quo maiorem animi sui firmitatem & con-
 stantiam declararet. Quid verò Apostolus, quam altis in ani-
 mo suo

Rom. 8. mo suo radices egerat, cum ait: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia? &c. Certe sum quod nec mors, neque vita, nec principatus, &c. Radices etiam firmæ sunt, alta quædam consideratio rerum diuinarum, atque præcipue nostræ fidei dogmatum hoc est, diuinorum beneficiorum, præmiorum & suppliciorum quæ omnibus in commune proposita sunt. Huiusmodi namque consideratio ita mentem hominis illuminat, ita munit, instruit, & afficit, vt firmissimè apud se statuat, omnia prius discrimina subire, quàm lethale ali quod crimen admittere, contra quod tam multa, tamque horrenda in sacris literis tela torqueatur. Qui verò huiusmodi radicibus nituntur aduersus hunc Solis æstum, hoc est, aduersus omnia tela nequissimi ignea, miro modo muniti & vallati sunt.

Psal. 2. Quocirca quisquis has in anima sua radices figere cupit, illud in primis præstare debet, quod in primo Psalmo de viro iusto scriptum est: In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Quid autem ex hoc studio & exercitatione sequitur? Nimirum vitalis quidam humor, & succus deuotionis, quo virtutum omnium radices vegetantur & augetur. Quod quidem protinus aptissima similitudine diuine Vates explicat his verbis: Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium eius non defluet, &c. Vt enim aqua humore suo vitali arborem educat, & confirmat: illa namque lætissimorum copia fructuum exornat: ita piorum animus meditatione rerum diuinarum alitur ad æternitatem: vberi mosque; victurum fructus, & illos quidem tempestiuos edit: idemque; semper virebit, nec vilos vnquam æstus formidabit. Hic ergo tam magni prouentus ex illo vitalis deuotionis humore prodeunt, qui ex assidua diuinæ legis meditatione procedit, per quã mens hominis vehementer in timore Domini radiculari atque solidatur. Hæ sunt igitur radices altæ, quibus restitutum semen quod supra petram cecidit, æstu Solis arefectum est.

III.

Semen in ser spinas. Alia verò feminis portio cecidisse dicitur in terram spinis oblitam. Vnde id consequutum est, vt simul exorta spinæ fruges suffocarent. Spina autem Dominus appellat vitæ voluptates, sollicitudines seculi, studiumque; diuitiarum. Hæc enim omnia ita quorundam hominum corda occupant & opprimunt, vt cælestis verbi semen in eis ad frugem peruenire nequeat.

Cuius rei causam non erit difficile assignare. Constat enim diuitiarum

diuitiarum studium ab Apostolo malorum omnium radicem appellari. Quid enim non mortalia pectora cogit auri sacra fames? Iam verò voluptatem malorum omnium escam esse veteres rectissimè senserunt: quarum cupiditatum vita sit humano generi nocentior ac perniciosa, nec obfatis explicare potest. Certè summus ille Philosophus Architas Tarentinus apud Ciceronem in Catone maiore, mala omnia cum publica, tum priuata ab immodico voluptatum amore proficere ait. Curaram verò examina mentem ita pungunt, & lacerant, vt nihil eam nisi quod eas abigere possit cogitare sinant.

Ita fit, vt partim sceleribus, partim aculeis carum mens nostra oppressa, nullum ex verbis Desiderii fructu gerere nec. His etiam adde humani cordis angustiam, quæ tanta est, vt spiritibus & terrenis rebus simul sufficere nequeat: quod videlicet illud rerum omnium conditor sibi vbi sedem a que domicilium destinauit. Quare, quod vni tantum hospiti exipiendo præparatum fuit, duos simul capere non potest. Sic calcæus qui pedibus, sic manica quæ regendis manibus, sic gladij vagina quæ vni tantum gladio condendo facta est, nec duos simul pedes, nec duas manus, nec duos intra se gladios capere possunt. Hanc autem esse cordis nostri naturam aptissimè similitudine Vates sanctus expressit, cum ait: Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat, & pallium breue est, vtrumque operire non potest. Strati autem appellatione cur omnis intellexit, in quo vel Deus, vel mundus, hoc est, vel Dei, vel mundi amor sedem sibi constituit. Quod idem angustum esse dicitur, quia vtrumque simul amorem ex æquo capere non potest. Quo fit, vt qui se totum diuitiarum & voluptatum studio dedit, ad rerum diuinarum studia ineptus omnino reddatur. Quod cum sempiternus ille generis humani hostis intelligat in hoc vnum neruos omnes intent, vt variis nos seculi curis & cupiditationibus implicet, quò videlicet à cura & cogitatione rerum cœlestium abducatur, scilicet cura curam, & cogitatione cogitationem, velut clauum clauo pellat. Habet autem ad hoc extractores suos, quorum præcipui (vt O. Bernard ait) duo sunt nempe necessitas & cupiditas: quæ miserum hominis peccatus perpetuè virgè, ita mutant, a que disaccrāt, eoque impellunt, vt omni ratione cogereendis opibus incumbat. Et necessitas quidem naturæ consulere iacredat, cupiditas verò luxuriosa indigentia, hæc vanitati illa pauperum. Hæc voluptati prospicere contendit, vtraque autem simili studio & ardore sursum atque deorsum mulcet animam. Ex his autem duobus humanæ mentis stimulis nec sit vehementior, non faciliè quis-

que dixerit, nisi qui definire potuerit, vtra sit vehementior sitis, falsane febr. citatis, an vera sitientis. Nā & æger ob incendium febris vehement. simē sitit, & sanus cum necessar. ad vitā humore defectus est, simili flagrat siti. Sic ergo & pauper qui necessariis ad vitā rebus eger, & avarus diues qui non eger, vterq; vehementer sitit: ille quibus necessitati, iste quibus libidini sarris faciat. Hac ergo ratione spinæ istæ cupiditatum: cœlestis verbi semen suffocare dicuntur.

IIII.

Eccle. xi. Haftenus ex tribus cœlestis seminis partibus nihil tulimus, non tamen ideò ab opere cessandum est: adeò enim m. hęc pretiosa est, vt si vel vna eius portio ad frugem pervenerit, bene nobiscum actum sit. Ideò namq; Sapiens monet: Manè semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc an illud. & si vtrumque simul melius erit. Superest ergo quarta seminis pars, quæ cecidisse dicitur in terram bonam, ac protulisse fructum centuplum. Huius verò terræ nomine eos intelligi Saluator ait, *qui in corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Bonum autem & optimum cor illud est, quod ab iis (quas supra diximus) spinis purgatum est: quæ eà nobis Proph. a requirebat, cum diceret: Nouate vobis nouate, & nolite serere super spinas. Quo in loco certum est non de agrorum, sed de animorum spinis Evangelico more Proph. tam loquitum, quæ radice sua à corde euellendæ sunt, si iactum in eo verbi semen, fructum terre debeat. His autem nouissimis Dominus verbis omnia ferè quæ ad bene operandum adiumenta requiruntur complexus est. Nam quod ait in corde bono, id quidem (vt D. Bonauentura hoc in loco explicat) ad vim pertinet intelligendi: quæ facit, vt quàm ardentissimè Dei verbum, tanquam cœlitus missum nuntium audiamus, & plenissimè intelligamus. Nec tamen satis est, vt attentissimè, nisi etiam audissimè audiamus, ita vt affectus quoque intellectum sequatur, & pro dignitate rei afficiatur, quod planè optimi cordis est. Multi enim sunt, qui in corde bono suscipiunt verbum, ea videlicet intelligentes quæ dicuntur: paucissimi autem qui optimo, hoc est, qui totius dignitate & maiestate afficiantur. Vt enim vulgò dici solet, præuolat intellectus, & sequitur tardus vel nullus affectus. Neq; hoc contenti, intellectu & voluntati memoriam adiungunt: dum verbum ipsum in corde retinent, vt quoties opus fuerit ad vtilis accommodent necessarios. Quomodo fecisse Dominum ex euangelio didimus, qui ad tentationes diaboli infringendas reposita in memoria sanctarum

sanctarum scripturarum tela protulit, eum ait: Scriptum est, Non in solo pane vivit homo, Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, &c. Quibus animæ viribus, vim polstr. modo addit operandi, eum ait: Fructum afferant in patientia. Qui est in patientia: Nimirum in variorum perpeſſione laborum quos exaltare necesse est, ut bonorum operum fructum proficere valeamus. Quam ob causam: Ob eam causâ maledictionem, quæ in eum genus hominum communis peccati merito effusa est, eum Dominus dixit: Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos ubi germinabit in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Quæ maledictio vnam terram hanc solum quam pedibus calcames attigisses, at tu non etiam ad inter ora vsque mentium permeasset. Terra enim ante prim. hominis lapsum sponte sua fruges fructuque ferbat: quæ tamen propter commune illud peccatum maledictioni obnoxia spinas quidem sponte sua profert, fruges autem non nisi maximo labore subacta: quoniam illarum quidem mater, harum autem veluti nouerca est, ideoque illis germinandis, velut legitimis filijs alendis, nunquam detigatur: quod contra in frugibus euenit, quas non ut filios mater sed ut pinguos nouerca alit. Ad hunc ergo modum humana quidẽ natura ante peccatũ, sine vilo labore omnia virtutum germina proferebat: dum caro sponte sua ducente in spiritũ sequebatur: quæ tamen propter peccatum scilicet quodammodo turis effecta, & aduersus spiritũ rebellis, concupiscit aduersus illũ, atque à recto deducit, nisi magno labore & contentione in officio contineatur. Ita; sponte sua malarum cupiditatũ & cogitationum spina germinas, quas euellere semper necesse est, fruges autem bonorum operũ non nisi per laborem & sudorem producit. Ita; ut vno verbo dicam, vitiorum quidẽ modò mater, virtutũ veluti nouerca est. Quæ res inter omnia mala nostra maximè mihi non modò deploranda, sed etiam formidanda esse videtur. Quod enim quæso aut miserabilibus aut formidabilibus, quam quod post ruinam illam vitia ad eò mihi familiaria, domestica & in promptu quodammodo parata sint; virtutes vero illæ quibus æterna vita paratur aliunde importandæ, aliunde conuehende, quia aliunde nobis applicatæ sunt, vñ à diuina gratia, quæ supra naturam est, onatũ. Itaque terra cordis nostri ad tribulos & spinas vitiorum profertendas sponte sua sine cultore fecunda est: ad harum autem virtutum germina ad eò sterilis & incepta est, ut sine Dei gratia, & hominis in super industria nihil salutare, atque æterna vita dignum proficere queat. Heu me miserum

Genes. 3.

Simile.

Rom. 8. & infelicem, qui in eam miseriam præcipitatus sum, ut illud apostoli verè dicere possim: Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Ex hac autem captiuitate & miseria illud etiam sequitur, quod nullum ferè virtutis officium (præsertim cum nondum virtus cõiuetudine firmata est) sine labore fit. Siue enim orare, siue ieiuniis corpus macerare, siue alienæ indigentia tuis operibus consulere, siue affectus & cupiditates frenare, siue carnem spiritui submittere, siue maioribus contemperate, siue æqualibus subiici, siue pacem cum his qui pacem offerunt retinere velis, sine dubio laborandum est: sine labore enim nihil quicquam in vita fit egregium. Quamuis autem nos in hoc studio certantes, diuina non deserat gratia, quæ nobiscum cooperatur: nihilominus tamen nos quoque illi collaborare debemus, ne ab ipsa excidamus. Quibus enim maior gratia quam *Lut. 11.* Apostolis data est: Et illis tamen quod ceteris omnibus dicitur, nempe: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quare quisquis centuplũ æternæ vitæ fructum ferre, quisquis cõ strenuis operariis in æternæ vitæ fœlicitate gaudere, quisquis momentaneo labore sempiternam sibi requirere comparate desiderans, planè cum Propheta in lacrymis seminet, ut in gaudio metat. Hoc enim sibi fidelis operarius persuasum habere debet, non illi stertendum esse ac dormiendum (odit enim virtus desidiosa & inertes) sed studiosissimè laborandum, ut in sudore vultus sui vescatur pane suo: & nunc quidem pietatis & iustitiæ, postea verò æternæ vitæ fructum afferat in patientia.

Dominica in Quinquagesima concio prima, in qua euangelica lectio explanatur.

THE CÆCUS quidem clamauit dicens: Iesu fili David miserere mei. *Lut. 18.*

Odierna sancti Euangelij lectio duas cõplectitur partes, quarum altera si mmiã Domini & passionis; altera miraculũ continet quo Dominus petenti cæco amissum lumen restituit. Historia hæc habet: *Assumpsit Iesus discipulos suos secreto, & ait illis, Ecce ascendimus Hierosolymam, &c. vsque in finem.*

AVE MARIA.

Optimi imperatoris officium est (fratres charissimi.) milites suos

suos ante congreſſum armis mouere & iuſtituere. Cum verò hæc *Iob 7.*
 ipſa vitâ quam degimus, et calibus & periculis obnoxia ſit, vt
 ea vel militia, vel tentatio in lucris ſanctis appellatur: magna
 Chriſtiane philoſophiæ pars eſt, ſalutaribus præceptis peccora
 noſtra armare, quibus ab impendentibus vndique malis immu-
 nes eſſe valeamus. Inter quæ præcepta non poſtremum illud eſt
 quod Philoſophi paſſim docent, vt videlicet mala omnia quæ
 nos infeſtare poſſunt, multò antiè cogitatione præueniamus, &
 aduerſus ea ſpiritualibus armis æccingamur. Hæc ergo de cauſa
 cæleſtis imperator diſcipulos ſuos malorum omnium quæ illis
 impendebant, frequenter admonere ſolitus erat. Quæ vbi latius
 ſemel apud Ioanem expoſuiſſet, tandem ait: Hæc locutus
 ſum vobis vt non ſcandalizemini, abique ſynagogis facient vos. *Ioan 8.*
 Sed venit hora vt omnis qui interficit vos, arbitretur ſe obſe-
 quitium præſtare Deo. Et hæc facient vobis, qui non nouerunt
 Patrem nec me: ſed hæc loquutus ſum vobis, vt cum venerit
 hora eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis. Hæc ergo im-
 pendentium malorum prædictione, nihil diſcipulis nec mitum,
 nec nouum, nec improviſum poterat accidere: ac proinde non
 magis eos præſentia, quàm futura mala terere debuiffent, cum
 non magis apud illos certa eſſent cum aderant quàm cum expe-
 ctarentur. Hæc ergo de cauſa in præſenti lectione Dominus
 paſſiois ſux labores & certamina illis prædixit, ne ad hoc tan-
 tum fulmen rudes & imparati inuenerentur, itaque ait: *Ecce a-*
ſcendimus Hieroſolymam & conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt
per Prophetas. &c. Si hæc diſcipuli intellexiffent, & intellecta ani-
 mo condidiſſent, cum ea quæ illis prædicta fuerant impleri cer-
 tarent non vt que carbari, ſed tritari potius debuiffent, cum
 vel hoc argumento præceptoris ſui ſapientia u, virtute, atque
 diuinitatem intelligere potuiſſent, ad quam ſolum pertinet fu-
 turæ præſentis.

Hæc nos cæleſtem philoſophiam fratres, ad mores & vitæ
 noſtræ ſubtilimentum traducere ſtudeamus. Quæ enim ratio-
 ne diſcipulos ſuos Dominus ad futura mala toleranter ferenda
 præparabat (vt videlicet multo antiè prænuntiando) eadem nos
 vt debemus: et ad impendentia vitæ noſtræ pericula præmu-
 niti & armati incedamus. Quia enim dum in hoc corpore mili-
 tamus, innumera penè nos quotidie mala circumſtant, quæ de
 gradu virutis & conſtantia depellere poſſunt: hæc ſalutari do-
 ctrina muniri demus operam, ne quod eorum improviſos nos
 & imparatos occupe: ſed quidquid accidere poſſeſt, multo an-
 tè præcogitatum & præmeditatum habeamus: ita fiet ne vlla

aduersum nos fortuna inconstantia atq; incientia saeuire possit. Quod contra iis accidit, qui morte pecudum nihil nisi sola presentia vident: quos repentina mala transuersos agunt, & in grauissimos tum corporis tum animi languores precipitant. Ne igitur id nobis eueniat: praecelaram hanc Seneca admonitionem atq; philosophiam multis ab eo in locis reperiram atque commendatam nobis semper ante oculos proponamus. Sic enim ait: Id agendum est ne quid nobis inopinatum sit, quia omnia nouitate grauiora sunt. Haec cogitatio assidua prestabit, ut nulli sis malo tyro. Et mox: Nihil miremur eorum ad quae nati sumus Imperetur aequitas animo & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hyems frigera adduci, agendum est. Aestus calidus res refert, aestuandum est. Intemperies caeli ualitudinem tentat, agrotandum est. Et fera nobis loco occurret, & homo perniciosior feris omnibus. Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non possumus. Id possumus magis: ut sumere animum, & viro bono dignum quo fortiter fortuita patiamur, & naturae consentiamus. Natura autem hoc quod uides regnum mutationibus temperat. Nihil se uena succedunt. Turbantur maria, cum quiescunt: Fealant inuicem uentis. Noctem dies sequitur: Pars caeli consurgit, pars mergitur. Contrariis rebus aeternitas constat. Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat: & quaecumque sunt debuisse fieri puiet, nec uelut obiret naturam. Optimum est pati quod emendare non possis: & Deum (quo auctore cuncta proueniunt) sine murmuratione comitari. Males miles est qui imperatorem gemens sequitur. Haec tenet Seneca. Hanc autem

*Seneca.
Inepist.*

Simile.

Eccle. 18.

Iacobi 4.

1. a. 40.

Ecce haec noster complexus est, cum ait: Ante languorem adhibe medicinam. Vix autem uilla medicina comodior, quam huius vitae quam degimus ingenium & instabilitatem multo ante prauidisse: ne cum non quotidie rerum facies, nouasque tempestates excitat, ne uos quocumque animo nostro motus & perturbationes gignat. Iam uero si qua sit huius vitae conditio uelis agnoscere, audi Iacobum Apostolum dicentem: Quae est uita uestra? Vapor est ad modicum patens & deinceps extinguetur. Quid uapore leuius: quid instabilius? Talis profectò uita uestra est. Quod plane euidendius adhuc per Prophetam Dominum significauit cum ait: Clama. Quid clamabo? Omnis caro foenu, & omnis gloria eius quasi flos agri. Quae uerba ita D. Hieronymus explanat. Reuera si quis fragilitatem carnis aspiciat, & quod horatù momentis crescit, atq; deesse sciat, us,

nec in eodem statu maneamus, ipsūq; quod loquimur, dicta
 mus, & scribi ous de vitæ nostræ parte præteruolat: non dubi-
 tabit carnem fœnum dicere, & gloriam eius quasi florem fœ-
 ni, siue prata camporum: Qui dudū infans, subito puer, repen-
 tē iuuenis, & vsq; ad senectutem per spatia mutatur incerta, &
 ante se senem intelligit, quā iuuenem se non esse miterur.
 Pulchra mulier quæ post se adolescentulorum trahat greges,
 arata fronte cōstabitur: & quæ prius amori, postea fastidio est.
 Hactenus Hieronymus. Quæ cum ita sint, quid miramur
 fratres, si quotidie nostrarum rerum status ad iam atq; aliā sub-
 inde faciem commutat: Si enim hoc inter cælestia & terrestria
 corpora distat, quod illa ortos & interi us atque transmutatio-
 nis expertia sunt, hæc autem quotidianis mutationibus obno-
 xia: quis quæso mirari debeat si mortalia moriuntur, & muta-
 bilia mutantur? Si nemo quod terra deorsum, & ignis feratur
 sursum demitur (quod tales motus h s elementis natura infi-
 ti sint) quid quæso tibi aut nouum, aut inusitatum accidisse que-
 teris, si quæ natura mutabilia sunt, suam retinent sequunturq;
 naturam! Huius igitur instabilitatis & mortalitatis nostræ
 cōsideratio, ad calamitates & incōmoda vitæ moderatē ferēda,
 magnum adiumentum affert. Hoc ipsum enim D. Augustinum
 in maximo dolore consolabatur, cū vastata à Vandalis tota
 Africæ prouincia, ciuitas quoque Hipponensis in qua ipse erat
 obsideretur. Vt enim Possidonius in eius vita memorat, cuius-
 dam se sapientis sententia in tantis malis consolabatur, qui dice-
 re sollicitus erat: Non magus erit, magnum esse putans, quod
 eadunt ligna, & lapides, & moriuntur mortales. Quod quidem
 perinde est ac si diceret: Sicut non est magnum & inusitatum,
 sed naturæ maximē consentanem, quod ligna & lapides deor-
 sum fetantur: ita nec mirum esse debet quod mortalia morian-
 tur, cū id quoque ab eadem naturæ conditione proficiscatur.
 Huius igitur admonitionis summa est, vt illud Ecclesiast. con-
 silium ante oculos proponamus, videlicet vt in die bonorum nō
 immemores independentium malorum simus, hoc est, vt in se-
 cundis rebus aduersas etiam quæ superuenire possunt, non ob-
 liuiscamur. A qua tamen admonitione vsque adeo imperitum
 vulgus hominū abhorret solet, vt non modō hac præparatione
 animi vt nolit, sed etiā si quis paulo prudentior fortunatis istis
 hanc philosophiā proponat, eosque hac ratione ad futura mala
 præmunire velit: cū indignatione & fastidio tanquam morosus
 & intempestiuus homo, & veluti sinistram aliquod omen re-
 pellatur. Quæ eorū dementiam infausti atque improbi ma-
 lorum

Posido.

Eccle. 11.

lorum euentus frequenter coarctant: cum eos repentina mala imparatus inuadunt, eosque in barathrum desperationis atque mœroris cōficiunt. Cum igitur discipulis Dominus omnia passionis suæ probra atque supplicia summam prædixisset, *ipſi tamen* (ait Euangelista) *nihil horum intellexerunt: & erat uerbum istud absconditū ab eis, & non intellegebant quæ dicebantur.* Quid est quod discipuli rem adeo conspicuam non intelligebant?

Quibus enim uerbis hoc apertius exprimi potuit? Nimirū quia rudes adhuc in schola Christi, nec mysteriū redemptionis nostræ, nec Dominicæ passionis gloriā agnoscebant. Et quia magistrum suum impenitē diligebant, mortemque eius molestissime ferrebant: ideo quod nullo modo esse uolebant, nullo modo intelligebant. Amor enim, & odium, & quicunque alius impotens affectus rationis iudicium uehementer exerceat, ne uerum dispicere ualeat. Hoc ceteri Iudæi qui simili erga Dominum amore affecti non erant, facile quidquid hac re dixisset, quæ uis esset obsecutus dictum, intelligebant. Cum is enim aliquando dixisset: Oporteret exaltari filium hominis (de crucis uidebatur supplicio agens) illi apertè rem de qua agebat intellexerunt, & ad rem appositè responderunt dicentes: Nos audiuius ex lege, quia Christus manet in æternū: quomodo tu dixis, Oporteret exaltari filium hominis? quis est iste filius hominis? itaque prolatam de morte Domini sententiam, quia nec uitam eius diligebant, nec mortem oderant, facile intelligere poterunt: quod tamen discipuli affectu non sunt, quoniam longè aliter erga magistri uitam & mortem affecti erant.

Hanc esse eorum causam, si atres (ut hoc etiā ad mores nostros traducamus) ut homines tam facile aliorum fragilitatem, & mortalitatem intelligant, suam non intelligant: quia cum non perinde alienæ uitæ atque suæ amore capti sint: facile aliorum mortalitatem agnoscunt, suam non agnoscunt, nimio uidebatur sui amore mentem eorum exerceantem. Quo fit, ut quod nullo modo esse uolunt, nulla ratione tam cito futurum credant. Itaque magnificè de generis humani fragilitate philosophantur, & mortalitatis legem omnibus communiem esse prædicant, uitamque nostram, uelut ædium quendam necessariò persoluedum esse definiunt.

Cumque hoc facile de cæteris profiteantur, nec eis aliorum mors aut noua aut immatura esse uideatur, de se tamen non eadem sentiunt. Tacita enim quædam persuasio intus latens, bono eos animo esse iubet, quæ diuturnam ætatem, nulla satis firma ratione dictante, sed naturali uitæ amore suadente, sibi pol-

pollicetur. Hinc Dīvus Hieronymus in Epitaph. Nepot. Quotidie, inquit, morimur, quotidie cōmutamur, & tamen æternos nos esse credimus. Hinc videas frequenter sexagenarios homines & amplas domos à fuedamētis erigere, & pecuniis congregendis avidissimè inhiare: quod certè non facerent, si mortem illis in foribus adesse crederent. Quid enim demētus, quàm quò minus superest vitæ, hoc plus vitæ congerere? Videas rursum alios in hac ipsa ætate quæ & morti & rationi reddenda aded propinqua est, salutis suæ atque reddendæ rationis immemores: qui multos annos in sceleribus suis obdurati perseverent, aut alienum detinentes, aut inueteratas inimicitias fouentes: aut in libidinum inuicem cæno iacentes: qui nullis neque clamoribus nec persuasione:bus, nec terroribus, aut diuinis promissis ad pietatem & iusticiam reuocari volunt. Sed tandem more iumentorum in peccatorum suorū stercore computrescūt, donec eos mors inter flagitia sua imparatos deprehendat. Cùm hoc igitur ita sit, quæ ratione si uiuere, aut etiam respirare in tanto salutis suæ discrimine possent, nisi eos falsa hæc opinio fulciret, & in spem vitæ longioris adduceret? Quæ spe freti, & voluptatibus seculi perfruendis, & eidem penitentiæ lachrymis abluendis, tempus & vitæ spatia superesse credunt. At longè aliter sanctus quidam vir affectus erat, qui, ut Guido Bituricensis.

Guido Bituricensis.

I. *Factum est* (ait Evangelista) *cùm Dominus appropinquaret Hierico, cæcus quidam sedebat, pecus viam mendicās. Et cùm audiret uocabam præteruentem interrogabat, quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazareus transiret. Et clamauit dicens: Iesu fili David miserere mei. Et qui præbani uocabant eum, ut taceret: ipse uero multo magis clamabat, Fili David miserere mei.* Habemus hoc in loco fratres, quid mundus faciat, cùm homines eo relicto ad Christum conuertuntur: quidq; contra hoc rēpote nos ipsi tacere debeamus, cùm à mundo impetimur. Mundus enim si ab eo deficias, si mores eius in se cters: si amicorum eius contubernia fugias, si eius leges & præcepta contempnas, si aliud uiuendi genus quàm quod ipse probat sequaris: in clamat protinus, acculat, persequitur, nouisq; atq; fœdis nominibus quæ ipse excogitauit, & m s te ipsum

tempus & quæ facis omnia vituperat. Vetus enim mundi mos est confectis nominibus & virtutes obscurare, & illustrare vitia dum vitii quidem honorifica, virtutibus autem ignominiosa nomina frequenter imponit. Quid igitur nos hoc tempore facere par est? Nimirum cæci huius constantiam imitari, qui vocibus populi interpellatus, adeo à clamâdi & orandi officio non desistit, vt multo etiam magis clamaret. *Iesu filie David miserere mei.* Cur enim mundi vocibus fidem adhibere, aut ab instituto pietatis cursu reuocari debeamus? An non eius teterrima illa vox fuit: Non hunc, sed Barabbam? Hæc enim furoris mundi postulatio fuit, quæ seditiosum Barabbam innocentiae fontis, & auctori vitæ antetulit, Quomodo ergo ei fidem habeas, quem adeo mendacem expertus es? Has ergo voces omnes veluti bitentatū cautus surda aure transire debemus, quas contemnere magis, quàm timere nos decet. An non videtis generosum canem cum in via pergentem catelli hinc atque inde oblatrantes, & moru minantes insequuntur, quomodo is contrâ nee oblatratur, nec oblatrat, nec se cum facillè posset, aut morfu, aut latratu defendere, nec aspiceret eos quidem dignatur, sed fortitudinis suæ alienæque imbecillitatis conscius omnia illa generoso corde contemnens, in itinere suo securus graditur? Quam ergo magnam imitatem irrationale animal præstat, hæc & ratio & fides, & diuinæ autoritatis testimonium non præstabit, quod voces illas damnat, & virtutis atque pietatis institutum adeo commendat. Fungatur mundus officio suo, tu fungere tuo. Illius est bellum peris inferre: tuum est animam tuam strenuè fortiterque tueri. Illius est quod D. Hieronymus in Epist. quadam ait: Solatium malorum est bonos capere, dum peccantiū multitudinem culpam putant posse minui delictorum: nostrum verò sit, hostis huius maledictis aures obturare. Denique officium mundi est eos insectari, qui non probât quod ipse facit: quem admodum vinoienti homines facere solêt, qui inuiciæ loco ducaut, si incomportationibus suis à vino abstinere velis. Malos enim (vt D. Cyprianus ait) quisquis non imitatur, offendit. Officij verò nostri est, Dei magis quàm stultorum hominum offensam pertimescere. Cæterum quisquis mundi vocibus ita deterretur, vt à cepto virtutis curriculo retrocedat, non minus stultè agat, quàm hic cæcus fecisset, si propter importunos hominū clamotes à clamoris sui officio desitisset. Vtrumque enim lumen & corporis, & animæ quod clamoribus sui impetrauit, amississet.

Simile.

Hier. in Epist.

Simil.

Cypria. in Epist.

III.

Cum ergo cæcus repetitis vocibus misericordiam Domini imploraret, stetitque Saluator dicitur, & ad se illum adduci præcepisse. Cur quæso clementissime Domine, tandem illum clamare permittisti? Cur ad primam eius vocem non statim lucem reddidisti: ut celeritate donandi, doni gratiam cumulares? An te latec nihil esse tam certum, quàm quod precibus emittit? Non de fuerunt enim qui dicerent: Malo emere, quàm rogare. Sed certè hac breui mora non solum deuotionem fidem, atque perseverantiam cæci Dominus acuebat: sed nobis etiam prospiciebat, ne dilatione donorum quæ ab ipso petimus, ipem protinus abiceremus. Sunt enim qui nisi statim quid postulant assequantur, animam deponunt & ab orandi officio desistunt: frustra se diuinæ aures pulsare arbitrantur. Hi planè illius Domini promissionis obliti sunt, qui per Lucam proposito importuni amici in tempesta nocte panem petentis exemplo, tandem ait: Et ille si perseuet uerit pulsans, dico uobis, & si non dabit illi surgens eò quòd amicus eius sit: propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet panes necessarios: tantum enim orandi perseverantia potest, ut quod amici nomine non meritis, perseverantia consequaris. Hinc D. Greg. hoc in loco ait, Dominum quidem cum cæcus interpellaret à cæpto itinere non illi co desistisse, sed ubi ille magis ac magis orando perseverauit, tunc deum restitisse, atque illum ad se adduci præcepisse. Itaque quod simplici petitioni negatum fuerat, pete ueritanx datum est. Sed quid miramur orationem quæ ad eò potens est (si assidua fuerit) tantum apud misericordix parentem valere? Quid enim blandius aqua, quid durius lapides? Si ergo gutta aquæ assiduitate cadendi durissimos etiam lapides molit & eruat, quid non faciet oratio: quæ uelut sagitta quidam est, si assidue perterat illa Dei nostri viscera feriat? Si enim quod durum est molli cedit, dum frequenter impetitur, quid faciet pulsifinum illud pectus iaculo orationis assidue pulsatum? Orationis ergo perseverantiam, fratres, uelut certissimum quendam diuinæ misericordix osidum existimare debemus. Pete ergo, & iteum atque iteum fores diuinæ misericordix pulsa, sciens quia omni pulsanti aperitur. Moses quidem iussus à Deo, uirga petram percussit: quæ cum primo ictu aquam non sudisset, secundo expiòssimam undam sitienti populo propinauit. Sic igitur nos assiduis precibus diuinæ misericordix non quidem lapidea, sed renetima viscera pulsemus: non dubium enim quia suo tempore salutarem nobis misericordix suæ aquam fundant.

Luc. 11.

Gregor.

Num. 10.

Hoc

Hoc est ergo quod Saluator nos hac diuinae expectationis mora docere voluit.

Quum is ergo cæcum ad se adduci iussisset, illi ipsi qui prius clamantem interpellabant, modò contrà consolantur, rauentq; dicentes: *Annus qui est, ecce vocas te* Hoc in loco mysticè impletum esse videmus, quod Diuus August. ait: Cùm Christianus bene viuere, ac bonis operibus feruere, mundumq; contemnite cœperit, in ipsa statim nouitate operum suorum reprehentores parit, & contra factores. Si autem perstiterauerit, eos que perteruendo superauerit, in idipsum iam illi obsequuntur, quod antè prohibebant. Hoc quotidie fieri videmus: vbi enim adulescens filius, aut filia à vitis atq; delectis, & vano seculi ornatu ad vittatis studiū traducuntur, nullos ferè acriores hostes quàm affines atq; parentes habent, qui formidare incipiūt, què tandem exitū noua illa vitæ institutio habitura sit; vt appareat verè Dominum d. xlii: Inimici hominis domestici eius. Vnde quemadmodum discipuli Dominū supra mare ingredientem phantasma esse crediderant, ita isti quoq; Christum Dominū in filius habitantē phantasma esse putant. At vbi eis virtutis perfectiora timorē hunc ademit, vbi egrū oculis virtutis & honestatis splendore illustrauit, vbi sanctitatis suavissimus odor oblectauit, iam demū Christū esse intelligunt, què antè spectrū esse putauerant, & summo sibi ornamento solatiq; futurum sperant quod tanquam in geis periculū antèa formidabat. Atq; ita demū qui antè eos à cœpto itinere reuocabant, nunc more huus turbæ ad inceptū virtutis curriculum instigant.

Vbi ergo cæcus hanc turbæ voce audiuit proiecto vestimēto (vt Marcus ait) exiliens venit ad Dominū. Tanto enim lucis desiderio tenebatur, vt omnis ei ceteri as in mora esset, & ipsam quoque vestem properantem grauem esse putaret. Neq; hoc mirum videri debet. Est enim (vt Aristoteles ait) tantus in homine lucis huius videndæ amor, vt inter omnes corporis sensus, videndi facultas maximè diligatur. Quia cum homines natura scire desiderant, & hic sensus plurimam rerum differentias ostendat, maximè ab eis diligitur. Si igitur tanta celeritate cæcus hic ad corporeum lumen accipiendum properabat, quid nos facere par est, vt spirituale mentis lumen à Domino consequamur?

Magnus Antonius (vt Palladius refert) cùm Didymum oculis capium inuississet, eumq; de rebus diuinis mirabiliter differentem nō sine magna admiratione audisset, & ab eo quæsisset, num orbis oculi molle ferret, isq; tacendo magis quàm loquendo animi sui incertorē indicasset: Cur (ait sanctus vir) gra-

August.

Mich. 7.

Marc. 10.

Arist.

Palladius.

viter fers, quod his oculis cætes quos formicæ habet, cum eos
 tamen habeas qui tibi cum Angelis communes sunt? Non ab-
 nus, igitur iucundissimam esse eternam lucis huius vsuram: sed
 quanto preciosius, quanto dignius atq; sublimius internis di-
 uini spiritus lumen est, quod nobis est commune cum Angelis
 quo non Solem Lunam, cæterâq; astra videmus: sed quo sum-
 mam illâ diuinâ pulchritudinis speciem cõtemplamur? Quod
 sit tanta celeritate cæcus iste ad hoc externum lumẽ percipien-
 dũ properabat, vt pallium properanti graue esset: qua nos qua-
 so aueritate ad internam mentis nostræ lucem percipiendam
 currere debemus, qua summum bonum agnoscere, dilige-
 re, possidere, & miris in eo deliciis frui valeamus, quibus pij ho-
 mines in hac etiam vita petfruntur? O si nunc trares Spiritus
 ille cælestis hãc tãtam piorum fœlicitatem nobis aperiret:
 quo ardore, qua aueritate ad illam festinaremus! quãmq; stul-
 ta nobis illorum oratio videretur, qui hoc negotiũ vel ad extre-
 mam ætatem, vel ad mortem, aut in aliud tempus vel occasio-
 nem differre suadent? Quacunque enim vel exiguam mo-
 ram planè longissimam crederemus, dũmq; negotium hoc dif-
 ferretur, ipsa intra nos viscera d' frumpi putaremus, continuũ-
 que Dominum precibus cum Propheta pulsaremus: Domine
 ad adiuuãdum me festina: Domine ne moreris: Deus meus ne
 tarde ueris: sed accelera vt eruas me. Mulier illa qua Helisæum
 hœspitio excipere solita erat, vbi vnicum quem habebat
 filium mortuum vidit, in montem Carmeli ad vitum Dei iu-
 mento insidens quanta potuit celeritate contendit, puerũque
 se insequentem vrgēbat acriter dicens: Festina, ne mihi morã
 facias in eũdo, & hoc age quod dico: Scilicet charissimo fi-
 lio mortuo vitam quærebat, quã fortasse eò facilius, quò ce-
 lerius, à viro Dei impēdi posse muliebri errore arbitrabatur. Si
 tu ergo ita animæ tuæ mortẽ, sicut ista filij deperaras, & quid
 esset in corpore viuo mortuam gestare animam cogitares: non
 dubito quin simili festinatione atq; studio illius vitæ & salutem
 queres, Sed quoniam hęc te mors omnino laret: tot morandi
 causas nectis. Quid (inquis) mundus? quid noti & consanguini
 dicent: si hanc nouam viuendi rationem ingrediar? Quo-
 modo verò veteres amicos, aut consuetas voluptates, aut diu-
 turnam vitæ consuetudinem, aut etiam lucra quæ mihi ex hac
 viuendi ratione protentunt, deferere poterò? O te miserum! ô
 infœlicem! Si oculos habes quibus lucra mudi videas, cur non
 etiam habes vt æternæ vitæ lucra pariter & dāna conspicias?
 Si tanta cura prouides quod crastina die velis nolis amissurus

4. Reg. 4.

es, cur non simili cura provideas quod nunquam finiendū est? Si ad eō sollicitē attendis quid mundus dicat (qui multo tūm caput bellua est) cur nō attendas etiam quid Deus ipse tibi & dicturus, & exproburus sit? Quid ergo istis nānis immoraris? *Gene 39.* cur te res nihili ab hoc tanto negotio remorantur? Sanctus ille adolescens Ioseph, cū pudicitiam suā tueri nisi pallio relicto nō posset; pallio maluit, quā pudicitia carere. Itaque relicta in manibus adulteræ veste, nudus profugit ab ea. Ad hunc ergo modum cæcus noster, vt celerius ad Christū properaret, pallium in ipso itinere reliquit. Cuius vniūque exemplo monemur, vt omnia quæ salutem nostrā vel impedire, vel remorari aliqua ratione possunt, quā ocyssimē relinquamus; ne incomparabilem animæ nostræ thesaurum hac tana leui occasione amittamus. Si enim propter totius corporis salutem (quæ paucorum dierum est) præcipua corporis membra ferro & igni crucianda tradimus: cur non vestem, ceteraque inania impedimenta relinquimus, propter vitam illam quæ æternū duratura est?

Cū ergo cæcus ante Dominum astrisset, interrogauit illum Dominus: *Quid tibi vis faciam?* Cur quaeso Domine hoc ab illo requiris? An ignoras forsitan quid is velit: Nōne clamores eius hoc prædicant? Nōne oculi eius vel ipso tacente clamant? Quid enim cæcus à fonte lucis, nisi lucem qua rat? Sed hæc tamen Domini interrogatio consilio nō vacat. Voluit enim hac interrogazione nobis insinuare, vt qua fiducia filij ad parentes impendente aliqua tempestate confugiunt, isq; calamitatem suam familiariter aperiant: eadem ad illius nos plusquam paterna viscera confugiamus, illiq; causam nostram aperiamus, propheticum illud implentes: Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. Et illud item Hieremias Cōsurgere in nocte in principio vigiliarum, & effunde sicut aquam cor tuum ante Dominum. Hoc est, quidquid in penetralibus animæ tuæ latet, quidquid virget ante illum profer, omni mō sollicitudinem tuam in illum proice, quoniam ipsi cura est de nobis. Sic olim Fzechias Rex fecisse legitur, qui quas literas minutum & blasphemiarum plenas à Senna herib Rege Assyriorum acceperat, ascendens in templum, expādit corā Domino: perinde enim ac si Dominum coram videret, ita literas ante illū proposuit: vt hac oratione intelligamus, qua fiducia factus ille Rex ad Dominum confugerit: ut quasi cum amico familiariter agens, ita literas ante eum velut ab eodem legendas expādit. Simili consilio huius pater Dauid, in omni calamitate

ad hoc salutare præsidium se confugere solitum testatur cum ait: *ffundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio, in deficiendo ex me spiritum meum.* *Psal. 141.*

Neque verò timendum est, ne si ipsi Domino assiduis clamoribus nostris fastidium pariamus. Si enim molestę ei essent preces nostrę, non eas vnique tanto studio à sponsa sua exigeret. cum ait: *Oster de mihi faciem tuam, soaet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Et alio quoque loco: *Quę habitas (inquit) in hortis, amici auscultant: fac me audire vocę tuam.* Inter flores enim fructusq; virtutum, nō in plateis habitas fidelis anima, sanctos Angeios habet eam auscultantes: qui libenter astant orantibus, & assistunt meditantibus. Curus deuotissimos clamores sponsus audire cupiens ait: *Quę habitas in hortis, amici auscultant te, &c.* Itaque tantum abest, vt molesti sint caelesti sponsi voces nostrę, vt eas tanquã gratissimum canticum in auribus suis insonare velit. Sed ais, Cur, si Dominus nobis opę ferre desiderat à nobis prius orationem exigat? An non ipse potest vel non rogatus quidquid opus voluerit ferre? Poterit sanè, idq; non raro efficit: sed quoniã ipse suauiter disponit omnia, ita frequenter munera sua impartitur, vt donationem præcedat oratio: vt prius suppliciter petamus, quę ab eo misericorditer impetraturi sumus. Volebat olim Dominus Hieremiam prophetam in carcere clausum, rerum maximatum prædictione consolari: quem prius tamen ad hoc ipsum petendum excitauit, dicens: *Clama ad me, & exaudiam te, & annuntiabo tibi grandia & firma quę nescis.* Quid igitur An non poterat Dominus afflictum mœrentemq; prophetam tantarum rerum significatione exhilarare, nisi hoc ipse prius clamando impetrasset? Poterat placere: sed hac tamen ratione peccationis virtutem voluit declarare: qua pleraq; eius munera piis hominibus donantur. Ideoque nō mirum si ab hoc cæco ipse requirat: *Quid tibi vis faciam? cui ille respondit, Domine vt videam.* *Ait illi Iesus. Respice: Quo vno verbo ita eius oculi illuminati sunt, ac si non oculis captus, sed à somno excitatus videretur.* Nec corporis tantum oculi, sed animę etiam fidei lumine irradiati sunt, quando ei protinus dicitur: *Fides tua te saluum fecit.* Quę videlicet antea quidem imperfecta modò verò noua luce illustrata & aucta est. Nec solùm oculi, sed os etiam eius apertum est: dum Christum sequitur magna voce laudes eius prædicans; populũque exemplo suo ad eandem prædicandas inuitans.

*Cant. 2.**Cant. 7.**Hiere. 33.*

Hanc

Hunc igitur fratres cæcum nobis in exemplum orandi proponamus, atque ita simili fide, similiq; audivitate & perseverantia hoc petamus, quod ille petiit: nempe internam animæ nostræ lucem. Cæci enim sumus, quodq; gravius est, ab utero matris cæci. Hoc est enim quod toties regius Propheta petiit: ut cum ait: Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte. Et Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illuminat tenebras meas, Tenebræ verò meæ sunt cupiditates & affectus mei, qui frequentissimè intellectum meum ita excæcant, ut verum videre vix possit. Tenebræ item sunt innumeri mundi huius in quo versor errores, & quidē tenebræ horribiles atq; palpabiles, quales Ægypti erant, in quibus totas penè mundus iacet. Tenebræ quoq; sunt omnia fese quæ oculis & surp, quæ me videlicet pulchritudine & specie sua fallere contendunt quæ cum aliud sint, aliud loquuntur: aliud in fronte, aliud in recessu promittentes quando quæ temporaria, fluxa, atque inania sunt: velut firma, stabilia, & preciosa sese mihi offerunt. Tu ergo fons lucis & misericordiarum Pater, inter tot tenebras incedentem comitate semper, & clarissimo veritatis tuæ radio eas à me depelle: ut verarum rerum præcia æstimare sciam, ne falsa inanium rerum imagine fallar. Ad hoc enim tu lux in mundum venisti, ut eos illuminares qui in tenebris & umbra mortis sedent. Hoc enim de te Propheta significavit cum ait: Quasi diluculum præparatus est adventus eius. Sicut enim aurora d. uculò confurgens, splendore suo tenebras fugat, & rerum omnium veras facies quæ in tenebras latebant aperit, sic planè lux tua Domine ita mentis nostræ oculos illustrat, ut res omnes uò de vulgi errore ac tenebris, sed ex earum natura & conditione metiamur. Sic enim fiet, ut hac cœlesti luce perfusi, rerum dignitatem agnoscentes, id diligamus quod diligendum est, id contemnamus quod merito contemnendum est: ut ita demum ex claritate lucis procedat ordo amoris, in quo ordine virtus omnis posita est. Hanc igitur lucem petamus fratres, ut ex huius vitæ caliginosa & obscura nocte ad meridianam illam lucem venire mereamur, in qua divinæ pulchritudinis speciem facie ad faciem cōtemplari valeamus. Præstante Domino Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Psal. 12.

Psal. 17.

Luc. 1.

Osee 6.

In eadem Dominica Quinquagesimæ concio secunda, quæ priorem lectionis Euangelicæ partem enarrat, in qua paulò latius explicatur, equonam modo sub externa Dominicæ passionis ignominia (qualem tunc Apostoli iudicabant) summa diuinitatis gloria delitescat: dum abscondito ad tempus splendore maiestatis, bonitatis & misericordiæ diuinæ gloria longè clarius patefacta est.

THE. *Ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intellegebant quæ dicebantur. Luc. 18.*

Via temporis angustia, fratres charissimi, ad totam Euangelicæ lectionis seriem explanandam spatium non suppeditat: priorem eius partem (quæ de passionis Dominicæ sacramento agit) in presenti concione tractare decreui. Sed priusquam partis huius explanationem aggrediar, lectionis Euangelicæ historiam summam percurram. Ait igitur sanctus Euangelista: *Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos secretiò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim genibus, & illudetur, & cætera quæ sequuntur vsque in finem.*

AVE MARIA.

Cùm in huius lectionis exordio passionis suæ dominus summam complexus fuerit, qua rendum primo loco esse videtur, quo consilio Ecclesia hoc tempore (quò in foribus Quadragesimæ sumus) Dominicæ passionis memoriam (quæ alio tempore celebranda est) nobis ante oculos ponat. Huius rei causa mihi causâ fuisse videtur, quòd hoc tempore fideles ieiuniis, vigiliis, orationibus, & lachrymis vacare debent, in quo etiam vitis omnibus, prauisque cupiditatibus valedicere, libellumque repudiij dare tenentur. Ad vtrumque autem nihil magis stimulos atque animum nobis addere potuisset, quàm Dominicæ passionis commemoratio. Quid enim aduersus peccati odium accendere magis animum potest, quàm mortis Christi confideratio, quàm ille propter peccata hominum diluenda pertulit? Quale enim illud malum extitit, quod tali sacrificio expian-

Tomj. n dum

dom fuit? Quid verò ad terribiles pœnitentiæ labores magis incitare debeat, quàm laborum eorum consideratio, quos pro sceleribus nostris diluendis sustulit Dominus maiestatis?

Exod. 15. Cùm filij Israhel in deserto suo confecerentur, nec aquam nisi amarissimam ad bibendum haberent, Moyses à Domino sitienti populo aquam posuit: ait Dominus verò lignum illi ostendisse dicitur, cuo aqua immixtum, ex amarissimis dulces reddidit. Quid quæso necesse fuit rerum omnium conditorem hac noua ratione aquas dulcorare? An qui amaras verbo fecerat, non potuisset verbo iterum dulces reddere? Qui verò conuenit ligno aquarum natura immutare? Quis autem adeo stupidus erit, qui non hic arcanum aliquid adumbrari credat? Quid verò conuenientius hoc in loco quàm vitalis atque salutiferi ligni virtus designatur? Hoc enim lignum est quod amaras laborum atque dolorum aquas in dulcedinem vertit: hoc est, quod virtutis amaritudinem suauem facit: quod asperitatem pœnitentiæ mollit: quid calamitates & ærumnas huius vitæ mitigat. Hoc enim inكتورum martyrum, hoc virginum, monachorum, & anchoritarum labores miro modo lenit, & temperat. Verum enim illud est, quod quidam ex patribus ait: Si passionis Redemptoris ad memoriam reuocetur nihil est quod non æquo animo toleretur. Quomodo enim reus pro peccatis suis labores perperi recuset, qui fontem illum innocentiae, ac Domini maiestatis videat pro alienis sceleribus tam dira & indigna pertulisse? Opportunè ergo hoc faciatissimo ieiuniorum & pœnitentiæ tẽpore, Domini & passionis memoriam Ecclesia restituit:

August.

ut hoc exemplo nos ad pœnitentiæ labores inuitaret. Sicut enim elephantibus, vt est in lib. Machab. sanguis vix mori ostendebatur, quo sanguineo colore in specto, ad prælium actus incitarentur: ita planè sanguis Christi oculis nostris exhibitus, ad spirituales cum antiquo serpente certamina acere debet, ne eius iterum seruituti subiciamur, à quo nos ipse pro cruore suo misericorditer liberauit.

1. Mac. 6

Opportunè etiam tribus his ante initium Quadragesimæ diebus, quibus multi hominum frena ventri, gula, crâpula, omnique intemperantiæ laxate solent, Dominicæ passionis acerbitate ante oculos ponitur: et hoc eodem exemplo sese contineant, ne se totos commensationibus, ebrietatibus, stultitiæque lætitiæ dedant. Maximi enim debemus aliter sub lege, aliter sub gratia diebus festos celebrandos esse. Iudæis enim tanquam in carnali lege viuentibus dicebatur: Epulaberis in omnibus bonis quæ dederit tibi Dominus Deus tuus, tu, & filius tuus, & ancilla tua,

Deut. 26.

Rom. 13.

& Leuites qui est intra portas tuas. Modò verò cùm nox præcesserit, dies autem appropinquauerit, uobis dicitur: Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicijs: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs. Sed iam ad ipsum Dominicæ passionis mysterium veniamus.

Cum ergo varia passionis suæ probra atque supplicia breuiter discipulis S. Iuator proposuisset, subdit protinus Euangelista: *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.* Multis uerbis idem penè significantijs hanc discipulorum ignorantiam Euangelista describit: hac uidelicet ratione mysterij huius altitudinem declararet, quod splendore suo ita discipulorum mentes perstrangebatur ut apertissimis etiam uerbis propositum minimè assequerentur. Sed mirum profectò est Christi discipulos qui triennio iam in eius schola uersati fuerant, rem adeò apertè expositam non intellexiss! Quibus enim uerbis hoc apertius potuissent significari? Hic nullo ænigmate, nulla parabola res oblectatur: sed proprijs & significantibus uerbis manifestè proponitur. *Quæro enim à uobis o discipuli, sciatis ne quid nomen filij hominis significet? Scimus planè. Scitis rursum quid sit flagellari, uel uidi & conspu?* Et hoc quoque nouimus. Iungite igitur utrumque, hoc est, filius hominis flagellabitur, illudetur, & conspuetur. Hoc planè, inquit, quid sibi uelit ignoramus. Apparet itaque hoc in loco discipulos priusquam plenitudinem Spiritus perciperent, puerorum prima litterarum elementa discentiam similes extitisse. A quorum aliquo si roges quoniam modo hoc elementum A, appelleretur, respondebit A. Et hoc B? rursum respondebit B. Iunge igitur utrumque: frequentè hæret, & nescit quid utrumque simul efficiat. Ad hunc modum discipuli huius sententiæ partes sigillatim intelligebant, earum tamen conuentionem & convenientiam minimè assequabantur. Quomodo enim conuenire crederent, quod filius hominis, (quem Dei filium quem Saluatorem mundi, uerumque Messiam cõsistebantur) tot ludibrijs & iniurijs afficiendus esset? Ad latrones enim pertinet flagellari, ad blasphemos conspu, ad stultos illudi, & ad participandas crucifiged: sed unigenitum Dei filium, promissumque mundo Regem, & que Saluatorem tot supplicia perferre, totque probris & contumelijs subiici, quæ conuenire potest? Hoc planè nõ intelligimus: huius rei consonantiam atque convenientiam nõ assequimur: ideoque non intelligimus: quia quod intelligimus, nullo modo dicere credimus. Hac igitur ignorantia pro illius

Simile.

Exod. 2.

temporis ratione discipuli laborabant: ideoque maximam diuinæ bonitatis gloriam sub hac humilitatis specie latentem mi-
nimè videbant. Expositus olim fuerat à matre iuxta fluminis
alucem in fiscella scirpea paleis & luto obfita pulcherrimus in-
fans Moses: quo vbi Pharaonis filia venisset, apertaque fiscella
elegantissimum infantem reperisset, eximio eius pulchritudinis
amore capta, adoptauit in filium. Quod igitur illic sese oculis
primùm offerebat, vilissimum atque deforme erat: quod verò in-
tus conditum latebat, speciosum atque pulcherrimum. Hanc igitur
duplicem nobis formam exhibet Christus Dominus: extra
quidem cruci affixus, plagis liuidus, flagellis cæsus, spinis coro-
natus, deformem leprosi speciem, & imaginem præferens: qui
tamen intus erat candor lucis æternæ, speculum sine macula di-
uinæ maiestatis, & imago bonitatis illius. Hisce igitur oculis
Christum Dominum cõttemplari discipuli debuissent, his & nos
illum contemplari debemus, ne scãdalo crucis offendamur: sed
potius imperuestigabiles diuinæ bonitatis & misericordie diui-
tias in ea latentes admiremur. Hoc igitur argumentum in reli-
qua huius concionis parte tractare constitui, si vos tamen & di-
centem precibus iuuetis, & attentiores mihi aures præbere ve-
litis: quandoquidem non ita facile sit intelligere, quod Aposto-
li ipsi tunc temporis assequi non potuerunt.

I.

Prima
propositio.

Pincipio illud ante omnia statuendum est, quod cùm Deus
immensa quædam & infinita virtutum omnium & perfectio-
num abyssus sit, nihil tamen in eo iudicio nostro gloriosus &
magnificentius eius bonitate & misericordia esse putatur. Quã-
uis enim omnia in illo paria sint, quia omnia in eo vnum sunt:
nos tamen nostro more iudicantes, nihil eius bonitate & mise-
ricordia præstantius esse dicimus. Sicut enim in terreno prin-
cipe, qui & diuitis & potentia, & robore, atque pulchritudine
corporis & virtutis præstantia ceteros antecellit, solam virtutẽ
cõmendamus, qua nemo malè vti potest, cuique vni potissimum
debetur honor (ceteris enim & malè & bene vti contingit) ita
etiam in Deo nostro, cùm omnia laudatissima sint, illius tamen
sanctitatem & bonitatem supra omnia commendamus. Quia
& ipse Dominus qui omni genere laudis cumulatus est,
nulla in re magis quàm in bonitate ac sanctitate sua gloriatur.
Quo fit, vt supetn illi diuinæ maiestatis laudatores (qui pro-
pheticum illud ad eò probè tenent: Psallite sapienter) hanc v-
nam vocem perpetuò in cælis repetunt, Sanctus, Sanctus, San-
ctus Dominus Deus Sabaoth. Non enim dicunt quod dicere
merito

Psal. 46.

Isa. 6.

meritò potuissent, Omnipotēs, immortalis, æternus, immēsus, immotus, omnia potens, omnia sciens, omnia mouēs, & mille alia: sed hanc vnam sanctitatis vocem sine intermissione receperunt: vt qui intelligant hanc supra cæteras laudes conditori omnium esse gratissimam.

Secunda

Si ergo hæc sanctitatis & bonitatis laus Deo gratissima est, *propositio. Prou. 16.*

consequens etiam est, vt qui omnia propter nominis sui gloriam operatus est, insigne aliquod opus ederet, quo hanc tantam suam laudem potissimum declararet. Quamuis enim in admiranda huius mundi fabrica, & singulari rerum omnium providentia, non vulgarem bonitatis suæ significationem dederit: adeo tamen ea hominibus ignota erat, vt non defuerint inter Philosophos, qui diuinæ bonitati terminos præfigentes, carōnibus eam cęli incluserint: nec illam ad res humanas curandas, hominesque inuandos potuissent credere. Quapropter equū est Dominine vt honoris tui rationem habeas, & hanc maximam tuam laudem hominibus clarissimè patefacias. Quoquidem

desiderio Propheta regius est tuus, diuinas aures his illi suis vocibus pulsabat: Ostende nobis Domine misericordiam tuam. *Psal. 84. Thom.*

Misericordia enim sicut & charitas (vt D. Thomas ait) diuinæ bonitatis effluxus & emanationes quædam sunt. Hanc ergo diuinæ bonitatis splendorem videre cupiens Propheta dicebat: Ostende nobis Domine misericordiam tuam. Quod perinde est ac si diceret: Ostendisti iam Domine oculis nostris multas & maximas tuarum virtutum laudes, quas ex magnificentissimis operibus tuis agnoscimus. Maxima enim opera quæ designati testantur potentiam tuam: pulchra, pulchritudinē tuam: fortia, fortitudinem tuam: & rectè atque ordine constituta, ineffabilem sapientiam tuam. Hæc autem operibus ita mentes nostras affectu, vt cum Propheta dicere possimus: Mirabilia opera tua, & anima mea cognosceret nimis. Et, Delectasti me Domine in factura tua, & in operib⁹ manuum tuarum exultabo.

Psal. 138. P sal. 91.

Si ergo tantopere oblectasti oculos nostros in factura tua, quantum quæso delectabis ostensa in operibus bonitate & misericordia tua? Cæteræ enim laudes tuæ quidem sunt, & ad te solum pertinent: hæc verò ita tua est, vt nostra quoque sit, quando ea nobis beneficiis conferendis & communione bonorum tuorum præcipuè declaratur. Ostende ergo nobis hanc misericordiam tuam vt per eam agnoscamus bonitatem tuam, quæ omnium ludurp earum præclarissima est.

Videtur, fratres, quantum decebat, vt superna illa maiestas bonitatis & misericordię suæ immensitatem aliquo insigni opere

re declararet? Cùm autem multis modis id efficere potuisset, nullus tamè reperiri potuit conuenientior, quàm vt excellentissimum aliquod opus ederet: quod & nobis maximam vtilitatem, sibi verò maximum pareret laborem. Alter enim quidquid Dominus donaret, etiam si omnes in nos thesauros suos effunderet, si hoc tamen labore vacaret: nihilo plus facere videretur, quàm si quis in ripa ingentis fluminis consistens, vitæ colium aquæ sitienti portigeret. Qua enim facilitate hoc aliquis præstaret, eadem ac multo etiã maiori Dominus hæc omnia bona sua impartiret: quod non perinde hominibus gloriosum esse videtur, quia citra vllum laborem, aut largientis iacturam donatur. Tres enim præcipui bonitatis & benignitatis gradus numerantur. Primus eorum qui emolumentum aliquod sperantes benefaciunt: quod frequenter magis commercij, quàm bonitatis nomen promeretur. Secundus eorum qui gratis benefaciunt: quem gradum Cicero exposuit, cùm premia rectè factorum dixit esse ipsa rectè facta. Tertius verò & summus est, de hominibus bene mereri, non modo sine vlllo emolumento: sed cum maximo etiam benefactoris dedecore, vel damno. Quod planè principum & magnorum virorum est. Vnde est illa memorabilis sententia: Regium est malè audire, cùm benefeceris. Cùm ergo Dei bonitas infinita sit, nec minus hac laude quam ceteris virtutibus suis bonitatem hominum antecellat: dignissimum profecto erat, vt tali opere nobis eam declararet, quod homini quidem summam afferret vtilitatem & gloriam, ipsi autem maximum apud homines pareret laborem & ignominiam. Tantis enim incommodis & laboribus de hominibus bene mereri, utiq; subire discrimina, vt homines felices ac beatos faceret: tantisq; dispendijs ipsorum captare compediã: hoc planè summe atq; infinitæ bonitatis opus & argumentum est.

Quarta. Quia verò is natura sua quæ dolorum atque laborum expers est, pati nihil poterat: conuenientissimum profecto fuit, peregrinam sibi vitæ naturã, in qua & pro hominibus pati & æternam eius salutem promereri posset. Quod si ita est, iam nunc planè mirari desinet quisquis Dominum narratè audit, quod tradendus sit Gentibus: quod flagellandus, iudendus, conspuendus, & crucifigendus. quãdo hac potissimum ratione immentam bonitatis & misericordiæ suæ magnitudinem declarabat. Quod enim ad diuinæ bonitatis & misericordiæ laudè gloriosius quid sublimius quàm eum tam magno labore atq; dispendio, tam magna in genus hominum beneficia conferre?

*Conclusio
miscuit.*

Sed forte dices, Sit na laudè, fateor passionis eius acerbitate
bonitæ

bonitatis gloriam declarati: verum quod decet gloriam bonitatis dedecet: gloriam maiestatis. Bonitas quidem hac ratione detegitur: sed maiestas tamen quodammodo obfuscatur. Demus hoc ita esse: sed non de decet, imò maxime decet maiestatis gloriam ad tempus de se te se, ut bonitatis decus extremum perpetuò declaratur, & maxime illustra sui documenta constituat. Hæc est, ut id quid ad horam tegatur, quod nostro more loquendi minus gloriosum est, ut id magis conspicuum fiat quod est gloriosius & magnificentius. Si imago aliqua miræ pulchri udmis precioso aliquo velamine ita te geretur, ut nullo modo ea nisi rupto velamine cerni posset, an esset indignum velum illud discindi atque rumpi, quo pictura pulcherrima cerneretur: hoc est, ut rumperetur id quod minus pulchrum est, quò id patere posset quòd est longè pulchrius? Ad hunc ergo modum diuinæ bonitatis pulchritudo sub maiestatis velamine delitescit. Quamdiu enim summa illa maiestas intemerata & integra permanebat: quousque tandem diuinæ bonitatis magnitudo pertingeret, mundus ignorabat. Vbi verò maiestatis splendor propter humani generis salutem obscuratus est: ubi sacra illa humanitas à Dei verbo assumpta, tot plagis atque vulneribus conticta est, tunc demum diuinæ bonitatis & misericordie viscera patefacta sunt. Quod planè in ipso Dominice passionis tempore mirabiliter adumbratū fuit, quando moriente Domino velum templi quo Sancta sanctorum tegebantur, scissum est medium à summa usque deorsum. Velum igitur scissum est, atque ita pulchritudo sanctuarj quæ velo tecta latebat, patefacta est. Cum alterius ergo partis iniuria, alterius gloria declaratur. Simile quiddam sæculi homines qui de vestigium ornatu gloriantur, facere quotidie videmus. Vestes enim auro argentoque fulgentes, lanceis aut fericis vestibus tegunt: sed quò intus latentis metalli fulgor appareat, scissuris arte distinctis ferica rumpunt, id nimirum quod minus pretiosum est lacerantes, ut id appareat quod longè pretiosius est. O si quis nunc eos oculos haberet quibus pendente in cruce Dominum cõtemplari dignè posset, quàm pulcher intus appareret, qui tot cõfossus scissuris atque vulneribus extra deformis appareret? Omnia enim illa quæ in eius corpore patent, vniuersa, plagæ illæ omnes atque huores, quid aliud quæso sunt, quàm scissuræ vestis fericæ quæ latentem auti speciem pandunt? quid nisi pietatis, peræ benignitatis iudicia, misericordie argumenta, & veluti vitæ quædam fenestræ, per quas reconditam in sacratissimo, illo pectore bonitatem & charitatem cernere datur? Dissimulatio

Similes

Mat. 17.

Simile.

ergo maiestatis, declaratio quædam fuit, & manifestatio bonitatis, quæ quidem in hac vita commodius alia ratione manifestari non poterat.

II.

Simile.

Subiicia, nus aliud huius rei exemplum. Si Rex aliquis militari arte & robore corporis excellens, hæc suam laudem in publico hastiludi. rum certamine vellet ostendere: deberet vitæque dissimulata ad tempus regis persona & maiestate, ignotus in certamen descendere vt si renuè torquerem gerens, quam affectat gloriam assequeretur. Si enim conspicuus & notus eò venisset, omnes principes sue parcerent, nec tela aduersus illum torquere auderent, atque ita virtus eius quam cupiebat ostendere, in obscuro lateret. Si tu igitur cælorum Rex, & rerum omnium Domine ad hoc potissimum in hunc nostrum orbem veniebas, vt magnificis operibus edendis, bonitatis & misericordie tuæ gloriam patefaceres: si conspicua & aperta maiestatis tuæ persona venires, quis contra te insurgere, quis aduersum te arma capere tentaret? Dæmones à conspectu tuo fugerent, mors te inuadere non auderet: carnifices à tuo conspectu examinari resiliunt: quin & ipsi etiam clauis malleique (si ita loqui fas est) in ipsos torcetes vertentur. Si enim, vt Apostolus ait, cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. **Hæc ergo de causa Domine paulisper diuinitatis gloriam dissimula & in huius mundi certamen ignotus ingredere, vt communis generis humani hostis cum satellitibus suis te audeat impetere: quò dissimula a paulisper gloria maiestatis, in mensæ bonitatis tuæ fulgor appareat.**

Videtes ergo fratres, quàm mirabili atque stupenda ratione se hominibus Saluator cognoscendum præbuerit! Voluit namque ignorari, vt agnosceretur: latere, vt manifestaretur: opprobriis & eorum iniuriis effici, vt verè gloriosus haberetur. Adeoq; feliciter assecutus est quòd volebat, vt nulla ratio potuerit ab hominibus in hac vita clarius agnosci, quàm illa ipsa qua se maxime occultare visus est. Tunc enim primùm mundus & cognoscere, & amare cœpit, quem antea non amabat, quia non sic agnoscebat. Quod ipse Dominus ita futurum confirmauit, cum dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipsum. Hoc est, si homines per Euangelij prædicationem, & Apostolorum miracula firmissima fide me verum Deum, Dei filium, mundiq; conditorem agnouerint, animaduuerterintque me qui talis atque tantus sum, vt meæ gloriæ nihil accedere possit, nihilque decedere: tanto tamen humanæ salutis amore captum fuisse,

fuisse, ut quo hominum scelera expiarem, eosque bonis omnibus ditarem, æternæ fœlicitatis participes efficerem, & virtutum exemplis, beneficiorumque magnitudine mihi devincerem, humanam carnem induerim, crucisque supplicium pertulerim: qui, nunquam, hæc & firmissima fide crediderint, & per meditationem perpenderit, non dubito quin ad hanc bonitatis & charitatis meæ magnitudinem obstupescerent, sese rotos & obsequio meo promptissimis atque libentissimis animis addicant, & tanto amoris, amoris vicem rependere contentur. Hac ergo ratione Dominus dum maiestatem dissimulat, tantam gloriam consecutus est, ut Isaias hoc potissimum tempore gloriam eius reuelandam esse prædicet. Perinde enim quasi exterræ eius laudes quæ operibus conditis declarata fuerant exiguæ essent: tunc primum gloriam eius quæ antè latebat, reuelandam esse denunciat. Et reuelabitur, inquit, gloria Domini, & videbitur *Is. 40.* omniscato salutare Dei nostri. Tunc enim potissimum dei gloria reuelata est, cum maiestas obscurata, & salus hominibus data est.

Hanc ergo theologiam rudes adhuc discipuli ignorabant, ideoque indignum illis videbatur huiusmodi probis & iniuriis subdi Dominum maiestatis. Vbi verò, Spiritus sancti magisterio edocti sunt, nihil his iniuriæ gloriosius putabant, nihilque prorsus ducebant, quàm ut hanc Domini crucem & stigmatam in corpore suo expressa circumferrent. Hac enim de causa *Act. 5.* ibant gaudentes à conspectu concilij, quod digni haberi essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Quin & ipsum Euangelium in quo Domini passionis historia, & humanitatis eius opera exponuntur, Euangelium gloriæ Christi appellabant: quod in eo maxime diuinæ bonitatis gloria reuelata sit. Quin & fidelis quoque anima (cuius oculi Spiritu sancti luce persusi sunt) quando pendentem in cruce Christum Dominum contemplantur, crucem quidem illam non supplicij patibulum: sed regalem thronum, clausi los adamantes, luores illos smaragdinos, vulnere illa vernantes ac fragrantis rosas, illam denique spinarum coronam inæstimabilis decoris diadema esse iudicat. Quæ omnia dum deuotissimo affectu per homines contemplantur, ineffabilibus deliciis & suauitate pascuntur. Hinc pius quidam vir his carminibus Dominum in cruce pendentem alloquitur: Iesu tuorum vulnerum Cui re sancto pascere, Me quaeso nunquam desinas. Hoc est amoris poculum Cælestis, omnes sordidos Pelens amores: ebria hac portione mens sui omniumque sit immemor, Quæcumque mundus con-

tinet: Deumque solum cogitat. Ru sumque eundem allo-
 quens Dominum: Vulnera (inquit) acerba corporis tu Tan-
 ta fluunt dulcedine. Ut quisquis illa luserit, Opes, honores,
 gloriam, Amara iam fastidia: Solaque Dei gloria Lætetur obli-
 tus sui. Hæc igitur sancta amoris ebrietas, hæc mentis oblecta-
 tio ex hac inæstimabili vulnerum Domini pulchritudine ori-
 tur: dum in illis pia mens diuinæ misericordiæ & charitatis er-
 ga se viscera contempletur. Quando Sponsa sponsum videt
 propter e ab inuasionibus tuædam grauius lauciatum, quo gra-
 uioribus ille vulneribus cõscissus & deformatus est, hoc ei pul-
 chrior, quoniam & amabilius apparet. His D. Bernardus oculis
 Christum in cruce contemplantis aiebat: Quanto miuorem se
 fecit in humilitate, tantò maiorem se exhibuit in bonitate, &
 quanto pro me vilior, tantò mihi charior. Idemq; alibi, Quàm
 pulcher, inquit, es domine in ipsa tua gloria, quàm pulcher
 in ipsa tui decoris positione. Vbi enim te exinanisti, ibi pietatis
 magis emicuit, charitas amplius radiauit. Cõtemnat Herodes:
 ego tanto magis eum non contemnã, quanto se contemp-
 tibilem ostendit Herodi. Et mox: Sublimis in regno, tuauis in
 cruce: illa visio sublimis in splendore, ista in pallore. Itaq; do-
 mine Iesu vbique animæ amanti, & ad te suspirant pulcher ap-
 paret, pulcher in cælo, pulcher in monte Caluatio: pulcher in-
 ter Angelos regnans, pulcher inter latrones pendens: pulcher
 ad dexteram Patris sedens, & pulcher pro nobis in cruce mo-
 riens. Talis utique Sponsæ in Cant. cælestis hic Sponsus appa-
 rebat, quæ filiabus Hierusalẽ de ipsius specie & forma qua ren-
 tibus: vbi miranda de eius pulchritudine sigillarim commemo-
 rasset, in fine tandem totum desiderabilem sse ait. Hoc est:
 Quatuor quantus est, à capite ad calcem vsq; totus amabilis at-
 que desiderabilis est. Sive enim cauit eius spectus pro nobis
 spinis coronatum: sive genas sputis illitas, & al. p. s. cæfas: sive
 oculos vigilijs exhaustos, sive facie ipsam deformi cruore fœ-
 datam: sive præciosum collum vinculis crudeli et ligatum: huc
 humeros graui crucis pondere contritos: sive manus illas tot
 miraculorum operatrices, diris in cruce clauis transfixas: sive
 dorsum & corpus omne flagris & vulneribus deformatum: si-
 ne genua in oratione lassita: sive pedes itinibus fatigatos. ac
 nouissimè clauis in cruce perfoscos, vbique nobis totus amabilis
 & desiderabilis occurrit: cum animaduertimus hæc omnia ex
 sincerrissimo salutis amore nostri gratia su sse suscepta.

III.

Quid verò ex hac tam longa tractatione colligimus fratres?

Multa

Multa planè. Huius enim divini consilij animadversione & fides in Christum Dominum confirmatur, & feruens in illum charitas quæ totius divinx legis summam continet mirabiliter accenditur. Quis enim tam mirabilem Domini sui erga se bonitatem, misericordiam, charitatem, ac liberalitatem considerans in amorem illius non exardescat? Quæ enim vehementiora amoris incitamenta excogitari unquam potuerunt? Si enim, ut Salomon ait, Cibus & potus inimicis impensus, super capita eorum carbones ignis congerit, quid tam stupenda conditoris nostri beneficia apud nos efficere par est? Illud etiam hinc colligere licebit, quod quemadmodum Dei nostri erga homines charitas multis etiam ante passionem suam imperiis beneficiis nunquam satis hominibus nota fuit, quousque pro illis acerbissima supplicia pertulit, ita homines quamlibet multa bona opera propter eum faciant, nunquam satis foam in illum charitatem declarabunt, quousque res asperas atque difficiles propter illius gloriam constanti animo perferant. Cætera enim bona opera quæ sunt factu facilia, amoris huius infirmiora indicia sunt: incommoda verò gravia dedecora propter illius nomen & gloriam patienter & humiliter suscepta, vehemensissima sunt veræ charitatis indicia. Itaque fratres piæ quidem & laudabile opus est elemosinas, ieiunium, oratio, confessio, & sacra communio, cæteraque similia pietatis & devotionis obsequia his tam en operibus perpetuò insistentes, nunquam opera vestra, conquietar, donec acerbum aliquid & durum placido & libenti animo propter Christum perferatis. Multos enim quotidie videmus hæc ipsa quæ diximus præstantes, qui tamen oblata aliqua vel iniactura, vel dedecore, vel quavis re aspera & difficili, virtutem & pacem, quam habere antea videbantur, amittunt vel cæcè à spiritu pusillanimitatis & diffidentix perturbantur & absorbentur.

Cæteum quisquis adversa omnia forti & constanti animo pertulerit, is planè magnum virtutis & charitatis suæ specimen & argumen tum præbet. Hinc Apostolus ad Romanos gloriatur, primum quidem in Deo: deinde in Christo salutis & libertatis nostræ vindice: tertio verò loco gloriatur in tribulationibus. Quia tribulatio (inquit) patientiam operatur, patienti verò probationem. Videtis ergo probationem ab Apostolo tribui potissimum patientiæ & laborum perpersioni. Quam ob causam merito se post Christum in tribulationibus lætari & gloriari antiqua ipsis patienter leniterque tolerandis, magnum veræ solidæque virtutis & gratiæ testimonium intra se concipiat.

Pron. 25.
Rom. 12.

Rom. 1.

Quo

Quo quidem vsque adeo exultabat, vt lætitia hæc magna ex parte dolorẽ quem ex assiduis tribulationibus percipiebat, leniret. Vnde quemadmodum mulier prolis auida, in ipso partus nixu dolet pariter & gaudet (dolet quia grauissimè cruciatur, gaudet autem quia optatissimam prolem in ipso partu editura est) ita viri Sancti in medijs tribulationum fluctibus mœrere simul & gaudere solent: quamuis enim eos calamitatis labor premat, gaudium tamen quod de virtute & integritate sua hoc experimento capiunt, eos recreat: & ita recreat, vt si quando tribulationibus destituantur, eas à Domino instanter petant.

Psal. 138.

Hoc autem indicat torus ille Psalmus: Domine probasti me & cognouisti me. In quo primùm Vates sanctus Deum arcana omnia infinita sapientiæ suæ oculos collustrantem, innocentie suæ testem citat, ipsumq; ait probè nosse quo is amore & honore seruos & cultores eius, quo item odio improbos & hostes eius prosequatur: nihilominus tamen nequaquam his innocentie & integritatis indicis sibi placere, donec tribulationib⁹ & calamitatibus exagitatus, virtutis & charitatis suæ periculũ faciat, ideoque consequenter orat: Proba me Domine & scito cor meum. Hæc est igne tribulationis (quemadmodum aurum igne explorare solent) examina me, vt hoc indicio aliquanto certius videam an via iniquitatis in me sit: quandoquidem inter omnia veræ charitatis & probitatis indicia, hoc vel maximũ, vel primũ est. Hæc quidem sanctus David: Cuius sententiæ veritatem sanctissimi quoque Iob exemplo confirmare possumus: qui quamuis ante ingentes illas calamitates innocentissimè vixisset, & opes suas promptissima & liberali manu egenis tribuisset: nihilominus tamen calumniæ paruit hostis antiqui dicentis: Nunquid frustra Iob timet Deum? Nonne tu vallasti eum & omnem domum eius. &c. Alioquin extende paulisper manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Habuit igitur in hoc statu calumniator, quid dicere posset Cæterum vbi vir sanctus tot damnis affectus, tot plagis attritus, tot vlcibus laceratus, eandẽ retinuit innocentiam: ibi nec ipse quidem Diabolus summus calumniandi artifex habuit quid viro sancto obicere posset: vsque adeo virtus patientiæ hominem probatum, & ab omni suspitionis macula liberum reddit.

Iob 1.

1. Cor. 6.

Quod si hæc mea oratio, fratres, laborum vos anidos facit, quò virtutis vestræ periculum faciatis, ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: nempe sacratissimum Quadragesimæ tempus in quo non vulgatis se nobis offert laboris

&

& patientiæ materia: quando ipsa nos temporis conditio monet & carnem affligere, & vigilis, orationibus, que insistere, & bellum acre vitii indicere, & prauas cupiditates refecare, & omnes peccandi occasiones, hoc est, spectacula, ludos, suspecta contubernia, prauorumque hominum consortia declinare: vt ita deum fructuosam & salutarem agere pœnitentiam possitis: hæc enim omnia, si vitii diu assueti sunt, aspera atque difficilia videntur. Quinetiam ad imitationem Dominicæ passionis quæ nobis hodie ob oculos posita est, non vnã tantum, sed tres cruces hoc tempore ad perfectam pœnitentiam necessarias arripere debemus: vnã animæ, alteram corpori, tertiam sensibus nostris, qui inter corpus & animã medijs quodammodo sunt. In quarum prima (videlicet in anima) cupiditates omnes, prauasque voluptates crucifigere debemus. In altera verò carnem ieiuniis, verberibus, ciliciis macerare oportet: hoc enim tempore & vestis & lectus, & mensa, cæteraque omnia quæ ad corporis cultum requiruntur. Quadragesimalem pœnitentiam redolere ac profiteri debet. In tertia verò sensus nostros oportet crucifigere: ne si soluti & liberi vagentur, ad illicita & inconcessa nos rapiant. Maximè autem aures, oculi, & lingua, hoc est, tres præcipuè corporis nostri partes tribus Dominicæ crucis clavis ligno crucis affigendæ sunt: ne videlicet aures audiant sanguinem, ne oculi diffuant ad vanitatem, ne lingua maledictum, perurium, mendacium, stultiloquium, aut scurrilitatem loquatur. Hisce quoque proximis ante Cinerum diebus ventrem crucifigere oportet, ne vt plerique faciunt, omnes intemperantiæ, crapulæ, & scurrilitati habenas laxemus: sed sobrii, non temulenti, & cruditatem hesternæ crapulæ eructantes, sacros cineres accipiamus, vt sic tandem per verã pœnitentiam ad æternam in teeamur peruenire lætitiã.

EXPLICIT PRIMVS TOMVS QVI

conciones eas continet, quæ ab initio Domini

Aduentus vsque ad imitacionem

gesimæ habentur.

APPROBATIO.

*Hic primus Concionum de Tempore tomus Reue-
rendi Patris F. Ludouici Granaten. doctus est ac pius
dignusque qui ab omnibus legatur. Quare imprimen-
dum maximè iudico. Datum Antuerpia pridie Ca-
lendas Maias, anno 1575.*

Siluester rardo S. Theolog. Licen-
tius, & Cathedr. Ecclesiæ
Antwerp. Canonicus.

